

דף ב.א

משנה. **מבוי שהוא גבוה** - שהניחו את הקורה למעלה מעשרים אמה, וקורה זו להתיר לטלטל לתוכה באה, דמדאורייתא איתסר הוצאת רשות הרבים בשבת, ומה היא רשות הרבים - סרטיא ופלטיא גדולה, כדאמרן בפרק יציאות השבת (שבת ו, ב) שדומין לדגלי מדבר, דכל מיילי דשבת ממשכן גמרינן, ועגלות של לויים ברוחב שש עשרה אמה אזלי, כדאמרן בהזורק (שבת צט, א) הלכך לא הוי רשות הרבים בציר משש עשרה אמה רוחב, ומפולש משני ראשין, אבל מבוי קצר הוא, ואינו רחב שש עשרה אמה, ואי נמי רחב הוא - אינו מפולש, אלא ראשו אחד פתוח לרשות הרבים וראשו אחד סתום, דאי הוה מפולש - לא הוי משתרי בקורה, כדאמרין בגמרא, וכיון דלאו רשות הרבים הוא - שרי לטלטולי ביה מן התורה בלי שום תיקון, ורבנן גזור עליה משום דאתי לאיחלופי ברשות הרבים, ושרייה בתקנתא דלחי או קורה, דליהוי היכירא, דלא ליתי למישרי רשות הרבים גמורה. **ימעט** - ישפיל, וטעמא מפרש בגמרא. **והרחב מעשר אמות ימעט** - דזהו שיעור רוחב סתם פתחים, וטפי מהכי לא מיקרו פתח אלא פרצה, ואנן בעינן פתח, וצריך לנעוץ קנים למעט רוחב כניסתה, ולהעמידה על עשר או על פחות. **צורת הפתח** - לחי מיכן ולחי מיכן וקורה (ס"א וקנה) על גביהן. **גמרא. דתני תקנתא** - דתני ימעט, ולא תנא פסול. **סוכה** - דטעמא דידה דאורייתא, כדאמרין התם מלמען ידעו דורותיכם. **תני פסולה** - הואיל וכבר מימות משה ניתנה מדה זו, ובאו חכמים לפרש לך שאם לא עשה כן פסולה, שייך למיתני בה לשון פסלות, ואף על גב דמהניא בה תקנתא, כל כמה דלא מתקן לה - איקריא פסולה. **מבוי** - דכל עיקריה דרבנן הוא - לא שייך למימר ביה לשון פסלות - שהרי כאן התחילו להראותך עסקי מבוי ותורותיו, ומאי פסול שייך למימר, אכתי לא הודיעוך רבנן שיעוריה בהכי, דליתני: אם לא עשה כן - פסול. **דאורייתא נמי תני תקנתא** - בעלמא, במיילי אחריני. **דנפיש מיליה** - דקתני התם: ושאיין לה שלש דפנות, ושאינה גבוהה עשרה, ושחמתה מרובה מצילתה. **פסיק ותני פסולה** - דהשתא מצי כייל ותני להו כולהו כחדא, דאי הוה תני תקנתא לא הוה מצי לערובינהו ולמתנינהו, דבשאיין לה שלש דפנות - בעי למיתני יעשה לה דופן, ובשאינה גבוהה - בעי למיתני יגביה, ובשחמתה מרובה מצילתה - יוסיף על סככה, ואמר מר: לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך

קצרה (פסחים ג, ב). **אהל מועד** - הוא ההיכל, ששם היה נתון מזבח הזהב והשלחן והמנורה, ובכולהו כתיב אהל מועד. **רבנן סברי** - קדושת אולם לאו כקדושת היכל, וכל עבודות האמורות בהיכל אי הוה עביד להו באולם שלפניו - לא מיתכשרי, הלכך: לא מיקרי אהל מועד, ולא אשכחן קרא דליקרי לפתח דיליה פתח. **אל פתח אולם** - אלמא פיתחא אקרי. **הבית הפתוח לאולם** - והוא היכל. **והא כי כתיב** - פתח אהל מועד במשכן שהיה במדבר כתיב, ושם לא היה אולם, ופתח היכל עשר אמות הוא דגבוה, שהקרשים לא היו אלא עשרה אמות גובהן. **שלמים ששחטן** - שחרית, קודם פתיחת דלתות ההיכל - פסולין. **הא במשכן כתיב** - ובבית עולמים מנא לן. **ונתתי משכני בתוכם** - וכשנאמר מקרא זה כבר הוקם המשכן, שהרי בתורת כהנים נכתב, וכל אותו הספר באהל מועד נאמר, כדכתיב (ויקרא א): וידבר ה' אליו מאהל מועד, ועל איזה משכן היה מבטיחן עוד, אם לא על המקדש.

דף ב.ב

ההוא בארון כתיב - שהוא משא בני קהת, ועל שם שהוא מקודש משאר המשאות קרוי מקדש. **לילפו מפתח שער החצר** - ארוחב פריך, דתנן במתניתין: והרחב מעשר אמות ימעט, הא אשכחן פתח חצר דהוי עשרים רוחב, ואיקרי פתח, דכתיב ואת קלעי החצר ואת מסך פתח שער החצר בפרשת נשא כתיב, אבל אגובה ולמיפסל בגובה יותר מחמש אמות - לא מצי פריך, דהא אשכחן פתח ההיכל דגבוה עשרים, וקא קרי ליה פתח. **רוחב חצר המשכן חמישים אמה** - והא דכתיב חמישים בחמישים בפרק שני עירובין (כג, ב) מפרש לה, ופתחה באמצע רחבה וסתמו בקלעים חמש עשרה אמה מצד זה של פתח וחמש עשרה אמה מצד זה של פתח, נשאר עשרים אמה רוחב באמצע, כדכתיב חמש עשרה אמה קלעים לכתף וכתף הוא צידו של פתח. **מה להלן** - גובה חמש, שהרי כל קלעי החצר סביב לא היה גובהן אלא חמש, כדכתיב (שמות כז) וקומה חמש אמות. **בגובהה הוא דכתיב** - שגבהו הקלעים המזרחיות מזה ומזה לפתח חמש עשרה אמה יותר משאר קלעי החצר, דהוה להו גובה עשרים, ולרוחב לא ניתנה מדה. **ההוא** - חמש אמות. **משפת קלעים ולמטה** - למטה מאותן חמש עשרה שנעדפו מזה ומזה לפתח, היו עוד חמש גובה שוה לשאר הקלעים, ועליהן ניתוספו חמש עשרה בגובה משני עברי הפתח דהוה להו עשרים, לישנא אחרינא: בגובהה הוא דכתיב -

דגובה כל קלעי החצר סביב חמש עשרה אמה, אבל לרוחב הפתח לא למדנו שיעור, ולהך לישנא גרסינן במסקנא: ההוא משפת מזבח ולמעלה, שהמזבח גובהו עשר והקלעים גבוהות ממנו חמש, דהוּוּ להוּ חמש עשרה, כדי שלא יהא כהן עומד עליו ועבודה בידו וכל העם רואין אותו מבחוץ, ושתייהן שמעתי, וזה עיקר, וכן מפורש בזבחים בפרק קדשי קדשים (נט, ב), והמפרש לשון ראשון טועה הוא, שהיה סבור דמאן דפריך לילפו מפתח שער החצר - אגובהה פריך, למיפסל גובה יותר מחמש אמות ומשום הכי אהדר לאוקומי פתח החצר בגובה עשרים. **ולא פליג ר' יהודה** - ואי מאולם גמר - ליכשר ברוחב עשרים. **ותני בר קפרא** - במילתיה דר' יהודה, עד מאה אמה. **בשלמא לבר קפרא** - איכא למימר דר' יהודה מאולם גמר, ולא מכשר בגובה מארבעים, והא דתני בר קפרא מאה - גוזמא נקט, משום דאכשר ר' יהודה ביותר מעשרים ומשלשים נראים לבר קפרא גוזמא, ונקיט במילתיה טפי. **אטעיתיה לרב** - דאמר לעיל ר' יהודה לא למדה אלא מפתח אולם, הא מתניתא דלקמיה אטעיתיה. **פיתחא דמלכין** - סתם פתחי מלכים גבוהין הרבה. **לחי** - קנה או לוח נעוץ אצל כותל האחד בראשו. **לא תיהני ליה צורת הפתח** - להכשיר רוחבו ביותר מעשרה.

דף גא.

לא תיהני ליה אמלתרא - לאכשורי גובהו יותר מעשרים, לקמן מפרש מאי אמלתרא, והיכא תני דמהניא. **של מילה** - עץ שגדילין בו מילין, והם עפצים, ובלעז גלא"ש (בלוטי אלון). **אלמנה אמר ר' אילעא כו'** - השתא קא מסיק לפירכיה, דאשכחן דמהניא אמלתרא אליבא דרב, ומעיקרא לא שבקיה לאסוקי למלתיה עד דסתר ליה לתיובתא. **רחבה ארבעה** - אם היתה קורה רחבה ארבעה טפחים, אף על פי שהיא דקה ואינה חזקה לקבל אריח - כשירה, והא דתנן במתניתין (לקמן עירובין יג, ב) בריאה כדי לקבל אריח - כשאינה רחבה ארבעה טפחים קאמר. **ואם יש לה אמלתרא כו'** - תרתי מילי קאמר רב, ולקולא. **אמר רב יוסף** - הא אמלתרא דאייתוה משמיה דרב - לא רב אמרה, דתיקשי דרב אדרב, אלא מתניתא היא. **ותיקשי לרב** - דהא חזינן הכא דלא גמרי רבנן מהיכל, מדקתני דאמלתרא מהניא. **דל אנא מהכא** - הרימני מיכן כאילו שתקתי ולא אמרתי דבר זה. **מתנייתא מי לא קשיין אהדדי** - דהא תניא לעיל בהדיא מבוי שהוא גבוה מעשרים, יותר מפתחו של

היכל, אלמא: רבנן מהתם גמרי. **תנאי היא** - תנא דלעיל דסבירא ליה דרבנן מהיכל גמרי, ואמלתרא לא מהניא, והאי תנא דאמלתרא סבר: לאו מהיכל גמרי. **לדידי נמי תנאי היא** - ואנא כתנא דלעיל אמרי. **בלא רב** - אי לא הוה מפרש רב למתניתא קמייתא, ויליף מינה דרבנן מהיכל גמרי. **מתנייתא אהדדי לא קשיין** - דבין לההיא מתניתין ובין להא מתניתין דאמלתרא. **קורה לרבנן טעמא מאי** - בעו תוך עשרים אמה. **משום היכר** - דליחזו אינשי, ולידעו דתקנתא עבוד, ולא ליתוי לאיחלופי ברשות הרבים, ומשום הכי מהניא אמלתרא, דכיון דמיסתכלי בה אינשי אפילו למעלה מעשרים אמה - איכא היכרא. **והא דקתני** - במתניתא קמייתא: יותר מפתחו של היכל - לאו דגמרי מהתם, אלא סימנא בעלמא נקט, שלא תחליף גירסא דעשרים ותאמר למעלה משלשים או מארבעים, יהא פתח היכל סימן בידך. **אי סבירא ליה הא דרבה** - דטעמייהו דרבנן בסוכה נמי משום היכר. **למה להו** - לרבנן ולר' יהודה לפלוגי בתרתי. **מבוי דלהילוך עביד** - כלומר: המהלך אינו מביט למעלה. **קיני** - כגון קיני עופות, היו בולטין מתחת האולם למעלה (משלשים) מן הפתח. **פסקי דארזא** - כלונסות של ארז ארוכין תחובין בכותל, ואידי דנפיש משכיה אורך דידהו חזו להו אינשי, ואיכא היכרא. **מאן דאמר פסקי** - איכא היכרא למבוי. **כל שכן קיני** - דאידי דחשיבי, ומילתא דתמיהא היא - מסתכלי בהו אינשי, וחזו לקורה. **מקצת** - עובי הקורה בתוך עשרים, ומקצתה למעלה, וכן עובי סככה של סוכה. **קלוש** - רואין כאילו ניטל אותו העובי היוצא למעלה, ותהא קורה דקה. **הניטלת ברוח** - שהרי שיערוה חכמים בריאה כדי לקבל ארית, ואי לאו הכי - שדי ליה זיקא, הלכך לא חשיב. **לא מידכר** - וזמנין דמשתקיל מקצת עובי הסכך הנכנס לתוך עשרים, וקיימא כולה למעלה מעשרים. **מדכרי אהדדי** - שאם תרקב תחתונה של קורה ותעמוד כולה למעלה מעשרים אמה, מתקני לה. **אלא** - אמאי מכשרת בסוכה, משום דעל כרחך השתא צילתה מרובה מחמתה דהא רואין הוא דקאמרינן, ולא שקילנא מינה מידי. **הכא נמי** - חשוב אותה כשפודין כבידין, דאי נמי קלישי - לא שדי להו זיקא, דהא לא מידי שקלת מינה, אלא רואין הוא דקאמר.

דף ג.ב.

חלל סוכה תנן - עשרים אמות שהוזכרו, בין במבוי בין בסוכה - אחללה

קיימי. **משפת עשרים ולמטה** - משמע שיהא עובי הקורה בתוך עשרים. **הא קא משמע לן** - דשיעור שנתנו חכמים למטה מעשרה טפחים אחלל קאי, כשיעור שאמרו בעשרים למעלה, והכי קאמר מתניתין: מניח את הקורה משפת עשרים ולמעלה, וכן למטה אם בא לעשותו נמוך - מניחה משפת עשרה טפחים ולמעלה, דבפחות מעשרה לא הוי מבוי. **אמת מבוי ואמת סוכה** - אמות שהוזכרו במבוי ובסוכה - באמות קטנות שיערו, ואמות שהוזכרו בכלאים - באמות גדולות שיערו, ולקמן מפרש הי נינהו, ורב נחמן, מדקאמר הכא קטנות והכא גדולות - שמע מינה הכא חומרא והכא חומרא דאי לא לחומרא - היכי - מצי אמר הני גדולות והני קטנות, הא לא תנן בהו שיעורא. **למאי הלכתא** - משערים אלו שבמבוי בקטנות, דתיהוי חומרא. **לגובהו** - הנך עשרים שהוזכרו ליפסל בגובהו - מכי איכא עשרים אמות קטנות פסלי אי מגבה לה טפי. **ולפירצת מבוי** - דקיימא לן בהאי פירקא: פרצת מבוי בעשר אמות פסיל ליה, וקאמר רב נחמן דבעשר אמות קטנות מיפסיל. **והא איכא** - אמות שהוזכרו, במשך מבוי ארבע אמות ואם ארכו פחות מארבע אמות - פסיל ליה אביי לקמן בפירקין עירובין (ה, א), דאמר לקמן: היה פחות מעשרה טפחים ובא להשלימו, עד כמה חוקק בו במשכו, רב יוסף אמר: ארבעה טפחים, אביי אמר: ארבע אמות, דמשך מבוי בעינן ארבע אמות, ובהני אמות אתיא מילתיה דרב נחמן לקולא, דמכשר ליה בארבע אמות קטנות. **כמאן דאמר** - משך מבוי בארבעה טפחים סבירא ליה לרב נחמן, ולא הוזכרו אמות בשיעור משכו, ופלוגתא דאביי ורב יוסף היא. **רוב אמות** - הנזכרות במבוי קאמר רב נחמן דליהוי קטנות, ולא אכל אמות מבוי קאמר. **לגובהה** - שהוזכרו עשרים אמות לפוסלה. **ולדופן עקומה** - דתנן (סוכה יז, א): בית שנפחת וסיכך על גבי הפחת בסכך כשר, ותקרת העלייה נותרת סביב ומפסקת בין סכך כשר לדפנות, אם יש בין סכך כשר לדופן ארבע אמות - פסולה, ולא אמרינן דופן עקומה, פחות מארבע אמות - כשירה, דאמרינן: חזינן ליה להאי סכך פסול כאילו הוא מן הדפנות שנעקמו למעלן ובאו עד סכך כשר, והרי אין כאן הפסק, וקא אתא רב נחמן למימר דבאמות קטנות משערינן ליה, ומיפסלא בעשרים טפחים - והיינו חומרא. **והאיכא ארבע אמות** - הנזכרות במשך סוכה, דאי מכשרת ליה בקטנות - איכא קולא, ורב נחמן כייל ואמר: כל אמות סוכה בקטנות, ואי אמר רב נחמן כרבי - הוי קולא. **ואיבעית אימא** - רב נחמן לעולם כרבי, והאי דאמר רב

נחמן אמות סוכה בקטנות - לאו באמות דמשך סוכה, אלא בשאר אמות קאמר. **לקרחת הכרם ולמחול הכרם** - דכי משערת ליה בגדולות חומרא היא. **קרחת הכרם בית שמאי אומרים עשרים וארבע אמות** - אם קרחתה עשרים וארבע אמות מותר לזרוע שם, ואם פחות מעשרים וארבע אמות - אסור לזרוע שם, ולקמן מפרש מאי קרחת ומאי מחול. **שחרב באמצעיתו** - שהרי יש שם גפנים סביב הקרחה שש עשרה אמה על שש עשרה אמה, וכן, אם הלכה הקרחה על פני כל רוחב הכרם שאין שם גפנים אלא משני צידי הקרחה - בעינן שש עשרה רוחב הקרחה. **ואם לאו לא יביא זרע לשם** - אפילו באמה האמצעית, דארבע אמות שבצד הכרם מזה, וארבע אמות שבצד זה אצל הכרם הוו עבודת הכרם, דתנן (כלאים פרק ששי משנה א): כמה עבודת הכרם (מלא) - ארבע אמות, כמלא בקר וכלים, שהיו בוצרים אותה בשוורים ובעגלות, ובעת החרישה חורשים אותה בשוורים, הלכך ככרם דמו, ואם נשארו שמנה אמות בינתים, לבד אותן ארבע לכל צד, דכי שדית פלגא להכא ופלגא להכא איכא ארבע אמות מקום חשוב לכל חד - לא בטלי לגבי כרם, ומותר לזרוען, ובציר משמנה אמות שדי פלגא להכא ופלגא להכא - ליכא ארבע אמות מקום חשוב, ובטיל לגבי כרם, ולבית שמאי לא חשיב שדה בפחות משמנה אמות, הלכך עשרים וארבע אמות בעינן: ארבע לעבודת הכרם מכאן, וכנגדן מכאן, פשו שש עשרה שדי שמנה להכא ושמנה להכא - איכא שדה, ולא בטלי אי נמי סבירא להו לבית שמאי עבודת הכרם שמנה אמות. **מחול הכרם בין כרם לגדר** - דהיינו סביב כמו מחולות. **יש שם שתים עשרה אמות** - לבית הלל נותן ארבע אמות לעבודת הכרם, וזרוע השאר. **אין שם שתים עשרה אמה לא יביא זרע לשם** - דארבע אמות דלהדי כרם עבודת הכרם, וארבע אמות דלהדי כותל כיון דלא מיזדרעי, משום דוושא דכותל - אפקורי מפקר להו, אמצעיות, אי איכא ארבע אמות - חשיב, ואי לא - בטיל לגבי כרם, והכא לא בעינן שש עשרה אמה, שאין האיסור אלא מצד אחד, והכי מפרש לה בפרק כל גגות (עירובין צג, א), וקא אמר רב נחמן דבאמות גדולות משערינן ולחומרא, ולא משתריא בקטנות. **והא איכא רצופין** - גפנים רצופין שסמוכה שורה לשורה יותר ממה שנתנו חכמים שיעור, שאם אין בין שורה לשורה ארבע אמות אינו כרם, הואיל ואין לו כל צרכו להילוך עגלה, ומותר לזרוע בכולן לר' שמעון, ובהנך אמות אתיא מילתיה דרב נחמן לקולא, דאי איכא ארבע אמות קטנות - אמרינן אינו כרם עד דאיכא גדולות. **על**

פחות מארבע אמות - שאין בין שורה לשורה ארבע אמות - אינו כרם, ומותר לזרוע לשם. **ורואין את האמצעיים** - הנטועין בתוך ריוח הראוי להיות בין שורה לשורה. **כרבנן** - סבירא ליה לרב נחמן. **דאמרי כרם** - הלכך, לא הוזכרו אמות בכלאים לענין רצופים. **הללו שוחקות** - אמות כלאים מודדין בטפחים גדולים, ושל סוכה ומבוי עצבות מצומצמות, לחומרא.

דף ד.א.

שלא יהו מכוונות - כדמפרש ואזיל: שיהו אמות כלאים שוחקות, ושל מבוי וסוכה עצבות. **אלא לאביי קשיא** - הא דקתני כל אמות באמה בת ששה. **אימא אמת כלאים באמה בת ששה** - והכי קאמר: כל אמות שאמרו בכלאים - באמה בת ששה, ובלבד שלא יהו מכוונות - מצומצמות אלא גדולות, בטפחים שוחקות. **לאביי ודאי תנאי היא** - דלא מצי לאוקמי לרבנן כוותיה דהא כל אמות קאמרי. **לרבא מי לימא תנאי היא** - מי אמרינן רבן שמעון בן גמליאל פליג עליה, למימר אמת כלאים באמה בת ששה, אבל שאר אמות, כגון סוכה ומבוי - באמה בת חמשה, או דילמא פרושי קא מפרש רבן שמעון בן גמליאל למילתייהו דרבנן, דאמרי: ובלבד שלא יהו מכוונות דיש מהן שוחקות ויש מהן עצבות, ולא פירשו איזה מהן שוחקות ואיזה מהן עצבות, ואתא איהו לפרושי: דהנך דכלאים ליהו שוחקות, כדקתני: ובלבד שלא יהו מצומצמות, ולהכי אדכר כלאים, ולא למעוטי שאר אמות להיות בנות חמשה, אלא למעוטינהו דלא ליהו שוחקות. **הא אתא לאשמועינן אמת כלאים לא יצמצם** - ולפרושי מילתיה דתנא קמא הוא דאתא, ולא למעוטי שאר אמות מבת ששה. **לא למעוטי אמה יסוד ואמה סובב** - דלאו בנות ששה הן. **באמות אמה אמה וטופח** - באמות קטנות בת חמשה שיש באמה בת ששה בינונית אמה וטפח מאלו. **חיק האמה** - נמדד באמות קטנות, וכן אמה רוחב, וכן גבולו על שפתו זרת האחד, וזה גב המזבח - כולן באמות קטנות הללו. **חיק האמה זה יסוד** - חיק על שם שהוא חיקו ותיקונו של מזבח מלמטה. **אלו הקרנות** - שהן אמה על אמה, והאי דכתיב זרת האחד - מאמצעית רחבו של קרן מודד זרת, שהוא חצי אמה לכל רוח, דהוי אמה על אמה. **וזה גב המזבח** - כלומר: באמה קטנה זו נמדד האמה של מזבח הזהב, דכתיב ביה אמה ארכו ואמה רחבו (שמות ל), ובמסכת מנחות בפרק שתי הלחם (צז, ב) מפרש ליה להאי קרא דאמה יסוד דקאמרי בקטנה - לאו ברוחב כניסת היסוד, אלא

בגובה עלייתו, דאמר מר, עלה אמה וכנס אמה - זהו יסוד, אבל רוחב הכניסה באמת בת ששה, ואמה סובב - כניסה דילה באמה קטנה, ולא חמש אמות של עליית גובהה באמה קטנה, כדתנן: עלה חמש וכנס אמה - זה הסובב, וקרנות לא שנא גובהן ולא שנא רוחבן - באמה קטנה, הג"ה: כאשר מפורש בקונטרס שמע רבינו מר' יעקב בר יקר, ועתה חזר בו דקשיא ליה: מה שתרגם יונתן אמה אמה וטפח - אמתא דהיא אמתא ופשך, ונמצא דבאמה גדולה מיירי, ועוד: אם כדברי הזקן - לא היה לו לכתוב וחיק, כי אם חיק האמה, ופירש לנו רבינו הכי: למעלה הזכיר מדות המזבח, והאריאל שתיים עשרה אמה, ושאר מדותיו, ועתה כך אמר הכתוב: אלה מדות המזבח שאמרתי לך - הכל נמדדו באמה שהיא אמה וטפח, וחיק, שהיא יסוד - אינו נמדד אלא באמה שהיא אמה קטנה, ולא באמה שהיא אמה וטפח, ועתה דברי יונתן בן עוזיאל קיימין, כך שמעתי, ועיקר, עד כאן הג"ה. **שיעורין** - שנתנו חכמים לכל דבר, כגון: כזית דם חלב פיגול ונותר, וכזית מן המת שמטמא באהל, ושאר שיעורין דמפרש לקמן. **חציצין** - חציצה הפוסלת בטבילה. **ומחיצין** - הלכות מחיצה שתהא גבוהה עשרה, וכן שאר הילכותיה - הלכה למשה מסיני. **לשיעורין נאמר** - וכל אלו משערין בהן דברים אחרים. **כליו על כתיפיו וסנדליו וטבעותיו בידי** - שאינן מלובשין בו דרך מלבוש, דומיא דכליו על כתפיו. **הוא והן טמאין מיד** - שאף הן באין אל הבית, וכתוב והבא אל הבית (ויקרא יד). **היה לבוש כליו** - וכן כולם דרך לבישתן קרויין בגדיו ובטלין אצלו, וכתוב (שם ויקרא יד) והאוכל בבית יכבס את בגדיו, ודרשינן בתורת כהנים מקרא, דהאי אוכל - לאו אכילה ממש הוא, אלא שישהא כדי שיעור אכילה, ובביאה בלא שהייה - אינו מטמא בגדים. **פרס** - ארבע ביצים הן מזון סעודה בינונית, פרס לשון פרוסה ששיערוהו בחצי ככר האמור בעירוב, דבעינן מזון שתי סעודות, ותנן התם: חציה לבית המנוגע, בפרק כיצד (עירובין פב, ב). **פת חיטין** - אין שוהה בה כפת שיעורין. **מיסב** - שהייה זו בהסיבה שיערוהו ולא בנאכלת בעמידה והולך ובא, שהוא שוהה באכילתו יותר. **ואוכלה בליפתן** - שנאכלת מהר. **ואינו מטמא באהל** - שום עצם בלא בשר, עד שיהא שם שדרה שלימה, או גולגולת, או רוב בנינו - שתי שוקיים וירך אחת, או רוב מניינו - מאה עשרים וחמשה אברים. **רביעית יין לנזיר** - לחייבו מלקות.

גרוגרת - היא תאנה יבישה, ובה שיערו כל אוכל אדם לענין הוצאת שבת, דתנן (שבת עו, ב): המוציא אוכלין כגרוגרת, בעל הבית חס על כליו - ואם ניקב כמוציא זית - מצניעו לאגוזים, כאגוז - מצניעו לרמונים, לפיכך, אם ניטמא וניקב - עדיין טמא עד שינקב כמוציא רמון, והיינו שיעורן כרמונים, אבל כלי אומן העומד לימכר - טהור בנקב קטן. **רוב שיעוריה כזיתים** - אכילת חלב ודם ונותר ופיגול וטמא ונבילה ובהמה טמאה, ובשר המת להאהיל, ומגע נבילות, כל דבש האמור בתורה דבש תמרים, וכדאמר התם (בכורים פרק ראשון, משנה ג): אין מביאין בכורים כי אם משבעת המינין, ולא מתמרים שבהרים ולא מפירות שבעמקים, אלמא פשיטא ליה לתנא דתמרים משבעת המינין, דהיינו דבש. **במים במי מקוה** - המכונסין משמע, ואף על גב דלאו חיים, מדלא כתיב חיים. **כל בשרו** - משמע: כל בשרו כאחד. **לשערו** - שתפסל בו חציצה. **וכדרבה** - דאמר רבה: חציצה פוסלת בשיעור. **נימא אחת קשורה חוצצת** - דמצי להדוקה שפיר ואין המים נכנסין בקשר. **שלוש אינן חוצצות** - דלא מיהדקי שפיר ועיילי בהו מים. **דבר תורה** - הלכה למשה מסיני בתורה שבעל פה. **רובו** - רוב שערו, שאם יש בו דבר החוצץ, כגון דם יבש ודיו וטיט יבש וזפת יבש, או שקשור רובו אחת אחת. **ומקפיד עליו** - שמצטער על ליכלוך זה שבראשו. **ושאינו מקפיד עליו** - הוי כגופו, ואף על גב דהוי ברובו - לא חייץ. **וגזרו על רובו שאינו מקפיד** - הואיל והוי רוב, ודמי במקצת לחציצה דאורייתא. **ועל מיעוטו המקפיד** - הואיל ודמי ליה בהקפדה, וגזרו - לאו הלכה למשה מסיני הוא, אלא גזירה מדרבנן, ורובו המקפיד לחודיה הוא דהוה הלכה למשה מסיני. **וליגזור נמי על מיעוטו שאינו מקפיד עליו משום מיעוטו המקפיד** - דדמו להדדי, דהאי מיעוט והאי מיעוט. **אי נמי** - ניגזור בו משום רובו שאינו מקפיד, דדמי להדדי - דהאי אינו מקפיד והאי אינו מקפיד. **היא גופה גזירה** - משום רובו המקפיד, כדאמר. **ארון תשעה וכפורת טפח** - ארון גובהו תשעה טפחים, דכתיב (שמות כה) ואמה וחצי קומתו וכפורת טפח - הרי עשרה, וכתיב ודברתי אתך מעל הכפורת, ותניא בפרק קמא דסוכה (ה, א), ר' יוסי אומר: לעולם לא ירדה שכינה למטה מעשרה, דכתיב השמים שמים לה' והארץ נתן - לבני אדם, ולמטה מעשרה טפחים חשיב ארץ, דכתיב ודברתי אתך מעל הכפורת, אלמא: עשרה הוי מחיצה דלמעלה מעשרה לא חשיב ליה רשות תחתית, אלא

רשותא אחריתי. **אמת בנין** - כגון אמות הקרשים והיריעות. **אמת כלים** - כגון אמות הארון והמזבחות והשלחן. **באמה בת חמשה** - דהשתא לא נפקא ליה מארון מידי דלר' יהודה לא הוי לארון בהדי כפורת אלא שמנה טפחים ומחצה. **בבינונית** - באמה בת ששה בינונית לכל אדם ויש גדולה ממנה כדאמר בכיצד צולין (פסחים פו, א) שתי אמות היו בשושן הבירה, אחת יתירה על של משה חצי אצבע ואחת יתירה עליה חצי אצבע נמצאת יתירה על של משה אצבע. **לגוד** - דאמרינן בכמה דוכתי גוד אחית גוד אסיק ופחות משלש כלבוד, ולשון לבוד כמו סניף דבר קצר שהוסיפו עליו והאריכוהו. **ובא למעטו** - לעשות בנין אצטבא או עפר תחת הקורה בארץ למעט גובה החלל. **כמה ממעט** - משמע: כמה יגביה הקרקע. **כמה דצריך ליה** - עד שלא יהא החלל יותר על עשרים. **רחבו** - של מיעוט, להרחיבו לתוך אורך המבוי כמה. **טפח** - כנגד רחבה של קורה ותחתיה. **מאן דאמר טפח קסבר מותר להשתמש תחת הקורה** - דאמר: חודו החיצון יורד וסותם, כדמשמע לקמן עירובין (ח, ב), והלכך: כיון דשיעור עשרים אמה משום היכר הוא - הרי יש היכר לעומד על אותו טפח שנגבה תחת הקורה.

דף ה.א.

ומאן דאמר ארבעה קסבר אסור להשתמש תחת הקורה - דחודה הפנימי יורד וסותם, ורוחב הקורה הוי חוץ לסתימה, ולמשתמשים במבוי אין להם היכר בקורה, שהרי בנמוך הן, הלכך, צריך שימשך לתוך המבוי שתהא הקורה ניכרת להם כשישמשו באותו גובה, וכיון דאפיקתיה מתחת הקורה, צריך שיהא מקום הניכר וחשוב. **לא זכולי עלמא מותר ובהא פליגי מר סבר קורה** - שתיקנו חכמים למבוי - משום היכר בעלמא הוא דלא ליתי למישרי רשות הרבים, והרי יש כאן היכר בכניסתן כשמשמשין תחת הקורה. **ומאן דאמר ארבעה קסבר קורה** - המתרת במבוי טעמא משום מחיצה, דאמרינן חודה החיצון יורד וסותם, ואמרו רבנן דבטפי מעשרים לא אמרינן יורד וסותם, וכיון דלא הוי מיעוט ארבעה - הוי מחיצה העשויה לפחות מארבעה, וקיימא לן בכל דוכתא דמחיצה שאינה ראויה לארבעה - לאו מחיצה היא, דאין רשות היחיד לפחות מארבעה טפחים ואף על פי שמוקף מחיצה של עשרה טפחים ובגזוזטראות דחנניה בן עקביא נמי הכי אמרינן דאין מחיצות אלא אם כן יש תוך החלל ארבעה בפרק כיצד משתתפין (עירובין פו, ב).

גזירה שמא יפחת - על ידי דריסת רגלים יפחת המיעוט ויעמוד על פחות מטפח, הלכך בעיני טפי, וכיון דאפיקתיה מהיכר של מעלה - אוקמיה אארבעה, דחשיבי בכל דוכתא. **משכו** - של חקק לתוך אורך המבוי, בדבר הבולט כגון מיעוט שייך למימר רוחב, ובדבר השוקע ומקיפות אותו מחיצות כגון חקק שייך לומר לשון משך. **רב יוסף** - דבעי לעיל טפח, הכא בעי ארבעה, דהתם דאיתיה לדופן, ולמעוטי קאתי, בהיכר בעלמא סגי, הכא דהשתא הוא דמשוי ליה דופן, בין לרב יוסף ובין לאביי בעינן דליתחזי האי דופן לשיעור הכשר אורך מבוי שלם, הלכך, לרב יוסף שיעור משך מבוי בארבעה טפחים, ואביי סבירא ליה: שיעור משך מבוי בארבע אמות. **שנפרץ מציזו אחד** - מן הכתלים שבצד ארכו. **כלפי ראשו** - סמוך לקורה הימנה ולפנים. **אם יש שם פס ארבעה** - אם נשתייר מן הכותל, או עשה פס ארבעה במקום הפרצה סמוך לקורה בדפוס וילנא יש במקום זה שרטוט. **מתיר פירצה** - אף על גב שנשתייר שם עדיין פירצה עד עשר דכיון דיש הכשר אורך מבוי מן הקורה עד הפירצה - לא בטל ליה תורת פתח מקמאי, ובמלתיה קאי, וקורתו מתירתו, ופירצתה מתרת, כיון דלאו יותר מעשר תורת פתח עליה, ומבוי אינו נפסל בפתחים הרבה, אי נמי שבקו בני מבוי פתחא קמא, ונפקו ועיילי בההיא פירצה, משום דדרך קצרה היא להם - אפילו הכי לא בטלה תורת פתח וקורה מן הראשון, משום דהוי פתח לארבעה הסמוכין לו, הואיל וארבעה אורך ראויין לקורה, דיש בהן הכשר מבוי. **ואם לאו** - דאין שם פס ארבעה. **פחות משלשה** - אם הפירצה פחותה משלשה. **מתיר** - תיקון המבוי את המבוי, שהרי כלבוד דמי, ואין כאן פירצה, ואם הפירצה שלשה - אינו מתיר, דכיון דממעטין בני מבוי בהילוכן ומקצרין את דרכן אותה פירצה - חיישינן דילמא שבקי פתחא רבה ועיילי ונפקי בההיא פירצה, ובטיל ליה פתחא קמא, ובטלה קורה דידיה, ואין קורה למבוי זה, והאי טעמא מפרש לקמן בפירקין. **ואביי לית ליה דר' אמי ודר' אסי** - דהא הכשר מבוי בארבע אמות קאמר, והכא נמי, אי ליכא פס ארבע אמות - אין קורה זו ראויה לאותו הפס, ואין כאן קורה. **סוף מבוי** - כגון הא דר' אמי ור' אסי, שכבר היה מבוי ואירע בו פסול, הכי נמי, דלמיהדר לשוייה מבוי סגי בארבעה טפחים. **תחילת מבוי** - כגון גבי חקק, דהשתא קאתי לשוייה מבוי. **בתים וחצרות** - בתים פתוחין לחצירות, וחצירות למבוי, שכן היה דרכן שאין בתים פתוחין אלא לחצריהן, וכל חצר האמור בהש"ס ובמשנה אינו אלא לפני

הבית, אבל שאחורי הבית - מוקצה או רחבה קרי ליה. **ואי אמרת בארבעה** **הוי מבוי היאך ניתר באורך ארבעה** - מכדי מיעוט חצירות שתיים, ואין פתח פחות מארבעה - ואיך יפתח פתח רוחבו ארבעה במשך המבוי שאינו אלא ארבעה, איה מקום הפצימין, ועוד: כולו פרוץ הוא. **וכי תימא דפתח ליה בדופן אמצעית** - וכי קאמר רב יוסף הכשר מבוי באורך ארבעה - במבוי רחב מאד קאמר, ויכול לפתוח פתח החצירות בדופן שמאחריו. **והאמר רב נחמן נקיטינן** - מסורת מאבותינו, מנהג מרבותינו. **ארכו יתר על רחבו** - הוי מבוי, וניתר בלחי וקורה, אבל מרובע - דין חצר עליו, ואמרינן לקמן: חצר צריכה פס ארבעה, או פס משהו מכאן ופס משהו מכאן, היכא דפריצה במלואה לרשות הרבים, וכיון דאמרת ארכו ארבעה כשר - הרי רחבו ארבעה חסר משהו, ואין שם שיעור פתח, דבכולי הך מסכתא אמרינן דאין פתח פחות מארבעה. **בקרן זוית** - טפח מן הפתח בדופן האמצעי, ושלשה טפחים בדופן המשך, וכן בצידו השני כזה בדפוס וילנא יש במקום זה שרטוט. **לחי הבולט מדופנו של מבוי** - לתוך רוחב המבוי, ולא נעשה שם לשם לחי, אלא הוציא בניינו בפאת ביתו כדרך שעושין משום חיזוק.

דף ה.ב.

פחות מארבע אמות - ברוחב המבוי נידון משום לחי, וסמכינן עליה, ואף על גב דלאו לשם לחי איקבע, דקיימא לן הלכתא כאביי בלחי העומד מאליו, דכשר. **ארבע אמות** - אם היה בולט לתוך רוחב המבוי ארבע אמות - נידון משום מבוי, כלומר: כיון דאורך הכשר מבוי ניתר בכך בעלמא, ומיקרי מבוי - הכא נמי נפיק מתורת לחי, דלא סמכינן עליה, אף על גב דאי עבדיה משום לחי הוי כשר, דמשום דריבה בסתימתו לא גרע מלחי משהו, הכא כיון דלאו להכי איקבע - אגן במחשבה לא מצינן לאפוקיה מתורת כותל ולשווייה לחי, דכיון דנפק ליה מתורת לחי, ונמצא שאין תיקון למבוי זה, וצריך לחי אחר להתיר המבוי, אלמא מדקתני דבציר מארבע אמות לא הוי מבוי לאפוקי מתורת לחי - שמע מינה הכשר מבוי בארבע אמות. **בהדיה** - אצלו, ברוחב המבוי. **באיזך גיסא** - אצל כותל האחר, כנגדו. **דמטפי ביה או דמבצר ביה** - גבוה ממנו או נמוך ממנו, אי נמי: או עב ממנו או דק ממנו, כדי שימשך ממנו ולחוץ או הימנו ולפנים. **במבוי שמונה** - שרחב שמונה אמות וכל שכן אם יותר. **אבל במבוי שבעה ניתר** - המבוי, ואף על פי שאין זה לחי - הואיל

וסתימת הפתח מרובה על הפרוץ. **ומה חצר** - מרובעת או רחבה יותר על אורכה, שאינה ניתרת בלחי וקורה, אם נפרץ כותל שעל פני רשות הרבים על פני כולו, והעמיד בו לחי משהו - אינו מתיר, אלא אם כן יש בו פס ארבעה, כדאמרינן לקמן בפרקין עירובין (יב, א): פסי חצר צריכין שיהא בהן ארבעה. **ניתרת בעומד מרובה על הפרוץ** - אפילו נפרצו בה פרצות הרבה בארבע מחיצותיה סביב, ונשתייר שם מן העומד עד שרבו עומדים על הפרוצות מותרות בלא שום תיקון. **מבוי שניתר** - פתיחת כותלו הסמוך לרשות הרבים בלחי משהו. **אינו דין שיהא ניתר בעומד מרובה על הפרוץ** - בלא שום סימן אחר, ומיהו, מבוי שמונה אף על גב דבהאי קל וחומר נמי מצי למישרייה, דהא יותר מארבעה טפחים הוי האי פס וחצר משתרייא בפס ארבעה, כיון דלאו לשם לחי הוקבע שם ולא לשם תיקון פס הוקבע שם, כי היכי דיצא מתורת לחי - יצא מתורת פס, ולא מנכרא מילתא, ואמרינן זהו פתחו, ולא נעשה בו תיקון להתירו. **חצר אין פירצת עשר אוסרת בה אלא אם כן הוי מלואו בכותל** - או יותר מעשר, והכי קיימא לן במתניתין (לקמן עירובין טו, ב): כל פירצה שהיא בעשר אמות - מותרת. **תאמר במבוי** - דאמר רב הונא בארבע לקמן (עירובין ו, א). **למאן קאמרינן לרב הונא** - האי קל וחומר אליבא דמאן קאמר ליה רב הונא בריה דרב יהושע אליבא דרב הונא רביה תלמידיה דרב דהא הך שמעתין דלחי הבולט רב הונא אמרה ומילתיה דרב הונא קא מפרש רב הונא בריה דרב יהושע. **פירצתו בארבע סבירא ליה** - לקמן בשמעתין. **טעמא דנפשיה קאמר** - והכי קאמר: במבוי שמונה קא מסתברא מילתיה דרב הונא, אבל במבוי שבעה - לא מסתברא כוותיה, דאיכא למישריה בקל וחומר. **אי עומד מרובה על הפרוץ** - שהיו ארבע אמותיו של לחי שוחקות, ונמצא פרוץ חסר מארבע - הרי ניתר בכך. **ואי פרוץ מרובה** - נמצא שאין ארבע שלימות בלחי, ונידון משום לחי, דהא רוב בני אדם אין יכולין לצמצם. **מאי אמרת** - לאוסרו דילמא צמצם, וכי הדדי נינהו, ואין כאן לחי - שהרי יש בו ארבע אמות, ולא עומד מרובה. **הוי ספק דבריהם** - שמא צמצם ואסור, ושמא לא צמצם ומותר, דטלטול מבוי מדרבנן הוא, וספק דבריהם להקל.

דף ו.א

מצידו - בכותל ארכו, ולא אצל ראשו, אלא שיש ארבעה עומד מן הפתח עד הפרצה. **מראשו** - שהיה מבוי רחב עשרים אמה, וסתמו עשר אמות, כדתנן:

והרחב מעשר - ימעט, ונפרצה פירצה באותה סתימה. **לא תיפלוג עלאי** - לומר דרב מכשר פירצת עשר בצידו, דהא רב איקלע לדמחריא כו'. **בקעה מצא** - עמי הארצים היו, ומזלזלי במצות, והחמיר עליהן לעשות סייג להרחיקן מן העבירה, כאדם הגודר בקעה פרוצה לשומרה. **מבוי עקום** - ושני פתחיו לרשות הרבים בדפוס וילנא יש כאן ציור. **תורתו כמפולש** - ומבוי המפולש לרשות הרבים צריך צורת פתח מכאן, ולחי או קורה מכאן כדלקמן, אף זה צריך לשני פתחיו לצד רשות הרבים, לחי לכל רוח, ובעקמומיתו צריך צורת פתח, דפילוש שהוא מפולש לחבירו, הוי כמפולש לרשות הרבים. **תורתו כסתום** - ואין צריך בעקמומיתו כלום, אלא אלו עושין לחי לפתחן ואלו עושין לחי לפתחן, דלא מצרכינן צורת הפתח אלא לפתחים המפולשין זה כנגד זה לרשות הרבים, לשון אחר: תורתו כסתום - תורת מבוי סתום, וצריך לעשות לחי לעקמומיתו, והיינו לחי שעושים במבוי סתום, וזה קבלתי ממורי הזקן ז"ל. **אילימא ביותר מעשר** - שרוחב פתיחת עקמומיתו יותר מעשר. **בהא לימא שמואל כסתום** - וניסגי בלחי, אטו לחי ביותר מעשר במבוי סתום מי מהני, וללישנא קמא, כיון דיותר מעשר הוי כחד מבוי, וכי האי גוונא לא לימא שמואל דלאו מפולש הוא. **אלא לאו בעשר** - אלמא פירצת צדדין לרב בארבעה. **מכלל דרב הונא** - אפילו בפירצה דלא בקעי רבים, כגון שפרוצה למקום מטונף או למקום מקולקל בפתחים וטיט, ואין דרך רבים מצויים לעבור באותה פירצה - אסר נמי בארבעה. **מאי שנא מדר' אמי ומדרב אסי** - דאמרינן לעיל: אם יש שם פס ארבעה מתיר פירצה עד עשר, אלמא: פירצת מבוי מצידו בעשר. **התם דאיכא גידודי** - שנשתייר מן הכותל ביסוד שלשה או ארבעה טפחים גובה על כל פני הפירצה, שאינה נוחה לעבור - בה. **הכא** - דאסרנא אנא בדליכא גידודי, גידוד - לשון שפה. **רשות הרבים** - משמע רחב שש עשרה אמה, ועיר שמצויין בה ששים ריבוא ואין בה חומה, (או) שהיה רשות הרבים שלה מכוון משער לשער שיהא מפולש, דומה לדגלי מדבר. **צורת הפתח מכאן** - בראשו אחד. **ולחי וקורה** - בסוף העיר. **יתר על כן** - לעיל מיניה איירי, בבונה עלייה מבית לבית שבשני צידי רשות הרבים, וכן גשרים המפולשין לרשות הרבים, דשרי ר' יהודה לטלטולי תותיה משום פי תקרה יורד וסותם, בפרק כל גגות העיר, וקאמר בברייתא: יתר על כן, אפילו היכא דליכא פי תקרה

דף ו.ב.

הואיל ואיכא שתי מחיצות מעלייתא, מחיצת הבית מכאן ומחיצת בית השני מכאן - סגי בתקנתא פורתא. **לחי מכאן** - אצל פאת הבית האחד. **ולחי מכאן** - אצל פאת השני לאותו בית עצמו, והויא סתימה לשני ראשי רשות הרבים, ומותר לטלטל מבית לבית. **ירושלים** - רשות הרבים שלה מכוון משער לשער, ומפולש, ויש בה דריסת ששים ריבוא ורחב שש עשרה אמה, ואילמלא שנועלין דלתותיה בכל לילה - חייבין עליה בשבת משום רשות הרבים, אבל נעילת דלתות משויא לה כחצר של רבים, ומערבין את כולה, וכל זמן שלא עירבו - הויא כרמלית ולא מיחייבי עליה, והכי נמי אמרינן בפרק בתרא, (עירובין קא, א) דירושלים כרמלית היא. **אבולי דמחוזא** - שערי העיר מכוונים זה כנגד זה, והיו בה ששים ריבוא. **חייבין עליה כו'** - אלמא: נעילת דלתות בעינן בכל לילה, והכא קתני עושה דלת מכאן ולחי וקורה מכאן לבית הלל. **צריך לנעול** - אותו דלת יחיד. **אבולי דנהרדעא** - ראשי מבואות מפולשין לרשות הרבים הוו. **דטימן עד פלגייהו בעפרא** - סתומות עד חציין בעפר, ואין אדם יכול לנועלן מפני העפר, טיימן - כמו טמונין פלשתאי (בראשית כו). **מגופות היו** - לא היו כולן פתוחות אלא סגורות ופתוחות במקצת, מגופות - כמו הגפת דלתות (ערכין יא, ב). **מבוי עקום** - שני פתחיו מפולשין לרשות הרבים אחת כגון זה בדפוס וילנא יש במקום זה שרטוט. **ואצרכוהו דלתות** - בשני עקמומיתו. **תורתו כמפולש** - וכאן שני פילושין דרשות הרבים יש. **הלכה כתנא קמא** - דלא בעי דלת אלא צורת הפתח. **בת קול** - לקמן בפירקין עירובין (יג, ב), שיצאה בת קול ואמרה הלכה כבית הלל.

דף ז.א.

ור' יהושע - בפרק הזהב בבבא מציעא (נט, ב). **ואיבעית אימא** - הרוצה לעשות דקתני - לאו בית שמאי ובית הלל דווקא נקט, על כרחיך כבית הלל בעי למיעבד, אלא אפלוגתא דשאר תנאי בעלמא קאי, דפליגי בעלמא בשאר מילי, כגון אלו מחלוקת דבית שמאי ובית הלל, כלומר: כי היכי דפליגי בית שמאי ובית הלל בדברי מחלוקתן. **מכל מקום** - ברייתא (לא) מתרצה, וקשיא לנהרדעי דעבוד כתרי חומרי. **הלכה** - כתנא קמא. **ואין מורין כן** - אלא כחנניה, דבעי דלתות. **דסתרן אהדדי** - תרי תנאי דפליגי, מר מחמיר ומר מיקל, וטעמא דחומריה דמר בהאי הוי קולא בדוכתא אחריתי, וטעמא

דקוליה דמר בהאי הוי חומרא בדוכתא אחריתי - מאן דעבד בהנך תרי דוכתי לחומרא מיקרי כסיל, דהא חד טעמא הוא דהכא הוי חומרא והכא הוי קולא, ואי ההוא טעמא סבירא ליה - ליעביד כקוליה וכחומריה. **כגון שדרה וגולגולת** - של מת, דאיפליגו בה, דלבית שמאי לא הוי חסרון אלא בשתי חוליות, ואם חסרה חוליא אחת - עדיין מטמא באהל, וגבי טריפה נמי לא הוי חסרון, וכשירה, והוי טעמא דבית שמאי חומרא לגבי מת, ולבית הלל דאמרי חסרון הוא - הוי חומרא לגבי טריפה, ומאן דעביד בטריפה כבית הלל וכבית שמאי במת - הוי כסיל, דהא סתרין עובדי אהדדי, דהכא הוי חסרון, והכא לא הוי חסרון. **השדרה והגולגולת** - גבי טומאת אהל במת תנן: כמה חסרון בשדרה, ותצא מתורת שדרה ותידון כשאר עצם כשעורה שאינו מטמא באהל. **כמלא מקדח** - וכדי שינטל מן החי וימות מפרש להו בבכורות בפרק שלישי. **אבל היכא דלא סתרין חומרי אהדדי** - כגון הכא, דפליגי בתרי מילי דתליין בתרי טעמא, מר מחמיר בהא עקום ומר מחמיר בהא מפולש, ולא סתרין חומרי אהדדי - עבדין. **שליקט אתרוג** - כל האילן קרוי אתרוג. **שני עישורין** - שניה יוצאה ושלישית נכנסת, הואי שנה שניה לשמיטה מעשר ראשון ושני, והשלישית מעשר ראשון ומעשר עני. **אחד כדברי בית שמאי** - דאמרי באחד בשבט ראש השנה לאילן, וכבר נכנסת שלישית. **ואחד כדברי בית הלל** - דאמרי עד חמשה עשר בו לא הוי ראש השנה, ועדיין שניה היא. **גמריה איסתפיק ליה** - וכוליה כבית הלל עבד. **מחלוקת** - דמבואות המפולשין דתנא קמא וחנניה. **סרטיא ופלטיא** - שתיהן רשות הרבים, כדאמרינן ביציאות השבת (שבת ו, א): איזהו רשות הרבים - סרטיא ופלטיא, סרטיא - דרך הילוך בני אדם, פלטיא - רחוב לשווקים, והיכא דשני ראשין מפולשין ברשות הרבים הוא דפליג חנניה, ואמר בעי דלת. **בקעה** - כרמלית היא, ואיסורא דרבנן הוא. **ומסיים בה** - רב יוסף משמיה דרב יהודה סתמא, ולא פירש לו רב יהודה לרב יוסף ממי קבל האי סיום, דאם היה סוף המבוי הזה המפולש לרשות הרבים כלה לרחבה, ודרך הרחבה היה המבוי מפולש שנפרץ כותל הרחבה שכנגדו לרשות הרבים בדפוס וילנא יש במקום זה שרטוט, רחבה - היקף חצר שאחורי בתים קרי רחבה, מוקפת ארבע מחיצות. **אין צריך כלום** - לתקן אותה פתיחה של צד הרחבה, אלא ראש המפולש לרשות הרבים צריך לחי או קורה כתורת מבוי סתום, ועל כרחיך בדנפרצה נמי רחבה כנגד פרצת המבוי בכותל שכנגדו לרשות הרבים אתא לאשמועינן,

ואמפולשין דלעיל קאי, דאי ברחבה סתומה לגמרי - פשיטא, דהא סתימה מעלייתא היא, והא ליכא למימר דמשום בני רחבה איצטריך לאשמועינן דלא אסרי אבני מבוי, ואפילו לא עירבו עמהן - דהא נמי פשיטא דרחבה לא בעיא לערובי, דסתם רחבה אין בה דיורין לצאת ולבא, ואין תשמישה תדיר, כדאמרינן בפרק שני (עירובין כה, א): מאן דשרי לטלטולי מן המבוי לתוכה - משום דלית בה דיורין, והלכתא כוותיה, דקיימא לן בכל התורה רב אחא לחומרא ורבינא לקולא, והלכתא כרבינא לקולא בר מאומצא, ביעי ומזריקי, ורחבה לאו דוקא נקט, והוא הדין לחצר שיש בה דיורין וערבו, אלא עובדא ברחבה היתה, כדאמרינן לקמן: עובדא הוה בדורא דרעותא כו', כל כניסה ויציאה דבתים שבהש"ס דרך החצר הוא, וחצר לפני הבתים. **הא דרב יהודה** - הא דסיימת משמיה דרב יהודה ולא פירש לך ממאן גמרה, כדמפרש ברישא דמילתיה משמיה דרב - האי סיומא על כרחך משמואל רביה גמרה.

דף ז.ב.

במלואו - כותל אמצעי על פני כולו. **ונפרצה חצר כנגדו** - בפחות מעשר. **חצר מותרת** - דלדידה לא הוי במלואה, ונשתיירו בה גיפופין מכאן ומכאן, לפיכך לגבי דידה פתחים נינהו, ולא אסרי עלה בני מבוי - שאין מבוי אוסר על חצירות הפתוחין לו, אבל חצירות אוסרין במבוי, שהרי דריסת רגליהם עליו, ורשות הרבים נמי לא אסר עלה, דחצר הפתוח לו כפתח הוא. **ומבוי אסור** - קא סלקא דעתך מדנקט ונפרצה חצר כנגדו משום דמיחזי כמבוי מפולש קא אסר ליה, ולא משום דנפרץ לחצר, ורב יהודה, מדנקט רחבה אשמעינן דמשום מפולש לא מיתסר, וברחבה ליכא דיורין דליתסרו עליה, אבל אי הוה כלה לחצר - אסרי עליה, ולקמן מפרש טעמייהו, והיינו דקשיא דרב אדרב בתרתי, אי משום מפולש אי משום הנפרץ לחצר ואסרי עליה בני חצר, דנפרץ המבוי במלואו לרשות האסורה לו. **לא ידענא** - ממאן גמרה. **בדורא דרעותא** - כפר רועים. **שכלה לרחבה** - ורחבה נפרצה בכותל שכנגדה. **אסברא לך** - מילתיה דרב, דגמירנא לה מיניה. **כאן שעירבו כאן שלא עירבו** - כלומר: האי מבוי אסור דקאמר רב יש חילוק בדבר, שפעמים אסור ופעמים מותר, עירבו בני החצר עם בני מבוי - בני מבוי מותרין, דהא דאסר ליה רב לאו משום מפולש קאסר ליה כדמוקמינן לקמן בזה שלא כנגד זה, והאי נפרצה חצר כנגדו - משום רבותא דחצר נקט, דאף על גב דרבים נכנסין לה בזו ויוצאין

לה בזו - אפילו הכי שריא, הואיל ונפרצה בפחות מעשר, דחשיב כפתח חצר, אבל איסור מבוי לאו משום [פירצה] דכותל שכנגדו הוא, אלא משום דבני חצר אסרי עליה כי לא עירבו, דכיון דלדידיה הוי מלואו - פירצה הוא, ודיורי חצר אוסרין עליו, והוא אינו אוסר עליהן, כדאמרינן בפרק כל גגות העיר (עירובין צב, א) גבי חצר גדולה שנפרצה לקטנה דיורי גדולה בקטנה כלומר אוסרים בקטנה, דדידהו הוא, דבטלה לגבה, ואין דיורי קטנה בגדולה - דלגבי גדולה פתח הוא, ושתי חצירות שיש ביניהן פתח לא אסרן אהדדי, כדאמרינן בפרק חלון (עירובין עו, ב): נפרץ הכותל עד עשר אמות, אם רצו - מערבין שנים, ואם רצו - מערבין אחד, מפני שהוא כפתח, ושניהם מותרין זה בזה. **דרב אדרב נמי לא תיקשי** - כלומר: מהשתא מצינן למימר דרב יהודה בדורא דרעותא כרב עבדוה, כדאמרינן כאן שעירבו וכאן שלא עירבו, וברחבה ליכא דיורין למיסרי אמבוי.

דף ח.א

ולמאי דסליק אדעתין מעיקרא דבין עירבו ובין שלא עירבו פליגי - דאפילו בעירבו אסר רב, וטעמא משום מפולש, ודוקא נפרצה [חצר] כנגדו קאמר - הא לאו הכי לא מיתסר מבוי משום בני חצר, והא דרב יהודה - דשמואל היא, ושרי בעירבו כגון רחבה דלא בעיא עירוב, ואף על גב דנפרצה רחבה כנגדו, ואסר בלא עירבו גבי חצר אפילו לא נפרצה, מדנקט רחבה ולא נקט חצר. **בעירבו** - דאיסורא משום פירצה שכנגדו היא. **במאי פליגי** - מאי טעמא דרב דחשיב ליה מפולש, ומאי טעמא דשמואל דלא קרי ליה מפולש. **בשלא עירבו** - כי לא נפרצה מאי טעמא דשמואל, דאמר בני חצר אסרי, ומאי טעמא דרב, דאמר לא אסרי. **בנראה מבחוץ ושוה מבפנים** - דפליגי ביה אמוראי לקמן בפירקין עירובין (ט, ב), איכא למאן דאמר נדון כנראה משני צדדין, ואיכא למאן דאמר אינו נידון, והכא נמי, הנך גיפופי דאית לחצר העודפים על רוחב פירצת המבוי נראין מבחוץ לאותן העומדים בחצר, ולא מיחזי כותל פרוץ במלואו, ויותר מעשר נמי לא הוי, הלכך, אף על גב דשוה מבפנים, שהעומדין במבוי אין רואין אותו ונראה להם כותל פרוץ במלואו - אפילו הכי, לרב מהני הני גיפופי לשווייה פתחא לגבי מבוי, כי היכי דמשוו ליה פתחא לגבי חצר, והא דתנן קטנה אסורה - מוקים ליה רב בנכנסין כותלי קטנה לגדולה, דליכא נראה מבחוץ והויא פרוצה במלואה, אבל הכא - פיתחא הוא אף

למבוי, ולא אסרי בני חצר למבוי, ואף על גב דשאר חצירות הפתוחות למבוי בפתח הגון ודאי אוסרות עליו, זו הואיל ואינה רגילה בו שהרי סתום היה מתחלה - אינה אוסרת עליו, כדאמר בפרק מי שהוציא אוהו (עירובין מט, א): - שאינה רגילה בו, - מותר, ושמואל סבר: אין נידון משום שיור למבוי, ופירצה היא, ודיורי חצר אוסרין עליו אם לא עירבו. **ובשעירבו** - דאיסורא משום פירצה שכנגדו הוא, פליגי בדרב יוסף דאמר לא שנו דאין צריך כלום אלא שכלה מבוי לאמצע רחבה, דכיון דרוחבה של רחבה עודף על המבוי לכל צד - נראה שהמבוי לרחבה כלה, ואינו מושך עד רשות הרבים שכנגדו, ולא אתי למישרי מפולש, ורב סבר: אפילו הכי, כיון דהעומד במבוי רואה לשני ראשי רשות הרבים, ובקעי רבים מרשות הרבים זו לרשות הרבים זו דרך מבוי ורחבה - אסור. **אבל כלה לצידי רחבה** - שכותל אורך המבוי שוה לאחד מכותלי אורך הרחבה ונראה כמבוי ארוך, ומושך עד רשות הרבים שכנגדו - מיחזי כמפולש, ואסור. **אבל זה כנגד זה** - פרצת חצר כנגד המבוי אסור, והאי כנגדו דקאמר רב, ואוקימנא טעמא דאיסור מבוי בשלא עירבו הא עירבו מותר, האי כנגדו לאו דווקא, אלא כל כותל שכנגדו קרי הכי, ובצידי רחבה, אפילו זה שלא כנגד זה - אסור, משום דכותל רחבה מאריך המבוי, והוי כמבוי ארוך עד כותל רחבה שכנגדו, ואסור מידי דהוה אמבוי עקום שיש יותר מעשר בעקמומיתו, דלכולי עלמא אסור, ואף על פי שאין פתחיו מכוונין, הכא נמי, משנכנס לרחבה הרי כל רוחב הרחבה הוי עקמומית גדולה ורחבה הרבה, ודמי כמבוי המפולש דרך עקמומית. **ובני לה בתים** - ברחבה, ברוחב העודף על המבוי, ומשוי כותלי אורכה לכותל אורך המבוי. **ציזו אחד ים וציזו אחד אשפה** - וראשו אחד סתום כשאר מבוי, וראשו אחר לרשות הרבים מתוקן בלחי וקורה. **אשפה** - גבוהה עשרה (ויש) (מסורת הש"ס: [ויס]) שפתו גבוהה עשרה. **ויעלה הים שרטון** - של חול ואבנים אצל שפתו, כי כן דרכו, ומתקצר רוחב הים ונעשה קרקע כרוחב פרסה או יותר. **ומי חיישינן כו'** - הש"ס הוא דמפרש מלתיה דמנא תימרא ואזיל. **זורקין לה בשבת** - ולא חיישינן שמא תתמעט אשפה מעשרה, ונמצא זורקין לרשות הרבים. **לאשפה דיחיד** - והיא אשפה דרבי - אשפה דיחיד הוא. **ורבנן** - שהיו בדורו של רבי, מאי הוה אמרי ביה בההוא מבוי. **פסיק ליה לסורא באוזלי** - הים היה סמוך לסורא מאחריה, וראשי המבואות מפולשין לים, והיה מרימר עושה רשתות ומכמורות לכל המבואות, ולא רצה לסמוך על מחיצת הים. **אמר שמא יעלה**

הים שירטון - ומטלטלי נמי במבואות כדמעיקרא. **פסיק** - מפסיק בינה לבין הים במחיצות אוזלי. **בודיא** - מחצלת. **ואותיבו ביה בעקמומיתיה** - בני ראשו אחר עשו לחי לפתחן והמחצלת לעקמומיתו, ובני ראשו אחר לא עשו לפתחן לחי. **הני מילי לחי מעליא** - כשיש לחיים משני ראשין, וללשון מורי צריך עקמימותו לחי, לבד מאותן שבשני ראשיו. **סיכתא** - קביליי"א בלעז (יתד). **גופא אמר ר' ירמיה כו'** - ואוקמה כשלא עירבו, ואיסורא דמבוי - משום דאסרי עליה בני החצר הוא. **לא משנתנו היא** - היתר חצר תנינא, ואיסור מבוי תנינא. **חצר קטנה שנפרצה** - במלואה לגדולה - גדולה מותרת, ולא אסרי בני קטנה עילויה, דלגבי גדולה פתח הוא דיש לה שיור מכאן ומכאן, והווי כשתי חצירות ופתח אחד ביניהן, דלא אסרון אהדדי, ולקמן מוקי לה בשאין קטנה רחבה יותר מעשר, דאי יותר מעשר - לא הוי פתח גבי גדולה. **וקטנה אסורה** - דלדידה לאו פתח הוא אלא פירצה, ונעשית רשותן של בני גדולה, שהרי נתערבה עמהן. **אמר ליה** - רב היתר חצר אשמעינן, ואף על גב דנפרצה בכותל השני, דדרסי רבים מרשות הרבים זו לרשות הרבים זו דרך חצר ומבוי, דאי מהתם הוה אמינא - משום דלא דרסי רבים דהא גדולה לא נפרצה בכותל השני. **רשות הרבים לטומאה** - וספיקא טהור, דהא ספק טומאה מסוטה גמרינן, ובסוטה בכי האי חצר - לאו מקום ייחוד וסתירה הוא.

דף ח.ב.

אבל זה כנגד זה - לא הויא לה חצר רשות היחיד לשבת, השתא אשמעינן דכנגדו, ואפילו הכי מותרת. **ולרבה** - דאמר לעיל: אבל זה כנגד זה - הוי מבוי מפולש ואסור (אפילו חצר), הא דרב במאי מוקים לה בזה שלא כנגד זה ועל כרחיק כנגד דקאמר רב לאו דווקא דהא אוקימנא טעמיה דרב בשלא עירבו אבל עירבו אפילו מבוי מותר. **תרתיה למה לי** - הא תנא לה: חצר שהרבים נכנסין לה בזו כו', ומילתיה דרב למשתרייה חצר מינה, מסתמא ואפילו זה כנגד זה, וכל שכן בזה שלא כנגד זה, ואיסור מבוי - מאידך מתניתין דחצר קטנה שמעינן. **אי מהתם** - מחצר שהרבים נכנסין לה כו', דקתני רשות היחיד לשבת. **הוה אמינא** - האי דקרי ליה רשות היחיד. **לזרוק** - כלומר: מדאורייתא רשות היחיד הוא, והזורק מרשות הרבים לתוכו חייב. **אבל לטלטל** - בתוכו. **אימא לא** - משתריא, ומדרבנן דליגזור רבנן עליה. **קא משמע לן** - רב, מותרת. **נדל** - שרץ שיש לו רגלים הרבה, כדתניא בתורת כהנים (פרשת

שמיני): מרבה רגלים זה נדל, מבוי העשוי כנדל - שפתוחין לו מבואות הרבה, וראשיהן פתוחין לרשות הרבים, וראשו פתוח לרשות הרבים אחר. **עושה צורת פתח לגדול** - באחד משני ראשין, והאחרים קטנים משתרו בלחי וקורה בראשיהן על פני רשות הרבים. **כמאן כשמואל** - דאמר מבוי עקום תורתו כסתום, דהא כל מבואות קטנים הללו מבואות עקומות הן, נכנס בדרך זה ויוצא בדרך זה, וקאמרת: לא בעי תיקון לעקמומיתו, כשמואל. **הכי גרסינן: למה לי צורת פתח** - אמאי אצרכת צורת פתח לגדול, הא איהו נמי אין פילושיו מכוונין. **ועוד הא ההוא מבוי** - דהוה באתריה דשמואל בנהרדעא וחשו ליה לדרב, כדאמר לעיל רמו עליה חומריה דרב וחומריה דשמואל. **עושה צורת פתח לכולהו** - הקטנים. **מהך גיסא** - בעקמומיתן לצד מבוי גדול. **ואידך גיסא** - לרשות הרבים מישתרי בלחי או קורה. **ציזו אחד ארוך** - ונמשך כותלו לרשות הרבים יותר מכותל השני בדפוס וילנא יש במקום זה שרטוט. **אם פחות מארבע אמות** - עודף זה על חבירו מניח קורה באלכסון, וישתמש כאן בארוכה וכאן בקצרה. **ארבע אמות אינו מניח קורה** - על ראש כותל הארוך, אלא כונס לפנים מראשו כנגד ראש כותל הקצר ומניחה. **ובאלכסון לא הוי היכירא** - שהרואה בני מבוי נמשכין ומשתמשין ברשות הרבים חוץ מכנגד כותל הקצר אומר מותר להשתמש ברשות הרבים, לפי שאין אותו העודף דומה שיהא מן המבוי. **שאין באלכסונו יותר מעשר** - שהמבוי קצר לרחבו הרבה, ואין ברוחבו, ובארבע אמות הנמשכין להצטרף, יותר מעשר. **אבל יש באלכסונו יותר מעשר** - נמצא פתחו רחב מעשר, שהרי כל תחת הקורה הוי פתח. **מהו להשתמש תחת הקורה** - אכל מבואות קאי. **קורה משום מחיצה** - וחודו הפנימי יורד וסותם, הלכך אסור, דמן המחיצה ולפנים בעי אשתמושי. **מר סבר היכירא** - להנך מגוואי בעינן, וצד הפנימי הוי להו היכר, ואסור להשתמש מן ההיכר ולחוץ. **מלבר** - לבני רשות הרבים, דהיינו צד החיצון. **מר סבר חודו הפנימי יורד וסותם** - נמצא תחת הקורה מן המחיצה ולחוץ ואסור. **הכל מודים** - במבוי שאין בו קורה, והכשירו בלחי - שאסור להשתמש בין לחיים, כלומר: כנגד הלחי, והאי דנקט בין לחיים - אמבואות טובא קאי. **נעץ שתי יתידות** - קביליי"ש (יתדות), נעוצות בכותל בעוביו שלצד רשות הרבים, ונמצאת קורה שעליהן בולטת ונמשכת לחוץ יותר מן הכתלים, וחודה הפנימי דבוק וסמוך לכותל בדפוס וילנא יש במקום זה שרטוט. **לדברי האוסר** - להשתמש תחת הקורה בכל מבואות, דטעמא

משום חודו הפנימי יורד וסותם. **מתיר** - כאן להשתמש במבוי הזה אגב הך קורה שאינה על גבי מבוי, דכיון דחודו הפנימי סותם - נמצאת סתימת הקורה דבוקה לכתלים, וסתימה מעלייתא היא. **לדברי המתיר** - להשתמש תחת הקורה, אלמא: חיצון יורד וסותם, אוסר כל המבוי הזה עד שיביאו קורה אחרת, דאין הסתימה מחוברת לכתלים, ויש אויר ביניהם, והכא, לאו מחיצה ממש הוא להכשיר הפסק אויר שמכאן ומכאן על ידי לבוד.

דף ט.א

משוכה - משמע: רחוקה היא מן הכתלים. **או תלויה** - שאין ראשיה מונחים על גבי הכתלים, אלא תלויה באויר - שקצרה משתי רוחותיה, וכגון שנעץ קנה כל שהוא באמצע פתח המבוי, ונתן על גבו את הקורה בדפוס וילנא יש במקום זה שרטוט, רבן שמעון סבירא ליה בכל דוכתא פחות מארבעה כלבוד דמי. **משוכה מבחוץ** - שנמשכה לתוך רשות הרבים, כגון האי בעיין דלעיל דשתי יתידות. **תלויה מבפנים** - שקצרה משתי רוחות, ואינה מגעת לכתלים אלא נתלית באויר, ואמרינן לבוד להאריך ראשיה. **אידי ואידי מבפנים** - ותרוייהו בקורה קצרה עסקינן. **משוכה מרוח אחת** - ראשה אחד על הכותל, וראשה השני אינו מגיע לכותל שכנגדו. **רב אשי אמר** - משום שתי רוחות לא איצטריכא ליה, דכיון דתנא משוכה מרוח אחת - הוא הדין משתי רוחות, אלא חדא קתני: משוכה והיא תלויה, שקצרה היא מהגיע לכתלים, ועוד: שתלויה היא למעלה מגובה כותלי המבוי. **והיכי דמי כגון שנעץ שתי יתידות עקומות על גבי שני כותלי מבוי** - ועקמימותיהן נוטות זו כלפי זו להיותן סניף להאריך הקורה משני צידיה כשתנתן עליהם, והם עצמם אינם ראויות להכשר קורה שאין בהן רוחב טפח כשיעור הכשר קורה דמתניתין בדפוס וילנא יש במקום זה שרטוט. **ואין בעקמומיתן שלשה** - ואיכא למימר לבוד מראשי הקורה ולכתלים, ואין בגובהן של יתידות ממעל לכתלים שלשה טפחים, דאי הוה בגובהן שלשה טפחים - הוה מיפסלא, דקורה על גבי כתלים בעינן, אבל השתא בפחות משלשה אמרינן חבוט - השפל, כאילו מונחת על הכותל. **לבוד** - לשון סניף להאריך, ובלעז אפש"ק (חיבור, תוספת) נידון ככרמלית - ואסור לטלטל שם. **מסתברא מילתיה דר' יוחנן** - דאמר: פוק תני לברא, אלא מותר, הוא אתחת קורה קאמר ליה, דקסבר: חודו החיצון יורד וסותם. **אבל בין לחיים** - במבוי שאין שם קורה - מודה דאסור.

מקום שאין בו ארבעה על ארבעה - עומד בין רשות הרבים לרשות היחיד, הואיל וליכא מקום חשוב - לאו רשות באנפי נפשיה הוא, ובטיל להכא ולהכא, והיינו מקום פטור. **לכתף עליו** - משאות. **ובלבד שלא יחליפו** - דלא לימרו דקא מעייל מרשות הרבים לרשות היחיד, ואתי למישרי הוצאה בשבת, ובין לחיים נמי, אפילו חשבת ליה מקום בפני עצמו - בטל להכא ולהכא, ושרי. **בגבוה שלשה** - דמינכרא, אבל בין לחיים דלא מינכרא דוכתא, אי שריית לטלטל התם - אתי להחליף ולאפוקי לרשות הרבים. **תוך הפתח** - כגון מבוי שיש פצימין רחבים לפתחו מכאן ומכאן, והן הן לחיים שלו - צריך להעמיד לחי אחר מבחוץ, אם ירצה להשתמש בין הפצימין. **דאית בהו ארבע** - ברוחב הפצימין במשך המבוי, דכל ארבע רשות באנפי נפשיה היא, וכרמלית היא ומדרבנן אסורה. **לכרמלית** - לבקעה, דשייך ומצטרף למינו שחוצה לו. **יציבא** - אזרחי. **מצא** - כרמלית שבין לחיים, שלא היה בו שיעור כרמלית. **את מינו** - שחוצה לו. **וניעור** - נתחזק על ידי מינו, וניעור משנתו שהיה בתחלה בטל אצל שאינו מינו, ודוגמתו בבכורות (כב, א): טומאה שבטלה וחזרה וניעורה. **אבל פתוח לרשות הרבים** - - שלא זה מינו ולא זה מינו, ולכאן וכאן בטלה. **ואת לא תסברא דבין לחיים** - לר' יוחנן אסור. **והאמר ר' יוחנן מבוי שרצפו בלחיים** - במשך המבוי מראשו לצד סופו בשתים ושלוש אמות. **בפחות מארבעה** - שאין בין לחי ללחי ארבעה, אבל יש ביניהם שלשה. **באנו למחלוקת רבן שמעון ורבנן** - דאיפלגו לעיל במשלשה ועד ארבעה, אי אמרינן לבוד או לא, מאותו מחלוקת אנו למידין שאף בהכשר מבוי זה יש מחלוקת ביניהן, ור' יוחנן לא מפרש מילתיה, והשתא קא מפרש רב הונא בריה דרב יהושע דעל כרחיך הא דקאמר ר' יוחנן דשייכא פלוגתא דרבן שמעון ורבנן הכא - לא משכחת לה אלא בתשמיש שכנגד הלחיים, דלרבן שמעון הוו כולהו כחד לחי ואין משתמש במבוי אלא עד חודו הפנימי של לחי הפנימי, אבל משם ולחוץ - הוי בין לחיים ואסור, ולרבנן לא הוי כחד לחי, ובלחי החיצון משתרי מבוי ומותר להשתמש בכל המבוי עד חודו הפנימי של חיצון, דכנגד חיצון לחודיה הוי בין לחיים, אלמא: לר' יוחנן בין לחיים אסור, דאי בין לחיים לר' יוחנן מותר, מאי שייכא פלוגתייהו דרבן שמעון ורבנן להכא, בין הוו כולהו כחד, בין לא הוו כולהו כחד - כנגד כולם הוא משתמש.

רב אשי אמר - לעולם בין לחיים לר' יוחנן מותר, והאי דאמר ר' יוחנן דשייכא פלוגתייהו דרבן שמעון ורבנן להכא - כגון דהוה משך רציפה זו ארבע אמות באורך המבוי. **לרבן שמעון** - יש לבוד בפחות מארבע, והוה ליה חד לחי, ואמרינן לעיל עירובין (ה, א): ארבע אמות נידון משום מבוי, ויצא מתורת לחי. **וצריך לחי אחר להתירו** - מבוי זה שבין לחיים, אבל מלחי הפנימי ואילך מיהו שרי לטלטולי במבוי, דלהנהו ודאי נראה לחי, ועוביו נידון להם בלחי, וניתר בו מבוי, כך שמעתין, ולי נראה: שאפילו מפנימי ולפנים אינו ניתר, דלחי הפנימי ולפנים לר' יוחנן אינו מתיר כלל, אבל לרבנן - כל חד וחד באנפי נפשיה הוא, ומשתרי מבוי בלחי קמא. **ולרבן שמעון** - נהי נמי דכולי חד הוא, ונידון משום מבוי - אפילו הכי, היכי שמע ר' יוחנן מדרבן שמעון דבעי לחי אחר להתירו, לישתרי האי מבוי בנראה מבחוץ ושוה מבפנים, דהא מסתמא כי אוקמא ללחי קמא משכו קמעא כלפי חוץ, שכן דרך כל מעמידי לחיים כדי שיראה בדפוס וילנא יש במקום זה שרטוט מבפנים ומבחוץ שהוקבע שם לשם לחי, דאם אינו מושך קצת רוחב הלחי להלאה מכותלי המבוי מעט, אלא בשוה להן בדפוס וילנא יש במקום זה שרטוט, נראה כמוסיף על רוחב עובי כותל המבוי ואינו ניכר מבחוץ שהוא לחי, אלא בפנים ניכר שאינו מן הכתלים, לפי שחודו נראה בפנים, וכיון דראשון קצתו נמשך לחוץ, כי הדר השווהו מבפנים ברציפת לחיים הללו ועשאו כותל - מיהא לישתרי מבוי בההיא בליטה קמייתא הנראית מבחוץ, דהא אמרינן לקמן: נראה מבחוץ ושוה מבפנים נידון משום לחי. **מידי הוא טעמא** - כלומר: מי מותבינן האי תיובתא אלא לר' יוחנן, דיליף מלבוד דרבן שמעון פסולא להאי מבוי. **אינו נידון** - הלכך: אי אמרינן לבוד - בעי לחי אחרינא. **איתמר** - גרסינן. **נראה מבפנים ושוה מבחוץ** - שהעמיד הלחי רחבו לצד אורכו של מבוי, ולא משך קצת רחבו קימעא כלפי חוץ אלא השוה חודו החיצון לעובי כותלי המבוי, ודומה כמי שמוסיף על רוחב הכתלים, ואינו נראה מבחוץ כלחי, אבל חודו הפנימי נראה מבפנים שעביו בולט לתוך רוחב המבוי בדפוס וילנא יש במקום זה שרטוט. **נראה מבחוץ ושוה מבפנים** - שמשך כל הלחי לחוץ, וחודו הפנימי נכנס בכותלי המבוי ואינו נראה מבפנים, אלא דומה כמוסיף על אורך הכותל, אבל מבחוץ ניכר שאינו מכותל המבוי שהרי נמשך להלאה מרוחב הכותל בדפוס וילנא יש במקום זה שרטוט. **כותל שצידו אחד כנוס**

מחבירו - שנכנס הבנין ומיעטו מעביו, דהשתא בולט ויוצא ממנו כמין עמוד, שקורין פליי"ר (עמוד, בייחוד כזה שעשוי לתמיכת הבית .) בין - שכניסתו נראית בפנים ושוה מבחוץ בדפוס וילנא יש במקום זה שרטוט, ששקוע הכותל מאחוריו ונראית הפגימה בפנים. **בין שנראה מבחוץ ושוה מבפנים** - כגון ששקוע הכותל מלפניו, שאין הכניסה נראית לעומדים בפנים, אלא לבני רשות הרבים בדפוס וילנא יש במקום זה שרטוט. **ור' יוחנן** - דאמר לעיל בהדיא אינו נידון. **מי לא שמיע ליה הא** - מתניתא דר' חייא, ואפילו הכי לא סבר לה, הכא נמי היכי מסיימת מיניה דר' חייא הוא דאמר נידון, דילמא איהו נמי שמיע ליה, ולא סבר לה. **חצר קטנה שנפרצה לגדולה קטנה נמי תשתרי** - דלא ליסרו בני גדולה עלייהו, אלא ליהוי נמי פתחא לגבה, להיות כשני חצירות ופתח ביניהם, ואף על גב דשוה מבפנים, שהעומד בתוכה רואה כל כתלי אורכה שוין, שאין שם מכותל רחבה לפיאותיה כלום והוי מלואה - הרי מבחוץ בתוך הגדולה נראין לה שיורין, וכותל זה מכאן ומכאן, אותו עודף שהגדולה עודפת על הקטנה, דהא גדולה בהו משתריא משום דלדידה נראית מבפנים. **בנכנסין כותלי קטנה** - ובולטין לתוך הגדולה בשתים ושלש אמות, דהנך גיפופי דפשו להו מגדולה שעומדין מאחרי פירצת הקטנה נראין שלא מאותו כותל היה. **ונימא לבוד ותשתרי בדפוס וילנא יש במקום זה שרטוט** - כלומר: אי נראה מבחוץ מהני ליהוי כאלו ראשי כניסה של כותלי קטנה סנופים לצד כותלי אורך הגדולה בדפוס וילנא יש במקום זה שרטוט דהדר הוה להו הכניסה ליה גיפופי נראין מבחוץ, דקא סלקא דעתך: אין הגדולה רחבה מן הקטנה אלא מעט פחות משלש לכאן, ופחות משלש לכאן, דהשתא אין ריוח שבין הכניסות לכותלי אורכה של גדולה שלשה טפחים, וכלבוד דמי. **וכי תימא דמיפלגי** - כניסות מחיצות מכותל אורך הגדולה. **טובא** - טפי משלשה, שהיתה גדולה רחבה מן הקטנה הרבה. **קטנה בעשר וגדולה באחת עשרה** - שאין גדולה עודפת על הקטנה אלא אמה אחת, הרי שלשה טפחים לכאן ושלשה טפחים לכאן, ועובי כניסות הכתלים ממעטין את השלשה מכל צד, דאיכא לבוד. **במופלגין מכותל זה בשנים ומזה בארבע** - שלא היתה קטנה מכוונת כנגד אמצעיתה של גדולה, אלא משוכה שני טפחים לצד אחד ויש מהאמה עודפת שני טפחים לכאן, וארבעה לכאן, והכניסות דקות, ונשאר מצד אחד יותר משלשה ריוח. **ונימא לבוד מרוח אחת** - והרי כאן שיור אחד נראה מבחוץ, ותשתרי ביה קטנה, דנישוויה להאי פירצה פתח - דהא עשר

הוא דהויא.

דף יא.

רבי היא דאמר בעינן - שני שיורין לחצר של עשר הנפרצת במלואה. **חצר ניתרת בפס אחד** - אם נפרצה לרשות הרבים, ונשתייר בה מצד אחד - מותרת, ובשאינן הפירצה יותר מעשר עסקינן, דאי יותר מעשר, לא מהני ליה מחיצה להאי חצר. **האי מאי אי אמרת בשלמא** - מתניתין כדהוה שמעינן לה מעיקרא במכוונת קטנה כנגד אמצעיתה של גדולה, ומהאמה היתירה נשארו שלשה לכאן ושלשה לכאן, ויש לומר נראה מבחוץ ושוה מבפנים משני רוחות - ואפילו הכי קטנה אסורה, דנראה מבחוץ ושוה מבפנים לא מהני, ורבי בשני פסין דחצר כר' יוסי סבר לה, דאמר במתניתין: אין לחי פחות מרוחב שלשה, וכל שכן פסין דחצר דבעי רוחב כדבעי ר' יוסי בלחי. **ודרבינא** - דאוקמא במופלגין מזה בשנים ומזה בארבעה - ליתא, דאם כן לא הוה משתריא גדולה, דפס שני טפחים לא מהני, וכיון דליתא לדרבינא - ליתא נמי לדר' זירא, דאוקמא בנכנסין, דכיון דמכוונת שלשה מכאן ושלשה מכאן - כניסה מאי מהניא, הא כי נכנסין נמי איכא למשרייה בנראה מבחוץ ושוה מבפנים משתי רוחות, ולא שרינן לה, דמוקמינן ליה בנראה מבחוץ ושוה מבפנים אינו נידון משום לחי - משום הכי יהיב תנא שיעור לעודפה של גדולה שתהא יתירה על הקטנה אמה, כי היכי דניהוו לה לגדולה שלשה מכאן ושלשה מכאן - משום דרבי שני פסין בעי ורחבים שלשה כר' יוסי, ומשום היתר גדולה נקט לה. **אלא אי אמרת נראה מבחוץ** - מהני וקטנה דאסירא היינו טעמא משום דאיתא לדר' זירא בנכנסין, ולדרבינא במופלגין וליכא לבוד משני רוחות, ואפילו הכי גדולה משתריא בגיפופין הנשארינן לה מאחורי הכניסות, ואף על פי שרוחב האחד אינו אלא שני טפחים, דלא סבר לה כר' יוסי. **גדולה באחת עשרה** - דיהיב תנא שיעורא לעודפה אמה למה ליי? אי למשרייה לגדולה - דליהוי לה שיור משני צדדין קאתי. **בעשר ושני טפחים סגי** - דהא רבי לא סבר לה כר' יוסי. **ואי למיסרה לקטנה קאתי** - כדי שירחקו כותלי אורך הגדולה מכניסתה של קטנה ארבעה טפחים מצד האחד, דלא לימצי למימר לבוד למשרייה, ולאגמוריה דאי לאו הכי הוה שרינן לה בקטנה בנראה מבחוץ על ידי לבוד. **לישמעינן** - גדולה רחבה הרבה, ומיפלגי טובא, דהוי מילתא דפסיקא, דהא לאו מילתא דפסיקא היא,

הואיל ומופלג מכותל זה בשלשה ומכותל זה בשלשה, ואי הגדולה רחבה הרבה הוה תני, הוה גמרינן מינה טפי דמשום הפלגה מיתסרא, והא ליכא למימר דדק תנא בשיעורין לאשמועינן דבהכי הוא דמיתסרא, ובבציר מהכי לא - דהא בעשרה וארבעה טפחים נמי מיתסרא, וכגון דמופלגת בחצי טפח מכאן ובשלשה וחצי מכאן, דמשתריא גדולה בגיפוף משהו מכאן ושלשה וחצי מכאן, וקטנה מיתסרא - דליכא לבוד משני רוחות. **אלא לאו שמע מינה** - על כרחך דוקא שלשה מכאן ושלשה מכאן למשרייה לגדולה נקט לה, ואפילו הכי קטנה אסורה, דנראה מבחוץ לא מהני, שמע מינה. **לא שמיע לי הא שמעתא** - דרבה בר רב הונא מרב הונא אבוה, דנראה מבחוץ נידון משום לחי. **לחי המושך עם זופנו של מבוי** - לחוץ, שנראה כמאריך את דופן המבוי שמעמיד חודו כנגד עובי הדופן, דמיכסי חודו בעוביו של דופן דשוה מבפנים ונראה מבחוץ שאין חודו של לחי מכסה כל עובי הדופן שרחב ממנו. **בכולו** - בכל המבוי, שהרי אין כאן לחי. **שמע מינה משך מבוי ארבע** - מדקאמר נידון משום מבוי. **בין לחיים אסור** - מדקאמר עד חודו הפנימי. **ושמע מינה נראה מבחוץ ושוה מבפנים נידון משום לחי** - מדקאמר נידון משום לחי. **תויבתא והלכתא** - דהא אותביניה מחצר קטנה שנפרצה לגדולה. **דתני ר' חייא כוותיה** - כותל שצידו אחד כנוס כו'. **עד כמה** - יהא רחב ולא יהא צריך למעט לר' יהודה. **פסי ביראות שהתרתה בהן** - שלש עשרה אמה ושליש, דתנן בפרק שני (עירובין יז, ב): עושין פסין לביראות שברשות הרבים, והן עמוקין עשרה ואסור למלאות מהן ולהניח על שפתן שמוציא מרשות היחיד לרשות הרבים, והתירו חכמים לעשות ארבעה דיומדין לארבע פיאות, ולשוויה בין הפסין רשות היחיד ומותר למלאות ושרי ר' יהודה להרחיק זה מזה מלא שני רבקות של ארבעה ארבעה בקר, ועוביה של פרה אמה ושני שלישי אמה, דהוה להו שלש עשרה אמה ושליש לשמונה בקר. **והיא הנותנת** - מדה זו שאתה מביא בה איסור ליותר משלש עשרה אמה ושליש למבוי, משום טעמא דלא התרתה בו פרוץ מרובה על העומד - היא הנותנת טעם להיתר, דהתם הוא דאיכא עומד מועט - משום הכי לא התרתה בו יותר משלש עשרה אמה ושליש, אבל מבוי דרובו סתום - שרי ביה טפי. **אי נמי לאידך גיסא** - דלא תיתי ליה מפסי ביראות, דאילו התם הוא דהקלת בה קולא, דמכשרת ליה בפרוץ מרובה על העומד - אקיל נמי קולא אחריתא, דלהוי חשוב פתח עד שלש עשרה אמה ושליש. **כלל כלל לא** - טפי מעשר לא.

אין הלכה כאותה משנה - דאתי אורא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל ליה לקנה.

דף יב.

ומעמידו לאורכו של מבוי - באמצע הפתח, דכיון דאיכא הכשר מבוי באורכו של פס הוו להו כשתי מבואות, ונעשה הפתח האחד למבוי זה והפתח השני למבוי השני. **מרחיק שתי אמות** - מן הכותל, ומתחיל לעשות שם פס ועושהו משלש אמות לסתום הפתח ונמצאו חמש אמות אלו סתומות שפרצת שתי האמות ניתרת בעומד מרובה עליהן והיכא - דהוי רוחב עשרים יעשה כן אף לצד השני או יעשה פס שש אמות וירחיק ארבע אמות וניתר צידו אחד בעומד מרובה על הפרוץ. **ואמאי** - מצרכת ליה לסתום שלש האמות כאחד. **יעשה פס אמה ומחצה** - לפיאה אצל הכותל, וירחיק שתי אמות ויעשה פס אמה ומחצה אצל פתח גדול, וכיון דלא שרית ליה בהכי, משום דפרוץ מרובה על העומד שמכאן ועל העומד שמכאן אלא אם כן תצרפם יחד, להיות שניהן רבין עליו - שמעינן מינה מדלא מצטרפת להו עומד מרובה על הפרוץ בין שתי הרוחות כשתצרפם - לא הוי עומד מרובה, אלא זיל לגבי כל חד וחד ונמצא פרוץ רבה עליו ומבטלו, ונמצא פתח רחב מעשר. **לעולם אימא לך** - בעלמא, אי לא הוה קאי עומד זה בין שני פרצים - מצטרפין העומדין לבטל פרוץ היחיד, אבל הכא - אתי אורא דהאי גיסא דשתי האמות, ואורא דפתח הגדול - ומבטלי ליה לפס אמה ומחצה שביניהן. **שמע מינה פרוץ כעומד אסור** - ופלוגתא דרב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע היא בשלהי פירקין, ושמעת מהכא דרב יהודה כרב הונא סבירא ליה, ולפיכך, כל אמת פרוץ אוסרת עומד שאצלה, ונמצא שאין כאן סתימה. **דהאי גיסא** - פתח גדול. **ודהאי גיסא** - אמה הפרוץ, ומבטל ליה לאמה העומד שאצל הפתח. **וירחיק אמה מן הכותל ויעשה פס אמה ומחצה כו'** - דהשתא לא מצטרף אורא אמה עם אורא הפתח לבטל אמה ומחצה, דהא בטיל ליה אורא דזוטר מיניה, והכי הוי שפיר טפי, שלא תהא פירצה שתי אמות כאחת. **אין הכי נמי** - דהכי שפיר טפי, וכולי האי לא אטרחות. **דילמא שביק פתחא רבה** - ובטיל תורת פתח מיניה, ובטיל לחי המתוקן בו, ונמצא מבוי זה בלא תיקון. **מאי שנא מדר' אמי ור' אסי** - דאמרי לעיל (עירובין ה, א) במבוי שנפרץ מצידו כלפי ראשו שלש אינו מתיר, ואף על גב דאין פירצה פחותה מעשר אמות

אוסרת במבוי - קאסרי ליה אינהו, משום דלמא עיילי ונפקי בההיא פירצה שלשה, ובטיל קמא מפתח, ובטיל תיקונו. **התם** - איכא למיחש להכי, משום דההיא פירצה קטנה מצידו של מבוי היא, וממעטי בהילוכא, אבל הכא - בראש המבוי הוא, ולא ממעטי בהילוכא. **עור העסלא** - כדמפרש: עור העשוי לבית הכסא של שרים, חלל הנקב שבו מצטרף להיות עומד טפח שלם, ואם יש תחתיו כזית מת, וכלים מטמאים באהל, ובפחות מטפח אין אהל, דתנן (אהלות פרק שלישי משנה ז): טפח על טפח ברום טפח מביא את הטומאה. **וכמה** - יהא בנקב שיהא בטל אצל העומד שסביביו, במנחות פרק התכלת (מא, ב) אמרינן: טפח דאורייתא ארבע בגודל, חמש באצבע, שית בזוטרתי. **ברברבתא** - בגודל. **בזוטרתי** - באצבע קטנה. **לדיזך הוי עומד** - דהא אין באחד מן העומדין לבטל החלל, עד שיצטרפו שניהן לבטלו. **לרבין** - דנקט החלל פחות מן אחד העומדין. **לא הוי עומד** - להצטרף לבטל הפרוץ. **לדידי הכי מיבעי לי למימר כו'** - ולמינקט חלל יותר על כל אחד מהעומדין, ואפילו הכי ליצטרפי לרבות עליו ולבטלו, אבל השתא משום דפרוץ כעומד הוא בכל חד וחד. **אלא אי פלגינן בפרוץ כעומד פלגינן** - דלרבין דנקט אצבע ומחצה מכאן, ואצבע ריוח באמצע, וממעט ליה לפרוץ מעומד שבצד אחד לא הוי עומד, אלא אם כן כל אחד ואחד מרובה על הפרוץ. **דמהניא ברחבה** - להכשיר רחב מעשר. **ואמלתרא דמהניא בגובהה** - להכשיר גבוה מעשרים.

דף יא.א

אתנייה צריך למעט - אפילו יש לו צורת פתח. **מדברי רבינו** - רב, דאמר צורת פתח לא מהניא. **שרובה פתחים** - בארבע דפנותיה. **אינה ניתרת בצורת פתח** - ואפילו פתחים קטנים מעשר, כי היכי דלא מהניא צורת פתח לשוויה יותר מעשר פתחא - לא מהני נמי לפרוץ מרובה על העומד בפתחים קטנים. **מה ליותר מעשר** - דין הוא שלא יועיל צורת פתח בו - שכן חמור איסורו, שלא הותר בשום מקום בשבת, ואפילו בפסי ביראות, ואלבא דר' מאיר, דאמר בפרק שני (עירובין יז, ב): וביניהן כמלא שתי רבקות של שלשה שלשה בקר, דהיינו עשר אמות, דכל פרה אמה ושני שלישי אמה. **תאמר בפרוץ מרובה על העומד** - בפרצות של עשר או פחות, שהרי הותר בפסי ביראות ואפילו לר' מאיר דמחמיר בהו ואסר ביותר מעשר - מיהו פרוץ מרובה מודי דשרי, וכל שכן לר' יהודה דמכשיר בשלש עשרה אמה ושליש. **לימא מסייע**

ליה - למאן דאמר לא מהניא צורת הפתח בעומד פחות מן הפרוץ. **שרובן סלקא דעתך** - כיון דרובן פתחים וחלונות, הוה ליה פרוץ מרובה, והיכי מצי תו למיתני ובלבד שיהא עומד מרובה. **אלא שריבה בהן** - שעשה בהן הרבה פתחים, וחלונות סביב סביב - מותר, ובלבד שיהא בין פתח לפתח יותר מכדי פתח, אלמא: עומד מרובה על הפרוץ בעינן, ואף על גב דאיכא צורת פתח בכולהו. **פיתחי שימאי** - פתחין שוממין, לישנא אחרינא: פתחים מקולקלין שמחוסרין תיקון, כמו זקן אשמאי חסר מתורה. **שיקפי** - מזוזות שנחלצו אבניהם מכאן ומכאן, אבן יוצאת ואבן נכנסת, ואין זו צורת פתח. **תיקרה** - שאין כלום בנין למעלה מן הפתח, אלא כל הכותל חלוק כפתחה עד ראשו בדפוס וילנא יש במקום זה שרטוט, וצורת פתח שאמרו - קנה מכאן וקנה מכאן וקנה על גביהן. **סבר לה להא דרב** - דלא מהני צורת פתח ליותר מעשר במבוי. **בית חרוותן** - שם מקום. **ומתח זמורה על גביהן** - מזה לזה, כעין צורת פתח. **לענין כלאים** - שאם יש גפנים בתוך הקונדסין - מותר לזרוע סמוך להן חוץ למחיצה, כדתנן: היה גדר בינתים - זה סומך לגדר מכאן, וזה סומך לגדר מכאן. **לענין שבת** - לטלטל בתוכו. **מן הצד** - שמתח הזמורה מזה לזה באמצעיתו, ולא על ראשיהן. **לא עשה כלום** - ולענין שבת, אמאי התירו לו. **בשבת לא** - הא בעשר - לכולי עלמא פתחא הוא. **ובדרב חסדא פליגי** - ריש לקיש לית ליה דרב חסדא, ור' יוחנן אית ליה דרב חסדא, וקסבר: כי אמר רב חסדא - לשבת, אבל לכלאים - אפילו מן הצד הוי צורת פתח, דשבת חמור מכלאים.

דף יא.ב

פיאה - קליעת הזמורה המתוחה מקונדס לחבירו, ודוגמתו פיאה נכרית במסכת שבת (סד, ב). **הא דרביה** - הך בתרייתא משום ר' יהודה בר' חנינא אמרה, וליה לא סבירא ליה. **אי אמרת בשלמא** - קמייתא על גבן - משום הכי שרי לענין כלאים, וביותר מעשר, דאי בעשר - לא מצי למימר אבל לא לשבת, ועל כרחיך כרב סבירא ליה שפיר. **ומנא תימרא דשני לן** - בכלאים, בין עשר ליותר מעשר מן הצד. **אף על פי שבקי** - ר' יהושע בהלכות כלאים, שאל ממנו דבר זה. **קנים הדוקרנין** - משופין כדקר - יתד הנעוץ בקרקע. **כדי להעמיד בה דלת** - כל שהוא, ואפילו יכול להעמיד בה דלת של קשין - דיה קשין של שבלים. **אבקתא** - חור שציר הדלת סובב בו, ואף על פי שאינה צריכה דלת,

מיהו חזיא לדלת בעינן. **צריכין ליגע** - קנה שעל גבן לקנים שבצדדין, או אפילו תלויה למעלה מהן באויר. **עובדא בי ריש גלותא** - שהקיף להתיר רחבה לטלטל בה, ועשה בהן פתחים הרבה יותר מעשר, ועשה להן פיאה, ולא נגעו לקנים של מטה. **כיפה** - שער העשוי ככיפה. **וחכמים פוטרים** - מפני שלמעלה בעיגול הוא מצר, ואינו רחב ארבעה, ואין פתח פחותה מארבע רוחב. **ושוין שאם יש ברגליה עשרה** - גובה, קודם שיתחיל לעגל. **חייבת** - דהא יש בה עשרה גובה ברוחב ארבעה, ואפילו כל העיגול סתום - נשאר שם שיעור פתח כשר, אלמא: אין צריכין ליגע, דהא הכשירה דפתח ברגליה היא, והעיגול מפסיק בין תקרה העליונה למזוזות, וקתני חייבת. **אביי** - לפרושי פלוגתייהו אתא, לישנא אחרינא ואמר אביי גרסינן, ומפירוש דאביי ילפינן דאין צריכין ליגע. **הכל מודים גבוהה עשרה ואין ברגליה שלשה דלא כלום** - דכל בציר משלשה גובה - ארעא סמיכתא היא, ואין שם מפתח זה כלום שיהא רוחב ארבעה. **אי נמי יש ברגליה גובה שלשה** - וסתם רגליה רוחב ארבעה, ואין גובהה עשרה, ולא כלום, דכל פחות מעשרה לא כלום, ולא פתח הוא. **כי פליגי דיש ברגליה שלשה** - דנפיק מתורת ארעא סמיכתא בהכשר פתח ארבעה רוחב, וגובהה עשרה עם העיגול, ואינה רחבה ארבעה מעוגל ולמעלה. **ויש בה לחוק בדפוס וילנא יש במקום זה שרטוט** - ולסתור העיגול ולהרחיבו לארבעה בלא נפילת ראש העיגול העליון, שהבנין ארוך לכאן ולכאן, ואין הבנין כלה מכאן ומכאן למדת השער. **חוקקין להשלים** - הואיל ובגובה שלשה יש הכשר רוחב פתח - רואין שבעה העליונים כאילו הן חקוקין מבפנים, ונרחבים למדת הרגלים. **משנה. על מבוי שהוא פחות מארבע אמות** - רוחב פתחו. **גמרא. כמאן דלא כחנניה כו'** - דקא סלקא דעתיה דהכי קאמר: הכשר מבוי מפולש, בית שמאי אומרים כו'. **ארבע מחיצות דאורייתא** - הלכה למשה מסיני היא במחיצות, דבציר מארבע מחיצות לא הוי רשות היחיד, משום הכי בעי לחי וקורה, דתיהוי מחיצה מעלייתא. **לזרוק** - מרשות הרבים לתוכו, משלש הוא דמיחייב, דשלש מחיצות דאורייתא לשווייה רשות היחיד, אבל לטלטל בתוכו - גזור רבנן עד דאיכא ארבע.

דף יב.א

לאובלין - מקום. **הכי קאמר אינו צריך לא לחי ולא קורה כו'** - והאי כלום

דקאמר - אהנך תוספת דמוספי בית שמאי ור' אליעזר אדבית הלל קאי.
וכמה - יהא פחות רוחבו מארבע אמות, ויהא צריך תיקון. **עד ארבעה** -
טפחים, אפילו אינו רחב אלא אמה או חמשה או ארבעה טפחים - צריך לחי,
אבל בפחות מארבעה - אינו צריך כלום. **בפסי חצר** - אם נפרצה למקום
האסור לה, צריכה שיור משני צידיה. **מאן מודים** - דקאמר ר' ירמיה - רבי,
ומאי הלכתא דקאמר רב נחמן, דמשמע מכלל דפליגי אף בפסי חצר. **מאן**
פליג עליה רבנן - בני מחלוקתו של רבי. **וגדולה באחת עשרה** - דליכא אלא
שלשה מכאן ושלשה מכאן, וקתני גדולה מותרת. **מימי** - עלה מן הים. **רבי**
היא וסבר לה כר' יוסי - דאמר: לחי רחב שלשה טפחים בעי, - ור' יוחנן
אליבא דרבנן קאמר, דפס דקאמרי רבנן - ארבעה טפחים הוא, ובשני רוחות
סגי בשני משהויין. **לשון ים שנכנס לחצר הוה** - ופרצו הדופן במלואו. **ולא**
אצרכוה אלא פס אחד - בראש הכותל, ומותר למלאות מן המים לפנים
ממקום המחיצה, ולא אמרינן: קא ממלא מכרמלית לרשות היחיד. **שהקילו**
חכמים במים - למלאות מהן על ידי תיקון כל שהוא. **כדבעא מיניה כו'** -
אלמא: יש להקל במים [מה] שאין [כן] במקום אחר, להכי נקט חורבה -
דדרכה להיות שם מחיצות תלויות. **אלא במים** - כגון גזוזטרא שהיא למעלה
מן הים, בפרק כיצד משתתפין (עירובין פז, ב). **מכל מקום** - דשמואל
אדשמואל קשיא. **פירשוה** - לדשמואל האי דקאמר בפס אחד - היינו ארבעה
טפחים, והאי דקאמר שני פסים - בקטנים כל דהו. **בשלשה ומשהו סגי** -
דאימעייט מארבעה, ותו לא בעי מידי. **דהא אמר רב אחלאי** - לעיל, דפחות
מארבעה לא צריך כלום. **כאן בחצר** - חצר מרובע, או רחבו יותר מארכו, אף
על גב דאימעייט מארבעה - לא סגי בהכי. **מבוי** - ארכו יותר על רחבו. **דרב**
אחלאי תנאי היא - לקמן מפרש להו, וליכא למיקם עלה דמילתא, הילכך
בעינן רוב הדופן עומד. **שנכנס לחצר** - דרך פירצת הכותל, וכשלא נפרץ
במלואו עסקינן, מדמפליג בעשרה ליותר מעשרה. **אלא אם כן** - עשו מחיצה
לגדור פירצת כותל החצר עד עשרה. **אבל עשרה אין צריך כלום** - שהרי יש
שיור מכאן ומכאן. **מימלא הוא זלא ממלאינן** - משום דמטלטל מכרמלית
לרשות היחיד. **הא טלטולי מטלטלינן** - בהאי חצר. **במלואה** - לאו דווקא,
אלא כל יותר מעשרה, קרי ליה מלואה.

דאית ליה גידודי - מה שנשאר מן הפרצה בגובה עשרה, אבל היס כיסהו. **הכשירו בלחי** - תיקנו בלחי. **הזורק לתוכו** - מרשות הרבים. **חייב** - דקסבר: לחי משום מחיצה. **הכשירו בקורה הזורק לתוכו פטור** - דקורה משום היכר, וקסבר: ארבעה מחיצות דאורייתא, בין לקולא בין לחומרא. **חצירות של רבים** - שפתוחין בתים הרבה לחצר, ואוסרים בני הבתים זה על זה, שאין יכולין להוציא מן הבתים לחצר בלא עירוב - מפני שהבית רשות מיוחדת לו, וחצר רשות חבירו מושל בה, ונמצא מוציא מרשות לרשות, ורבנן גזור שלא להוציא מרשות היחיד לרשות היחיד - גזירה דילמא אתי לאפוקי מרשות היחיד לרשות הרבים, אבל בחצר - מותר לטלטל בה, כדאמרינן במסכת שבת בפרק רבי אליעזר אומר אם לא הביא כלי כו' (קל, ב). **שאינו ראוי לשיתוף** - מפולש. **לחי משום מחיצה** - וקסבר: שלשה מחיצות דאורייתא. **הזורק למבוי כו'** - אלמא: לחי משום מחיצה. **אינו צריך אלא לחי** - שאינו מפולש. **חייב** - ואף על גב דלית ליה לחי, דשלש מחיצות דאורייתא. **לחי ודבר אחר** - צורת הפתח כתורת מפולש. **הזורק לתוכו פטור** - ואף על גב דעבד לחי. **יתר על כן** - לעיל מיניה איירי, בבונה עלייה על גבי שני בתים בפרק כל גגות (עירובין צה, א). **לחי מכאן כו'** - אלמא: לחי משום מחיצה, ואפילו רבנן לא פליגי עליה אלא ברשות הרבים, אבל במבוי מפולש - לא. **שתי מחיצות** - של שני בתים, לבד הלחיים, והלחיים דקא מצריך ר' יהודה - משום היכר בעלמא. **בלחי משהו** - אלא בפס ארבעה, כחצר. **בקורה טפח** - כשאר מבוי, ומר אמר חדא, ומר אמר חדא, ולא פליגי. **כמה מכוונין** - לסייען הוא בא. **ובתים וחצירות** - שתי חצירות פתוחות לתוכו, ובית פתוח לכל חצר, שכן היו דירותיהן: לפני כל בית היה חצר. **עגולה לא** - בתמיה: משום דעגולה היא משתריא בלחי משהו? ואי לא הויה לה חצר - ובעיא פס, והאי מרובעת - לאו למעוטי עגולה אתא, אלא למעוטי ארכה יתר על רחבה. **וכמה** - יהא אורכה יותר, דנפקא לה מדין חצר ומשתריא בלחי משהו. **עד דאיכא פי שנים** - הואיל וחצר היתה - לא נפקא מדינא עד דאיכא פי שנים. **חביבי** - ר' חייא, שהוא אחי אביו ואמו של רב.

דף יגא

ר' עקיבא היינו תנא קמא - דקתני: הכשר מבוי בית שמאי אומרים כו', ולא מפליג בין קצר לרחב. **דרב אחלי** - מבוי פחות מארבעה טפחים, חד מינייהו

אית ליה דבארבעה, ומארבעה ולמעלה פליגי, אבל פחות מארבעה - אין צריך כלום. **ולא מסיימי** - הי מינייהו אית ליה דרב אחלי, והי מינייהו לית ליה לדרב אחלי, והיינו דאמר לעיל: דרב אחלי גופיה תנאי היא. **לא ר' ישמעאל אמר דבר זה** - מוחזק אני בו שהוא חכם, ומעולם לא אמר דבר זה. **לא אמרה ר' עקיבא** - להאי הלכה כאותו תלמיד, אלא לחדד את התלמידים ששימו לבם לתורה ויאמרו לפול מלבם, לפיכך שיבחו בפניהם. **נראין איתמר** - נראין דברי אותו תלמיד. **קנקנתום** - אדרימנ"ט (מין גפרה), או אולי תחמוצת ברזל). **אסרה עלי** - ולקמן מפרש. **מחסר אות אחת** - וה' אלהים אמת אם תחסר אל"ף - הרי אתה מחריב, וידבר ה' אם תוסיף אות אחת ותכתוב וידברו - נמצאת מחריב. **דבר אחד יש לי** - לקמן מפרש מאי קמהדר ליה. **כתב שיכול למחוק** - וקנקנתום רישומו ניכר מאד. **מאי קאמר ליה** - ר' ישמעאל. **ומאי קא מהדר ליה** - ר' מאיר אזהר ליה על חסר ויתר, ומהדר ליה קנקנתום יש לי. **קשיא שימוש אשימוש** - דקאמר לעיל: קמיה ר' ישמעאל שימש תחילה, והכא תני איפכא, ר' עקיבא היה חריף טובא, ולא מצי ר' מאיר למיקם אליביה. **וגמר גמרא** - משניות שקיבל מרביתו. **והדר אתא לקמיה דר' עקיבא** - שהיה חריף לפלפל ולדקדק במה שלמד, להשיב תשובות ומשניות זו על זו ולתרץ. **חוץ מפרשת סוטה** - אפילו בספר תורה, דקסבר: אם בא למחוק לה מן התורה - מוחק. **שבמקדש** - מגילה של כל סוטה וסוטה. **אין מגילתה כשירה כו'** - סוטה שנכתבה מגילתה, ואמרה טמאה אני ופטורה - אין מגילתה כשירה לסוטה אחרת, אלמא: כתיבה לשמה בעינן, והוא הדין נמי דאין מוחקין לה מן התורה.

דף יגב.

ונמלך - וחזר בו מלגרש אותה. **פסול** - אלמא: וכתב לה משמע לשמה, הכי נמי: כתיב ועשה לה - משמע לשמה. **התם כתיב לה** - לגבי כתיבה. **הכא** - כתיב לה לגבי עשייה, עשייה - היינו מחיקה. **על סוף דעתו** - לא יכלו להבין באיזה דבריו נכונים ובאיזה אין דבריו נכונים, שהיה נותן דעת מיושב והגון על אין הלכה כהלכה. **דחזיתיה לר' מאיר מאחוריה** - כשלמדתי לפניו ישבתי בשורה של אחריו. **נחש שממית** - אדם ובהמה, ומביא טומאה בעולם. **טהור** - כשמת, דהא שמונה שרצים כתיבי. **הכי גרסינן: מעשה קוץ בעלמא קעביד. עלובין** - סבלנין. **ושונין דבריהן ודברי בית שמאי** - כשהיו בית שמאי מביאין

ראיה לדבריהם מן התורה, ובית הלל מביאין ראיה ממקרא אחר, והיו בית הלל דורשין את המקרא של בית שמאי למה בא, ולא היה קל בעיניהם, כאותה ששנינו במסכת ברכות (י, ב): בית שמאי אומרים בערב כל אדם יטה ויקרא ובבקר יעמוד שנאמר בשכבך ובקומך, ובית הלל אומרים: כל אדם קורא כדרכו, שנאמר ובלכתך בדרך, אם כן למה נאמר בשכבך ובקומך - בשעה שדרך בני אדם שוכבין ובשעה שדרך בני אדם עומדין. **שמקדימין דברי בית שמאי לדבריהן** - דקאמרי להו: מעשה שהלכו זקני בית שמאי והדר זקני בית הלל. **הדוחק את השעה** - מתיגע להעשיר ולהתגדל, ורואה שאינו מצליח, ואף על פי כן חוזר והולך למרחקים, ומכניס עצמו לגבוהות. **שעה עומדת לו** - לאחר זמן עתידה לעמוד לו שעה מצלחת. **יפשפש מעשיו** - שעשה כבר, ויבדוק עבירות שבידו, ויתודה וישוב. **ימשמש במעשיו** - כגון: אם בא מצוה לידו יחשב הפסד מצוה כנגד שכרה, ולא יניח לעשותה בשביל ההפסד, שהרי שכרה עתיד לבוא, ואם באת לידו עבירה - יחשב שכרו שמשתכר בה עכשיו כנגד הפסדה העתיד ליפרע ממנו. **משנה. רחבה כדי לקבל אריח** - שתהא דומה לקביעות לבנות עליה בנין. **ואריח חצי לבנה של שלשה טפחים** - נמצא אריח טפח ומחצה רוחב. **דייה לקורה ברוחב טפח כדי לקבל אריח זה ברחבו** - ובגמרא פריך: טפח ומחצה בעי. **היתה של קש כו'** - ר' יהודה קאמר לה. **עקומה** - שאין אריח יכול לעמוד עליה. **עגולה** - ואין אריח יכול לעמוד עליה, אבל עבה היא, שאם תחלק - יהא רחבה טפח. **רואין אותה כאלו היא מרובעת** - נפסלת או חלוקה, ואי זו היא מדת עגולה להכשיר. **כל שיש בהקיפה שלשה טפחים** - שצריכה חוט ארוך שלשה טפחים להקיפה סביב - בידוע שיש בה רוחב טפח אם תחלק.

דף יד.א

גמרא. **מלבין לה** - לקורה בטינא, ממרח בטיט בשיפוע מלא אצבע מכאן, וכנגדו מכאן, ומשוה אותה לקורה. **מלבין** - לשון לבנים. **ומעמיד הקורה** - אם הניחה על גבי יתדות - אין צריכין שיהו בריאין לקבל קורה ואריח, אלא לקבל קורה לבד, דהא לא יהבי אריח עלה, ובקורה הוא דבעינן קביעות, כי היכי דתיהוי היכר מעליא, אבל מעמידה - לא תלי היכירא בדידהו. **אחד זה ואחד זה** - קורה בעינן בריאות דאריח, ומעמידה בעו בריאות דקורה ואריח. **מתצלת** - להיות מחיצה לייפות כח התירו. **שהגדיים בוקעין בה** - הואיל

וגובהה שלשה הויא מחיצה תלויה ואינה מתרת. **המתאימות** - שהשכיבן זו אצל זו כמו תאומים. **אחת למעלה ואחת למטה** - ובין שתיהם כדי לקבל אריח זו אצל זו, אלא שאחת מעמידים [שלה] גבוהים משל חברתה, וגבוהים ממנה. **רואין את העליונה כו'** - עד שיהא זו אצל זו בשוה. **למעלה מעשרים אמה** - מן הקרקע, דאין שם הכשר קורה. **ולא תחתונה למטה מעשרה** - סמוך לקרקע. **דאית ליה רואין** - נמי כאבוה, דאמר במתניתין: רואין אותה כאילו היא של מתכת. **היינו הך** - דתנא ברישא רחבה אף על פי שאינה בריאה, ולמה לי תו היתה של קש דאינה בריאה, רואין אותה כאילו היא של מתכת. **בריאה במינה אמרינן** - שרגיל להיות באותו המין בריאה, כגון קורה של עץ - כי אינה בריאה נמי אמרינן רואין, כאילו היא בריאה, אבל של קש ושל קנים דאינה בריאה במינה - אימא: לא אמרינן רואין. **פשיטא** - דהכא נמי אמרינן - רואין, דמאי שנא הא מדרישא? משפתו עד שפתו - חללו שלו, לבד עובי דופנותיו, עשר אמות, וכתיב מלכים א' ז' וקו שלשים באמה יסוב אותו אלמא: לכל אמה רוחב בעיגולא, איכא שלש אמות היקף. **והאיכא עובי שפתו** - דהוה עדיף על עשר של חלל, ואפילו הכי וקו שלשים הוא דבעי, ותו לא. **פרח שושן** - דק מאד כפרח שושן זו. **ועביו טפח** - בשולי דפנותיו מלמטה, אבל מלמעלה - דק מאד, כמעשה שפת כוס פרח שושן. **מגוואי קא חשיב** - קרא, לההוא קו שלושים להיקף דגוואי חשיב ליה, שאין עובי שפתו מוקף בו, אלא קו שלשים הוא מקיף חלל שלשים. **מקוה טהרה** - ארבעים סאה.

דף יד.ב

במים - משמע מים מחוברין יחדיו. **כמה הוה להו** - להנך עשר על עשר ברום חמש אמות, כמה גובה יש בהן באמה על אמה בריבועו של מקוה. **חמש מאה גרמידי** - כיצד, חלקהו לעשר רצועות - הרי לכל רצועה עשר אמות אורך, ברוחב אמה, ורום חמש, חתכם לחתיכות של אמה אמה - הרי מאה חתיכות של אמה על אמה ברום חמש אמות, שים זו על זו אמה על אמה ברום חמש - הוה חמש מאות אמות. **לתלת מאה** - גובה. **מאה** - מקוואות, שלש אמות למקוה. **הני מילי בריבוע** - אם היה מרובע, שיהא בו אורך ורוחב לצדדין כבאמצעיתו, ויהיו רצועותיו שוות בעשר עשר אמות לרצועה, כדפרישית. **ים שעשה שלמה עגול היה** - כדכתיב מלכים א' ז' עגול סביב, ונמצא שאין אורך

הרצועות עשר אמות, אלא רצועה האמצעית לבדה, דכל דבר עגול רחב באמצעיתו, וקצר לכל צדדיו. **מכדי כמה מרובע יתר על העגול רביע** - דהא כל עיגול שרחבו אמה יש בו היקף שלש אמות, כדתנן במתניתין, ואם היה מרובע אמה על אמה - היה לו היקף ארבע אמות, אמה לכל רוח, נמצא: מרובע יתר על העגול רביע, הלכך, האי ים עגול דשערינוה בחמש מאות אמין במרובע - בעינן לבצורי רבעא מינייהו, אימעייט להו ארבע מאה לתלת מאה דאינון מאה מקואות, ולמאה אמין דאישייר - הוו עשרים וחמש מקואות, ארבע אמות למקוה - דהני ארבע תלת הוא דהו, שהרי אמות קצרות הן. **שלש אמות תחתונות מרובעות** - ויש בהן עשר רצועות של עשר על עשר, שהן מאה אמה ברום שלש ברוחב אמה, דהיינו תלת מאה אמין גובה, באמה על אמה - והן מאה מקואות. **ושתי עליונות עגולות** - ואי הוו מרובעות הוו להו מאתן גרמידי, השתא דאינון עגולות, כי בצרת ריבעא - פשו להו מאה וחמישים, דאינון חמישים מקואות. **נהי דאיפכא לא מצית אמרת** - דליהוי תחתונות עגולות ועליונות מרובעות - דשפתו עגול כתיב, אלא שתים עגולות מנא לן, דילמא חדא הוא דהויא עגולה, ותו לא, וטפי ממאה וחמישים מקואות הוא מחזיק. **לא סלקא דעתך** - שיהא מחזיק יותר ממאה וחמישים מקואות. **מעשר הבת מן הכור** - כור שלשים סאין, וכי הוי הבת מעשר דיליה - אשתכח דשלשה סאין הויא. **דהו להו** - הנך אלפים בת. **ששת אלפים סאין** - שהן מאה וחמישים מקואות, ארבעה אלפים הוי ארבעים מאות סאין, שהן מאה מקואות של ארבעים סאין, ואלפים סאין חמישים מקואות. **מחזיק בתים שלשת אלפים** - בים שעשה שלמה כתיב, בדברי הימים. **לגודשא** - כשמודדין בו יבש. **שידה** - כמין ארגז תלוי בעגלה, למרכב נשים חשובות. **מגדל** - מנשטי"ר (ארון). **ובור ספינה אלכסנדריה** - עושה בה כעין בור, ונותן שם מים מתוקים. **טהורין** - לפי שגדולים יותר מדאי, ואין תורת כלי עליהן, שהרי אינן מטולטלין מלא וריקן. **שהן כוריים ביבש** - שאדם יכול לגדוש, אלמא: גודשא תילתא, ובכלי שגובהו כחצי ארכו ורחבו קאמר, כים. **משנה. גמרא. לחיין דעלמא** - אכל מבואות קאי. **אי הכי** - רישא דקתני הקורה שאמרו כו' ליתני נמי הקורות שאמרו, ואימא: מאי קורות - קורות דעלמא. **לחיין שנחלקו בהן ר' אליעזר וחכמים** - דלר' אליעזר תרתין, ולרבנן חדא - זהו שיעורן, כדמפרש, מיהו, סתמא לא כמר דייקא ולא כמר דייקא. **הסרביל** - קו"ט (מעיל, גלימה). **לחצי מבוי** - שהכניס הלחי לפנים הרבה

עד חצי אורכו של מבוי כזה במקור מופיע כאן שרטוט. **אין לו אלא חצי מבוי** - שאסור להשתמש אלא מן חציו ולפנים. **יש לו** - דאין לו לא איצטריך לאשמעינן, אלא הא אתא לאשמעינן: דהימנו ולפנים מיהא מותר להשתמש. **למעלה** - כגון קורה היוצאה מכותל זה ואינה נוגעת לכותל אחר, דאיפליגו בה רבן שמעון בן גמליאל ורבנן (לעיל ע"א). **הילמי** - במסכת שבת, בפרק שמנה שרצים [קח, ב]. **הילמי** - שלמוייר"א (מי מלח (ציר) בלעז. **משום דקאי רבי כוותיה** - לעיל, והא דתני אדא בר מניומי - רבי היא, וסבר לה כר' יוסי, כדאוקימנא בחצר קטנה שנפרצה לגדולה. **נימוקו עמו** - טעמי ראיותיו מביא לו בכל מקום, במסכת גיטין (סז, א) מני שבחן של חכמים, וזהו שבחו של ר' יוסי. **הילכתא מאי** - בלחיין. **עמא דבר** - מה נהגו העם, וכבר נהגו בלחי משהו. **לצמאו** - לאפוקי מאן דחנקתיה אומצא. **שהכל נהיה בדברו** - לפניו, ולאחריו לא כלום. **ר' טרפון אומר בורא נפשות רבות** - ואני שמעתי דר' טרפון בא לחייב אף ברכה אחרי בורא נפשות רבות, ולא נהירא, דאמרינן במסכת נדה (נא, ב): יש טעון ברכה לפניו ואין טעון ברכה לאחריו, ואמרינן: לאתויי מאי, והוינן בה, ולרב פפא דמברך אמיא כו' ולא אמרינן ולר' טרפון דמחייב אמיא, מאי איכא למימר, אלא נראה לי: דר' טרפון אלפניו קאמר.

דף טו.א

העומד מאליו - שלא הוקבע שם לשם תיקון מבוי, דלא הזמינוהו לכך. **היכא דלא סמכינן עליה מאתמול** - שהיה שם לחי אחר, ונפל בשבת. **לאישתמושי באילן** - ויעלה ויתלוש ביום טוב. **היה שם** - בפסי ביראות, תניא בפרק שני. **חיצת הקנים** - קנים מחוברים, חיצת - שהיו נטועים כסדר מחיצה. **דיומד** - מפרש בפרק שני: דיו עמודין - עמוד אחד נראה כשנים, שעשאו כמרזב ונוטה אחד ממחיצותיו לדרום ואחד למערב, דכי עביד ארבעה דיומדן לארבע הפיאות - יש לכל מחיצה שתי אמות עומד, אמה מכאן ואמה מכאן במקור יש כאן שרטוט. **כדבעא מינה** - בפרק שני עירובין (יט, ב). **המסיך** - נופו נוטה סמוך לארץ, ראש הנוף בפחות משלשה לקרקע, ועיקרו - במקום שמחובר לאילן, גבוה עשרה. **אין מטלטלין בו** - אם היה היקפו יותר מבית סאתים כחצר המשכן, ושיעור זה נתנו חכמים לכל היקף המתוקן ואינו מתוקן כל צרכו, כגון למחיצה שאין בה שתי וערב בהאי פירקא (עירובין טז, ב), ולהיקף שלא הוקף לדירה בפרק שני עירובין (כד, א) והכא נמי, אי בעומד מאליו

מוקמת לה שפיר כו' - הואיל ולא להכי עבידא, יהבו ביה רבנן האי שיעורא.
משום דהוי דירה שתשמישה לאויר - לעולם שנטעו מתחילה לכך, והיקף לדירה הוא, אבל דירה זו אינה עשויה לצורך תוכה אלא לצורך אויר שחוצה לה, לדור שם שומרי השדות, ועשויה להציל מן החמה, ואין מטלטלין בדירה זו אלא בית סאתים, כדתניא בפרק שני (עירובין כב, א) כלל אמר ר' שמעון בן אלעזר: כל אויר שתשמישו לדירה, כגון דיר וסהר ומוקצה וחצר, ואפילו עשרה כורים - מותר, וכל דירה שתשמישה לאויר, כגון בורגנין שבשדות, בית סאתים - מותר, יותר מבית סאתים - אסור, דלאו דירה הוא, דעל כרחו הוא דר שם. **שבת בתל** - קדש עליו היום, וקנה שם שביתתו. **גבוה עשרה** - דאמרינן: גוד אסיק מחיצותיו כל סביבותיו, והרי הוא מוקף. **וכן נקע** - אחד מנקיקי הסלעים. **והוא מארבע אמות עד בית סאתים** - הואיל ושבת באויר מחיצותיו נעשית ביתו, וכולו כארבע אמותיו הוא, הלכך: מהלך את כולו וחוצה לו אלפים אמה, אבל אי הוה טפי מבית סאתים - אין מחיצותיו מועילות לו, שהיקף שאינו עשוי לדירה אינו מועיל אלא לבית סאתים, להכי נקט מארבע אמות ואילך, דאם היה פחות מארבע אמות - מאי מהלך את כולו איכא, ומחיצותיו מאי מהני, בלאו מחיצה נמי, מקום לכל אדם ארבע אמות, בפרק מי שהוציאוהו (עירובין מא, ב). **ושיבולות מקיפות אותה** - שהניח גבוליה סביב מלקצור, ושבליים גבוהין עשרה עסקינן. **תל ונקע מאי איכא למימר** - מימות עולם הן. **היוצאות מן הגדר** - זו למעלה מזו. **למיסר בניינא** - שאם ירצה לעשות מחיצה מכותל זה לכותל שכנגדו יתקשר באבנים הללו, שכן דרך הבנאין לעשות, ובענין אחר אינו יכול לדבק בנין חדש בבנין ישן. **לסמוך אדיקלא** - דקל היה עומד אצל פתח המבוי. **הא סמכינן הוי לחי** - אלמא: הלכה כאביי. **לימא בדלא סמכינן עליה פליגי** - ואביי דשרי קשיא ליה האי עובדא דרב לא סמך אדיקלא, ואנן קים לן הלכתא כאביי בלחי העומד מאליו. **ומתרץ לא סלקא דעתך** - דוודאי בדסמכינן עליה פליגי, אבל לא סמכינן - דברי הכל אינו לחי, כההוא עובדא דדיקלא דרב. **ברקא** - יציע. **דהוה בי בר חבו** - והיה עמוד הסומך את היציע עומד בראש מבוי אחר. **ואפליגו בה כולי שנייהו** - אביי שרי למיסמך עליה, ורבא אסר, אלמא: בדסמכינן עליה פליגי, והלכתא כאביי בהא, דזו היא אחת מיע"ל קג"ם שהלכה כאביי. **משנה. ומטמא משום גולל** - אם עשאו גולל לקבר מטמא לעולם באהל כמת עצמו, ואפילו ניטל משם, דתניא בפרק בהמה המקשה

(חולין עב, א) וכל אשר יגע על פני השדה לרבות גולל ודופק.

דף טו.ב

ור' מאיר מטהר - וטעמא דר' מאיר מפרש במסכת סוכה בכולהו, משום דקסבר: כל מחיצה העומדת ברוח חיים - אינה מחיצה. **גמרא. ולא גולל לקבר** - כלומר: אם עשאו גולל - אין שם גולל חל עליו לטמא, גולל - הוא כיסוי שנותנין דף על המת. **ספר** - וכתב לה ספר כריתות ספר משמע קלף כדכתיב ואני כותב על הספר בדיו, והדר קרי ליה מגילה כדכתיב (ירמיה לו) אחרי שרף [המלך] את המגילה. **מניין לרבות כל דבר** - שיכתוב הגט עליו. **אי הוה כתיב וכתב לה כריתות בספר** - הוה משמע מגילה, אבל השתא דכתיב ספר - האי ספר - ספירות דברים הוא, והכי משמע, וכתב לה דברי כריתות, אבל לא קבע לו מקום לכותבו, וממילא משמע בכל מקום שירצה יכתבנו. **וכתב לה מאי דרשי ביה** - כיון דספר לאו קלף משמע, ממילא הא לא קבע ליה קלף, ובכל דבר משמע, ולמה ליה למיכתב וכתב לרבות כל דבר, לכתוב ונתן לה ספר כריתות. **ואינה מתגרשת בכסף** - אם נתן לה כסף ואמר: התגרשי בו. **והיתה לאיש אחר** - היינו קדושין. **מה הויה בכסף** - דגמרינן במסכת קידושין (ב, א) קיחה קיחה משדה עפרון. **מספר כריתות** - מדכתיב כריתות סמוך לספר. **לדבר הכורת בינו לבניה** - שלא יטיל תנאי בגט שיקשרם יחד, אלא דברי הבדלה יהיו. **לעולם אין זה כריתות** - דהא כל ימיה קשורה בו, שמחמתו היא נמנעת מלשתות יין, ותנאי זה תלוי והולך לעולם, ואין זה הבדלה, אבל מכאן ועד שלשים יום - הרי זה כריתות מיד, שהרי דברי הבדלה הן לסוף שלשים יום ומותרת מיד לאיש אחר. **משנה. ולא יהו פרצות יתירות על הבנין** - ואפילו הן פרצות קטנות פחותות מעשר. **כל פרצה שהיא כעשר מותרת מפני שהיא כפתח** - ושיהא בעומד רב עליהן. **יתר מכאן אסורה** - פרצה אחת אוסרת כל ההיקף, אפילו כולו עומד, כדמפרש בברייתא לקמן. **גמרא. פרוץ כעומד** - כל ההיקף כולו עשוי כן. **אגמריה רחמנא למשה** - : דאמר בריש פירקין עירובין (ד, א): מחיצות והלכותיהן הלכה למשה מסיני, שפודין וארוכות המטה - פסולין לסכך בהן, לפי שכלים הן ומקבלים טומאה, ותנן (סוכה יא, א): כל דבר המקבל טומאה אין מסככין בו. **ארוכות** - אשפונד"ש (מוטות המטה). **אם יש ריוח ביניהן כמותן** - לסכך שם בסכך כשר, אלמא: פרוץ כעומד מותר, דהא הכא פסול ככשר

הוא, ושרי, וקשיא נמי הא לרב הונא. **בנכנס ויוצא** - שיהא שפוד יכול ליכנס וליצא בריוח שבינתים, דהשתא הוי ריוח טפי משיעור שפוד, ואינו מצומצם. **והא אפשר לצמצם** - דקא סלקא דעתך דהאי דקא מתרץ בנכנס ויוצא הכי קמתרץ: דכל כמותן בנכנס ויוצא הוא, דאין דרך לצמצם, לכך פריך: והא אפשר לצמצם ולכוין שלא יהא לו ריוח יותר ואנן כמותן תנן. **אמר ר' אמי** - מתניתין בלא צמצם אלא במעדיף ריוח יותר משיעור שפודין, וכמותן דקתני - כשיעור שפודין בנכנס ויוצא. **אם היו** - שפודין נתונין שתי - נותן לסכך כשר ערב, דאפילו לא העדיף הריוח איכא סכך כשר טפי, דכיון דנותנו ערב - אי אפשר לעמוד אלא אם כן ראשו אחד מונח על השפוד מכאן, וראשו אחד מונח על השפוד מכאן.

דף טזא

עביטין - כר שתחת אוכף הגמל, כדמתרגמינן (בראשית לא) בכר הגמל בעביטא דגמלא. **שליפין** - משואות. **קולחות** - קלחי ירקות. **נמצאת אתה אומר כו'** - רישא במסכת כלאים (פרק ד' משנה ד) תנינן לה. **כל שהוא פחות משלשה** - כל גדר העשוי בקנים עומדין פחות מרוחב שלשה. **צריך שלא יהא בין זה לזה שלשה כדי שלא יזדקר הגדי בבת ראש** - כלומר: להדיא, בלא עכוב, דדקירת גדי מבטל לה מתורת לבוד, ואם אין בין זה לזה שלשה - אפילו פרוץ מרובה על העומד, כגון קנים של שתי אצבעות וריוח שני טפחים בין זה לזה - כשר, דכל ריוח פחות משלשה אמרינן לבוד, וכולו הוי עומד. **ומשלשה ועד ארבעה** - ולא ארבעה בכלל. **צריך שלא יהא בין זה לזה כמלואו** - וכל כמה דלא הוי כמלואו, אף על גב דהוי ריוח שלשה - כיון דעומד רבה עליו ליכא למימר אתי אוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל ליה, והוה להו פתחים. **ואם היה פרוץ כו'** - לקמן מתרץ לה: אם היה פרוץ כעומד הוה ליה למיתני. **אף כנגד העומד אסור** - לזרוע, דלא אלים עומד בפחות מארבעה למישרי כנגדו היכא דפרוץ רבה עליו. **ועד עשר** - ועשר בכלל, אבל יותר מעשר, כגון עומד שנים עשר או חמשה עשר - לא מצי למיתני שיעור פירצתו במלואו, דאפילו בציר ממלואו, דאיכא פירצה יותר מעשרה - מיתסר כולו, כדתני סיפא. **כנגד העומד מותר** - הואיל והיקף חשוב הוא, והוא הדין אם היה פרוץ מרובה, ולקמן מתרץ לה, הרי כאן שלש מדות, במדה ראשונה דקנים פחותים משלשה - לא קפדינן אמלואו, כיון דמלואו לא הוי פירצה

שלשה, ואפילו איותר ממלואו לא קפדינן, עד דאיכא פירצה שלשה, ובמדה שניה קפדינן אמלואו, דהא איכא שיעור פירצה למיהוי קרוי אויר, ואתי אויר המרובה ומבטל לעומד, דאפילו כנגדו אינו מתיר, ובמדה שלישית דאיכא עומד חשוב - אויר לא מבטל לה לגמרי, ומתיר מיהא כנגדה. **ואם היה עומד מרובה כו'** - אכולה קאי, ואפילו אעומד משלשה ועד ארבעה, דהא קתני בה נמי צריך שלא יהא בין זה לזה כמלואו, הא בציר ממלואו - שרי. **נפרצה ביותר מעשר אסור** - ואפילו כולו עומד. **היו שם קנים הדוקרנין** - משופין כדקר, נעוצין בארץ, ועשה להן פאה קלועה מלמעלה מזה לזה. **אפילו ביותר מעשר אמות מותר** - דצורת הפתח מהניא בכלאים אף ליותר מעשר. **מאי מלואו נכנס ויוצא** - והכי משמע ברייתא: כל שהוא שלשה, ומשלשה ועד ארבעה - צריך שלא יהא בין זה לזה מילואו נכנס ויוצא, שלא יהא פרוץ כעומד בנכנס ויוצא, דהוה ליה פרוץ מרובה, ואם היה פרוץ מרובה על העומד - אף כנגד העומד אסור, הואיל והוקף בדבר שאינו חשוב, שאין בו רוחב ארבעה. **אידי דתנא רישא פרוץ מרובה על העומד** - אסור, דלא סגי דלא קתני לה לגלויי אמלואו דלאו מצומצם קאמר, דקא משמע לן: הא כעומד - מותר אף כנגד הפרוץ. **תנא סיפא עומד מרובה על הפרוץ** - אף על גב דלא איצטריך ליה, דהא מגופה שמעת מינה דאפילו יש עומד כפרוץ שרי, מדתנא ליה שלא יהא פרוץ כעומד, ותרצינן לה בנכנס ויוצא, הא בצמצום - שרי, וכל שכן עומד מרובה על הפרוץ, אלא משום רישא תנא סיפא, ולא משום למידק מינה: הא כפרוץ אסור. **רישא לרב הונא לא קשיא אידי דבעי למיתני סיפא עומד מרובה על הפרוץ** - מותר, דלא סגי דלא קתני לה, דקא משמע לן הא כפרוץ אסור. **תני נמי רישא פרוץ מרובה על העומד** - אף על גב דלא איצטריך, דהא אפילו כעומד נמי אסור. **בשלמא לרב פפא** - דאמר פרוץ כעומד מותר. **משום הכי לא עריב** - שלשה בהדי פחות משלשה, ולמיתני כל שהוא פחות משלשה ושלשה - צריך שלא יהא בין זה לזה שלשה, דלא מצי למימר צריך שלא יהא בין זה לזה שלשה, דכיון דעומד שלשה - לא איכפת לן אי פרוץ נמי שלשה, דהא פרוץ כעומד מותר, ומשום הכי אפסקיה לאתנייה גבי פחות מארבעה, למיתנא ביה כמלואו, דליהוי משמע בנכנס ויוצא. **אלא לרב הונא** - דאמר פרוץ כעומד אסור, אפילו כנגד העומד. **ליערב** - שלשה בהדי פחות משלשה, וליתני: צריך שלא יהא בין זה לזה שלשה טפחים. **משום דלא דמי** - פסולא דפחות משלשה לפסולא דשלשה, דפסולא

דפחות משלשה - לא הוי מצי למיתלי בפרוץ מרובה על העומד, דכל כמה דלא הוי פרוץ שלשה אף על גב דעומד טפח ופרוץ טפחיים - כשר, ומכי מטא פרוץ לשלשה אשמעינן דבהכי מקרי פרוץ, משום יזדקר גדי. **פסולא דסיפא** - היכא דעומד שלשה - לא מיפסל משום דיקור גדי, דאי הוה עומד מרובה לא הוה חיישינן לגדי אלא משום מאי מיפסיל בפרוץ שלשה - משום דהוי פרוץ כעומד, ותנא לאגמורי מדות דמחיצה קאתי, ומכי מצי לחדושי טעמיה ומתלייה בפסולא אחרינא - תנייה. **פחות משלשה מני רבנן היא** - מדקא מפליג בין פחות משלשה לשלשה - שמע מינה רבנן היא, דמפליגי נמי בין פחות משלשה לשלשה. **אימא סיפא כל שהוא שלשה ומשלשה ועד ארבעה** - מדקא מפליג בין פחות מארבעה לארבעה, דקאמר: פחות מארבעה, אם פרוץ יתר עליו - אף כנגד העומד אסור, וארבעה גופיה קתני סיפא דמתיר כנגדו, ואף על גב דפרוץ יתר עליו, שמע מינה: רבן שמעון בן גמליאל היא.

דף טזב.

אתאן לרבן שמעון בן גמליאל וכו' - כלומר: עד ארבעה ולא ארבעה בכלל, דהא תנא בבא אחרית: כל שהוא ארבעה ומארבעה עד עשר אמות - אתאן לרבן שמעון בן גמליאל, דקא מפליגי נמי בין פחות מארבעה לארבעה. **הכי גרסינן: דאי רבנן משלשה ועד ארבעה שלשה וארבעה חד הוא** - משלשה ועד ארבעה בתמיה: היכי מפליגי ארבעה משלשה, דקתני עד ולא עד בכלל, דתני סיפא כל שהוא ארבעה כו' - הא לרבנן שלשה וארבעה חד הוא. **הני מילי למעלה** - כעין קורה. **משנה. מקיפין שלשה חבלים** - אשיירא שחנתה בבקעה קאי. **זה למעלה מזה** - על גבי יתדות סביב, מן התחתון לקרקע פחות משלשה, והוי כולו עומד, דכלבוד דמי, וממנו לאמצעי פחות משלשה - הרי ששה עומד פחות שתי משהויין בשני האוירין, ומאמצעי לעליון פחות משלשה - הרי בשלשה אוירין תשעה עומד, פחות שלשה משהויין. **שיעור עובי החבלים יותר על טפח** - שלשה משהויין כדי שיהו הכל עשרה טפחים. **ומקיפין בקנים** - נעוצים ועומדים - זו היא מחיצה של שתי, אבל של חבלים הויא מחיצה של ערב. **בשיירא דברו** - הקילו אצלו, שאינן צריכים אלא או שתי או ערב, שתי - כגון קנים, ערב - כגון חבלים, אבל ליחיד לא הקילו עד שיהא בה שתי וערב. **כל מחיצה שאינה כו'** - ר' יוסי פליגי עליה דאבוה דמתניתין, וקאמר דאפילו לשיירא בעינן שתי וערב. **אחד משני דברים** - או

שתי או ערב. **גמרא**. **הרי אמרו עומד מרובה על הפרוץ בשתי הוי עומד** - אף על גב דאיכא פרצות, כדתנן לעיל: ולא יהו פרצות יתירות על הבנין, וסתם כלי בהמה של שתי הוא, שעומד על גבי קרקע. **בערב מאי** - מחבלים דמתניתין ליכא למילף הכשירה, דהתם כולו עומד הוא, דכלבוד דמי. **לעביד** - אויר האחד פחות משלשה, וחבל משהו, וכן שני דהוי להו ששה עומד, והאויר השלישי פחות מארבעה וחבל משהו, ותיכשר פירצת הארבעה בעומד של ששה. **שהגדיים בוקעין בה** - ואפילו למעלה ממנו עומד עשרה טפחים שלימין הא קיימא לן מחיצה תלויה אינה מתרת. **עילאי** - באויר השלישי שהוא עליון. **אתי אוירא** - דמן החבל ולרקיע. **ודהאי גיסא** - שממנו ולאמצעי דהוי נמי אויר, כיון דהוי יותר משלשה - ומבטיל ליה לחבל, ואין כאן אלא ששה תחתונים. **ואי מוקי לה באמצעי** - אין כאן עומד מרובה על הפרוץ אלא אם כן תצרף שתי רוחות לבטלו. **אלא** - כיון דלא משכחת לה רב המנונא הכי קמיבעיא ליה. **ושבק בה ארבעה** - שלימין למעלה, ומשהו למטה. **ואוקמיה** - להך גיסא דמשהו פחות משלשה סמוך לקרקע, דהשתא הוה ליה עומד מרובה על הפרוץ מרוח אחת, ואוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא - נמי ליכא למימר, הואיל ועומד מרובה על האויר דתותיה מיניה. **מחיצה תלויה מיבעיא ליה** - מחצלת עשרה שהגביהה מן הקרקע שלשה או יותר, מיבעיא ליה לרב המנונא אי מבטל העומד לפרוץ שמתחתיו הואיל ופחות ממנו, או לא. **אלא במים** - להתיר למלאות, כגון גזוזטרא שהיא למעלה מן המים, בפרק כיצד משתתפין (עירובין פז, ב). **כל מחיצות שבת** - בהנך מחיצות רעועות שהן דשתי או דערב - קאמר, שהתירום לרבים על ידי הדחק. **לא התירום ליחיד** - אי הקיף בהן יותר מבית סאתים, ואף על גב שהוקף לדירה, שהרי לדור בהן בלילי שבת הקיפום מערב שבת, הא בית סאתים מיהא שרי. **ליתן להן כל צרכן** - דהא דקאמר ר' יהודה בשיירא דברו ולא ליחיד ליתן לו כל צרכו - בהנך מחיצות קאמר, אבל בית סאתים - ודאי יהבינן ליה, הואיל ולדירה הוקפה, ובהא שיירא עדיפא - דיהבינן להו כל צרכן. **לחבלים** - מותר בהיקף חבלים, אף על פי שאין כאן אלא ערב. **נותנים לו בית סאתים** - במחיצה זו, אבל במחיצה מעלייתא - כמה דבעי. **שלא יהא בית סאתים פנוי** - שלא יקיפו יותר מכדי צרכן בית סאתים. **ליתן להם כל צרכן** - הא דקאמר ר' יוסי דמתניתין דאינה מחיצה - אינה מחיצה לכל צרכן, אבל מחיצה היא לבית סאתים לאחד, ולבית שש לשיירא.

דף יז.א

רישא ר' יוסי בר' יהודה - דקאמר יחיד בית סאתים, דאי רבנן - אפילו ליחיד כל צרכו יהבינן. **אין משום דקאי אבוא בשיטתיה** - גבי יחיד קאמר ר' יהודה נמי דאין נותנין לו אלא בית סאתים, במחיצת שתי או ערב. **שלשה בחמש אסורין** - כלומר: פעמים שלשה אנשים אסורין אפילו בחמש סאין, ופעמים שמותרין אפילו בשבע. **אורייתא נביאי וכתבי** - שבועה הוא. **הוצרכו לשש והקיפו לשבע** - שתי בלא ערב, מותרין, דליכא בית סאתים פנוי. **לא הוצרכו אלא לחמש והקיפו לשבע אפילו בחמש נמי אסורין** - דהשתא לא מהני מחיצות, הואיל והוקפו לבית סאתים יותר מכדי צרכן. **מאי לאו פנוי מאדם** - כגון שלשה שהקיפו שמונה סאים, דכי יהבת לכל חד בית סאתים אכתי פשו להו בית סאתים פנוי בלא בעלים אבל שבע לא דכי יהבת בית סאתים לכל חד לא פש ליה אלא חד בית סאה בלא בעלים. **לא פנוי מכלים** - כלומר: שיש בין המחיצות בית סאתים פנוי, שלא היו צריכין לו, ואף על גב דאינהו שלשה, אם אין צריכין אלא לבית סאתים והקיפו ארבע סאין - נמי בטלי מחיצות. **ומת אחד מהן** - ביום השבת. **וניתוספו עליהן** - בשבת. **שבת גורמת** - שלשה ומת אחד מהן, הואיל וגורמת שבת להתיר - מותרין השנים אפילו לר' יהודה, שנים והקיפו יותר מבית סאתים אף על פי שניתוספו עליהן דיוורין - אסורין לר' יהודה, הואיל וכשנכנסה שבת גרמה לאיסור. **דיוורין גורמין** - שלשה ומת אחד מהן, דבצרי דיוורין - אסורין אם הקיפו יותר מבית סאתים, שנים ונתוספו עליהן - מותרין, דאיכא דיוורין. **עירב דרך הפתח ונסתם הפתח** - אם היו שתי חצרות ופתח ביניהם ועירבו דרך הפתח ונסתם הפתח, או אם היו שתי חנויות ופתח ביניהם דעירבו על דעת הפתח ועכשיו נסתם בשבת, שנפלה כנגדו מפולת. **מהו** - מי שרי לאשתמושי דרך שאר חלונות הפחותות מארבעה, שאין ראויות לעירוב, כדאמרינן בפרק חלון (עירובין עו, א). **חצר שנפרצה** - בשבת. **משני רוחותיה** - מפרש בפרק כל גגות (עירובין צד, ב) מאי טעמא נקט משתי רוחותיה. **שניטלה קורתו או לחיו** - בשבת. **מותרין לאותה שבת** - דאמרינן: הואיל והותרה - הותרה. **ר' יוסי אומר אם מותרין כו'** - ומפרשינן בפרק כל הגגות (עירובין צה, א) דר' יוסי לאיסור, והכי קאמר כשם שאסורים לעתיד לבא כך אסורין לאותה שבת אלמא לא אמרינן הואיל והותרה הותרה כדר' יצחק. **היינו תנא קמא** - רבנן קמאי, דאמרי לא דברו

בשיירא אלא בהווה, ולעולם יחיד נמי מותר. **איכא בינייהו יחיד ביישוב** - דתנא קמא דקאמר לא דברו בשיירא אלא בהווה, ולעולם יחיד נמי מותר - יחיד דומיא דשיירא, דבדרך ולא ביישוב, הואיל ויכול לעשות מחיצה הוגנת, ורבנן בתראי - אמילתיה דר' יוסי בר' יהודה קא מהדרי, דקאמר איהו אינה מחיצה לא בדרך ולא ביישוב, ואמרי ליה רבנן, אחד משני דברים, או שתי או ערב מחיצה היא, אחד יחיד ואחד רבים, בין בדרך בין ביישוב. **משנה. במחנה** - היוצאת למלחמה. **מביאין עצים** - ואין חוששין לגזל. **ומלערב** - עירובי חצירות, אם הקיפו אלו ואלו ומחיצה מפסקת ביניהם, ויש שם פתח - אין צריכין לערב. **גמרא. למלחמת הרשות** - סתם מלחמת רשות, ממלחמת יהושע ואילך שהיא היתה מלחמת מצוה. **עצים יבשים** - וכל שכן לחים. **עשרה תנאים** - בבא קמא בפרק מרובה (פ, א). **שיהו מרעין בחורשין** - שיהא כל אדם מוליך בהמותיו לרעות ביער של חברו, ולא יקפיד בעל היער, משום דלאו לקצירה קאי. **הכא בתלושין** - אף על פי שתלשום הבעלים לצרכן להיסק, ויש בהם משום גזל אצל אחרים - מותר לאנשי מחנה. **מת מצוה קונה מקומו** - אחד מעשרה תנאין שהתנה יהושע הוא.

דף יז.ב

דאית ליה קוברין - שיש לו יורשין. **באיסרטיא** - דרך כבושה. **מפניהו** - ואי סלקא דעתך קנה מקומו, היכי מצי למשקליה מהתם. **במת מוטל על המיצר** - שמושכב ברוחב הדרך ממיצר למיצר, מתוך שניתן רשות לפנותו מפני כהנים ועושי טהרות שלא יאהילו עליו, מפניהו לכל רוח שירצה. **שמלח סדומית יש כו'** - ואמור רבנן (ברכות מ, א): אחר כל אכילתך אכול מלח, ומשום מלח שטבל בו אצבעו תיקנו מים אחרונים. **כי קורטא בכורא** - בכור מלח יש מעט מאותו מלח סדומית, כמין קורט קטן. **כייל מלחא מאי** - מדד מלח לחמרים, צריך ליטול ידיו או לא. **כל שכן** - דצריך. **אכסניא** - חיל הבא למלך ישראל להלחם על אויביהם, וישראלים הם. **דמאי** - ספק מעושר ספק אינו מעושר, דרוב עמי הארץ מעשרין הן, וחומרא דרבנן היא, וגבי הנך אקילו רבנן. **לוקין על עירובי תחומין** - דכתיב אל יצא איש ממקומו ומהכא ילפינן תחומין בפרק מי שהוציאוהו (עירובין נא, א). **(שבאל)** - לאו שניתן לאזהרת מיתת בית דין הוא, דסלקא דעתך אל יוציא הוא, ונפקא לן הוצאה מרשות לרשות מיניה, וההיא אב מלאכה היא, וממיתין עליה. **וכל לאו שניתן לאזהרת**

- שלא יעשה כן, שמתחייב עליו מיתת בית דין - אין לוקין עליו, אפילו לא התרו בו למיתה והתרו בו למלקות, דהשתא לא מיקטיל - אפילו הכי לא לקי, דלאזהרת מיתה ניתן ולא למלקות. **אל יצא כתיב** - ואין כאן לשון הוצאת משוי. **הדרן עלך מבויה שהוא גבוה. משנה. עושין פסין לביראות** - שברשות הרבים וביראות עצמן רשות היחיד הן, שעמוקים עשרה, ואין יכול למלאות מהן ועושים פסין אלו להכין להן היקף שיהו הפסין הללו עושין את סביבות הבור רשות היחיד וימלא ויוציא ויניח שם, ותיכנס בהמתו וישקנה. **דיומדין** - עמודין הנראין כשנים, שעשוי כמרזב שלנו, וכשנועצו בקרקע לפאת דרומית מערבית נוטה צידו אחד למזרח וצידו אחד לצפון, והשני לפאת מערבית צפונית נוטה צידו אחד למזרח וצידו אחד לדרום, וכשנותן ארבעתן לארבע הפיאות נמצא לכל רוח שתי אמות דופן אמה כנגד אמה, והריוח בינתים. **פשוטין** - באמצע נותן לכל רוח רוח רחבה אמה, ובגמרא מפרש באיזה בור בעי ר' מאיר פשוטין, דהא מודה ר' מאיר שיכול להניח עשר אמות ריוח בינתים, כדמפרש ואזיל. **וביניהם שתי רבקות וכו'** - דהיינו עשר אמות, כדמפרש בגמרא, ואם פחות - כל שכן שהוא יפה. **קשורות** - חומרא הוא, למעט מריוח שבינתים. **ולא מותרות** - בגמרא פריך: היינו קשורות. **אחת נכנסת ואחת יוצאת** - קולא הוא, דלא בעינן עשר מצומצמות אלא שוחקות. **מותר להקריב** - פסים לבאר, ולעשות ההיקף קצר. **ובלבד שתהא** - משפת הבאר עד בין הפסין כדי ראשה ורובה של פרה, אבל בציר מהכי - לא, דילמא ממשיך אחר פרתו ומפיק לדוולא חוץ למחיצה, וקא מפיק מרשות היחיד לרשות הרבים.

דף יח.א

להרחיק כל שהוא - כל מה שבלבו לעשות היקף גדול. **ובלבד שירבה בפסין** - דכל כמה דמרחיק מבור - מגדיל ריוח שבין דיומד לדיומד, וצריך להרבות בפסין עד שלא יהא בין פשוט לפשוט, ובין פשוט לדיומד יותר מעשר אמות לר' מאיר, או משלש עשרה אמה ושליש לר' יהודה. **לגינה ולקרפף** - שאין הקיפן לדירה, קרפף - היקף גדול חוץ לעיר להכניס שם עצים לאוצר. **אבל אם היה דיר** - של בהמות, שעושין בשדות, היום כאן והיום כאן כדי לזבלה בגללי הבהמות. **סהר** - לבהמות של עיר. **מוקצה** - רחבה שאחורי הבתים. **וחצר** - שלפני הבתים, דכל הני הקיפן לדירה הוא, והני פסי ביראות נמי,

הואיל ומימיהן ראויין לשתיית אדם - תשמיש דירה מעלייתא הוא. **גמרא**.
חבלים לשיירא - כדתנן בפרק קמא (עירובין טז, ב): מקיפין שלשה חבלים,
דכולה עומד הוא, אבל פסין לשיירא - לא, דהוי פרוץ מרובה, ולא הותר אלא
לבור משום בהמת עולי רגלים, כדמפרש לקמן. **בור** - מים מכונסין, ועבידי
דפסקי, ומשום הכי אסר חנניא, דזמנין דפסקי מיא ובטלי מחיצות, ולא
הותרו פסי ביראות אלא מפני מימיהן של בהמת עולי רגלים. **באר** - מים
חיים, וביראות דמתניתין, מדלא קתני בורות - במים חיים קאמר. **בור הרבים**
- אי פסקי מיא מדכרי אהדדי, ולא מטלטלי התם. **באר היחיד** - דלא פסקי
מיא. **לבורות לא** - ואפילו דרבים. **מכונסין דלא פסיקא ליה** - דאיכא בור
הרבים דמהני, ואיכא בור דיחיד דלא מהני - לא קתני. **ואילו הכא ביראות**
קתני - דמשמע תרי, חד דרבים וחד דיחיד. **ביראות דעלמא** - אכל ביראות
קאי, ולעולם דרבים. **השיתין** - מיני תאנים רעות, כדאמר במסכת ברכות (מ,
ב). **פטורין** - מן הדמאי, דכיון דרעות הן - לא חס עלייהו עם הארץ, ועישרן.
חוץ מן הדיופרא - שהוא חשוב. **דיו פירות** - טוענין שני פעמים בשנה. **אחור**
וקדם צרתני - מלפנים ומאחור צרת לי צורת פנים. **הצלע** - בין לרב בין
לשמואל לשון צדדין, כמו ולצלע המשכן השנית (שמות כו). **פרצוף** - חילקו
לשנים, שהיה זכר מכאן ונקבה מכאן. **זנב** - היה לו לאדם הראשון, ונטלו
ממנו, וברא את חוה. **מאי אחור וקדם צרתני** - דמשמע שתי צורות. **מאדם**
ועד בהמה - אדם הוזכר בפורענות תחילה. **הכי גרסינן: היינו דכתיב וייצר**
בתרין יודין - דמשמע שתי צורות. **אוי לי מיצרי** - שמצערני אם אעשה רצון
יוצרי. **אוי לי מיוצרי** - אם אעשה רצון יצרי. **זכר ונקבה בראם** - משמע:
מתחילת בריאתו היה זכר ונקבה זכר מצד זה ונקבה מצד זה. **ברא אותו** -
משמע חד. **ויבן** - משמע שהיתה מחוסרת בנין. **מאי ויבן** - בנויה ועומדת
היתה. - שקילעה - קליעת שיער.

דף יח.ב

אוצר רחב מלמטה וקצר מלמעלה - שאם היה רחב מלמעלה, כשהוא ממלאו
מכביד משאוי הפירות על הכתלים, ומטה אותם. **רחבה מלמטה** - חלל בית
הרחם שלה. **שושבינות** - שנשתדל בחיתונו, לשמחו ולהתעסק בצרכי סעודת
חופה. **סגי** - מהלך. **ואפילו היא אשתו** - שהוא גנאי לו. **נזדמנה לו על הגשר** -
והיא מהלכת לפניו. **יסלקנה לצדדין** - ויעבור לפניו. **בנהר** - דמדליא למנא,

ומסתכל בבשרה, ובאשת איש קאמר. **המרצה** - מונה. **יד ליד** - המרצה מיד ליד, אפילו הוא כמו משה שקבל תורה מיד הקדוש ברוך הוא לידו. **עם הארץ היה** - דלא גמר דרך ארץ דמתניתין דקתני לעיל: לא יהלך אדם אפילו אחרי אשתו. **אלקנה** - נביא היה, כדתניא בסדר עולם: ויבא איש האלהים אל עלי - זה אלקנה, עשרה נביאים נקראו איש האלהים והוא אחד מהם, וליכא למימר עם הארץ היה. **ולמאי דקאמר רב נחמן** - דהאי אחרי אחרי ממש קאמר. **בי רב** - מקרא [שקורין] תינוקות של בית רבן. **ולא אחרי אשה** - אשת איש. **ולא אחרי עבודת גלולים** - שמא ימשך אחריה, וכתיב הרחק מעליה דרכך ואמרינן (עבודה זרה יז, א): זו האפיקורסות. **ולא אחרי בית הכנסת בשעה שהציבור מתפללין** - שנראה ככופר, שעומד מאחריה ואינו נכנס. **בנדוי** - שישב מאה ושלושים שנה נזוף, מפני שגער בו הקדוש ברוך הוא דכתיב המן העץ וגו' וקללו. **זרזי תאנה** - חגורות, ומתרגמינן זרזין (בראשית ג). **שכבת זרע דחזיא לאונסיה** - נעשה שידין ורוחין ולילין מיני מזיקין. **אומרים מקצת שבחו כו'** - כלומר: דרך ארץ הוא, שאף על פי שאדם משבח את חברו, שלא בפניו הרבה, אין מרבה בשבחו לפניו, מפני שנראה כמחניף. **בפניו** - כתיב צדיק. **שלא בפניו** - כתיב צדיק תמים. **טרף בפיה** - מאמר פיה, ביקשה שיהא זית טרף שלה - והיינו מזון. **בשר ודם** - נח. **ולא אמר איה אלוה עושי** - לא הוצרך להתאונן ולומר איה עושי והריני חרב, מי שנותן זמירות של תורה בלילה, ולהכי נקט לילה - שהקול נשמע מרחוק. **מיום שחרב בית המקדש** - ופסקו הכהנים מלברך בשם המפורש, כדאמר באין דורשין שהיו מברכין בשם המפורש. **דיו לעולם שישתמש בשם שתי אותיות** - בין לשבח לפניו, בין לברך איש את חברו, דכתיב כל הנשמה תהלל יה. **כלומר: זה השם שכל הנשמה כולה ראוי להשתמש בו, מכלל דשם בן ארבע אותיות ושם המפורש** - לא לכל הנשמה ניתן, אלא לכהנים בלבד, דכתיב (דברים י) ולברך בשמו וכתיב (במדבר ו) ושמו את שמי - המיוחד לי. **נתקללו שכיניה** - מקללתה. **נתברכו שכיניה** - מקללתה. **למורש קיפוד** - ושם הולכות החיות רעות, ומזיקות מקומות הסמוכות לה, דאוי לרשע ואוי לשכינו [סוכה נו, ב].

דף יט.א

למטעי כרם - ויהנו שכיניה, ושבח הוא לה שנזכרת לטובה. **חכה** - עץ, שפותח פיו שלא יכול לדבר. **לך דומיה** - הכל שותקין כנגדך. **שדומה עליו כו'**

- נוחין לו יסורין שמקבלן מאהבה. **ולך ישולם נדר** - אותה דומיה שהוא דומה ביסורין, דומה לו כשילום נדר. **מעין ישיתוהו** - כמעין של שיתין, נקב שבבנין המזבח שניסוך היין של ספלים יורד לתוכו כל השנה, כדאמרין בלולב וערבה (סוכה מט, א). **הפושעים בי** - עדיין, ואפילו בשעת תולעתם ואשם. **דאם כן** - דהא דריש לקיש בפושעי ישראל מוקי לה להאי קרא, דכתיב ואשם לא תכבה, קשיא דידיה אדידיה. **ולא מבשקר** - איננו מכירו שהוא יהודי, דמשכה ערלתו ודומה לו כמי שאינו נימול. **המוציא והמעלה** - המוציא אתכם מארץ מצרים (ויקרא כב) וכן המעלה אתכם מארץ מצרים (שם ויקרא יא). **דפשעי** - בחייהם. **מבטן שאול** - יונה בן אמת קאמר ליה. **בדבי רבן יוחנן בן זכאי** - ברייתא שנסדרה בבית מדרשו כעין תוספתא שסידר ר' חייא ור' אושעיא. **ציני** - דקלים. **כשרין** - ללולב. **טיט היון** - הוא רפש לטבוע בו, ובלעז פנ"ק (בוץ טיט), וסתם טיט היינו שראוי לבנין. **שחת ובאר שחת** - חדא מילתא היא. **על עסקי הנם** - עריות. **תפתה** - גיהנם, דכתיב בההוא קרא מדורתה אש ועצים הרבה. **בית שאן פיתחו** - שפירותיו מתוקין מכל ארץ ישראל. **משתבח בפירות דעבר ימינא** - משתבח בפירות של עבר הנהר פרת בדרומו. **רבקה נכנסת ורבקה יוצאת** - ולא פרה נכנסת ופרה יוצאת, דאם כן לא הוו קשורות. **כמה ראשה ורובה של פרה** - שנתנו חכמים שיעור להרחקת פסין מן הבור שיהו רחוקין כדי ראשה ורובה, כדתנן במתניתין.

דף יט.ב

שהן כעשר - אמות, ששה בקר, ולקמן פריך: מאי כעשר, הא עשר מכוונות הן. **כשלוש עשרה וארבע עשרה** - שמונה בקר יצאו מכלל שלש עשרה, ולכלל ארבע עשרה לא באו, דשלוש עשרה אמה ושליש הן. **בבור רחב שמונה** - אפילו לר' מאיר לא בעינן פשוטין, דכי מרחיק כדי ראשה ורובה, דהיינו שתי אמות לכל רוח - נמצא החלל שבין שתי המחיצות שתיים עשרה אמה, והפסין רחבן אמה לכל רוח זה כנגד זה - נמצא בין פס לפס שיעור פתח עשר אמות, ור' מאיר בהכי שרי. **בבור שתיים עשרה** - דכי מרחיק שתי אמות מכאן וכנגדם מכאן יש חלל המחיצה שש עשרה אמה, ומהן שתי אמות עומד, הרי בין זה לזה ארבע עשרה פרוץ - וכולי האי לא שרי ר' יהודה, ובעינן פשוטין לכל צד, דמכל צד וצד איכא ארבע עשרה אמות, ולקמן מפרש היכא משוי

להו. **תנינא** - לדרב פפא במתניתין, דקתני לר' מאיר ששה בקר, ולר' יהודה שמונה בקר, וממילא שמעינן דר' מאיר שרי בהבדלת עשר, ור' יהודה שרי בהבדלת שלש עשרה אמה ושליש, וכי קבעי ר' מאיר פשוטין - ביותר מעשר קאמר. **רב פפא הך ברייתא** - דתנא שיעורא דעובי הפרות לא שמיע ליה, ובמתניתין לא פריש להו, ואתא רב פפא לפרושי לך מתניתין דשיעורא דר' מאיר עשר אמות, ודר' יהודה שלש עשרה אמה ושליש, והסכים רב פפא מדעתו למה ששנינו בברייתא דראשה ורובה שתי אמות ועוביה אמה ושני שלישי אמה. **האריך בדיומדין** - יותר מאמה לכל צד, עד שהעמיד ריוח שבינתים על עשר אמות. **מהו** - דווקא פשוטין קאמר, דכיון דהרחיקן יותר משיעור חכמים בעינן היכר ביני ביני, ולא סגי בהארכת דיומדין, אלא מרחיק פורתא מן הפס ונותן שם פשוט, וכן לאידך גיסא, משום דליהוי היכרא, או דילמא: כיון דסוף סוף עשר ריוח הוא דאיכא - לא מיתסר. **לר' יהודה** - דלא אדכר פשוטין, הי עדיפא ליה: פשוטין עדיפי ליה ומרוחקין מן הדיומדין שלש עשרה אמה למיהוי היכרא ביני ביני, ולא סגי בהארכת דיומדין, - או הארכת דיומדין עדיפא, דלא ליתי אוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא ולבטלה. **כמה הן מקורבין** - לבור. **אפילו כור** - ובלבד שירבה בפסין. **יותר מבית סאתים אסור** - שזה שיעור היקף שלא כתיקנו. **דיר** - מוקף לדירה, שהרועה דר שם בלילה. **זו מחיצה** - שלימה היא. **ואלו פסין הן** - ובין כל אחד ואחד שלש עשרה אמות, ואין עומד אלא פס אמה בין כל שלש עשרה ושלוש עשרה, אלמא: לר' יהודה פשוטין עביד, דאי בדיומדין מאריך - הא מחיצה היא. **ופירצתה** - אוסרת ביותר מעשר. **ואלו תורת פסין עליהן** - ויש שלש עשרה אמה בין הארכה להארכה, הילכך, ביותר מבית סאתים - לא מיתכשר. **תל המתלקט עשרה** - טפחים. **מתוך ארבע** - אמות, תל משופע אבל מדרונו זקוף, קודם שימשך ארבע אמות עלה ונתלקט גובהו לעשרה טפחים, וקיימא לן בהזורק במסכת שבת (ק, א) דלענין שבת הוי רשות היחיד, הכא מאי, אי קאי במקום אחד מן הדיומדין מי הוי כדיומד או לא, ולהכי נקט מתוך ארבע - שאם היה מדרונו משופע יפה ואינו מתלקט לגובה עשרה עד שימשך יותר מארבע אמות, ואפילו עלה גובהו לשפוע לעשר אמות - ארעא סמיכתא היא. **מרובעת** - אמה על אמה, ואינה מחוסרת אלא חלוקה שינטל עובי שבינתים ותיעשה כמרזב, דופן לכאן ודופן לכאן. **עגולה** - מחוסרת חקיקה לחקוק וליטול בליטת עיגול ולהשוות אמצעה לפיאותיה ותהא מרובעת, ועדיין היא

מחוסרת חלוקה. **אמרינן נמי תרי רואין** - לר' ישמעאל, ותל נמי כאבן עגולה דמי, לתנא קמא לא אמרינן תרי רואין. **חיצת קנים** - שעשאה לכאן ולכאן כעין דיומד. **גודריתא דקני** - קנים מחוברין הרבה בעץ אחד סמוך לארץ, ומלמעלה הן מתפרשין. **תרי גווני אילן** - אשמעינן אילן שלם דאיכא למימר יחלק ויחלק, ואשמעינן האי אף על גב דליכא למימר הכי שרי, הואיל ותחתיו אחד הוא כדיומד, אבל קנה פחות משלשה - לא. **מאי לאו גודריתא דקני** - ושמע מינה, דאף על גב דאין עוביו ארבעה בגובה עשרה - אמרינן רואין. **לא קנה קנה פחות משלשה** - דעשוי כדיומד ממש, ובלא רואין איכא תיקון מעליא.

דף כ.א

אמר ליה מותר - דהא ליכא דיוורין בין הפסין דליסרו עלייהו, דליהוי מוציא מרשותו לרשות חבירו. **שתיים מאי** - שתיים זו אצל זו, ומחיצה ביניהן, ושתייהן ראשן בין הפסין. **אסור** - לטלטל מתוכן לבין הפסין, כדמפרש טעמא רב הונא. **ואפילו עירבו** - דרך הפתח שבמחיצה שביניהן, דהשתא חדא נינהו ולא אסרן אהדדי - אסורות לטלטל מתוכן לבין הפסין, גזירה שמא יאמרו עירוב מועיל בין הפסין לשתף חצירות יחד, שהרואה אותן מטלטלין מתוכן לבין הפסין לא ידע דיש פתח ביניהן, וסבר: האי דלא אסרן אהדדי בתוך בין הפסין, כשאר שתי חצירות הפתוחות למבוי אחד שאסור להוציא למבוי אלא אם כן נשתתפו - הכי נמי משום דנתנו עירובן בין הפסין, לשתף כשיתוף שאר מבוי, ואתו למשרי נמי להכניס ולהוציא מבין הפסין לחצירות כי ליכא פתח ביניהן, ויהבי עירוב באחת החצירות דרך בין הפסין, וההוא ודאי לא מהני, דכי תקינו רבנן שיתופי מבואות - במבוי סתום תקון, ואורכו יותר על רחבו, וזה מפולש לארבעה צדדין. **עירבו מותרין** - דכיון דעירבו דרך פתח שביניהן, וחד רשותא הוא - דלא אסרן אהדדי, להך גזירה לא חיישינן. **דהדרן וערבן** - שנפרצה ביניהן פירצה גדולה בסופה, שגלוי לכל שרשות אחת היא בדפוס וילנא יש במקום זה שרטוט. **יבשו מים בשבת מהו** - לטלטל בין הפסין, מי אמרינן: שבת הואיל והותרה הותרה, או דילמא כיון דהיתר פסין אינו אלא משום מים, והרי יבשו - ואסור, ואכל פסי ביראות קאי. **כלום נעשית מחיצה** - כלומר: כלום הותרה מחיצה כזו אלא משום מים. **יבשו מים בשבת** - וחזרו ובאו גשמים בו ביום, מאי, מי אמרינן: חזרו פסין להיתרון

הראשון לטלטל בתוכן. **מיניה דמר** - רבה, שהיה רבו. **ובאו מים בשבת לא קמבעיא לי** - דמותר, דהא קיימא לן כל מחיצה הנעשית בשבת שמה מחיצה. **לא שנו** - דשמה מחיצה. **אלא לזרוק** - שהזורק מרשות הרבים לתוכה חייב, דמדאורייתא ודאי מחיצה היא. **אבל לטלטל אסור** - דרבנן גזור עליה. **אמזיד איתמר** - וקנסא קנסוה, אבל שוגג - מותר, והא דנעשית מאליה - כל שכן דמותר. **הזורק** - מרשות הרבים לבין הפסין של ביראות. **חייב** - חטאת, דרשות היחיד מעלייתא הוא. **אי לאו מחיצה** - מדאורייתא היא, לשווייה מיהא רשות היחיד לזריקה. **היכי שרו רבנן למלאות** - ולהוציא מרשות היחיד לרשות הרבים משום דוחק. **כעין פסי ביראות** - ואין שם בור. **מפסקתן** - שאין שם דרך אלא בין הפסין - יסלקנה לצדדין, דאתי דריסת רבים ומבטלי מחיצות. **כאן הודיעוך** - חכמים כמה גדול כחן של מחיצות, דלא מיבטלי משום בקיעת רבים. **מותר להקריב כו'** - פרישנא לה לכולה מתניתין בריש פירקין. **אלא אם כן הכניס ראשו ורובו** - דחיישינן שמא ימשך גופו למקום רגליו, ויוציא הכלי עמו.

דף כב.

וכן בגת - מפרש בפרק בתרא עירובין (צט, ב) לענין מעשר, דכל כמה שהוא בגת - שותין בלא מעשר על הגת, אבל להוציא מן הגת - שתיית קבע הוא, ועל הגת, אפילו מוזגו בחמין דהויא לה קבע - לא חשיב ליה קבע התם. **גבי בהמה** - המשקה בהמתו ברשות היחיד, והיא עומדת ברשות הרבים מהו. **היכא דנקיט מנא** - שהיא שותה בו. **ולא נקיט** - לצוארה באפסר, שלא תוכל לעקם ראשה בחוץ. **לא תיבעי לך** - דודאי חיישינן שמא תעקם את ראשה, ותוליך את הכלי אחריה. **וכי לא נקיט לה מי שרי** - לאחוז הכלי בפסי ביראות, ואף על גב דעשויין כתיקנן שהפרה ראשה ורובה בפנים. **לא ימלא אדם מים ויתן לפני בהמתו** - ויאחוז הכלי בידו בעוד שהיא שותה, ולקמן בברייתא בשמעתין היא גבי פסי ביראות, ועל כרחך בדלא נקיט לה הוא, דאי נקיט לה הוא ואפילו הכי אסור - למה הוצרכו ראשה ורובה בפנים אלא פשיטא בדלא נקיט לה, ומתניתין דשרי - בדנקיט לה, וקתני: ראשה ורובה מבפנים. **הא איתמר עלה כו'** - כלומר: כי בעינן ראשה ורובה - בדלא נקיט לה, וכי הוי ראשה ורובה - שרי, וברייתא דקתני לא ימלא ויתן הוא עצמו לבהמתו - הא תרצה אביי לקמן דלאו בבהמה העומדת ברשות הרבים

וראשה ורובה בין הפסין עסקינן, אלא בבהמה העומדת בבית וחלונות פתוחות לה לרשות הרבים, ואיבוס מתוקן לה לפניה ברשות הרבים גבוה עשרה ורחב ארבעה דהוי רשות היחיד, ונותן לה שם תבן ומספוא מרשות היחיד, וראש האיבוס נכנס לבין הפסין, ואשמעינן דלא ימלא מן הבור ויגביה הדלי על ראש האיבוס וילך דרך רשות הרבים, ויטלטל הדלי על האיבוס לפני בהמה, ואף על גב דקיימא לן: עומד אדם ברשות הרבים ומטלטל ברשות היחיד בהמוצא תפילין (עירובין צח, ב) - הכא אסור. **דילמא** - כי בעי לאנוחי דלי על ראש האיבוס, חזי ליה לאיבוס דמקלקל בראשו שברשות הרבים, ומינשי ודרי ליה לדווליה בהדיה, ואזיל לתקוניה וקא מפיק מבין הפסין לרשות הרבים, הלכך לא יניחנו ויטלטלנו, אלא שופך על האיבוס והמים הולכין עד הבהמה מאליהן. **וכי האי גוונא מי מחייב** - כי עקר מרשות היחיד אדעתא לאנוחיה ברשות היחיד, ואינשי ואפקיה לרשות הרבים מי מחייב מדאורייתא, דליגזור רבנן בדלא אפקיה, משום דלא ליתי להכי. **שלא היתה עקירה כו'** - ובשבת מלאכת מחשבת אסרה תורה, שנתכוין לכך אלא ששגג בשבת, כסבור שהיום חול או מלאכה זו מותרת, אבל כי לא נתכוין - פטור מחטאת, וכיון דאי נמי אתי לידי כך ליכא חיובא דאורייתא - לא איבעי לן למיגזר היתירא משום הא. **והדר מעייל ליה** - לדוולא לאיבוס לבתר דתקניה, וקא עקר ליה מרשות הרבים אדעתא לאנוחי ברשות היחיד. **לא תיבעי לך דסגי בראשה ורובה** - דהא מתניתין היא בדנקיט מנא, דאי לאו דנקיט מנא קמיה - למה הצריכו ראשה ורובה בפנים, אבל הא מספקא לן: דדילמא מתניתין בדנקיט לה הוא. **אובסין אותה מבפנים** - מפרש בפרק מי שהחשיך (שבת קנה, ב) שתוחב לה מספוא הרבה על כרחה בבית הבליעה, יותר מכדי אכילתה, עד שנעשה כאיבוס במעיה כשיוציא למדבר, ומתיירא שלא תמצא מאכל. **והא איבוס כמאן דנקיט מנא ונקיט לה הוא** - שאם אינו אוחו בצוארו אינו יכול לתחוב, וקא בעי ראשו ורובו, ותיפשוט בעיא קמייתא דלישנא קמא. **מידי גבי הדדי תני להו** - דתנא בהמה לא תנא גמל, ומאי בהמה - גמל. **איתמר נמי** - לא גרסינן. **צוארו ארוך** - ואף על גב דרוב גופו מבפנים, אם יתקפנו ויעקר צוארו יגיע עד רשות הרבים. **בהמת עולי רגלים** - אבל אדם, אפילו עולי רגלים - לא הותר לדלות ולשתות, שיכול ליכנס לפנים ולשתות.

מטפס - אוחוז בידיו ורגליו בכתלים ונכנס ויוצא, מטפס - קרפי"ר (לטפס)
 בלעז. **מידי דחזי לאדם** - כיון דמים משוי להו מחיצה - בעינן מים חשובין.
אם היו רחבין - ואינו יכול לטפס - מותר לו למלאות ולשתות. **ויתן לפני**
בהמתו - הוא עצמו אינו מותר לאחוז הכלי לפניו. **מה הועילו** - בתמיה: הרי
 הועילו למלאות מן הבור, שהוא רשות היחיד. **אין בורגנין בבבל** - דאמר
 בכיצד מעברין (עירובין נה, ב): אם היו בורגנין חוץ לעיר בתוך שבעים אמה
 ושירים - מתעברין עמה, ומודדין תחום העיר משם ולהלן, ומה הן בורגנין -
 סוכות שעושין שומרי העיר, ואינו דבר קבוע, וקאמר ר' ירמיה: דהנך בורגנין
 אין בבבל, כלומר: ואין מתעברין עם העיר, דבבבל איכא בידקי דמיא ושטפי
 להו, הלכך לא חשיבי מידי. **בחוצה לארץ** - בשאר ארצות לבד מבבל. **זלא**
שכיחי מתיבתא - להיות תלמידים הולכים מעיר לעיר ללמוד תורה, ופסי
 ביראות לא הותרו אלא לעולי רגלים ולכיוצא בהן, שהולכין לדבר מצוה.
דשכיחי גנבי - דגנבי להו, הלכך לא חשיבי להיות בתים. **דשכיחי מיא** - ולא
 הותרו פסי ביראות אלא למקום שצריכין מי גשמים לכנסן ולשתות מהן,
 דאיכא דוחק. **אמרי דקאתיתו מברנש לבי כנישתא דדניאל** - שמעתי
 שאומרים עליכם שאתם באין מברניש לבי כנישתא דדניאל בשבת, מקום
 היה בבבל ששם היה מתפלל דניאל, דכתיב וכין פתיחן ליה בעיליתיה. **אמאי**
קא סמכיתו אבורגנין - שיש בורגנין משבעים אמה לשבעים אמה. **מתוותא** -
 עירות חריבות, ונשארן שם מחיצות מן הבתים, ואמרינן התם בפרק כיצד
 מעברין (עירובין נה, ב): נפש שלא נפרצה, דהיינו מצבת קבר - מתעברת עם
 העיר, ואף על פי שאינה בית ממש. **בשבעים אמה ושירים** - שני שלישי אמה,
 דהוא שיעור בית סאתים כחצר המשכן, כדאמרינן לקמן עירובין (נו, א):
 נותנין קרפף לעיר, דכל שבעים אמה ושירים סמוך לעיר הוי עיר. **לכל תכלה**
ראיתי קץ - דסוף כל דבר יש קץ, למצוא סופו, אבל מצותך רחבה מאד, ואין
 קץ לתכלה שלה. **לא פירשו** - איזהו קץ שיעורה. **ויפרוש אותה לפני** - מגילת
 תורה שבעל פה הראהו. **וכן הוא אומר** - דקינים לשון פורענות הוא. **והגה** -
 לשון שמחה. **עשרים באמה** - אמה של הקדוש ברוך הוא. **ורחבה עשר** -
 כשהיא עפה, היינו כפולה. **כי פשטת** - לכפילתה, הויא עשרים בעשרים. **כי**
קלפת לה - דתשים קליפה זו בראש חבירתה, שיהא כל כתיבה מצד אחד.
הויא לה ארבעים - אורך, ברוחב עשרים. **ושמים בזרת תכן** - מדת עולם חצי

אמה על חצי אמה, צא וחשוב כמה חצי אמה על חצי אמה יש במגילה, ותמצא שלשת אלפים ומאתים, כיצד, עשה מעשרים אמה רוחב רצועות של רוחב חצי אמה - הרי כאן ארבעים רצועות, וכל אחת ארבעים אמה לאורכה של מגילה - הרי אלף ושש מאות אמה אורך, שהן שלשת אלפים ומאתים זרתות. **זודאי תאנים** - סירות נחושת מלאות תאנים. **מועדים** - מוכנים.

דף כא.ב.

הבכורות - תאנים חשובות הממהרות להתבשל. **שאוגדות** - קושרות פתחן לצורך בעליהן, שאינן נבעלות לאחרים, אוגדות - לשון אגודה, לישנא אחרינא: שמגידות פתחיהן, כשרואה דם אומרת לבעלה, ויפרוש הימנה. **חדשים** - דברי סופרים. **גם ישנים** - דברי תורה. **זודי צפנתי** - ושמרתי כל אלה לך, לשמך. **פעמים פעמים ניתנה** - שתהא זו חדשה וזו ישנה. **דברי סופרים** - חדשים, שנתחדשו בכל דור ודור לגדור גדר וסייג. **ויותר מהמה** - לעיל מיניה כתיב דברי חכמים כדרבונות - אלו דברי תורה שנמסרו למשה על פה, שנחלקו בה חכמי ישראל לאחר שנתמעט הלב ושכחו, כדכתיב בסיפיה דקרא נתנו מרועה אחד - זה משה, וכתיב בתריה ויותר מהמה בני הזהר ממה שניתן בסיני בכתב, שהוא עיקר - בני הזהר באלו שבעל פה, שגם הם עיקר, אלא לכך לא נכתבו - שאין קץ לעשות ספרים הרבה בכל אלה. **עשה ולא תעשה** - יש בהן שאין בהם חיוב מיתה, אבל דברי סופרים - חייבין מיתה על כולן, כדכתיב (קהלת י) ופורץ גדר ישכנו נחש. **ולהג הרבה** - המלעיג עליהן - ביגיעות בשר נידון. **כל ההוגה בהן** - בכל שעה שאדם מחזר בדברי תורה מוצא בהן טעם. **הגרסי** - שם מקום, לשון אחר: שהיה טוחן גריסים. **וחיי תלויין בחייך** - שאין לי אלא מה שאתה נותן ומזמן לי. **בילדותו** - שהיה יכול לקבל טורח ועינוי. **שלמה תיקן עירובי חצירות** - וגזר שלא להוציא מרשות היחיד לרשות היחיד חבירו, לעשות סייג והרחבה לאיסור תורה, שלא יבוא להתיר מרשות הרבים לרשות היחיד, והיינו דכתיב ואין וחקר תיקן משלים - שעשה אזנים לתורה, כאזני כלי שאוחזין אותו בס. **וידים** - נטילת ידים, לעשות סייג לטהרות. **כרכים** - מקום שווקים הן, וישוב גדול, ורגל רוכלין וסוחרין מצויה - שם - לפיכך גזל ועריות נוהג בהן. **השדה** - בני בגא ועובד אדמה, ועוסקין בתורה מתוך דוחק. **סמדר** - גדול מפרח, כך משנה מפורשת יותר מן המקרא. **הנצו הרמונים** - גדלו כל צרכן, וכבר הנץ

גדל סביבותיו, כעין שומר שיש לאגוזים קטנים. **משל** - טעם. **אגמריה**
בסימני טעמים - קבע לה מסורת וסימנין, בין בתיבות המקרא בין בגירסא
של משנה. **ועשה לה אזנים** - שתיקן עירובין וידים, וגזר על השניות לעריות
כדמפרש ביבמות (כא, א), ועל ידי כך אוחזין ישראל במצות, שנתרחקו מן
העבירה כדרך שנוח לאחוז בכלי שיש לו בית יד משאין לו.

דף כב.א

שמשכים ומעריב - שחורות לשון שחרית, כעורב - לשון ערבית. **עורב אכזרי**
על בניו - כדכתיב (תהלים קמז) לבני עורב אשר יקראו, והקדוש ברוך הוא
מזמן להן יתושים ונכנסין לתוך פיהן. **קורמי** - ירקות, לישנא אחרינא: גמי
לח, כי עקרת לההוא רכיכא דאית ביה וטחני ליה ועבדי ריפתא, באל"ף בי"ת
דר' מכיר מצאתיו. **אל פניו** - של הקדוש ברוך הוא, ודומה לו כמשאוי לפניו.
ולא למחר לעשותם - שלאחר מיתה לעתיד לבוא, אם בא לקיים מצות - אינו
מועיל, דמי שטרח בערב שבת - יאכל בשבת, כדאמר במסכת עבודה זרה.
אפים - משמע: פנים, בין שוחקות בין זעומות, אפים שוחקות מאריך ומאחר
לצדיקים לעתיד לבא, ואפים זעומות מאריך לרשעים, ומאחר פורענותם
לעולם הבא. **בור ופסין** - רוחב הבור עם חלל היקף הפסין הרחוקין שתי
אמות. **או דילמא בור** - לחודיה שרי בבית סאתים, לבד הרחקת שתי אמות.
אדם נותן עיניו בבורו - ואם בא ללמוד מכאן היתר למקום אחר - מן הבור
הוא למד, והרי אינו אלא בית סאתים, הלכך: אף על פי שהוקף יותר על כן -
לא אתו למישרי קרפף יותר מבית סאתים דעלמא, שלא הוקף לדירה. **או**
דילמא במחיצתו אדם נותן עיניו - ואם בא ללמוד מכאן היתר למקום אחר -
מן המחיצה ילמוד, הלכך: אתי למישרי בעלמא יותר מבית סאתים, אי שרית
הכא. **לא אמרו להרחיק** - ההיקף לבד בית סאתים של רוחב הבור, אלא שתי
אמות. **אריך וקטין** - מאה על חמישים, דהוו סאתים כחצר המשכן, לר'
יהודה, אף על פי שאינו מרובע - מותר, ובלבד שלא יהא בין ארכו ורחבו יותר
מבית סאתים, ולר' שמעון בעינן מרובע, כדאמר בהדיא: בית סאתים על בית
סאתים, דהוי שבעים אמה ושיריים על שבעים אמה ושיריים, כדאמר בהאי
פירקין עירובין (כג, א), קטין - קצר ברחבו. **כל אויר** - אף על פי שאינו
מקורה, אם תשמישו לדירת אדם לכניסה וליציאה תמיד. **וכל דירה** - שהיא
מכוסה בגג, והיא עשויה לשמירת אויר שחוצה לה. **משנה. גמרא. חייבין**

עליה - אלמא: אתו רבים ומבטלי מחיצה. הכא איכא שם ארבע מחיצות - שתי אמות היכר היקף דופן לכל רוח. סולמא דצור - סלע הר גבוה סביב

דף כ.ב.

[לעלות בו לארץ ישראל, והוא גבוה עשרה טפחים. ומחתנא - מורד חריץ עמוק עשרה טפחים ורחב ארבעה סביב ארץ ישראל מאידך גיסא], והוי לה מחיצה, ונהי דאסור לטלטולי מדרבנן - מיהו לאו רשות הרבים דאורייתא היא לאחיובי עליה. מעלות ומורדות שבה קאמרת - שאין חייבין עליהם משום רשות הרבים, דלא ניחא דריסה דידהו, ולא הוי רשות הרבים. קרקפנא - בעל הגולגולת, כלומר: אדם חשוב. עמודי - של בית מדרש של ר' יוחנן. שאינן כדגלי מדבר - דארץ חלקה היתה, שהענן משוה אותה. ואפילו עולין לו בחבל - בעיא היא ורחבה קאמר לה. מעלות בית מרון - זקופין מאד, ומעלה קצרה, ומהלכין בה בזה אחר זה ולא שנים יחד, כדאמרינן בראש השנה (יח, א): כבני מרון - כמעלות בית מרון. חצר שהרבים נכנסין לה - דרך פתחים או פרצות של עשר. דלא ניחא תשמישתי' - לרבים לדריסה, שהפתחין קצרין, וגידודין יש באסקופה, ופשיטא דלא מבטלה בקיעת רבים למחיצות. אלא לאו ר' יהודה - ואשמעינן דהיכא דלא ניחא תשמישתיה - מודי. בבורות סלקא דעתך - היכי הוי מבוי בתוך הבור. לבורות - שיש בור בראשו אחד, ובשפה אחת קצרה מהלכין שם עד שעוברין. שבילי בית גילגול - מעלה גבוהה וזקופה היא בארץ ישראל. יהושע אוהב ישראל היה - ובמעלות ומורדות דארץ ישראל מודינא לך דאין חייבין עליהן, וכי אמינא לך דחייבין - בשאר ארצות קאמינא. משנה. בור הרבים - אי פסקי מיא מדכרי אהדדי. באר היחיד - נמי שרי דהא לא פסקי מיא. לבאר הרבים - דאיכא תרתי למעליותא. חגורה - היקף של חבלים.

דף כ.ג.

גמרא. הוה אמינא דרבים אפילו מכונסין - שרי ר' יהודה בן בבא, והאי דקאמר באר הרבים - משום ר' עקיבא דאמר באר היחיד שרי, ואתא איהו למימר: אף על גב דמים חיים נינהו, דרבים אין דיחיד - לא, והכי קאמר: אין עושין פסין אפילו לבאר, אלא של רבים. משנה. שומירה - סוכת שומרין, ואף על גב דהוקף לדירה - בית סאתים הוא דשרי, טפי לא. סמוכה לעיר -

דהואיל וקרובה לביתו דעתו להשתמש בה תמיד, וכהוקף לדירה דמי. **ובלבד שתהא שבעים אמה ושיריים על שבעים אמה ושיריים** - ולא יותר, ובגמרא פריך: תנא קמא נמי הכי קאמר. **אם היה ארכה יותר על רחבה אפילו אמה אחת** - אף על גב דמיעט רחבה והוסיף בארכה, ואין בכולה אלא בית סאתים - אין מטלטלין, דמרובע הוא דשרו רבנן היכא דלא הוקף לדירה. **אנשי חצר ששכח כו'** - ולמחר ביטל רשותו לחברו, שהיא אוסרת עליהן מלהוציא מבתיהן לחצר. **ביתו אסור להכניס ולהוציא** - לחצר, לצרכו. **אבל להן מותר** - להביא כלי בתיהן לביתו דרך חצר. **בערקבלין** - שם מרור. **ובקשתי לי חבר** - לשלשה דברים הללו, אם שמען מפיו ולא מצאתי, ובגמרא מפרש דגבי גינה וקרפף לא שרו יותר מבית סאתים, וגבי אנשי חצר סברי דאף להם אסור ביתו, אבל מבתיהן לחצר - מותר, ובגמרא מפרש פלוגתייהו, ובערקבלין סברי דלאו מרור הוא. **גמרא. מאי תנא** - ר' יהודה בן בבא, בגינה וקרפף דלעיל. **דקאמר ועוד** - דמשמע דאמר לעיל בה חומרא אחריתי. **אילימא משום דאמר חדא לחומרא** - גבי פסין, דאמר דאין עושין אותן אלא לבאר הרבים, והשתא קאמר חומרא אחריתי, דאף על גב דהוקף לדירה לא שרי טפי מבית סאתים. **והא ר' יהודה בר אלעאי דתנא לעיל חדא לחומרא** - דאמר עד בית סאתים - אין, טפי - לא, והדר תנא אחריתי: יסלקנה לצדדין, ולא תנא ועוד - משום דלאו בחדא מלתא היא, דרישא איירי במדת היקף, וסיפא איירי בביטול מחיצות. **אפסקוה רבנן** - דקא תני אמרו לו: לא אמרו בית סאתים אלא לגינה כו'. **וכל היכא דאפסקוה רבנן לא הוה תני בה ועוד** - אי שייך למימר בה, כגון היכא דרישא וסיפא בחדא מילתא. **והא ר' אליעזר דסוכה** - דתנן במסכת (סוכה כז, א) ר' אליעזר אומר: ארבע עשרה סעודות חייב אדם לאכול בסוכה, וחכמים אומרים: אין לדבר קצבה, ועוד אמר ר' אליעזר: מי שלא אכל לילי יום טוב הראשון ישלים לילי יום טוב האחרון, אלמא, משום דרישא וסיפא בסעודה דסוכה, ובחשבונן איירי - תנא ועוד אף על גב דאפסקוה, ושמע מינה: האי דלא תנא בדר' יהודה ועוד - משום דלא דמי הוא, ובדר' יהודה בן בבא למה לי דתני ליה. **התם** - גבי סוכה במלתיה אפסקוה, לא אהדרו ליה רבנן אלא בסעודות, אבל ר' יהודה דמתניתין - לא איירי אלא בפסי ביראות בית סאתים, ואהדרו רבנן בגינה וקרפף ודיר וסהר, ולעולם טעמיה משום הפסקה, ולר' יהודה בן בבא דלא אפסקיה - תנא ועוד.

דף כגב

ר' עקיבא היינו תנא קמא - דאמרו לו: לא אמרו בית סאתים אלא לגינה ולקרפף, אבל אם היה כו', אלמא: היכא דאיכא בית דירה - אפילו טובא, ובשלא הוקף לדירה - בית סאתים, כר' עקיבא. **איכא בנייהו דבר מועט** - שבית סאתים יתר על שבעים אמה ושיריים רבועים, כדתני לקמן, לתנא קמא - שרי בבית סאתים שלימים, ולר' עקיבא - שבעים ושיריים על שבעים ושיריים, ותו לא, כדקא אמרינן בהדיא: וכמה הן סאתים - כחצר המשכן. **דבר מועט** - לקמן מפרש לה. **מנא הני מילי** - דמרבעינן ליה לחצר המשכן לשער בו איסור שבת. **מאי בחמשים** - הא רוחב חמשים וארכו מאה, דהכי כתיבי במדות הקלעים, וכן לפאת צפון באורך קלעים מאה אורך ורוחב החצר לפאת קדמה מזרחה חמשים אמה. **אלא אמרה תורה טול חמשים** - שארכו יתר על רחבו, וסבב חמשים הנותרים - דהוו להו שבעים אמות וארבעה טפחים מרובעין, כיצד: עשה מהן חמש רצועות של עשר אמה רוחב, וארכן חמשים, השכב האחת למזרח והאחת למערב - הרי רחבה שבעים וארכה חמשים, עוד שים אחת לצפון ואחת לדרום - הרי שבעים על שבעים, אלא שהקרנות פגומין לכל קרן וקרן עשר על עשר מפני התוספת שהוספת, טול מן החמשים ארבע חתיכות של עשר על עשר ושים בארבע קרנות - ונתמלאו, נשארה רצועה אחת של עשר על עשר אמות שהיא ששים טפחים על ששים טפחים, ועשה אותן שלשים רצועות של שני טפחים - (הרי שלשים רצועות, אורך כל אחת ואחת עשר אמה), שכולן הן שלש מאות אמות, תן שבעים לכל רוח - הרי שבעים וארבעה טפחים על שבעים וארבעה טפחים, אלא שהקרנות פגומין טפחיים על טפחיים, נשארו בידך עשרים אמה, טול מהן שמונה טפחים ושים לקרנות ונתמלאו, ונשארו בידך שמונה עשר אמה וארבעה טפחים ברוחב טפחיים - והיינו דבר מועט, שאם באת לחלקו ולהקיף בהן אין מגיע התוספת לרוחב שני שלישי אצבע, דהא בעית למעבד מיניה רצועה של מאתים שמונים ושלוש אמות וארבעה טפחים אורך, להקיף ארבע הרוחות. **פשטיה דקרא** - לענין משכן. **במאי כתיב** - בחמשים דקרא, מאי היא. **העמד משכן על שפת** - שכלין שם החמשים של חצר, משנכנסים לה בפתחה של מזרת. **כדי שיהו חמשים אמה** - של חצר לפני המשכן. **ועשרים לכל רוח** - שהמשכן ארכו שלשים, כדכתיב (שמות כו) עשרים קרשים, ורוחב הקרש אמה וחצי, ורחבו של משכן תופש עשר אמות, כדכתיב

ששה קרשים שהן תשע אמות, ושני קרשים למקוצעות שהן שלש אמות רוחב, והאמה מכאן והאמה מכאן לכסות עוביין של קרשים של צלע ארכו אמה וחצי אמה מכאן וחצי אמה מכאן להשלים ולמלא החלל לעשר, וכשאתה מעמידו לסוף חמשים ובאמצע רחבה של חצר נשארו מהחמשים על חמשים של חצר עשרים אמות לשלש הרוחות, אלא שעובי הקרשים ממעט מהן אמה לכל צד, והכא חללה חשיב, ועובי הכתלים בכלל העשרים של כל רוח, ולפניו למזרחו לא היו קרשים, אלא מסך והיינו וילון. **ארכה יתר משנים ברחבה** - כחצר המשכן הוא דשרי, ואף על גב דלא מרבעה - והיינו אורך כשנים ברוחב, אבל טפי משנים ברוחב - לא מישתרי. **היינו ר' יוסי** - דאמר: ארכה אפילו פי שנים ברחבה. **איכא בינייהו ריבועא דריבועה רבנן** - ר' אליעזר סבר: ארכה יותר משנים ברחבה - - אין מטלטלין, ומיהו, עיקרה ארכה פי שנים ברחבה כדכתוב, ולית ליה ריבועא ומיהו אי מרבעא לא מיתסרא בהכי כדקתני: אם היה ארכה יותר משנים ברחבה - אין מטלטלין, הא בציר מפי שנים - מטלטלין, ור' יוסי סבר, מרובעת עיקר, ולכתחילה אורווי מורין הכי, ומיהו, אפילו ארכה פי שנים ברחבה - שריא, ומדקאמר אפילו - מכלל דמעיקרא לאו הכי הוא. **הלכה כר' יוסי** - דלא בעי מרובעת. **והלכה כר' עקיבא** - דלא בעי מוקפת לדירה. **ותרווייהו** - הנך שמעתתא דשמואל, לקולא. **הוה אמינא** - דשמואל דירה בעי כר' יהודה בן בבא, ובארכה יותר על רחבה כר' יוסי סבר לה. **אריך וקטין לא** - דהא ר' עקיבא מרובע בעי. **נזרע רובו** - בזרעונים - ביטל דירתו, דבזרעונים לא דיירי אינשי, והוה ליה גינה - ואסור לטלטל אף בשאינו נזרע, דבטיל ליה לגבי רובא, אבל בנוטע אילנות - לא ביטל דירתו, דאורחא להסתופף בצל אילנות תמיד. **אלא** - שיש באותו מקום זריעה יותר מבית סאתים, דנעשה כרמלית, דקרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה כרמלית היא, ושאינו נזרע - הוי חצר פרוצה במלואה לכרמלית, לפיכך כולו אסור. **אבל בית סאתים** - דבלאו דירה שרי באנפי נפשיה - הכא נמי שרי, ואף על גב דמקום זריעה הוי קרוי קרפף, ושאינו נזרע הוי חצר ופרוצין זה לזה, שאין מחיצה ביניהן - אפילו הכי לא אסרי אהדדי, הואיל ודחד גברא היא, ור' שמעון היא, דאמר: רשות קרפף וחצר לא אסרי אהדדי, אפילו היא של שני בעלי בתים. **כדתנן ר' שמעון אומר אחד חצרות ואחד קרפיפות ואחד גגות רשות אחד הן** - לטלטל מזה לזה לכלים ששבתו בתוכן, ואפילו הן של בעלים הרבה, אבל לא לכלים ששבתו

בתוך הבית והוציאן לחצר - אסור להוציאן מחצר לקרפף או לגג, דבית וקרפף שתי רשויות הן, ואפילו דחד גברא.

דף כדא

בטיל לגבי רובה - והוי כאילו נזרע כולו. **והוה ליה קרפף יותר מבית סאתים** - ואף על גב דהוקף לדירה - חשוב כלא הוקף לדירה, דהא הוי כולו גינה, ובגינה לא מהני הוקף לדירה. **דלא הוי** - ההוא מיעוט דנזרע בית סאתים, דלא חשיב להבדל מן החצר ולהקרות לו שם לבדו. **אבל בית סאתים** - נקרא קרפף שלא הוקף לדירה, ואף על גב דאילו הוה באנפי נפשיה כבית סאתים לא מיתסר, הכא דנפרץ לחצר וחצר נפרצה לו - קיימא לן דאסור לטלטל מקרפף לחצר, דהוי רשות הנפרצה למקום האסור לה ואוסרין הרשויות זו לזו ואין מטלטלין לא בזה ולא בזה. **כמאן** - אמרינן דשתי רשויות נינהו. **כרבנן** - דפליגי עליה דר' שמעון בפרק כל גגות (עירובין פט, א) ואמרי: כל חד וחד רשות לעצמו, ואף על גב דליכא דירין בהו דליסרו אהדדי - אין מטלטלין מזה לזה. **לקולא** - דאפילו המיעוט בית סאתים דמיקרי קרפף, כיון דבאנפי נפשיה שרי - השתא נמי שרי, ולא אסרי אהדדי, דאילו היה מחיצה ביניהן - הוה שרי לטלטולי מזה לזה כר' שמעון, והשתא דנפרצו זה לזה - לא נפרצו לרשות האסור לה, אבל יותר מבית סאתים - נעשה כרמלית, ובהא אפילו ר' שמעון מודה דאין מטלטלין מחצר לקרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה, והכא דנפרצו זה לזה - הרי כל אחד נפרץ למקום האסור לו. **איצטבלאות** - נטועין שורות שורות, ונאה לשבת שם. **לבי רב הונא** - ויותר מבית סאתים הוה, והוקף לדירה, וניטע אחרי כן. **קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה** - ואחרי כן בנה אצלו דירה, ואמרינן לקמן: הוקף שלא לדירה ולבסוף פתח לו פתח דירת ביתו - לא מהני. **כיצד הוא עושה פורץ לו פרצה יותר מעשר** - דהוי כמי שאין בו מחיצות, וגודר וסותם אותה פירצה ומעמידה על עשר, והוי כפתח ולבסוף הוקף לדירה שנפתחה לו, דלעולם בעינן שיגדור יותר מעשר אמות, דאי פריץ עשר לבד וגדרה - לא חשיב ההוא היקף לשם דירה, אלא כמי שעשה פתח, דעד עשר לעולם הוי פתח. **פרץ אמה** - אצל סתימה, וגדרה, ועוד פרץ אמה אצל סתימת אמה החדשה וגדרה, דלא פרץ עשר אמות כאחד ולא גדר עשר אמות בבת אחת אלא מעט היה פורץ וגודר מיד. **עד שהשלימו ליותר מעשר** - מי אמרינן: כיון דלא פרץ עשר בבת

אחת ולא גדר בבת אחת - לא הויא היקף בזו לשם דירה, או דילמא: כיון דהשתא מיהא הוי החידוש של היקף יותר מעשר - חשיב היקף לשם דירה. **כל כלי בעלי בתים** - לגבי כלי עץ תנינן לה במסכת כלים (פרק שבעה עשר, משנה א). **שיעורן כרמונים** - לטהר מטומאתן, אבל פחות מכאן - חייס עליה ולא מבטיל ליה, שיעורן כרמונים - ניקב כמוציא רמון טהור. **וחזר וניקב** - אצל הסתימה. **ותיקנה** - הוא הדין כי לא תיקנה נמי עדיין טמא מדרס הוא, והא דנקט תיקנה - לרבותא, דאי לאו הכי - תו לא איצטריך למימר נפסקה השניה וכו'. **טהור מן המדרס** - דתו לא הוה כלי, ולא חזי למדרס מלטמא תו אדם וכלים. **אבל** - כלי הוא דחזי לתשמיש אחרינא, ועדיין טומאת מגע מדרס עליו, שהרי בשעת פרישתו מן האוזן שעדיין הוא מדרס לקבל טומאה לטמא כלים קיבל טומאה מאביו, והוי ראשון לטומאה, ומטמא אוכלין ומשקין. **פנים חדשות** - אין אזנים הללו ממנו, ומשניתקנו - לא דרסן הזב, ומטומאה הראשונה טיהרו - שהרי אין זה סנדל ראשון. **לית דין בר נש** - אלא מלאך. **כגון דין בר נש** - אדם גדול. **רחבה שאחורי הבתים** - ואין פתח הבית פתוח לה - הויא מוקפת שלא לדירה, ואי יותר מבית סאתים היה - אין מטלטלין בה אלא בארבע אמות. **ואם פתח לו פתח** - מן הבית. **פשיטא** - דבפתח ולבסוף הוקף שרי, שהרי הוקף לשם פתח. **לא צריכא דאית ביה בי דרי** - גורן אחר הבית קודם היקף הרחבה. **מהו דתימא אדעתא דבי דרי פתחיה** - ולא אדעתא להקיף שם רחבה.

דף כדב.

דחזו לתשמישתא - לשתיה, דאין לך דירה מעולה מזו. **שאין בעומקו יותר על בית סאתים** - כלומר: שאין עומקו של מים נפשט ברוחב יותר על בית סאתים, ועומקו של סתם מים לבטל מקומו מדין קרקע - עשרה טפחים, כדאמרינן במסכת שבת (ק, ב): ואם היה רקק מים וכו', כמה רקק מים - פחות מעשרה טפחים. **כריא דפירי כרי של פירות, גבוה עשרה ורוחב כרוחב בית כור** - לא בטלה תורת דירה משם, ומים הראוין לשתיה - כפירות דמי, לישנא אחרינא: מידי דהוה אכריא דפירי - שוחה עמוקה שמצניעין שם פירות, שאף על פי שעמוקין שם הרבה - נוטלים מהן בשבת. **ההיא רחבה** - יותר מבית סאתים הוה ולא הוקפה לדירה. **פוס נהרא** - שם מקום. **חד גיסא פתוח למתא** - למבוי שבעיר שכלה לרחבה זו. **שביל של כרמים** - דיוורין היו

בו. **היכי נייעביד** - למשרינהו לכולהו, שהרי רחבה זו כרמלית היא, ואוסרת כל המבוי, ואת השביל שיש לו שלש מחיצות, דהא גודא דנהרא מחיצה מעלייתא היא, שגובהה עשרה, אבל הרחבה אוסרתן - לפי שפרוצין הן במילואן לכרמלית, והא דאמרינן בפרק קמא (עירובין ז, א) אם היה מבוי כלה לרחבה אין צריך כלום - במוקפת לדירה והיו בה דיורין קאמר, כדמפליג התם בין עירבו ללא עירבו, אבל רחבה כרמלית - אסור, כדאמרינן בההיא שמעתא: בקעה מכאן ובקעה מכאן כו'. **היכי נייעביד** - להתיר את כולם, שהיו רוצין מעכשיו להשתמש בהם בני העיר ולהיותה מוקפת לדירה, ושוב לא תיהוי כרמלית, ותהא היא בכולן מותרת, ואמרינן לעיל: הוקף ולבסוף פתח - לא מהני, וגדר של אבנים היתה רחבה זו מוקפת, וקשה להם לפרוץ פירצה יותר מעשר ולגדרה לדירה אדעתא דלישתמשו בה בני מבוי ושביל מהשתא, וליהוי כפתח ולבסוף הוקף כדשמואל. **נייעביד ליה מחיצה** - של קנים. **אגודא דנהרא** - כלומר: להוי שביל כמוסף על הרחבה, דניהוי רחבה ושביל חד, וניהוי הך מחיצה דעבדינן בשביל אדעתא דדירה דלישתמשו מהשתא בני שביל ברחבה כאילו עבדינן לה ברחבה גופה לדירה, דהוי פתח ולבסוף הוקף. **אין עושין מחיצה על גבי מחיצה** - כיון דגודא גבוהה עשרה, כל מה שמוסיפין עליה - הגבהת אותה מחיצה עצמה הויא, שהרי אם היה מגביה כל מחיצת הרחבה לדירה - לא מהני עד שיפרוץ בה פירצה האוסרתה, ויחזור ויגדור לדירה. **לייעביד ליה צורת הפתח אפומא דשביל של כרמים** - דפתוח לרחבה, דמגו דמהני לשביל, שלא יהא פרוץ לרחבה, שאפילו היה פתוח לרשות הרבים מועיל לו - ליהני נמי לרחבה, להיות לה תוספת זה היקף לדירה. **אתו גמלי** - הבאין לשתות מן העיר דרך מבוי לרחבה ומשם לשביל ולנהר. **שדיין ליה** - שהיה פתח השביל צר להן, ועכשיו הוא דוחקן. **לחי** - הנעוץ בארץ, ועביו משהו, ואין גמלין נוגעין בו. **דמיגו דמהני לשביל** - לטלטל בו, דלא הוי השתא פרוץ לכרמלית. **מהני נמי לרחבה** - להיות לה היקף לדירה, ויתירנה לטלטל בה, ובלאו מיגו לא מישתריא, דהא פתח שבין רחבה לשביל לא היה יותר מעשר, וכל כמה דסתים ליה לדירה - לאו כלום היא, דהא כל פתח סתימה מעלייתא היא, וסתום ועומד הוא. **לשביל של כרמים דעלמא** - דלא סליק לגודא דנהרא, והוי ליה כמבוי מפולש, ויאמרו: שאין צריך תיקון אלא בראשו אחד, כי האי. **דמיגו דמהני למתא** - לטלטל במבוי, כדאמרינן בפרק קמא (עירובין ז, א): סרטיא מכאן ובקעה מכאן - עושה צורת הפתח מכאן,

ולחי או קורה מכאן, והכא נמי: ליעבדו בראש המבוי הפתוח לרשות הרבים צורת פתח, והאי לחי דלצד הרחבה שרי ליה. **טלטולי במתא גופה שרי** - דהא שרינן לה בהאי לחי, ואפילו היא והרחבה אסורים זה עם זה - שניהן משתמשין לעצמן כשתי חצירות ופתח ביניהן, וכן ברחבה גופה.

דף כה.א

דלית בה דיורין - שיאסרו על בני מבוי, הלכך רשות בני מבוי הוא, ובני שביל לא אסרי עלה - דהוי כחצר קטנה שנפרצה לגדולה דגדולה מותרת וקטנה אסורה, ושביל לא מתקנינן ליה - גזרה שמא יאמרו לחי מועיל לשביל דעלמא. **באילנות לא הוי מיעוט** - דדרך קרפף להיות בו אילנות, ולא בטיל ליה היקף קמא. **בנה בו עמוד** - ואפילו באמצע, ובכך נתמעט מבית סאתים. **פחות משלשה טפחים** - אפילו נתמעט מבית סאתים, כמאן דליתיה דמי. **דהא נפקא ליה מתורת לבוד** - כלומר: דהא חשיב ליה שלשה בעלמא למיפק מתורת לבוד, הלכך הכי נמי חשיבי ולא בטיל. **הרחיק מן הכותל** - של קרפף ארבעה טפחים, ועשה מחיצה לדירה. **הועיל** - מחיצה זו להיות היקף חדש, והוי פתח ולבסוף הוקף. **פחות משלשה לא הועיל** - דהוי כמחיצה על גבי מחיצה, ולא בנתמעט מבית סאתים מיירי, מדלא נקט מיעוט, ואינו מיעוט, דאי נתמעט - ודאי הוי מיעוט, שאפילו הוסיף על עובי הכתלים עד שנתמעט - שפיר דמי, כדלקמן, אלא למיהוי פתח ולבסוף הוקף מיירי. **מתני לקולא** - להך פלוגתא דלעיל, ואמר: דבשלשה דנפק ליה מתורת לבוד - כולהו מודו דעמוד הוי מיעוט, ומחיצה הויא מחיצה לדירה, ולא כמוסיף, ובפחות משלשה פליגי. **טח בטיט** - והוסיף על עובי הכתלים עד שנתמעט, והאי לאו רבה בר שימי קאמר לה, אלא מילתא באנפי נפשיה היא. **ויכול לעמוד** - הטיט בפני עצמו, שעשוי בעובי, שאפילו ניטל כותל הראשון יכול זה לעמוד. **הוי** - מיעוט ולא הוי מיעוט - גרס הכא. **הרחיק מן התל** - שבקרפף, ויש מן התל עד המחיצה יותר מבית סאתים הרבה, ועשה מחיצה לדירה אצל התל ברחוק ארבעה טפחים, ועדיין יש יותר מבית סאתים בין ישנה לחדשה, אבל זו - לדירה עשאה. **הועיל** - והכל מותר. **לא הועיל** - דהויא מחיצה על גבי מחיצה. **וחד אמר הועיל** - דקסבר: מחיצה על גבי מחיצה - מהניא להיות היקף לדירה. **בנכסי הגר** - שמת ואין לו יורשין, אין זו חזקה לקנות, ואם בא אחר והחזיק בהן - קנה האחרון. **בשבת** - כגון לענין היקף לדירה, שבתחילה

היתה מחיצה הוגנת אלא שלא הוקפה לדירה. **הכי גרסינן: מודה לי רב ששת שאם עשה מחיצה על התל - ולא גרסינן: על שפת, והכי פירוש: אף על גב דפליג, ואמר דלא מישתרי קרפף בהכי - היינו טעמא: שהדר בקרפף באויר מחיצות החתונות דר, אבל אם היה תל יותר מבית סאתים ועשה מחיצות סביב עליו להשתמש על גובה התל. **הואיל - והדר על התל דר באויר מחיצות העליונות, ולא מהני ליה תחתונות מידי - הלכך לאו מחיצה על גבי מחיצה היא. בעי רבה - למאן דאמר אין מחיצה על גבי מחיצה, נבלעו התחתונות בקרקע, שהיה העפר רך ותיחוח ונחבט הכותל בבת אחת בשבת ולא נפל, אלא נבלע, והעליונות קיימות, מהו? אי לנכסי הגר - קא מיבעיא ליה, אי לא קדם אחר והחזיק בהן עד שנבלעו התחתונות, ונמצא שאין בו אלא מחיצות שעשה לו זה, ומעכשיו קנוי לו. **דשדא ליפתא אפילא - נטע לפת בגומא שמצא בקרקע הגר, ולא חפרה הוא, דאי חפרה - במכוש ראשון קנה. לא קא שבח - ולא חזקה היא, ואנן: נעל גדר ופרץ כל שהוא, תנן (בבא בתרא מב, א), מידי דמהני הוי חזקה. **ממילא שבח - וההיא שעתא לאו איהו מחזיק בה אלא לפת הוא דשבח ואזיל והכא נמי כיון דבשעתא דהחזיק לאו חזקה היא כי הדור הוו מחיצות ממילא הוא דהווי, ולא איהו דעביד. **אלא לענין שבת - אי משתרי בעליונות, שהיו בטילות עד עכשיו. **לזרוק - לחומר. **וקירה בו בית סאה - קירווי גג. **אויר קירווי מייתרו - סאה המקורה מיחשבה בהדי אידך כאילו לא קירוהו, ואכתי הוי יותר מבית סאתים. **אין אויר קירווי מייתרו - דאמרינן פי תקרה יורד וסותם. **אכסדרה - מקורה בגג חלק כעליות שלנו, ואינו משופע, והיא קירווי שבכל התלמוד.********************

דף כהב.

הכי נמי - אפילו רבה מודה כרב, דפי תקרה יורד וסותם. והכא - דפליג רבה - דעביד קירווי כי אורזילא, יציע גג משופע דליכא פה. **ומודינא בקרפף - בית סאתים. **שנפרץ במלואו לחצר - שאויר חצר מייתרו, ועושהו יותר מבית סאתים ואסור, וגבי קירווי דשרינא - משום פי תקרה יורד וסותם. **וכי אויר המותר לו אוסרו - והרי חצר זו מתחילה היתה מותרת לטלטל הימנה לקרפף, כר' שמעון, ועכשיו שנפרץ למקום המותר לו נאסר לו, ומשום ייתור ליכא למימר, דהא כל חצר מוקפת לדירה הוי. **כמאן - הוי אויר המותר לו - כר' שמעון. **לר' שמעון נמי - מיתסר קרפף משום מקום מחיצות שניטלו,**********

וניתוסף על האויר ועושהו יותר מבית סאתים, שבתחילה היתה בית סאתים מצומצם. **ונפרצה חצר כנגדו** - לא גרס, בכולה שמעתתא. **דאיכא גיפופי** - ואי לאו הכי אסרי אהדדי, וכרבנן דפליגי אדר' שמעון נקט לה, ובשאין הפרצה יתירה על עשר אמאי נקט היתר בחצר ואיסור בקרפף, והא מצי למימר נמי איפכא, כגון שקרפף גדול מן החצר - דהוי לחצר מילואה, ובקרפף איכא גיפופי. **אלא** - מדנקט איסור בקרפף - שמע מינה כר' שמעון סבירא ליה, דמשום שתי רשויות לא מיתסר, וטעמא משום ייתור בית סאתים הוא, דמקום מחיצות מייתרון, דבחצר לא אסר ובקרפף אסר, ולא מצי למינקט איפכא - דכי הוי חצר מלואו ובקרפף גיפופי תרוייהו משתרו, דכר' שמעון סבירא ליה דכולהו רשות אחת הן, וייתור בקרפף נמי ליכא, הואיל ואיכא גיפופי. **זה אויר מחיצות מייתרו** - וקרפף ייתור קאסר ביה, ייתור דמקום מחיצה, ואילו ייתור דאויר חצר לא אסר ליה - דחצר מוקפת לדירה הוי, ולא הוי ייתור. **וזה** - חצר. **אין אויר מחיצות מייתרו** - כלומר אין ייתור אוסר בו דחצר אית ביה דיורא הלכך אי נקיט איפכא לא מיתסר חצר כר' שמעון. **בוסתנא** - פרדס, דהוי נטוע אילנות. **דהוי סמוך לגודא דאפדנא** - והיא היתה לו היקף לדירה אההוא גודא, שהיה בו פתח פתוח לצד פרדס סמכו היקף הפרדס דהוי מוקף לדירה, ויותר מבית סאתים הוה. **אגודא גוואי** - הרי יש עוד מחיצות פנימות לבית, והן יהו מחיצות לפרדס. **ממולאי** - מקוטעים, מבית עלי, דאביי אבוה דרב ביבי מבית עלי אתא, כדאמרינן במסכת ראש השנה (יח, א), מולייתא - קטועות בלא רגלים. **לבראי לא עבידן** - ונהי דפירצה ליכא, היקף דירה מיהא ליתא בפרדס, דהוי יותר מבית סאתים. **אבוורנקי** - אילן שצילו מרובה, ונוטעין אותו השרים ועושין אצטבאות תחתיו סביבותיו, להתלונן תחתיו בימות החמה, ולשמח שם. **בבוסתנא** - ויותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה היה הפרדס. **נאכול נהמא התם** - תחת האילן. **עבד קנה קנה פחות משלשה טפחים** - היקף, כגון מחיצות קנים ארבע מחיצות כחדר להניח שם בלילה המאכל ולדור שם השומר, ולמחר יטלטלנו בכל הפרדס, דהא אית ביה שומירה ובית דירה.

דף כו.א

שלפינהו - דלא סבירא ליה הא תקנתא. **נקטינהו מבתריה** - שלא יחזור רב הונא ויתקנם. **איתיביה** - לסיועיה, דשפיר עבד. **עיר חדשה מודדין לה**

מישיבתה - אם מוקפת חומה ואינה מיושבת כולה, כשבא למדוד תחומיה - לא ימדוד לה מן החומה אלא מן הבתים, דחומתה לאו חומה היא לשוויה כולה כארבע אמות, הואיל וישיבתה חדשה שקדמה חומתה לישיבתה, אבל ישנה, שישובה ישנה וקדם לחומתה - מודדין לה מחומתה. **והאי נמי** - האי פרדס הרי הוקף ימים רבים, והך השומירה נעשה עכשיו, והיקף הפרדס לאו אדעתא דהך דירה הוה - ודמי כי הוקף ולבסוף ישב. **אמר ליה רב פפא לרבא** - לסיועיה. **אדרכלין** - בנאים, שעושים מחיצה לצל סביבותיהם כשבונים בחמה. **כיון דלצניעותא היא** - ולמחר סתרי לה - לאו כלום היא, והא נמי לצניעותא - דיום ולילה בעלמא היא דעבידא, ולא דירה היא. **לנחת** - שלא לדור שם, אלא להשתמר מה שיניחו שם. **ערסייתא** - שכונות שכונות לבד, ובכל שכונה היו מבואות הרבה ולא התיר את העיר כולה ביחד, ואף על פי שהיתה עיר קטנה שאין נכנסין בה ששים ריבוא, ותנן לקמן (עירובין נט, א): עיר של יחיד מערבין את כולה, והיינו של יחיד - שאינה דומה לדגלי מדבר של ששים ריבוא. **משום פירא דבי תורי** - שוחה עמוקה היתה בין שכונה לשכונה, ושם היו מניחין גרעיני תמרים לאכול השוורים, והעיר אין לה חומה ומבואות של (בין) [בתי] השכונות מפולשים, ועשו מחיצות לראשי המבואות לכל צד שחוץ לעיר להשתמר הגרעינין, ולא חשיב ליה מחיצה לצרף את המבואות ולעשות העיר אחת, ואף על פי שמחיצה של קיימא היתה בדפוס וילנא מופיע במקום זה שרטוט. **פירא** - שוחה, כמו פירא דכוורי במסכת תענית (כד, א), והך מחיצה דרב הונא כעשויה לנחת דמיא, שאינה נעשית לדירה תמיד לצאת ולבא בה. **להרע** - לאסור, ובתשובת הגאונים מצאתיה בלשון אחר, וישר בעיני מאד, ההוא בוסתנא קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה הוה, ואבוורנקא כמין אכסדרה או קובה שבונין המלכים בתוך פרדס שלהן, ועומד באמצע פרדס, ולא הוצרך ריש גלותא אלא לטלטל מפתח בוסתנא שהיה אצל הבית עד האבוורנקא, ועבד רב הונא בר חיננא כמין שביל מן הפתח עד האבוורנקא גדר מכאן וגדר מכאן בקנה קנה פחות משלשה להפסיק בין הדרך לבוסתנא, ויטלטל באותו שביל, ורבא כי שלפינהו - לא לאסור אלא להקל עליו, דסבירא ליה דשרי לטלטולי בכולה בוסתנא, דכיון דבנה ליה אבוורנקא בבוסתנא שויה לכולה בוסתנא חצר לאבוורנקא, והוי מוקף לדירה, ואתו תלמידי דרבא רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע נקטינהו, דלא ליהדר רב הונא בר חיננא וליתקנינהו, וההיא

שעתא לא אדכור להו דלאו שפיר עביד דשלפינהו, ולמחר אדכור ואותבוה, כדאמר: למחר איתיביה רבינא לרבא עיר חדשה כו', והאי בוסתנא נמי כהוקף ולבסוף ישב דמי, שקודם נטיעתו מקיפין אותו ולאחר שגדל האילן עשו האבוורנקא סביב - הלכך שפיר עבד רב הונא בר חיננא, ורב פפא אותביה ממחיצת אדרכלין, דהא מחיצה דאבוורנקא נמי לצניעות עבידא וכן לנחת, להשתמש להניח בה טליתותיהן ולבושיהן שפושטים שם ושאר כלי תשמישם, קרי עלייהו על רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע שלא נזכרו אתמול, וסתרו תיקונו של רב הונא בר חיננא, ועכשיו נעשו חכמים לאסור עליו, ולהיטיב לא ידעו אתמול, וכן עיקר. **כאיסטרטיא של מלכים** - רחבה שאחורי פלטין, ושם היו מטיילים תמיד, אלמא: איכא דירה בהכי. **ושניהן** - ר' אלעאי וחנניה. **התיכונה** - אחרי פלטין של חזקיה, דאי חצר שלפני בתים הואי - החיצונה הוה קרי לה, ואף על גב דגדולה היא כעיר קרי לה חצר, ולא הוקפה לדירה. **מאי בעי התם** - ברחבה שאחורי פלטין, שאינה לדרך יציאה. **להושיב ישיבה** - של תלמידים, לעסוק בתורה על פתחו, שלא יהא רשות למלאך המות ליכנס שם. **שטן** - מלאך המות, דכי חזי (דמינצו בהדי הדדי מיגרי בהו) (מסורת הש"ס: דמיגרו בהדיה מגרי בהו). **אנשי חצר ששכח אחד מהן כו'** - ודאי מתניתין בשביטל להן רשות שהיה לו בחצר מיירי, דאי לא בטיל - אף בחצר אסורים לטלטל מבתיהן, שהבתים לכל אחד ואחד הן, והחצר רשות כולן וחלקו אוסר עליהן, ואשמעינן ר' אלעאי דהמבטל רשות חצירו רשות ביתו נמי ביטל, ונעשה אורח אצלן, לפיכך, אף ביתו מותר להן, אבל הוא אסור להכניס ולהוציא מביתו לחצר, ואף על פי שהוא מותר להכניס ולהוציא מפתח בתיהן לחצר כדתנן בפרק הדר (עירובין סט, ב): ושלהן מותר לו ולהן, כשאר כל אדם הנכנס לחצר חבירו ומותר לו להוציא מפתח חבירו לחצר - דהא רשותא דחד הוא, והכא נמי, כיון (דבטל הוא דירתו) (מסורת הש"ס: [דבטל להו דידהו הוי]) מביתו (מיהא) (מסורת הש"ס: [מיהו]) אסור הוא להוציא ולא אמרינן כיון דביטל להו רשות ביתו הוי ביתו כבתיהן, דבשלמא מבתיהן, אם הוא מכניס ומוציא - איכא למימר כאינש בעלמא הוא, אבל מביתו - חוזר ומחזיק ברשותו הוא, ואוסר עליהם והן עליו, כדתנן בפרק הדר: מי שנתן רשותו והוציא, בין בשוגג בין במזיד - הרי זה אוסר. **והא תנן** - לקמן בפרק הדר: ביתו אסור להכניס ולהוציא לו ולהן, ואמרינן התם: ביתו הוא דאסור להם, הא חצירו - שריא להוציא

מבתיהן לחצר שרשותו שולט בה, היכי דמי, אי דלא ביטל - חצירו אמאי שריא, ואוקימנא בשביטל רשות חצירו, ולא ביטל רשות ביתו, וקסבר: המבטל רשות חצירו - רשות ביתו לא ביטל, לפיכך, חצר כולה שלהן היא, וביתו מיוחדת לאסור להן להוציא מרשותו לרשותן.

דף כ.ב.

מתניתין ר' אליעזר - כדאמר ר' אלעאי: שמעתי מר' אליעזר. **רשות ביתו ביטל** - ואף על גב דלא פריש בהדיא רשות ביתו, דהא ודאי - מתניתין בדלא פירש, דאי פירש - לא מצי למימר ר' אלעאי בקשתי לי חבר ולא מצאתי, דהא כולי עלמא מודו דשרי. **פשיטא** - דבהכי פליגי, ולמה ליה לרב ששת לומר כשתימצי לומר. **אמר רחבה אנא ורב הונא בר חיננא תרגימנא** - להאי כשתימצי לומר דרב ששת למאי איצטריך. **הכי גרסינן: לא נצרכה אלא לחמשה שרוין בחצר כו'** - דאשמעינן רב ששת לשום לב להבין טעם מחלוקתן וללמוד הימנו דבר אחר, דלר' אליעזר מבטל בעין יפה מבטל, ולא אמרינן חצר דגלי - גלי, בית דלא גלי - לא גלי, ונילף מינה דהיכא דבטיל לחד מינייהו - בטיל לכולהו, ולא אמרינן למאן דגלי - גלי, למאן דלא גלי - לא גלי, ולרבנן צריך לבטל לכל אחד ואחד, כי היכי דלגבי בית סבירא להו דמאי דלא פריש - לא בטיל, הכא נמי: למאן דלא פריש - לא בטיל, וכולן אסורין, דאף על גב דהאי דבטיל ליה עירב עם חבירו - כי עירב מאתמול אדעתא דההיא חולקא לא עירב, דההיא שעתא לאו דידיה הוא, ודכוותיה תניא בהדר: (עירובין ע, ב) אחד מן השוק שמת והיה לו בית בחצר, והניח רשותו לאחד מבני החצר מבעוד יום, דהיינו קודם שעירבו, דכי עירב אדעתא דההיא חולקא נמי עירב - אינו אוסר, משחשיכה - הרי זה אוסר. **רב כהנא מתני הכי** - להאי כשתימצי לומר דרב ששת אמתניתין, ורחבה ורב הונא הוא דתרגמוה לאגמורין מינה אחמשה שעירבו בחצר כו' הוא דאתא. **ורב טביומי מתני** - דרב ששת בהדיא אמרה עלה. **כו' אליעזר** - דאמר: מבטל בעין יפה מבטל. **לר' אליעזר** - דאמר מסתמא ביטל רשות ביתו. **אם אמר** - בהדיא לא בטילנא רשות ביתו, מי הוי ביתו מותר להן או לא? ולרבנן - דאמרי מסתמא לא ביטל רשות ביתו, אמר בהדיא מבטילנא לכו אף רשות ביתו, מבטיל אי לא? ביתא בלא חצר - כיון דאסר עצמו בחצרו שביטל להם. **לאו כל כמיניה** - דכיון דלית ליה חצר - דירת בית לא כלום היא לדידיה. **והאי כי אמר מבטילנא** -

בטלה דעתו אצל כל אדם, ולא ביטל אלא חצר. **אצוותא חרזייתא** - סיב עבה הגדל סביב הדקל, ונכרך ועולה בו כלולבי גפנים. **חרזייתא** - תכופות הרבה יחד כמחרוזות, וטעם מרור בו. **הדרן עלך עושין פסין**. **משנה**. **בכל מערבין** - עירובי חצירות ותחומין. **ומשתתפין** - במבוי. **חוץ מן המים ומן המלח** - דלאו מידי דמזון הן, וטעמא דעירוב - משום דדעתו ודירתו במקום מזונותיו הוא, וכיון שנתנו כל בני החצר כדי מזונן בבית אחד נעשה כאילו כולן דרים בתוכו, ונמצאו כולן רשות אחת וכו', וכן בעירובי תחומין - נעשה כמי ששכב שם, ומשם יש לו אלפים אמה לכל רוח, הלכך: דבר מזון בעינן. **בכסף מעשר** - בתוך ירושלים, כשהוא מוציאו [לצורך מאכלו], כדכתיב (דברים יד) ונתתה הכסף בכל אשר תאווה נפשך. **חוץ מן המים ומלח** - בגמרא מפרש טעמא, דלאו פרי מפרי הוא. **מערבין לנזיר** - עירובי תחומין. **ביין** - ואף על גב דלא חזי לדידיה חזי לאחריני, וכיון דמזונא הוא גבי אחריני - שרו ליה רבנן. **ולישראל בתרומה** - דהא חזיא לכהן. **סומכוס אומר בחולין** - אבל לא בתרומה, דמידי דחזי ליה בעינן, ובגמרא מפרש מאי טעמא לא פליג סומכוס איין לנזיר. **ולכהן בבית הפרס** - סתמא היא, ולא סומכוס קאמר לה: מניחין עירוב לכהן בבית הפרס, אף על גב דבעינן דמצי למיזל ולמישקליה ומיכליה התם, דאי לא מצי אזיל התם - היכי קני שביתה בההוא דוכתא למהוי כאילו שבת שם, בבית הפרס שפיר דמי, דספיקא דרבנן הוא, ומותר ליכנס על ידי נפוח.

דף כז.א

לחוץ - לעשות מחיצה בינו ובין הקבר שלא יאהיל עליו, וכגון בשידה תיבה ומגדל, יכנס שם מבעוד יום בעגלות אם ירצה, אלמא: חזי ליה. **גמרא**. **אין למידין מן הכללות** - כל היכא דתנן כלל לא אמרינן דוקא הוא, דאיכא כלל, דלא דק במילתיה, ואיכא מיילי דליתנהו בההוא כלל, כי הנך דאמרינן לקמן. **ואפילו במקום שנאמר בו חוץ** - מדבר פלוני, דאיכא למימר מדאפקיה להאי - וודאי דק בכלליה - אפילו הכי לא ילפינן מיניה, דדלמא שייר ולא אפיק כל מאי דבעי. **מדקאמר** - ר' יוחנן אפילו, מכלל דכי אמרה למילתיה - לאו הכא אמרה, דהכא נאמר בו חוץ, וממילתיה משמע דאכלל שלא נאמר בו חוץ אמרה ומשום הכי אמר אפילו, כלומר: לא מיבעיא היכא דלא נאמר בו חוץ, אלא אפילו במקום שנאמר בו חוץ. **ונשים פטורות** - בפרק קמא דקידושין

(לד, א) יליף טעמא. **מצה** - לילה הראשונה חובת עשה היא בערב תאכלו מצות (שמות יב), ושאר כל הימים, אם רצה להסתפק בבשר בלא לחם - אין חובה עליו לאכול. **שמחה** - ושמחת אתה וביתך (דברים יד) הרי נשים במשמע, ומצה נמי חובה לנשים, במסכת פסחים (מג, א) מהיקישא דלא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות, כל שישנו בבל תאכל חמץ - ישנו בקום אכול מצה, ונשים ישנן בבל תאכל חמץ, דכל מצות לא תעשה נשים מוזהרות כאנשים, בפרק קמא דקידושין (כט, א). **הקהל** - במועד שנת השמטה בחג הסוכות המלך עומד על בימה וקורא לפניו מצות משנה תורה, כדאיתא בסוטה (מא, א), וכתוב האנשים והנשים והטף. **תלמוד תורה** - נשים פטורות, דכתיב ולמדתם אותם את בניכם ולא בנותיכם. **פריה ורביה** - דכתיב פרו ורבו ומלאו וכבשוה איש דרכו לכבוש, ואין אשה דרכה לכבוש (יבמות סה, ב). **פדיון** - בנו הבכור, חובה על האב ולא על האם, בקידושין (כט, א) שמעינן לה, מדכתיב תפדה קרי ביה תפדה כל שחייב ליפדות - חייב לפדות את בנו, ואשה אינה בכלל פדיון עצמה, דכתיב (שמות יג) בכור בניך תפדה ולא בנותיך - אינה נמי במצות פדיון בנה הבכור. **כל שנישא על גבי הזב** - עליונו של זב, דכתיב (ויקרא טו) בכל אשר יהיה תחתיו, ואמר בפרק בנות כותים (נדה לג, א) מאי תחתיו, אי נימא תחתיו דזב - היינו משכב, אלא בכל אשר יהיה הזב תחתיו - והיינו עליונו של זב. **חוץ מן הראוי למשכב ומושב** - אבל שאינו ראוי - טהור, כדאמר בחומר בקודש (חגיגה כג, ב): יכול כפה סאה וישב עליה יהא טמא - תלמוד לומר והיושב על הכלי אשר ישב עליו - מי שמיוחד לשיבה, יצא זה שאינו מיוחד לשיבה, שאומרים: עמוד ונעשה מלאכתנו. **והאדם** - דכתיב והנושא אותם - אף הזב במשמע אותם. **תפוס** - דאוכף, ארצו"ן בלעז (מושב הכסא, מסגרת עץ של הכסא), שכשרוכב תופס באותו עץ שנקרא ארצו"ן, ולהכי מטמא משום מרכב. **חד מתני אעירוב וחד מתני אמעשר** - האי לא שנו דקאמרינן לקמן. **מים ומלח** - המעורבין, מזון הן לטבל בהן פתו. **פירא בעינן** - כדלקמן עירובין כ"ז (עמוד ב), מכלל ופרט. **כי אתא ר' יצחק מתני** - להאי לא שנו אמעשר. **דשומנא דפירא** - אפילו כשאין קרבי דגים מעורבים בו - יש שם קצת משמן עם המים ומלח. **אבל מים ומלח** - דעלמא, דלאו ציר הוא - לא אמר.

לא נצרכה - הא דמתני ר' יצחק מים ומלח המעורבין ניקחין אלא כשנתן לתוכן שמן. **בהבלעה** - בשביל המים והמלח קנה השמן ביוקר, והבליע בו דמיהן, וכי האי גוונא שרי ר' יצחק. **והתניא** - בניחותא. **בבקר** - הואיל וכתוב בכל אשר תאווה נפשך למה לי למיכתב בבקר ובצאן וביין ובשכר, אלא לדרשות: בבקר - ללמדך שלוקחים בקר אגב עורו, ויצא העור לחולין, ואין צריך למוכרו ולחזור ולאכלו בירושלים. **אגב גיזותיה** - אף על גב דאיכא תרתין, עור וגיזה דנפקי לחולין. **אגב קנקן** - חבית של חרס שהיין שמור בתוכו, ויצא הקנקן לחולין. **תמד** - שנותנים מים בחרצנים, ולכשהחמיץ, שנגמרה תסיסתו - הוי כיון, אלמא, מדקתני בבקר אגב עורו - אלמא בהבלעה שרי, ואף על גב דעור באנפי נפשיה לא חזי, דמידי דמאכל בעינן, כדכתוב ואכלת. **מאן דמתרגם בקר** - דליצטריך למיכתביה, אליבא דבן בג בג כו'. **עורו** - המחובר לבשר, ואינו יכול להפשיטו מחיים. **אבל גיזה** - יכול לגוזה מחיים, והוה אמינא דליתסר, דלא גופא דפירא הוא. **קיוהא** - כמו תקהינה שינוי (ירמיהו לא), כלומר: לאו פירא ממש הוא, אלא מים בעלמא שנכנס בהן קיוהא של חרצנים, איגרו"ס בלעז (חמיצות). **ואי כתב שכר הוה אמינא** - הבלעה לעולם אסירא, והאי שכר - לאו תמד הוא דנילף מיניה דיהיב דמים של מים בהבלעה, אלא, האי שכר - דבילה קעילית היא, מאותו מקום, דמשכרא, כדאמרין בכריתות (יג, ב): אכל דבילה קעילית ונכנס למקדש - חייב. **דאם כן** - דצאן לאו למישרי גיזות הוא דאתא, אלא עור, לא הוה כתיב קרא צאן, אלא בקר - דלית ליה גיזות. **במאי קא מיפלגי ר' יהודה ור' אליעזר** - דאמרי תרוייהו דגים ניקחין, ובציר הוא דפליגי. **והני תנאי דלקמן** - דדרשי פרי מפרי וגידולי קרקע וולד ולדות הארץ, ותרוייהו ממעטי דגים וכל שכן ציר. **הכי גרסינן: לר' אליעזר מיעט ציר ולר' יהודה מיעט מים ומלח** - דלאו ציר. **הכי גרסינן: דתניא ונתתה הכסף וגו' פרי מפרי** - עגל נולד מאמו, וכן שה, וענבים מחרצנים, שזורעין החרצנים. **וגידולי קרקע** - שכולן ניזונין וגדילין מן הקרקע. **ולד ולדות הארץ** - שנבראו מן הארץ במעשה בראשית. **דגים** - גידולי קרקע נינהו, קסבר שהדגים ניזונין מן הקרקע.

דף כחא

פוטינא - שרץ המים שאין בו כזית, ואפילו הכי, כיון דבריה היא - אכילה היא ולוקה ארבע מלקיות, בשרץ המים כתיב בתורת כהנים אל תשקצו את

נפשותיכם בכל השרץ השורץ ולא תטמאו בהם - הרי כאן שנים, וכלל בהן בין שרץ הארץ בין שרץ המים, ומשום מבושרם לא תאכלו ומשום וכל אשר אין לו סנפיר וקשקשת לא תאכלו. **נמלה** - שהוא שרץ הארץ - לוקה חמש, תרתי הא דאמרן, וכל הולך על גחון לכל השרץ השורץ על הארץ לא תאכלום - הרי שלש, וכל השרץ השורץ על הארץ שקץ הוא לא יאכל - הרי ארבע, ולא תטמאו את נפשותיכם בכל השרץ הרומש על הארץ - הרי חמש, כולן בפרשת ויהי ביום השמיני. **צרעה לוקה שש** - שהיא שרץ העוף, ולקי בכל הני חמשה, מוסף עליו וכל שרץ העוף שקץ הוא לא יאכל במשנה תורה, והאי דכתיב בקדושים תהיו ולא תשקצו את נפשותיכם בבהמה ובעוף ובכל אשר תרמוש לא חשיב ליה, דבבהמה וחיה ועוף גדולים משתעי, ולא בשרצים דלא כתיב בהו, שרץ, לשון שרץ, דבר שהוא נד בארץ ואינו נראה אלא על ידי שירוצו וריחושו מפני קוטנו. **ואם איתא** - דדגים גידולי קרקע נינהו, פוטיתא נמי לילקי משום שרץ הארץ גרס, ולא גרס, לילקי חמש, דשבע בעי למילקי, חמש דשרץ הארץ ושתים דשרץ המים. **מאי טעמא דמאן דמרבי עופות קסבר** - כל היכא דאיכא כלל ופרט וכלל - כללא בתרא עיקר, ובתריה אזלינן. **והוה ליה פרט וכלל ונעשה כלל מוסיף על הפרט ומרבי כל מילי** - וכללא קמא דאתי למעוטי, ולמימר דנדרשיה בכלל ופרט ואין בכלל אלא מה שבפרט, ולא נרבי מידי - לא אזלינן בתריה, ומיהו, אהני פורתא למימר: דכי מרבי כללא בתרא - לא כל מילי מרבי, אלא כעין הפרט מאי דדמי ליה משני צדדין, דהוי פרי מפרי וגידולי קרקע, ומיתרבי נמי עופות בהאי דינא, ולמעוטי דגים דלא דמו ליה אלא בחד צד, בפרי מפרי. **ומאן דממעט עופות קסבר** - כל היכא דאיכא כלל ופרט כללא קמא דווקא, ואין בכלל אלא מה שבפרט, וממעטי כל מילי ואפילו מאי דדמי ליה בפרטא, והדר כתב כללא בתרא - לאפוקי ממיעוטא דכללא קמא במקצת, ולא תויי מיהא מידי דדמי לפרטא בכל שלשה צדדין, דהוי פרי מפרי, וגידולי קרקע, וולד ולדות הארץ. **פעפועין** - ירקות שקורין קקולי בלשון ארמי, יוטלי"ש (מין צמח שלא ברורה זהותו) בלעז. **חלגלוגות** - פולפי"ר (צמח הקרוי רגלה) בלעז. **גודגדניות** - אליינדר"א (כוסבר) בלעז. **חזיז** - שחת של תבואה כשהוא ירק, וגוזזין ואוכלין אותו. **כפניות** - תמרים רעות שלא בישלו כל צרכן. **גודגדניות** - ממעיטין את הזרע. **ואם הוקשו** - הקלחין כעץ, שכבר צמח בהן זרעו - קשין הקלחין לכל אדם. **תרגמא** - להא דאמר רב מערבין - אשלא הוקשו, וזה

המערב בהן יש לו בנים, דהשתא חזו ליה. **הנדקוקי מדאי** - גודגדניות שבמדי יפות הן. **כשות** - הומלי"ן (כשות). **בבבל** - אוכלין חזיז, וכי אתא רב לבבל וחזא דאכלי להו אמר: מערבין, ומעיקרא אמר דאין מערבין. **לירק** - לאכול בירקן. **זרען חייב** - במעשר, ואף על פי שלא זרען מתחילה לכך. **וירקן פטור** - דלאו מידי הוא. **שחליים** - קרישו"ן (שחליים). הגרגיר - אורוג"א (מן החרדל, גרגיר) נאכל בין זרע ובין ירק. **כי קאמר רב** - דמערבין בהן.

דף כחב.

בדגנונייתא - בחזיז שגדל בגינה, דכולי עלמא אכלי להו. **כשות** - גדל בהיזמי, ואין לו שורש בקרקע, אלא מהיזמי צמח. **כשות גמר פרי** - ונקרא פרי. **דקטלי להיזמיה** - שקוצצין ההיזמי ומייתי כשותא, אלמא: אי לא ינקא מארעא - לא רביא. **קור** - דבר רך הנוסף על הדקל בכל שנה, וקודם שיגיעו ימות הגשמים ויתקשה ויעשה עץ - קרי ליה קור, וטוב למאכל הוא. **ניקח בכסף מעשר** - דפרי מפרי, וגדולי קרקע הוא. **ואינו מטמא טומאת אוכלין** - ואפילו חישוב עליו להאכילו, דלאו אוכל הוא. **קור הרי הוא כעץ כו'** - לקמן פריך: היינו תנא קמא. **אלא שפטורות מן המעשר** - דלא נגמרה מלאכתן, ולתנא קמא חייבות, דלכל מיילי פירות נינהו, ומדקתני מטמאות טומאת אוכלים - אלמא אוכל נינהו. **התם** - דקתני מטמאות. **בדניסתני** - דקלים זכרים שעושין כפניות, ואינם נעשים תמרים לעולם, וכפניות הוא גמר פירן, ולוקטים אותן בניסן, והנהו אוכלא נינהו, וכי קאמר רב - בדקלים נקיבות, שכפניות שלהן נעשים תמרים, הלכך אכתי לא גמר פירי הוא. **לא הזכרו וכו'** - בתוספתא דשביעית (פ"ז) היא, ומייתי בגמרא דפסחים בפרק מקום שנהגו: אוכלים בתאנים עד שיכלו פגי ביתוני, ר' יהודה אומר כו'. **ביתוני** - מקום. **פגי** - תאנים הן שלא נתבשלו. **אהיני** - הן כפניות, והנך דטובינא כולם זכרים הן, ומשום הכי חייבין במעשר דגמר פירא הוא, וכל שכן דגמר פירא הוא לשאר מיילי. **ויכול למתקן** - אף על פי שעכשיו בקטנותן מרין הן, אבל לענין עירוב בעינן מידי דחזי בההיא שעתא, והני הא לא מתקינהו, ולענין מעשר - משום דלא גמר פירא הוא. **קטנים חייבין** - משום שהוא גמר פרי שלהן, שכשגדלין נעשין מרים. **וגדולים פטורין** - ממעשר, דלאו אוכל נינהו. **מתוקין קטנים פטורין** - דלא נגמרו. **זה וזה לפטור** - מרים בין גדולים ובין קטנים, גדולים - דלא אוכלא, קטנים - דלא פירא. **שלקו** - מבושל הרבה. **וטיגנו** - בשמן, פרי"ט (מטוגן)

בלע"ז, לרבי יהודה אפילו שלקו וטיגנו אינו טמא, ותנא קמא אם שלקו וטיגנו מטמא דלא אמרי הרי הוא כעץ. **עור ששלקו מטמא** - אבל במחשבה גרידתא לא. **ושיליא** - אפילו במחשבה גרידתא, וכיון דמהניא שליקה לעור - כל שכן לקור, דחזי לאכילה מעיקרא. **ברכה איכא בנייהו** - לתנא קמא בורא פרי האדמה לר' יהודה שהכל דסופו להקשות. **אדעתא דפוגלא** - לאוכלו כשהוא רך. **כשות בכמה** - הויא לה מזון שתי סעודות, דאמרינן לקמן עירובין (פ, ב) מזון שתי סעודות לעירוב. **אוזילתא** - ווי"ל (אגודה, חבילת ירק) בלעז, אגודות ירק, שכורכין האיכרים. **קליא** - קלח של עשב, וקשה כעץ. **לקרייתא** - כפרים, לראות בתבואתו.

דף כט.א

בשיל ולא בשיל - קטיל גברא. **איכא דאמרי אמר רב המנונא וכו' והא חזינן אינשי דאכלי ולא מייתי. התם בבשיל ולא בשיל** - כי קאמר רב המנונא אין מערבין - בבשיל ולא בשיל. **אבי תפי** - בכירה, מקום שפיתת הקדירה. **ועביד תוך תוך** - שמבושל יפה ונצטמק כולו עד שנימוח, וכשהוא רותח דומה כמשמיע קול זה, תוך תוך. **הריני כבן עזאי בשוקי טבריא** - יומא בדיחא הוה ליה לרבא, ואמר להו לתלמידיו: השתא צילי דעתאי, והריני מזומן להשיב בחריפות לכל מי שישאלני כבן עזאי, שהיה דורש בשוקי טבריא, ולא היה בימיו עוקר הרים כמותו, [והיה אומר: כל חכמי ישראל לפני כקליפת השום, חוץ מן הקרח הזה]. **לפסול את הגוויה** - אם אכל אוכלין טמאין, אף על גב שאין אוכל מטמא אדם במגע אי אכיל מינייהו חצי פרס דהיינו שני ביצים - נפסל מלאכול בתרומה, כדתנן בפירקין דלקמן עירובין (פב, ב): וחצי חציה לפסול את הגוויה, חציה - היינו פרס, לשון פרוסה, וחצי חציה - היינו חצי פרס. **אלא משום דתני** - עירוב דומיא דטומאת אוכלין דמשמע: כל שהוא מטמא טומאת אוכלין - יש לו מזון שתי סעודות חזי לעירוב, ותפוחין בני טמויי נינהו. **ר' שמעון בן אלעזר** - במעשר עני שמחלקו לעניים הרבה על הגורן קאי, וקאמר: אין פוחתין לעני בגורן מהאי שיעור, דכתיב ונתת ללוי לגר ליתום ולאלמנה ובציר מהכי לא הוי נתינה. **עוכלא** - שמינית שבליטרא, וליטרא הוא לוג. **וכן לעירוב** - דחלק עני בגורן נמי מזון שתי סעודות היא, כדאמר לקמן. **הכי גרסינן: והני נמי ליהוי כאפרסקין** - ותיסגי בחמשה. **חשיבי** - ואמרינן לקמן: כל שהוא ליפתן - כדי לאכול בו, אלמא: לאו ממש

סעודות, דליהוי כולה סעודתא מההוא מינא בעינן, אלא כל מידי לפום חשיבותיה, אם לפתן שאדם רגיל ללפת בו את הפת - [שיעורו כדי ללפת בו את הפת] לשתי סעודות, ואם דבר הרגיל לבא בקינוח סעודה הוא - שיעורו בכדי שאדם רגיל להביא קינוח לשתי סעודות. **שרי ליה מריה** - ימחול לו אדונו, על דבר זה, לר' מנשיא. **דאנא אמרינא ניהליה** - להא דאמר רב וכן לעירוב אמתניתין, כדמפרש ואזיל, והוא אגמריה לגורסק בר דרי אברייתא. **אין פוחתין לעני בגורן** - ממעשר עני, אם יש לו הרבה לחלק, ובאו עניים הרבה והוא מחלק לכל אחד - אל יפחות לו משיעור זה, דנתינה בעינן, והתם קתני: היה לו דבר מועט - נותן לפניהם והן מחלקין ביניהן. **מחצי קב חיטין** - ואם שעורין - קב, ואם כוסמין - קב ומחצה. **דבילה** - לאחר שנדרסין בעיגול קרי להו דבילה, ושוב אינו מוכר במדה אלא במשקל. **פרס** - חצי מנה. **ומאי אולמיה דהאי מהך** - דאיכפד רב יוסף ארב מנשיא, דאמר אברייתא, במאי דאיירי מתניתין לא איירי ברייתא, ולא סתרון אהדדי, הני שיעורייהו בהכי והני שיעורייהו בהכי. **לאו בני אכילה נינהו** - וסבירא ליה לרב יוסף דאין מערבין בהן, הלכך וכן לעירוב לאו עלה אתמר. **אלא משום דקתני חצי לוג יין** - דהיינו שתי רביעיות, ושמעינן ליה לרב גבי עירוב נמי דקאמר הכי. **וסעודה מהאי** - שתי אוכלין מצטרפין לעירוב אבל שלשה וארבעה דליכא סעודה מכל חד - לא. **יין כדי לאכול בו** - לשרות בו פת מזון שתי סעודות. **חומץ כדי לטבל בו** - בשר, מזון שתי סעודות. **כדי לאכול בהן** - ללפת בהן את הפת דשתי סעודות. **התם** - דקתני יין כדי לאכול בו. **בחמרא מבושל** - קאמר, דחשוב ללפת בו, אבל חמרא בעלמא - בעינן להיות בו שתיית שתי סעודות והיינו שתי רביעיות. **מזון שתי סעודות ירק** - שכל הסעודה מן הירק. **ירק הנאכל לשתי סעודות** - בפת. **בערדיסקא ובא אדם אחד לפניו** - בשבת מחוץ לתחום, על ידי עירוב שעירב ממקומו לטיבעין, והיה ערדיסקא באלפים אמה שבין עירובו לטיבעין. **והושיבו ר' מאיר בארבע אמות** - ואסר לו לצאת ולזוז ממקומו מארבע אמותיו שהיה עומד בהן בשעת שאלה, דקסבר: לאו עירוב הוא, ונמצא יוצא חוץ לתחום בלא עירוב, ותנן לקמן בפרק מי שהוציאווהו (עירובין מא, ב): אין לו אלא ארבע אמות. **עלין** - לא חשיבי, ורעים לאכול.

דף כטב.

דלא אבצל זרתא - שלא גדלו זרת [יש להם ארס] בבצל. **נחש שבו** - ארס

שרף הבצל. **ופוסל את המקוה** - כשאר מים שאובין. **מתקיף לה רב כהנא**
מה בין זה למי צבע - ופשיטא דפוסל. **שיכרא מיקרי** - וסלקא דעתך אמינא
אין עליו שם מים. **תרין ריבעי שיכרא** - תרי לוגין, דלוג, רובע קב. **המוציא יין**
- בשבת. **כדי מזיגת כוס** - כמו שנותנין יין חי בכוס כדי למוזגו במים. **רובע**
רביעית - רובע לוג יין חי. **וקתני סיפא** - דהמוציא יין, ושאר כל המשקין
הוצאתן ברביעית, דהיינו לוג. **ומדהתם** - בהוצאת שבת בעינן על חד דיין
ארבע דשיכרא, דביין תני רובע רביעית ובשאר כל המשקין תני רביעית. **הכא**
נמי - גבי עירוב בעינן ארבע, ואמר רב לעיל: מערבין בשני רביעית יין, אלמא:
בשיכרא תרי לוגי בעינן. **דשתי כסא** - של רביעית לוג שכר בצפרא, וכסא
בפניא, וסמיד עליהו. **אכל גרוגרות** - של תרומה בשוגג. **בוזא** - בשוה זוז.
וקא משלם ליה - תמרים היקרים מגרוגרת, ולא שילם לו לפי מדה אלא לפי
דמים. **אלמא תמרים עדיפי** - ותנן לעיל גבי עני בגורן: קב גרוגרות, ואמר רב:
וכן לעירוב, וכל שכן תמרים, דודאי סגי להו בהכי. **אמר ליה אביי** - מהא לא
תשמע דתמרים עדיפי, לעולם גרוגרות עדיפי, ולפי דמים משלם, ומאי ברכה
- דקפיץ עליה זבינא - לוקחים, ולענין עירוב בעינן טפי מקב. **שתיתא** -
מאכל שעושין מקמח קלי שנתייבש בתנור, ונותנין דבש לתוך התבשיל.
שרגושי - תרוודין. **כיסני** - קליות. **בוני** - מדות. **מחשבתא** - דאגה. **כבווי**
דרעייתא דניסן - צפיעי בקר. **סוגייני דערבתא** - קיסמין של ערבה. **ונכבביה**
- יעשה מהן גחלת, ויצלה בהן אותו בשר וניכול. **חמרא מרקא** - יין מזוג. **כדי**
לאכול בו - כל שהוא לפתן שיעורו כדי לאכול בו ללפת בו את הפת מזון שתי
סעודות. **כדי לאכול הימנו** - שיהו כל שתי הסעודות ממנו. **בשר חי** - אינו
לפתן, ובעינן כדי לאכול ממנו. **בשר צלי** - פליגי ביה אי הוי ליפתן - אי לא.
טבהקי - חתיכות. **בגדי עניים** - שלש על שלש, מקבלין טומאה לעניים. **בגדי**
עשירים - שלשה על שלשה מקבלין טומאה אף לעשירים.

דף ל.א

הכי גרסינן: אבל בגדי עשירים לעניים לא - כלומר לעניים לא בעינן בגדי
עשירים, אלא כיון דלדידהו חזו - אזלי בתרייהו, הכא נמי, אף על גב
דלפרסאי לאו ליפתן הוא, כיון דלדידן הוי ליפתן - ניסגי בשיעור זוטא. **הכא**
לחומרא - דכיון דחזו להו מקבלי טומאה. **והכא לחומרא** - דעד דהוי ליפתן
לכולי עלמא, ליבעי שיעורא רבה. **והתניא** - גבי עירוב, דכיון דחזו לזקן

ולחולה, אף על גב דלכל אדם לא הוי מזון שתי סעודות - מערבין מיהא למאן דחזי, וגבי רעבתן דאכיל טפי - סגי בבינונית, אלמא: לקולא אזלינן. **פתחו כמלואו** - להציל על שאר פתחים - ואי ליכא פתח דחזי ליה כל חור מלא אגרוף שבכתלים טמאין. **הדומי ניהדמיה** - ינתחוהו לאיברין. **פליגי רבנן** - במת בבית. **פתחים קטנים** - פחותין מארבע. **בהווא מרווח** - הלכך מציל על כולן אבל כולן שוין, בארבע או בעשר אמות - כולן טמאין, דלא ידעי בהי מרווח ומפיק, ואפילו נפתח אחד מהן והאחרים סגורין, או חישב עליו להוציאו באחד מהן, דתנן בגמרא במסכת ביצה (לז, ב) הוא טמא וכולן טהורים - הני מילי היכי דהאי חזי ליה, ואפילו כולהו חזי ליה אבל היכא דליכא חד חזי ליה, ובעי מרווח וכולן שוין - לא ידעינן בהי מרווח. **סיני** - קרי רב יוסף, לפי שהיה בקי במשניות ובברייתות. **ולאו אותביניה חדא זימנא** - בכיצד מברכין (ברכות לה, ב). **באומר כל הזן עלי** - מתניתין דאסר ליה בכל מילי לאו דאמר יאסר עלי מזון - דודאי לא מיקרי מזון אלא חמשה מינין, דהוו מין דגן דזייני וסעדי ליבא, אלא כגון דאמר יאסר עלי כל הזן, דמשמע כל דבר המשביע, דכל מילי זייני חוץ ממים ומלח, אבל מיסעד לא סעדי ולא מיקרו מזון. **גינוסר** - ארץ ים כינרת, ופירותיה מתוקין. **דלא טעים לי זיונא** - לא אכלתי לשובע, ועדיין אני רעב. **זיונא סלקא דעתך** - לא גרסינן הכא, אלא במסכת ברכות, והכא גרסינן: אימא מזונא. **מערבין לו בה** - דלא נדר אלא מאכילה, ואי משום דלא חזיא ליה - הא חזיא לאחריני, מידי דהוה אנזיר ביין. **ככר זו עלי** - משמע: כל דבר הנאתה קאסר עליה. **מאי לאו דאמר עלי** - ושמע מינה דלא אסר איניש אדעתיה אלא דרך עיקר הנאתה, וכי נדר - אדעתא דאכילה נדר. **לא דאמר הרי זו** - שבועה שלא אוכל ככר זו. **הקדש** - ודאי אסר בכל הנאות, ואינו ראוי לשום אדם. **בדידיה** - בככר של חולין. **אלא מאי כל היכא דאמר עלי מערבין** - דלא משמע אלא אכילה. **קשיא רישא** - דקתני: אימתי - בזמן שאמר שבועה שלא אטעמנה, דמשמע: הא אמר עלי לא, ומשני: הא לא קשיא, דחסורי מיחסרא כו', עד נעשה כאומר כו' דלא מסיק אדעתיה לאסור עליו אלא דרך הנאתה דהיינו אכילה. **אדם אוסר עצמו באוכל** - שתלה הנדר במעשה שהוא עושה בעצמו, דהיינו שלא אוכל. **מערבין לו בה** - דהא הנאה דממילא היא, ולאו איהו עביד. **אוכל הנאסר על האדם** - כגון ככר זו תיאסר עלי, או שבועה שלא אהנה מככר זו, דהשתא לא תלה האיסור במעשה שבגופו, אלא אפילו הנאה דממילא - אין מערבין לו

בה, לישנא אחרינא: ככר זו עלי מערבין לו בה - דאמר לקמן (עירובין לא, א): אין מערבין אלא לדבר מצוה, ומצות לאו ליהנות ניתנו, הלכך, משום הנאה לא איכפת לן, ואי משום דלא חזיא ליה - הא חזיא לאחרים, דומיא דנזיר ביין, ככר זו הקדש - לא חזיא לא לדידיה ולא לאחרני, ואנן סעודה הראויה בעינן, כדלקמן, זה עיקר.

דף ל.ב.

שמערבין לגדול - למי שהוא גדול שהביא שתי שערות שחייב בענוי ואף על גב דלמחר לא חזי ליה - הואיל וחזי לקטן שאינו בר עונשין. **אבל** - אמת. **מבעוד יום** - של ערב יום הכפורים. **כמאן דלא כחנניה** - הא מתניתין דמשמע שהיו בית שמאי מודין בעירוב, דלא כחנניה. **עירב בשחורים** - היה לבוש שחורים והלך וישב בסוף אלפים אמה עד שקנה שם שביתה שקידש עליו היום, וחזר לביתו. **כל כלי תשמישו** - משמע דאי לא אפיק כל צרכי תשמיש, לא הוי עירוב לדידיה. **דמיתשיל אנזירותיה** - ישאל לחכם ויתיר לו נדרו, ויהא יין ראוי לו. **מיתשיל עליה** - ויפתח בחרטה לא נתכוונתי לכך, ותנן (נזיר לא, א): הקדש טעות אינו הקדש. **הדרא** - לטבלא - וטבל לא חזי. **וליפרוש עליה ממקום אחר** - לבתר דמתשיל עלה והדרא לטבלא, בין השמשות בשעת קניית עירוב מצי למימר: פירות שיש לי בביתי יהו תרומה על זו, ואשתכח דאית ליה תקנתא דתחזי ליה. **מוקף** - סמוך כמו מקיפין בבועי (חולין מו, ב) - שסומכים זו לזו, ורואין אם דומות זו לזו, וכמו מקפת וקורא לה שם דמסכת נדה בפרק בתרא (עא ב). **שלא מן המוקף** - מדבר שאינו סמוך לו באותו כלי, דליהוי מיניה וביה. **דלית ליה שיעורא** - שמזון שתי סעודות מצומצמות הנית, ואי מפריש תרומה מיניה כל דהו - בצר ליה שיעור עירוב. **ומאי פסקא** - בתמיה, כלומר: מאי האי תירוצא, וכי פסקא תנא למילתיה דאין אדם נותן עירובו אלא בצמצום, דנקט סתם במילתיה הכי. **סבר לה כרבנן** - דפליגי עליה דרבין, לקמן (עירובין לד, ב). **גזרו עליו בין השמשות** - כבשבת עצמה, והגבהת תרומה שבות היא, וכיון דמעיקרא לא תקנה, ובעית למימר אי בעי הוי חזי לההוא שעתא דמתשיל עלה כל מקום שהיא והדרה לטבלא, והדר אמר: תרומתה בצפון שבה, ומעשר ראשון בדרומה, וכן כולם, אם כן מתקן ליה בין השמשות וקעבר אשבות, וקניית עירוב כשזה נכנס וזה יוצא. **יש שאמרו** - יש דברים שאמרו שיעורן לפי מה

שהוא אדם, ואין שיעורן שוה בכל. **מלא חפניו קטרת** - ביום הכיפורים. **תרגומא** - להא דתלי שיעורא באדם עצמו, - אחולה וזקן ולקולא, ולא ארעבתן ולחומרא דבטלה דעתו. **מנפח אדם בית הפרס** - שדה שנחרש בה קבר, דכולה ספיקא משום עצמות היא, ועצמות בלא בשר אינו מטמא באהל וכשמנפח לפני רגליו, אם יש שם עצם גדול - נראה מאליו, ועצם קטן - נראה בנפיחה, ואינו מסיטו ברגליו. **שנידש** - בדריסת רגלי בני אדם. **טהור** - שכבר נידשו עצמות שבו ונפחתו מכשעורה. **אהל זרוק** - אהל המיטלטל. **שמיה אהל** - וחוצץ בינו לבין הטומאה. **ארץ העמים** - מטמאה באהל. **שידה** - מרכבת נשים, עגלה עשויה כקופסא. **מגדל** - משטי"ר (ארון). **אהל זרוק לאו שמיה אהל** - וכל שאינו אהל אינו חוצץ. **שמיה אוהל** - וחוצץ ובגדולה עסקינן, שמחזקת ארבעים סאה בלח שהם כוריים ביבש, דאי קטנה - כלי היא, ומקבלת טומאה ולא חייצא, ורבנן דמתניתין כרבי סבירא להו, ובין לרבי יהודה ובין לרבנן כסומכוס סבירה להו, דאמר: מידי דחזי ליה למיכליה בההיא שעתא בעינן.

דף לא.א

מערבין לכהן טהור בתרומה טהורה בקבר - וכל שכן בחולין, דאי נמי מיטמו - חזו ליה. **אלא אפילו בתרומה, דאי מטמאה לא חזיא ליה** - אפשר למיעבד תקנתא, כדמפרש ואזיל, ודוקא נקט טהור בטהורה, אבל בטמאה - לא דלא חזיא ליה לא לכהן טמא ולא לכהן טהור, וכהן טמא בטהורה נמי לא, דלא חזיא ליה. **היכי אזיל בשידה תיבה ומגדל והא כיון דאחתא מיטמא ליה** - כלומר: נהי דלר' יהודה אפילו בבית הקברות איכא תקנתא למיזל בשידה תיבה ומגדל, וכל שכן קבר יחידי שיכול לעמוד אצלו, אלא מיהא, תרומה מכי אנחה התם מטמא באהילו של קבר. **במי פירות** - שאין מכשירין. **והיכי מיייתי לה** - לאוכלה, דהא רבי יהודה ראוי לאוכלו בעי מדנקט טהור בטהורה - ולא אכשר טמא בטהורה משום דחזיא לאחריני, ועוד: מדתני במתניתין לחוץ ולאכול. **בפשוטי כלי עץ דלא מקבלי טומאה** - אבל במידי דמקבל טומאה - לא, דהוי ליה כלי טמא מת, שהוא אב הטומאה דמיטמא מחמת אהל, ומטמא ליה לאדם, וטמא אסור בתרומה טהורה, וקאי עליה במיתה, ואף על גב דלית בה פותח טפת, דמיייתי ליה אאחוריה כדמפרש לקמן, קיימא לן (שבת יז, א) בשמונה עשרה דבר שכל המטלטלין מביאין את

הטומאה על עצמן, כשהאהילו על מת בכל שהן, ומטמא ליה אדם האוחזו, ותו לא חזיא ליה תרומה. **והא קא מאהיל** - קא סלקא דעתך כשיש בכלי פותח טפח, או בהקיפו טפח, וגזרו על האדם הנושאו בעובי המרדע ביציאות השבת (שם שבת יז). **דמייתי ליה אחוריה** - דכלי שאין בחודו טפח לאו אוהל הוא. **אי הכי מאי טעמא דרבנן** - בקבר יחיד, נהי דאיפלגו במתניתין בבית הקברות, ולא סבירא להו דתיהוי חציצה באוהל זרוק - אבל הכא יכול לעמוד על שפתו, ויביאנו אצלו. **אסור לקנות בית באיסורי הנאה** - בקבר, והא הנאה היא, דמישתרי ביה למיפק חוץ לתחום, וכל תשמישי המת אסורין בהנאה, דנפקא לן בסנהדרין (מז, ב) מותמת שם מרים וגמר שם שם מעגלה ערופה, ואפילו בישראל נמי אסרי רבנן, והא דתני כהן - להודיעך כחו דר' יהודה. **מצות לאו ליהנות נתנו** - ואין מערבין אלא לדבר מצוה, ללכת לבית האבל או לבית המשתה כדלקמן. **הא דרבה** - במסכת ראש השנה (כת, א): תוקעין בשופר של עולה. **רבנן סברי מערבין אפילו לדבר הרשות** - והלכך הנאה היא. **הא דרב יוסף** - בכיצד משתתפין עירובין (פב א). **כיון דקנה ליה עירוב** - בין השמשות, תו לא איכפת ליה בנטירותא, ועד קניית עירוב, אי נמי נחא ליה - לאו הנאה היא, דמשום מצוה הוא. **משנה. בדמאי** - בככר שלקחה מעם הארץ ולא הפריש ממנה דמאי. **ולא במעשר שני והקדש שלא נפדו** - ואף על גב דמצי פריק להו, השתא מיהא לא מפרק.

דף לאב.

גמרא. **אכסניא** - חיילות מלכי ישראל שמטילין אותן על בני העיר לזונן, והוה להו כעניים, שהרי אינן בבתיהן. **שהקדימו בשבלין** - לתרומה גדולה, דמן התורה התרומה קודמת למעשר דראשית קראה רחמנא ומן המותר הוא נותן מעשר ראשון ללוי ועכשיו הערים הלוי וקדמו כדי שלא יחסרנו כהן אחד מחמישים במעשר. **מכל מעשרותיכם** - בלויים כתיב. **תרימו את כל תרומת ה'** - אפילו תרומה גדולה. **ומה ראית** - דמוקמת קרא דחויב בהקדימו בכרי, וקרא דפטור בהקדימו בשיבליים. **האי** - הקדימו בכרי אידגן, וכיון דנקרא דגן נעשה טבל לתרומה, כדכתיב (דברים יח) ראשית דגנך. **והאי לא אידגן** - וכי שקליה לוי - עדיין לא היה טבול לתרומה. **ולא במעשר ראשון שלא נטלה תרומתו** - קא סלקא דעתך בתרומת מעשר קאמר, וקא פריך: פשיטא. **לא נצרכה שהקדימו בכרי** - - והא תרומה דקאמר - היינו תרומה גדולה, דחזי

לאפרושי מיניה מקמי דליפרשי מעשר מיניה, קאמר. **כדאמר ליה רב פפא לאביי** - לעיל, בשמעתין. **אסימון** - מעה בלא צורה, פנטו"ן (חתיכת מתכת בלתי טבועה) בלעז. **ונתן הכסף** - במקדיש שדהו כתיב ויסף חמישית כסף ערכך (ויקרא כז). **משנה. שאינו מודה בעירוב** - כותי. **גמרא. גובה את העירוב** - מבני חצר, ומערב עליהם. **עירובי חצירות** - דערובי רשותיהו בעלמא הוא, הלכך ממילא מיערב ואף על גב דאין מעשה הקטן כלום - לא איכפת לן כדתנן לקמן (עירובין עא, א) בעל הבית שהיה שותף עם שכיניו אין צריך לערב, אבל עירובי תחומין - אקנויי שביתה הוא, וקטן לא אלים למיקני. **לקבל הימנו** - קודם שיגיע שם, והמקבלו עירב עליו. **דילמא לא ממטי ליה** - קטן עד לידו של מקבל. **בעומד ורואהו** - עד שמוליכו. **ודלמא ההוא לא שקיל מיניה** - ולא מערב ליה, אף על פי שהבטיחו. **קוף ופיל** - פעמים שהן מלומדים. **בשל תורה אין חזקה כו'** - כלומר: לא סמכינן אחזקה, עד דחזינן דעבד.

דף לבא.

בשל סופרים - סמכינן אחזקת שליח, דאי נמי לא עביד - לא חמיר איסורא, כגון עירובי תחומין. **הרחוקין** - מירושלים, שאינן יודעין אם עדיין קרב העומר - מותרין מחצות היום, אלמא: סמכינן אכהנים שהן שלוחינו, ועבדי שליחותיהו ומקרבי ליה. **התם כדתני טעמא כו'** - ואבי דינא סמכינן, אבל אשליח בעלמא - לא. **שליח כולי יומא** - נטריה, ומכי מטא לאורתא סמכינן עליה, דודאי לא עבר היום עד ששמר הבטחתו. **מעות** - דמי שתי תורים. **וונתנת בשופר** - שכתוב עליו קינין, ששם נותנין מעות קיני חובה, כדתנן בשקלים (פ"ו משנה ה): שלש עשרה שופרות כו'. **וטובלות** - דתנן (חגיגה כא, א): האונן והמחוסר כפורים צריכין טבילה לקודש. **ואוכלת בקדשים לערב** - אלמא: חזקה כהנים עושין שליחותן, הואיל והדבר תלוי בהן שהנשים סומכות עליהן שלא יעבור היום עד שיקנו קינין בכל מעות שבאותו שופר, ויקריבו, כדי שלא יאכלו הנשים קדשים בטומאת הגוף, שהוא בכרת. **ורב נחמן** - אמר לך: הא נמי חזקה דבי דינא הוא. **צא ולקט לך תאנים מתאנתי** - ולא נתן מדה ללקיטתו. **אוכל** - המלקט מן הנלקטות. **עראי** - בלא מעשר, וכשבא לאכלן קבע - מעשרן ודאי מעשרות ודאין תרומה גדולה, וכל דיני הפרשה, שאין ספק לומר שמא בעל הבית עישר עליהן ממקום אחר, דהא

לא ידע כמה ליקט. **אבל אמר לו מלא לך כלכלה זו** - הואיל ונותן זה יודע כמה לוקט, יש לומר שמא זה הנותן חושש שמא יסמוך עליו שיתן לו דבר היתר, ומעשר עליהן ממקום אחר, הילכך: מלקט זה אוכל מהן עראי בלא מעשר, וכשבא לאוכלן קבע - אין צריך לעשרן ודאי, אלא דמאי יפריש ויאכל הוא בעצמו המעשרות של לוי ושל עני, כשאר לוקח פירות מעם הארץ שמחזיקן בספק מעושרין אף אלו ספק מעושרין הן, ותורת דמאי עליהן. **במה דברים אמורים** - דספק הן, ודמאי מיהא בעי לאפרושי. **בעם הארץ** - שהנותן עם הארץ הוא, ואינו חושש בלפני עור. **אבל בחבר** - ודאי מעושרין הן ואין צריך לעשרן אפילו דמאי. **ר' שמעון בן גמליאל אומר במה דברים אמורים** - דסגי בדמאי - בזמן שהנותן עם הארץ, וחשוד לתרום שלא מן המוקף. **אבל** - היה הנותן חבר לא יאכל קבע הלוקט, עד שיעשרם מעשרות ודאי, רבי בנו של רשב"ג הוה. **ואל יאכילו לעמי הארץ טבלים** - לקמן מפרש הי ניהו עם הארץ. **לא נחשדו** - לתרום שלא מן המוקף, הא לאו הכי - ודאי הוה סמכינן על בעל הבית זה, שהוא שליח על כך שמוטל עליו לעשר מה שהוא נותן, ואל יאכיל איסור לעם הארץ. **מתחת ידו** - דהואיל ופירי דידיה הוא, עליה דידיה רמי, וחייש ללפני עור, אבל שליח דקביל עליה מחבירו - איכא למימר דמייאש, ולא עביד, דסבר ההוא לא סמיך עלי. **מי ציית לך** - לעשורי ספק, הא עם הארץ חבריה מהימן ליה טפי מינד. **רישא דקתני מעשרן דמאי בעם הארץ דקאמר ליה לחבר סיפא כו'** - והכי קאמר: במה דברים אמורים דלוקט צריך לעשרן דמאי - בעם הארץ שאמר לו לחבר לקט, דאיכא לספוקי אי עישר עלייהו האי בעל הבית אי לא, אבל בחבר שאמר לעם הארץ לקט כלכלה זו, וחבר אחר שמע ממנו - אוכל, ואינו צריך לעשר דמאי, דודאי כיון דנותן חבר ולוקט עם הארץ - חייש הנותן דלא ליכלינהו בטבלייהו, ותורם אף שלא מן המוקף, דמוטב יחשדו חברים וכו'.

דף לבב.

איסורא קלילא - שלא מן המוקף. **איסורא רבה** - לאכול טבלים. **משנה**. **למעלה מעשרה טפחים כו'** - מפרש בגמרא. **נתנו בבור כו'** - מפרש בגמרא. **גמרא**. **אי דנתכוון** - לקנות שביתתו על אילן. **הוא ועירובו במקום אחד** - ואפילו למעלה מעשרה עירובו עירוב. **אלא דנתכוון לשבות למטה** - תירוצא הוא, הילכך, למעלה מעשרה - אין עירובו עירוב, דבמקום שנתכוון לשבות

שם היא שביתתו, וכיון דאי הוה בעי למישקל עירוביה ומיכליה בשעה שהעירוב זוכה לו, דהיינו בין השמשות - לא מצי שקיל, דמייתי מרשות היחיד לרשות הרבים - לא הוה עירובו עירוב, וכגון דאילן רחב ארבעה, והוי למעלה מעשרה דידיה רשות היחיד, למטה מעשרה - עירובו עירוב, ואף על גב דלמטה מעשרה כרמלית הוא, דכל שלשה עד תשעה ברוחב ארבעה כרמלית היא, כדאמרן ביציאות השבת (שבת ח, א) וקא מייתי ליה מכרמלית לרשות הרבים - הא מוקמי לה כרבי, דאמר: כל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות. **והא משתמש באילן** - כי שקיל ליה, ואמאי עירובו עירוב אפילו למטה מעשרה, והא לא מצי שקיל ליה, דשימוש אילן שבות הוא, כדתנן (ביצה לו, ב), אלו הן משום שבות: לא עולין באילן, והוא הדין דמצי למיפרך: והא קא מייתי מכרמלית לרשות הרבים, אלא כיון דהא שבות והא שבות, חדא מינייהו נקט. **בין השמשות** - שהיה שעת קניית עירוב, וכיון דההיא שעתא מצי שקיל ליה - נמצאת סעודה הראויה לו באותה שעה, ותו לא איכפת לן, לא גזרו עליו בין השמשות, דכיון דבין השמשות ספיקא הוא, ושבות דרבנן הוא - לא גזור, ולקמן עירובין (לג, א) מפרש מאי רבי ומאי רבנן. **עיבורה של עיר** - כל בית שישנו בתוך שבעים אמה ושיריים לעיר קרי עיבורה של עיר בפרק כיצד מעברין (עירובין נז, א). **אבל באילן העומד בתוך עיבורה של עיר** - כגון שהיה עיר בתוך אלפים אמה של עירו, והיה רוצה לילך עוד אלפים, והניח עירובו באותה העיר באילן העומד בתוך עיבורה של עיר. **אפילו למעלה מעשרה** - והוא נתכוון לשבות למטה - עירובו עירוב. **דמתא** - מתוך שהיא מוקפת יישוב מחיצות ואינה מגולה - חזינא לה כמאן דמליא עפרא, והוי כמאן דנתכוון לשבות למעלה מעשרה, ואף על גב דאי בעי למשקליה לא מצי שקיל, דהא אילן רשות היחיד ותחתיו רשות הרבים - חזינן למקום שביתתו כאילו הוא גבוה, למיהוי כאילו נתכוון לשבות למעלה, ויקנה לו העירוב. **כיון דאמר רבא הנותן את עירובו כו'** - לקמן בהאי פירקא עירובין (לה, א) גבי נתגלגל חוץ לתחום דקתני מתניתין: אינו עירוב ואמר רבא: לא שנו אלא שנתגלגל חוץ לתחום ארבע אמות, אבל תוך ארבע אמות - הנותן את עירובו יש לו ארבע אמות, כלומר: ארבע אמות שסביביו הוו ליה כמוקפות מחיצות, וכי היכי דהנותן את עירובו בבית שמקצתו בתחום ומקצתו חוץ לתחום מהלך את כולו וחוצה לו אלפים אמה, דהוי כל הבית כאילו הוא בתוך תחומו, כדאמרינן לקמן בכיצד מעברין עירובין (סא, א):

אנשי עיר גדולה מהלכין את כל עיר קטנה כו', הא נמי: כל ארבע אמות הו
להו כבית ומצי לאיתויי מחוץ לתחום בתוך התחום, אלמא: לרבא כרשות
היחיד הן לו. **ורשות היחיד עולה עד לרקיע** - ואפילו נתנו למעלה מעשרה -
הוא ועירובו ברשות היחיד הן, ונהי דלא רשות היחיד ממש נינהו, לגבי
איסורא דאורייתא למשקליה מאילן להתם דהא ליכא מחיצה - מיהו לענין
מיהוי הוא ועירובו במקום אחד - הוי חד רשותא, דומיא דנותן בעיבורה של
עיר, דחזי ליה רבא כמאן דמליא. **באילן** - שנופו נוטה חוץ לארבע אמות,
שהוא סוף התחום, והניח עירובו בנופו חוץ לארבע אמות.

דף לגא

והוא נתכוון לשבות בעיקרו - הלכך: למטה מעשרה עירובו עירוב, דמצי נפיק
ליה חוץ לארבע אמותיו כמה דבעי, ולמשקליה ואייתוייה פחות מארבע
אמות עד לתוך ארבע אמותיו, ואף על גב דמשוינן להו ניהליה רשות היחיד
לגבי קניית עירוב להקל - לאו רשות היחיד גמורה היא, שלא יוכל להביא
מחוצה להן לתוכן, דהא לאו מחיצה איכא, ולא חילוק רשות איכא, ומאן קא
משוי להו בית - עירוב הוא דמשוי ליה, וכי איכוון - לבית דהיתרא איכוון,
ולא לשווייה בית דאיסורא, למעלה מעשרה אין עירובו עירוב, דהא כי נפיק
ושקליה מייתי מרשות היחיד לרשות הרבים, ולקמן פריך: הא אי בעי מייתי
ליה דרך עליו. **ומאי למעלה ומאי למטה** - בדבר הנוטה שוה הוא, ואי למעלה
אית ביה - למטה לית ביה, ולא שייך ביה לשון מעלה ומטה, אלא לשון גבוה
ונמוך, והכי איבעיא ליה למיתני: נתנו באילן גבוה עשרה - אין עירובו עירוב,
אין גבוה עשרה - עירובו עירוב, ומדתני מעלה ומטה - משמע דזקוף, ויכול
להניח למעלה בגובהו, או למטה בשיפולו. **דהדר זקיף** - בסוף נטייתו,
ומשכחת ביה מעלה ומטה בזקיפתו, כגון דנטייתו כולה למטה מעשרה, דאי
למעלה מעשרה - לא משכחת בזקיפתו מעלה ומטה. **והא אי בעי מייתי ליה**
דרך עליו - כי הוי חוץ לארבע אמות נמי, ולמעלה מעשרה, כיון דארבע
אמותיו עולות עד לרקיע רשות היחיד - הרי יכול לעלות לאילן עד למעלה
מעשרה וליטלו, דהא כל האילן מעשרה ולמעלה רשות היחיד, ומביאנו
למקום שביתתו. **כשרבים מכתפין** - על נטיית הנוף שחוץ לארבע אמותיו
הנמוכה מעשרה, דהויא רשות הרבים כדעולא, וכי מייתי ליה למעלה מעשרה
דרך אורה של נטייה - עובר באויר רשות הרבים, וקיימא לן במושיט מרשות

היחיד לרשות היחיד דרך אויר רשות הרבים - אפילו למעלה מעשרה חייב דתנן בפרק הזורק (שבת צו, א): היו שתיהן בדיוטא אחת - הזורק פטור המושיט חייב, שכך היתה עבודת הלויים. **עמוד תשעה** - דוקא נקט תשעה, כדאמר ביציאות השבת שבת (ח, א) דפחות משלשה ארעא סמיכתא היא, דדרסי לה רבים, משלשה עד תשעה - לא מדרס דרסי לה מפני גובהה, ולא כתופי מכתפי עלה מפני שנמוכה לכתף, הלכך, לאו רשות הרבים היא אלא כרמלית, תשעה - חזיא לכתופי, והוי רשות הרבים, עשרה - רשות היחיד. **זורק** - מתחילת ארבע לסוף ארבע. **ונח על גביו חייב** - דהויא לה עקירה והנחה מתחילת ארבע לסוף ארבע ברשות הרבים, אבל אין רבים מכתפין עליו, אף על גב דזורק ארבע אמות ברשות הרבים כיון דלא הויא הנחה ברשות הרבים - פטור. **למעלה מעשרה אין עירובו עירוב** - וכדאוקימנא מתניתין בנתכוון לשבות בעיקרו, ונופו נוטה חוץ לארבע אמות, והדר זקף. **ואסור ליטלו** - אפילו האי דלמטה מעשרה אסור ליטלו למחר - בשבת אם רצה לאוכלו, משום דמשתמש באילן - ואפילו הכי קני ליה עירוב בין השמשות, דכיון דשמוש אילן שבות דרבנן הוא, לא גזרו עליו בין השמשות, ואי הוה בעי למשקליה ההיא שעתא מצי שקיל, כל איסור שבת ויום טוב דהוי מדרבנן קרי שבות. **בתוך שלשה** - הניח עירובו באילן למטה משלשה סמוך לקרקע. **מותר ליטלו** - בשבת, דכל למטה משלשה אפילו באילן לא גזרו עליו, דהוי כארעא סמיכתא, והכי נמי תנן בפרק בתרא (עירובין צט, ב): היו שרשיו גבוהין מן הארץ שלשה - לא ישב עליהן. **נתנו בכלכלה כו'** - אפילו למעלה מעשרה עירובו עירוב - לקמן מפרש בשאין האילן רחב ארבע, ואסור ליטלו לא גרסינן, דאי גרסינן - אמאי מתמה לקמן אדרבנן, ואמר: לימא קא סברי רבנן צדדין אסורין, ואדרבי לא מתמה, ומשום דקיימי רבנן עליה, ואמרין כל מקום שאסור ליטלו כו' - לפיכך נכתב בספרים, ואי גרסינן ליה - טעמא משום דקסבר צדדין אסורין. **אילימא אסיפא** - דקאמר רבי: נתנו בכלכלה עירובו עירוב, ואמרי ליה רבנן: הואיל וסוף סוף אסור ליטלו בשבת משום שימוש אילן - אין עירובו עירוב, דגזרו על השבות בין השמשות. **נימא קסברי רבנן צדדין דאילן אסורין** - כגון הכא, דאינו משתמש באילן עצמו אי הוה שקיל לעירובו אפילו בשבת - בכלכלה הוא דמשתמש, שהוא צידי אילן, ופלוגתא היא בפרק מי שהחשיך (שבת קנד, ב), איכא למאן דאמר אסור ואיכא למאן דאמר מותר, והשתא נימא מהכא צדדין אסורין, וניהוי ההוא

דשרי כיחיד במקום רבים, ותיהוי הך מתניתא סייעתא למאי דפסקין התם הלכתא צדדין אסורים. **אלא ארישא** - קיימי רבנן דקאמר רבי נתנו באילן למטה מעשרה עירובו עירוב ואסור ליטלו ואמרי ליה רבנן אף על גב דהוא ועירובו ברשות הרבים כיון דאסור ליטלו בשבת משום אילן אסור ליטלו בין השמשות שהוא ספק ואין עירובו עירוב. **אי דלית ביה ארבעה** - רוחב. **מקום פטור הוא** - דכל פחות מרוחב ארבעה קיימא לן ביציאות השבת דלא הוי רשות בפני עצמו, ובטל אצל רשות הרבים ואצל רשות היחיד אם עומד ביניהן, כדאמרינן (שבת ו, א): עומד אדם על האסקופה, נוטל מן העני ונותן לו, מבעל הבית ונותן לו, ואפילו איסורא דרבנן ליכא, והכא, כי נתנו למעלה מעשרה - לאו ברשות היחיד הוא, ואמאי אין עירובו עירוב, הרי יכול ליטלו לרשות הרבים. **ואי דאית ביה ארבעה** - ומשום הכי קאסר ליה רישא, סיפא אמאי מהני ליה כלכלה, הא רשות היחיד הוא, ואסור. **רישא דאית ביה ארבעה** - ומשום הכי למעלה מעשרה - אין עירובו עירוב, דהוא ברשות הרבים ועירובו ברשות היחיד. **סיפא דלית בה ארבעה** - ומשום הכי לאו רשות היחיד היא, וכלכלה דנקט - משום דרבי סבר לה כר' יהודה, דאמר: עירוב המונח למעלה מעשרה לא הוי עירוב, ואפילו נתכוין לשבות למעלה, אלא אם כן מונח על גבי מקום ארבעה, הלכך: אי לאו כלכלה ליכא עירוב על גבי מקום ארבעה, אלא כלכלה משלימתו לארבעה.

דף לגב.

וסבר לה כר' מאיר - דאמר גבי כיפה בפרק קמא (עירובין יא, ב): חוקקין להשלים ומיהו רשות היחיד גמורה לא הוי - כיון דאין בתחתיתו של אילן רחב ארבעה, אף על גב דבראשו רחב ארבעה דכלכלה משלימה לעשרה לא הוי רשות היחיד, אלא אם כן מתחיל להיות רחבו ארבעה מתוך שלשה הסמוכים לקרקע, דהכי אמרינן בהזורק (שבת קא, א) גבי בוצינייתא דמישן, והן ספינות ששוליהן חדים ואין בשוליהן רוחב ארבעה, ולמעלה הן הולכות ומרחיבות הרבה ומחיצתן גבוהות עשרה - אין מטלטלין בהן אלא ארבע אמות, דלאו רשות היחיד נינהו, ואף על גב דגבוהים עשרה ורחבין ארבעה מלמעלה, הואיל ובשוליהן לא הוי ארבעה, והכא גבי אילן נמי טעמא משום הכי הוא, ותדע שזהו הטעם, מדקאמר לקמן: כמאן - דלא כר' יוסי בר ר' יהודה וכו', ובהזורק נמי מותבינן עלה דההיא מהא דר' יוסי. **בעינן עירוב על**

גבי מקום ארבעה וליכא - בלא כלכלה. הכי גרסינן: גבוהה עשרה ורחבה ארבעה עירובו עירוב ואם לאו אין עירובו עירוב - גבוהה עשרה ורחבה ארבעה - עירובו עירוב, אף על גב דרשות היחיד היא הך קורה, והוא נתכוון לשבות ברשות הרבים - הא אמרן הנותן את עירובו יש לו ארבע אמות, ורשות היחיד עולה עד לרקיע, וגבי אילן הוא דלא הוי עירוב, כדאוקימנא בנופה נוטה חוץ לארבע אמות, אבל הכא דליכא נוף - שפיר דמי. ואם לאו אין עירובו עירוב - קסלקא דעתיך דהכי קאמר: ואם לאו, דאינה גבוהה עשרה או שאינה רחבה ארבעה - אין עירובו עירוב ולהכי מתמהינן: אינה גבוהה עשרה, אדרבה, כל שכן דעירובו עירוב, דכשאינה גבוהה עשרה הויא כמאן דמנחה ברשות הרבים. אלא - האי ואם לאו דקתני לאו אגובהה קאי, אלא ארוחב קאי, והכי קאמר: גבוהה עשרה והניחה בראשה, אם יש ברחבה ארבעה הוי מקום חשוב להנחת עירוב - עירובו עירוב, ומשום דהוא ברשות הרבים ועירובו ברשות היחיד לא מיתסר, כדאמר דהנותן את עירובו יש לו ארבע אמות, ואם לאו, דגבוהה עשרה ואינה רחבה ארבעה - אין עירובו עירוב דכיון דגבוהה עשרה ואין העירוב מונח על גבי מקום ארבעה הוה ליה כמונח באויר, ומדוקיא שמעינן הא אינה גבוהה עשרה, אפילו אינה רחבה ארבע - עירובו עירוב, דכיון דלמטה מעשרה - הויא לה כמאן דמנחה אארעא דמיא, דכל למטה מעשרה קלוטה כמה שהונחה דמיא. גבוהה עשרה - דמידלייא מרשות הרבים, צריך שיהא ברוחבה ארבעה שיהא שם מקום חשוב. אינה גבוהה עשרה אין צריך שיהא רוחבה ארבעה - דאפילו פחות מארבעה עירובו עירוב, דכל למטה מעשרה כמאן דמנחה אארעא היא. כמאן - מתרץ רבינא לעיל, אף על גב דחוקקין להשלים ואיכא רוחב ארבעה - לא הוי רשות היחיד משום דאין בעיקרו ארבעה - דלא כר' יוסי בר' יהודה. טרסקל - סל רחב ארבעה, וזרק מרשות הרבים ונח על גביו - חייב, שהרי זרק מרשות הרבים לרשות היחיד, אלמא: אף על גב דקנה אינו רחב ארבעה - הוי רשות היחיד, הואיל ועליונו ארבעה, דאמרינן: גוד אחית, והכי מפרש בהזורק. התם הדרן מחיצות - הטרסקל סובבת את הקנה, שהרי תחוב באמצעיתו, וכי אמרינן גוד אחית מחיצות הטרסקל עד הקרקע - נמצא קנה מוקף מחיצות שחללו ארבעה, ותו ליכא למימר מידי. הכא לא הדרן מחיצות - דכלכלה אינה מקפת את עביו של אילן, וכי אמרינן גוד אחית - אכתי אית לן למימר חוקקין להשלים לאיצטרופי כלכלה בהדי אילן, ותרתני לא אמרינן,

ואית דמפרשי: כמאן דלא כר' יוסי - אנעץ קורה קאי, דקאמר ר' יהודה: קורה שאין ברחבה ארבע מלמעלה לא הוי רשות היחיד, ואמרינן: הא דלא כר' יוסי, דאמר טרסקל הוי רשות היחיד, ומוקמית לה בשאין רחב ארבעה, ולאו מילתא היא, חדא: דבהדיא מפורש בהזורק ומותבינן מינה אדרב הונא, דאיירי בבוצינייתא דמישן שרחבות למעלה וקצרות למטה, ואותבינן: ונימא גוד אחית מחיצתא, מי לא תניא ר' יוסי בר ר' יהודה כו', אלמא: טעמא משום גוד אחית הוא, ונמצא תחתונו של קנה מוקף מחיצות בחלל ארבעה, ואי כשאין טרסקל רחב ארבעה, כי אמרינן גוד אחית - מאי הוי, ועוד: בכל דוכתא דאמר פחות מארבע לאו רשות הוא - אמאי לא אמרינן: כמאן - דלא כר' יוסי בר' יהודה, כדאמר הכא. **רבי ירמיה אמר** - לעולם מתניתין דלעיל רישא וסיפא ברוחב ארבע, ודקא קשיא לך כי נתנו בכלכלה מאי הוי. **שאני כלכלה** - הואיל וארוכה היא, יכול לנטותה ולא יעקרנה מתלייתה, ויטה ראשה אחד עד שיהא לתוך עשר, ויטול את עירובו. **מתיב רב בר שבא כיצד הוא עושה** - מתניתין היא ביום טוב שלפני השבת ורצה לערב לשני הימים, כיצד הוא עושה, מוליכו בראשון בערב יום טוב לסוף אלפים, ועל ידי שלוחו קאמר, דאי איהו גופיה בלא פת נמי קני ליה שביתה, כיון דהתם יתיב וקדיש עליה יומא. **ומחשיך עליו** - עד שיקנה לו העירוב. **ונוטלו ובא לו** - שאם יניחנו שם שמא יאבד, ושוב אין לו עירוב ליום המחרת, כדקתני מתניתין: נאכל עירובו בראשון - עירובו לראשון ואין עירובו לשני, וחוזר ומוליכו בשני שהוא ערב שבת, ומחשיך עליו ואוכלו שם אם ירצה, דלהביאו אי אפשר, דשבת הוא, ואם יום טוב אחר השבת הוא - על כרחו יניחנו שם ערב שבת, ולמחר ילך ויראה אם עדיין ישנו שם, ויחשיך עליו יהא לו עירוב לשני, ואם אבד - ישב בביתו, קתני מיהת המערב צריך להוליך עירובו לסוף אלפים, ואמאי צריך להוליכו, משעשאו לשם עירוב, נימא: אף על גב דלא אמטייה - כמאן דאמטייה דמי, דהא אמרת: הואיל ויכול לנטותה, והא הכא כמאן דלא אמטייה היא, דהא הוא ברשות הרבים ועירובו ברשות היחיד, וקאמרת: הואיל ויכול לנטותה, ומה לי הואיל ויכול לנטותה, ומה לי יכול להביאה, והאי דנקט לאותובי מתניתין דיום טוב ושבת - משום דלא תנן במשנה אחריתי הולכת עירוב בהדיא כי הכא.

אמר ר' זירא - הא דאצרכו רבנן לכל המערבין להוליך עירובן למקום שבינתן - גזירה משום יום טוב אחר השבת, דאי בעי לאמטוייה בשבת לערב ליום המחרת - לא מצי ממטי ליה, וצריך להוליכו מערב שבת, ואי אמרת בעלמא נשבקיה בביתיה משום הואיל - הכי נמי אתי למיסמך עליה, ונפיק על עירוב שבינתו ביום טוב אחר השבת, והתם אפילו הואיל ליכא. **והניח עירובו בכותל** - סמוך למקום שבינתו חוץ לארבע אמות קאמר, וכדאוקימנא באילן, דאי תוך ארבע אמות - אפילו למעלה מעשרה נמי עירובו עירוב, דהנותן את עירובו יש לו ארבע אמות. **למטה מעשרה עירובו עירוב** - ואף על גב דעירובו חוץ לארבע אמותיו מצי שקיל ליה ואיתויי פחות פחות מארבע אמות, דהא אפילו בשבת לא אסיר כי האי גוונא אלא משום שבות דרבנן והכא דבין השמשות הוא - לא גזור. **למעלה מעשרה אינו עירוב** - דאי נפיק חוץ לארבע אמותיו קאי ברשות הרבים, ולא מצי למשקליה מרשות היחיד, דהוא ברשות הרבים ועירובו ברשות היחיד, והכא ליכא למימר כמאן דמלי - דהוא חוץ לארבע אמותיו הוא. **נתכוון לשבות שבינתו בראש המגדל** - והוא גבוה הרבה והניח עירובו לתוכו. **אם למעלה מעשרה הניחו עירובו עירוב** - ואף על פי שאינו יכול ליטלו משם ולהביאו למקום שבינתו, דהא ממטי ליה מרשות היחיד לרשות היחיד דרך אויר רשות הרבים, וקיימא לן במושיט דאפילו למעלה מעשרה חייב - הרי יכול לירד ולאוכלו במקום שהוא מונח שם, דכיון דלמעלה מעשרה הוא הוי כבמקום שבינתו ממש, דכל למעלה מעשרה עד לרקיע חדא רשותא היא. **למטה מעשרה** - כגון שיש עליות למגדל זו למעלה מזו, והניחו בעליה שלמטה מעשרה דהויא כרמלית. **אין עירובו עירוב** - דהא לא מצי למישקלי מההוא כרמלית ואיתויי לראש המגדל ששבות שם, משום אויר רשות הרבים דממטי ליה דרך אויר רשות הרבים לרשות היחיד, ואי נחית ואכל ליה התם - נפיק ליה ממקום שבינתו, ואנן סעודה הראויה מבעוד יום במקומו בעינן. **ואמאי** - למטה מעשרה אינו עירוב, נימא: הואיל ויכול לנטות המגדל ולהשליכו למטה, ונמצא מקום שבינתו מוטל לארץ ברשות הרבים ושקיל ליה מכרמלית, ואכיל ליה במקום שבינתו, דהא לא גזרו על השבות, דהא על כרחך רבי היא, מדתני רישא: הניח עירובו בכותל למטה מעשרה - עירובו עירוב, ואף על גב דהוא ברשות הרבים ועירובו בכרמלית. **במגדל המסומר** - תקוע במסמרות בכותל ואינו יכול לנטות. **במגדל ארוך** - הרבה, יותר מארבע אמות. **דכי ממטי ליה** - למגדל עד

דהוי ראשו למטה מעשרה - נפיק ליה ראשו חוץ לארבע אמות ממקום שהיה המגדל יושב בתחילה, וכי שקיל ליה ואמטי ליה עד ראש המגדל ואכיל ליה - אישתכח דלא קאי בארבע אמות שנתכוון לשבות בהן. **ואי איכא כוותא ומיתנא כו'** - כוותא חלון, מיתנא - חבל, אם ארובה בראש המגדל, ויש חבל בידו וקשור בעירוב, ואפילו כשהוא בכרמלית למטה מעשרה יביאנו אצלו דרך תוכו של מגדל, דהא מכרמלית לרשות היחיד הוא, לשון אחר שמעתני, ועיקר: נתכוון לשבות בראש המגדל או בראש השובך - אהניח עירובו בכותל קאי, וקתני דהשתא הוי איפכא, דאי למעלה מעשרה הניחו בכותל - עירובו עירוב, שהמגדל אצל הכותל ויכול להביאו אצלו, ואין הפסק ביניהן למטה מעשרה כגון בטפח תשיעי ורבים מכתפין עליו והוי רשות הרבים אין עירובו עירוב דלא מצי מייתי ליה מרשות הרבים לרשות היחיד, ואמאי, לימא הואיל ויכול לנטות המגדל של מקום שביתה ולהביאו לתוך רשות הרבים, דניהוי ראש המגדל כרמלית דרחב ארבע ואינו גבוה עשר נפק ליה מחוץ לארבע אמות - מרחיק ראש המגדל מן העירוב ארבע אמות ולא מצי למשקליה ולאיתויי לראש המגדל, ונמצא מעבירו ארבע אמות ברשות הרבים, אי נמי: נמצאת שביתתו מתרחקת ארבע אמותיו הראשונות ואין זה מקומו. **מתנא** - חבל, כוותא - חלון, אם יש חלון במגדל כנגד מקום שהעירוב שם, ויש חבל קטן בידו וקשור חבל בעירוב מבעוד יום, אפילו כשהוא ברשות הרבים למטה מעשרה וראש השני יהא במגדל - יביאנו אצלו, דכיון דאיגודו בידו אינו אלא משום שבות כי מייתי ליה מרשות הרבים לרשות היחיד, כדתנן בריש המוצא תפילין: היה קורא בראש הגג ונתגלגל הספר מידו, אפילו בארץ עצמו - גוללו אצלו, שאין לך דבר שהוא משום שבות עומד בפני כתבי הקודש, אלמא: היכא דאיגודו בידו - שבות בעלמא הוא, ואתי אליבא דרבי, דאמר: לא גזרו על השבות בין השמשות.

דף לדב.

הכי גרסינן: פשיטא רשות היחיד עולה עד לרקיע וכי היכי דסלקא לעיל הכא נמי נחתא לתחת - ומאי אפילו בור עמוק עשרה, רשות היחיד היא. **בבור דקאי בכרמלית** - כגון בקעה, דהיינו שדות, דהוי בור רשות היחיד ושפתו כרמלית. **משנה. קונדס** - פל"ו (מוט) בלעז, ואינם מחוברים, ובגמרא פריך: והאמרת רישא רבי היא, דאמר: לא גזרו במחובר בין השמשות. **אפילו גבוה**

מאה אמה - הואיל ואינו רחב ארבע למטה - לאו רשות היחיד הוה, ואף על גב דלמעלה ארבע, דהא עירוב על גבי מקום ארבע בעינן. - גמרא. **תלוש ונעוץ** - הוא דהוי עירוב, אבל מחובר - לא הוה עירוב, משום דכי בעי למשקליה משתמש באילן. **גזירה שמא יקטום** - לפי שהקנה רך הוא איכא למיגזר שמא יקטום כי שקיל ליה, אבל אילן קשה הוא, ובין השמשות לשמא יעלה ויתלוש לא חיישינן, אבל לקטימת קנה ודאי היא, אידי דרכיכא מיקטמא, ולא שבות הוא אלא מלאכה, דמיחייב משום קוצר. **פולמוסא** - חיל המלך, היה מקום דחוק לתלמידים מפני אנשי החיל. **כבושי כבשי באגמא** - צאו וכפו הקנים זה על זה הרבה כמין כסאות לישב עליהן. **לא תלוש ונעוץ לא** - אלמא: קנים כאילן הן, ואסור להשתמש עליהן. **עוזרדין** - שהוקשה כבר - הרי הן כאילן, וכי שרינן בשאינן עוזרדין - בעוד הקנים רכין, דהוו כירק, ובירק לא הזכירו חכמים שבות. **עוזרדין אטדין והיגין** - מיני קוצים הן. **קידן** - בושם ששמו קידה. **אורבנין** - אורשרי"ש (ערבות), ערבי נחל). **קשיא** - קנים אקנים. **פגם** - רוד"א (הפיגם הריחני). **משנה. ואבד המפתח עירובו עירוב** - ובגמרא מפרש לה, וכגון שהמגדל ברשות היחיד, דאי הוה ביה מפתח - לא הוה ביה שום איסור, דהוא ועירובו ברשות היחיד. **גמרא. ואמאי** - נהי דתרוויהו ברשות היחיד נינהו, כיון דלא מצי שקיל ליה - הוה ליה כשני מקומות. **של לבנים** - שנוח לסותרו, וכדבעי לאוקומי באוירא דליבני, סדורות זו על גבי זו בלא טיט ביניהן, דלאו סתירה היא. **דר' מאיר** - במסכת ביצה (לא, ב). **ונפחת** - מאילוי, אפילו ביום טוב עצמו. **נוטל ממקום הפחת** - ולא מיתסר משום מוקצה, וסתמא כר' שמעון. **אף פוחת לכתחילה** - כדמוקי לה באוירא דליבני, דלאו סתירת אהל היא. **אם בעיר אבד** - המפתח. **עירובו עירוב** - דאי משכח ליה מצי מייתי ליה דרך חצירות וגגות וקרפיפות, שכולן רשות אחת הן כר' שמעון. **ואם בשדה אין עירובו עירוב** - דאי נמי משכח ליה - לא מצי לאיתויי ליה ושלש מחלוקות בדבר: לתנא קמא בין בעיר בין בשדה - עירובו עירוב, דמצי סתר ליה, ולר' אליעזר דמתניתין, בין בעיר בין בשדה - אין עירובו עירוב, דמיסתר לא מצי סתר, ולית ליה דר' מאיר ואיתויי נמי לא מצי אי הוה משכח ליה דלית ליה דר' שמעון דגגות וקרפיפות רשות אחת הן, ור' אליעזר דברייתא סבר לה כר' שמעון, אי נמי: ר' אליעזר דמתניתין לא איירי אלא בשדה, והוא ניהו ר' אליעזר דברייתא.

דף לה.א

אבל בשבת אין עירובו עירוב - דלא שרו ליה רבנן למיסתר. **נמצא המפתח** - בשבת. **אין עירובו עירוב** - דלית ליה דר' שמעון, והא דר' שמעון בפרק כל גגות. **ואין סתירה בכלים** - ואי בעי סתר ליה. **הקיש** - זב באגרופו על גבי שידה כו'. **טמאים** - מפני שהסיטון, וכגון שהיה לבוש בית יד דלא מטמא בנגיעה אי נמי, שהקישו בחתיכת עץ שבידו. **אהל הוא** - ולא מקבל טומאה. **ותסברא** - דטעמא משום אהל ולא אהל הוא. **וניסט** - שאינו תקוע יפה, וכשמקיש בו ניסט - טמא, ואם כלי הוא, שמחובר ותקוע או כבד הרבה שאינו ניסט מחמתו - טהור. **וקתני נמי סיפא** - דקמייתא דהקיש על גבי שידה, אם היו ניסטין - טמאין אפילו לר' נחמיה ור' שמעון, אלמא: טעמייהו לאו משום אהל הוא. **זה הכלל ניסט מחמת כחו** - שהסיט את הכלי או את האהל ממש, שניתקו ממושבו משהו. **מחמת רעדה** - שטפח ברגליו בקרקע, ומחמת ניענוע הקרקע ניסט הכלי, אף על פי שניתק מן הארץ - טהור, דכח כוחו הוא. **דכולי עלמא** - אפילו לר' נחמיה, הסיט ממש מחמת כחו - טמא, ואפילו אהל. **מחמת רעדה טהור** - ואפילו הוא כלי. **והכא ברעדה מחמת כחו** - שהקיש עליהן ממש, ולא נתקן ולא הוסטו, אלא רעדו. **ומתניתין** - דעירוב במאי מוקמינן לה, דהא לכולי עלמא אי גדול הוא - אהל הוא, ואמאי עירובו עירוב, אי קטן שאינו מחזיק ארבעים סאה בלח - כלי הוא, ומאי טעמא דר' אליעזר? קטיר במתנא - קשור המנעול בחבל. **ובעי סכינא למיפסקיה** - דאי הוה מצי למיפסקיה בידיה - שפיר דמי אפילו לר' אליעזר, דאין חתיכה אסורה אלא במחובר, אבל הכא מקלקל הוא, ושרי, כדתניא במסכת ביצה (לא, ב): חותמות שבכלים מתיר ומפקיע וחותרך, ואף על גב דהכא אהל הוא, ואמרין התם שבקרקע אסור לחתוך - גזירה דרבנן היא, דמיחזי כסותר ולא סותר בנין ממש הוא, דהא פתיחת דלת בעלמא הוא, כיון דשבות הוא - לא גזרו עליו בין השמשות. **אלא לצורך תשמישן** - ועיקר תשמישו של סכין לא לחתוך חבלים הוא, אלא לחם ובשר ואוכלין, והכי פליגי: תנא קמא לית ליה דר' נחמיה, הלכך עירובו עירוב - דפסיק ליה למיתנא, ר' אליעזר אומר: אם בעיר אבד - הרי זה עירוב, דכי מדכר ליה מייתי ליה דרך קרפיפות, ואם בשדה - אינו עירוב, דמיפסיק מנעול לא מצי, כדר' נחמיה. **משנה. נתגלגל חוץ לתחום אינו עירוב** - הואיל ויש מביתו שהוא לן שם, עד עירובו יותר מאלפים אמה, דממה נפשך כל היכא דקנה שביתה אי בביתו אי בעירובו -

לא מצי למיזל ולמשקליה. **נפל עליו גל** - מפרש בגמרא דבעי מרא וחצינא לפנויי, דהויא מלאכה ולא שבות. **תרומה ונטמאת** - דלא חזיא לא לדידיה ולא לאחריני. **משחשיכה** - כבר קנה עירוב בין השמשות, ושבת הואיל והותרה הותרה. **ספק** - אם מבעוד יום אם משחשיכה. **הרי זה חמר גמל** - דמספקא לן אי קני ליה זה עירוב והכא הוי ביתו, ומהכא יש לו אלפים אמה לכל רוח והפסיד אלפים שמעבר ביתו או שמא לא קנה עירוב, ומביתו יש לו אלפים לכל רוח ולא קנה לעבר עירובו כלום, ומחמת ספק זה נאסר לילך אלא אלפים אמה שבין ביתו לעירובו, דממה נפשך בהנך משתרי, אבל אלפים שמעירובו ואילך - לא, דילמא לא קנה עירוב, ומביתו ואילך נמי לא - דלמא קנה עירוב, נמצא זה מושכו כאן לילך, וזה מושכו לכאן, כאדם המנהיג חמור וגמל, שהחמור הולך לפניו וזה מנהיגו, והגמל הוא מושך - וצריך לפנות לפניו ולאחריו. **גמרא. הנותן את עירובו** - הואיל ונתכוין לקנות שם שביתה יש לו ארבע אמות, דהואיל והנהו ארבע אמות מיבלען בתחומא - הוו להו כתחומא, והוי כנותן את עירובו בבית שבסוף התחום שאפילו הוא אלף אמה מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה. **דאי בעי שקיל ליה** - וקתני מתניתין אינו עירוב משום טלטול אבנים, דשבות דרבנן הוא.

דף להב.

להודיעך כחו דר' יוסי - דאף על גב דאינו בעולם - לא מיתסר. **להודיעך כחו דר' מאיר** - דאף על גב דישנה בעולם, ויש לומר העמידנה בבין השמשות על חזקתה, וקודם לכן טהורה היתה - אפילו הכי לא אמרינן חזקה לקולא. **בטומאה חמורה** - שניטמא בטומאה המטמאתו מן התורה, כגון באב הטומאה. **אבל טומאה קלה** - דרבנן היא, ואיזו טומאת דברי - סופרים לטמאות אדם - כגון אכל חצי פרס אוכלין טמאין, והבא ראשו ורובו כו' משמונה עשרה דבר הן ביציאות השבת. **ואפילו טבל** - יש לומר בו ספק, כגון ספק טבל בארבעים סאה, שהיה מקוה לפנינו ונמצא חסר, ואין אנו יודעים אם בשעת טבילה היה שלם ואחר כך חיסר, או לא. **וכן שני מקואות** - שאנו בקיאים באחד מהן שלא היו בו ארבעים סאה מעולם. **ספיקו טהור** - וסתם משנה ר' מאיר. **ור' יוסי מטמא** - ולקמן מקשינן דר' יוסי אדר' יוסי. **תחומין דאורייתא** - וספיקא דאורייתא לחומרא. **אם אינו יכול להבליעו** - בפרק כיצד מעברין (עירובין נז, ב) היא, היה מודד ורוצה לסיים תחומי העיר

ולעשות שם סימן, ותנן: אין מודדין אלא בחבל של חמישים אמה, והגיע לגיא או לגדר משופע ויכול להבליעו בחבל של חמישים אמה - מבליעו, ואף על פי ששפועו מרבה את הדרך, ואם היה מודד שיפועו מכאן ועלייתו לעבר השני - יש בו מאה או מאתים אמות - לא איכפת לן, הואיל ומשפתו אל שפתו אין יותר מחמישים אמה, ואם אינו יכול להבליעו בחבל של חמישים אמה. **בזו אמר ר' דוסתאי בר ינאי משום ר' מאיר שמעתי שמקדרין בהרים - לא** מבליעו בחבל ארוך יותר מחמישים, דהתנן אין מודדין אלא בחבל של חמישים אמה, ולא מודד כל מדרונו כמות שהוא בחבל של חמישים בקרקע חלקה - דאיכא חומרא טפי, אלא מודדו בחבלים קטנים של ארבע אמות, ואוחזין בו שני בני אדם בשני ראשי החבל, התחתון נותן ראש החבל כנגד לבו, והעליון כנגד מרגלותיו, ומשתכרין בכל ארבע אמות כשיעור חצי קומת אדם, ולשון מקדרין - כמו נוקבין, דמשוה מדת ההר כאילו הוא נקוב במקום מעמד רגלי העליון, ונמצא לבו במקום שרגליו עומדות עכשיו, וכשנותן החבל עכשיו כנגד מרגלותיו - הוי ליה כאילו נותן אותו כנגד לבו בקרקע חלקה, כדרך כל המודדין. **אין מקדרין בעגלה ערופה -** כשבא למדוד הערים שסביבות החלל לידע איזו היא קרובה מכולן - מודד את ההרים ואת הגאיות כמות שהן, ואף על פי שהמדרון מרבה את המדה ומרחיק את העיר. **וכן בתחום ערי מקלט -** דקיימא לן: כשם שהעיר קולטת כך תחומה קולט. **שמעתי -** ר' מאיר קאמר ליה, ושמעתי איכא למימר שמעתי מרבתי, ולדידיה לא סבירא ליה. **נגע באחד -** באדם אחד. **ר' מאיר מטהר -** דאמר: אוקמיה אחזקיה, ואתמול חי היה, אלמא: בספיקא דאורייתא ואיכא חזקה לקולא - אזיל ר' מאיר בתר חזקה, ומתניתין נמי, ניזיל בתר חזקה, ומעיקרא כי אנח התם - טהור הואי. **כל בין השמשות -** מתחילתו ועד סופו, דודאי איטמי מבעוד יום, דתחילת בין השמשות מערב שבת הוא. **בהא לימא כו' -** הא ודאי מבעוד יום איטמי, ומתניתין קתני: מבעוד יום אין עירובו עירוב דברי הכל. **אחת אומרת מבעוד יום כו' -** ובהא פליגי, ר' יוסי סבר: אוקי תרי לבהדי תרי, ואוקי תרומה אחזקה קמייתא, וכי אנחה - טהורה הואי, - ר' מאיר סבר: כיון דאיכא כת דמפקא ליה מחזקיה, בספיקא דאורייתא לא אזלינן בתר חזקה, אבל בנוגע באחד בלילה, דאין כת מוציאתו מחזקתו - מוקמינן ליה כל הלילה בחזקתו, ובתר שעת מציאתו לא אזלינן, דאיכא למימר השתא הוא דמיית.

דף לו.א

רבא אמר - גבי נגע באחד נמי, אפילו יש שני כיתי עדים חלוקות אחת אומרת קודם שנגע בו מת, ואחת אומרת עכשיו מת - הוי נמי ר' מאיר מטהר, ואפילו הכי לא תיקשי. **התם תרי חזקי נינהו** - לטהר ומשום הכי אזלינן לקולא, דאוקי תרי לבהדי תרי, והעמד מת על חזקתו ראשונה כל הלילה: וחי הוה, ועוד: העמד נוגע על חזקתו ראשונה, וטהור היה. **הכא** - במתניתין, חדא חזקה הוא דאיכא למימר, העמד תרומה על חזקתה, ומשום חדא חזקה לא מרעינן סהדי, הלכך אזלינן לחומרא. **קשיא דר' יוסי** - דברייתא דקתני בספק טבל ובספק לא טבל ובטומאה דרבנן אכל אוכלין כו' ור' יוסי מטמא, ומתניתין קתני ספק עירוב כשר, ואפילו תחומין דרבנן תיקשי. **הואיל ויש לה עיקר מן התורה** - דיש טומאה מן התורה, ויש להחמיר בספק טבילתה, להכי אחמור רבנן אף בספק טבילת טומאה דרבנן, דלא ליתי לזלזולי בספק טבילת טומאה דאורייתא. **שבת נמי דאורייתא היא** - אתחומין פריך, למימר דתחומין דאורייתא, וכר' עקיבא במסכת סוטה (ל, ב). **ומשני קסבר ר' יוסי תחומין דרבנן** - ומשום דלא ליתו לזלזולי בשאר ספיקות דמלאכת שבת ליכא למיגזר, דלא דמו מלאכות לתחומין, אבל טומאות דמו להדדי. **דידיה** - מחמיר אפילו בספק דרבנן, ומתניתין דרביה אבטולמוס היא. **העמד טמא על חזקתו** - כוליה חזקה, לחומרא - איכא, לקולא - ליכא, אבל מתניתין איכא חזקה לקולא ולחומרא, העמד אדם על חזקת תחום ביתו ואמר לא עירב, העמד תרומה על חזקתה ועירב, ובדרבנן לקולא אזלינן. **שלא נמדדה** - מתחילתה ולא עמדה בחזקת כשרות. **עירב בתרומה** - טהורה ונטמאת משהניחה שם. **ספק מבעוד יום נטמאת ספק משחשיכה נטמאת** - אמרינן: אוקמיה בין השמשות אחזקתיה קמייתא וטהורה הוא, והשתא משחשיכה הוא דאיטמי. **וכן בפירות** - של טבל. **ספק מבעוד יום נתקנו** - לאחר שהניחן שם. **ספק משחשיכה נתקנו** - ולא קנה עירוב, כדתנן במתניתין אבל לא בטבל ולקמן פריך בהאי מה חזקת כשרות איכא דמכשר ר' יוסי דהא איכא למימר העמד טבל על חזקתו. **ספק טמאה ספק טהורה** - דקודם שהניחה שם נולד לה ספק ולא היה שם חזקת הכשר עירוב מעולם. **מאי שנא תרומה** - דרישא ספק מבעוד יום ניטמא ספק משחשיכה דמכשר ר' יוסי משום חזקה קמייתא. **פירות** - ספק מבעוד יום נתקנו ספק משחשיכה, נוקמינהו

נמי אחזקה קמייטא דטבל הוו, וליפסול. **נדמעו** - חולין הוו מעיקרא מתוקנין ונפלה בהן תרומה ונדמעו והאי תנא סבר לה כסומכוס דאמר (עירובין כו, ב): אין מערבין לישראל בתרומה, הלכך, אם מבעוד יום נדמעו אף על גב דחזי לכהנים אין עירובו עירוב, לישנא אחרינא: נדמעו - שנפל לתוכן טבל, דלא חזי אפילו לכהן. **עירבו לי בטהורה בכל מקום שהיא** - והניחום שתיהן יחד בסוף התחום, ובככרות של תרומה עסקינן, דאי בחולין - חולין טמאין מותרין הן, דלאו כל אדם אוכל חוליו בטהרה. **דליכא טהורה** - ודאית, דשמא מבעוד יום נטמאת. **או דילמא אפילו ר' יוסי** - לא מכשר במתניתין אלא משום דאי טהורה היא הא ידע לה היכא היא, ואיזו היא סעודתו, ומשום ספק טומאה לא מיפסלא, דאמר אוקמא אחזקה. **אבל הכא לא ידע** - הי ניהו סעודתו. **בעינן סעודה הראויה מבעוד יום וליכא** - ואין עירובו כלום, דאפילו חמר גמל לא הוי, דבשלמא מתניתין - סעודה הראויה הואי, והשתא הוא דאיתיליד בה ספק. **ככר זו כו'** - אמר על ככר אחת בערב שבת היום יהא חול ולמחר יהא קדש, ועירב שלוחו בה. **מהו** - הואיל ובין השמשות ספק הוא, חיישינן דילמא קודם קניית עירוב חל עליה הקדש, ואין מערבין בהקדש, או לא אמרינן הכי. **היום תהא קודש ולמחר תהא חול** - על מעות שיש לי בבית, מהו, מי אמרינן כי מטא בין השמשות - נפק ליה מקדושתיה וקנה עירוב, או לא. **ומאי שנא** - הא בין השמשות ספיקא הוא, מאי שנא הכא לקולא והכא לחומרא. **לכי תיכול עלה כורא דמילתא** - לכשתמדוד כור של מלח על דבר זה ותתנהו לי, אומר לך טעמו. **היום חול ולמחר קודש** - ובין השמשות דקניית עירוב ספיקא הוא, ומספיקא לא תפקיה ממילתיה קמייטא, וכן סיפא. **של מעשר** - ראשון, שהיה עדיין טבל שלא הפריש הלוי ממנה תרומת מעשר, והרי הוא במיתה בעודו טבל, ואפילו לכהנים, ולא חזי לעירוב, ולגבי לגין טבול יום בעודו טבל לא פסיל, דטבול יום מותר בנגיעה לחולין ולמעשר, ואף על גב דפתיכא ביה תרומה שלא הורמה, ואמר הרי זו שבלגין תרומת מעשר על החבית לכשתחשך, ויעריב שמשו שתהא כשרה לתרומה. **דבריו קיימין** - והתרומה טהורה. **ואם אמר עירבו לי בלגין זה לא אמר כלום** - הואיל וכי מטא בין השמשות אכתי טבל הוה. **סוף היום** - תחילת בין השמשות, שהוא סוף היום של ערב שבת. **קונה עירוב** - וסוף היום אכתי טבל הוא.

דף לו.ב

דאי אמרת תחילת היום - של שבת קונה עירוב, דהיינו סוף בין השמשות קונה עירוב, אמאי לא אמר כלום? משנה. **מתנה אדם על עירובו** - מניח אדם שני עירובין, אחד לסוף אלפים למזרח ביתו ואחד לסוף אלפים אמה למערב ביתו. **ואומר אם באו נכרים מן המזרח** - וצריך אני לברוח מפניהם - יקנה לי עירובי שבמערב, ויהיו לי במערב ביתי ארבעת אלפים אמה, אף על גב דלא אתו עד למחר - אמרינן: יש ברירה, דבין השמשות קנה לו עירובו דאיך גיסא. **הריני כבני עירי** - אלפים מעירי לכל רוח, ואין צריך להשתכר כאן ולהפסיד כאן. **בא חכם למזרח** - חוץ לתחום עירי, ורוצה אני ללמוד תורה מפיו ועכשיו איני יודע לאיזה צד יבא, ולמחר אשמע מבני אדם הבאים משם לכאן על ידי עירוב. **ר' יהודה אומר** - אם באו לכאן ולכאן, ואחד מהן רבו - ילך אצל רבו ולא אצל חכם, דקים לן בגוויה דבשעת קניית עירוב דעתיה למקני ליה ההוא עירוב דלצד רבו, ומיהו, איהו הוא דלא ידע לאיזה מן הצדדין יבא, והשתא דידיע להתם ליזיל. **גמרא. תני איפכא** - אייתי מתניתא בידיה דתני איפכא: בורח מן החכם, ומתנה: אם בא חכם למזרח - עירובו למערב כו', ולגבי נכרים תני דלההוא צד דליתו נכרים לקני עירוביה. **פרהגבני** - גבאי המס ובורח מפניהם. **מרי דמתא** - צריך הוא לפייס או לצעוק. **מותיב פירקי** - לדרוש ברבים, דעת האדם לילך ולשמוע. **מקרי שמע** - כלומר מלמדי תינוקות להתפלל, ומתניתין דר' יצחק בדאתו בי תרי, חד להאי גיסא וחד להאי גיסא, ומתניתין אדמותיב פירקי קאי, והכי קאמר: בא מותיב פירקי למזרח, או בא לכאן ולכאן דתרווייהו מותיבי פירקי - למקום שארצה אלך, ולכשיברור לו למחר אמרינן הוברר הדבר דבשעת קניית עירוב דעתיה אההוא חכם הוה, ודר' יצחק קאי אמקרי שמע, והכי קאמר: בא מקרי שמע למזרח - עירובי אדמותיב פירקי למערב, בא מקרי שמע למערב - עירובי אדמותיב פירקי למזרח, בא לכאן ולכאן, תרווייהו מותיבי פירקי או שניהן שוין - למקום שארצה אלך, כך שמעתי. **ורבנן** - דפליגי אדר' יהודה, דאפילו אחד מהן רבו ילך לאיזה שירצה. **דזמנין דניתא ליה לאיניש בחבריה טפי מרביה** - ויש לומר ברירה אף כאן. **ליתא למתניתין** - דקתני לר' יהודה, היו שניהן רבותיו - למקום שירצה לילך, אלמא: אית ליה לר' יהודה ברירה, דהא עירוב מאתמול קנה, ואיהו השתא הוא דקא בריר ליה, ואמרינן: הוברר הדבר דמאתמול נמי דעתיה להאי הוה. **ליתא למתניתין** - אינה עיקר, מדתני איו,

הואיל ואשכחן מתניתין דתני איו דלאו הכי הוא. **איו** - שם חכם. **על שני דברים** - לומר בא לכאן ולכאן למקום שארצה אלך, דאין ברירה אלא על אחד ואינו יודע להיכן יבא, יכול להתנות ולומר בא חכם למזרח כו'. **מאי שנא לכאן ולכאן** - דתלה עצמו לומר באיזה שארצה אלך, דלא שרי ר' יהודה. **דאין ברירה** - דכי בריר למחר, אמרינן שמא אתמול כי קנה עירוב לאו דעתיה אהך הוה, אלא אאידיך. **מזרח ומערב נמי** - בשלא בא אלא אחד, וקא סלקא דעתך השתא דבין השמשות עדיין לא בא חכם למזרח, שעדיין היה רחוק מן העירוב ששה אלפים פחות שתי אמות, ומשחשיכה הלך אלפים ונכנס לתוך ארבעה אלפים של עיר, וזה שהניח עירובו ותלה בדעת החכם, ואמר אם יבוא למזרח עירובי למזרח ואם לא יבא לא לכאן ולא לכאן הריני כבני עירי ולא יהא עירוב, ולמחר שמע שבא למזרח מי יאמר דבשעת קניית עירוב היה דעת החכם ליכנס לתוך ארבעה אלפים של עיר, דילמא לא היה בדעתו לזוז, ולא קנה עירובו של זה, ור' יהודה קאמר דקני, דאמרינן: הוברר הדבר דסופו הוכיח שבין השמשות היה דעתו לכאן. **אמר ר' יוחנן וכבר בא חכם** - מתניתין בהכי עסקינן שבא חכם כבר קודם בין השמשות, אבל זה לא היה יודע להיכן בא, או אם בא או לא, ולמחר כשנשמע לו גלויי מילתא בעלמא הוא, ואיגלאי מילתא דההוא עירוב קנה, ואין זו סמך על ברירת ספק, אלא קנייה ודאית - שהרי אמר לצד החכם יקנה לי העירוב, והחכם כבר בא קודם קניית העירוב, וקנה. **אדרבה ליתא לדאיו** - דמתניתין עיקר, וההיא ברייתא היא. **לא סלקא דעתך** - לאפוקי לההיא דאיו. **הלוקח יין מבין הכותים** - קודם שגזרו על יינם כדמפרש בשחיטת חולין, וסתם כותים לא מפרשי תרומה, ואין לזה כלים להפריש לתוכן תרומה ומעשר.

דף לזא

אומר שני לוגין שאני עתיד להפריש תרומה - מן המאה. **הרי הן** - בתוכו. **ומיחל** - מעשר שני שהוא יכול לתקן מיד בלא הפרשה לאחר שקרא עליו שם יחללנו בכל מקום שהוא על המעות, ושותה מיד, ולאחר זמן יפריש התרומה והמעשר, ואמרינן: הוברר הדבר שזהו תרומה. **אוסרין** - קא סלקא דעתך השתא דטעמייהו משום דקסברי אין ברירה. **[זוזי - זוגי]**. **בעירוב** - בשותפות. **לאיזה** - מן הקינין שירצה, שתי הפרידות יקריב עולות לשתי הנשים, ואת קן האחת יקריב שתיהן חטאות לשתי הנשים, וכל שכן אם בא

לחלק כל קן וקן פרידה לעולה ופרידה לחטאת דשפיר דמי, אלמא: מדקא אמר שמונתר ליקח קיניהן בעירוב - מכלל דיש ברירה דאמרינן: הוברר הדבר שזו הפרידה שהקריב לשמה של זו שלה היא, דשם בעלים בעינן, דאי אין ברירה - איכא למימר חטאת ועולה שהקריב לה לא שלה היו אלא של חברתה, וקרוב הקרב בשנוי בעלים קיימא לן בפסחים (ס, ב) ובזבחים (ב, א) דאינו עולה לבעלים וכל שכן בחטאת שלא לשמה או שלא לשם בעליה - לגמרי מיפסלא, וקביעות שם בעלים אינו תלוי בכהן. **כשהתנו** - הנשים ביניהן, שכל מי שיקריב הכהן לשמה יהא שלה. **אי הכי מאי למימרא** - כיון דמדעת כהן תלוי. **קא משמע לן כדרב חסדא** - שאף על פי שהיה כל קן וקן בפני עצמו, אלא שלקחום ביחד, וסלקא דעתך אמינא על כרחו מכל קן צריך לעשות חטאת ועולה, ולא יוכל לעשות מן הקן האחד שתי עולות לשתיהן הנשים, ומקן השני שתי חטאות, דלאו אדעתא דהכי יהבינהו, קא משמע לן: כיון דלא אקבעינהו בהדיא בשעת לקיחה, לאמר פרידה זו חטאת ופרידה זו עולה - אפילו קבעום לאחר לקיחה, יכול הכהן לעשות כמה שירצה. **אין הקינין** - של כל מחוסרי כפרה, מתפרשות איזו עולה ואיזו חטאת.

דף לזב

אלא אי בלקיחת בעלים - שאמרו בשעת לקיחה זו אני לוקח לעולה וזו לחטאת. **או בעשיית כהן** - אבל אם לקחום סתם, ואחר כך קרא עליהן שם - אין השם חל עליהן, ויכול הכהן לשנותן, וקרא דריש רב חסדא בסדר יומא: ולקחה שתי תורים או שני בני יונה אחד לעולה ואחד לחטאת וכתוב גבי כהן ועשה הכהן את - האחד חטאת והאחד עולה אלמא: אין שם עולה וחטאת חל עליהן אלא בלקיחה או בעשייה. **עם הארץ שאמר לחבר** - שהיה חבר הולך לשוק ליקח לו ירק לעצמו, ואמר לו עם הארץ: קח גם לי אגודת ירק, אין צריך חבר לעשר דמאי מאותה שנתן לעם הארץ, אף על פי שלקח שלו ושל עם הארץ סתם, ולא פירש כשקנאן זה לי וזה לעם הארץ, והוא מעם הארץ לקחן - יש ברירה, כשנותנו לעם הארץ שזו לצורכו לוקחה, ואין חבר זה מוכרה לו. **וחכמים אומרים צריך לעשר** - דאין ברירה, ויש לומר: זו לצורך חבר לוקחה, והוא חוזר ומחליפה לעם הארץ וחבר אינו רשאי למכור לעם הארץ דבר שאינו מתוקן. **ר' יוסי אומר חילל** - וכי סליק סלע בידיה אמרינן: יש ברירה, שזה שחילל מעשר שני עליה דאי אין ברירה, לא אמר מידי אלא

אמרינן: דהא סלע דסלקא בידיה השתא לא הוה דעתיה להחליף ואישתכח דקא אכיל מעשר שני בלא פדיה. **דאפכת תרתי** - אגודה וחילול. **מקמי חדא** - יין מבין הכותים. **דקתני סיפא** - דהך דחילול. **סלע חדשה** - ואין שם אלא היא, ולקמן פריך: מאי תעלה. **שחילל** - דכיון דאין שם חדשה אלא היא, מנכרא מלתא. **אי דאיכא תרתי תלת** - חדשות, היינו קמייתא, ואמאי חילל. **מאן האי תנא** - דבעי למימר דלית ליה ברירה אפילו בעירוב דמדרבנן הוא. **הכי גרסינן: על איזה מהן שארצה רציתי ילך לא רציתי לא ילך רצה מבעוד יום כו' משחשיכה אינו עירוב** - דילמא בין השמשות לא הוה דעתיה להאי. **תנא דבי אינו** - אליבא דר' יהודה, דבעירוב נמי קאמר אין ברירה. **לא שמיע ליה** - ומהנך תנאי דלעיל לא מצי אמר, דכולהו מילי דאורייתא נינהו. **רציתי אלך לא רציתי לא אלך** - היה מונח עירובו בסוף אלפים למזרח במקום המשתמר, והרי הוא מניחו שם עכשיו לכל השנה כולה, שבשבת שירצה יקנה לו עירובו ובשבת שלא ירצה יהיה כבני עירו ולא יקנה לו העירוב להפסידו אלפים אמה שבמערב. **עירובו עירוב** - ויש ברירה, דבין השמשות דעתיה הכי הוה. **והא שמעינן לר' שמעון** - גבי יין הבא מבין הכותים. **רבא אמר** - טעמא דר' שמעון ביין - לאו משום דאין ברירה הוא, דאית ליה ברירה, אלא משום דקרייה רחמנא לתרומה ראשית דגנך ותירושך - מכלל שתהא מובדלת תרומה משיריה בשעה שקורא עליה שם שתהא היא נראית ראשית ואלו שיריה. **היו לפניו שני רמונים כו'** - בהדיא הוי ליה למיפרך מהא דלקמן, דתנן: תרומת הכרי כו', אלא הלכתא דעלמא נקט, כלומר: אם באתה לדרוש ברבים אליבא דר' שמעון - אתה דורש על אחד שהיו לפניו שני רמונים כו'. **אין בדבריו כלום** - הואיל ובשעת קריאת השם אינו ניכר איזו תרומה ואיזו שיריה, דהא הכא גבי יין ניכרין שיריה לאחר זמן כי הכא, וקאסר ר' שמעון. **בתוכו** - באמצעיתו תהא תרומתו כדי שיעור תרומה ומעכשיו תהא להתיר סביביו. **ותרומת מעשר בתוכו** - מילתא אחריתי היא, כלומר או אם היה כרי של מעשר, ואמר תהא תרומת מעשר שלו בתוכו - קרא שם, ועד עכשיו, אם אכל ממנו לא היה בו אלא איסור של טבל, ומעתה אם אכלו - לוקה עליו משום תרומה ומשום מעשר שני חוץ לירושלים ואם ניטמא ואכלו חייב משום אוכל תרומה בטומאה. **דאיכא סביביו** - שיריה ניכרים דאיהו בתוכו קאמר. **ואיבעית אימא** - ר' שמעון אית ליה ברירה, וגבי יין דקאסר - לאו משום דקסבר אין ברירה, אלא כדקתני טעמא: שמא יבקע הנוד קודם

שיפריש הימנו, ונמצא ששתה טבלין למפרע, דבשלמא כי מפריש לה לאחר זמן - איכא למימר הך דמטא השתא לחלק (בהן) (מסורת הש"ס: [כהן]) יש ברירה, דמעיקרא בתוך הנוד נמי דידיה הואי משעת קריאת שם, וחולין שתה, אבל כי בקע הנוד ולא איברר לה תרומה מיניה - מאי יש ברירה איכא למימר, הא אפילו לבסוף לאו לכלל תרומה אתאי. **לכשיבקע** - נעיין בדבר לאוסרו, כלומר: דלא חיישינן להכי, דלא שכיח, דאי בעי מסר ליה לשומר.

דף לח.א

משנה. **מערב אדם שני עירובין** - אם היה צריך יום ראשון לילך לכאן, ויום שני לילך לכאן, יכול לערב למזרח ולמערב ערב יום טוב הראשון. **ואומר עירובי** - של מזרח יקנה לי היום לצורך מחר, ועירובי של מערב יקנה לי בבין השמשות דלמחר לצורך יום שני, דקסבר ר' אליעזר: שבת ויום טוב לאו כחד יומא אריכא נינהו, אלא שתי קדושות, ולכל חד יומא אית ליה חדא שביתה, ובכל חדא מיקניא ליה שביתה לאיזה צד שירצה, ובין השמשות דקמא לדידיה הוא דקני, ולא ליום שני. **עירובי בראשון ובשני כבני עירי כו'** - כלומר: ואם לא היה רוצה לילך אלא באחד מן הצדדין ביום ראשון, ובשני אין צריך לזוז מתחומו לא לכאן ולא לכאן, ואינו רוצה להפסיד לא אלפים של תחומו מכאן ולא אלפים של תחומו מכאן - יערב עירוב אחד לצד שהוא רוצה לילך בו ביום ראשון, ויאמר: עירובי זה יקנה לי לצורך מחר, ובשני הריני כבני עירי שלא עירבו, או אם היה צריך לילך בשני ולא בראשון יאמר: עירובי זה יקנה לי בין השמשות של מחר, ובראשון אהיה כבני עירי. **או מערב לרוח אחת** - לצורך שני ימים. **או אינו מערב כל עיקר** - אפילו לצד אחד, להיות באחד מן הימים כבני עירו. **או מערב לשני ימים** - ובגמרא פריך: היינו לרוח אחת. **מוליכו** - השליח. **בראשון** - ערב יום טוב שלפני השבת. **ומחשיך עליו** - עד שיקנה העירוב. **ונוטלו ובא לו** - שמא יאבד, ושוב אין לו עירוב בשני, כדקתני: נאכל עירובו בראשון וכו' וחוזר ומוליכו בשני כו'. **משתכר בהליכתו** - כלומר: קנה לו הליכה ליום מחר. **ומשתכר בעירובו שאוכלו** - וביום טוב אחר שבת דלא אפשר בהכי - מוליכו בראשון, וחוזר והולך שם בשני לראות אם קיים עירובו, ומחשיך עליו, ואם רצה - יאכלנו אחרי כן. **מודים אתם לי שהן שתי קדושות** - דקאמריתו אין עירוב לשני, דאי קדושה אחת - הוה ליה כחד יומא אריכא ויקנה בין השמשות של ראשון לשניהן, וכיון דשתי קדושות הן - יכול

לערב נמי לשתי רוחות. **גמרא. לרוח אחת** - דקתני מתניתין. **מאי ניהו** - פשיטא דלשני ימים קאמר בניחותא. **ולשני הימים** - דקתני. **מאי ניהו** - פשיטא לי דלרוח אחת קאמר, ואם כן תרתי למה לי, היינו קמייתא. **אי אתה מודה ביום אחד** - דמערב לרוח אחת, או אינו מערב כל עיקר, לשני ימים נמי, או מערב כמו ליום אחד או אינו מערב כל עיקר. **אבל** - אמת, כמו אבל שרה ומתרגם קושטא (בראשית יז). **שאם עירב ברגליו** - שלא היה לו פת לשגר על ידי שליח ולערב והלך הוא בעצמו וישב לסוף אלפים אמה עד שקדש עליו היום, וקנה שביתה וחזר ולן בביתו. **מערב ברגליו בשני** - צריך לערב ברגליו אף בשני, ואינו יכול לצאת בשני חוץ לתחום על ידי קנייה הראשונה, או אם נאכל עירובו המערב בפת ונאכל עירובו ביום ראשון לאחר שקנה העירוב, אי אתם מודים לי שאינו יוצא עליו בשני על ידי אותה קנייה. **הא לאיי** - ר' אליעזר קמהדר לה, וקאמר: ודאי אף לדבריכם שתי קדושות הן, ולא גרסינן לאיי אפנויי מופני - דאינו דורש לא פסוק ולא גזירה שוה, דבכולי התלמוד הן תרגום של לאיי. **ורבנן מספקא להו** - בשבת ויום טוב, אי קדושה אחת נינהו אי שתי קדושות. **ועבדי הכא לחומרא** - דאין יכול לערב לשני רוחות, דלמא חדא קדושה היא. **והכא לחומרא** - דאי נאכל בראשון דאין עירוב לשני, דלמא שתי קדושות הן. **אי אתה מודה שאין מערבין בתחילה מיום טוב לשבת** - אם לא עירב בין השמשות של ערב יום טוב, והוצרך לצאת בשבת אי אתה מודה שאינו יכול לערב מיום טוב לשבת, אלמא קדושה אחת היא, והרי הוא כיום אחד שאינו יכול לערב בחצי היום, אם לא עירב בין השמשות. **משום הכנה** - שמכין מיום טוב לשבת, ולא משום טעמא דחד יומא הוא. **אין יוצא עליו בשני** - והרי הוא כבני עירו, דודאי שתי קדושות הן, ואין עליו חשש ספק.

דף לחב.

הרי זה חמר גמל - דלמא חדא קדושה היא וקנה עירוב לשני ימים, והפסיד אלפים שכנגד עירובו וכאן לא קנה כלום אלא אלפים שהיו לו בלא עירוב, ודלמא שתי קדושות הן, ולא קנה עירובו אלא ליום אחד, ודינו להיות בשני כבני עירו ואין לו כאן אלא אלפים, וממה נפשך בהנך אלפים אמה משתרי. **אין מערב ברגליו בשני** - אין צריך לערב, דודאי קדושה אחת נינהו וכחדא יומא אריכא הוי. **חד מינייהו ר' אלעזר** - כל ר' אלעזר סתם בתלמוד שהוא

תנא, ר' אלעזר בן שמוע הוא. **סתימתאה** - קרי כל מי שראה רבי דבריו במקומות הרבה ושנאן במשנה סתם. **איפכא שמעינן להו** - לעיל. **וכן אמר ר' שמעון** - נאכל עירובו בראשון - אין יוצא עליו בשני. **וליחשוב נמי רבי** - דשמעינן ליה לעיל בהדיא. **תני לה ולא סבר לה** - ולדברי ר' אליעזר קאמר. **רבנן נמי** - הנך רבן שמעון ור' ישמעאל נמי דקתני וכן דלמא תנו ולא סברי לה. **רב גמרא גמיר לה** - מרביה, דהנך ארבעה זקנים סבירא להו כר' אליעזר, אבל רבי תני ולא סבר לה. **מי סברת סוף היום** - של ערב שבת קונה עירוב, דהוי יום טוב מכין לשבת. **יערבו בלגין** - לגין טבול יום, דתנן לעיל בפירקין עירובין (לו, א) שמילאהו מן החבית של טבל, ואמר הרי זה תרומת מעשר - לכשתחשך דבריו קיימין, ואם אמר עירבו לי בה - לא אמר כלום, אלמא: סוף היום קונה עירוב, ואכתי טבל הוא. **הכי גרסינן: אלא הא דתנן ר' אליעזר כו'** - הא בעינן סעודה הראויה מבעוד יום, וליכא. **מערב אדם שני עירובין** - וקא סלקא דעתך: זה לסוף אלפים למזרח וזה לסוף אלפים למערב, וכי קנה לו יום ראשון למזרח, אי הוה בעי למיזל למערב העיר פסיעה אחת - לא מצי אזיל, דממקום עירובו יש לו אלפים אמה לכל רוח והרי מעירובו ועד עירו הוי אלפים, וכל עירו מיהא מצי אזיל דכולה לדידיה, כיון דלן בה כארבע אמות דמיא ליה, אבל טפי - לא מצי אזיל ליה, והיכי קני ליה עירוב דבמערב בבין השמשות, הא בעינן סעודה הראויה מבעוד יום, והא אי הוה בעי למיזל ומיכליה מבעוד יום - לא מצי אזיל. **בסוף אלפים** - דתו לית ליה לצד שכנגדו ביום ראשון כלום. **לא דמנח ליה בסוף אלף כו'** - דלא - הוה צריך למיזל לא בראשון ולא בשני אלא שלשה אלפים, ונתן עירובו בסוף אלף לכל צד, הילכך, ביום ראשון אף על פי שקנה עירובו למזרח - יכול לילך אצל עירובו במערב, דהא ממקום עירובו שבמזרח עד עירוב שבמערב אלפים הוא דהוו. **עירב בפת בראשון מערב בפת בשני** - לקמן מפרש: באותו פת. **והא קא מכין** - כשמערב ברגליו בשני מיום טוב לשבת, בשלמא מערב בשני בפת תרצת דתחילת היום קונה עירוב, ועירוב דפת שתיקה ממילא קני, אלא עירב ברגליו, סלקא דעתך דבעי למימר שביתתי במקומי, ולא מצי לכיין תחילת היום ובעי למימר מבעוד יום, ואישתכח דמכין באמירתו מיום טוב לשבת. **ר' יוחנן בן נורי** - לקמן במי שהוציא והוה קאמר דישן קונה שביתתו, ואף על גב דהוי כחפצי הפקר בעלמא, שאין אדם מקנה להם שביתה. **בניעור** - גרסינן. **אי הוה שמיע ליה למר** - לרבה, דמתרץ ואזיל כל הנך תירוצי, וקאמר דמשום

דלא אמר מידי שרי, ואף על גב דאזל התם מבעוד יום. **לא יהלך** - בשבת.
לידע מה היא צריכה - אחר השבת.

דף לט.א.

לא יטייל אדם - בשבת או ביום טוב סמוך לחשיכה עד פתח מדינה, כדי להתקרב למרחץ להיות מזומן ליכנס כשתחשך מיד, אלמא: אף על גב דהילוך גרידא עביד ולא אמר מידי - אסור, וגבי עירוב, אי בדיבורא הוה אסור משום הכנה - בשתיקותא נמי הוה אסור. **מוכחא מילתא** - מאי בעי בשדהו, אם לא לידע מה היא צריכה, ורחמנא אמר ממצוא חפצך וגו' (ישעיהו נח), וכן בפתח המדינה, אבל חוץ לעיר עד התחום - לא מוכחא מילתא דלערובי לצורך מחר קאזיל, ולא מסקי אינשי אדעתייהו, אלא, אי צורבא מרבנן הוא - אמרינן שמעתא משכתיה, שמהרהר בה ואין דעתו עליו. **חמרא אירכס ליה** - ואזיל לעיוני, דאפילו בשבת מותר להשיבו מתוך התחום לביתו, אבל מידי דאסיר ליה למיעבד בשבת - אסיר ליה לזמוני נפשיה לההוא מידי. **עירב בפת בראשון** - ונאכל עירובו, מערב ברגליו בשני. **שאין מערבין בתחילה בפת** - מיום טוב לשבת משום הכנה, דקרי ליה השתא שם עירוב. **דיקא נמי** - באותה פת דקרא עליה שם מאתמול והשתא קא שתיק, אבל לא בפת אחרת, דבעי למיקרי שם עירוב השתא. **ורבנן** - אביי ורבה בר חנן, דקא מתמהי לעיל אהכנה דרבה, ולא ילפי מהא מתניתין דדיקא כוותיה, דמשמע בפת אחרת לא - אלמא הכנה היא. **אמרי לך** - דילמא מתניתין עצה טובה קא משמע לן, הא דקתני נוטלו ובא לו - שלא יאבד ויפסיד פתו ויטרח באחרת, ולעולם, אי בעי - מערב באחרת, ודקתני אין עירוב לשני - בקנייה קמייתא קאמר, אי לא הדר מערב. **משנה. שמא תתעבר** - בגולה קמיירי, שמא יעשו בית דין הגדול אלול מעובר ויהיו שני ימים טובים, והוא צריך לילך בראשון לצד אחד ובשני לצד אחר. **מערב שני עירובין** - ומניחן בערב יום טוב, זה לכאן וזה לכאן, ואומר כו' כדלעיל. **ולא הודו לו חכמים** - דקסברי: קדושה אחת הן. **מתנה אדם על הכלכלה** - של טבל ביום טוב ראשון של ראש השנה, ואומר: אם היום חול - תהא זו תרומה על אלו, ואם היום קדש - אין בדברי כלום, דאין מגביהין תרומה ביום טוב, דשבות דרבנן היא, במסכת ביצה, ולמחר אומר: אם אתמול קדש והיום חול - תהא זו שאמרתי אתמול תרומה על אלו, ואם היום קדש ואתמול חול - כבר היא

תרומה מאתמול, ואוכל כלכלה המתוקנת, ומשייר התרומה. **ולא הודו לו חכמים** - דסברי דתרוייהו קדושה אחת היא, ואין מגביהין בהן תרומה. **החליצנו** - זרזנו, והחליצנו כמו נחלץ חושים (במדבר לב). **אם היום אם מחר** - אם היום הוא - החליצנו היום, ואם מחר - מחר. **ולא הודו לו חכמים** - בגמרא מפרש אי אתנאה קאי, וקא סברי לאו ספק הוא אלא יום ראשון הוא ראש חדש, או אזכרון קאי, וקסברי דאין מזכירין של ראש חדש בראש השנה. **גמרא. מודים חכמים** - אף על גב דפליגי עליה דר' אליעזר בשבת ויום טוב - הכא מודו דשני ימים טובים של ראש השנה שתי קדושות הן, דחד מינייהו חול, ומשום ספיקא דלא ידעינן אי עברוהו בית דין וקדשו ירחא ביום שלשים ואחד והוה ליה ראשון חול, או ביום שלשים נקבע, והוי שני חול הוא דעבדי להו. **ור' יוסי אוסר** - דקסבר: לאו משום ספיקא דשמא באו עדים ביום שלשים ספק ביום שלשים ואחד לחודיה איתקון, אלא אף משום שמא באו עדים מן המנחה ולמעלה איתקון, דתרוייהו קדישי, דאמור רבנן שהיו מצפין ביום שלשים של אלול שמא יבאו עדים שנראית הלבנה בו, ויקדשו בית דין את החדש היום, - ונוהגין אותו היום קדש שמא יום טוב הוא, ותניא: תמיד של ראש השנה, שחרית קרב כהלכתו תמיד של חול ושיר של חול המתוקן ליום בהשיר שהיו הלויים אומרים במקדש ביום הראשון כו' [תמיד פרק שביעי, משנה ד] בתמיד של בין הערבים אומר שיר אחר הסירותי מסבל שכמו כדאמרינן בפרק בתרא של ראש השנה (ל, ב) ואם באו עדים אחר תמיד של בין הערבים, שכבר קרב בשיר של חול - תיקנו שיהיו מקדשין החדש מחר, ומיום המחרת מונין קביעתו, כדי לומר שיר הראוי ליום טוב, ומכל מקום, גמר יום שלשים נוהגין קדש כתחלתו, שכך תקנו שיהו נוהגין אותו היום קדש ואפילו גמרו של יום, ואף על פי שיודעין שידחה ליום המחרת, ולמחר קדש, והרחוקים מבית דין נוהגין שני ימים טובים - לאו משום ספק נראית לבנה ביום שלשים והוי שני חול ספק ביום שלשים ואחד והוי ראשון חול קא עבדי, אלא משום שמא באו עדים אחר תמיד של בין הערבים ונהגו בית דין שניהן קדש קא עבדי, אלמא: שניהן קדש. **אי אתם מודים כו'** - כדפרישית, אלמא: אגן דרחקינן מבית דין מספקא לן דילמא הכי הוה, ותרוייהו קדש.

ורבנן - אמרי לך התם נמי כיון דנדחה ליום המחרת הוי ראשון חול, ולא הוי קודש אלא חד והאי דתקון לגמור היום בקדושה - כי היכי דלא לזלזולי ביום שלושים של שנה האחרת, דאי שריית להו לעשות בו מלאכה מן המנחה ולמעלה, כשיודעין שידחה - אתו למיעבד ביה נמי קודם המנחה, ושמא יבואו עדים קודם המנחה, ויהא היום קדש, ונמצא שעשו מלאכה ביום טוב. **וצריכי** - לר' יהודה לאורויי דשתי קדושות הן בהנך תלת מילי, לענין עירוב וכלכלה וביצה. **הכי גרסינן: אבל כלכלה דמיחזי כמתקן טיבלא אימא לא. ביצה** - שנולדה ביום טוב איתסר בכלל גזירת פירות הנושרין, שגזרו עליהן שמא יעלה ויתלוש, ויש שאוסרים בכלל משקין שזבו מן הענבים שגזרו עליהן משום שמא יסחוט, והך פלוגתא בשמעתא קמייתא דביצה. **וקורא עליה שם** - בתנאי כמו שאמרנו. **ולמחר הוא אומר** - על אותה עצמה שתהא תרומה על חברתה. **וקורא עליה שם** - על אותה של תרומה. **ואוכלה** - לחברתה. **וכן היה ר' יוסי אוסר בשני ימים טובים של גלויות** - כגון שני ימים של פסח ועצרת וסוכות, שהתורה אמרה יום אחד שבתון, ובגולה עושין שני ימים, מפני שרחוקין מבית דין, ואין יודעין אם הוקבעו תשרי וניסן ביום שלשים או ביום שלשים ואחד, ואף על גב דמשום ספק, וחד מינייהו חול - אפילו הכי מחמיר בהו ר' יוסי, והנך דראש השנה לא קרי להו של גלויות - מפני שאף בירושלים פעמים היו נעשין שני ימים, וכגון שבאו עדים מן המנחה ולמעלה. **בר טביא** - צבי. **דאיתציז ביום טוב ראשון של גלויות** - ועל ידי נכרים. **רב נחמן ורב חסדא אכלו** - ממה נפשך אי אתמול חול הרי מותר ואי אתמול קודש הרי היום חול והרי המתננו בכדי שיעשה. **לא אכל** - משום דקא סבר קדושה אחת היא. **דתני איסי** - בניחותא. **ואמרי לה איסי תני** - ובלשון תימא כלומר: איסי תני וכו', ואנא איכול. **ומאי קושיא** - דילמא הך סיפא נמי אראש השנה קאי, והכי קאמר: וכן היה ר' יוסי אוסר בראש השנה בגולה כל ראשי שנים, כאותו שהיו עושים בירושלים כשבאים העדים מן המנחה ולמעלה. **של גלויות** - משמע בהני שאין נעשים שנים אלא בגולה. **אמר רב אסי ומאי קושיא דילמא** - האי אוסר הכי קאמר: וכן היה ר' יוסי עושה איסור שני ימים טובים של גלויות קל, כאיסור שני ימים של ראש השנה לרבנן דפליגי עליו, ואמרי מותר, כדתניא לעיל: מודים חכמים לר' אליעזר, ומוטב לתרוצי הכי מילתיה, ולא נוקי שבשתא בר' יוסי, דקיימא לן ר' יוסי נמוקו עמו, והאי חומר בלא טעמא הוא. **תנינא מודה ר' יוסי בשני ימים טובים של גלויות** -

דשתי קדושות הן. **אי משכחת להו** - לרב נחמן ורב חסדא. **לא תימא להו** - להאי מילתא, דמיכספי לי על דלא אכלית מיניה, פסק: ושמעינן מדרב נחמן ורב חסדא ומדרבה בר שמואל ומדרב ששת דהדר ביה, ומדרבא דאמר במסכת ביצה (יז, א): מניח אדם עירובי תבשילין ועירובי תחומין מיום טוב לחבירו ומתנה, ומדרב דאמר במסכת ביצה (ד, ב) בשני ימים טובים של גלויות ביצה שנולדה בזה - מותרת בזה, וקבעי הלכתא כוותיה, דדבר הניצוד או הנלקט מן המחובר ביום טוב הראשון של גלויות - ממתין לערב בכדי שיעשו, ומותר, דמכולהו שמעינן דאחד מהן חול, דאי מספקא לן בקדושה אחת - אמאי מישתרי בהו ביצה, ואי משום דביצה איסורא דרבנן היא - הא לא אישתרי בשני ימים טובים של ראש השנה, ועוד: קיימא לן במסכת ביצה (ד, א) דספיקא דרבנן בדבר שיש לו מתירין אסור, ועוד: צידת צבי מלאכה דאורייתא היא, ושרייה, ובהלכות גדולות אסר, ויליף טעמא מדקבע רב פפא הילכתא: נכרי שהביא דורון לישראל כו', ומוקי דהאי לערב אסורין בכדי שיעשו - לערב של מוצאי יום טוב שני קאמר, דליהוי ראוי לעשות קאמר, ובעיני נראה שאינו כן, אלא כדסתם ואמר לערב סתם - אי ביום טוב ראשון הביאו ימתין לערב בכדי שיעשו ואוכלו, ולפיכך צריך להמתין, דשמא היה היום קדש ולמחר חול, ובעי המתנה בכדי שיעשו, ואי הוה איפכא - כל שכן דאף בלא המתנה היו מותרין, ואי ביום שני הביאום - ימתין לערב בכדי שיעשו, דשמא היום קדש הוא, ותדע דעיקר מילתיה דרב פפא לערב יום טוב ראשון איתמר, דאמר לקמן עירובין (מ, ב): הנהו בני גננא דגזו להו נכרים אסא ביום טוב שני לאורתא שרא להו רבינא לאורוחי לאלתר, אלמא קסבר: כי בעינן בכדי שיעשו - ביום טוב ראשון, דהא קים לן בקביעא דירחא דראשון עיקר, והא דעבדינן תרי יומי - משום דשלחו מתם הזהרו כו', אבל יום טוב שני דקיל - לא בעינן בכדי שיעשו, ומסקנא קבעינן הילכתא אף ביום טוב שני בכדי שיעשו, דלא ליתו לזלזולי ביה, ותשובת הגאון יש בידי כן, עד כאן פסק. **לאו איתצודי איתציז** - דודאי פשיטא ליה לרב ששת דשרי בשני.

דף מ.א.

אלא מחוץ לתחום קאתא - ובו ביום. **והא אשכחיה רב ששת כו'** - ואי בו ביום, אמאי משייל ליה אי קדושה אחת או שתי קדושות. **דקא מפשי** - נכרים ואייתי, אמר: הני ודאי אדעתא דישראל מפשי ואייתו, ואסר להו. **בני גננא** -

קושרי כילות לחתנים, ונותנים שם הדס. **לפי שאינן בני תורה** - ואתו לזלזולי ביום טוב שני. **כיון דחלוקין במוספין** - שמקריבין מוספי ראש חדש ומוספי ראש השנה, כדכתיב (במדבר כט) מלבד עולת החדש. **אמרינן** - בתפלה נמי, את יום ראש החדש הזה ואת יום הזכרון הזה. **זכרון אחד** - את יום הזכרון הזה דרחמנא קרייה זכרון, דכתיב זכרון תרועה, [ובראש חדש נמי כתיב והיו לכם לזכרון]. **מאי לאו** - לא הודו אלהזכיר קאי, דלא הודו לו להזכיר של ראש חדש בראש השנה. **להתנות** - אם היום אם למחר, אלא סתמא לימא, וכן יום המחרת. **בראשי חדשים של כל השנה** - שהוא ספק - אם עיברוה בית דין. **לזלזולי** - אי מחזקינן ליה ספק אתו לזלזולי בשני אבל כי אמרינן סתמא - מחזקינן להו בקדושה אחת. **אבל בשאר חדשים** - דשרו במלאכה, וליכא למיחש לזלזולי - אימא מודו ליה. **מתפלל עשר** - שלש ראשונות ושלש אחרונות, ושל שבת בפני עצמה - הרי שבע, וקדושת היום וכולל עמה מלכיות - הרי שמונה, וזכרונות ושופרות. **ובית הלל אומרים מתפלל תשע** - דכולל שבת ויום טוב בברכה אחת, וחותרם: מקדש השבת וישראל ויום הזכרון. **ואם איתא** - דמזכיר של ראש חדש לבית שמאי, דבעי לכל חד ברכה בפני עצמה - אחת עשרה מבעי ליה.

דף מ.ב.

אמר ר' זירא - לעולם צריך להזכיר, ומיהו, לבית שמאי ברכה באנפי נפשה לראש חדש לא בעי, ולא משום דזכרון דראש השנה עולה לו, דמשמע דכיון דראש השנה הוא היינו ראש חדש, דאי הוה נמי שבת וראש חדש ולא ראש השנה - לא בעי ליה ברכה בפני עצמה, אלא חותרם מקדש השבת וישראל וראשי חדשים, והלכך, בראש השנה נמי חותרם מקדש ישראל ויום הזכרון וראשי חדשים ואף על גב דבשבת וראש השנה בעי לכל חד ברכה בפני עצמה - בראש חדש מודו, דמתוך שכולל ברכתו בתוך ברכת היום שחרית וערבית, ואפילו בשאר שבתות, דההיא ודאי אפילו לבית שמאי פשיטא לן דלא בעי לכל חד ברכה לעצמו, דהא אי הוה מיקלע בחול אין לו ברכה שחרית וערבית, אלא אומר יעלה ויבא בעבודה, והלכך, כי מיקלע בשבת, אפילו למאן דאמר לקמן דבשבת לא מדכרינן דראש חדש בעבודה אלא בברכת היום - מיכלל הוא דכיילינן, ולא בפני עצמה. **כולל נמי במוספין** - לבית שמאי, ואף על גב דבחול אית ליה ברכה במוספין לעצמו - הכא מיכלל הוא דכיילינן הואיל

וכולל שחרית וערבית, אבל שאר ימים טובים, דאית להו ברכה ערבית ושחרית כי מיקלעי בחול - בהני פליגי בית שמאי כי מיקלעי בשבת מצרכי להו ברכה בעצמן, לכל תפלותיהם. **ומי אית להו לבית שמאי כולל** - בברכת המוספין של ראש חודש דאיכלע בשבת. **מתפלל שמנה** - של ראש חדש ושל שבת ובמוספין קאמר. **קשיא** - ושמע מינה, כיון דבשאר שבתות קא בעו בית שמאי ברכה לראש חדש, ובראש השנה לא בעו - דטעמא משום דזכרון דראש השנה עולה לו, ושמע מינה אפילו מכלליה ואדכורי נמי לא בעינן. **וכולל עצמו** - דשחרית וערבית בראש חדש שחל להיות בשבת. **תנאי היא** - דאיכא תנא דאפילו כולל לית ליה, אלא אומר יעלה ויבא בעבודה כבחול, אבל בברכת היום אינו נזכר כלל, אפילו לכוללו. **ומתחיל בשל שבת** - ותתן לנו את יום המנוח הזה ומסיים בשל שבת מקדש השבת ותו לא, ומיהו, במוספים באמצע ברכה הוא נכלל, אבל שחרית וערבית - אינו נכלל אפילו באמצע, והאי תנא לית ליה כולל שחרית וערבית. **כל מקום שזקוק לשבע** - ואפילו שחרית וערבית. **קדושת היום** - של ראש חדש עם של שבת, כגון את יום המנוח הזה ואת יום ראש חדש הזה ואם מועד הוא את יום השבת הזה ואת יום חג פלוני הזה, (פסק: ובמסכת ביצה קבעינן הלכתא דלא כי הני תנאי דמסיימי בשל שבת לחודיה במוספין, אלא אף קדושת היום בעי לאדכורי בחתימה מקדש השבת וישראל והזמנים, ובראש חדש מקדש השבת וישראל וראשי חדשים, אבל במאי דקאמר שחרית וערבית מתפלל כדרכו, ואומר מעין המאורע בעבודה - הלכתא כוותיה, וגבי כולל דשחרית וערבית קבעינן אין הלכה כאותו הזוג, דאמרי כל מקום שזקוק לשבע כולל, בפרק שני דביצה). **מאי הוי עלה** - מהו להזכיר של ראש חדש בראש השנה. **אקרא חדתא** - כשאני רואה דלעת חדשה משנה לשנה אמינא זמן. **אלו שבעת ימי בראשית** - השבת נבחר מתוכה. **שמונה ימי מילה** - השמיני נבחר מתוכה. **אלו שבעה ימי הפסח** - שאתה צריך לתת חלק לכולם, ולקמן מפרש מאי חלק. **לברכה** - דמברכים כל יומא מקדש ישראל והזמנים. **מכל מקום כוס בעינן** - לעיל מהדר לאוקומי הכי נמי מסתברא דאי סלקא דעתך זמן זמן כל שבעה מי איכא ודקאמר דאי לא אמר האידנא אומר למחר וליומא אחרינא האי נמי ליתא, דהא כוס יין בעי לומר הברכה עליו, וסתמא דאינשי, יומא קמא אית להו כוס - אבל בשאר יומא לכולי עלמא לית להו. **הא לא קשיא דמיקלעי ליה כוס** - ולעולם אזמן קאי, ולרב נחמן לא תסייעיה. **תינת עצרת וראש**

השנה - איכא למימר דזמן אכוס קאמר ליה, אלא יום הכפורים, אי בזמן מוקמת ליה - על כרחיך סייעתא לרב נחמן היא, דעל הכוס היכי ליעביד, אי מברך עליה ושתי ליה וכו'. **מי בדלת** - פעם אחת נתקשרו שמים בעבים, והתפלל רב של שבת מבעוד יום, ואמר ליה רב ירמיה לרב: מי בדלת מן המלאכה משקבלת עליך שבת, ואמר ליה: אין, בדילנא. **ליתביה לינוקא** - לשתותו, לאחר שיברך עליו, דהאי שיטעום דקאמר - לאו דווקא קאמר אמברך, דהוא הדין כי שתי אחרינא, דטעמא משום דגנאי הוא לכוס של ברכה שלא יהנה אדם ממנו לאלתר, שתהא ברכת היין דבורא פרי הגפן שלא לצורך, ומכי טעם ליה אחרינא - שפיר דמי, וכדתניא נמי בגמרא דפרק ראווה בית דין (ראש השנה כט, ב): לא יפרוס אדם פרוסה לאורחין אלא אם כן אוכל עמהם, שהרי הן יכולין לעשות, אבל פורס הוא לבניו ולבני ביתו כדי לחנכן במצות, ואף על פי שהוא לא טעם אלא בניו - שפיר דמי, ואף על פי שבירך עליה ברכת המוציא. **דרב אחא בר יעקב** - לא איתפרש. **דאתי למיסרך** - התינוק לאחר המנהג זה, ולשתות ביום הכפורים אחר שיגדיל. **מאי הוי עלה** - צריך לומר זמן בראש השנה וביום הכפורים, או לא. **כד חזייה** - רב חסדא לרב ייבא. **אמר ליה דלוייה לרטיבא רפסא ליה בדוכתיה** - המגביה עץ לח שאינו ראוי להיסק בידוע שצריך למקומו, הואיל ואליו אינו צריך, שעל חנם לא הגביהו, כלומר: על חנם לא באת לכאן.

דף מא.א

וכן ערב תשעה באב שחל להיות בשבת - אף על פי שאם חל להיות בחול לא יאכל שני תבשילין, ולא יאכל בשר ולא ישתה יין - עכשיו שהוא שבת אוכל כל צורכו. **בשעתו** - שהיתה שעתו עומדת לו במלכותו, דמלך והדיוט הוה. **מגולגלת** - צלוייה רכה. **להראות הלכה** - שאין משלימין תענית ערב שבת. **שהוא מפסיק** - סעודה. **מבעוד יום** - שצריך לאכול מבעוד יום, ומקבל תענית עליו משגמר לאכול, ואף על פי שהוא שבת. **אבל** - באמת. **ומה לי ליכנס כשהוא מעונה** - כגון שהשלים בערב שבת תעניתו. **ומה לי לצאת ממנה כשהוא מתענה** - שמתחיל תעניתו מבעוד יום. **ואם התחילו** - שהתחילו להתענות עשרים או שלושים יום, ונכנסו בהן ימי חנוכה או ראש חדש. **שאינ משלימין** - תענית בחנוכה וראש חדש, להתענות כל היום. **וכן בתשעה באב שחל בערב שבת** - נמי אין משלימין. **לבטל את דבריו** - ולומר

משלימין. **חזי אנא דבתר רישא גופא אזיל** - רואה אני בדין ובדת שצריכין
אנו להלך אחד דברי הראשונים. **ולא היה אדם כו'** - אלמא אין משלימין.
בדורו של ר' יוסי - דהוה בתר הכי שבקוהו לדרבן גמליאל וקבעו הלכה כר'
יוסי דמותר. **מבני סנאב בן בנימין** - משפחה היא משבט בנימין, שנפל להן
גורל לקרבן עצים בעשרה באב בימי עזרא, ויום טוב היה להם לעולם, כדתנן
בפרק בתרא דתענית. **לאחר השבת** - שהוא עשרה באב והוי יום טוב שלנו.
טעמא דיום טוב - הא בשאר תשעה באב - היו משלימין, אף על פי שכל
תשעה באב הוי ערב יום טוב שלהם, ור' אלעזר בר צדוק בדורו של רבן
גמליאל הוה, כדתניא בביצה (כב, ב): אמר ר' אלעזר בר' צדוק פעמים הרבה
נכנסתי אחר אבא לבית רבן גמליאל. **שאני יום טוב דרבנן** - כגון האי קרבן
עצים, הואיל וקל הוא - שמתענין בו לשעות, כדקתני: והתענינו בו, לפיכך
משלימין בו ערביות, כלומר: מותר להשלים ערב אותו יום טוב, וליכנס לתוכו
כשהוא מעונה, דהא אפילו בעיקרו מותר להתענות בו קצת היום, אבל שבת
שאסור להתענות בו קצת לשום תענית - אסור נמי להשלים בו ערביות,
שהמשלים ערב שבת מתענה במקצת שבת. **לא שמיע לי הא שמעתא** -
דקבע עולא לעיל הלכה כר' יוסי. **את אמרת ניהלן** - ר' יוסף חלה ושכח
תלמודו, והיה אביי תלמידו מזכירו. **זו דברי ר' מאיר** - דאמר לעיל משום רבן
גמליאל מודה היה שאין משלימין, וכן תשעה באב שחל להיות ערב שבת
אבל חכמים אומרים מתענה ומשלים. **מאי לאו** - חכמים אכולהו קיימי, בין
אחנוכה ופורים בין אערב שבת, ומדאגמריה רב לר' יוסי בלשון חכמים -
שמע מינה הלכה כר' יוסי.

דף מא.ב

דאי סלקא דעתך אכולהו - אמרה רב יהודה. **הא בעי מיניה רבה מרב יהודה**
- כדאמרינן לעיל: אתא לקמיה דרב יהודה, ולא הוה בידיה. **מתענה ומשלים**
- בערב שבת. **הא בעי רבה מרב הונא** - לעיל, ולא פשט ליה. **לבתר דשמעה** -
רב הונא מרב להאי אבל חכמים אומרים הדר אגמריה למר זוטרא ומקמיה
דלישמעיה בעא רבה מיניה ולא פשט ליה. **הכא נמי** - דרב יהודה לא תיקשי.
הא מקמי דשמעה - מרב. **הא לבתר דשמעה** - רב הונא ורב יהודה תלמידי
דרב הוה. **הדרן עלך בכל מערבין**. **משנה**. **מי שהוציאוהו נכרים** - חוץ לתחום.
או רוח רעה - שנכנס בו שד, ונטרפה דעתו, ויצא חוץ לתחום, ואחר כך

נשתפה, והרי הוא חוץ לתחום. **החזירוהו** - לתוך התחום. **כאילו לא יצא** - והרי כל העיר לו כארבע אמות כבתחילה, וחוצה לה אלפים אמה לכל רוח. **הוליכוהו לעיר אחרת** - והרי היא מוקפת מחיצות. **או שנתנוהו בדיר או בסהר** - שהן מוקפין, והיקיפן גדול. **מהלך את כולה** - דהואיל ומוקפת מחיצות הרי היא כארבע אמות. **מפלנדרסין** - שם מקום. **והפליגה** - כשהיא מתרחקת משפת הים ונכנסת לאמצעי קרי ליה הפלגה, ולשון לעז הוא, שקורין לשלולית הים פיל"ג (ים, עומק הים). **הלכו את כולה** - היו מהלכין בכל הספינה, דאף על פי שהספינה הולכת בשבת ויצאו חוץ לתחום - הו כמי שיצא חוץ לתחום וניתן בדיר או בסהר, שהספינה מחיצות לה. **שרצו להחמיר** - בגמרא מפרש. **לנמל** - פורט"ו (נמל) בלעז, ששם הספינות יוצאות מן הים לשפתו. **מה אנו לירד** - מן הספינה לתוך העיר, כלומר באנו מחוץ לתחום משחשיכה. **גמרא. והרשות** - מי שיש לו נושין. **לקבלינהו מאהבה** - דמכפרי עליה. **כשהן מספרים** - אפילו יש בהן חיות הרבה, שמדברים - אף על פי כן מתין פתאום. **הדרוקן** - חולי הפה, מושג"א (מחלת פה, מחלה הגורמת לפצעים בפה). **זוודתא** - לזמן תכריכין. - חזר לדעת - מי שהוציאוהו נכרים וחזר לדעת לתוך התחום - לא הוי כהחזירוהו, דתנן במתניתין כאילו לא יצא. **מהו דתימא** - מתניתין לצדדין קתני והחזירוהו דסיפא - מילתא באפי נפשיה היא, ולא אהוציאוהו נכרים קאי, והכי קאמר: מי שהוציאוהו נכרים, בין כשהוא עומד בחוץ בין שחזר לדעת - אין לו אלא ארבע אמות, ומי שהיה חוץ לתחום והחזירוהו נכרים, בין שהיתה יציאתו ראשונה לדעת בין שלא לדעת אלא באונס - הוי כאילו לא יצא. **קא משמע לן** - ר' נחמן דסיפא דמתניתין ארישא מהדר. **הוצרך לנקביו** - זה שהוציאוהו נכרים, מהו לצאת מארבע אמותיו. **את לא תעשה שבתורה** - לאו דלא תסור (דברים יז) ותחומין נמי דרבנן. **אי פיקח הוא** - האי דנצרך לנקביו ויהבו ליה רבנן רשות למיפק חוץ לארבע אמותיו. **עייל לתחומא וכיון דעל על** - ומותר כאילו לא יצא, דהא ברשות על, ולא גרע מהחזירוהו. **פירות שיצאו חוץ לתחום וחזרו** - ביום טוב, לא הפסידו מקומן, וכל העיר להן כארבע אמות, ויש להן לכל רוח אלפים אמה אם יום טוב הוא, ואי שבת - מותרין לאכילה במקום שחזרו. **אנוסים היו** - על ידי המוציאן. **אסורין** - לזוז אותן מארבע אמותיהן, ולא לאוכלן אפילו חזרו, אלא אם כן חזרו שוגגין, אבל מזיד לא, הכי גרסינן: תנאי היא, דתניא פירות שיצאו חוץ לתחום בשוגג יאכלו, ולא

גרסינן הכא: וחזרו. **בשוגג יאכלו** - במקום שהן שם, אם יש אדם שעירב לאותו צד, או שהיו בני עיר אחרת סמוכים להן.

דף מב.א

ר' נחמיה אומר במקומן - אם חזרו למקומן - יאכלו, אבל שלא במקומן, כל זמן שהן חוץ לתחום - לא יאכלו. **מאי במקומן** - דשרי ר' נחמיה, היכי חזרו. **אי נימא** - אפילו במזיד, דחשיב להו אנוסין והוי כהוציאווהו נכרים והחזירוהו. **והתניא** - אחריתי בהדיא: ר' אליעזר ור' נחמיה אמרי לעולם אסורין כו'. **אלא לאו** - על כרחך האי במקומן - בשוגג קאמר, מכלל דתנא קמא אף במזיד שרי היכא דחזרו, ותרתי קולא אית ליה. **וחסורי מחסרא כו' שלא במקומן** - שלא חזרו הוא דבמזיד לא יאכלו, אם יצאו במזיד, אבל חזרו במקומן (וזהו) - במזיד נמי יאכלו. **ואתא ר' נחמיה למימר** - האי בשוגג יאכלו במזיד לא יאכלו דקאמר - אשלא במקומן - אינו כן, אלא אמקומן איתמר, דאם חזרו למקומן בשוגג - יאכלו, אם במזיד - לא יאכלו, ותנא קמא אית ליה דרב פפא. **לא במזיד** - אפילו במקומן, לתנא קמא אסור, ומתניתין לא תחסרנה אלא כדקתני, דלא איירי תנא קמא בחזרה כלל, ור' נחמיה אשלא במקומן אתי לאפלוגי, דקאמר תנא קמא שוגג יאכלו, ואתא ר' נחמיה למימר האי חילוק דיהבת בין שוגג למזיד - לאו אשלא במקומן איתמר, אלא במקומן, והכי קאמר ר' נחמיה: חזרו במקומן יאכלו - בהאי שוגג דקאמרת, אבל שלא במקומן - אפילו בשוגג לא יאכלו. **והא מדתני** - בהך אחריתי לעולם אסורין כו' - מכלל דבתרתי פליגי, ותנא קמא במזיד במקומן נמי שרי, דאי חדא קולא הוא דמיקל ור' נחמיה בההוא הוא דפליג - הכי איבעי ליה למיתני, כדתניא בקמייתא: במקומן יאכלו שלא במקומן לא יאכלו, ואנא ידענא דאשוגג דשרי תנא קמא שלא במקומן קאתא ר' נחמיה למימר, הא דשוגג דשרי במקומן הוא דשרי, שלא במקומן לא, ומדתנן לעולם אסורין עד שיחזרו שוגגין - שמע מינה לתנא קמא דשרי היכא דאיכא חדא להתירא, כגון שוגג שלא במקומן או מזיד במקומן, כיון דאיכא חדא לטיבותא וקאמר ר' נחמיה: לעולם אסורים עד דאיכא תרתי להתירא - שוגג ובמקומן, ולעולם תנאי היא. **פסיעה בינונית** - דרך הליכתו של אדם אמה. **שבת בבקעה** - יש לו ממקומו אלפים אמה לכל רוח. **והקיפוח נכרים מחיצות בשבת** - ולדירה כגון שהקיפוח לדור בתוכה דאי לאו הכי ביותר מבית סאתים לא משתריא

לטלטולי בה אלא ארבע אמות. **מהלך בה אלפים** - דלא מהני ליה הנך מחיצות להיותה לו כארבע אמות, דכי אמרינן כל הבית כולו כארבע אמות - היכא דשבת באויר מחיצות מבעוד יום, אבל הכא דבשעת שביתה לא הווי מחיצות - לא, ואפילו לרבן גמליאל, דאמר בהוציאווהו נכרים ונתנוהו בדיר או בסהר, דאף על גב דלא שבת באויר מחיצות נעשית לו כארבע אמות, ומהלך את כולה - התם הוא דמי שהוציאווהו נכרים אין לו אלא ארבע אמות - הקילו חכמים אצלו להיות לו היקף מחיצות כארבע אמות, אבל הקונה שביתה, שיש לו אלפים אמה - לא הקילו חכמים אצלו להיות לו היקף מחיצות כארבע אמות, אלא אם כן שבת באויר, ותדע דהא רב הונא וחייא בר רב תלמידי דרב נינהו, ואמר רב: הלכה כרבן גמליאל בדיר וסהר, והכא אסרי כשמואל, ובמתניתין נמי הכי תנן לקמן, בפרק כיצד מעברין עירובין (סא, א): ומודד שאמרו נותנין לו אלפים אמה - אפילו סוף מדתו כלה במערה אינה לו כארבע אמות, ואילו הוציאווהו נכרים ונתנוהו בה - מהלך את כולה, והא דברי הכל היא. **ומטלטל בכולה** - אפילו חוץ לאלפים שאין לו רשות להלך - מותר לטלטל על ידי זריקה, כלומר: מותר לזרוק שם, דקיימא לן: מחיצה העשויה בשבת שמה מחיצה, וממילא שמעינן דבתוך אלפיים מטלטל כדרכו, דהא מחיצות נינהו. **ומטלטל בארבע אמות** - כאילו לא היתה שם מחיצה, וטפי מארבע לא, ואפילו בזריקה, דלא שני לן בין טלטול כי אורחיה, לטלטול דזריקה אלא במקום שמותר לטלטל ואסור להלך, כגון מתוך התחום לחוץ התחום, אבל במקום שהוא מותר להלך, אי שרי לטלטל בזריקה - שרי נמי לטלטל כי אורחיה, ואי אסיר - תרוייהו אסירי, וכיון דאסר ליה רב הונא לטלטל באלפים שלו, אפילו זריקה נמי אסור, וטעמא מפרש ואזיל. **ומקשינן לרב הונא: ונטלטל בכולה** - ואפילו חוץ לאלפים, על ידי זריקה, דהא קיימא לן מחיצה הנעשית בשבת מחיצה היא, בפרק שני עירובין (כ, א), ונהי דאיהו לא מצי אזיל, כיון דלא שבת באוירה לא הוי לה כארבע אמות, אבל מכל מקום מחיצות נינהו. **שמא ימשך אחר חפצו** - חוץ לאלפים, הלכך גזרינן טלטול בזריקה אטו הילוך. **באלפים מיהת** - שהוא מותר להלך בהן, וליכא למיגזר בהו משום שמא ימשך אחר חפצו ניטלטל כי אורחיה טלטול גמור, וכל שכן זריקה, דהא מחיצות מעלייתא נינהו, ומשני: כיון דחוץ לאלפים אסור לטלטל אפילו בזריקה, משום שמא ימשך אחר חפצו, וכל שכן כי אורחיה - דהא אין יכול להלך שם ולטלטל, מיתסר נמי באלפים משום דהוי

אלפים דיליה נפרצין לחוץ לאלפים דאסירי ליה, משום גזירה שמא ימשך, דהא אין הפסק ביניהן, והויא מחיצה הנפרצת במלואה למקום האסור לה. **ומטלטל באלפים** - אפילו כי אורחיה, וחוץ לאלפים לא, אפילו בזריקה. **לא כרב נחמן ולא כרב הונא** - ומה נפשך, אי גזר שמא ימשך - אפילו אלפים ניתסרו משום מחיצה הנפרצת למקום האסור לה, ואי לא גזר שמא ימשך - לטלטל חוץ לאלפים בזריקה. **עליה דשמואל** - דרב נחמן משמיה דשמואל אמרה. **דתניא כוותיה** - דלא גזרינן שמא ימשך.

דף מב.ב

היה מודד ובא - הנותן עירובו, ובא לילך ממקום עירובו אלפים, וכלתה מדתו בחצי עיר אחרת שעירבו את כולה, אי נמי ביום טוב. **שלא יעבור תחום** - אלפים ממקום עירובו ברגליו, דכיון דלא שבת בתוכה - לא הויא ליה כארבע אמות. **במאי מטלטל** - בכל העיר, הואיל ותני שלא יעבור את התחום ברגליו. **לאו על ידי זריקה** - אלמא: לא גזרינן שמא ימשך. **לא** - במשיכה לא גרסינן, ומאן דגרסיס לה הכי קאמר: ורב הונא אמר לך האי דקתני מותר לטלטל בכל העיר כולה במשיכה קאמר, שמושך מחוץ לאלפים לתוך אלפים, דהתם ליכא למיגזר שמא ימשך דלאו חפציו הוא, עד דמייתי ליה לגואי, וכי מייתי ליה - תו לא מפיק ליה. **הכי גרסינן: אמר רב הונא היה מודד ובא וכלתה מדתו בחצי חצר אין לו אלא חצי חצר** - להלך. **פשיטא** - דהא כלו אלפים שלו. **אימא יש לו חצי חצר** - אותו חצי של חצר שבתוך תחומו מותר להלך כי אורחיה, והתירא איצטריכא לאשמועינן, ולאוי איסורא דאידך פלגא. **הא נמי פשיטא** - דפלגא דבתוך מדתו אית ליה. **(הכי גרסינן: אמר רב הונא היה מודד ובא וכלתה מדתו בחצי חצר אין לו אלא חצי חצר. פשיטא** - דהא שמעינן ליה לרב הונא דגזר שמא ימשך. **אימא יש לו חצי חצר** - אותו חצי חצר שבתוך תחומו מותר לטלטל כי אורחיה, והתירא איצטריך לאשמועינן ולאוי איסורא דאידך פלגא. **הא נמי פשיטא** - דפלגא, דבתוך מדתו - שרי, דלא דמי לשבת בבקעה, דהתם - איכא למיסר לטלטולי אפילו בתוך אלפים משום טעמא דנפרצה, דההיא ודאי נפרצה למקום האסור לה שהרי מחיצות הללו לא היו כאן מבעוד יום והיתה אסורה לכל אדם, וכשהוקפה בשבת והועילו לזה שבתוכו לאלפים - הועילו לו ולא לחוץ אלפים שהן חוץ מתחומו, והאי חוץ לאלפים - לא היה לו שום היתר אצל שום אדם, הלכך הוי

מקום האסור ואוסר, אבל חצר - אין לומר בה חילוק פירצה למקום האסור, דהא מבעוד יום חדא היא ונהי דאסרי להאי לטלטולי חוץ לאלפים על ידי זריקה, משום שמא ימשך, אבל בתוך מדת תחומו - מותר לטלטולי כי אורחיה). **מודה לי הונא** - אף על גב דגזר שמא ימשך. **היה מודד ובא וכלתה מדתו על שפת תקרה** - כנגד שפת הקירוי, והבית חוץ למדתו הוא, וכגון שנפרץ כותל הבית שנשתייר מלמעלה קירוי, ונפרץ בית לחצר שבפניה, דלא הוי בית נפרץ למקום האסור. **מותר לטלטל בכל הבית** - על ידי זריקה, ואף על פי שאסור ליכנס לתוכה ברגליו, והכא לא גזרינן שמא ימשך, הואיל ותקרות הבית חובטות, כלומר: נראות כיורדות וסותמות ואיכא היכר ולא ממשיך, שהרי עיניו נותן בתקרה וסימן הוא ששם כלתה מדתו. **כתנאי** - אי גזרינן שמא ימשך אי לא. **דלא גזרינן הילוך דיר וסהר** - היכא דנתנוהו נכרים בו. **אטו הילוך דבקעה** - דאין בה מחיצות, דהתם אין לו אלא ארבע אמות, כדתנן בריש פירקין: ובדיר וסהר, אף על גב דלא שבת באויר מחיצותיהן מבעוד יום - כארבע אמות דמיין ליה, הואיל ובאונס יצא מתחומו. **ומדהילוך** - דיר וסהר אטו הילוך דבקעה לא גזרינן. **טלטול אטו הילוך** - כגון שבת בבקעה ביום טוב, שהילוך אסור לו חוץ לאלפים במקום שביתתו, וטלטול דזריקה מותר בלא מחיצות. **לא גזרינן** - שלא יטלטל בזריקה חוץ לאלפים אטו הילוך, שמא ימשך אחר חפצו כרב נחמן, ואף על גב דבשבת בבקעה והקיפוהו נכרים לא סבירא להו כוותיה, דהא לדידהו אף על גב דלא שבת באויר מחיצות שרי - בהא מיהא כרב נחמן קיימי, דלא גזרינן שמא ימשך, אי נמי: בשבת בבקעה נמי סבירא להו כוותיה, דהא דשרו ליה הכא - משום דנאנס הוא. **שני מקומות הן** - ולא דמי אהדדי, דיר וסהר יש להן מחיצות, בקעה אין לה מחיצה, הלכך לא מיחלפי. **אבל טלטול אטו הילוך** - כגון ששבת בבקעה ביום טוב, אימא דגזרי שלא יטלטל בזריקה חוץ לאלפים שמא ימשך אחר חפצו, דהא חד מקום הוא, ולית להו דרב נחמן כלל. **אבל היכא דלא שבת** - לא הוי כארבע אמות, ולהכי לא מישתרי בהילוך, אבל טלטול דזריקה לעולם אימא לך דשרי ליה בכל הדיר וסהר בזריקה, ולא גזרינן שמא יזוז וימשך. **הואיל ושבת** - הויא לה ספינה כארבע אמות. **נוטלתו מתחילת ארבע ומניחתו לסוף ארבע** - כלומר: משיצא זה חוץ לתחום לא נקט ליה ארבע אמות, דספינה כל שעה היא מהלכת בכל קפיצה וקפיצה יותר מארבע אמות, נמצא שאין לה תורת ארבע אמות כלל, שלא עמד פסיעה

אחת בתוך ארבע אמות, הלכך לא קנו לו ארבע אמות, לישנא אחרינא: כגון שהספינה הולכת למזרח והוא מהלך בתוכה למערב, שהספינה מחזירתו כל שעה לתוך ארבע אמותיו וקשיא לי: תינח הליכה, אבל אם חזר לראש האחר היכי מישתרי, ובמתניתין לא חילק רבן גמליאל בין שהוא מהלך לצד זה בין שהוא מהלך - לצד שהספינה מהלכת, וזהו לשון דודי ר' שמעון מפי הרב, לישנא אחרינא: כלומר, כשעוקר את רגלו קודם שיניחנה הספינה מוציאתו מארבע אמות שלו ונכנס לתוך ארבע אמות אחרות על כרחו, והוה ליה כמי שהוציאוהו נכרי חוץ מארבע אמותיו ונתנוהו לתוך ארבע אמות אחרות, שנותנין לו ארבע אמות, וכן לעולם, וזה עיקר. **מאי בנייהו** - בין רבה לר' זירא. **שנפחתו דופני הספינה** - וביטלו המחיצות, דרבה ליתא, דר' זירא איתא. **אי נמי בקופץ מספינה לספינה** - ובאור מחיצותיה של זו לא שבת, לרבה אין יכול להלך בזו, ולר' זירא שרי.

דף מג.א

להבריה מים עשויות - ולא חשיבי מחיצות לעשות ספינה כולה כארבע אמות. **אמר לך במהלכת** - דאיכא למימר האי טעמא דספינה נוטלתו אפילו ר' עקיבא מודי דשרי. **כי פליגי בשעמדה** - ובשעת עמידתה קנו להו ארבע אמותיהן, (וללישני בתראי על שעת עמידה נחלקו), ואפילו הכי שרי רבן גמליאל משום אור מחיצות. **היינו דקתני רצו להחמיר** - דמשמע דשרי אפילו לר' עקיבא, אלמא: כי אסרי - לאו במהלכת אסרי לכולי עלמא, ואינהו הוא דאחמור אנפשייהו, דדלמא עמדה פתאום ולא אדעתן. **אלא אי אמרת** - בשעמדה דברי הכל אסור, דמחיצות לא חשיבי, ובמהלכת הוא דפליגי - מאי רצו, הא לר' עקיבא ור' יהושע בין מהלכת בין עמדה איסורא הוא. **דיקא נמי** - דבעמדה פליגי. **מכלל דפליגי** - בספינה בתמיה והא רצו קתני ומנא להו לרב ושמואל דפליגי בספינה. **אין והתניא** - בניחותא, ופליגי בשעמדה, והא דקתני רצו - אמהלכת. ר' חנניא בן אחי ר' יהושע (הלכה כרבן גמליאל **בספינה** - כעין ספינתו, שהיתה מהלכת, דלא חיישינן לשמא עמדה, ומיהו, אפילו בשעמדה פליג רבן גמליאל דומיא דדיר וסהר, ואין הלכה כמותו אלא במהלכת, אבל עמדה דהיינו דיר וסהר - הלכה כר' עקיבא). **כל אותו היום** - שהיו בספינה. **אחי אבא** - ר' יהושע. **אמש** - לערב. **יש תחומין** - איסור תחומין למעלה מעשרה, כדמפרש ואזיל. **בעמוד גבוה עשרה ורחב ארבעה** -

ונכנס ראשו אחד לתוך התחום לא תיבעי לך דאיסור תחומין נוהג בו, ולא יעלה על ראשו שבתוך התחום ויצא לראשו אחר - דהא חזי להילוך, והילוך מעליא הוא. **ואין רחב ארבעה** - דלא ניחא תשמישתיה. **בקפיצה** - בשם, מי הוי הילוך אי לא, סתם ספינה למעלה מעשרה מהלכת ואינה נחה, ודמי לקפיצה באויר ואפילו הכי אסור. **אמאי רצו** - הא אין בו שום איסור אפילו עמדה. **ברקק** - פחות מעשרה, רקק בלעז גרב"א (חצץ). **יוסף שידא** - דלא מינטר שבתא. **בשבתות וימים טובים** - דודאי לא אתי משיח האידנא.

דף מגב.

ואסור כל ימות החול - דילמא אתי. **לפני בא יום ה'** - לפני ביאת בן דוד יבא אליהו לבשר. **מפני הטורח** - שמניחין צרכי שבת והולכין להקביל פניו. **עבדים הן** - ואין לישראל טורח, דאיכא דטרח להו. **בחד בשבא לשתרי** - דודאי לא אתי משיח היום, דהא אתמול בשבת לא אתא אליהו, ומדקאסר ליה - ליפשוט דחייש לדילמא אתא אליהו ואין תחומין למעלה מעשרה, ומשנינן: מהא לא תיפשוט דאין תחומין, דדילמא ספוקי מספקא ליה להאי תנא, דדילמא אין תחומין ומשום הכי אסר בחד בשבא, ולחומרא אבל מפשט לא פשיטא ליה, דתילף התירא מיניה. **כיון דחל עליה נזירות** - בערב שבת, ומספקא דילמא אתי משיח היום לבית דין הגדול, היכי מישתרי לשתות למחר בשבת, ליחוש דילמא אתא לבית דין הגדול מאתמול. **דקאי בשבת וקא נדר ביום טוב וקא נדר** - כלומר: כשקיבל נדר זה היה שבת או יום טוב, והיינו דקתני מותר לשתות בשבתות וימים טובים - אותה שבת או אותו יום טוב שנדר, אבל מכאן ואילך - אסור, ואפילו בשבת דילמא אתא אתמול בן דוד, וחל עליה נזירות. **שפופרת** - קנה חלול, וכשהוא ארוך אין צופין בו למרחוק, וכשהוא קצר צופין בו יותר, והיתה שפופרת של רבן גמליאל מתוקנת למדת צפיית אלפים או בים או ביבשה. **כמה עומקו של גיא מביא שפופרת ומביט בה** - ביבשה, וימדוד כמה אמות הוא יכול לצפות בה, ואחר כך ילך על שפת הגיא ויצפה בה לעומקו, ויתרחק לאחוריו עד שיבחין שבמקום שכלה עומקו של גיא שם כלה צפיית השפופרת, שאם יתרחק עוד מעט לא יראה את קרקעית הגיא, וידע שעומקו של גיא והרחקתו שנתרחק משפתו הוי כמדת צפיית השפופרת. **גובהו של דקל** - ומתיירא לעלות בו ולמודדו. **ימדוד צלו** - של דקל. **וצל קומתו** - של עצמו, ופעמים שהצל רבה

על המיצל, ופעמים שהמיצל רבה על הצל, כשחמה עומדת בגובה הרקיע צל כל דבר הוא קטן, וכשחמה בשיפולו הוא צל ארוך, הלכך: מודד אף צל קומתו, ולפי מה שיראה שירבה צל קומתו על קומתו, ידע שריבוי צל הדקל על הדקל - או כפלים או שליש או רביע. **הרוצה שלא תשרה חיה רעה בצל קבר** - כעין מצבה היו מציבין על הקבר כעין שאנו מגביהין וצוברין בו עפר, ומשפע לכאן ולכאן, והירא שלא תבא חיה רעה להסתופף בצל הקבר מפני חום השמש, ויריח את המת ויחטטנו. **נועץ קנה בארבע שעות** - כשבא לעשות הבנין ינעוץ קנה בארבע שעות ביום, שאותה שעה מתחיל השמש להתחמם והצל צונן ונוח, כדאמרינן בברכות (כז, א) וחם השמש ונמס איזו שעה שהשמש חם והצל צונן - הוא אומר זה ארבע שעות, ולפיכך חיות מתאוות לצל באותה שעה, ולאותו צד שיראה זה שצל הקנה נוטה - ישפע הבנין, ויעשה שיפוע ארוך שלא יהא נוטה לו צל, ואף על פי שכשתסוב החמה יהיה לו צל לצד אחר, כיון דבהיא שעתא ליכא צל - תו לא אתיא חיה להתלונן בצילו, דהיא שעתא אזלא עד דמשכחא, ועוד, דלאחר ארבע שעות - אף הצל חם ולא איכפת לה לחיה בצל. **בדמלו גברי** - שהיו לו אנשים הרבה שיכולין לצאת חוץ לתחום, כגון שעירבו לעשות לו מחיצה מכאן ומחיצה מכאן, ממקום שהוא שם עד התחום. **הלכה כרבן גמליאל** - דליהנו ליה מחיצות שלא שבת בהן מבעוד יום, כדאמר לעיל גבי דיר וסהר, או דילמא פשיטא ליה דהלכה כרבן גמליאל, והכא הוא דלא מלו ליה גברי עד תוך התחום, אלא עד שתי אמות סמוך לתחום.

דף מד.א

וקמיבעיא ליה הלכה כר' אליעזר - דאמר במתניתין: מי שיצא חוץ לתחום שתי אמות יכנס. **דיקא נמי** - דבדלא מלו גברי הוה. **דאמר ליה** - רב נחמן: עשה לו מחיצה של בני אדם ויכנס, למה ליה למימר יכנס - אלא הכי קאמר: יעשה המחיצה [עד] השתים, ואחר כך יכנס הוא מעצמו בלא מחיצה. **נפל דופנה** - של סוכה. **ולא יזקוף את המטה** - שיש לו בסוכה כנגד הפרצה, ואף על גב דלא מיחזי כבנין, דדומה כמתכוין לפנות לו מקום הסוכה - אפילו הכי אסור, וקשה להנך דשרו לעשות מחיצה של בני אדם בשבת. **כדי שיאכל וישתה וישן** - עיקר מצותה של סוכה בשלשה דברים הללו. **ויזקוף את המטה כו'** - אלמא: שרי, ופרכינן: קשיין אהדדי. **ואם לאו אין פוקקין בו** - דדמי

לבונה, שמוסיף על סתימת הבית, ואף על פי שראי הוא, שהרי יחזור ויפתחנו. **והא אתמר עלה** - דאפילו רבנן לא שרו אלא להוסיף, כגון פקק חלון דתוספת בעלמא הוא, וברייתא שרי למיעבד דופן לכתחילה. ר' מאיר **פוסל** - מפרש במסכת סוכה [כא, א] שמא תברח. **דלאו מידי קא עביד** - דכיון דלא מתקן לסוכה, אף על גב דעביד אהל - שרי, דקסבר: עושין אהל עראי, והואיל דלא מתקן סוכה - אינו אלא אהל עראי, ושרי, ואכתי טובא איכא למיפרך עלה, דהא כדי שיאכל וישתה וישן קתני, אלמא לתקנה לסוכה קאתי, הא פרכינן עליה פירכי טובא, עד דמפקינן ליה מטעמא. **אימור דשמעת ליה לר' מאיר** - דפסיל. **בהמה** - משום שמא תברח. **אדם** - שיש בו דעת לעמוד, או כלים שאין זזין ממקומן - מי שמעת ליה, והאי תנא אדם וכלים הוא דקתני, עושה את חבירו דופן ויזקוף את המטה. **ותו** - נהי דלא מתקן לה לסוכה. ר' מאיר - דמוקמת להא דשריא אליביה, ומשום דלא הוי תיקון מחיצה ואהל, דלאו הכשר מחיצה. **אליבא דמאן** - דשרי ר' מאיר, לא קאמר כר' אליעזר רביה ולא כרבנן, דהא פקק החלון אין בו מצות סוכה, ולא שרו רבנן אלא להוסיף. **אלא הא והא רבנן** - והא דקתני נפל דופנה לא יעמיד בה כו'. **בדופן שלישית** - דבשתי דפנות אין קרוי אהל, וכי עביד בה דופן שלישית - משוי ליה אהל, ומודו רבנן דאין עושין אהל עראי בתחילה, והא דתני מותר - בדופן רביעית, דבלאו הכי הוי אהל, והאי תוספת בעלמא הוא, ורבנן לטעמייהו, דאמרי מוסיפין אהל בשבת. **דיקא נמי** - דהא דקתני אסור בדופן שלישית קאי. **דקתני נפל דופנה** - דמשמע דופן שהיא מותרת בה, ורביעית לא הויא תיקון סוכה, דתנן (סוכה ב, א): ושאין לה שלש דפנות - פסולה, הא בשלש - כשירה.

דף מד.ב.

אלא אדם אדם קשיא - דבשלמא מטה אמטה איכא לתרוצא כדקאמרת, דהא דתני ויזקוף את המטה - בדופן רביעית קאמר, דהא קתני שלא תפול חמה על המת ועל האוכלין, אלמא: לאו לאכשורי סוכה אתי, אלא אדם, הא קתני כדי שיאכל וישתה וישן אלמא למיפק ביה חובת סוכה אוקמיה התם, דשלשה דברים הללו הן מצות סוכה, אלמא: דופן שלישי הויא חסירה, דאי דופן רביעית - לא הוה מיפסלא בה כדאמרינן, ואף על גב דעביד אהל - שרי. **לדעת** - שהעומד שם יודע שלשם מחיצה העמידוהו שם אסור. **שלא לדעת** -

מותר, דמשום עשיית אהל ליכא למימר, דאין דרך בנין בכך, אבל כלי - דרך בנין בכך הוא, הלכך דופן שלישית אסור. **שלא לדעת הוה** - לא ידעו האנשים על מה קבצום שם. **רב חסדא מיהא** - שעשה המחיצה, ונקבע שם באחד מהן, הא ידע. **שלא מן המנין הוה** - בעושי המחיצה. **דאעילו מיא** - מרשות הרבים לרשות היחיד, והוקבעו לשם לדעת, שהודיעום שלכך הם נקבצין. **זיקי** - נודות, ושל רבא הוו. **ריסתקא** - רחוב העיר, רשות הרבים. **בהדי דאתי רבא מפירקיה** - והיה גדוד דשומעי הדרשה באין אחריו, נטלן שמש והביאן בתוך מחיצות הבאין. **אספסתא** - שחת של תבואה. **משנה. מי שיצא ברשות** - כגון לעדות החדש, או להציל מן הגייס ומן הנהר, או חכמה הבאה לילד י' פתוחה, ל' צרויה. **כבר נעשה מעשה** - ואינך צריך לילך. **יש לו אלפים אמה לכל רוח** - ממקום שנאמר לו. **כאילו לא יצא** - מפרש בגמרא. **חוזרין למקומן** - מפרש בגמרא. **גמרא. מאי כאילו לא יצא** - הא ודאי לא יצא, דהא עדיין בתוך התחום הוא. **הכי גרסינן: אמר רבה הכי קאמר ואם היה בתוך התחום שלו כאילו לא יצא מביתו דמי** - כלומר: האי כאילו לא יצא - אביתו קאי, והכי קאמר: אם היה עדיין בתוך תחום ביתו - חוזר לביתו, והרי הוא כאילו לא עקר רגליו, לכך יש - לו מביתו אלפים אמה לכל רוח כבתחילה, ולא אמרינן ממקום שנאמר לו יש לו אלפים אמה לכל רוח. **פשיטא** - דכיון דעדיין לא יצא מן התחום, כאילו הוא בביתו דמי. **מהו דתימא כיון דעקר** - לצאת ברשות, ורבנן תקון ליה ממקום שנאמר לו אלפים לכל רוח - הכא נמי, אף על גב דקאי בתחומו - לימדוד ליה מהתם, ואי בעי למיפק - ליפוק, קא משמע לן. **רב שימי בר חייא אמר הכי קאמר אם היו תחומין שנתנו לו חכמים מובלעין בתוך התחום שלו כאילו לא יצא מתחומו דמי** - כלומר: מתניתין בשכבר יצא מתחומו עסקינן, וכאילו לא יצא - אתחומין קאי, כדהוה סלקא דעתין מעיקרא, ומאי אם היה בתוך התחום - הכי קאמר: אם היו אותן אלפים הנתונות לו לכל רוח ממקום שנאמר לו נכנסות לתוך אלפים של תחום ביתו - כאילו לא יצא מתחומו דמי, והולך עד ביתו, והרי הוא כבתחילה. **רב שימי סבר הבלעה מילתא היא** - וכיון דמיבלען בתחומיה, וממטו ליה לגו תחומיה - הוו להו כחד תחומא, וכמאן דלא נפק מתחומא הוא, ורבה סבר לאו מילתא היא, הלכך לא מצי לתרוצי כאילו לא יצא דמתניתין בשכבר יצא חוץ לתחום, דאם יצא - הפסיד שביתת ביתו, וקנה לו ממקום שנאמר לו, ורבה לית ליה הא דתנו נהרדעי לעיל עירובין (מא, ב) ואי

פיקח הוא - עייל לתחומו, וכיון דעל על, ואית דגרסי בלישנא אחרינא דבין רבה ובין רב שימי בשכבר יצא מתחומו מוקי ליה, ובתרוייהו גרסינן אם היו תחומין שנתנו לו חכמים מובלעין בתוך התחום שלו, אלא, בדרבה גרסינן: כאילו לא יצא מביתו, ובדרב שימי גרסינן: כאילו לא יצא מתחומו, ובהא פליגי: דלרבה לא משויא להו הבלעה כחד תחומא, שיהיו לו כל היום כולו שמונה אלף אמה, אלא: כי ממטו ליה תחומין הניתנין לו עד תוך תחומו - הוי כאילו לא יצא מביתו כלל, ולא קנה שביתה במקום אחר, ויש לו אלפים מביתו לכל רוח כבתחילה, ורב שימי סבר: כאילו לא יצא מביתו לא אמרינן, אלא ודאי קנה שביתה במקום שנאמר לו, אבל כאילו לא יצא מתחומו אמרינן, ולא הפסיד תחומו הראשון, ויש לו קרוב לשמונה אלף, כגון, ממקום שנאמר לו ולמזרח אלפים, ולמערב אלפים, ומשם ולביתו אלפים, ומביתו ולהלן אלפים, דהבלעת תחומין משויא להו לכולהו תחומי כחדא תחומא, ורבה סבר לאו מילתא היא לשווינהו תחומא חד, הלכך על כרחך לא מיתוקם כאילו לא יצא אתחום גרידא, ולומר תחומו לא הפסיד, אבל יוצא חשבינן ליה לקולא דיש לו שביתה אף במקום שנאמר לו, אלא, כאילו לא יצא לגמרי קאמר, והרי הוא כבתחילה. **ומה אילו שבת במערה שתוכה ארבעת אלפים ועל גגה פחות מארבעת אלפים לא נמצא כו'** - כלומר: אי אתה מודה שמהלך את גגה וחוצה לה אלפים לכל צד, סתם מערה שני פתחים יש לה בשני קצותיה, פתח למזרח ופתח למערב, מפתח המזרח נותן לו חוצה לה לצד מזרח אלפים, ולצד גגה אלפים, וכך מפתח המערב נותן חוצה לה לצד המערב אלפים ולצד גגה אלפים, וכיון דגגה פחות מארבעת אלפים, כיון שכותליה משופעין לצד גגה ומתרחבות מלמטה בקרקעיתה בדפוס וילנא מופיע כאן שרטוט, נמצא אלפים שיש לו על גגה כשיצא מפתח מזרחי נבלעות בתוך אלפים שיש לו על גגה כשיצא מפתח המערב, ואי אתה מודה שאם בא לצאת באיזה מהן שירצה, שיכול להלך כל גגה וחוצה לה אלפים אמה לכל צד, משום דהבלעת תחומין משוי לתחומי שני היציאות כחד, ואילו הוה גגה ארבעת אלפים שלימות ויצא בפתח מזרח - אינו יכול להלך לצד גגה אלא אלפים, ואם היה רוצה להלך באלפים מערביות - היה צריך לחזור על העקב, וליכנס במערה ולחזור ולצאת דרך פתח מערבי, אלמא מילתא היא, וקשיא לתרוייהו לישני. **ולא שני לך כו'** - הכא נמי שני תחומין מחמת חדא שביתה קאתו לה, וכיון דמיבלעי לעיל הוו חד תחומא, אבל גבי מתניתין לא

שבת באויר מחיצות שביתה השניה, הלכך כיון דקני לה שביתה בתרייתא - תו לית ליה שביתה קמייתא, והיכא דיצא חוץ לתחום אין לו אלא ממקום שנאמר לו אלפים, ואפילו נכנסו לתוך תחומו אינו הולך ממקום שכלו שם והלאה כלום, וללישנא אחרינא הכי מתרץ: כיון דלא שבת באויר מחיצות שניה לא יהבינן ליה שתי שביתות, אלא או האי אית ליה או האי אית ליה, אם מובלעות - אית ליה שביתת ביתו, ואין לו ממקום שנאמר לו אלא כדי לבא וליכנס בתחומו, ואם אינן מובלעות - קנה מקומו והפסיד ביתו, ולשון הראשון נראה הגון.

דף מה.א.

והא תנן ר' אליעזר אומר - מי שיצא חוץ לתחום שתי אמות יכנס, אבל שלש לא יכנס, מאי האי שיעורא דנקט, לאו ר' אליעזר לטעמיה דאמר במתניתין גבי ארבע אמות שנתנו חכמים ליוצא חוץ לתחום דהוא באמצעו, שיש לו לכל צידיו שתי אמות, ולפיכך, זה שיצא שתי אמות חוץ לתחום, כיון דשתי אמותיו דבוקות לו בתחומו - סבירא ליה לר' אליעזר דכמאן דמובלען בתחומיה דמו, ומותר ליכנס, אלמא מילתא היא, ללישנא קמא הויא תיובתיה, אבל ללישנא בתרא לא נהירא לי, דהא לא קאסרי ליה למהדר, ומאן דגריס לה מפרש דכיון דהא לא הוו מובלעות אלא דבוקות, ואפילו הכי שרי - שמע מינה הבלעה דבר גדול הוא, והיכא דמיבלען - חד תחומא הוי. **ומדר' אליעזר אותבת ליה למר** - הא פליגי רבנן עליה במתניתין. **לדבר מצוה מודו ליה** - ומתניתין דמי שיצא ברשות דבר מצוה הוא, וקאמר רבה לעיל דהבלעה לא מהניא. **ואפילו טובא** - יותר מארבעת אלפים, בתמיה: והאמרת רישא: היכא דלא מיבלען - אלפים אית ליה, ותו לא. **אמר רב יהודה אמר רב** - לא תימא אפילו טובא, דלא שרי אלא אלפים, והא אתא לאשמעינן: דחוזרין בכלי זינן, ולא אמרינן כיון דנעשה מעשה ישליכו כלי זינן מעליהן, ולא יחללו שבת בחזרתן, וטעמא מפרש לקמן. **דילמא להציל שאני** - ומי שיצא ברשות דמתניתין - איכא לאוקמי בעדות החדש, ובחכמה הבאה לילד, אבל הבא להציל מאויבים - יש לחוש שמא אויבים ירדפו אחריו, הלכך אפילו טובא נמי יכנסו לעיר. **לא היו זיין משם** - ביוצאין חוץ לתחום להעיד על החדש מיירי, במסכת ראש השנה (כג, ב), לא היו זיין, דמי שיצא חוץ לתחום אין לו אלא ארבע אמות. **והבא להציל מן הגייס כו'** - וקאמר: אלפים ותו לא, ומתניתין

קתני כל היוצאין להציל חוזרין למקומן, ואפילו טובא. **מניחים כלי זיינן** - בחזירתן, בבית החיצון שמוצאין חוץ לחומה. **הכירו בהן אויבים** - שיצאו חוץ לעיר, ורדפו אחריהן. **נכנסו** - היוצאין ליטול כלי זיינן והבית צר, ודחקו זה את זה. **נצחו ישראל** - אלפים ותו לא. **נצחו אומות העולם** - חוזרין למקומן אפילו טובא. **אין יוצאין עליהן** - כדמפרש לקמן כשבאו נכרים על עסקי ממון. **לספר** - עיר שמבדלת בין גבול ישראל לגבול האומות, יוצאין עליהם שמא ילכדוה ומשם תהא נוחה הארץ ליכבש לפניהם. **תרגומא** - אי זו היא עיר בבבל דהויא סמוכה לספר. **נהרדעא** - שהיתה סמוכה לנכרים מצד אחד, ולעיירות שיושבין בהן בני גולה מצד שני. **והם לא באו כו'** - - ואף על פי כן מסר דוד עצמו להציל. **אי שרי אי אסור** - ושבת היתה. **הרי שמואל ובית דינו קיים** - ומידי דאיסור והיתר לא משייל באורים ותומים. **והושעת** - אלמא מבשרי ליה דנצח. **משנה. מי שישב בדרך** - לנוח, שהיה עייף ולא היה יודע שהוא בתחום העיר, וחשכה לו שם, וכשעמד ראה שהוא סמוך לעיר ובתחומה. **לא יכנס לעיר** - להיות כאנשי העיר, אלא ממקום שחשכה לו מודד אלפים פסיעות בינוניות, ועד מקום שכלו יכנס. **בלא מתכוין** - שלא היה יודע כשחשכה לו שהוא בתחום העיר, ולא נתכוין להיות שביתתו בעיר אלא במקומו. **גמרא. בלבו היתה** - כשישב שם היה יודע שהוא בתוך אלפים למקום שביתתו. **משנה. אין לו אלא ארבע אמות** - הואיל וישן היה לא נתכוון לקנות שביתה. **והוא באמצען** - של ארבע אמות, כלומר: שתי אמות יש לו לכל צידיו. **לאיזה רוח שירצה** - יטול ארבע אמות, ואחר שברר לו לצד זה - אין יכול לחזור ולברור לצד אחר. **היו שנים** - עומדין זה רחוק מזה שש אמות, דמיבלען שתי אמות של כל אחד בתוך של חברו. **מביאין ואוכלין** - בתוך אותן שתי אמות.

דף מהב.

ובלבד - שלא יפשוט זה ידו לתוך שתיים החיצונות, שאין לו בהם כלום, ויוציא לשם פתו או חפצו, דחפציו כרגליו, דתנן (ביצה לז, א): הבהמה והכלים כרגלי הבעלים, דכל ארבע אמות דכל חד שוינהו רבנן לגביה כרשות היחיד, ואסור להכניס ולהוציא מחוצה להן לתוכן, ולא דמי להיה מודד ובא וכלתה מדתו בחצי העיר, דתניא לעיל עירובין (מב, ב) דמותר לטלטל בכל העיר על ידי זריקה, ובלבד שלא יעבור התחום ברגליו דאף על גב דאסור להלך, מותר

להוציא, דהתם כולה חדא רשותא הוא, ואי נמי כלתה מדתו חוץ לעיר - מותר לטלטל מחוץ לתחומו לתוך תחומו שתי אמות בזה ושתי אמות בזה, דכולה רשות הרבים הוא, דאלפים דידיה לא שוינהו רשות היחיד לגביה, דהא אסור לטלטולי בהו, אבל ארבע אמות דיוצא חוץ לתחום ודנותן את עירובו ודקונה שביתה ברגליו - שוינהו רבנן לגביה כרשות היחיד, ואסור להו מדרבנן לטלטל מתוכן לחוץ להו. **והאמצעי מובלע ביניהם** - שתי אמותיו בתוך של זה, ושתי אמותיו בתוך של זה. **מותר עם כל אחד** - פונה לכאן ומשתמש עם זה, ופונה לכאן ומשתמש עם זה. **לשלוש חצירות** - זו אצל זו. **פתוחות לרשות הרבים** - דכל אחת רשות לעצמה, ואין להן דריסת הרגל זו על זו, דאי הוה להו זו לפניו מזו - אסרה פנימית אחיצונה, דאפילו בפני עצמה אסורה כל אחת להשתמש. **גמרא. חפצי הפקר** - כלים שאין להם בעלים, וחשיכה להן במקום אחד, אף על גב שלא נתכוין להן אדם להקנותן שביתה. **קונין שביתה** - במקומן, ואין אדם יכול לטלטלן משם יותר מאלפים לכל רוח, ואפילו עירב לצד אחר. **דליפלו בכלים** - של הפקר, והאי אדם ישן שלא נתכוין לשביתה - ככלים של הפקר דמי. **ביום טוב** - אם ירדו ביום טוב. **הרי הן כרגלי כל אדם** - שלא היתה להן שביתה בין השמשות, ולכל צד שעירב האדם יכול ליטלן. **הא מני** - דקתני: מערב יום טוב יש להן אלפים ואינן כרגלי כל אדם, אלמא: חפצי הפקר קונין שביתה. **לא סלקא דעתך** - לאוקמי טעמא משום דעת אנשי העיר, אלא טעמא משום דחפצי הפקר קונין שביתה. **דתנן** - נמי בדוכתא אחריתי, ומתניתין קשיין אהדדי ועל כרחך חדא מינייהו תוקמא כר' יוחנן בן נורי, ותיפשוט דחפצי הפקר קונין שביתה. **כרגלי אותו יחיד** - בעל הבור, ואם לקח מהם אדם אחר - אין יכול להוליכן אלא למקום שזה יכול להוליכן, ואם עירב הוא למזרח - אין יכול זה להוליכן חוץ לעיר בצד מערב אפילו פסיעה אחת. **כרגלי אותה העיר** - אלפים לכל רוח, ואם עירב זה למערב או למזרח - אין יכול זה להוציאן חוץ לאלפים. **ושל עולי בבל** - שבדרך, שעולים מבבל לארץ ישראל, והוא של הפקר. **כרגלי הממלא** - דכל מיילי דהפקירא מאן דמגבה ליה קני, ואפילו נתן לאחרים לאחר שמיילאן לצורכו - הרי הן כרגליו, אלמא: מידי דהפקירא אין קונין שביתה. **ותניא אידך בור של שבטים** - דהיינו של עולי בבל, יש להם אלפים לכל רוח, אלמא קנו שביתה, דאינן כרגלי כל אדם. **כי אתא** - אביי לקמיה דרב יוסף. **יש להן** - משמע דאינהו גופייהו קנו - להו שביתה ולאן משום דעת אנשי העיר דאי

משום דעת אנשי העיר הא לישנא בעי למימר: הרי הן כרגלי אותה העיר, דהיינו נמי אלפים לכל רוח. **ליקנו שביתה באוקיינוס** - ששבתו שם אמש, והיום שאבו העבים והרי יצאו חוץ לתחום ואין להם אלא ארבע אמות. **דילמא הנך** - שראה אמש קשורות אזדו לעלמא. **והני אחריני נינהו** - ונתקשרו היום, וקנו אמש שביתה באוקיינוס, וליתסרו. **וליפשוט** - מדקתני במים שקנו שביתה אמש בעבים וירדו היום דמותר להוליכן כרגלי כל אדם, אלמא אין איסור תחומין למעלה מעשרה. **מיבלע בליעי** - וכמאן דליתנהו דמו, ולא קנו להו שביתה אמש.

דף מו.א

כל שכן דהו להו נולד ואסירי - אפילו לטלטלן במקומן. **הרי הן כרגלי כל אדם** - כיון דניידי לא קנו שביתה, ואפילו הן של יחיד אינן כרגליו. **בפירוש שמיע לך** - מר' יהושע בן לוי. **או מכללא** - דשמיע לך מיניה מילתא אחריתי, ודייקת מינה דכר' יוחנן בן נורי סבירא ליה. **ומאי כללא** - מאיזה כלל הוה סלקא דעתך מעיקרא דשמעת ליה לר' יהושע בן לוי, דנימא מילתא דנידוק לה מינה. **בעירוב** - בכל משפטיו, ותחומין מהלכות עירובין הן. **בין לקולא** - כגון אדם ישן, דאי לא קנה שביתה לא נפיק מארבע אמות. **לחומרא** - כגון כלי הפקר, אי אמרת קונין שביתה - אסור להוליכן למקום שעירב זה המוצאן, אלא אלפים הוא דאית להו לכל רוח. **קא משמע לן כדברי המיקל** - באדם הוא דהלכתא כוותיה, דכיון דניעור קנה - ישן נמי קנה, אבל בכלים לית הלכתא כוותיה. **אבל יחיד במקום רבים** - כגון ר' יוחנן בן נורי דפליגי רבנן עליה, אימא לית הלכתא כוותיה. **ר' אליעזר** - גרסינן. **כל אשה שעברו עליה שלש עונות** - דהיינו תשעים יום, דעונה סתם לפריסת נדה משלשים יום לשלשים יום, וכל אשה שעברו עליה תשעים יום ולא ראתה - נסתלקו דמיה, ואם ראתה אחרי כן - אמרינן השתא הוא דראתה דם, ולא מטמינן טהרות שנתעסקה בהן למפרע, כשאר נשים שדמיהן מצויין שמטמאות טהרות למפרע מעת לעת, כדאמר במסכת נדה (ג, א) דחיישינן שמא כותלי בית הרחם העמידוהו, ותנן (נדה מ, א): כל הנשים מטמאות בבית החיצון, ופליגי רבנן עליה, ואמרי דאין הפסקת שלש עונות סילוק אלא לזקנה שעברו עליה שלש עונות סמוך לזקנתה, אבל בילדה - לא. **כר' אלעזר** - וטיהר אף בילדה שעברו עליה שלש עונות. **אחר שזכר** - משמע דנזכר דלאו שפיר עביד.

שעת הדחק - שני בצורת הו, ואיכא הפסד טהרות. **מאי כשנוכר** - אילימא נזכר דאיתמר בפלוגתייהו הלכה כרבנן, וכשנעשה המעשה לא היה זכור ועכשיו נזכר - אמאי לא אהדר עובדא. **אלא** - האי דלא אהדר משום דלא איתמר הלכתא לא כמר ולא כמר, ומאי נזכר - לאחר שנוכר דרבים פליגי עליה, דהוה ליה למיעבד כרבים, אמר: כדי הוא ר' אליעזר לסמוך עליו בשעת הדחק, ולא אהדר עובדא, הא לאו בשעת הדחק - לא, אלמא: אף על גב דמעת לעת גזירה דרבנן היא, בעי למיעבד כרבים. **נוהגת שבעה** - לרחיצה ולתכבוסת, ושלשים לתספורת ולגיהוץ מיום שנשמע לו. **וסבר לה** - ר' יוחנן כשמואל.

דף מו.ב

הכי גרסינן: רב פפא אמר איצטריך - ולעיל קאי, אדר' יהושע בן לוי איצטריך ליה למימר הלכה כר' יוחנן, ואף על גב דאמר הלכה כדברי המיקל בעירוב. **אבל בעירובי תחומין לא כו'** - והא דר' יוחנן בן נורי, באיסור תחומין קאי. **אמר ר' יהודה כו'** - לקמן בפרק חלון עירובין (פא, ב). **במה דברים אמורים** - דאין מערבין לו לאדם אלא לדעתו, שנתרצה. **בעירובי תחומין** - דשמא חוב לו להפסיד אלפים למזרח, על מנת להשתכר באלפים למערב. **עירובי חצירות** - אין שם הפסד אלא ריוח. **הני מילי** - דהלכה כמיקל בעירובי חצירות. **בשיורי עירוב** - שהניח עירוב במקום המשתמר לכמה שבתות, ונתמעט האוכל משיעור שתי סעודות, מקילין ביה לאכשורי. **אבל** - במחלוקת של תחילת עירוב לא ניזיל בתר מיקל, והא דר' יוחנן בן נורי כתחילת עירוב דמי. **במה דברים אמורים** - דצריך שיעור לעירובי חצירות, או מזון שתי סעודות בין כולן, או כגרוגרת לכל אחד בתחילת עירוב. **כל שהוא** - לכל אחד. **ולא אמרו לערב בחצירות אלא שלא לשכח את התינוקות** - שלא לשכח תורת עירוב מדורות הבאין, אבל עיקר עירוב בתחומין הוא. **הלכה כר' עקיבא מחברו** - בכל דוכתא. **למאי הלכתא** - לענין מה נאמרה שמועה זו, שפסקו הלכה סתם, בכל מקומות יש לסמוך עליה להורות הלכה למעשה כן, או דלמא מסברא בעלמא קאמרי כן, אבל הלכתא מכללא לא סמכינן עליה למילף. **ר' אסי אמר הלכה** - ממש קאמרי רבי יעקב ורבי זריקא, למיגמר מעשה מיניה ומיעבד כר' עקיבא היכא דיחיד פליג עליה, וכו' יוסי אפילו במקום רבים. **מטין** - ר' יעקב ור' זריקא לאו הלכה ממש פסקי, אלא מטין

ההוראה אחר ר' יוסי, ואפילו במקום רבים, דאורויי מורינן לאדם יחיד לעשות כר' יוסי, אבל מדרש בפירקי ברבים לא דרשינן. **נראין** - אורויי לא מורינן, ואם עשה כר' יוסי - לא מהדרינן עובדא. **כלשון הזה אמר ר' יעקב בר אידי** - כי האי לישנא דאיתמר הך דר' יעקב ור' זריקא, איתמר נמי הך דר' יעקב בר אידי, למר הלכה ולמר מטין ולמר נראין. **להני כללי** - דכללינן לעיל: פלוני ופלוני הלכה כפלוני בכל מקום, אלא היכא דמסתבר כמר - הלכתא כוותיה, והיכא דמסתבר בדוכתא אחריתי כאידך עבדינן כוותיה. **למה הדבר דומה** - מתניתין היא (לעיל עירובין מה, ב). **היא מותרת עמהן** - ופליגי רבנן עליה בברייתא, ואמרי: שלשתן אסורות. **מאן פליג עליה ר' יהודה** - דהוא הוי סתם בר פלוגתיה, לישנא אחרינא: מאן פליג עליה - ר' יהודה, דהוא איירי לעיל מינה, ר' יהודה אומר לאיזה רוח שירצה, ועלה תני היו שנים מקצת כו', אמר ר' שמעון: למה הדבר דומה, ואמרינן דהכי קאמר להו ר' שמעון לרבנן: מכדי, למה הדבר דומה כו', מאי שנא התם דפליגיתו עליה, אלמא: הנך רבנן דאיירי לעיל מינה בארבע אמות דשביתה, איפלוג נמי בחצירות. **היכא דאיתמר** - בהדיא הלכה כר' שמעון - איתמר, וכי כילינן ר' יהודה ור' שמעון הלכה כר' יהודה - להיכא דלא איתמר הלכתא לא כמר ולא כמר.

דף מז.א

שלוש חצירות - לקמן בכיצד מעברין עירובין (נט, א) וקאמר ר' יהודה: עיר של רבים ונעשית של יחיד שנתמעטו אוכלוסיה מעבור ברחובותיה ששים ריבוא ולא דמיא השתא לדגלי מדבר - אין מערבין את כולה יחד, אלא אם שייר חוצה לה חמשים דיורין שלא יערבו עמה, למיהוי היכר לעיר של רבים, דלא ליערבו כולה אלא מבואות מבואות, ר' שמעון אומר: דיו לשייר שלש חצירות של שנים, שנים בעלי בתים. **אוסר על בני חצירות** - שלא יוציאו מבתיהן לחצר מפני שיש לו רשות בחצר, ואף על פי שאינו בעיר - אוסר עליהן אם לא עירב קודם שהלך. ר' יהודה **אומר אינו אוסר** - הואיל ואינו בעיר. **נכרי אוסר** - אף על פי שאינו בעיר, שהרי יכול לבא ואין זה היסח מן הלב, אבל ישראל - משהלך מכאן ולא בא מערב שבת - הסיח לביתו מלבו כל השבת שהרי לא יבא, הלכך כמאן דלית ליה להך דירה בעלים דמי. **לשבות אצל בתו** - מאמש אפילו באותה העיר. ר' יהודה **פליג עליה דאמר: בעיר אחרת** - אינו אוסר, הא

באותה העיר - אוסר, ור' יוסי נמי פליג עליה, אלא חד מינייהו נקט. זהו **שאמרו** - בפירקין היא עירובין (מט, ב). **אנו אין לנו** - שיכול לקנות שביתה ברגליו בלא עירוב פת - אלא עני, כלומר: מי שהוא בדרך ואין עמו פת. **אחר עשיר** - היושב בביתו, אם רצה לילך בעצמו ולהחשיך שם על התחום - קונה לו שביתה. **שלא יצא** - מפני הטורח - ויערב ברגליו, אלא, התירו לשלוח עירוב בפת על ידי שלוחו. **ומתני ליה רב חייא בר אשי** - למתניתין לחייא בר רב קמיה דרב. **אחד עני ואחד עשיר** - מילתיה דר' יהודה. **למה ליה** - למיפסק הלכה כר' יהודה דר' מאיר פליג עליה, הא כיילת לעיל - להיכא דלא איתמר הלכה לא כמר ולא כמר - עבדינן כר' יהודה. **רב לית ליה להני כללי** - ומשום דרב לית ליה קאמרת ליתנהו, והא ר' יוחנן קאמר להו והלכה כר' יוחנן. **היבמה לא תחלוץ** - בתוך שלשה חדשים למיתת בעלה, מפרש טעמא ביבמות: שמא מעוברת היא, וחליצת מעוברת אינה חליצה, ואם תאמר: תחלוץ בתוך שלשה, ותמתין עד לאחר שלשה, שאם תמצא מעוברת - אינה צריכה חליצה, אם תלד וולד של קיימא, ואם לא תמצא מעוברת - אינה צריכה חליצה אחרת, ואם תלד וולד שאינו של קיימא - תחלוץ פעם שניה שמא היא וולד של קיימא, ואינה חליצה לאוסרה לכהונה, ונמצא מצריכה כרוז לכהונה, וליצרכה, - דלמא איכא דהוי בחליצה ולא הוי בהכרזה, וסבר: שרו חלוצה לכהן. **ולא תתייבם** - שמא מעוברת היא, ונמצא בא על אשת אחיו שיש לה בנים, והרי היא עליו בכרת, אבל לאחר שלשה - דניכר בה שאינה מעוברת, או תחלוץ או תתייבם. **שאר כל הנשים כו'** - שמא תלד בתוך תשעה למיתת בעלה, ספק בן שבעה לאחרון, ספק בן תשעה לראשון, ובעינן הבחנה, כדאמרינן ביבמות (מב, א): שמא ייבם אשת אחיו מאמו, ועוד יש איסורין הרבה. **ולא יתארסו** - גזור רבנן אירוסין אטו נשואין. **אחת בתולות כו'** - מפרש התם (יבמות מב, ב): אחת שנישאו לזה כשהן בתולות, ואחת שנישאו לזה כשהן בעולות, שנתאלמנה או נתגרשה מבעלה זה, בין מן האירוסין בין מן הנשואין - צריכות להמתין אחר הגט או אחר המיתה שלשה חדשים. **אחת ארוסות** - אף על גב דארוסה לא בת עיבורי היא, גזור רבנן ארוסה אטו נשואה. **דברי ר' מאיר לא גרסינן, אלא סתמא היא. יתארסו** - מיד, דהא לא מיעברא משני תוך שלשה, ואם תלד בתוך תשעה - ודאי דראשון הוא, דאי מאחרון - בן ששה הוא ולא חיי. **והארוסות** - שנתאלמנו או שנתגרשו מן האירוסין - ינשאו מיד, דהא לא מיעברא מראשון. **חוץ מן**

הארוסה שביהודה - שהיו רגילין ליחד חתן וכלה קודם כניסתן לחופה, כדאמרינן בכתובות (יב, א). **גס בה** - רגיל בה ומכירה ומרוצה לו. **כל הנשים יתארוסו** - אתנא קמא פליג דאסר אפילו ליארס, ואדר' יהודה פליג, דשרי ארוסה לינשא. **חוץ מן האלמנה מפני האיבול** - שאסורה ליארס כל ימי אבלה, אבל גרושה - תיארס מיד. **הלכה כר' יוסי** - דמתיר ליארס - מיד. **ואמרינן** - מכלל דהך סתמא דתניא לעיל אחת ארוסות ואחת נשואות - יחידאה היא. **והתניא** - בניחותא. **רזופה לילך לבית אביה** - תדירה לדור בבית אביה בעיר אחרת, ואינה רגילה עם בעלה. **חולה** - ואינה מקבלת טורח תשמיש. **עקרה** - מחמת מזל, שכבר נישאת לשלשה בני אדם ולא ילדה להן, והוחזקה עקרה. **איילונית** - ממעי אמה, ויש לה סימנין שאין לה שערות ולא דדין, ולשון איילונית - דוכרניתא, כאיל זה שאינו יולד. **ושאינה ראויה לילד** - מחמת משקה סם. **דברי ר' מאיר** - אלמא ר' מאיר הוא דגזר בההיא דפשיטא לן דאינה מעוברת, והוא הדין לארוסה. **ולמה ליה** - לר' יוחנן למימר הלכה כר' יוסי, דהא איהו גופיה כיל לעיל ר' מאיר ור' יוסי הלכה כר' יוסי, אלא שמע מינה: לא אמר ר' יוחנן להני כללי, אלא הנך אמוראי אמרינהו מנפשייהו. **ומאי קושיא דלמא** - אף על גב דכילינהו ר' יוחנן, איצטריך ליה למיפסק בהא משום דהוה ר' מאיר מחמיר, ואמר שמואל: הלכה כר' מאיר בגזירותיו בכל מקום שהחמיר, ואתא ר' יוחנן לאפוקי לדשמואל מיהא, דבהא הלכה כר' יוסי. **ליריד** - שוק הנקבע ליום חג של גוים, ולוקחין מהן בתים ושדות מפני שממעיסן, אי נמי: משום ישוב ארץ ישראל. **בהמה ועבדים ושפחות** - מפני שמכניסן לקדושה. **ומעלה** - השטר. **בערכאות שלהן** - לפני דייניהן לחתום, ואף על פי שהוא חשיבות להן, ואיכא למיחש דלמא אזלי ומודו - אפילו הכי שרי. **מפני שהוא כמציל מידם** - שלא יחזור הגוי ויערער על המכירה. **בית הקברות סלקא דעתך** - הא עבר בלאו. **שאינו מוצא ללמוד** - בארצו.

דף מז.ב

שלא מן הכל אדם זוכה ללמוד - אין אדם זוכה ללמוד מכל מלמדיו, יש רב שמשנתו סדורה בפיו, ושונה לתלמידיו דרך קצרה. **לציזן** - חוצה לארץ. **סלקא דעתך אמינא הני מילי** - דכילל ר' יוחנן הלכה כר' יוסי. **במתניתין** - דדוקא היא. **אבל בברייתא** - דילמא איחליף דר' יהודה לדר' יוסי, ודר' יוסי

לדר' יהודה. **אימא לא** - לסמוך עלה, להכי צריך למימר הלכה, ולעולם איתנהו להני כללי. **אלא הכי קאמר** - רב משרשיא כו'. **דהא רב לית ליה להני כללי** - כדאמר לעיל, מדאיצטריך ליה למימר סיים בה נמי הלכה כר' יהודה. **אין קונין שביתה** - והרי הן כרגלי כל אדם, ואם באו מחוץ לתחום לתוך העיר - מותר להוליכן לכל רוח. **חפצי הפקר** - דאיכא למימר ליקנו מנפשייהו, אמרי רבנן דאין קונין. **חפצי הנכרי דאית להו בעלים** - והרי הן כמותן, ובעליהן לית להו שביתה, דלאו בני שביתה נינהו מיבעיא. **השואל כלי מן הנכרי** - ובן עירו הוה. **וכן המשאיל לו כלי מערב יום טוב** - וקנה שביתה אצל הנכרי בתוך תחום העיר. **והכלים והאוצרות** - שעשאום אוצר. **יש להן אלפים לכל רוח** - ואפילו הן של הפקר, וכלי שקנה שביתה אצל הנכרי והחזירו לבעלים ועירבו בעליו למזרח או למערב אין יכול להוציאו מאלפים. **לא יזיז ממקומן** - דקנו שביתה במקומן והרי יצאו חוץ לתחום ואין להן אלא ארבע אמות. **הא מני** - דקתני חפצי הנכרי קונין שביתה ר' יוחנן בן נורי, כלומר: ר' שמעון בן אלעזר אליבא דר' יוחנן בן נורי אמר. **לעולם סבר ר' יוחנן חפצי נכרי** - כחפצי הפקר, והא ר' יוחנן בן נורי. **ושמואל דאמר** - לעיל, אין קונין - כרבנן, דאמרי בחפצי הפקר דאין קונין. **דיכרי** - אילים. **מברכתא** - שם מקום. **מחוזא** - עיר הסמוכה למברכתא בתוך ארבעת אלפים, ומערבין מזו לזו. **למיזבן מינייהו** - ואייתינהו למחוזא, ואף על פי שהביאום הנכרים מחוץ לתחום, דקסבר: חפצי הנכרי אין קונין שביתה. **כארבע אמות דמי** - כדתנן במתניתין: הולכייהו לעיר אחרת או נתנוהו בדיר וסהר כו', ופסקינן לעיל, אמר רב: הלכה כרבן גמליאל בדיר וסהר וספינה, והוא הדין לעיר שיש לה מחיצות. **חרם** - מצודת דגים, ומפסיק במים בין שני תחומין של שתי עיירות, וחברו מצודים וחרמים (קהלת ז), וכתוב על כן יזבח לחרמו (חבקוק א) - וגדר של קנים הוא. **צריך לעשות מחיצה של ברזל** - שלא יעברו מים של תחום זה לתוך תחום זה, דכל מה שבתוך תחום העיר אין קונה שביתה במקומו להיות לו ממקומו אלפים אמה לכל רוח, אלא בתר העיר גריר, ואם הוא בסוף התחום - אין יכול לזוז משם ולחוץ, ואין בני תחום זה יכולין למלאות מתוך תחום עצמו, מפני עירוב מים של תחום האחר. **הכי גרסינן: אי נימא משום דתני לה כר' יוחנן בן נורי ולחומרא ואיהו לקולא סבר ומשום דסבירא ליה לקולא כל דתני לחומרא מחייך עליה** - בתמיה אי נימא משום דר' חייא תני למתניתין כר' יוחנן בן נורי דאמר: חפצי הפקר קונין שביתה בתוך תחומין ור'

יוסי בר חנינא סבירא ליה כרבנן - לקולא, דאמרי: אין קונין שביתה והרי הן כרגלי כל אדם.

דף מח.א

מחיצה של ברזל נמי עיילי בה מיא - מתתאי, דהם סתם מחיצה עשרה טפחים היא, ולא מטיא עד קרקעית המים, ואפילו מגעת לקרקעית המים - אי אפשר שלא יכנסו המים מתחתיה. **אלא** - משום הכי מחיך עליה. **דקל הוא שהקילו חכמים במים** - במחיצה כל דהו, ובלבד שיהא בה עשרה מהניא בה, ואף על גב דעיילי בה מיא מעילאי ומתתאי. **כדבעא מיניה ר' טבלא כו'** - וכי היכי דמחיצה תלויה מהניא - מחיצת הקנים נמי מהניא, דמה לי מיערבי מיא מתתאי, מה לי מיערבי בין קנה לחברו. **היינו תנא קמא** - ר' יהודה, דאמר לאיזה רוח שירצה יש לו ארבע אמות - היינו תנא קמא, רבנן דפליגי עליה דר' יוחנן בן נורי. **שמונה על שמונה איכא בנייהו** - דרבנן סברי: ארבע לכל צדדין, היינו שמונה על שמונה, ור' יהודה סבר: לחד רוח ותו לא, כדקתני: ומודה ר' יהודה לר' אליעזר, שאם בירר לו שתים לכאן ושתים לכאן - שאין יכול לחזור בו וכן אם בירר ארבעתן לרוח אחת. **מחלוקת** - דר' מאיר, דשרי שמונה על שמונה להילוך, לר' יהודה מצומצמות, ולר' מאיר גדולות, דפישוט ידים ורגלים יותר מאמה הוא. **באמה דיזה** - איש לפי מה שגופו ארוך, יש לו ארבע אמות באמתו הארוכה. **של קדש** - לכל אדם אמות שוה, של ששה טפחים בינונים, למידת שתי אמות שהיו בשושן הבירה שנעשו למידת אמתו של משה. **גבי יש שאמרו** - משנה היא במסכת כלים (פרק שבעה עשר, משנה יא) יש שאמרו הכל לפי מה שהוא אדם: מלא קומצו מנחה, מלא חפניו קטרת, מלא לוגמיו ביום הכפורים, ובמזון שתי סעודות לעירוב, וליתני נמי: ארבע אמות ליוצא חוץ לתחום. **אי הוה דייקין כולי האי** - בכולי הש"ס, לא הוי מצינו לתרוצי כל דיוקי, ולא הוה תנין. **משום דאיכא ננס באיבריו** - שגופו בינוני ואמתו קצרה, ולא סגי ליה באמה דידיה, ובעי למיתב ליה באמה של קדש. **היו שנים כו'** - מתניתין פרישנא לעיל. **מאי שנא התם דפליגיתו** - דאמרו רבנן לקמן בשמעתין: שלשתן אסורין לטלטל זו עם זו. **אוושי דיורין** - דיורי החצרות רבים, ולא ידעי כולן להזהר, ואתו לטלטולי כלים ששבתו בחיצונה לתוך חיצונה אחרת דרך אמצעית. **הכא** - גבי שלשה אנשים - יכולין החיצונים ליהרר, דהא מועטין נינהו ולא אוושי. **שתים החיצונות אסורות זו**

עם זו - כלים ששבתו בזו אסור להכניס לזו דרך אמצעית, שנמצא שיצאו מרשותן לרשות האסור להן. **הכי גרסינן: אמאי כיון דערבי חיצונות בהדי אמצעית הוה להו חדא** - (ולישתרו כולם, דדמי כמאן דדיירי התם, דומיא דבני חצר שעירבו, ויהבי כולהו עירובן בבית אחד דדמו כאילו דרו כולהו באותו בית, וחצר דההוא בית הויא, ומשתרי בה, הכא נמי, דמו כמאן דדיירי כולהו בחצר אמצעית וכו') וקא סלקא דעתך כגון שנתנו שתיהן עירובן באמצעית, שזהו משפט עירובי חצירות, סתם חצר יש בה בתים הרבה, וצריכות בני הבתים לערב יחד, לפי שהבית מיוחד לכל אחד והחצר רשות כולן, ואסור להוציא מרשות לרשות דהיינו מן הבתים לחצר, בלא עירוב, ומניחים אותו באחד מן הבתים, וכשהחצר פתוחה לחצר אחרת, ורוצין לעשותן רשות אחת - נוטלין העירוב שגבו מן הבתים, ונותנין אותו באחד מבתי חצר אחרת. **וכי הדרה אמצעית ועירבה בהדי אידך שליחותה דחיצונה עבדה** - לא גרסינן הכא עד לקמן. **שנתנה אמצעית עירובה בזו ובזו** - דדמיא אמצעית כאילו דרה בהן, ואין דיורי חיצונות באמצעית, למימרא דכי הדדי נינהו.

דף מחב.

בשני בתים - דהשתא לא מיחברן חיצונות בהדדי. **חמשה שגבו עירובן** - שהיו דרין בחצר אחת, וגבו מכל אחד את עירובו להתיר את חצירן להוציא מבתיהן לחצר. **בשני כלים** - בבית אחד. **הכי גרסינן: כיון דעירבה אמצעית בהדי חיצונה הויא לה חדא, וכי הדרה עירבה בהדי אידך שליחותה עבדה** - שליחותה דחיצונה עבדה, ואישתכח דכולהו כי הדדי עירבו, וכולהו לישתרין, ולא גרסינן: ואידך מיהא לישתרי, ואית דגרסי לה, ומפרשי: חיצונה שעירבה עמה מיהא תישתרי בחיצונה האחרת, וזו תיאסר בה, ואי אפשר לומר כן, דכיון דשליחותה עבדה - הוה להו כולהו חדא רשותא, וכולהו שריין. **לרב ששת קשיא** - כיון דנתנו שתיהן עירובן באמצעית - העירוב מביא דיוריהן לתוכה, והוה להו כאילו דרין כולן באמצעית, וכיון דעירובן נתון בשני בתים - נמצא שלא עירבו שתים החיצונות זו עם זו, והוי כחמשה ששרוין בחצר אחת ושכח אחד מהן ולא עירב עם כולן יחד, דכל החצר אסורה, ואפילו עירב עם אחד מהן, דהא גבי חמשה דחצר אחת תניא לעיל, לבית הלל דבשני כלים הוא דהוי עירוב, אבל בשני בתים - לא, ואף על פי שעירבו השנים יחד לעצמן

והשלשה לעצמן, והכא נמי, כיון דלא מצטרפי, דקתני שתיס החיצונות אסורות זו עם זו - אמצעית גופה תיתסר בדידה, שכולן אוסרין עליה. **אם אמרו דיורין** - של זו בזו על ידי העירוב להקל, להתירן יחד, יאמרו שהעירוב מביא הדיורין לתוכה כדי לאסור עליה, הא לא דיירי ממש בגוה, דליבעי עירובן בבית אחד, הלכך, אף על גב דחיצונים לא עירבו אהדדי - חיצון ואמצעי מיהא מצטרפי ולא אסרי אהדדי. **זו דברי ר' שמעון** - דהיא מותרת עמהן והן עמה. **אבל חכמים אומרים** - דלא שנא נתנו שתיהן עירובן - באמצעית, לא שנא נתנה אמצעית עירובן בזו ובזו - היא אסורה עמהן, והן מותרין עמה. **רשות אחת משמשת לשתי רשויות** - כלים ששבתו בחיצונות מותרות באמצעית, דהא החיצונות לא עירבו אלא עם זו, ואין רשות אחרת מושכתן לצד אחר. **ואין שתי רשויות משמשות לרשות אחת** - דכיון דשתי חיצונות לא עירבו יחד לעשות רשות אחת, אלא רשויות חלוקות הן, ואין כח באמצעית להשתמש לא בזו ולא בזו דזו מושכתה לכאן וזו מושכתה לכאן, ושני דיורין לא יהבינן לה, ודמיא כאילו היא מהך חצר החיצונה שלא עירבה בהדי אידך חיצונה ואוסרתה, וכן נמי כי אזלא לאידך חצר דעירבה נמי בהדה - אוסרתה אידך חיצונה, אבל היכא דעירבו שלשתן - הוו כולהו חדא רשותא.

דף מט.א.

אף זו דברי ר' שמעון - אפילו להשתמש שתיהן עמה, ר' שמעון הוא דשרי, דהא אפילו אמצעית בשתיהן נמי שרי, אבל לרבנן - פליגי בכולה, ואמרו שלשתן אסורין זו עם זו, לישנא אחרינא: אף זו דברי ר' שמעון - ר' שמעון גופיה לא שרי אלא חיצונות באמצעית, וקשיא לי: הא תנן במתניתין היא מותרת עמהן ועוד: מאי אף, הכי איבעי ליה למימר: זו דברי ר' שמעון, אף משמע דבתרוייהו שרי, ולשון אחרון זה שמעתי וכן עיקר: והיא מותרת עמהן - דמתניתין מתרץ לך שמואל דבהיתר שימוש שבאמצעית קאמר, דומיא דהוא מותר עמהן דרישא, ואידי דתנא רישא הוא מותר עמהן - תני נמי סיפא, ואף זו הכי משמע: אף ר' שמעון המיקל אוסר בזו, דאין אמצעית מותרת בחיצונות, אף איסור זה ר' שמעון נמי אמרו כרבנן, ואלישנא קמא קשיא מאי ואזדא שמואל לטעמיה, אי נמי הוה אמר כרב הוה מצי נמי למימר: לרבנן, עירבה עם שתיהן - אסורה עם שתיהן, דאין שתי רשויות משתמשות לרשות אחת. **תניא כוותיה דשמואל** - דאפילו ר' שמעון לא התיר

אמצעית בחיצונית, כדקתני זו מביאה מתוך ביתה כו' ואילו אמצעית בחיצונית לא קאמר. **ואזדא שמואל לטעמיה** - דאמר אף לר' שמעון אין שתי רשויות משתמשות לרשות אחת. **למה הדבר דומה** - אשלשה ששבתו בדרך קאי. **זו מביאה** - באמצעית ואוכלת וזו מביאה באמצעית ואוכלת. **חצר שבין שני מבואות** - פתוחה לשניהן. **הכי גרסינן: עירבה עם שניהן אסורה עם שניהן** - אפילו לר' שמעון, והיינו שמואל לטעמיה, דאמר שמואל הלכה כדברי המיקל בעירוב, ואי הוה שרי ר' שמעון בהא - לא הוה אמר שמואל אסורה עם שניהן. **לא עירבה עם שניהן** - לא עירבה לא עם זו ולא עם זו. **אוסרת על שניהן** - מלהוציא מחצרותיהן למבוי, וכגון שרגילה כל ימות החול לצאת ולבא בשניהן דרך פתחים, דריסת הרגל שיש לה אוסרתן, כדמפרש, דאי לא הויה רגילה אלא בחד לא אסרה אאידיך, ואף על גב דרגילה עם שניהן - זו היא תקנתה, מערבת עם האחד וגליא דעתה שנסתלקה מן האחר, ומותר האחד לעצמו. **היתה באחד רגילה** - לצאת ולבא כל שעה, ובאחד אינה רגילה ולא עירבה לא עם זו ולא עם זו, זה שרגילה בו - אסור שחצר זו אוסרת עליו, דמיניה הוא והרי לא עירבה, והאחר מותר - שאינה הימנו. **הותר רגילה לעצמו** - דהא סלקא נפשה מיניה. **וזה שאינה רגילה בו לא עירב** - אפילו בפני עצמו. **והיא נמי לא עירבה** - לא עם זה ולא עם זה. **דוחין אותה אצל שאינה רגילה** - שלא לאסור על זה שעירב, הואיל והאי לא מפסדא מידי דהא לא עירב. **מדת סדום** - דאפילו מידי דלא חסר ביה לא מהני לחבריה והכא על כרחיה דחנין ליה גביה. **מדת סדום** - שלי שלי. **המקפיד על עירובו** - אם יאכל אחד מבני חבורה את הפת שנתן הוא. **עירוב שמו** - שיהו כולן מעורבין ומרוצין בו, שלא ימחה זה בחבירו, אלא שותפות נוחה ועריבה. **אנשי וורדינא** - ציקנין היו. **החולק** - בשני כלים, אינו עירוב משום האי טעמא גופיה, דמה שמו - עירוב שמו. **דמלא למנא ואייתר** - שלא יכול הכלי להחזיק כל העירוב, ולא חילקו מדעת, וכי קאמר שמואל - כגון שחילקו מדעת. **ותרתי למה לי** - לשמואל, הואיל ותרוייהו חד טעמא דקפיד וחולק. **דמיפלג פלגיה** - ובטל שמיה, דעירוב משמע מעורב. **שמניחין בו עירוב** - ארבעה שגבו עירובן ונתנוהו בבית חמישי, אין צריך להניח שם פיתו. **לאו משום דכיון דמנח ליה** - לבעל הבית ריפתא בסלא דידיה שהוא אוכל ממנו, כמאן דמנח בכלי עם העירוב דמי. **דכולהו הכא דיירי** - משום פיתן הויה להו דירתן, וכל שכן בעל הבית שהוא דר שם ממש בתוכו, ואפילו אין לו פת בכל

הבית - שפיר דמי. **עירוב** - שהוא מצרפן טעמא משום קנין, שמקנה להו בעל הבית רשותו, ונמצאו כולם בעלים בבית זה שהעירוב מונח בו, וכל חצר משועבדת לרשותם זו, ואחת היא. **ומפני מה אין מערבין במעה** - ליתן כל אחד ואחד מעה ומעותיו יקנו לו רשות חבירו. **לאיקלקולי** - להשתכח תורת עירוב. **משום דירה** - שדעתו של אדם על פיתו, והווי להו כאילו דיירי בהווא ביתא, ואין בחצר זו אלא דירה אחת, והרי כל רשות החצר מיוחדת לבית זה. **הכי גרסינן: איכא בנייהו כלי ושאין בו שוה פרוטה וקטן** - למאן דאמר משום קנין - יכולין לקנות בסודר כדרך שאר קנין, ואין יכולין לקנות בפת שאין בו שוה פרוטה, ואפילו הוא מזון שתי סעודות, ואין יכול לעשות הקטן שליח לערב עליו עירובי חצירות - דלאו בר מקנה ואקנויי הוא, ולמאן דאמר משום דירה - לא מהני קנין סודר, ומערבין באוכל שאין בו שוה פרוטה, וקטן גובה את העירוב - דפת משויא להו חדא דירה, וקטן לאו מידי עביד.

דף מט.ב.

למקום אחר - שרצו לערב עם חצר אחרת, נותנין בתוכה עירובן זה שגבו להתיר חצירו. **אחד מהן מוליך על ידי כולן** - בשביל כולן, ואפילו נתן הוא לבדו פת אחת בשבילן, הואיל והוא כבר עירב עם חבירו - קונה לצורך כולן. **כר' שמעון** - דהיא מותרת עמהן והן מותרין עמה. **משנה. מי שבא בדרך וחשכה לו** - גרסינן. **והיה מכיר אילן או גדר** - והוא בסוף אלפים ממקום רגליו, ומהאילן לביתו אלפים. **ואמר שביתתי תחתיו** - ומשם יהיו לי אלפים, דאף על גב דהשתא קדיש יומא - מצי למיזל אלפים עד התם דהוא מקום שביתתו, ומשום הכי יש לו אלפים לכאן ואלפים לצד ביתו. **לא אמר כלום** - טעמא מפרש בגמרא. **גדר** - חומת אבנים. **אמר שביתתי בעיקרו** - ויודע הוא שמעיקרו ועד ביתו אין יותר מאלפים - קנה לו שביתה בעיקרו, הואיל וסיים את מקומו, ואותה שביתה קונה לו אלפים לצד רגליו, ואלפים לצד ביתו. **ואם אינו מכיר** - אילן או גדר. **או אינו בקי בהלכה** - ואינו יודע שיועיל לו, ולא אמר כן, פלוגתא דר' חנינא בן אנטיגנוס ורבנן - בגמרא מפרש. **וזהו שאמרו** - כגון זה שהוא בא בדרך ואין עמו פת, דהשתא עני הוא - לו התירו חכמים לערב ברגליו בלא פת. **ואחד עשיר** - היושב בביתו ורוצה לילך ולהחשיך על התחום ולקנות שביתה מותר. **להקל על העשיר** - שיוכל לשגר על ידי שליח ולא יטרח הוא עצמו. **גמרא. לא אמר כלום כל עיקר** - ולא יזוז ממקומו,

שהרי במקום רגליו אין לו שביתה, שהרי עקר דעתו ולבו מכאן, ותחת האילן נמי לא קנה שביתה - דהא לא סיים, ואף על פי שכל תחתיו של נוף האילן לתוך אלפים אמה למקום רגליו, מפרשינן טעמא דרב לקמן: הואיל ולא פירש איזו ארבע אמות בחר לו בתחתיו של אילן - לאו שביתה היא. **ושמואל אמר לא אמר כלום לביתו אבל לתחתיו של אילן מצי אזיל** - לקמן מפרש, דכי אמר שמואל למילתיה - כגון דקאי כל נופו של אילן בתוך אלפים למקום רגליו, דכל ארבע אמות שאתה נותן לשביתה [תחתיו] כולן ראויות לו, הלכך: לביתו לא אמר כלום - דהא ביתו רחוק מעיקרו אלפים, כדתני במתניתין מעיקרו ועד ביתו אלפים, ושמא הוא בחר לו ארבע אמות הראשונות שתחת האילן אותן של צידו, ומשם עד ביתו יש יותר מאלפים כל רוחב נוף האילן, אבל לתחתיו של אילן - מצי אזיל, דממה נפשך כל ארבע אמות שאתה נותן לו תחתיו לשביתה נותנות עד מקום רגליו אלפים אמה. **ונעשה תחתיו של אילן** - רוחב נטיית נופו של אילן, אם הוא רחב עשרים או שלושים אמה - נעשה לו חמר גמל, כלומר: מושכו לכאן ולכאן. **בא למדוד מן הצפון** - בסוף נטיית הנוף לצד ביתו אלפים, כדי שיגיע לביתו. **מודדים לו מן הדרום** - ואומר שמא ארבע ראשונות של צד רגליו בחר לו תחת האילן, ומשם מודדין לו אלפים ולביתו, ונמצא רחוק שלשים אמה. **בא למדוד מן הדרום** - מארבע אמות ראשונות אלפים לצד רגליו, כדי שיכול לחזור לאחוריו ממקום רגליו שלושים אמה. **מודדין לו מן הצפון** - שמא ארבע אמות של סוף האילן לצד ביתו בחר לו, ומשם עד מקום רגליו יש לו אלפים, ואין יכול לחזור לאחוריו אפילו פסיעה, אבל ארבעת אלפים יש לו ממקום רגליו לצד ביתו פחות שלשים אמה ממה נפשך, ומקום רוחב האילן הוא מפסיד מפני שלא פירש. **לישנא אחרינא** - ושמואל אמר לא אמר כלום לביתו, שאין לו מן האילן לצד ביתו כלום, אבל לתחתיו של אילן מצי אזיל, דקסבר שמואל דקנה לו שביתה בשני המקומות: הואיל ולא סיים ארבע אמותיו - אין לו מקום המיוחד לו לא תחת האילן ולא במקום רגליו, אלא או כאן או כאן וממה נפשך, אלפים שממקום רגליו עד האילן יש לו, וכשהגיע לתחת האילן - נעשה לו חמר גמל, בא למדוד לו מן הצפון מן האילן לביתו - מודדין לו מן הדרום, ממקום רגליו, בא למדוד ממקום רגליו כדי לחזור לאחוריו אלפים - מודדין לו מן האילן, זה שמעתי, ויש תשובות וגמגומין יותר מדאי לפי לשון הש"ס והילוכו, חדא, דקא משייל מאי טעמא דרב, הוה לשויליה טפי טעמא דשמואל

דמילתיה דרב מסתבר טפי, דבמקום רגליו לא רצה לקנות ותחת האילן לא קנה - דלא ידעינן מאי סיים, אבל שמואל, מאי סבירא ליה, אי קנייה היא בלא סיום לקני התם, ואי לאו קנייה היא - לא ליקני לא הכא ולא התם, דהא כאן לא רצה לקנות, ואפילו ר' יוחנן בן נורי לא קאמר אלא חפצי הפקר, או ישן, אבל זה שאמר בפירוש איני רוצה לקנות כאן - היאך יקנה, ועוד: מאי נעשה תחתיו של אילן חמר גמל הכי איבעי ליה למימר: ושמואל אמר הרי זה חמר גמל, ועוד: מאי מן הצפון ומן הדרום, במקום אחד יש לומר מצפון ומדרום, אבל בשני מקומות לא שייך האי לישנא.

דף נא

מאי טעמא דרב - בשלמא לשמואל ללישנא קמא מיסתברא מילתיה, דמכל מקום קנה שביתה תחת האילן, אבל אין אנו יודעין איזו ארבע אמות קנה - הלכך ידו על התחתונה ומפסיד מארבעת אלפים כשיעור תחתיו של אילן, בא למדוד מכאן מודדין לו מכאן. **משום דלא סיים אתריה** - וכיון דלא סיים - לא קני ליה מידי. **כל שאינו בזה אחר זה אפילו בבת אחת אינו** - דכיון דאם סיים ארבע צפוניות אינו יכול לחזור בו, לברור ארבע דרומיות להיות לו שביתה כאן וכאן, כי אמר נמי כולהו כחדא, כגון הכא דאמר שביתתי תחתיו - לא אמרינן ליקנו. **ארבע מינייהו מגו תמני** - להכי נקט מגו תמני, דלקמן מוקמינן באילן שיש תחתיו שמונה אמות. **המרבה במעשרות** - אחד מחמש או משמונה. **פירותיו** - שסילק לצד אחר - חולין מתוקנין הן, אבל המעשרות שנותן ללוי - מקולקלין הן, שהרי טבל מעורב בהן, כשנתן קב השמיני לא חל שם המעשר אלא על הראוי למעשר, והשאר טבל הוא, דמעשר בהדיא אמר רחמנא שיעור אחד מעשרה, ולא דמי לתרומה שניטלת בעין יפה ובעין רעה ובבינונית, דבתרומה לא כתיב בה שיעור. **אמאי** - פירותיו מתוקנין. **נימא כל שאינו בזה אחר זה** - דאילו הוה מפריש מעשר כהלכתו והדר שקל תו וקרייה עליה שם מעשר, על חולין שניתקנו כבר - לא חייל עליה שם מעשר והשתא נמי כי אפריש האי טופיינא עם מעשר - לא ליחול שם מעשר אפילו על - הראוי למעשר כי היכי דאמר גבי שביתה דלא קני ארבע מינייהו מגו תמני כי לא אמר ארבע בהדיא. **שאני מעשר** - דלהכי פירותיו מתוקנין, דעל כל גרגר וגרגר שבו חל השם עליו לפי חשבון הראוי למעשר, כגון: הפריש אחד מחמשה - קדש כל גרגר חציו, אבל גבי שביתה ליכא למימר דשייכא בכל

תחתיו של אילן, דארבע אמות כהדדי בעינן. **דאי אמר תיקדוש פלגא פלגא דחיטתא קדשה** - והאי כיון דאפריש כפלים וקרא עליה שם מעשר - כמאן דאמר תיקדוש כל חיטתא לפלגא. **והרי מעשר בהמה דליתיה לחצאין** - דאי אמר חצי טלה זה חולין והחצי מעשר - לא אמר כלום ליקדש לחצאין, דכל אשר יעבור תחת השבט העשירי יהיה קודש אמר רחמנא, (יהיה כולו קדוש לשם מעשר), וליתיה נמי בזה אחר זה, שאם קרא לעשירי עשירי ולאחד עשר עשירי - אינו קדוש, וכי קרא לשנים עשירי בבת אחת אמרינן דחד מינייהו מעשר גמור, דאמר רבה: עשירי ואחד עשר מעורבין זה בזה, דחד מינייהו מעשר, ואידך הוי אחד עשר שקראו עשירי ואילו הוה ידע ביה, כגון שטעה וקרא לעשירי תשיעי ולאחד עשר עשירי - קיימא לן דעשירי מעשר, ואחד עשר קרב שלמים, ומה בין שלמים למעשר, שהשלמים טעונין סמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק, ונפדין במומן, ותמורתן קריבה, מה שאין כן במעשר, והשתא דקראן בבת אחת ולא ידע הי עשירי גמור והי אחד עשר שנקרא עשירי - בעו תרוייהו תנופת חזה ושוק וסמיכה, ולבי אומר דאינו מברך על התנופה ועל הסמיכה דלא ליהוי ברכה לבטלה, ונסכים יביא נסכי קרבן אחד על תנאי, ויאמר: אם זה שלמים - יהיו על זה, ואם לאו - יהיו על חבירו, אלמא: מדחל שם מעשר אחד מינייהו - שמע מינה אף על גב דלא קדיש אחד עשר, אם קרא לעשירי עשירי דהוי עשירי וקרא לאחד עשר עשירי - אפילו הכי, כי קראן בבת אחת - קדיש חד מינייהו בעשירי. **שאני מעשר בהמה דאיתיה בזה אחר זה בטעות** - כגון אם טעה בעשירי וקראו תשיעי, ולאחד עשר עשירי - קדוש אחד עשר משום קריאת השם וקרב שלמים, דתנן כו', ובפרק בתרא דבכורות ילפינן מקראי, הלכך, כי קראן כאחד - לא מעכב אחד עשר על העשירי מלחול עליו שם גמור, דהא אחד עשר גופיה זימנין דקדוש בקריאת שם מעשר, כגון היכא דקרייה לעשירי שלפניו תשיעי, והא דרבה - בפרק בתרא דבכורות. **והרי תודה** - דלחמי תודה ארבעים חלות, כדאמר במנחות (עז, א). **דליתה בטעות** - אם הפריש לחמי תודתו, וטעה וסבור שלא הפריש, וחזר וקרא שם על ארבעים חלות אחרות - לא קדשי, דהא טעה, ותנן: הקדש טעות - אינו הקדש, במסכת נזיר (לא, א), וליתה נמי בזה אחר זה, שאם הפריש ארבעים לתודתו ושחט הזבח עליהן, וחזר והפריש לה ארבעים אחרות - לא קדשי, וכי שחטה על שמונים בבת אחת - אמר חזקיה דקדשי ארבעים מתוך שמונים, שחיטת התודה מקדשת הלחם, כדתניא

במנחות (עח, ב): קרבנו על זבח - מלמד שאין הלחם קדוש אלא על הזביחה. **יקדשו ארבעים** - הא ארבעים קאמר, וגבי שביתה נמי: הא אמרן דאי אמר לקנו לי ארבע מתוך תמני - קני. **לאחריות קא מכוין** - שאם יאבדו או יטמאו חציין יפטור בחציין, והוה ליה כאומר יקדשו ארבעים מתוך שמונים.

דף נב.

ור' יוחנן סבר לקרבן גדול מכוין - והא לא אפשר, וארבעין מינייהו לא אמרינן דלקדשו, אבל גבי שביתה, כי אמר תחתיו - מאי אחריות איכא, ההוא ודאי לכולהו איכוון, ואין שביתה אלא בארבע, לא אמרינן לקנו ליה בארבע מינייהו. **לא שנו (דלא אמר כלום)** - אדרב קאי. **שתיים עשרה אמה** - או יותר, דאיכא למימר ארבע דהאי גיסא או דהאי גיסא או מיצע, הלכך לא מסיימי. **אבל באחת עשרה** - הרי מקצת ביתו ניכר - יש לך לברור שיעור שביתה בתוך אחד עשר הללו, שעל כרחך מקצת ביתו בתוכם הוא, ומאי נינהו - ארבע מציעתא, דאי בדידהו אמר - שפיר, ואי בדהאי גיסא או בדהאי גיסא - הרי חצי אמה מאלו ומאלו בתוכם של אמצעיות, הלכך הוי סיומא לקנות בית, ומיהו, בא למדוד מן הצפון - מודדין לו מן הדרום כו'. **וממאי דבארבעי מציעתא כו'** - כלומר, מי הבדיל לך אמצעיות מתוך השאר, ומה בכך אם מקצת בית ניכר בהן, הרי יש לומר: דהאי גיסא בחר ליה, או דהאי גיסא בחר ליה ואינו יודע את אלו, וכיון דאיכא לספוקי בהני ובהני, ואין אלו נבלעות באלו - אין כאן סיום. **שמונה אמות** - דאיכא למימר דהאי גיסא בחר, או דהאי גיסא ולא הוי סיום. **אבל שבע אמות** - על כרחך מקצת ביתו ניכר באותה אמה אמצעית, דאי אפשר שלא ביררה לו, ואי באמצע האילן בחר ליה ארבע אמות - הרי היא מהן, ואי מהאי גיסא [או מהאי גיסא] - הרי היא מהן, הלכך קנה שם בית, ומיהו בא למדוד כו'. **שביתתי במקום פלוני** - כדמפרש ואזיל שהיה אותו מקום מוקף מחיצות, וראוי להיות כולו כארבע אמות, הלכך לא צריך לסיומי ביה ארבע אמות, דכוליה כארבע אמות ומהלך את כולו וחוצה לו אלפים אמה. **במה דברים אמורים** - דמהלך את כולו לבד מאלפים שחוצה לו. **במקום המסויים** - שמיוחד וחלוק משאר הבקעה שיש לו מחיצות והוא מארבע אמות עד בית סאתים, דבציר מהאי מאי מהלך את כולו איכא, בלאו מחיצות נמי ארבע קני ליה לשביתה, ואם יותר מבית סאתים, הואיל ולא הוקף לדירה - לא מהניין ליה מחיצות לשוייה כארבע

אמות. **אבל מקום שאינו מסויים** - כלומר שאינו כולו רשות אחת של ארבע אמות כגון שאין לו מחיצות או שישנו יותר משני סאתים. **אין לו** - בתוכו אלא ארבע אמות לבד מאלפים משם והלאה, ובעי לסיומי ביה הי מינייהו, כדמפרש ואזיל לקמן, וכי מסיים להו קני להו, ומהלך משם והלאה אלפים אמה, ותוך מחיצות עולה לו מן המנין. **במה דברים אמורים** - דבמקום שאינו מסויים קני ליה מיהא ארבע אמות לשביתה, ואלפים מהן לכל רוח. **במסיים ארבע אמות** - שקבע בארבע בהן, שהיה לו בהן סימן אילן או אבן, ואמר באותן ארבע תהא שביתתי. **לא יזוז ממקומו** - אפילו פסיעה אחת מארבע אמות של מקום רגליו, דאין לו שביתה לא כאן ולא כאן, דבמקום רגליו לא רצה לקנות, וכאן שרצה - לא סיים, והיינו כרב. **הכא במאי עסקינן** - דקתני לא יזוז כגון דאיכא ממקום רגליו עד עיקרו תרי אלפי וארבע גרמידי, תרי אלפי לתחומא וארבע לשביתה כולן כלין ממקום רגליו ועד עיקרו, ועדיין נוף דאיך גיסא דאילן נוטה חוץ לכולן. - דאי מוקמת ליה באיך גיסא דאילן קם ליה לבר מתחומא - שאם אתה נותן לו שביתה תחת הנוף שבעבר השני - נמצא מקום רגליו שהיה עומד שם בשעה שחשכה לו חוץ לתחומו, שהרי רחוק ממקום שביתתו יותר מאלפים וארבע אמות, הלכך, סיים לו ארבע אמות בצד זה של אילן - מצי אזיל שפיר, אבל לא סיים לו - יש לומר בעבר השני בחר, והרי הוא עכשיו חוץ לתחומו, ואין לו אלא ארבע אמות, וכי אמר שמואל דליקני שביתה תחת האילן אף על גב דלא סיים ומצי אזיל - כגון שכל תחתיו של אילן בתוך אלפים וארבע אמות, דכל ארבע דיהבת ליה לשביתה תחתיו מטי תחומייהו עד מקום רגליו, הלכך שביתה קנה לו שם אבל אינו יודע אם בצפונו או בדרומו, ולפיכך ידו על התחתונה, בא למדוד מצפונו של אילן לצד ביתו אלפים - מודדין לו מדרומו ומקצרין לו כל תחומו כל שיעור תחתיו של אילן ולא יגיע לביתו, בא למדוד מן הדרום של אילן ולחזור לאחוריו ממקום רגליו כמדת תחתיו של אילן - מודדין לו מצפונו של אילן, וכלה התחום במקום רגליו. **טעה ועירב לשתי רוחות** - לדרום ולצפון. **כמדומה הוא** - שמותר לעשות כן, ולילך שחרית כאן וערבית כאן, וכיון שנתכוין לשתייהן והאחת הוא דקנתה לו ואינו יודע איזו היא נותנין עליו חומרי זו וחומרי זו. **מהלך לצפון כעירובו לדרום ולדרום כעירובו לצפון** - מהלך לביתו לצפון כשיעור תחום שמניח לו עירובו של דרום לצד צפון, ומהלך לדרום מביתו כשיעור תחום שמניח לו עירובו של צפון לצד דרום, כגון

אם לא הוצרך ללכת אלא שלשת אלפים לכאן ושלשת אלפים לכאן, והניח עירוב בסוף אלף אמה לכאן ובסוף אלף אמה לכאן, דליהוי ליה ממקום עירובו אלפים - מותר לילך אלף אמה מביתו לכאן ולכאן, דמעירובו יש לו אלפים אמה לכל רוח, הלכך אלפים שיש לו לצפון מעירובו שבדרום כלות לו לסוף אלף לצפון ביתו, ואלפים שיש לו לדרום מעירובו שבצפון כלות לו לסוף אלף אמה לדרום ביתו. **ואם מיצעו עליו את התחום** - עליו - בשבילו, מיצעו התחום, שהניח כל אחד עירוב לסוף אלפים דהשתא הוה ליה עירוב [עירו] באמצע שתי תחומין, תחום שלם מן המערב לביתו ותחום שלם מן המזרח, דנתכוונו לקנות מן העירוב אלפים והלאה. **לא יזוז ממקומו** - מביתו, ואפילו כבני עירו אינו - דהא לא נתכוון לקנות שביתה אלא במקום העירובין, ואינו יודע אי זה מהן קנה, זה, עירוב הדרום מפסידו אלפים של צפון, וזה עירוב הצפון - מפסידו אלפים של דרום, קתני מיהת מהלך לצפון כעירובו לדרום, אלמא: היכא דמספקא לן בהי ניחא ליה - אזלינן בתרוייהו לחומרא, ומיהו, במאי דשבקו שרי ליה למיזל, ואף על גב דלא סיים בהי ניחא ליה, והיינו כשמואל, דאמר היכא דמספקא לן בהי ארבע אמות דאילן קנה שביתה חומרי דתרוייהו יהבינן ליה. **לימא תיהוי תיובתיה דרב** - דאמר היכא דלא סיים לא יזוז ממקומו, דבמקום רגליו לא רצה לקנות ותחת האילן הואיל ואיכא למימר הכי ואיכא למימר הכי לא קנה לא הני ולא הני, דהא הכא אמרינן אף על גב דאיכא למימר הכי ואיכא למימר הכי - קנה באחד מן העירובין ומותר להלך במקום ששניהם נותנים לו, דאי לרב - אפילו לא מיצעו את התחום לא יזוז ממקומו, דבביתו לא רצה לקנות, ובשביתות העירובין לא סיים בהי ניחא ליה, וללשון ששמעתי קשיא לי מאי דוחקיה למימר רב תנא הוא ופליג, מכדי פלוגתייהו דרב ושמואל במאי דרב סבר לא קנה לו מקום רגליו ולא תחת האילן, ולשמואל קנה או מקום רגליו או תחת האילן, ומותבינן לרב מהא דקתני דקנה או לצפון או לדרום, ומהלך כרגלי שניהן, מי דמיא הא לדרב, הכא איכוין לתרוייהו, וגבי עבדים נמי - תרוייהו שליחותייהו עבוד, ובשתי שביתות אי אפשר - מיהו, חדא מינייהו קניא, ומדלא ידיע הי קניא - נותנין חומרי שתיהן עליו, ואידך שרי ממה נפשך, אבל התם - במקומו לא רצה לקנות, ותחת האילן סבר רב דכוון דלא סיים לאו קנייה היא, הלכך אין לו שביתה כלל, ואם תאמר: היינו תיובתיה, אמאי לא קני התם תחת האילן או ארבע צפוניות או ארבע דרומיות, וליתיב עליה

חומרי תרוייהו ואידך לישתרי ממה נפשך, אם כן - לשמואל נמי הויה תיובתיה, דהא מפרש בההוא לישנא דלשמואל אין לו מן האילן והלאה כלום, ואמאי, ממה נפשך, מתחילת אילן לצד רגליו ליתב ליה אלפים לצד ביתו.

דף נא.א

והוא דכי רהיט מטי - הא דקתני מתניתין דאם סיים קנה שביתה בעיקרו הוא דכי הוה רהיט מטי התם קודם שתחשך - התם מהניא אמירה, ואי קני התם מצי למיזל לביתו בנחת. **חשכה לו** - לילך עד ביתו אפילו במרוצה אבל לעיקרו הוה מטי במרוצה אי הוה רהיט. **מסגי קלי** - הולך מעט מעט. **דסביל אחוה** - אילן אחר היה נסמך עליו. **דפריק מריה מכרגא** - טוען פירות הרבה ומוכרן, ופורע מהן המס. **לא ידענא ליה** - איני מכיר אותו אילן. **מוסר שביתתו למכיר** - אומר שביתתי עמך. **ולא היא** - הא דאמר ליה משמיה דר' יוסי ליתא, דלא תניא ליה בשם ר' יוסי אלא סתמא תניא ליה לעיל, ומשום הכי אמרה בשם ר' יוסי כי היכי דליקבלה מיניה. **הכי גרסינן: ולא היא לא תניא ליה כדר' יוסי. נימוקו עמו** - טעמו, במסכת גיטין (סז, א) מונה שבחן של חכמים - ואמר: ר' יוסי נמוקו עמו, נים וקו - דבר ישר כקו המשקולת. **אלו ארבע אמות** - ליוצא חוץ לתחום. **מקום ממקום ומקום מניסה** - פסוק שנאמר בו מקום ולא נאמר בו ניסה, דנין אותו מפסוק אחר שנאמר בו מקום וניסה, כגון אל יצא איש ממקומו דנין מושמתי לך מקום אשר ינוס שמה מה להלן כתיב ניסה אשר ינוס אף מקרא דאל יצא איש ממקומו מרבי ביה ניסה, והוי כמאן דכתיב ביה ניסה, והדר דנין ניסה מניסה, וניסה מגבול, כלומר: דנין ניסה זו שלא נאמר בו גבול, מניסה שנאמר בו גבול, דכתיב מגבול עיר מקלטו אשר ינוס ומרבינן נמי באידך ניסה דאל יצא איש ממקומו כאילו כתיב ביה גבול, והדר דנין גבול מגבול וגבול מחוץ, דנין גבול זה שלא נאמר בו חוץ מגבול שנאמר בו חוץ, שנאמר ומצא אותו גואל הדם מחוץ לגבול, ומרבינן חוץ מגזירה שוה להאי גבול דאל יצא איש ממקומו, והדר דנין האי חוץ מחוץ דומדותם מחוץ לעיר דכתיב ביה אלפים באמה. **ושב הכהן ובא הכהן** - בתורת כהנים שנויה בנגעי בתים, בשבוע של הסגר - ראשון כתיב ושב הכהן ביום השביעי וראה והנה פשה הנגע בקירות הבית וכתוב בתריה וחלצו את האבנים ואת הבית יקציע מבית יקלף עפר הבית סביב הקיר ועפר

אחר יקח וטח את הבית, וכתוב ואם ישוב הנגע ופרח בבית וגו' ונתץ את הבית, ותניא: ופרח יכול לא יהא טמא עד שיחזור ויפשה - תלמוד לומר צרעת ממארת צרעת ממארת לגזירה שוה, מה צרעת ממארת האמורה בבגדים טימא את החוזר אף על פי שאינו פושה, אף צרעת ממארת האמורה בבתים - טימא את החוזר אף על פי שאינו פושה, יכול חזר ופרח בו ביום יהא טמא - נאמר ואם ישוב הנגע ונאמר ושב הכהן, מה שיבה האמורה להלן - בסוף שבוע, אף שיבה האמורה כאן - בסוף שבוע, למדנו שנותן לו שבוע אחר החליצה וקיצה וטיחה, אם חזר הנגע - נותצו, ואם לא חזר - מטהרו, אין לי אלא חולץ וקוצה וטח ונותן שבוע אלא בפושה בשבוע של הסגר ראשון, מניין לנגע שעמד בעיניו בראשון שלא פשה, והכהן לא חלץ, ולא קצה ולא טח, והמתין שבוע שני ופשה בשבוע שני - מניין שהוא חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוע ואינו נותצו מיד - תלמוד לומר ובא הכהן והנה פשה וגו' ואף על גב דהאי קרא בתריה דאם ישוב הנגע כתיב, דמשמע דבנגע החוזר קאי - מפקינן ליה התם מהאי משמעות, ומרבינן נתיצה לנגע החוזר ואף על פי שלא פשה, והאי ובא הכהן וראה והנה פשה דמשמע דבעי פשיון - מוקמינן ליה בנגע שעמד בראשון ופשה בשני, ואף על גב דכתיב נתיצה בתריה - יליף בגזירה שווה, נאמר כאן בפשה בשני ובא הכהן ונאמר בפשה בראשון ושב הכהן - היא שיבה היא ביאה, כלומר: זו כזו, מה להלן חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוע - אף כאן חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוע, ואם חזר שוב בעי נתיצה, אלמא: אף על גב דלאו שיבה היא, כיון דשיבה וביאה חדא מילתא היא, דתרוייהו משמע שבא מביתו לבית המנוגע - דיינינן גזירה שוה מינייהו. **אי אית ליה גזירה שווה** - דמקום מניסה וחוף מחוץ, כדאמר לעיל. **פיאות כתיב** - דכתיב פאת (נגב) (מסורת הש"ס: [קדמה]) - ופאת משמע מרובע. **הן ואלכסון** - ארבע אמות ושמונה חומשי אמה, דאמרן: כזה יהיו כל שובתי שבת, פיאות תן להן וגבי העברה ליכא למיתב פיאות, אלא כי האי גוונא שנותנין להן שיעור אלכסון, דהא ליכא למימר בהו רבוע ועיגול. **בדיק לן** - מנסה אותנו. **מי בעינן הן ואלכסון** - שיהא רחב ארבע בריבוע, שתוכל למצוא בו אלכסון, דדבר עגול אין לו אלכסון. **מחלוקת במקומי** - גרסינן ביו"ד, מחלוקת דר' מאיר ור' יהודה דקא שרי ר' יהודה אפילו לעשיר לערב ברגליו - באומר שביתתי במקומי, וזהו שאמרו דמתניתין לקמן מפרש אהיכא קאי, אי אמכיר אילן דקתני דאמר שביתתי במקום פלוני, או אאינו בקי דקתני דאמר

שביתתי במקומי.

דף נא.ב

עני הוא דאקילו רבנן גביה - הבא בדרך ואין עמו פת הוא דאקילו רבנן גביה לומר שביתתי במקומי, כשאינו מכיר אילן או גדר, או למכיר לומר שביתתי במקום פלוני. **אבל עשיר** - כגון יושב בביתו - לא זו ולא זו. **עיקר עירוב ברגל** - שביתתי תחת, אפילו לעשיר אם יצא והחשיך - זהו עיקר מצות עירוב, כדתני לא אמרו לערב בפת כו', אלמא: עיקר תקנת עירוב לר' יהודה ברגל היא. **זהו שאמרו חכמים** - דמשמע דעיקר תקנתא לאו הכי הוא, אלא קולא בעלמא הוא שאמרו אצל העני לערב ברגליו. **מאן קאמר ליה ר' מאיר** - דאמר: עיקר עירוב בפת. **ואהיכא קאי אינו מכיר או שאינו בקי בהלכה** - ואמר שביתתי תחת - עלה קאמר ר' מאיר, וזהו שאמרו, כלומר: דאפילו להאי דאמר במקומי - קולא הוא דאקילו רבנן גביה, אבל לא זהו עיקר תקנת עירוב. **ולא אמרו לערב בפת** - דמשמע דעיקר עירוב כי איתקן ברגל איתקן, ולא אמרו בפת אלא להקל על העשיר. **מחלוקת במקום פלוני** - דאין כאן לא עירוב בפת ולא עירוב ברגל, אלא אמירה בעלמא, עלה קאמר ר' מאיר עני אין עשיר לא. **אבל במקומי דברי הכל אחד עני ואחד עשיר** - דעיקר עירוב ברגל הכי גרסינן וזהו שאמרו - דמשמע דאין זה עיקר עירוב, אלא קולא הוא דאמר לעני, על כרחך ר' מאיר קאמר לה ואף על גב דמוקמינן לה במי שבא בדרך וחשכה לו, והיה מכיר אילן או גדר ואמר שביתתי בעיקרו, והאי אפילו לר' יהודה לא זהו עיקר מצותו - אפילו הכי לא מצינן לאוקמא כר' יהודה, משום דקתני בה עני, ואילו ר' יהודה אחד עני ואחד עשיר קאמר. **אמי שבא בדרך וחשכה לו** - והיה מכיר אילן, ואמר שביתתי בעיקרו דקתני: קנה שם שביתתו, ועלה קאמר: זה הוא שאמרו העני מערב ברגליו, דהא קולא לעני הוא דאקיל, לא שיהא זה עיקר עירוב אלא באומר שביתתי במקומי ור' יהודה אמר: אפילו לעשיר שהיה יושב בביתו ואמר שביתתי בסוף אלפים הקילו נמי, ואף על גב דעיקר עירוב במקומי הוא. **ולא אמרו** - דמשמע עיקר עירוב אינו בפת, אלא להקל על העשיר הוא דאיתקון - סתמא היא ודברי הכל, ולא מסקנא דמילתיה דר' יהודה היא, דהא ר' מאיר נמי מודה בה דעיקר עירוב ברגל במקומי. **תניא כותיה דרב נחמן** - דאמר מחלוקת במקומי, דאפילו היכא דאמר במקומי - לר' מאיר עשיר לא, ור' יהודה נמי לא שרי לעשיר אלא

במקומי אבל במקום פלוני - לא. **הכי גרסינן: ולא יצא עשיר חוץ לתחום ויאמר תהא שביתתי במקומי** - והאי חוץ לתחום - לאו דוקא, אלא בסוף התחום, ואי דווקא חוץ לתחום - בתוך ארבע אמות קאמר, שבו שביתתו. **שלא אמרו לערב ברגל** - אפילו כי האי גוונא דאמר במקומי, אלא למי שבא בדרך כו' - אלמא לר' מאיר אפילו במקומי עני - אין, עשיר - לא. **ויצא עשיר חוץ לתחום** - אם ירצה. **ויאמר שביתתי במקומי** - אלמא: לר' יהודה לא שרי לעשיר אלא במקומי, כרב נחמן. **אמר ר' יהודה מעשה באנשי בית ממל ובאנשי בית גוריון בארומא** - מקום. **גרורות** - תאנים יבשים. **צימוקין** - ענבים יבשים שנתייבשו ונצטמקו. **עניי כפר שיחין** - סמוכין להן לארומא בתוך ארבעת אלפים. **ומחשיכין על התחום וכו'** - אלמא: עיקר עירוב ברגל, ובמקומי, ואע"ג דעניי היו, הואיל ובביתם איתנהו - כעשירים דמו דאי אפשר להם בלא מזון שתי סעודות, ואף על פי כן היו מערבין ברגלן ומחשיכין, דהיינו במקומי כרב נחמן, אלמא: עיקר עירוב ברגל, ומחשיכין על התחום, ואף על גב דלגבי עירוב עשירים הן, דהא מביתם יוצאין על כך, ויש להן פת - אפילו הכי שרי, כי לית ליה שליח לערב ברגליו. **מתניתין נמי דיקא** - כרב נחמן דלר' יהודה במקום פלוני עשיר - לא, וכי פליג אדר' מאיר במקומי הוא דפליג. **מי שיצא** - כל דהו והחזיק בדרך לעיר שמערבין שסמוכה לעירו, לסוף ארבעת אלפים - ויכול אדם לילך מזו לזו על ידי עירוב. **והחזירו חבירו** - דאמר ליה: עת חמה הוא עת צינה הוא כדלקמן עירובין (נב, א). **הוא מותר לילך** - למחר, לאותה עיר אחרת, וכל בני עירו אסורין. **שיש לו שני בתים** - אחד בזה ואחד בזה, והיה רוצה לילך לביתו שבעיר אחרת מערב שבת, ולשבות שם בשבת, ולא יצא מביתו אדעתא דקניית שביתה בסוף התחום ולחזור, אלא אדעתא למיזל עד התם, והחזירו חבירו. **איהו כיון דנפק לאורחא** - משום הליכה ממש, ולא משום לערב ברגליו - הוי ליה עני, ויכול לומר שביתתי בסוף התחום, ויסיים מקום הניכר לו שם, ופולגתא דאמוראי היא לקמן (שם עירובין נב) איכא למאן דאמר דאפילו לא אמר נמי, כיון דאנן סהדי דהתם בעי למיזל - כמאן דאמר דמי, ועל כרחך בדלא אמר מידי עסקינן, חדא: דלא קתני ואמר שביתתי במקום פלוני, ועוד: מדפליג ר' מאיר עלה, ואמר הרי זה חמר גמל - שמע מינה בדלא אמר שביתתי במקום פלוני עסקינן, דהא ר' מאיר מודה בעני, ואם תאמר: ר' מאיר עשיר חשיב ליה להאי, דמשום דהחזיק בדרך פורתא לא משוי ליה עני, אם כן דעשיר חשיב ליה ר'

מאיר, חמר גמל אמאי, הא בביתו לא רצה לקנות, דהא אמר שביתתי בסוף התחום, ושם לא יכול - דהא לאו עני הוא, ולא יזוז ממקומו מיבעי ליה, אלא בדלא אמר עסקינן, ור' מאיר נמי עני משוי ליה ומשום דלא אמר כלום מספקא ליה אי דעתו לקנות שביתה בסוף התחום, או שמא חזר בו לגמרי מליכך למחר לאותה העיר, ודעתו לקנות שביתה בביתו, הלכך חמר גמל הוא. **הנך עשירים ניהו** - ואפילו אמרו שביתתנו במקום פלוני אסור, דאי לא אמרו - פשיטא, אלמא: כל במקום פלוני לר' יהודה, עני - אין, עשיר - לא, ולהכי נקט יש לו שני בתים, דאי לא הוה ליה ביתא התם - לא הוה אמרינן כי לא אמר כמאן דאמר דמי, דדלמא קא הדר ביה. **הלכה כר' יהודה** - וכרב נחמן במקומי. **הוה אתי מארטיבנא** - רגיל דאתי בכל שבת מארטיבנא לפומבדיתא

דף נב.א

והיה יושב ערב שבת בביתו, ואומר שביתתי בצינתא, מקום מסוים היה בין שני התחומין. **מאי דעתך** - דעשיר את, ואמרת שביתתי במקום פלוני. **והא אמר רב נחמן** - דלא שרי ר' יהודה אלא במקומי, ותניא כוותיה דרב נחמן לעיל. **שבת** - שקונה שביתה ברגליו, יש לו ארבע אמות לקניית בית, לבד מאלפים לכל רוח. **להחמיר הוא** - דמפסיד ארבע אמות. **משנה. מי שיצא** - מעירו, לילך בעיר אחרת שמערבין בה שסמוכה לעירו בתוך ארבעת אלפים. **הוא מותר לילך** - ואף על פי שלא אמר כלום, כדפירשתי לעיל, דכיון שיש לו לשם בית - ודאי לא עקר דעתו מהליכתו, ונתכוון לקנות שביתה בסוף התחום, והוי כעני האומר שביתתי במקום פלוני, וקנה, דהא עני הוא, דהחזיק בדרך, ולר' מאיר ודאי עני הוא, ואי אמר - הוי קני, אבל השתא דיכול היה לערב ולומר שביתתי במקום פלוני, ולא אמר - מספקא לן אי הוה דעתו לקנות שביתה בסוף התחום או בביתו, והרי זה חמר גמל שאין לו אלא אלפים שבין ביתו לסוף התחום, אבל אלפים שמעבר ביתו לצד השני - הפסיד, דשמא בסוף התחום קנה, ומסוף התחום נמי לא קנה אלפים לצד עיר האחרת - שמא לא קנה שביתה כאן כי אם בביתו. **גמרא. תניא נמי הכי** - דכשיש לו שני בתים וביניהן שני תחומי שבת עסקינן. **כיון שהחזיק בדרך קנה עירוב** - אף אם לא אמר שביתתי בסוף התחום וחזר. **יתר על כן** - אפילו לא החזיק בדרך, אלא אמר לצאת, והחזירו חברו ואמר לין פה. **לומר כולי**

עלמא לא פליגי דצריך - שיאמר לו חברו לין פה, כדקתני מתניתין בדר' יהודה והחזירו חברו דהשתא ודאי משום צינה וחמה הוא דהדר ביה, ודעתיה למקני שביתה בסוף התחום, ואף על פי שלא אמר, אבל אם חזר מעצמו - איכא למימר נמלך, ולא קנה שביתה לשם, דאפילו גלוי דעתא ליכא, והרי הוא כבני עירו. **כי פליגי להחזיק** - והיינו יתר על כן אפילו לא החזיק בדרך, אלא שאמר לו חברו לין פה ששמע ממנו שהיה רוצה לצאת, ואמר לו לין פה בביתך הלילה משום צינה. **ורב יוסף אמר להחזיק כולי עלמא לא פליגי דצריך כי פליגי לומר** - לין פה, דלר' יהודה, אם החזיק בדרך, אף על פי שלא אמר לו חברו לין פה, אלא שחזר מעצמו - כמאן דאמר שביתתי במקום פלוני דמי, והחזירו חברו דקתני מתניתין לר' יהודה - לאו דוקא, דהוא הדין לחזר מעצמו, אלא אורחא דמילתא נקט, אבל ר' יוסי בר' יהודה תרוייהו בעי, חזקה ואמירה, (והכי קאמר: מצאו חברו שהתחיל לצאת, ואמר לו חברו לין פה עמדי הלילה, וקסבר רב יוסף: ר' יוסי בר' יהודה להחמיר, ולא תנן בברייתא יתר על כן ואפילו אלא הכי תנן: ר' - יוסי אומר מצאו חברו כו') כך שמעתני, והרבה גמגומין יש, דקשיא ליה לר' יוסי מאי יתר על כן ומאי אפילו, ויש מתרצין: דר' יוסי לא בעי חזקה כולי האי כדר' יהודה, אבל אמרי נואש הן, דפסיעה אחת חוץ לביתו היא חזקה, ובציר מהכי ליכא חזקה, ועוד: רב יוסף אמר דבחזקה לא פליגי אלא בלומר, ואם כן אף בחזקה פליגי. **לישנא אחרינא ולא שמעתיו** - אמר רבה לומר שביתתי בתוך התחום - כולי עלמא לא פליגי דצריך זה החוזר לומר כן, וכי פליג ר' יוסי ואתא לאקולי - אחזקה פליג, דשמעיה לר' יהודה דאמר החזיק, ואתא איהו למימר אפילו מצאו חברו שהיה רוצה להחזיק, ולא הניחו - קנה עירוב, ובלבד שיאמר שביתתי לשם, דהואיל והיה רוצה לצאת - חשבינן ליה כיוצא, והוי עני, ורב יוסף אמר: להחזיק לא פליגי, דודאי חזקה בעינן, דאי לא החזיק - לא הוי עני, כי פליגי לומר דר' יהודה בעי שיאמר שביתתי לשם, וארישא דמתניתין קאי, דפריש בה ואמר שביתתי בעיקרו, ולא איצטריך למיהדר ומיתנייא בסיפא, ואתא ר' יוסי למימר: אפילו לא אמר מידי - קני, הואיל והחזיק, דגלוי דעתא קנייה היא, ואם תאמר: כיון דלר' יהודה באומר שביתתי במקום פלוני קאמר, אמאי פליג ר' מאיר עליה ומשוי ליה חמר גמל, ר' מאיר לית ליה חזקה כי האי גוונא, אלא בא בדרך ממש, אבל האי - כעשיר משוי ליה, וקסבר ר' מאיר: כל שהוא עשיר, והיה לו לערב בפת ולא עירב בפת אלא באמירה - הפסיד באמירתו

אלפים שהיה לו לעבר הלז מביתו, שסילק עצמו מרוח זו, ובמקום שביתתו לא נשתכר, דלאו עירוב הוא, ואין לו אלא אלפים הללו, ונראין הדברים דר' מאיר אכל מי שהוא עשיר פליג, ובאומר שביתתי במקום פלוני, מדקתני: כל שיש בידו לערב כו', דאי סלקא דעתך ר' מאיר עני משוי ליה להאי, וטעמא משום דמספקא לן היכא ניחא ליה הוא הואיל ולא אמר - אם כן מאי כל, הא לא משכחת לה הך ספיקא אלא בהך לחודיה שיצא וחזר, והרי זה חמר גמל מיבעי ליה. **מוחזר** - משמע שלא קנה שביתה כלל. **מוחזק** - משמע דקנה. **כמאן** - ללישנא קמא דפרשי דר' יוסף אליבא דר' יוסי, תרתי בעי: אמירה דלין פה, וחזקה, הכי בעי ליה כמאן אזלא הא דעולא, דבעי תרתי שהחזיק - היינו חזקה, והחזירו חברו - היינו לין פה. **כרב יוסף אליבא דר' יוסי בר' יהודה** - דבעי תרתי, והוא הדין לרבה אליבא דר' יהודה, אלא חדא מינייהו נקט, וללישנא בתרא הכי פירושא: כמאן אזלא הא דעולא דלא בעי למימר שביתתי במקום פלוני דקאמר אף על פי שמוחזר דמשמע לגמרי - כרב יוסף, ואליבא דר' יוסי בר' יהודה, דאמר לא בעינן לומר, (הג"ה ואהך לישנא ליכא למימר כרבה ואליבא דר' יהודה, דבין רבה ובין רב יוסף תרוייהו סבירא להו דר' יהודה תרתי בעי, עד כאן). **אישתתא** - שם אדם. **כי הוה אזיל** - לביתה, ובתוך ארבעת אלפים הוה. **נחת דרגא** - מעלה מן הכבש שהיה יורד מן העליה, דהוה ליה החזיק בדרך. **בית הכא** - לין פה.

דף נבב

כמאן - בעינן החזיק בדרך ולין פה, וללישנא אחרינא הכי גרסינן: כמאן דסגי ליה בהכי, ואף על גב דלא אמר שביתתי במקום פלוני - כרב יוסף אליבא דר' יוסי בר' יהודה, לא, כרבה ואליבא דר' (יוסי בר') יהודה, והכי פירושא: כמאן הוי - כרב יוסף ואליבא דר' יוסי בר' יהודה, דלא בעי אלא להחזיק, והאי נמי החזיק ולא אמר, ומשני: לא, דאמר עסקינן, וכרבה אליבא דר' יהודה דבעי תרתי, והוא הדין נמי לרב יוסף ואליבא דר' יהודה, אלא אליבא דרבה עדיפא ליה לאוקמי משום דרבה ורב יוסף הילכתא כרבה, לבר מתלת: שדה, ענין, ומחצה. **ספק** - בפרק בכל מערבין (עירובין לה, א): נתגלגל חוץ לתחום, נשרף, מבעוד יום - אינו עירוב, משחשיכה - הרי זה עירוב, ספק מבעוד יום ספק משחשיכה, ר' מאיר ור' יהודה אומרים כו', אלמא: כל ספיקא חמר גמל הוא, ומתניתין נמי ספיקא הוא, וללישנא בתרא הכי קשיא ליה: תנינא חדא

זימנא לר' מאיר דהיכא דעירב במקום שאינו עירוב, הוה חמר גמל. **לא תימא** - התם הוא דספק עירב וקנה שם שביתה, וספק לא עירב וקנה בביתו הוא דהוי חמר גמל, אבל היכא דודאי לא עירב, כגון חוזר זה שהיה לו לערב בפת שקרוב לביתו היה, לישנא אחרינא: שהיה לו לומר שביתתי במקום פלוני לא הוי חמר גמל, דאין כאן ספק אלא לגמרי נתכוון אביתו, ויהא כאנשי עירו. **אלא אפילו ודאי לא עירב** - שלא אמר שביתתי לשם - נמי מחזקינן ליה בספק, משום גלויי דעתא, וללישנא בתרא דפרשינן, דר' מאיר עשיר משוי ליה, ואפילו הכי הוי חמר גמל ולא כבני עירו - שמע מינה דאפילו במקום שאין ספק, כגון נתגלגל חוץ לתחום מבעוד יום, דודאי לאו עירוב הוא - אפילו הכי לר' מאיר חמר גמל הוא, דסילק עצמו בכוונתו מאלפים של צד שני לביתו, וההיא סתמא דקתני התם מבעוד יום אינו עירוב, דמשמע והרי הוא כבני עירו - ר' יהודה היא, והא דלא עריב להו ותני בהדי סיפא, דקתני הרי זה חמר גמל - משום דר' יהודה בסיפא מודה לר' מאיר, אבל ברישא - כבני עירו שוי להו, ורישא ר' יהודה היא. **משנה. מי שיצא חוץ לתחום** - במזיד, ומדעת, שלא לשם מצוה. **שתיים יכנס** - משום הבלעת תחומין, כדאמרינן בפירקין (עירובין מה, א): ר' אליעזר לטעמיה, דאמר: והוא באמצען. **גמרא. הכי גרסינן: הא מני אחרים היא. למקום שרובו שם הוא נזקר** - ורובו בתוך התחום הוא. **נזקר** - כלומר: בתר רובו שדינן ליה, וכיון דלא הויא אלא רגלו אחת חוץ לתחום - עדיין רובו בתוך התחום הילכך יכנס. **הוא דאמר** - ר' חנינא. **מתניתין דעקר חדא** - שיצא מן האחת ועומד בשניה והכי קאמר: אם בשתיים עומד - יכנס, וברייתא דקתני שתיים לא יכנס - שיצא מכל השתיים. **למודד** - שחשכה לו, ואמר שביתתי במקומי, ומודד אלפים פסיעות בינוניות אולי יכנס לתחום העיר, וכלו אלפים שלו אמה אחת חוץ לתחום - לא יכנס, שאפילו האלפים מוליכות אותו לתוכו - אינו מותר לצאת מאלפים, כדתנן: ולמודד שאמרו נותנין לו אלפים - אפילו סוף מדתו כלה במערה לא יהלך להלן מאלפים, דכיון שמדד אלפים לבד מקום שביתתו שהן ארבע - אינו יכול לעבור חוץ לאלפים. **משנה. מי שהחשיך** - שהוא בא בדרך, וחשכה לו חוץ לתחום. **אפילו חמש עשרה אמה כו'** - לאו דווקא חמש עשרה אמה. **המשוחות** - מודדי התחומין לעיירות, ועושין סימן לתוך התחום. **אינן ממצין את המדות** - להציב הסימן בסוף אלפים, אלא כונסין אותן לתוך אלפים. **מפני הטועין** - מפני טועי המדה, שאין מכירין את הסימן, ופעמים

הולכין להלן ממנו וחוזרין, ולא אדעתייהו, לישנא אחרינא, ולא שמעתיו: דדוקא חמש עשרה נקט, וטועי המדה הן המשוחות הקובעין התחומין, ואמרינן לקמן בכיצד מעברין עירובין (נז, ב): אין מודדין אלא בחבל של חמשים אמה, ארבעים חבלים יש לאלפים, וכל חבל וחבל מתמעט שני אחיזות שזה תופס מכאן וזה תופס מכאן, והאחיזה טפח וחצי אצבע - הרי שמונים טפחים וארבעים אצבעות, העולין לעשרה טפחים, הרי תשעים טפחים שהן חמש עשרה אמות. **הדרן עלך מי שהוציאוהו. משנה. כיצד מעברין** - מפרש בגמרא לשון אשה עוברה דתנן לקמן הנותן עירובו בעיבורה של עיר, אלמא יש עיבור לעיר, ומפרש השתא כיצד יש לה עיבור. **בית נכנס ובית יוצא או פגום נכנס ופגום יוצא או היו גדודיות כו' מוציאין המדה כנגדו** - כלומר: כשבא לציין סימן תחום העיר, ובא למדוד אלפים חוצה לה, אם הוה מחיצתה שור איגר, שאינה חומה חלקה אלא בתים סמוכין ומחוברין ויש בית נכנס לתוך העיר, יותר מחבירו, ונראית כניסתו פגומה מבחוץ, ויש בית בולט ויוצא לחוץ יותר מחבירו, או פגום נכנס או פגום יוצא, שהיתה עיר מוקפת חומה ויש מגדלין עגולין בולטין בחומה, פעמים שבולטין בפנים פעמים שבולטין בחוץ. **או שהיו שם לאחת הקרנות של עיר גדודיות** - שברי חומה של חרבות בתים, וישנן בתוך שבעים אמה ושירים לעיר, כדמפרש לקמן.

דף נגא

או גשרים או נפשות - כעין שעושין על הקבר. **מוציאין את המדה כנגדן** - אם בליטות הללו אצל קרן מזרחית צפונית - רואין כאילו יש בליטה אחרת כנגדה בקרן מזרחית דרומית, וחוט מתוח מזו לזו ומודד מן החוט ולחוץ, כדי שיהא התחום שוה לשתי קרנות ולא יהא כאן קצר וכאן ארוך. **ועושין אותן** - את התחומין מרובעין כדי שיהא אלפים לצדדין כבאמצע, ולא עגולין שיהא להן אלפים באמצען ובצדדין הן מתמעטין כדרך כל עגול, ובעיר מרובעת עסקינן, שאין בה אלא אלפים על אלפים, דהוו נמי תחומין מרובעים, ואם אינה מרובעת כגון שהיא יתירה על אלפים לאורכה או פחותה מאלפים - לא הוו מרובעין, דתחומין מרובעין לאו דווקא שיהא ארכן כרחבן, שהרי רחבן למידת העיר היא - אם קטנה אם גדולה, וארכן אלפים, אלא מרובעין דקתני - למעוטי עגולין, כדי שיהא נשכר את הזויות. **גמרא. חד תני מאברין** - באלף.

אבר אבר - שמוסיפין לה אברים שאם יש אבר שיוצא מן העיר בקרן מזרחית דרומית - רואין כאילו אבר גם בקרן מזרחית צפונית, ומודדין משם. **מערת המכפלה** - משום דפליגי במשמעות לשון מכפלה נקט לה הכא, משום דפליגי נמי בלישנא דמתניתין, וכן באמרפל, וכן במלך חדש. **שני בתים** - היו בה זה לפניו מזה במקור יש במקום זה שרטוט. **בית ועליה** - הוי כפולה בשתי תקרות, אבל שני בתים לא שייך בהו לשון כפולה. **שכפולה בזוגות** - שנקברו כולן איש ואשתו, דהיינו זוג זוג, דכתיב (בראשית מט) שמה קברו את אברהם ואת שרה וגו'. **עליו** - כלפי מעלה אלא שכינו חכמים בלשונם. **מדלא כתיב וימת** - זה וימלוך פלוני תחתיו. **אושעיא בריבי** - אדם גדול בדורו וכל היכי דקרי בריבי הכי פירושו. **לב כל אחד ואחד** - כמה היה מחודד, כלומר, בכולן הכרתי מה חריפות יש מזה לזה. **וחכמת כל אחד ואחד** - כמה זה חכם מזה, וכמה למד יותר ממנו. **איבעית אימא** - במשנתינו לא למד אלא דבר אחד, אבל ברייתות וגמרות גמר טובא. **ששה באמה** - שהיינו מתקרבין לשמוע מפיו ודוחקין זה את זה. **ר' מאיר לא עמדו חביריו על סוף דעתו** - כדאמרינן בפרק קמא עירובין (יג, ב) שהיה אומר על טמא טהור ומראה פנים. **פתח אולם** - רחבו עשרים ושל היכל עשרה. **סדקית** - מחט שתופרין בה סדקי בגדים, והוא דק ביותר. **כסיכתא בגודא לגמרא** - כיתד שנועצין אותו בכותל בנקב צר, ונכנס בדוחק, כך אין יכולין אנו להבין מה שאנו שומעין, כי אם מעט ובקושי. **כאצבע בקירא** - בשעוה קשה, שאין האצבע יכול ליכנס בתוכה, אלא מדבק מעט. **כאצבע בבירה לשכחה** - כשם שהאצבע נוח ליכנס בפי הבור, כך אנו מהירין לשכוח. **שהקפידו על לשונם** - לדבר בלשון צח ולא בלשון מגונה, כדאמרינן לקמן בבני גליל. **דדייקי לישנא** - לחזר באותו לשון שהיו שומעין מרבן, ועל ידי שהיו שומעין על פי שמועה אחר שמועה היו נותנין בהן סימן זו אחר זו, ומתוך כך שהיו מדקדקים בלשון - יודעין להניח סימנין נאין, ואינן משתכחין מהן. **ומתנחי** - ומניחין סימנין. **לא גמרי מחז רבה** - והיו שומעין מזה בלשון זה, ומזה בלשון אחר, אף על פי ששניהם אחד - שינוי לשון מבלבלן ומשכחן. **דגלו מסכתא** - למדו לאחרים, כך שמעתי, לישנא אחרינא: מפרשין שמועותיהן ומדקדקים בטעמו של דבר עד שמתיישב בלבן. **יראוני וישמחו** - לפי ששמועותיו מכוונות, לאיסור איסור ולהיתר היתר. **זוד דגלי מסכתא** - כדאמר בברכות (ד, א) שהיה יגע בתורה ומורה הוראות, כדאמר: ידי מלוכלכות בדם ושפיר ושיליא, ואומר: מפיובושת

רבי יפה דנתי יפה זכיתי כו', ואמרינן נמי במועד קטן - (טז, א): עדינו העצני יושב בשבת תחכמוני זה דוד כו'.

דף נגב.

ירשיע - לא היה זוכה להורות כהלכה. **על אותו עון** - עון דנוב עיר הכהנים.
אתה ובניך עמי - שמואל קאמר לשאול, כשהעלהו על ידי בעלת אוב. **אכוזו תנן או עכוזו** - בבכורות (מ, א) גבי מומין תנן: שאין לו אלא ביצה אחת - הרי זה מום, ר' עקיבא אומר: מושיבין אותו על עכוזו וממעך, אם יש ביצה אחרת - סופה לצאת, אכוזו - עגבותיו וכן עכוזו. **ידעי** - היו יודעין. **כתרדין על אדמה** - ירקרקת היתה, כצבע - ירק הארץ. **אמר למאן** - מדבר בשפה רפה, ולא פירש האות, ואינו ניכר אם עמר אם חמר אם אימר. **עמר למילבש** - לעשות בגדים. **אימר לאיתכסאה** - שה לשחוט. **תא דאוכליך חלבא** - היתה רוצה לומר בואי ואוכליך חלב, ואינה מפרשת לחתוך תיבות זו מזו ולהשמיע כל תיבה ותיבה, ומצטרפות שתי תיבות כאחת [ומגמגמת התיבות ואומרת תאכליך לביא], ואומרת נמי שלוכתי בכ"ף, והיתה רוצה לומר שלובתי בב' כמו משולבות כלומר: חברתי. **תוכליך לביא** - קללה, משמע שתאכלך לביא. **מרי כירי** - ורוצה לומר קירי והוא אדון ואמרה כירי והוא עבד. **תפלא הות לי** - רוצה לומר טבלא הות לי, ואמרה תפלא והיא קורה. **וגנבוך מין** - רוצה לומר גנבוה ממני, ואמרה גנבוך מין, דמשמע שגנבו את הדיין. **וכדו הות דכי שדרו לך עילויה לא מטיין כרעיך אארעא** - גדולה היתה כל כך שאם מותחין אותך עליה לא היו רגליך נוגעות בארץ, והרי שטויות הרבה, וכדו משמע עכשיו, ובעית לומר וכדן הות, ועוד שהיתה מזכרת תלייה בדיין ואומרת: אם תולין אותך עליה כו'. **עלת** - שם כלי שדולין בו יין מן החבית וממלאין הכוסות. **נקפת בכד** - מנקפת בחבית, כלומר: כבר כלה היין, נוגע בתחתית החבית. **ידאון נישריא לקיניהון** - ילכו תלמידים לבתיהם, כלומר: יפסקו סעודתן, [שאיין עוד יין]. (או) **יעדי בתר חברתה מינה** - נסיר מגופת חבית האחרת ונמזוג עוד. **ותתקפי עלת בכד** - תהא צפה עלת בכד בריות. **כאילפא בימא** - כאניה הצפה בים, תתקפי - כמו אקפו ידייכו בחגיגה (טז, ב), וכמו קפא תהומא דסוכה (נג, א) - צף התהום ועלה. **בלשון חכמה** - שלא יבינו האחרים. **שור משפט** - תרדין, תור דין, שור - תור, משפט - דין. **בטור מסכן** - הר דל, חרדל. **משייל באושפיזא** - שואל עוברי דרכים בענין אושפיזא. **גבר**

פוס דין חי - אוש פי זו חי, אוש כמו איש, פוס כמו פי, דין כמו זה. **מה זו טובה יש** - כלומר: כמה טוב לו. **אתריגו לפחמין ארקיעו לזהבין** - הבעירו את הפחמין להיות אדומין כאתרוג, שישטחו גחלים הלוחשות על פי הכירה להתחמם כנגדן. **ארקיעו** - שטחו כמו רקיע. **לזהבין** - גחלים לוחשות, אדומות כזהב. **מגידי בעלטה** - תרנגולין, המודיעין עונות הלילה. **בהן** - על הפחמין. **הצפיננו** - הראנו, לשון צופיה הליכות ביתה (משלי לא). **צפון** - הוה מתחבא, דלא היו יודעים התלמידים להיכן היה, והיו שואלים ממנו. **עלץ בנערה אהרונית אחרונית עירנית והנעירתו** - שמח הלילה בנערה אהרונית ועכשיו הוא ישן. **אמרי לה אשה** - אהרונית - בת כהן, אחרונית - מתה אשתו ראשונה וזו אחרונה. **עירנית** - בעלת חן וחריפה כאדם ער, והנעירתו לא היה יכול לישון. **מסכתא** - אהרונית - מסדר קדשים, עבודת אהרן, אחרונית - סיים אחרת והתחיל בזו, עירנית - עמוקה וחמורה ומעוררת לומדיה. **נתיעץ במכתיר** - נטל רשות מנשיא, מכתיר על שם שנותן רשות לסמוך ולקרותו רבי, ומאז והלאה הוא כשר להיות מוכתר ליקרא רבי מומחה לרבים, ואם טעה לא ישלם. **והנגיב** - והדרים, הלך לו לדרום. **למפיבושת** - לפני זקני דרום שהן חכמים מאד, על שם שהיה מפיבשת אדם גדול קרי להו הכי. **לא נצחני אדם** - בדברים. **הקדיחתו** - שרפתו כמו כי אש קדחה (דברים לב) כלומר: נתנה בו מלח יותר מדאי. **אין משיירין פאה באילפס** - כשהשמש מערה מן האילפס לתוך הקערה - אין דרך להניח באילפס כלום לצורכו, אבל כל אחד מניח פאה בקערה ומחזירה לשמש, והוא מאכל שמש. **פרשת דרכים** - דרך פורש לכאן ולכאן. **ארוכה** - שמאריך הדרך. **וקצרה** - שמוציא מבוי העיר פנוי ליכנס.

דף נד.א

בטשה ביה - בעטה בו. **תוריק חיי** - שתאריך ימים. **חטוף אכול** - אם יש לך ממון להנות עצמך, אל תמתין עד למחר שמא תמות ושוב אין לך הנאה. **דעלמא דאזלינן מיניה** - גרסינן. **כהלולא דמי** - היום ישנו ולמחר איננו, דומה לחופה שהולכת מהר. **אם יש לך** - ממון. **ואין למות התמהמה** - עיכוב, כי פתאום האדם מת. **חוק** - מזון. **מי יגיז לך** - אם נשאר בידם, שמא יאבדוהו. **הללו נוצצין** - כלומר: כשהן גדילין גדילה פרנסתן ועושרן עמהן, ואינך צריך להדאג עליהן. **והללו נובלין** - מתים, לשון והעלה נבל. **יפה** - לחולי זה וקשה

לחולי זה, יפה ללב ורע לעיניים. **שתשמרם בבטנך** - שהן שמורים בידך, שאין משתכחין ממך. **יכונו יחד** - שאתה סודרן ומוציאן בפה, ולא בגימגום ובלחישה. **אימתי שמחה וכו' בזמן** - שיודע לדרוש הלכות חג בחג, דבר אחר: אימתי שמחה לאיש, אימתי אדם שמח בתלמודו - בזמן שיש לו מענה, כששואלין ממנו דבר הלכה. **שארשת** - ספירת שפתיו בל תמנע סלה, כשנתת בו דעת להוציא בשפתיו. **זכה** - אם יש לו מזל טוב תאות לבו נתת לו, שבעוד שהוא מתאוה באה לו תאותו עד שלא ישאלנה. **לא זכה** - צריך להתמקמק ולהצטער. **כי לא לעולם אריב ולא לנצח אקצוף** - אלמא: לנצח לשון עולם הוא, מדסמיך ליה, וכן עד עולם סלה - אלמא סלה לשון לעולם משמע. **שרף לצואר** - שאינו מצומצם בדוחק סביב הצואר, אלא שרפוי בריות, כך הוא נעים ומרוצה לבריות. **ונראה ואינו נראה** - כשמגביה צוארו נראה מתחת זקנו, ורוב פעמים שסנטרו וזקנו מכסין אותו, כך, אם תלמיד חכם הוא אינו רודף לצאת ולבא בשוק, אלא יושב ומחזר על תלמודו - מתקיים בידו. **שהכל דשין אותו** - שאין לו גסות. **שהכל מתבשמין ממנו** - שמלמד תורה לתלמידים. **כאבן זו שאינה נמחת** - מפני דריסת רגלי בני אדם, כך לחייו אינן נלאין מלחזר על למודו וללמד לאחרים. **לא נשתכחה** - חרות משמע חקוק, ואינו נמחק לעולם, על ידי הלוחות היתה תורה חקוקה לישראל מהשתכח מהן עולמית. **על הלוחות** - בשביל הלוחות היו בני ישראל בני חורין. **ממדבר מתנה** - אם כמדבר הוא תורה נתונה לו במתנה, ולא ישכח. **מילתא** - כעס. **אמר** - רבא, איזיל אפייסיה לרב יוסף. **מזוג** - במים, רב יוסף סגי נהור הוה, ולא היה רואהו, והכירו בטעם היין שהוא מזוג, לפי שהיה מכיר רב יוסף במזוגו של רבא מתחילה, שהיה בקי ליתן מים במדה. **כל גיא ינשא** - אף על גב דלאו גבי הני קראי כתיב, דרשי ליה דמי שבא לידי גיא, שהושפל - חוזר ומתנשא. **שדורסת ואוכלת** - מיד לאחר הריגתה, שאינו מקפיד על תענוגים, אלא אוכל בשר בלא תבלין, וכן שאר עינוגין. **שמסרחת** - בטיט, היינו מי שאינו הולך אחר גבהות לקוץ במאכלו אם לא נתבשל כל צרכו, לישנא אחרינא: שדורסת ואוכלת - לאחר הריגתה אוכלת מיד, כך תלמיד חכם מחזר על תלמודו מיד כשמקבלו מרבו, מסרחת - מנבל עצמו על דברי תורה, לשון זה נראה בעיני, לפי שמצינו בכל התלמוד שדרך תלמידי חכמים להקפיד על מאכלן דרך גדולה וכבוד, ועל מלבושיהן כדכתיב (משלי ח) ולמשנאי אהבו מות. **לעני** - לזה ששם עצמו כעני, וללישנא בתרא - ששם עצמו כעני לחזר עליה. **תאנה** -

אילן.

דף נדב.

כל זמן שממשמש בה מוצא בה תאנים - שאינן מתבשלין בבת אחת, אלא היום מעט ולמחר מעט, וכל שעה ראוי לאכול מהן. **שמעלת חן על לומדיה** - שהכל מנשאין אותו, ותורתו נותנת לו חן. **באהבתה תשגה תמיד** - בשביל אהבתה תעשה עצמך שוגה ופתי, להניח עסקיך ולרוץ לדבר הלכה. **לא יחרוך** - נוטריקון דריש ליה: לא יחיה ולא יאריך. **צייד רמאי** - שמרבה בגירסא ואינו מחזר עליה. **ורב ששת אמר** - אין זה רמאי אלא שוטה, והקובץ על יד הוא הרמאי וערום בדבר, והוא יחרוך כלומר: יתקיים בידו, כצייד הרמאי שמשבר גף ראשון ראשון כשהוא לוכדו שלא יברת, הוא חורך עופות ואוכלן, וקרא אתמוהי מתמה: לא יחרוך, לא יצלה ויאכל. **אנא עבדתה וקיימתיה** - לקבוץ על יד, וחזרתי עליה עד שהחזקתי בה, ואחר כך חזרתי ושמעתי אחרת. **כיצד סדר המשנה** - כיצד למדו ישראל תורה שבעל פה. **נכנס אהרן** - וישב לפני משה, כדכתיב (ישעיהו ל) והיו עיניך רואות את מוריד וכן כולם, בשעת שמועתן כולן יושבין לפניו. **ישב לשמאל משה** - דתניא: המהלך לימין רבו הרי זה בור, וכל שכן יושב בזמן שאין שני לישוב בשמאל. **ושנה להן פירקן** - אותו פרק עצמו ששנה לאהרן. **אהרן לימין משה חוזר** - אחרי ששמעו בניו, ויש שני לישוב בשמאל משה - כבוד הוא לאהרן ולמשה להיות אהרן שהוא גדול בא ויושב בימין. **ומה אהרן ששמע ממשה כו'** - ומסתייעא מילתא להתקיים בלבן להבין מהר, אפילו הכי שמע ארבע פעמים. **להראות לו פנים** - ללמדו, לתת טעם בדבריו בכל אשר יוכל, ולא יאמר: כך שמעתי, הבן אתה הטעם מעצמך, וחבירו בפרק ראשון עירובין (יג, ב): שהיה אומר על טמא טהור, ומראה לו פנים. **אשר תשים לפניהם** - ולא כתיב אשר תלמדם - צריך אתה לסדר ולשום לפניהם טעם המיישב תלמודם. **וליעיילו כולן ברישא ולילפו ממשה** - ארבע זימנין. **וליעיילו בניו ולילפו מאהרן** - ארבע זימנין, וכן כולן. **משום טרחא דאהרן** - דמתחילה דיחיד הוה לא סגי דלאו לשמאל יתיב, וכי הדור עיילו אינך איכא טרחא לאוקומיה ולאהדוריה לימין. **ארבע מאה זימני** - כל פירקא, מקמי דליגמר. **בעיוה** - לר' פרידא למלתא דמצוה. **נפק בה קול ואמר** - לר' פרידא. **סימנין** - סימני השמועות זו אחר זו, וסימני חכמים כדרך שיש בהש"ס, ותשים גירסא דסמניה בפיהם. **עשו מועד לתורה**

- קבעו עתים לתלמידים, שידעו עת לבא ולשנות.

דף נה.א

והיינו דאמר רב אבדימי - הא דאמרן דצריך לטרוח ולהעמיד סימנין ולהערים בתחבולות כדי שתתקיים התורה בלומדיה - היינו דר' אבדימי דמפרש דיוקא דקרא, שאם בשמים היא צריך אתה לעלות אחריה. **סחרנין** - מחזרין בעיירות. **תגרין** - בעירן במקומן, אלא נראה ואינו נראה כדאמר לעיל. **ארוכה כמות שהיא** - לקמן מפרש. **עגולה עושין לה זויות בדפוס וילנא יש כאן שרטוט** - כשבא למדוד תחומין לקצותיה לא ימדוד לה מהחומה, אלא יוסיף לה ריבוע כלומר: ירחיק מן החומה כדי ריבוע, דהא מרבינן פיאות לכל מילי דשבת ואחר כך ימדוד תחומי הקרנות, שאם בא לצאת דרך קרן העיר ישתכר בהליכתו רביע דמרובע יותר על העגול רביע. **מרובעת אין עושין לה זויות** - לקמן מפרש. **היתה רחבה מצד זה וקצרה מצד זה רואין אותה כאילו היא שוה בדפוס וילנא יש כאן שרטוט** - כשבא למדוד התחומין למערב אצל קרן מערבית דרומית אינו מודד מן החומה, אלא מרחיק ומושך למערב עד כנגד חודה של קרן מערבית צפונית הנמשכת ויוצאת למערב, ומודד, וכן לקרן דרומית מזרחית. **היה בית אחד בולט** - מחומת העיר לאחת הצדדין, כשבא למדוד תחום צפון אצל קרן מערבית צפונית, כשבא למקום שאין הבית בולט שם מרחיק מן החומה עד כנגד מקום שכלה בליטת הבית לקרן מזרחית צפונית, כאילו חוט מתוח מכוון והולך כנגדו ממקום שכלה הבית עד כנגד קרן צפונית מערבית, ומודד מן החוט ולצפון אלפים. **בדפוס וילנא יש כאן שרטוט שני בתים כמין שתי פגומין** - קסלקא דעתך לרוח אחת, וקאמר רואין כאילו חוט מתוח מזה לזה ולקמן פריך: השתא בית אחד אמרת רואין שני בתים מיבעיא. **היתה עשויה כמין קשת** - שאין הבתים במקום חבל הקשת. **בדפוס וילנא יש כאן שרטוט או כמין גאם** - גימל יווני, עשוי כמין כף כפופה שלנו. **רואין אותה כאילו היא מלאה בתים** - כשבא למדוד תחומין מן הצפון מודד מן היתר, כאילו היתה מוקפת בתים והדר בקשת לא יתחיל למדוד מביתו ולצפון אלפים, אלא כל העיר עד היתר חשובה לו כארבע אמות, וכן העשויה כמין גאם היוצא מן המזרח למערב: אף על פי שאין בתים במערב - רואין כאילו מלא כל החלל בתים, וכן מן הדרום לצפון, והיוצא מביתו אין חלל החלק של עיר עולה לו

מן המדה. **ארוכה כמות שהיא פשיטא** - וכי תעלה על דעתך שיקצרנה. **דאריכא וקטינא** - קצרה ברחבה. **מהו דתימא** - ירחיבנה למזרח ולמערב עד שתהא מרובעת יפה. **קמשמע לן** - כמות שהיא מניחין אותה, שהרי יש לה פיאות. **דמרבעא אבל לא מרבעא בריבועו של עולם** - שיהא צפונה לצפון עולם ודרומה לדרום עולם, אלא עומדת באלכסון. **בדפוס וילנא יש כאן שרטוט לא צריכא לשתי רוחות** - אחד לצפון ואחד לדרום. **בין שני ראשיה** - היינו אורך מקום היתר. **פחות מארבעת אלפים** - שתחום ראשה זה נבלע בתוך תחום ראשה האחר, נעשית עיר אחת, ומודדין לה מן היתר ורואין כאילו היא מליאה בתים, ואם יותר - אין מצרפין אותה להיות אחת, ומודדין לה מן הקשת לכל אחד מפתח ביתו, וחלל העיר החלק שאין בו בתים - מן המידה הוא. **חומת העיר שנפרצה שיעורה במאה ארבעים ואחת ושליש** - אם רוחב פירצה מאה ארבעים ואחת אמות ושליש, דהיינו שיעור שתי קרפיפות של שבעים אמה ושיריים, ונעשו כשתי עיירות להיות אחת והיוצא מזו לזו ללכת דרך זו חוצה לה - אין עולה לו מדת העיר מן המנין, אלמא: ביותר ממאה ארבעים ואחת ושליש הויא הבדלה. **כאן מרוח אחת** - עיר העשויה כקשת אינה מובדלת אלא מרוח אחת, הלכך עד דהוי ארבעת אלפים. **והא** - דחומת העיר שנפרצה בשתי רוחותיה זו כנגד זו קאמר הלכך כשתי עיירות נינהו, וכגון שאין יישוב בחלל העיר כנגד בית הפרצות. **ומאי קא משמע לן** - אי בשתי רוחות, דודאי כשתי עיירות הן - אמאי אשמועינן רב הונא דנותנין קרפף לזו וקרפף לזו, דשתי עיירות הסמוכות זו לזו נותנין קרפף של שבעים אמה ושיריים לכל אחת להיות כעיר אחת, כדי לחברם על ידי קרפיפות הללו לעשותן כעיר אחת, ואף על פי שאין בנין בין הקרפיפות וגם הקרפיפות עצמן אינן מוקפות מחיצה אלא שיעור קרפף קאמר.

דף נהב.

נותנין קרפף לעיר - כשבא למדוד התחומין, מניח לעיר אויר של שבעים אמה ושיריים שהוא כעיר, לבד התחום. **אלא לשתי עיירות** - לחברן על ידי קרפף שביניהן. **ואיתמר רב הונא אמר כו'** - ולקמן מפרש בפירקא פלוגתייהו. **אי אשמעינן** - בחומת העיר שנפרצה, התם קאמר רב הונא קרפף לזו ולזו לחברן - משום דהוה להו צד היתר מעיקרא, שהיו כבר עיר אחת. **דדחיקא תשמישתייהו** - שתי עיירות ממש דחיקא תשמישתייהו בחד קרפף, הלכך

קרפף מיחשב לכל חד כעיר גופה, וכיון דצריך לה והוי כעיר, כי מחברי שתי הקרפיפות - כאילו העיירות מחוברות דמו. **אבל הכא** - דעיר אחת היא, ומעיקרא כי מחברי קודם שנפרצה הויה כולה מלאה, והוי סגיא לה בלאו האי אויר - השתא נמי לא ניתיב האי אוירא לתשמישן קא משמע לן. **וכמה** - יהא אויר החלק מן היתר לקשת דאמרו מודדין לה מן היתר כי ליכא ארבעת אלפים בין שתי ראשיה. **אלפים** - אבל יותר מאלפים, כיון דמכי נפק מביתו הולך לו תחום שלם מקמי דלימטי ליתר לא משחינן ליה מן היתר. **דאי בעי הדר אתי** - למקום היתר דרך הבתים סביב הקשת יכול להלך עד שמגיע לאחד מן הראשון ומשם יכול להלך לראשו האחר שהרי תחומיהן נבלעין זה בזה, וכיון דבהיתר יכול להלך למקום היתר תו לא אסר ליה אורך החלק לשוויה כשתי עיירות ורואין אותה כאילו היא מלאה בתים וחצירות. **שאין עליהן תקרה** - וכל שכן אם מקורות הן מזו לזו בגג דהוו להו דירה מעלייתא. **נפש** - בנין על הקבר, וסתמא לדירת שומר הקבר עביד, הלכך אף על גב דלא דייר ביה בית דירה הוא. **והקבר** - בית הקברות. **ובית הכנסת** - סתם בית הכנסת לאו לדירה עביד, הלכך אי לית בה דירה לחזן הכנסת - לאו דירה היא. **ובית עבודת כוכבים** - נמי לאו לדירה עביד. **והאורות** - אורות סוסים. **אוצרות** - לתבואה ולשמן וליין לאו לדירה נינהו. **והבורגנין שבתוכה** - בתוך השדה. **והבית שבים** - באיי הים, בתוך שבעים אמה ושיריים לעיר. **בור ושיח** - בבבא קמא (נ, ב) מפרש מאי בור ומאי שיח. **שבתוכה** - שבשדה. **בית שבספינה** - לא קביע ליה דוכתא, פעמים שהוא בתוך שבעים לעיר, פעמים שאינו. **ותיפוק ליה משום בנין** - אם יש בנין על פיה מאי אהניא מערה, בלאו מערה נמי מבנין משחינן. **להשלים** - אם אין הבנין ראוי לדירה כגון שאין בו ארבע על ארבע - מהניא ליה מערה לאשלומי. **צריפין** - דירה של הוצין וערבה, ואינו קבע, הלכך, אפילו יש הרבה במקום אחד כשיעור - מהלך מאה אמה אין חשובין עיר להיות כארבע אמות, וכל אחד מודד מפתח ביתו אלפים לכל רוח, אם בא לצאת. **ויחנו על הירדן** - במחנה ישראל כתיב. **אין נפנין לא לפניהן** - חוץ לענן, שמא ילך הענן והארון שם. **ולא לצידיהן** - חוץ לענן, שאין יודעין אנה יפנה הענן לעבור. **אלא לאחוריהן** - חוץ לענן דודאי לא יחזור הענן לאחוריו, אלמא: המהלך בראש והוצרך לנקביו חוזר לאחוריו שלש פרסאות וישראל במדבר יושבי אהלים היו, שאינן קבועין, ואפילו הכי מהלכין את כל המחנה כארבע אמות. **כיון דכתיב על פי ה' יחנו** - חשובה היא

חנייתן להיות נידונת קבע. **שלוש חצירות** - של שני בתים - קבועין, של אבן או של עץ, בהכי חשיבי עיר וקובעת את כולן, וכדתנן לקמן עירובין (נט, א): ר' שמעון אומר שלוש חצירות של שנים שנים בתים. **ומהלכי מדברות** - ונשותיהן עמהן. **ויושבי צריפין** - נמי אנשי מקנה הן, וחונין בו חדש או חדשים עד שכלה המרעה לבהמות, ונוסעין משם ונקבעין במקום אחר. **אינן שלהן** - לקמן מפרש טעמא. **כיושבי קברות** - כמתים, לפי שמחוסרין הנאה הן, ולוקין ברוחות בזרם ובמטר. **מאי טעמא** - אסורין בנותיהן. **שאינן להן מרחצאות** - והולכין במקום רחוק לרחוץ, ונשותיהן נזקקות למנאפין, לפי שהעיר עזובה מאין איש. **בטבילה** - שאין להן מקוואות, והולכות הנשים לטבול במקום רחוק, וקוראה לחברתה ומרגישין השכנים, ויש רשע רודף אחריהן ומתייחד עמהן, ותנן: (קידושין פ, ב) לא יתייחד אדם עם שתי נשים. **נהרא** - ראוי לטבילה ולא למרחץ, הרגש טבילה ליכא, דהא סמוך לה, אבל טעמא דמשום מרחצאות - איכא. **אין תלמיד חכם כו'** - לפי שהירק טוב למאכל, ונלקח בזול, ויכול לעסוק בתורה. **וכופפין** - גרסינן.

דף נו.א

פת קיבר - שנודר"ה (לחם העשוי מקמח גס) בלעז. **תומי וכרתי** - לא מעלו, כך שמעתי, ונראה בעיני תומי וכרתי מעלי, והכי תניא (בבא קמא עב, א): חמשה דברים נאמרו בשום: משביע, משחין, ומצהיל הפנים, ומרבה את הזרע והורג כינה שבמעים, וכרישין נמי תניא בברכות (מד, ב) דיפין לבני מעים. **שום ירק** - אני שמעתי לגנאי, ואני אומר: לשבת. **עלין** - קשין, אמהות - יפין, אמהות - שרשין. **בימות החמה** - יפין, שמצננין את הגוף, בימות הגשמים קשין. **מזקינין** - מפני הטורח. **בי בירי ובי נרש** - שתי עיירות, ויש בין זו לזו מעלות ומורדות, והן מולייתא. **אזקנון** - הזקיננו. **בריבוע של עולם** - כדמפרש ואזיל. **נותן צפונה לצפון עולם ודרומה לדרום עולם** - ולא באלכסונו של עולם. **וסימניך** - אם אינך יודע לכוין צפון ודרום. **עגלה בצפון ועקרב בדרום** - מזלות הן. **אם אינו יודע לרבעה בריבוע של עולם** - שאינו מכיר במזלות הללו. **מרבעה כמין התקופה** - לפי הילוך סיבוב החמה ניכר, איזו רוח דרומית ואיזו רוח צפונית. **חמה יוצאה ביום ארוך** - אותו רוח שאתה רואה שחמה יוצאה ביום ארוך של ימי תקופת תמוז יוצאה בצידו האחד ושוקעת באותו רוח עצמו בצידו האחר. **זהו פני צפון** - לפי שהחמה לעולם

ביום ממזרח לדרום מהלכת כדאמר קרא (קהלת א) הולך אל דרום והליכת החמה ביום היא, אבל בלילה אינו הולך, אלא סובב מחוץ לכיפה, וביום הארוך עומדת בקרן מזרחית צפונית, ומהלכת מזרח דרום ומערב, ושוקעת בקרן צפונית מערבית ובלילה סובבת פני צפון ולמחרת היום נקצר מעט ואינה יוצאה בקרן אלא נמשכת מן הקרן ולמזרח מעט, ויוצאה, ובערב שוקעת בתוך המערב משוך מן הקרן מעט, ובלילה סובבת אותו מעט וכל הצפון, ומעט במזרח יותר מליל של אמש וכן בכל יום, עד שיוצאה - בתקופת תשרי באמצע המזרח ושוקעת באמצע המערב, לפיכך היום והלילה שוין, ועדיין בכל יום נמשכת לצד דרום ויוצאה, ובשקיעתה נמשכת לצד דרום ושוקעת עד שיוצאה ביום בתקופת טבת בקרן מזרחית דרומית, ומהלכת דרום לבדו ושוקעת בקרן מערבית דרומית, והיינו דקאמר חמה יוצאה ביום קצר ושוקעת ביום קצר - זהו פני דרום. **פני מזרח ומערב פעמים מהלכתן** - ביום, בימים הארוכין: פעמים מסבבתן בלילה בימי תקופת טבת. **ליתנהו להני כללי** - דאמרן לעיל חמה יוצאה ביום ארוך כו' או בתחלת היום או בתחלת הלילה כו' - לפי שהמאורות נתלו בתחילת ליל רביעי בשבת ובחדש ניסן, וימות החמה שלש מאות שישים וחמשה ימים ושש שעות, חשוב אותן כולן בשביעית - וישאר בידך יום ורביעי, נמצאת תקופת ניסן בשנה הבאה בחצי ליל חמישי, לשנה השלישית בתחלת יום שישי, ובשנה הרביעית בחצי יום שבת וכן לעולם יום ורביעי בין תקופת שנה לתקופת שנה הבאה, ולעולם הן כלות באחד מן הרביעיות הללו. **ואין תקופת תמוז נופלת אלא באחת ומחצה או בשבע ומחצה או ביום או בלילה** - שכשתקופת ניסן נופלת בתחילת היום אותה של תמוז בשבעה ומחצה ביום וכשתקופת ניסן בחצי היום - של תמוז באחד ומחצה בלילה לפי ששבע שעות ומחצה יש בין תקופה לתקופה, שבאותו יום שזו נופלת זו נופלת, אלא נמשכת להלן משעה שנפלה זו שבע שעות ומחצה, שהן שלשים שעות לארבע התקופות, דהיינו יום ורביעי, ולפי זה החשבון אותה של תשרי נופלת או בשלשה או בתשעה, אם נפלה תקופת תמוז באחד ומחצה של תשרי נופלת בתשעה, ואם של תמוז בשבע ומחצה של תשרי בשלשה וכן כולם וזהו סימן אזג"י ואט"ד כשתקופת ניסן באחד של תמוז בשבע ומחצה, ושל תשרי בשלשה, ושל טבת בעשרה ומחצה, ושנה שניה של ניסן בחצי היום, דהיינו בשש שעות ושל תמוז באחד ומחצה, ושל תשרי בתשעה, ושל טבת בארבע ומחצה ביום. **ואין בין תקופה**

לתקופה כו' - כדפרישית, חשוב תשעים ואחד יום כולן שביעיות תמימות הן, ושבע שעות ומחצה היא נמשכת אחריהן, שימי התקופות כך הם תשעים ואחד יום ושבע שעות ומחצה הם שהן רביע של שלש מאות שישים וחמשה ורביע. **ואין תקופה מושכת מחברתה אלא חצי שעה** - סימן לחציו אז"ח גי"ח וא"ח טד"ח, שמוש השעות כל"ש צמח"ן הוא סידורן והילוכן, תחלת ליל אחד בשבת משמש כוכב ואחריו לבנה ואחריו שבת, צדק מאדים, חמה, נוגה, הרי שבע שעות, וחוזרים חלילה, נמצא שעה ראשונה ליום אחד בשבת - חמה, ואחריו נוגה ועוד כל"ש צמח"ן, תמצא סימני שעות ראשונות של ימות השבוע חל"מ כצנ"ש, ימים וסימני שעות ראשונות של כל לילי השבוע כצנ"ש חל"מ, ור' שבת דטל"ו הרופא זכר צדיק לברכה פירשו היטב בספר חכמוני שלו למה נסדרו הכוכבים בענין זה, וכיון דאין בין תקופה לתקופה אלא שבע שעות ומחצה, נמצא שאם נפלה תקופת ניסן בתחלת כוכב, תקופת תמוז יפול בחצי כוכב, תשרי בראש לבנה, טבת בחצי לבנה וכן כולם, כשתוציא שבע שעות ומחצה אחר נפילתה של זו תגיע לאותה שעה עצמה אלא שנמשכת חצי שעה לאחריה. **והני מילי דאתיליד** - מולד לבנה של ניסן או של טבת בשעת לבנה, או בשעת צדק.

דף נו.ב

המרבע עיר - עגולה. **עושין לה כמין טבלא מרובעת** - לקמן מוקי לה במתא דהויא תרי אלפי אתרי אלפי בעיגולא, שכשאתה מוסיף ריבוע עליה הרי היא כמין טבלא מרובעת אורכה כרוחבה ותחומיה כמין טבלא מרובעת - אורכן כרחבן, רחבן למדת העיר על פני חומתה שהיא אלפים, וכן אורכן להלן מן העיר אלפים, והיינו דקאמר חוזר ומרבע את התחומין כלומר: חוזר ומוודד לה תחומיה, ועל כרחך מרובעין הן. **וכשהוא מודד** - תחומי העיר לאחר שריבעה, לא ימדוד מאמצע קרן זוית של עיר כנגדו באלכסון אלפים לכל קרן וקרן למתוח חוט מתחום קרן זה לתחום קרן זה. **מפני שמפסיד את הזויות** - לכל קרן וקרן מפסיד מה שאלכסון של אלפים על אלפים עודף על ריבוע, וכשמותח החוט לא תמצא באורך התחומין מן העיר והלאה לכל צד אלא אלף וארבע מאות עשרים ושמונה אמות כיצד במקור ובדפוס וילנא יש במקום זה שרטוט, תן תחומין של אלף וארבע מאות עשרים ושמונה אורך לכל צד כנגד העיר אתה צריך לתת טבלא של אלף וארבע מאות עשרים

ושמונה על אלף וארבע מאות עשרים ושמונה לכל קרן למלאות פגימתן של אורך בריבוע, שיהו התחומין מרובעין, שהרי ריבוע פיאות לכל שובתי שבת, ותמצא באלכסונו של טבלא מכוון כנגד אלכסון קרן העיר אלפים, דקיימא לן כל אמתא בריבוע אמתא ותרי חומשי באלכסונה, טבלא של אלף וארבע מאות עשרים ושמונה על אלף וארבע מאות עשרים ושמונה אלפים עודף אלפים ושמונה מאות חמישים וששה חומשין, שהן חמש מאות שבעים ושתיים אמה פחות ארבעה חומשין, תנם על אלף וארבע מאות עשרים ושמונה - הרי אלפים, נמצא כשמדדת מאמצע קרן העיר באלכסון אלפים - קיצרת את התחום, ואינן אלא אלף וארבע מאות עשרים ושמונה, וכל כך למה - מפני שהפסדת את הזויות, שהיית צריך למדוד אלפים ואלכסונו מאמצע קרן העיר, ולמתוח חוט אחרי כן מתחום קרן לתחום קרן, ותמצא מן החוט ולעיר על פני כל העיר לכל צד אלפים אמה, כיצד, תן אלפים תחום כנגד העיר לארבע רוחותיה, תמצא פגימת אלפים על אלפים לכל קרן, ועדיין אתה צריך למתוח חוט כמין גאם להשוות תחומי הקרנות לתחומי העיר, ותמצא לכל קרן טבלא של אלפים על אלפים, ומכוון אלכסונה כנגד אלכסון קרן העיר, ומהו אלכסונה - אלפים ושמונה מאות אמה, שכך עולה חשבון ארבעת אלפים חומשין לשמונה מאות אמה, לפיכך, הבא למדוד תחומי העיר מביא טבלא - רואה כאילו הביא טבלא שהיא אלפים על אלפים, ומניחה כנגד העיר באלכסון, אלכסון של טבלא כנגד אלכסון של קרן, כלומר: מודד אלפים ושמונה מאות כנגד הקרן באלכסון, ואחר כך מותח חוט מתחום קרן לתחום קרן. **נמצא העיר משתכרת** - במה שרבעונה ארבע מאות אמה לכל קרן וקרן, שכשהיתה עגולה לא היה לה אלכסון, ועכשיו שריבעונה נתננו לה אלכסון, והיוצא דרך הקרן משתכר ארבע מאות אמה לקרן זו, וארבע מאות אמה לקרן זו. **נמצאו תחומי הקרנות משתכרין** - במה שנתננו טבלא באלכסון כנגד הקרן, שמונה מאות לכל קרן. **צא מהן** - סביב העיר אלף אמה למגרש, שאין נוטעין ולא זורעין שם אלא מניחין אותו לנוי העיר כדמתרגם רווחי קרויא. **נמצא מגרש רביעי** - לקמן מפרש. **והשאר** - שאר התחום שדות וכרמים וחוף לתחום לא היה להן כלום. **מנא הני מילי** - דמגרש אלף אמה. **מקיר העיר** - רישא דקרא ומגרשי הערים אשר נתנו. **בר אדא** - שם האיש. **משוחאה** - מציין תחומי העיר. **תחומין כמה הוו שיתסר** - ששה עשר רבעין של אלף על אלף יש בהן, כיצד, אלפים על אלפים לכל צד

חלקם שתי וערב - הרי ארבע רבעין של אלף על אלף, וכן לכל רוח של עיר. **קרנות כמה הו** - תחומי הקרנות של תחומין נמי שיתסר נינהו, שהרי לכל קרן יש טבלא של אלפים על אלפים, כדפרשינן לעיל. **דל** - לצורך מגרש. **שמונה דתחומין וארבע דקרנות** - דהא אמרת סבב את העיר באלף, הרי לכל התחום אלפים על פני העיר באורך וברוחב אלף להלן מן העיר, וכיון שנתת אלף בליטת מגרש לארבע רוחות, צריך אתה ליתן לכל קרן טבלא של אלף על אלף, הא ארבעה מן הקרנות למגרש, הא תריסר לצורך מגרש כולן אלף על אלף. **נמצא מגרש רביע** - בתמיה. **אייתי ארבעה דמתא שדי עלייהו** - דתלתין ותריין, והווי להו תלתין ושית, דהא דקתני מגרש רביע - אכולה מילתא קאי, רביע החשבון כולו של עיר ותחומין וקרנות. **כמה מרובע יותר על העגול רביע דל ריבעא מיניה כו'** - את חשבת בעיר מרובעת, ועבדת מגרש סביב נמי בריבוע, לפיכך עלה חשבון העיר ומגרשיה ארבעת אלפים על ארבעת אלפים מרובעין שהן ששה עשר רבעין של אלף על אלף, ומהן שלשה חלקים למגרש, והיינו תריסר וחלק הרביעי לעיר, ואנן במתא עגולתא עסקינן, כדמוקמינן לקמן, ומכל מקום אנו מוסיפין עליה לתת ללויים ריבועא עמה, וקרנותיה ותחומין אלפים לכל רוח, הרי חלק הלויים סך הכל ששת אלפים שהן תלתין ושית רבעין של אלף על אלף והעיר באמצעיתן עגולה אלפים, ומגרשיה סביב לה אלף רוחב, נמצאת עיר ומגרשיה ארבעת אלפים על ארבעת אלפים עגולין, ואם היו ארבע על ארבע מרובעין - הווי שיתסר, השתא דעגולין - דל ריבעא הווי תריסר, ומהן שלשה חלקים למגרש והרביעי לעיר, דהווי להו תשעה מגרשין ותשע מתלתין ושית הניתנין ללויים ריבעא הווי. **משכחת לה נמי במתא דהווי אלפא באלפא** - ולא תחשוב העיר עליהן, אלא נמצא מגרש רביע אתחומין וקרנות קאי. **תחומין כמה הווי תמניא** - רבעין של אלף, על אלף שהרי תחום לכל צד אלפים אורך להלן מן העיר ואלף רוחב על פני העיר, וקרנות שיתסר - דכיון דאורך התחומין משוכין אלפים לכל צד, אתה צריך למלאות פגם לכל קרן בטבלא אלפים על אלפים.

דף נזא

דל - לצורך מגרש ארבע מן התחומין, שהרי אלף לכל צד להלן העיר ועל פני העיר אלף הוא דהווי כמדת העיר, הרי אלף על אלף מגרש לכל צד, וכן לקרנות - הא תמניא. **כמה מרובע יתר כו'** - לפי שחשבת בעיר מרובעת,

הוצרכת על כרחך לתת מגרשיה בריבוע סביב, לפיכך עלו לשמונה אלפים, חשוב העיר עגולה ומגרשיה עגולין והרי הן שלשת אלפים על שלשת אלפים עגולין, ואילו היו מרובעין הוּו תשעה, שמונה למגרש והתשיעי לעיר, עכשיו שהכל עגול - נתמעט רביע העיר ורביע המגרש. **ופשו להו שיתא מגרש ושיתא מעשרים וארבע** - הניתנין ללויים לבד העיר, ריבעה הוּו שאף על פי שישוב העיר עגולה, ומגרשיה עגולין - מכל מקום לענין חלק הלויים ולענין תחומי שבת אנו מוסיפין להם ריבוע, ונותנין לה תחומין אלף רוחב למדת העיר לכל צד, והאורך אלפים וקרנותיהן למלאות פגמיהן אלפים על אלפים, הרי סך הכל חמשת אלפים על חמשת אלפים מרובעין, אלפים תחום לכאן ולכאן, והעיר אלף בינתים, דהוּו להו תחומין תמניא, וקרנות שיתסר, נמצא מגרש רביע התחומין והקרנות. **רבינא אמר** - לעולם כדמעיקרא במתא מרבעתא, ובתרי אלפא אתרי אלפא, דהוּו להו תחומין שיתסר וקרנות שיתסר, ומגרש מנייהו תריסר, ומאי רביע דקתני - בתחומין דקאמר: נמצא מגרש דתחומין רביע דתחומין, וקרנות דמגרש דתחומין תמניא, כדאמרין מעיקרא, והוא ריבעא דתלתין ותריין. **רב אשי** - נמי כרבינא מוקי לה במתא מרבעתא, דתרי אלפי אתרי אלפי, ומאי נמצא מגרש רביע דקתני - הכי קאמר: מגרש דקרנות הוּו רביע דקרנות, דשיתסר דקרנות הוּו רביע המגרש. **והא סביב כתיב** - בקרא, גבי מגרש, ותנא כי רהטא דקרא נקט ותנא, לישנא אחרינא: **רב אשי** סבירא ליה דאין נותנין מגרש אלא לקרנות העיר אלף על אלף, הלכך לעולם בין העיר גדולה בין העיר קטנה מגרש שלה רביע, [דלעולם] הקרנות שיתסר ומגרש ארבע. **והא איכא מורשא דקרנות** - למאי דאמרן לעיל כמה מרובע יותר כו' דמדדינן מגרש בעיגולא, וקשיא ליה לרב חביבא: כיון דתניא מרבע את העיר - הרי היא מרובעת, וכי יהבא מגרש בעיגול אלף סביב לה - נמצאו קרנות העיר אוכלין בתוך המגרש, ואין כנגד הקרנות אלף מגרש. **במתא עגולתא** - דלית לה מורשא דקרנתא. **אימור דאמרינן חזייה כמאן דמרבעא** - לענין להוסיף לה תחומין, בין להילוך שבת בין לענין נתינת לויים, אבל רבועי ודאי לא מרבענא, כלום הוספנו בתים בתוספת ריבועא, שימעטו את נוי המגרש. **הני שמונה מאות** - בתמיה דקתני לעיל נמצאו תחומין משתכרין במה שהנחנו טבלא באלכסון שמונה מאות אמה, והלא אין עודף האלכסון אלא מפני הריבוע, דדבר עגול אין לו אלכסון, והמרובע יש לו אלכסון, וכמה מרובע יותר על העגול - רביע, ורביעא אייתו

עלה מלבר, שהוא חלק שלישי מלגו. **והני שית מאה ושיתין ושבע נכי תילתא דאמתא הוו** - דהיינו תילתא דאלפים. **הני מילי** - הוא דרביע יותר עליו ותו לא - הני מילי בעיגולא דנפיק מגו ריבוע, כי אמרינן רביע - הני מילי בעלמא, כל היכא דאיירי בעגול הנעשה מתוך המרובע, זה הריבוע יותר על העגול שאנו עוסקין במדת החלל כולו כמה נשכר כל החלל בתוספת זו בין בהיקפו בין בחללו - לא נשכר אלא רביע, שהרי עיר עגולה אלפים, הקיפה ששת אלפים, כדילפינן בפרק קמא עירובין (יד, א) מוקו שלשים באמה יסוב אותו וגו' ועיר מרובעת היקיפה שמונת אלפים, וכן למדת חללה, אם באת לחלק התוספת לפי חשבון לכל העיר - לא רבתה המדה על מה שבתחילה אלא רביע, דהכי קים להו לרבנן שהמרובע יותר על העגול רביע. **אבל באלכסונוא** - כלומר, אבל כאן שאנו עוסקין לידע כמה ניתוסף הילוך האלכסון בשביל רבוע זה שהוספנו - איכא טפי מרביע, לפי שכל הרבוע הזה שהוספת נתנו לקרנותיה, ולא נשתכרו בו אמצעי העיר כלום, שמתחילה אלפים ועכשיו אלפים, והשכר הזה רובו לחודן של קרנות ומיעוטו לסמוך להן מכאן ומכאן, לפי האלכסון יותר על הרבוע. **משנה. נותנין קרפף לעיר** - כשבא למדוד התחומין אין מודדין מן - החומה, אלא מרחיק שבעים אמה ושיריים כחצר המשכן, ומתחיל למדוד. **מאה ארבעים ואחת ושליש אמה** - היינו שתי קרפיפות. **להיות אחת** - והיוצא ללכת דרך חברתה חוצה לה מודד מחומת חברתה ואילך. **וכן שלושה כפרים המשולשין** - מפרש בגמרא. **גמרא. תן חוצה** - קרפף.

דף נז.ב

הא מני ר' מאיר היא - הך סיפא סתמא היא, ולאו מסקנא דמלתא דרבנן היא. **ואי מהא** - מסיפא דמיירי בשתי עיירות התם הוא דקאמר ר' מאיר דאף על גב דאיכא קרפף לכל חדא אמרינן חדא היא. **משום דדחיקא תשמישתייהו** - דהואיל וקרובות אין להן נויי העיר בשני קרפיפות עד דאיכא טפי, הלכך עשה קרפף את שתיהן להיות אחת, אבל חדא דלא דחיקא תשמישתייהו, שאין עיר אחרת סמוכה לה ויש לה אויר הרבה. **אימא לא** - נתיב לה קרפף כלל, קא משמע לן. **טעמא דאיכא אמצעי** - דהשתא אין בין עיר לעיר אלא קרפף אחד. **לא משולשין ממש** - בשורה אחת, אלא שלישי עומד מרחוק כנגד בין שני החיצונים. **כל שאילו מטיל אמצעי ביניהן** -

כלומר: הא דקתני במתניתין אם יש בין שני החיצונים מאה ארבעים ואחת - לא כדסלקא דעתך מעיקרא שאין ביניהן יותר, אלא מתניתין דמרחקי מהדדי טובא, והכי קאמר: אם יש אויר בין שני החיצונים כדי להתמלאות אמצעי ולעמוד אויר הנשאר בין אמצעי ולחיצונים מכאן ומכאן על מאה ארבעים ואחת לכאן, ומאה וארבעים ואחת לכאן - דהיינו שני קרפיפות לשניהן, רואין כאילו הוא נתון ביניהן והרי כולן אחת, והיוצא מאחת מהן לילך דרך אחת מחברותיה מודד מחומת חברתה, אבל אם רבה אויר יותר מכאן - לא אמרינן רואין. **וכמה** - יהא רחוק אמצעי מהן דאמרינן רואין. **אלפים** - הואיל ויכול לבוא מזו לזו בלא עירוב, אמרינן רואין. **והא את הוא דאמרת** - לעיל עירובין (נה, ב) גבי עיר שעשויה כקשת דאפילו יש בין יתר לקשת יותר מאלפים הרי היא אחת ומודדין לה מן היתר. **איכא בתים** - בקשת, והרי הדר בקשת יכול לבוא לראשיה דרך בתי הקשת. **הכא** - בין אמצעי לחיצונים. **ואפילו טובא** - ובלבד שיהא שיעור באמצעי למלאות כדאמרינן. **ליכא למימר מליוה** - מלא האויר שביניהן דאין לך במה למלאותו. **משנה**. **לא פחות ולא יותר** - בגמרא מפרש טעמא. **ולא ימדוד אלא כנגד לבו** - קבעו לו חכמים מקום לשום כנגדו ראש החבל, שלא יתן זה כנגד צוארו וזה כנגד רגליו והחבל מתקצר, והתחומין מתמעטין. **מבליעו** - אם אינו רחב חמישים אמה משפתו לשפתו מלמעלה, אף על פי שיש במדרונו הילוך יותר מאלפים - אין אומרים תעלה מדת מדרונו למדת התחום, אלא יעמוד זה על שפתו מכאן וזה על שפתו מכאן ויבליע מדרונו בחבל אחד. **לגדר** - חומת אבנים שנפלה ונעשה גל גבוה ומשופע, ובני אדם מהלכין עליו. **וחוזר למדתו** - בגמרא מפרש דמדקתני חוזר למדתו משמע שאם היה רוחבו כנגד העיר יותר מחמשים, ואינו יכול להבליעו בחבל, ובאחד מראשיו שלא כנגד העיר יכול להבליעו - הולך ומבליעו שם, ומודד והולך שם משפתו והלאה עד כנגד מקום שכלה בו שם רוחב הגיא כנגד העיר, וחוזר למדתו כנגד העיר ומשלים למדת תחומין, בדפוס וילנא יש במקום זה שרטוט.

דף נח.א

ובלבד שלא יצא חוץ לתחום - שאם היה רוחבו של גיא כנגד העיר יוצא חוץ לתחום, וזה הלך והבליעו שלא כנגד העיר ומודד משפתו ולהלן, לא ימדוד אלא עד כדי השלמת התחומין, וצופה כנגד מקום שמדתו כלה כנגד העיר

בתוך הגיאה, ויציינ סימני התחום אבל לא ימדוד, וילך חוץ לתחום עד כנגד מקום תכלית שפת הגיאה שכנגד העיר לידע כמה אמות יצא, וכמנין אותן אמות יחזור ויכנס לתוך הגיאה ויציינ, משום גזירה שהרואה אותו מודד והולך שם יאמר שמידת התחומין עד כאן, לישנא אחרינא: שלא יצא חוץ לתחום, אם היה ארוך וראשו יוצאין חוץ לתחומי העיר ואין יכול להבליעו בחבל כנגד התחומין מפני רחבו, ויכול להבליעו שלא כנגד התחומין - לא יצא להבליעו שם, גזירה שמא יאמרו מדת תחומין של צידי העיר באה לכאן. **בזו אמר ר' זוסתאי בר' ינאי** - בזו למעוטי ערי מקלט ועגלה ערופה, דאין מקדרין בהן, כדמפרש בגמרא [לקמן עירובין נח ב.]. **מקדרין** - נוקבין, רואין כאלו נוקבין אותן ומודדין דרך הנקב, למעט מדת מדרונו, כדאמר בגמרא שמודדין אותו בחבל של ארבע אמות, והתחתון מניח את החבל כנגד לבו והעליון כנגד מרגלותיו, ומתמעט מדרונו של כל ארבע אמות חצי קומת אדם. **גמרא. מפני שמרבה** - כשהחבל קצר יכול למותחו ומאריך המדה, והתורה אמרה בחבל של חמישים אמה ימדוד. **מפני שמתמעט** - שכובדו מכפילו, ומתקצר באמצעיתו. **נברא** - סיב שגדל ומתגלגל סביב הדקל, כעין ויגיל"א (קנוקנות) של גפנים. **ובידו חבל מדה** - במשכן של יחזקאל. **וביד האיש קנה המדה** - במשכן של יחזקאל. **בדתרעי** - למדוד רוחב השערים. **מגג** - יונ"ק (גומא) בלעז, לפי שאינה מקבלת טומאה, שיהו כל מעשה פרה בטהרה. **נצרים** - ערבה קלופה, לישנא אחרינא: צורי דקל, והוא סיב, הך דרב יוסף פליג אדר' אסי. **הולך למקום כו'** - כדפירשתי לעיל. **ואם היה גיא מעוקס** - שהיה מדרונו משופע ונוח להילוך - מקדר ועולה, כדפירשתי תחתון כנגד לבו כו', כך שמעתי וקשה לי בה לקמן, ובתוספתא [פרק רביעי] הכי גרסינן: ואם היה גיא מעוקס ואינו יכול להבליעו - מקדר וכו', והכי קאמר: אם היה גיא מתעקס והולך וסובב את העיר, וכשהוא מודד תחום מערב אינו יכול להבליעו בחבל של חמישים אמה - ברוח מערבית, עד שהוא מתעקס לצפון הוא מתחיל להשוות - אותה הבלעה אינה מועלת למידת תחום מערב, ומקדר ועולה. **בדניחא תשמישתיה** - נוח להילוך קצת, כגון מתלקט עשרה מתוך ארבע התם קתני מבליעו אם יכול, ואם לאו - מקדר. **הכא** - בכותל זקוף יותר מדאי, דכיון דלא חזו להילוך אין גובה שיפועו עולה למידת התחום. **לא שנו** - דמקדר אלא דניחא תשמישתיה, שמעוקס כל כך שאין חוט המשקולת יורד כנגדו שכשמניח חוט משקולת הבנאים אצל שפתו והיא

יורדת לעומקו מנקפת בשיפועו, ומעכבת המדרון מלירד כנגדו אלא מרחיקו מלמטה - כנגדו משמע מכוון, ולקמן עירובין נח [עמוד ב'] מפרש דעד ארבע אמות קרי ליה יורד כנגדו, שירחיק השיפוע את המשקולת לקרקעיתו ארבע אמות מכנגד שפתו העליונה.

דף נח.ב

אבל אם היה חוט המשקולת יורד כנגדו - שפתו זקופה מאד, שאין מתרחקת שפת תחתיתו מכנגד שפת גובהו, דבר אחר: אין מידת מדרונו ממעט מידת התחום על ידי קידור, אלא נכנס לתוכו ומודד קרקעיתו מדידה יפה כקרקע חלקה, ויוצא לשפתו ומשלים מדתו והולך. **כמה עומקו של גיא** - דנימא מבליעו כשהוא רחב חמישים. **אלפים** - אבל יותר מכאן, אפילו יכול להבליעו - אינו מבליעו אלא מקדר. **התם כשאין חוט המשקולת יורד כנגדו** - פלוגתא דתנא קמא ואחרים, הלכך, כיון דחזי להילוך קצת - אזלינן ביה לחומרא. **עד כמה** - יתרחק המשקולת מכנגדו, דקרי ליה אין יורד, ונחמיר ביה. **במתלקט עשרה מתוך ארבע** - הבא ללקוט כמה הוא מגביה והולך - מוצא עשרה טפחים גובה קודם שיגיע להילוך ארבע אמות, אבל מתוך חמש - כקרקע חלקה דמי, ומודדו מדידה יפה, ואין כאן לא הבלעה ולא קידור. **מתני לקולא** - בהר משופע הוא דבעינן הבלעה או קידור, אבל בזקוף - אומד בעלמא. **שלא יצא חוץ לתחום** - הא פרשינן לעיל. **בערי מקלט** - בתחום ערי מקלט לקלוט, דתנן (מכות יא, ב): כשם שהעיר קולטת, כך תחומה קולטת. **בעגלה ערופה** - כשמודדין לידע איזו היא קרובה אל החלל. **מפני שמדידתן מן התורה** - הלכך לא משערינן בהו מידי, אלא מודדין הרים וגאיות כקרקע חלקה. **משנה. הכי גרסינן: אין מודדין אלא מומחה** - בקי במדידה. **ריבה במקום אחד ומיעט במקום אחר** - שנמצאו סימני תחום קרן זה ארוכין ובולטין מכנגד סימני תחום קרן שכנגדו. **שומעין למקום שריבה** - (ומה) ומוציאין מידה הקצרה כנגדה, מפני שלא מתח מתחילתה החבל כל צרכו ונתקצר, וצריך למותחו בכל כחו והכי תניא בתוספתא [פרק רביעי]. **ריבה לאחד ומיעט לאחד** - מפרש בגמרא עירובין [נט, א]. **שלא אמרו חכמים כו'** - כשגזרו שלא לצאת חוץ לתחום לא אמרו להחמיר בתחומין, אלא להקל בתחומין.

גמרא. **למקום שמיעט לא** - בתמיה והלא יש בכלל מאתים מנה. **היינו הך** - דהיינו אחד, היינו למקום אחד. **הכי קאמר ריבה אחד ומיעט אחד** - שמדדום שני בני אדם, זה מיעט וזה ריבה. **שלא ירבה יותר ממדת העיר באלכסונא** - דאפילו ריבה שיעור גדול, דליכא למיתלי במתיחת החבל - תלינן ביה בטעות האלכסון, דאמרינן: זה היה בקי במדידה והניח טבלא של תחומין כנגד הקרן באלכסון, כדאמרן עירובין (נו, ב), וזה מדד אלפים מאמצע הקרן, והפסיד את הזווית כל אלכסון של אלפים אבל אם ריבה יותר מכך - אין לנו במה לתלות, ולבי מגמגם בלשון. **לא להקל על דברי תורה** - כל מה שגזרו חכמים בתחומין להחמיר על דברי תורה באו, דמדאורייתא לא מתסרי מידי ואינהו גזור הלכך אזלינן בהו לקולא, דהא תחומין עצמן מדרבנן. **משנה. עיר של יחיד** - שלא היו נכנסין בה תמיד ששים רבוא של בני אדם, ולא חשיבא רשות הרבים, דלא דמיא לדגלי מדבר. **ונעשית של רבים** - שנתוספו בה דיורין, או נקבעו בה שווקים. **מערבין את כולה** - כבתחלה, ואין מבואותיה צריכין תיקון, שהרי היא כחצר אחת, וכגון שאין בה רשות הרבים גמורה של שש עשרה אמה, ואם יש בה - מפרש בגמרא תקנתא לרשות הרבים שבתוכה. **ושל רבים שנעשית של יחיד** - רבותא אשמועינן דאף על גב דנעשית של יחיד - אין מערבין את כולה, הואיל ותחלתה של רבים, דדילמא הדרא - ומתעבדא של רבים ואתו לערובה כולה, ואסור לערב עיר של רבים בלא שיור, ואף על גב דאין בה רשות הרבים גמורה, שלא תשתכח תורת רשות הרבים, וההוא שיור הוי היכרא דטעמא משום עירוב הוא. **אלא אם כן עשה חוצה לה** - שיור, שלא עירבו עם שאר העיר, אלא לבדן. **כעיר חדשה** - כך שמה. **גמרא. מאי טעמא** - תלו טעמא בה דלא משכחת עיר של יחיד ונעשית של רבים אחריתי. **משום דשכיחי רבים גבי הרמנא** - אצל המושל, דהיינו ריש גלותא, ליטול רשות לדון ולהתיר בכורות ולסמוך. **מדכרי אהדדי** - דלא אתו למישרי של רבים, והרי היא של רבים. **בצפרא דשבתא שכיחי אהדדי** - לשמוע דרשה. **אלא א"ר נחמן** - כל עיר של יחיד ונעשית של רבים שריא. **כגון דיסקרתא דנתזאי** - כרך של אותו האיש. **ורשות הרבים עוברת בתוכה** - של שש עשרה אמה רוחב. **לחי מכאן ולחי מכאן** - לראשי רשות הרבים, ובעיירות שאין להם חומה עסקינן, שראשי רשות הרבים מפולשין, ובשל רבים, והרי היא של רבים, לא שרו רבנן להא תקנתא, דכל מבואותיה המפולשין הוו כרשות

הרבים, ובעו תקנתא מדרבנן דמיחלפי ברשות הרבים, אבל בעיר של יחיד מוכחא מילתיה. **ואין מערבין אותה לחצאין** - דכיון דמעיקרא חדא היא, אסרי הני אהני, והויא כמבוי ששכח אחד מן החצירות ולא נשתתפה בו, דאסרה אכולהו. **או מבוי מבוי** - ולקמן פריך: השתא נמי ליסרו אהדדי.

דף נט.ב

ואין לה אלא פתח אחד - ולאו מפולשת היא ולא דמי לדגלי מדבר. **אלא לאורכה** - דרך עיירות להיות פתחי פילושיהן לאורכם, ורשות הרבים עוברת מפתח לפתח וחלוקה לאורכה, הלכך, אין בני עבר הלז רשאין לערב לבדן, ובני עבר הלז לבדן משום דהני והני דרסי בהך רשות הרבים, ויוצאין ונכנסין דרך פתחים לכאן ולכאן, ורשות הרבים זו מחברתם שכולם מעורבין בה, ואסרי אהדדי. **אבל לרחבה** - בני שני העברים לראש האחד לבד, ובני שני העברים לראש השני לבד - מערבין, שהרי יכולין להסתלק אלו מאלו ולא יהא דרך לאלו על אלו, ובוררין להן אלו פתח שאצלן ואלו פתח שאצלן. **פלוגתא דרבנן ור' עקיבא בפרק הדר (עירובין עה, א)**. רגל המותרת במקומה **אוסרת שלא במקומה** - כגון שתי חצירות זו לפנים מזו, והחיצונה פתוחה לרשות הרבים והפנימית אין לה פתח לרשות הרבים, אלא יוצאת דרך חיצונה, ולא מיבעיא היכא דעירבו דיורין שבחיצונה לבדן, ובני פנימית לא עירבו ביניהן לבדן להיות מותרין בתשמיש חצר לעצמו - דהויא רגל האסורה במקומה דאסרה דריסת הרגל דידהו אחיצונה, אפילו לרבנן, דכיון דבחצר דגופייהו אסרי ליכא למכפינהו למיחד דשא דידהו, וימחלו על דריסת הרגל שיש להן על החיצונה, אלא אפילו עירבו זו לעצמה וזו לעצמה, דהויא פנימית מותרת במקומה פליג ר' עקיבא, ואומר: דריסת הרגל דידהו אסרה אחיצונה, ופנימית מותרת וחיצונה אסורה, והכי נמי ניתסרו אהדדי. **דפנימית אחדא דשא ומשתמשא** - דכיון דמותרת במקומה, כגון זו כופין על מדת סדום שלא יהא לה היום דריסת הרגל על החיצונה, אלא תסגור דלת שביניהן ותשמש במקומה. **אבל הכא** - הרי רשות הרבים של אלו ושל אלו אחד הוא, שאין בו חילוק באמצע אורכו ולא רמז של מחיצה, לומר: תיחוד דשא ותשמש את כולה במקומה, והיכי מצית לסלק הני מהני. **מבוי נמי אסרי אהדדי** - דכיון דמעיקרא של יחיד הוה, והיו מערבין את כולה והורגלו להיות אחד - אסרי אהדדי, ואפילו איכא לחי או קורה למבוי - לא מהני. **דעבוד דקה** - פתח נמוך

בראש כל מבוי, דגלו אדעתייהו לאסתלוקי כל חד מחבריה. **לפתחו** - לפתח חצירו. **אינו אוסר על המבוי** - אם לא נשתתף עמהן, דגלי אדעתייה דאסתלק. **ולא שבק לה שיור** - ועיר של רבים והרי היא של רבים הוה, מדקאמר ליה עיר של יחיד ונעשית של רבים אלמא ההיא שעתא דרבים הוה, ואמרו ליה אינהו מעיקרא נמי דרבים הוה, אלא אשפה הוה לה שסותם אחד [סגי לה] מפתחיה, ולא היה לה אלא פתח אחד, ואמר לעיל דאפילו של רבים בהכי הוה סגי ליה. **סולם** - שעולין ויורדין בו חוץ לחומתה. **תורת מחיצה עליו** - כלומר: אינו מבטל את הסתימה להיות כפתח. **בסולם שבין שתי חצירות** - ואין ביניהן פתח, וזה הסולם רחב ארבע ביניהן - הרי הוא כשתי חצירות ופתח ביניהן, דאמרינן בפרק חלון (עירובין עו, א): רצו - מערבין אחד, עירוב אחד לשתייהן וישתמשו זו בזו דרך גובה הכותל, ודרך נקבים וסדקין דאי לא הוי פתח - אין מערבין אחד, ולא מצו לאשתמושי דרך חורין וסדקין. **רצו שנים מערבין** - שני עירובין, אלו לעצמן בני בתים של חצר שלא יאסרו זה על זה להוציא מבתייהן שהן רשות המיוחדת לכל אחד לתוך החצר שהוא רשות כולן, ואלו לעצמן ולא ישתמשו זו בזו. **ומי אמר ר' נחמן הכי** - דתורת מחיצה עליו לקולא. **מרפסת** - אלדווי"ר בלעז, דיורי עליות סמוכות זו לזו ופתוחות לחצר ועושין מרפסת על פני אורך עליות, ופותחין לה פתחי כולן ועולין ויורדין דרך סולם של מרפסת לחצר ודריסת רגליהן ויציאתן לרשות הרבים דרך החצר הויא, לפיכך, אם אינן מערבין עם הדיורין התחתונים - אוסרים אלו על אלו להוציא כלי הבתים לחצר.

דף ס.א

ולא עירבו - בני מרפסת עם בני חצר, אלא אלו לבדן ואלו לבדן. **אם יש לפנייהם** - לפני המרפסת, לרגלי הכבש בתחלת עלייתה. **דקה** - פתח קטן, גובה ארבעה, אין אוסרין בני מרפסת על בני החצר, דהא איסתלק להו. **ואם לאו אוסרת** - אלמא: תורת פתח עליו, ואפילו לחומרא. **בדלא גבוה עשרה** - דליכא למימר תורת מחיצה עליה. **כי עביד דקה לפנייה מאי הוי** - הרי כל המרפסת סביבותיה נמוכה ופתוחה לחצר, והרי הן כשתי חצירות שאין כותל ביניהן. **מגופפת** - מוקפת מחיצה סביב, אלא שנשאר לפנייה עשר אמות כדין פתח בלא היקף, דאי עבוד התם דקה - סלוק נפשייהו, ואי לא על כרחך לחומרא נמי פתח הוא, הואיל דלא גבוה עשר. **שרצפו** - זקף סולם אצל

סולם. **תורת מחיצה עליו** - ואין מבטלין המחיצה למהוי כנפרץ הכותל יותר מעשר, דאמר לקמן: מערבין אחד ואין מערבין שנים, אלא, רצו אחד מערבין ולקולא, והוי כפתח רצו שניהם מערבין, דלחומרא לא אמרינן דליבטליה למחיצה, דכל בעירובין להקל. **ומי אמר שמואל** - דלא מבטלא סולם למחיצה לחומרא. **ואי לאו אוסרת** - אלמא אף על גב דגבוה מרפסת עשר, אתי סולם ומבטיל ליה. **בדלא גבוה כו'** - דבלא סולם נמי בטלה. **דליערב מאתינן** - ועיר של רבים ונעשית של יחיד הויא, ובעיא שיור. **דפתיחי לנהרא** - פתחיהן אחורי העיר לנהר, ולא היה להם פתח פתוח לעיר. **דאי בעו לערובי** - הנך דמשיירי מצו מערבי. **איעביד להו כווי** - חלונות שיש בהן ארבע על ארבע לצד העיר, דאי בעו הוו מצו מערבי, ואעבדינהו שיור למתא דלא ליערבוה בהדיהו. **ערסייתא ערסייתא** - שכונות שכונות, ולא היו מערבין כל העיר כאחת. **פירא דבי תורי בדפוס וילנא יש במקום זה שרטוט** - גומא גדולה שמצניעים שם גרעיני תמרים למאכל בהמה, והיו אותן גומות מבדילות בין השכונות מתחת, ובכל שכונה היו מבואות הרבה: ומערבין יחד, ולא היו מתקנין לה לחיים משום דעיר של רבים ונעשית של יחיד הויא, וכל חד וחד הוי שיור לחבריה, דאי לא הוי שיור - היכי מצו לערבי מבואות הרבה שבכל שכונה יחד, בכל עיר של רבים ונעשית של יחיד כל חד וחד באנפי נפשיה בעו עירובי, ובעי לחי וקורה ככל עיירות של רבים. **ואף על גב דאי בעו לעירובי לא מצי מערבי** - משום פירא דמפסיק, ואין יכולין להלך משכונה לשכונה, והוי חריץ שבין שתי חצירות, דאמרינן לקמן עירובין (עת, ב): מערבין שנים ואין מערבין אחד. **דרך גגות** - שהיו להם דיוטאות עוברות מגגי שכונה זו לגגי שכונה זו. **דהוא בי תבנא כו'** - ואמרינן לקמן הלכה כר' שמעון דלא בעי חמישים דוירין לשיור. **ובה שיערו חכמים** - שיורי עיירות, והיא עצמה היתה שיור לעיר גדולה הסמוכה לה. **חדשה מהו** - לעירובי באנפה נפשה, כולה בלא שיור. **כעין חדשה** - עיר קטנה אחרת של חמישים דוירין ואינה סמוכה לגדולה. **חצר אחת סלקא דעתך** - חצר בלא בית מי הוי דירה. **בית אחד בחצר אחת** - חצר ובית לתוכה סגי להיות שיור. **משנה. מי שהיה במזרח** - בשדה, וקדש עליו שם היום. **ואמר לבנו** - לערב מבעוד יום למערב. **ולעירובו יותר מכאן** - שנתן לו העירוב מביתו והלאה. **מותר לביתו** - לדין ביתו, כלומר: למנות שביתתו מביתו כאילו לא עירב. **ואסור לעירובו** - לדין עירובו, למנות שביתתו מעירובו, דכיון דקידש עליו היום רחוק מעירובו יותר מאלפים, נמצא

שאינו יכול להלך וליטלו, שהרי אין עירובו קונה לו אלא אלפים לכל רוח, וכיון דאינו עירוב - הוי ליה שביתתו בביתו, שהרי בתחום ביתו הוה, ואף על גב דאוקמיה בשילהי מי שהוציא והו דאי מוקמת ליה באידך גיסא דאילן קם ליה כו', אלמא: אמר שביתתי רחוק מאלפים - הרי זה לא יזוז ממקומו, הני מילי בבא בדרך, דכיון דבמקום פלוני לא יכול לקנות דרחוק מאלפים הוה, ובמקום רגליו לא הוה ניחא ליה דליקני ליה - אין לו שביתה כלל, לפיכך לא יזוז ממקומו, אבל בעומד בביתו ועירב במקום שאינו עירוב - יש לו שביתה בביתו, דמסתמא בביתו ניחא ליה למיקני בשאין עירובו עירוב, כדתנן בפרק בכל מערבין (עירובין לה, א) גבי נתגלגל חוץ לתחום ספק מבעוד יום ספק משחשיכה - הרי זה חמר גמל, ולא קתני לא יזוז ממקומו, שמעינן מינה דאם אינו עירוב יש לו שביתה בביתו. **אסור לביתו** - לדין ביתו, למנות מביתו אלפים לכל רוח. **בעיבורה של עיר** - באחד מן הבתים העומדין בתוך שבעים אמה ושירים. **לא עשה ולא כלום** - שהרי בלא עירוב נמי יש לו מן העיר אלפים לכל רוח, וכל העיר - לו כארבע אמות. **נתנו חוץ לתחום** - מפרש בגמרא חוץ לעיבורה של עיר.

דף ס.ב.

מה שנשכר - לרוח זה נפסד לרוח שכנגדה, שהרי מנה מן העירוב אלפים לכל רוח, ואם נתנו בסוף אלף למזרח - נמצא שכלות אלפים של מזרח בסוף שלושת אלפים לעיר, ונשתכר אלף, ואלפים של מערב כלות בסוף אלף של מערב העיר, והפסיד האלף, וקמשמע לן דאין העיר עולה לו מן החשבון האלפים של מערב, אלא כולה כארבע אמות. **גמרא. למזרח ביתו** - ואמר לבנו לערב לו במערב ביתו, נמצא שביתו עומד בינו לבין עירובו, והיכי תני ממנו ולעירובו אלפים ולביתו יותר מכאן הא ודאי עירובו מרחיק טפי. **דמטי לביתיה** - שהיה יכול לילך לביתו בלא עירוב, אבל לעירוביה לא הוה מטי. **באלכסונוא** - בינו לבין עירובו משוך עירובו למערב יותר מביתו ואף על פי כן פעמים שהאלכסון רב, והרי ביתו רחוק ממנו יותר מעירובו בדפוס וילנא יש במקום זה שרטוט. **חוץ לתחום סלקא דעתך** - הא לא הוי עירוב. **משתכר אותה אמה** - לרוח העירוב, והפסיד מדת כל העיר לרוח שכנגדה, שכשימדוד אלפים מעירובו לצד העיר - תעלה לו מדת העיר מן החשבון. **שכלתה מדתו בחצי העיר** - אם היתה עיר גדולה, או שהרחיק עירובו מן העיר עד שאין כל

העיר נבלעת במדת אלפים של עירוב - תעלה לו העיר מן החשבון, ומפסידה, ואם היתה כל העיר נבלעת באלפים של עירובו - הוּא לה כולה כארבע אמות. **היה מודד ובא** - שבת חוץ לעיר, ולא היה יודע שיש עיר סמוך לו, ותנן בפרק מי שהוציאוהו (עירובין מה, א) הואיל ולא היתה כוונתו לכך - לא יכנס לעיר אלא עד אלפים ממקום שביתתו, והתחיל למנות אלפים פסיעות בינוניות וכלתה מדתו כו', והוא הדין נמי לנותן עירובו חוץ לעיר וקנה שביתה. **אמר ר' אידי אין אלו אלא דברי נביאות** - כמתנבא מפני הגבורה, שאינו נותן טעם לדבריו אמרן ר' יהושע בן לוי לדברים הללו, ואי לאו דגמיר להו מרביה לא הוה אמר כי האי מילתא בלא טעמא. **אמר רבא** - ומאי נביאותיה, תרוייהו תננהי במתניתין, דאנשי עיר גדולה שהיתה להן עיר קטנה בתוך אלפים, ויוצאין מעירן והולכין לילך דרך הקטנה מהלכין את כל העיר הקטנה הסמוכה להן, ועל כרחך הכי קאמר: מהלכין את כולה כארבע אמות, ומשלימין מדתן חוצה לה, דאי סלקא דעתך מדת העיר סליק להו - מאי אתא לאשמועינן, פשיטא דעד אלפים יכול להלך.

דף ס.א.א

ואין אנשי עיר קטנה מהלכין את הגדולה - כולה כארבע אמות לפי שהעיר עולה להו במדת התחומין. **ור' אידי** - דאמר דברי נבואה הן אנשי אנשי דקתני במתניתין, בתרוייהו תני מהלכין, ומוקי לה בנותן עירובו בעיר, כדמפרש במתניתין: כיצד מי שהיה בעיר גדולה ונתן עירובו בעיר קטנה הסמוכה לה בתוך אלפים, מהלך את כולה שעירוב קונה לו כל העיר כארבע אמות, כאילו שבת הוא שם, ורבא תני: אין אנשי כדאמר לקמן מאן דתני אין אנשי לא משתבש. **אבל מודד** - מחוץ לעיר ובא לעיר, לא תנן מידי חלוק בין כלתה בחציה לכלתה בסופה. **ולמודד** - ממקום שביתתו או ממקום עירובו, שאמרו ליתן לו אלפים - אפילו סוף מדת אלפים כלה במערה לא יכנס מאלפים והלאה, אלמא: כלתה מדתו בחצי העיר תנן דעולה לו מדת העיר, ומאי נביאותיה. **סוף העיר איצטריכא ליה** - לר' יהושע בן לוי, לאשמועינן דהיכא דכלתה מדתו בסוף העיר הוּא כל העיר כארבע אמות, דלא תנן לה. **מוקי לה בנותן** - כדקתני במתניתין בהדיא. **ומאן דתני אין אנשי עיר קטנה כו' לא משתבש, מוקי לה במודד** - אנשי עיר גדולה שיוצאין מעירן לעיר קטנה הנבלעת כולה בתוך אלפים שלהן, כגון שרחוקה מעירן אלף והיא עצמה

אלף, מהלכין את כולה כארבע אמות ומשלימין אלף חוצה לה, ואין אנשי עיר קטנה מהלכין את כל עיר גדולה הרחוקה מעירן אלף והיא עצמה אלפים הואיל ואין כולה נבלעת באלפים שלהן - עולה להן במדת התחום, ואין נכנסין לה אלא באלף, ומתניתין דמפרשא ואזלא בנותן עירובו - חסורי מיחסרא כו'. **שפת הנחל** - עמוק. **אם יש לפניו דקה** - מחיצה ארבע אמות גובה על פני העיר כולה משפת הנחל, מודד משפת הנחל שהיא כלה שם כשאר עיירות. **ואם לאו** - כיון דבעיתא תשמישתייהו - לא הוי ישוב קבוע, והוו להו כיושבי צריפין, ואין מונין לכל אחד אלא מפתח ביתו. **דקה ארבע אמות אמרת לן** - בניחותא, והשתא בעינן מינך טעמא מאי שנא מכל דקי דעלמא, דסגי להו בגובה ארבעה טפחים, כדאמרן לעיל גבי מרפסת שלפניה דקה ארבעה כו'. **לאו משום דעבוד דקה כו' בדפוס וילנא יש במקום זה שרטוט** - גדר וחמתן יושבין בהר בשיפוע, גדר למעלה וחמתן למטה, הואיל ושתיהן יושבות בשיפוע צריכות שתיהן דקה בשיפולן, וקא סלקא דעתך שהיו שתיהן מובלעות זו כולה בתוך אלפים של חברתה, וקתני בני גדר יורדים לחמתן כו', לאו משום דבני גדר עבוד דקה, לפיכך כל יושביה כשרוצין לילך לחמתן מתחילין למנות ולמדוד מחומתה לצד חמתן כשאר עיירות והרי חמתן כולה מובלעת בתחומן, והני בני חמתן לא עבוד דקה לשיפולה, לפיכך לא הויא עיר ומודדין לכל אחד מפתח ביתו, ואלו שבגובהן הקרובין בתוך אלפים לגדר, וכולה מובלעת בתחומין - נכנסין לה לכולה, אבל אם היו יושבין בשיפוליה אין עולין לה. **מטורגי להו בני גדר לחמתן** - מכין והורגין היו בני גדר לבני חמתן. **כי הוו אזלי** - בני גדר לחמתן נמי מטורגי להו בני גדר לבני חמתן. **כולי האי ודאי לא כיפו להו** - בני גדר, דאפילו בלא מתייהו ליטורגו להו בני חמתן. **עיר העשויה כקשת הואי** - חמתן, ובין שתי ראשיה יותר מארבעת אלפים, דאמרינן בריש פרקין מודדין לה מן הקשת כל אחד מפתח ביתו, ויתר שלה לצד גדר, הלכך יורדין בני גדר לחמתן, שהרי מודדין לגדר מחומתה, וכל חמתן מובלעת בתחומה, ובני חמתן היושבים בקשת ומודדין להן מן הקשת כלה תחומין בראשיה של גדר, ואין יכולין ליכנס לה. **גדר** - עיר גדולה, וכשעולין בני חמתן לגדר כלתה מדתן בחצי העיר, וחמתן עיר קטנה, וכשיורדין לה בני גדר כלתה מידתן בסוף העיר, והכי קאמר רבי: שיהו בני גדר יורדין לחמתן להיות להן כולה כארבע אמות, ומשלימין להן את השאר, אבל גדר עולה לבני חמתן במדת

התחום. **רב כהנא מתני הכי** - מפרש בהדיא מר אמר הא ומר אמר הא. **משנה. את כל עיר קטנה** - לבד מדת תחומין. **נמצא קל תוכה** - משום דיורין. **מעל גבה** - שאין שם דיורין, ואילו נתנו על גבה - לא היו לו אלא אלפים ממקום עירובו. **ולמודד שאמרו כו'** - ואף על פי שחלוקין חכמים על ר' עקיבא בנותן עירובו בעיר, לומר שכל העיר לו כארבע אמות - מודין הן בבא מעיר אחרת או ממקום שביתתו, וכלתה מדתו של אלפים פסיעות בינוניות אפילו במערה [שיש בה] דיורין, שאינו נכנס להלן ממדתו כלום.

דף סא.ב

גמרא. **בעיר חריבה** - מדיוריה, אבל מחיצותיה קיימות סביב לה. **לרבנן מהלך את כולה** - דהא שבת באויר מחיצות, והוא הדין לר' עקיבא, והא דנקט רבנן משום המניח עירובו דבעי למיתני חילוק בין חריבה לשיבה ולר' עקיבא אפילו בשיבה אין לו ממקום עירובו אלא אלפים. **הניח עירובו בעיר חריבה כו'** - דכי אמור רבנן כל העיר לו כארבע אמות - במיושבת, כדתנן בהדיא: אימתי - בזמן שאין בה דיורין, אלמא בחריבה מודו. **הכי גרסינן: הא באין בה דיורין מודין ליה. אינה ראויה לדירה** - שנפלו מחיצותיה. **מערת צדקיהו** - גדולה היתה, והיא שיצא בה צדקיהו לילה מירושלים לברוח מפני הכשדים, כדכתיב בירמיה (נב) ותבקע העיר וגו'. **אף עיר חריבה** - ועל כרחך חריבה מדיורין ולא מחומה דאי מחומה, לא הוי תני מהלך את כולה, כיון דלא שבת באויר מחיצות, (והוא הדין ר' עקיבא) ואף על גב דיש חומה, קתני שבת ולא קתני הניח. **מני** - הא דלא תני הניח. **אי נימא ר' עקיבא** - דלית ליה בהניח מהלך את כולה, אמאי תני עיר דומיא דמערה, למימר דבחרובה קאי. **אפילו ישיבה נמי** - הניח לר' עקיבא לא, והא ליכא למימר דהא דנקט חריבה משום שבת נקט למימר אף על גב דהיא חריבה, היכא דשבת מהלך את כולה הא מאי איריא עיר, אפילו תל ונקע וקמה קצורה ושיבולין מקיפות אותה אמרן בפרקין קמא עירובין (טו, א) מהלך את כולה. **אלא לאו רבנן** - ושמע מינה: בחריבה מודו, דהא על כרחך הא דנקט חריבה משום שיורא דשייר ולא תנא הניח נקט לה. **אף מערה ישיבה** - ולא שמועין דאפילו הכי: שבת - אין, הניח - לא, כר' עקיבא. **והא כמערת צדקיהו קתני** - ואין שם דיורין [דרין], דהא של מלך היתה, אי נמי: השתא לית בה דיורין. **בבי כנישתא דבי אגובר** - בית הכנסת גדול היה, וכולו מובלע באלפים של תחום מברכתא, והם לא היו

חוששין להוליך העירוב עד סופו ולהניחו שם, דסבירא להו כרבנן דכיון דמונח באויר מחיצות - מהלכין את כולו וחוצה לו אלפים. **גוּו ביה טפי** - העמיקו עוד להעמיד העירוב עד סופו ולהניחו שם. **כי היכי דלישתרו לכו טפי** - דהא ממקום העירוב בעיתו למדוד. **פלגאה** - חולק על חכמים אתה. **בעירובין לית דחש להא דר' עקיבא** - דקיימא לן הלכה כדברי המיקל בעירוב. **הדרן עלך כיצד מעברין. משנה. הדר עם הנכרי או עם מי שאינו מודה בעירוב** - כותי, כדאמר בפרק בכל מערבין (לא, ב). **אוסר עליו** - לטלטל מביתו לחצר עד שישכור הימנו רשות שיש לו בחצר. **עד שיהו שני ישראלים** - דרין בשני בתים, ואוסרין זה על זה, ובאין לערב ביניהן - הנכרי אוסר עליהן, אבל על היחיד אינו אוסר, ובגמרא מפרש טעמא. **מעשה בצדוקי אחד** - קסבר ר' גמליאל צדוקי אינו כנכרי, ולא דמי לכותי, דגרי אריות הן ואינם גרים גמורים, אבל צדוקי ישראל הוא ונהפך למינות ואינו מודה בתורה שבעל פה, כיון דישראל הוא - יכול לבטל רשותו בלא שום שכירות. **מעשה בצדוקי שהיה דר עמנו במבוי** - וביטלנו רשותו. **ואמר לנו אבא מהרו והוציאו עליכם למבוי** - - והחזיקו בו כיון דקדש היום מיד, כדי שלא יחזור בו. **עד שלא יוציא** - כליו תחילה, ויחזור ויחזיק ברשותו ויאסור עליכם, ושמע מינה דאינו כנכרי, דאי אגירו מיניה - היכי מצי למהדר, אף על גב דמפיק לא אסר, דהא נקיט דמי. **מהרו ועשו צרכיכם במבוי** - מבעוד יום, דבשבת לא מהני לכו האי ביטול, שמא יוציא ויאסור עליכם, דקסבר ר' יהודה: אף על גב דהחזיקו בני מבוי במבוי תחילה - מצי לאהדורי ביה.

דף סבא

גמרא. **לא שנא חד** - ישראל יחידי דר עמו. **שמה דירה** - ויש לו רשות בחצר, ונמצא ישראל המוציא לחצר מביתו שהוא מיוחד לו מוציא מרשות לרשות - ורבנן גזרו שלא להוציא מרשות לרשות בלא עירוב, דלמא אתי לאפוקי מרשות היחיד לרשות הרבים. **הרי הוא כדיר של בהמה** - ואין לו כח לאסור, ור' מאיר קאמר לה לקמן בברייתא בשמעתין, ורמינן מתניתין עלה ומוקמינן בדליתיה, וישראל אפילו כי ליתיה אוסר, אלמא: דירת נכרי לאו שמה דירה. **אלא דכולי עלמא לאו שמה דירה** - אלא משום גזרה שמא ילמוד ישראל מעשיו של נכרי הטריחוהו והפסידוהו חכמים לישראל הדר עמו, כדי שיקשה בעיניו ליתן שכר בכל שבת ושבת, ויצא משם, ובהיא גזרה פליגי ר' מאיר ור'

אליעזר בן יעקב אי גזרינן ליה על ישראל יחיד הדר עם הנכרי או לא. ר' אליעזר סבר כיון דנכרי חשוד על שפיכות דמים - לא שכיח יחידי דדייר בהדיה ומילתא דלא שכיחא לא גזור בה רבנן ור' מאיר סבר יחידי נמי זימנין דדייר ומשום הכי אמור רבנן אין עירוב מועיל כו'. ועכו"ם (השמטת הצנזורה ונכרי) לא מוגר - לא יהא רוצה לשכור ויצא ישראל זה משם. מאי טעמא - לא מוגר נכרי. בריאה - חזקה, שיתנה ישראל עמו למלאות כל המבוי כלים אם ירצה. בן נח נהרג על הגזל - דהיא משבע מצות, כדאמר בארבע מיתות בסנהדרין (נו, א) ואמר אזהרה שלהן זו היא מיתתן ואשמועינן ר' יוחנן דנכרי לא מחיל אפילו אפחות משה פרוטה והוי גזל לדידהו. לא ניתן להישבון - דגבי ישראל כתיב והשיב את הגזלה אבל בנכרי לא כתיב השבה, הלכך, כיון שעבר נהרג, ואינו משלם. במוהרקי ואבורגני - למלאות החצר בספסלין וקתידראות אם ירצה. חצירו של נכרי - אף על גב שסתם חצירות פתוחין לתוכן בתים הרבה, אין רשות נכרי חלוקה להיחשב רשות לכל אחד ואחד לבדו, דדירת נכרי לא שמה דירה, וישראל שאינו דר עמהן, שנכנס לאחד מן הבתים בשבת - מותר להוציא מן הבתים לחצר ולא הוי מוציא מרשות המיוחדת לנכרי זה לרשות שהיא לכולן. ואם יש שם ישראל אחד - דר עמהן, אוסר על כל ישראל להוציא מן הבתים לחצר, מפני שהיא כחצירו. ר' אליעזר בן יעקב אומר עד שיהו שני ישראלים - דרין בשני בתים, ואוסרין זה על זה, רשות הנכרי חלוקה מהן, ואוסר הנכרי על בתיהם והן אוסרין על בתי הנכרי מלהוציא לחצר, דשויוה רבנן לדירת נכרי דירה, כדאמר לעיל, אבל בישראל יחידי לא שויוה רבנן לדירת נכרי דירה, ולא הוה אוסר על ביתו של ישראל ולא ישראל אוסר על ביתו, שאין חילוק רשות בנכרי.

דף ס.ב.ב

אמר מר הרי הוא כדיר של בהמה - דנכרי לא אסר מידי, וכי דייר ישראל גביה קאמר ר' מאיר דישראל אוסר על ביתו של נכרי, אבל נכרי אינו אוסר על ביתו של ישראל, והתנן כו'. הא דליתיה - לנכרי לא אסר, ואם יש שם ישראל אחר - אוסר על ביתו של נכרי, ואפילו ליתא לישראל. הכי גרסינן: לעולם קסבר דירה בלא בעלים לאו שמה דירה - וישראל דכי איתיה אסר - משום דירה, דדירת ישראל שמה דירה. כי ליתיה גזרו רבנן - משום כי איתיה, אבל נכרי, דאפילו כי איתיה לאו שמה דירה, אלא משום שמא ילמד

כו'. **דאתי ביומיה** - שהלך למקום קרוב, ויבא בו ביום, ואי שרית להו קודם שיבא - מטלטלי נמי אחר שיבא, ולא מסקי אדעתייהו, לישנא אחרינא: הכי גרסינן: ואם יש שם ישראל אחר, שדר ישראל עם ישראל אחר בבית אחד - הרי זה הנכרי אוסר עליו, דהכי שכיח דדייר, ורישא דקתני הרי הוא כדיר של בהמה - בישראל הדר יחידי עמו, דלא שכיח דדייר, ואתא ר' אליעזר למימר עד שיהו דרין בשני בתים, ומשום הכי מותבינן לר' מאיר: וביחידי לא אסר, והתנן כו', ואי אפשר לומר כן, דהא משנינן הא דאיתיה הא דליתיה, וכיון דבליתיה מוקמינן לה, כי יש שם ישראל אחר דר עם חבירו בבית מאי טעמא אסר נכרי, ועוד, דבתוספתא עירובין (פרק חמישי) הכי גרסינן: ואם יש שם ישראל אחר - הרי זה אוסר, מפני שהוא כחצירו, ואי האי אוסר בנכרי קאמר - מאי מפני שהוא כחצירו, ועוד, הא טעמא משום שמא ילמד הוא. **הלכה** - דדרשינן לה בפירקא ברבים. **מנהג** - בפירקא לא דרשינן, אבל אורויי מורינן לה בבא לישאל, ומאן דאמר נהגו - אורויי נמי לא מורינן, אבל אי עבדי - לא מחינן בידייהו. **קיימא לן** - ביבמות פרק החולץ בסופיה (מט, ב) משנת ר' אליעזר בן יעקב קב ונקי, כלומר: במקומות מועטין מוזכר במשנה, אבל נקי הוא - דהלכה כמותו בכל מקום, והכא אמר שמואל דהלכה כמותו, ומשמע דפשיטא לן דהכי הילכתא. **מהו לאורויי תלמיד במקום רבו** - כיון דלא תליא בסברא ומילתא פשיטא היא - שרי, או דילמא חוצפא הוא. **ביעתא** - ביצה לאוכלה. **בכותח** - שיש בו ניסיובי דחלבא, דמילתא פשיטא הוא. **בעו מיניה מרב חסדא** - אם מותר אם אסור, ולנסותו היה מתכוין, אם יורה במקום רבו. **ולא אורי** - בשני דרב הונא רביה. **כגון מגלת תענית דכתיבא ומנחא** - אלו ימים אסורין להתענות, להכי נקט מגילת תענית שלא היתה דבר הלכה כתובה בימיהן אפילו אות אחת חוץ ממגילת תענית, ולהכי קרי לה מגלה. **בכפרי** - שם מקום, ולא היה מקומו של רב הונא, ומקומו בפומבדיתא, ושתייהן בבבל.

דף סג.א

חרתא - שם העיר. **דארגז** - שם האיש שבנאה, והוה אמגושי, כך ראיתי בתשובת הגאונים. **סר סכינא** - בדק סכין לטבת, ולא אמרו להראות סכין לחכם אלא מפני כבודו של חכם, ונמצא רבינא נוטל לו עטרת כבוד העיר, ורב אשי רבו במתא מחסיא הוה, והיא מבבל. **דהא רב המנונא אורי בחרתא**

דארגז - הואיל ולא היה רבו דר בה, אף על פי שהיתה בבבל, ואני לא הוריתי במתא מחסיא שהיא מקומך. **תלמיד חבר** - חכם כמותו, אלא שלמד ממנו דבר אחד או יותר. **לנפשיה** - בודק סכין לשחוט בו הוא עצמו בהמה שלו, ואין צריך להראות לרבו. **למחוזא** - אתריה דרבא. **אנא מיזבן זבינא** - כי אכילנא מהאי בישרא בדמי אנא זבין לה מינך, הלכך לאו לנפשאי, אלא כשאר טבחא הוית לי. **עגלא תילתא** - גדל שלישי, ואז הוא עומד בעיקר טעם בשרו, כדתנן (בבא מציעא סח, א): ומגדלין אותן עד שיהו משולשין, ואמרינן נמי (שם בבא מציעא סט, א): מותר שלישי - בשכרך, אלמא אורחיה עד שלישי, לישנא אחרינא: שלישי לבטן, וקשה לי הא דאמר בעלמא (סנהדרין סה, ב) רב חנינא ורב אושעיא הוו עסקי בספר יצירה, וכל מעלי שבתא איברי להו עגלא תילתא דהתם מאי שלישי לבטן איכא, הא לא היה בבטן מעולם. **לא ליחוש לסבא** - לרב אחא בר יעקב, ובתמיהה קאמר. **דאתחילו בכבודו** - מאחר שנאמר לו דניחוש לסבא והתחילו לדבר בכבודו, לא היה לו לזלזל בדבר. **ואי בעית אימא שאני רב אחא בר יעקב דמפליג** - הרבה מאד היה זקן וחכם. **ולאפרושי מאיסורא** - ראה תלמיד אדם רוצה לעבור עבירה ורבו שם ושותק - מותר לתלמיד לקפוץ ולגעור. **בצינתא** - בדקל, ואין משתמשין באילן משום שבות. **אמר ליה** - רבינא לרב אשי, הא מילתא דעבידת קמך השתא מי הויא אפקירותא חוצפה או לא. **אין חכמה וגו'** - אין תורת חכמה וכבוד ותבונה ויועץ עומדת כנגד חילול השם. **בפניו אסור** - להורות וחיוב מיתה בידי שמים והא דרבא לאו לאפרושי מאיסור קאי אלא על הבא לישאל. **בפניו הוה** - והאי דקתני רחוק ממנו - שהיה רחוק מקומו ממקום רבו שלש פרסאות, ומיהו, כי אורי - קמיה אורי. **והא רחוק ממנו קאמר** - ואי הוראה לאו רחוק ממנו הוה, מאי אתא ר' יוחנן לאשמועינן. **צפנתי אמרתך** - כנסתי דברי מלהורות, במקום שאהא חוטא עליהן. **צדק** - דברי תורה. **עירא היאירי** - רבו הוה, כדכתיב היה כהן לדוד - רב לדוד. **מורידין אותו מגדולתו** - לעיל קאי אדזעירי במורה הלכה בפני רבו. **את אחי אבא צוה** - דחלק כבוד למשה, דכתיב אשר צוה ה' את משה והורה הלכות גיעול אך את הזהב. **איענש** - לירד מגדולה שפסקו לו מקמי הכי. **דכתיב ולפני אלעזר הכהן יעמוד ושאל לו** - שהיה עתיד יהושע להיות צריך לישאל דבר הלכה מאלעזר. **ולא אשכחן** - לאחר מיתת משה דאיצטריך ליה יהושע לאלעזר לשאול כלום. **מותיב** - משיב דבר מורה הלכה. **לשאול** - למיתה. **כלאם** - ראויים הם לכך,

דהוי ליה כמורה הלכה.

דף סג.ב

וכתיב נון בנו יהושע בנו - ובתר יהושע לא חשיב בן. **לא נענש יהושע** - להיות ערירי, אלא שביטל כו'. **ויהי בהיות יהושע וגו'** - מדכתיב וחרבו שלופה בידו מכלל דלפורענות בא, ועתה באתי דקאמר ליה הכי קאמר ליה: על עבירה של עכשיו באתי, ומדאיצטריך למימר על של עכשיו - מכלל דאכתי הוה אחריתי, ומאי היא, הכי קאמר ליה: אמש ביטלתם תמיד של בין הערבים, בערב ביטלתם התמיד, ועכשיו שחשיכה אתם מבטלים תלמוד תורה, לפי שהיו עסוקים במלחמה ביום לא היה להן עת לעסוק בתורה אלא בלילה, והדבר מוכיח שעל עסקי תלמוד תורה הוכיחו, מדכתיב קרא אחרינא במלחמה של עי שהיתה אחריה וילך יהושע בלילה ההוא בתוך העמק ואמר ר' יוחנן: מלמד שלן בעומקה של הלכה. **וגמירי דכל זמן שארון ושכינה שרויין שלא במקומן כו'** - ואותו לילה שהוכיחם המלאך היו מבטלים תלמוד תורה, בשביל שהיו אורבין על העיר ולא החזירו בערב את ארון למקומו בגלגל והוא הלילה שביטלו מפריה ורביה. **בקילעא** - בחדר. **נשי עמו תגרשון** - שבושין הן ממנו. **לחמן בר ריסתק** - כך שמו. **בטילו רשותייכו** - דמבוי לגבי חד מינייכו, ואף על גב דאינהו אסורים להוציא מחצרותיהם למבוי, כדתנן: נתנו לו רשותן - הוא מותר והן אסורין אהני ליה מיהא לטלטל בכל המבוי כלים ששבתו בתוכו, וכלים ששבתו בבית היחיד שבטלו רשותן אצלו, דאי לאו הכי אסירי לטלטולי ביה כדאמרינן במסכת שבת בפרק ר' אליעזר אומר אם לא הביא כלי (קל, ב).

דף סד.א

דמעריבי - ביניהן אף על גב דלא מהני. **דמכרזינן** - הוו יודעין שאין עירובנו מועיל כלום, ואין אנו מוציאים מחצרותינו למבוי ומה שאנו מטלטלין בתוכו - בשביל שרשות היחיד היא. **אכרזתא לדרדקי** - וכי - הכרזה זו מועיל לדורות הבאים, שיראו אותן מטלטלין כאן ולא שמעו בהכרזה. **ליקריב לגביה** - ישתדל עם הנכרי עד שיהא אוהבו, וישאיל לו הנכרי מקום בחצרו לאתנוחי ביה מידי, דכיון דהשתא דייר ישראל בחצר הנכרי, הוה ליה האי ישראל כשכירו ולקיטו של נכרי. **ואמר רב יהודה אפילו שכירו ולקיטו** - של נכרי, אם

ישראל הוא - נותן עירובו עם בני מבוי ודיו, שכיר - לעבודת כל השנה, ולקיטו - לימות הקציר והאסיף. **היו שם** - בבית הנכרי. **חמשה שכירים ולקיטין** - דרין בחדרים ובעליות, שאילו היתה רשות שלהן היו צריכין לתת כולן בעירוב, כדתנן במתניתין: ומודין בזמן שמקצתן שרויין בחדרים כו', והשתא דרשותא דנכרי, מהו לתת כולן בעירוב, אם שכח האחד ולא נתן אוסר על בני מבוי, מי אמרינן כי היכי דשווינהו ליה לשכיר וללקיט כבעלים להקל, ולהתיר עירובו במבוי זה - הוו נמי בעלים להחמיר, או דלמא לקולא שווינהו רבנן כבעלים, אבל לחומרא לא, דכל בעירובין להקל, והני דירה ודאי לאו דידהו היא. **מאי טעמא אמר מר הכי** - זו נאה וזו אינה נאה. **הונה** - כבודה של תורה, וסופה להשתכח ממנו. **רועה זונות** - נוטריקון: זו נאה וארענה, ואעסוק בה, כדי שתתקיים בידי. **הדרי בי** - לא אוסיף עוד. **המחזיק בנכסי הגר** - מידי דתמיהה היא, ותוהי בה אינשי, לפי שבאו לו בלא יגיעה, לפיכך אין מתקיימין, אם לא על ידי מצוה. **יקח בהן ספר תורה** - במקצתם, ובשכר אלו יתקיימו האחרים בידו.

דף סדב.

בעל בנכסי אשתו - בעי למיעבד בהו מצוה, דמילתא דתוהו בה אינשי נמי היא, ושלטא בהו עינא בישא. **אפילו כותב בהו תפילין** - נמי מיקיימו בידיה. **מאי קראה** - דעל ידי דעבד בהו מצוה מיקיימי בידיה - דכתיב וידר ישראל וגו' והחרמתי לשון הקדש, ועל ידי כך נשמעת תפלתם ונפלו בידם. **ושינה כל שהוא** - או זו או זו. **ניטפל לו ר' אלעאי** - נתקרב אצל הנכרי. **מבגאי שמני** - כך שמי. **אין מעבירין על האוכלין** - המוצא אוכלין בדרך - אינו רשאי לעבור עליהן ולהניחן שם. **שהולכין אחרי רוב עוברי דרכים** - מדלא שרא ליה לר' אלעאי למיכלינהו, דאחזקינהו בחזקת פיתן של נכרים, שרוב עוברי דרכים נכרים הן. **שחמצו של נכרי** - שאחר הפסח היה. **מותר בהנאה** - כגון הכא, דאיכא טובת הנאה לנכרי. **לזה שעמו** - לר' אלעאי. **לסולמא של צור** - מעלות הר גבוה. **אבל יותר מרביעית כו'** - וכיון דיין האיטלקי הוה, ומשכר טפי - הוה ליה כיותר מרביעית. **רכוב שאני** - דאין לו טורח הדרך. **לרמי בר אבא נמי** - דאמר: דרך מיל, והכא תני שלש מילין - לא תיקשי, דרכוב שאני, דאין לו טורח ולפיכך אין מפיגו כל כך. **תנאי היא** - במסכת נדרים. **פותחין בחרטה** - צריך לחכם למצוא פתח לשואל שיהא לו פתחון פה לומר: לדעת

כן לא נדרתי, ואלו הייתי יודע שכן הוא לא הייתי נודר, ונמצא נדר נעקר מאליו. **אין פותחין** - אין צריך לפתוח לו בחרטה, אלא החכם עוקרו אף על פי שאינו מוצא לו טעם עקירה, רבן גמליאל סבר כמאן דאמר פותחין, לפיכך הוצרך ישוב הדעת לחשב איזה פתח ימצא לו. **כל הבוטה** - הנודר נדר. **ראוי לדוקרו** - דלמא לא מקיים ליה, והיינו פתח, דקאמר ליה: אילו היית יודע שאסור לנדור, וחייב מיתה אתה עליו, כלום היית נודר, ואמר ליה האיך: לא. **אלא לשון חכמים מרפא** - שמתירין לו נדרו. **פתיתין אין מעבירין עליהן** - אלא נוטלין אותן, דליכא למיחש לכשפים. **ואפתיתין לא עבדן** - כשפים. **דשקלן באגרייהו** - פתיתי לחם לעשות כשפים מדברים אחרים, והכי קאמר נביא: בשביל פיתותי לחם שנותנים לכן בשכרכן חיללתן את שמי בתוך עמי, שהייתן עושות בהן כשפים לנביאי הבעל להטעות את עמי.

דף סה.א

יכולני לפטור - לטעון על כל ישראל לפני הקדוש ברוך הוא דבר שיפטרו כולן מדינא לעתיד לבוא לומר שהן שיכורים ואין נתפשין על עונם. **מדין תפלה** - אם דנין אותן על שלא היו מתפללין בכוונה, יכול אני לפוטרו. **המפיק מגן** - המעביר תפלת מגן אברהם, שאינו אומרה. **בשעת גאווה** - בשעת שיכרות אינו מתפלל. **סוגרין וחותרמין צרות בעדו** - שלא יבאו עליו. **שאינו מפיק איתמר** - דהאי מפיק - לישנא דגלויי הוא, והכי קאמר: כל שאינו מגלה תפלה בשעת שיכרות, כלומר שאינו מתפלל. **אפיקי מים** - גילויי הים, כדכתיב ויגלו מוסדות. **מסר שינתיה לשמעיה** - אמר לו: הניחני לישן מעט, וכשיגיע זמן תפלה הקיצני, ר' חנינא דאמר אעבורי בעי - לית ליה דר' ששת, ואסור להתפלל עד שיעור מאליו. **בצר אל יורה** - בדקתי אחר המקרא זה, ואינו בכל הכתובים, ושמא בספר בן סירא הוא. **יומא דשותא** - רוח דרומית מנשבת בו, וחזקה. **צלותא** - דעת צלולה. **כיומא דאיסתנא** - כשמנשבת רוח צפונית יום אורה הוא, ונוח לכל, כדאמר ביבמות בפרק הערל (עב, א): מפני מה לא מלו ישראל במדבר - מפני שלא נשבה בהן רוח צפונית, אבל ביומא דשותא אמר התם: לא מהלינן ביה, ולא מסוכרינן ביה. **קריב כותחא** - אפילו ציווי עבודה קלה היתה מבטלת אותי. **לא תנאי** - לא הייתי שונה כמו ששניתי. **יומי דאריכי** - ימים שהוא בקבר אריכי לישן, וקטיני לעסוק בתורה ובמצות. **ונינום טובא** - ונישן הרבה. **יזיף ופרע** - היה קובע לו לשנות כך וכך

פרקים ביום, והיה רגיל לעסוק ביום, ופעמים שהיה טרוד במזונותיו ביום, ופורע קביעות עתו בלילה. **אל יתפלל שלשה ימים** - שאין דעתו מיושבת עליו מפני טורח הדרך. **ונהנה שם ימים שלשה** - והדר ואבינה מכלל דעד השתא לא הויא בינה. **דאית ביה שיכרא** - ריח השכר משכרתו. **דאית ביה הרסנא** - משום ריחא. **המתפתה ביין** - שמפייסין אותו על דבר, ומתרצה כשטוב לבו ביין. **ריח הניחוח** - ואמרן לעיל דריחא דומיא דמשתייא הוא, וכתיב ויאמר אל לבו לא אוסיף וגו' דאירצי. **המתיישב בינו** - ששותה יין ואין דעתו מטרפתו. **ניתן בשבעים אותיות** - כך חשבונו בגימטריא. **יצא סוד** - וזה, הואיל ולא יצא סודו - שקול הוא כסנהדרין של שבעים. **לשלם בו שכר לרשעים** - ששותין ושמחין ומקבלין עולמן בחייהם. **לאובד** - רשע. **אינו בכלל הברכה** - לא הגיע לסוף ברכה גמורה, ואפילו הוא עשיר בדברים אחרים. **שניקח בכסף מעשר** - שמותר ללוקחו בכסף מעשר שני בירושלים, הכל ניקח בכסף מעשר חוץ מן המים ומלח, בפרק בכל מערבין (עירובין כו, ב).

דף סה.ב

אם נשפך בביתו כמים - הוי בכלל ברכה, ואי לא - לא. **אדם ניכר** - אם הגון הוא. **בכוסו** - אם דעתו מיושבת עליו בינו. **בכיסו** - כשנושא ונותן עם בני אדם, אם באמונה הוא עושה. **בכעסו** - שאינו קפדן יותר מדאי. **ישראל ונכרי בפנימית** - שתי חצירות זו לפנים מזו, והיה לו לבן פנימית דריסת הרגל על בן חיצונה. **ואסר** - בחיצונה, עד שישכיר. **בשילהי פירקיה** - לאחר שסיים הדרשה. **כר' מאיר** - דלא בעי שני ישראלים אוסרין זה על זה. **כרכיש רבה רישיה** - הודה לדבריו. **למה לי ישראל בחיצונה** - דבעינן שני ישראלים. **פנימי במקומו** - בחצר הפנימית. **מהו** - להוציא מביתו לחצר. **אמר להם מותר** - אלמא: לא אסר אלא בחיצונה, שרשות שני ישראלים שולטת בה. **אוסרים זה על זה** - והני לאו אוסרים זה על זה נינהו, דהא אמרי רבנן בשילהי פירקין רגל המותרת במקומה אינה אוסרת שלא במקומה משום דריסת הרגל, ואף על פי שלא עירבה עמה. **ואלא** - רב כר' עקיבא סבירא ליה, והוו להו שני ישראלים אוסרין זה על זה הלכך, אסר נכרי עליהו, למה לי משום נכרי, ישראל פנימי לחודיה נמי אסר על חיצון. **לעולם כר' אלעזר** - משום הכי פנימי במקומו מותר, וחיצון אסור משום דריסת הרגל דפנימי כר' עקיבא, וכיון דאסר עליה הוו להו בחיצונה שני ישראלים אוסרין זה על זה -

ומהני נכרי לבטל את עירובן אפילו עירבו, ואי ליכא נכרי, כי עירבו - שרי.
דמירתת נכרי - להרוג את ישראל הדר עמו בפנימית, דסבר: אתי ישראל
דחיצונה ותבע ליה מיניה, ולא מצינו למימר ליה נפק אזיל ליה לבראי, דאמר
לי: אי הוה נפיק - אנא חזא ליה. **תן לחכם ויחכם עוד** - כי היכי דהתם אסור,
הכא נמי אסור. **איקלעו להווא פונדק** - דהו דיירי ביה בהווא חצר תרי
ישראלים וחד נכרי ששכר את דירתו מחבירו נכרי, ואותו שבת לא היה שם
אותו נכרי השוכר, אלא נכרי המשכיר, והיו יראים שמא יבא נכרי בשבת.
פונדק - יש בו חדרים פתוחין לחצר, והאכסנאים נכנסים בהן, ואוסרין זה על
זה בשבת. **היכא דלא מצי מסליק ליה** - משכיר לשוכר עד זמנו. **לא תיבעי לך**
- דודאי [לאו] ברשותיה הוא, ולא מצינו למיגר מיניה. **נשכור** - דספק
דבריהם להקל. **זאתא נכרי בשבת** - דמאתמול שפיר מצו לערובי דיורין
דישראל דהו ביה, משום דנכרי לא אסר עלייהו היכא דליתיה ולא עירבו
מאתמול ולא הו (מצי) מטלטלי בחצר כי אתא נכרי אמרי: מהו למיגר מיניה,
והדר נבטל רשות לגבי חד, והווא מיהו לישתרי להוציא. **מה מבטל רשות**
אפילו בשבת - כדתנן במתניתין בית הלל אומרים משתחשך כו'.

דף סו.א

לא מה מערב אפילו בפחות כו' - דלקולא אקשינהו ר' יוחנן ולא לחומרא,
דכל בעירובין להקל. **ומה מערב אפילו שכירו ולקיטו** - דנכרי, אם ישראל
הוא כדאמר לעיל עירובין (סד, א): נותן עירובו ודיו. **אף שוכר אפילו שכירו**
ולקיטו - דנכרי, אם נכרי הוא, משכיר רשות אדוניו לדיורי החצר. **אחד מערב**
על ידי כולן - כגון שתי חצירות ופתח ביניהן, ובאו לערב זו עם זו - אחד
מוליד עירובה של זו לתוך של זו והוי שליח לחבירין, כדתניא בהאי פירקא
עירובין (עב, ב): חמשה שגבו את עירובן כשהן מוליכין אותו למקום אחר -
אחד מוליד על ידי כולן. **חמשה** - ישראל ששרויין עם הנכרי בחצר אחת, אחד
מהן שוכר מן הנכרי בשביל כולן. **תהי בה ר' אלעזר** - בהא מילתא דאמרן
לעיל ששכרו מן הנכרי ואחר כך ביטלו, ותהי - לשון מריח, כמו בת תיהא
דמסכת עבודה זרה (סו, ב) כלומר: מעיין ומחשב לדעת טעמו של דבר. **כל**
מקום שאוסרין - זה על זה בלא עירוב, ואם היו רוצין לערב יכולין לערב.
מבטלין - אם שכחו ולא עירבו - מבטלין רשותן לאחד מהן, והוי כוליה חצר
דידיה, ותהא מותרת לטלטל בכולה, ובלבד שלא יוציאו מן הבתים לחצר

אלא מביתו של אותו יחיד בלבד. **כל מקום לאתווי שתי חצירות זו לפניו מזו** - דהיכא דלא עירבה פנימית לעצמה אסרה אחיצונה, אפילו לרבנן דפליגי עליה - דר' עקיבא מודו דרגל האוסרת במקומה אוסרת שלא במקומה, כגון בחיצונה משום דריסת הרגל שיש לה עליה, ואם רצתה לערב עמה - מערבין, ואם שכחו ולא עירבו - מבטלין בני פנימית רשותן לבני חיצונה, אותו דריסת הרגל שיש לה עליה. **שתי חצירות** - פתוחות למבוי או לרשות הרבים ופתח ביניהן - מערבין אם רוצין, ואם לא עירבו זו עם זו - זו מותרת לעצמה וזו מותרת לעצמה. **אין מבטלין** - אם הוצרכו לטלטל מזו לזו, אין מבטלין רשות של זו לזו, דלא תקון רבנן ביטול רשות אלא היכא דאסרי עלייהו. **לאו לאתווי נכרי** - שדר עם שני ישראלים בחצר, שאוסרין אותן שני ישראלים זה על זה, ואין יכולין לערב בשביל הנכרי, וקאמרינן דאין מבטלין. **ואי אתא נכרי מאתמול** - אמאי קרי להו אוסרין, ואין מערבין, הא מצו לעירובי ולמיגר.

דף סו.ב

אלא לאו דאתא בשבתא - אלמא ביטול רשות לא תקון אלא היכא דחזו לערובי מאתמול. **הא שמעתא** - דשמואל, דאמר בשתי חצירות זו לפניו מזו שיוכל לבטל דריסת רגלם לחיצונה. **את אמרת ניהלן** - רב יוסף חלה ושכח תלמודו, וקא מדכר ליה אביי תלמידו. **אין ביטול רשות בחורבה** - בית מכאן ובית מכאן וחורבה ביניהן, ושני הבתים פתוחים לה, ואסור להשתמש בה אלא אם כן עירבו - אין מבטלין רשותן זה לזה להתיר את האחד להכניס ולהוציא מביתו לחורבה, דלא שרו רבנן ביטול רשות אלא בחצר שלפני הבית, דאקילו בה רבנן, דהוי עיקר תשמישתייהו התם. **מתוך שאוסרין** - בני פנימית על בני חיצונה משום דריסת הרגל - מבטלין להם דריסת רגלם אם לא עירבו בני פנימית אפילו לעצמה, דהויא רגל האסורה במקומה ואוסרת שלא במקומה עד שתבטל. **אנא אמינא משמיה דשמואל הכי** - בתמיה. **והאמר שמואל אין לנו בעירובין** - להוסיף היתר. **אלא כלשון משנתנו** - ובמשנתנו עירובין (סט, ב) תנן: אנשי חצר ששכח אחד מהם כו' נתנו לו רשותן כו', אלמא: בחד חצר תנן ביטול, ולא בשתי חצרות, והאי סיומא דאנשי חצר ולא אנשי חצירות - לאו שמואל קאמר לה, אלא רב יוסף קא דייק לה ממילתא דשמואל. **שהמבוי לחצירות כחצר לבתים** - במתניתין דפירקין היא, וקא דייק שמואל בלישנא דחצירות ובתים, ויליף מיניה לקמן דלא מיקרי מבוי

להיות נותר בלחי וקורה עד שיהיו בתים וחצירות פתוחין לתוכו, שתי חצירות למבוי ושני בתים לחצר. **אבל חורבא דחדא תשמישתא לתרוייהו** - ואסרי אהדדי, אימא ליבטלו. **מתוך שאוסרין** - אם לא עירבה פנימית לעצמה, דהויא רגל האסורה במקומה - אפילו רבנן מודו דאוסרת שלא במקומה. **מבטלין** - דריסת רגלם לחיצונה ומותרין בני חיצונה לעצמן. **ופעמים אין מבטלין** - ואף על גב דאוסרין. **נתנו את עירובן בחיצונה** - כן דרך כשמערבין שתי חצירות יחד, אותו עירוב שעירבו חצר זה לעצמה להתיר דיורין שבתוכה - מוליכין לתוך חבירתה, ואין עושין עירוב אחר. **שתיהן אסורות** - ולא מהני להו ביטול וטעמא מפרש לקמן ואזיל. **נתנו עירובן בפנימית** - בני חיצונה מוליכין עירוב שביניהן המתירן לחצירן, ונתנוהו לתוך הפנימית. **שתיהן אסורות** - ואין ביטול מועיל. **פנימית מותרת** - על ידי ביטול שביטלו להן אותן בני חיצונה שנתנו עירובן לתוכה, והרגילה עירובן להיחשב כדיורי פנימית, ואוסרין עליהם, משום דהויא רגל האסורה במקומה בשביל ההוא דשכח ולא עירב, ואוסרת שלא במקומה, הואיל והרגילה העירוב שם, ומודה שמואל בהא דמבטלין אותו הרגל שהרגילו עירובן לתוך הפנימית, ומשתריא פנימית לעצמה. **האי בר פנימית** - ששכח ולא נתן בעירוב, למאן ניבטיל. **ליבטיל לבני פנימית** - רשות חצירו, דתיהוי פנימית מיהא שריא לעצמה, וחיצונה תיאסר מפני דריסת רגלו של זה שאסורה במקומה. **ליתא לעירובייהו גבייהו** - ולכשיבדלו מן החיצונה - הרי הן בלא עירוב, וכולן אוסרין זה על זה. **לבטיל** - נמי דריסת רגלו לבני חיצונה, ורשותו לבני חיצונה, דאסתלק ליה לגמרי והרי כולן מותרין. **אין ביטול רשות** - מבן חצר זו לבן חצר אחרת לשמואל, ואף על גב דאסר עלייהו, ואי קשיא: ליבטלו בני פנימית רשות חצירן לגבי האי דלא עירב, ויהא הוא רגל המותר במקומו, דהא יחיד הוא ואינו אוסר על חיצונה, ותשתרי חיצונה, לאו מילתא היא, דהא דכיון דבטלי רשותייהו לגביה - הוי להו אינהו רגל האסורה במקומה, כדתנן: נתנו לו רשותן הוא מותר והן אוסרין, ואסרי החיצונה, ואף על גב דעירבו בהדה - הא בטיל עירובייהו מכי איסתלקו להו מרשותא דפנימית, ונהי דאין להן רשות להוציא מבתיהן לחצר - מכל מקום דריסת הרגל יש להן בפנימית ובחיצונה, ואם תאמר: יבטלו אף דריסת רגלם לחיצונה, אין ביטול רשות מחצר לחצר. **איכא פנימית דאסרה עלה** - שהרי בטל העירוב בשביל זה, והוי לה פנימית רגל האסורה במקומה, דליתיה לעירובה לגבה. **ליבטיל לבני**

פנימית - אף לבני פנימית. האי בר פנימית למאן ניבטיל כו' איכא חיצונה דאסרה עלה - שעירוב מרגילה לתוכה. אין ביטול רשות מחצר לחצר - כלומר: אין ביטול רשות מבן חצר זו לבן חצר אחרת, כיון דפנימית אסורה - חיצונה נמי אסורה מפני רגל האסורה במקומה שאוסרת עליה, ועוד, שאין עירובה אצלה.

דף סזא

שכח אחד מן החיצונה ולא עירב - בהא - מודי שמואל דמבטלי בני חיצונה לבני פנימית אותו רשות שבא להן לתוכן על ידי הרגל עירובן, משום דאמר לה: לתקוני שתפתיך ולא לעוותי, והכי מפרש לה בסוף פירקין והא דבעינן ביטול - אליבא דר' עקיבא אמרה רבא למילתיה, דאי לרבנן - בלאו ביטול נמי אמרה לה פנימית הכי, ועקרה לה לעירוב משום דמעוותי בה, אבל ר' עקיבא אמר דבעיא לבטולי בשילהי פירקין, וכי שכח בן פנימית - ליכא למימר הכי דליבטל לבני פנימית ותיחוד דשא ותשמש, דלא מצי למימר לתקוני שתפתיך ולא לעוותי - שהרי תחילת העיוות על ידי בן פנימי בא. כמאן כר' אליעזר - רבא קא מהדר ליה לרב הונא: כמאן קאמרת למילתך - כר' אליעזר, דאמר: אינו צריך כו' בשילהי עושין פסין אוקימנא הכי. ממתנייתא דרב ששת - שהיו משניות סדורות לו, וירא רב חסדא שלא יקשה ממשנה על משנה, ויאמר לו לתרצן. מפלפוליה - חריף וסבר היה ביותר, ועמוק בשאילותיו. והקיפום - סתמו רשות הרבים מכאן ומכאן, ונשאר לפני שני הבתים כעין חצר שהבתים פתוחות לה. מהו - שיבטל זה רשותו לזה, ויהא מותר להוציא מביתו לכאן, דהא קיימא לן בפירקא תניינא עירובין (כ), א): כל מחיצות הנעשות בשבת, בין בשוגג בין במזיד - שמה מחיצה, וכל שכן הכא דנכרים עבדוה. אליבא דמאן דאמר אין ביטול רשות מחצר לחצר - ואוקימנא טעמא משום דאין אוסרין ואין מבטלין, ואף על גב דאי בעו לעירובי הוו מערבי - אלמא תרתי בעינן, אוסרין ומערבין. לא תיבעי לך - דכל שכן דהכא לא הא ולא הא, דלא הוו אוסרין זה על זה אתמול, ולא תורת עירוב היתה לכאן. כי תיבעי לך אליבא דמאן דאמר יש ביטול - ואף על גב דאין אוסרין, מאי, מי אמרינן: התם הוא דאי בעו לערובי הוו מערבי, ואף על גב דתרתוי ליכא - חדא מיהא איכא, אבל הכא דאפילו חדא ליכא - לא, או דילמא: מדאהא לא קפיד אהא נמי לא קפיד. אין מבטלין - דחדא מיהא

בעינן. **מת נכרי בשבת** - הא נמי בעא מיניה: שני ישראלים ונכרי הדריס בחצר, ולא שכרו ולא עירבו, ומת נכרי בשבת, מהו לבטל זה לזה. **אליבא דמאן דאמר** - לעיל בפירקין עירובין (סה, ב) היכא דאתי נכרי בשבת שוכרין הימנו ואחר כך מבטלין - לא תיבעי לך. **השתא תרתי עבדינן** - שכירות וביטול, חדא מיבעיא. **אני אומר מבטלין** - ולא דמיא לההיא דלעיל, דהכא, אי בעי מיגר וערובי מאתמול - מצי עבדי. **והמנונא אמר אין מבטלין** - כיון דאי בעו ערובי מאתמול לא מצי עבדי בלא שכירות - אין ביטול אלא במקום עירוב. **בהווא ניחא ליה** - משום דאיכא אוירא טפי ממבוי. **דאולפנא** - ששמע מרבו ורבו מרבו.

דף סזב.

אפילו פתוח לקרפף - ניחא ליה ביה טפי דאיכא אוירא טפי ממבוי ואינו אוסר על בני מבוי. **נכרי בית סאתים אוסר** - אם היה לו פתח לקרפף בית סאתים ופתח למבוי עדיין אוסר על בני מבוי דאוירא דקרפף לא נפיש אבל אם יותר מבית סאתים נפיש אוירא ובההיא ניחא ליה ואינו אוסר. **ישראל** - שיש לו פתח לקרפף ופתח למבוי ושכח ולא עירב במבוי אם קרפף בית סאתים הוא שראוי להשתמש בו אינו אוסר על בני מבוי ואף על גב דלגבי נכרי חשיב זוטרא לגבי ישראל נפיש דהא בשבת ליכא הוצאת משואות יתירין וסגי בהכי ונפיש אוירא ממבוי אבל יותר מבית סאתים דכרמלית הוא כגון שלא הוקף לדירה כיון דאסיר ליה לאישתמושי לא ניחא ליה ביה ואוסר על בני מבוי. **פתוח לקרפף מהו** - אנכרי קאי ואמילתיה דרב יהודה. **הזורק לתוכו** - מרשות הרבים. **חייב** - חטאת ואף על גב דלענין איסור טלטול שווה רבנן כרמלית שאסרו לטלטל בתוכו אלא בארבע מדאורייתא רשות היחיד גמורה היא דמחיצה היא אלא שמחוסרת דיורין ומשום הכי אסרי רבנן לטלטולי. **ים** - כרמלית הוא. **אין מטלטלין לא מתוכו לים** - אפילו בארבע אמות משום דכל גבוה עשרה ורוחב ארבעה הוי רשות היחיד. **פחות מכאן** - שאינו גבוה עשרה כרמלית היא כים ומטלטלין מזה לזה תוך ארבע אמות. **עד כמה** - יהא רחב סלע. **עד בית סאתים** - אבל טפי לא ולקמיה מפרש אהייא קאי. **אי נימא אסיפא** - אפחות מעשרה תרוייהו כרמלית נינהו לא שנא רחב ולא שנא קצר. **הא יותר מבית סאתים** - בטל תורת רשות היחיד מיניה והוי כרמלית אפילו לקולא ואף על גב דגבוה עשרה. **לעולם ארישא** -

ולאו אמתוכו לים קאי אלא אדיוקא קאי והכי קא דייק הא בתוכו מטלטלין דהא רשות היחיד היא עד כמה עד בית סאתים אבל טפי לא דשויה רבנן ככרמלית לענין טלטול משום דמחוסר דירה ומיחלף ברשות הרבים מיהו לענין מתוכו לים רשות היחיד היא. **רב אשי אמר לעולם ארישא** - ולא אדיוקא קאי ואפילו לענין מתוכו לים נמי כרמלית שויה ושרי מיהו לר' יוחנן לא תיקשי דודאי לענין חיובא מדאורייתא רשות היחיד היא ומאי טעמא שרו רבנן לטלטולי מניה לכרמלית משום דאיסור טלטול מרשות היחיד לכרמלית מדרבנן הוא דהם אמרו זאת והם אמרו עוד איסור אחר וראו שאין שניהם עומדים כאן וביטלו זה מפני זה וכדמפרש. **הם אמרו קרפף יותר מבית סאתים אין מטלטלין בו** - דשויה כרמלית לענין טלטול משום דמיחלף ברשות הרבים ומיהו אסור לטלטל מרשות הרבים לתוכו ומתוכו לרשות הרבים כדר' יוחנן דמדאורייתא רשות היחיד היא. **והם אמרו אין מטלטלין מרשות היחיד לכרמלית** - משום דלא ליתי לטלטולי מרשות היחיד לרשות הרבים ובהאי רשות היחיד שהיא ביותר מבית סאתים לא גזור מאי טעמא בית סאתים דשרי לטלטולי בכוליה כי אסרינן ליה לטלטולי מניה לכרמלית לא אתיא מיניה חורבה אבל טפי מבית סאתים אי אסרת מתוכו לים תוך ארבע אמות אתי למימר רשות - היחיד גמורה היא אפילו מדרבנן ומטלטלי בכולה ומיעקרא אידך תקנתא דרבנן ובטלו הא מקמי הא. **ומאי שנא** - דאלים הך תקנתא טפי מהך השתא נמי קא מטלטלי מרשות היחיד לכרמלית. **תוכו שכיח** - וכי שרי ליה לטלטולי בגווה חזו ליה עלמא ומיחלף ברשות הרבים. **מתוכו לים לא שכיח** - ולא גזרו רבנן במלתא דלא שכיחא ואף על גב דבשאר רשות היחיד לכרמלית גזור רבנן הנהו שכיחן אבל הני תרתני כחדא יותר מבית סאתים ומתוכו לכרמלית לא שכיח. **דאישתפך חמימיה** - שהיו רוצין למולו והחמו לו חמין מבערב ונשפכו היום. **מגו ביתאי** - מביתיה דרבה והתינוק היה בבית אחר באותה חצר. **נסמוך אשיתוף** - דמבוי דתנן עירובין (עג, א) במתניתין אם נשתתפו במבוי מותר כאן וכאן במבוי ובחצירות אף על פי שלא עירבו. **בדאורייתא מותבינן תיובתא** - באיסור של תורה וחכם מורה בו היתר ויש בתלמידים שיודע להשיב ישיב קודם מעשה שלא נעבור על דברי תורה אבל בדרבנן כגון עירובי חצירות שבקינן לחכם לעשות כהוראתו. **והדר מותבינן** - ליה ללמוד אם יפה הורה. **הזאה** - על הטמא אינה אסורה בשבת אלא משום שבות.

דף סח.א

מה הזאה שבות ואינה זוחה שבת - ואפילו במקום מצוה, כגון לשחוט פסחו, כדתנן בפסחים בפרק אלו דברים (סה, ב). **תרי גברי רבבי כרבנן** - כגון אתה ורבה דדייריתו ביה. **מר** - רבה אין כבודו לחזר על בני המבוי ולגבות השיתוף. **אינהו** - שאר בני מבוי לא משגחי. **אקני להו** - משלי ריפתא בסלא בדיבורא, דליכא טרחא, ויהו כולן זוכין בו לשם שיתוף. **כיון דאי בעו מינאי** - אם אחד מהן היה צריך לאכול מן השיתוף, והיה שואלו ממני - אין יכולת בידי לוותר משלי בכל שבת, לכך נמצא שאין בלבי להיות בו חלק גמור, ובטל השיתוף. **שביקש יין ושמן** - משל שיתוף. **רביעתא דחלא** - חומץ. **בחביתא** - באחת מחביותיך, דמידי דלית ביה קפידא הוא, ועיקר שיתוף ביון, כדאמר בהאי פירקא עירובין (עא, ב), ויניח החבית בחצר ויסמוך על רביעית שבה לשום שיתוף לצורך כל השנה כולה, שמניחין שיתוף בחצר. **אין משתתפין באוצר** - בדבר האצור, כגון חבית של יין או פירות המכונסין - אין סומכין על מה שבתוכן, משום דאין ברירה איזהו של שיתוף, וכי מסתפק ממנו איכא למימר אזל ליה שיתוף. **כולן טמאין** - כל הכלים הנתונים בעובי האסקופה טמאין, ואף על פי שאינם באהל המת - מפני שאין אנו יודעין באיזו פתח יוציאנו, ופתח שעתיד לצאת בו מיטמא מיד, וטעמא ליכא, אלא הלכות טומאה הכי גמירי לה, ואפילו חלונות של טפח על טפח טמאין, דכיון דכולן סתומין - לא מוכחא מילתא בהי מפיק ליה. **נפתח אחד מהן** - ודאי בההוא מפיק ליה, פחות מארבעה על ארבעה אינו חשוב להציל על השאר. **עד שלא ימות** - דלא נחתא להו טומאה אשאר פתחים, אבל משימות המת - כבר נטמאו הכלים, ולא אמרינן הוברר הדבר דמעיקרא נמי דעתיה לאפוקי בהאי פיתחא, אלא נחתא להו טומאה, ואפילו כלים הבאין (לשאר פתחים) שם לאחר מחשבה טמאים, דכיון דנחתא להו טומאה תו לא סלקא מינייהו במחשבה, עד דעביד להו מעשה ממש - דפתח ליה להאי, ומהני לטהר את האחרים מכאן ולהבא, כדקתני לעיל: **נפתח אחד מהן כו' ובית הלל אומרים אף משימות המת** - דאמרינן יש ברירה, דמאתמול דעתיה בהאי פיתחא, ולא נחתא טומאה לאחריני, ואפילו כלים דקודם מחשבה טהורין. **נישיילה לאימיה אם צריכה** - לצורכה חמין, נחים ליה נכרי אגב אימיה, דקיימא לן חיה אחר שבעה, אפילו אמרה צריכה אני - אין מחללין עליה את השבת, אבל

עושין לה על ידי ארמאי. **הא אכלה תמרי** - כלומר הא חזינן דאינה צריכה חמין לשתות, דהא צונן נמי אכלה. **תונבא** - אשדור"דישין (טשטוש החושים) ואוכלת ואינה יודעת מה. **פנו לי מאני** - בחצירו של רבא היו חמין, והתינוק נשפכו חמיו בחצר אחרת ופתח ביניהן, ולא עירבו שתי חצירות יחד, ולרבא היו בביתו חדרים פנימיים שאינן פתוחין לחצר והן לצניעות, והנשים יושבות שם ובי גברי הוה פתוח לחצר, ותנן במתניתין המבטל רשות חצירו אסור להוציא מביתו לחצר, דהא לאו דידיה הוא, הלכך פינה כליו מבי גברי כדי שלא יבא להוציא משם לחצר, והלך וישב בחדרים הפנימיים, וביטול רשות חצירו לבני חצר האחרת, ויביאו חמין מחצירו לחצירן בדפוס וילנא יש במקום זה שרטוט.

דף סח.ב

ניתב מר אדוכתיה - דמדקאמרת פנו לי מאני - גלית אדעתך דמאחר שתבטל רשותך אין לך היום היתר בחצר, והיינו כשמואל דאמר לקמן: אין מבטלין וחוזרין ומבטלין, דאי לאו כשמואל סבירא לך - ליתב מר אדוכתיה, ובטל להם רשות חצרך שעה אחת עד שיקחו החמין, ויחזרו הם ויבטלו לך אותן הרשות ויחזירו לך חצרך. **דהא אמר רב מבטלין וחוזרין ומבטלין** - שנים הדרין בחצר אחת ולא עירבו, מבטל זה רשותו לזה עד שיעשה צרכיו, ויחזור זה ויבטל לזה. **מר נמי לא ליבטיל** - דהא מחצר לחצר הוא. **התם** - דאין חוזרין ומבטלין, טעמא לאו משום דהוי ליה כבן חצר אחרת, אלא משום דלא ליהוי מילי דרבנן. **כחוכא** - שחוק. **ואטלולא** - ליצנות. **רב דאמר כרבנן** - דאמרי במתניתין: ביתו אסור להכניס ולהוציא לו ולהם, דאמרי: המבטל רשות חצירו לא ביטל רשות ביתו, אלמא: לא מסתלק ליה לגמרי, ולא הוה ליה כבן חצר אחרת. **ושמואל כר' אליעזר** - דאמר בפרק עושין פסין (עירובין כו, ב) ביתו מותר להכניס ולהוציא להם, מאחר שביטל רשותו, דרשות ביתו נמי ביטל. **אבל לענין איסתלוקי** - לשווייה נפשיה כבן חצר אחרת, דלא לימצי למהדר וקבולי רשותיה - מי אמר. **אבל מאי דבטיל מיהא איסתלק לגמרי** - מן החצר שביטל בפירוש - ודאי איסתלק, והוה ליה כבן חצר אחרת. **מי שנתן רשותו** - לבני חצר, מפני ששכח ולא עירב, ולאחר שביטל הוציא מביתו לחצר - אוסר על בני חצר, דהדר שקליה לרשותיה. **ר' מאיר** - דאמר אפילו בשוגג הדרא ליה רשותיה, סבר: לא מסולק הוא, וגבי

ביטול נמי חוזרין ומבטלין, והדרא ליה. **לא דכולי עלמא אין חוזרין ומבטלין** - דאיסתלק ליה, ובדין הוא דבשווג לא הדרא ליה, אלא ר' מאיר קניס שוגג אטו מזיד, ובמזיד כולהו מודו דאף על גב דאיסתלק ליה, כיון דהדר - הדר, דהא לא זבניה, וכגון שלא החזיקו בני מבוי במבוי לאחר ביטול, קודם חזרה. **צדוקי מאן דכר שמיה** - מי קאמר תנא קמא דבעי למיגר, דפליג רבן גמליאל ואמר דיכול לבטל. **הרי הוא כנכרי** - דאינו יכול לבטל בלא שכירות. **והוציאו את הכלים** - והחזיקו במבוי, ושוב לא יוכל לחזור מביטולו, וכשקדש היום עסקינן, דחזקה דמבעוד יום לא מוכחא. **והתניא** - בניחותא, דפליגי רבנן בצדוקי. **עד שלא יוציא** - כליו במבוי, ויחזור ויטול את רשותו. **ועשו צרכיכם** - מבעוד יום עד שלא תחשך, קסבר ר' יהודה דלא פליג רבן גמליאל אלא צדוקי כנכרי סבירא ליה, ואין יכול לבטל, ולקמן פריך, והתנן לר' יהודה עד שלא יוציא, אלמא: לר' יהודה אליבא דרבן גמליאל יכול הוא לבטל, ובהא הוא דפליג ר' יהודה, דקסבר: לאחר חזקה נמי יכול לחזור בו.

דף סט.א

אימא אינו אוסר - לר' מאיר. **והתניא** - בניחותא. **עד שלא נתן כו'** - אישראל שלא עירב קאי. **יכול לבטל** - אף על גב דמומר הוא לחלל שבת, יכול לבטל. **במזיד אין יכול לבטל** - קסבר ר' יהודה: מחלל שבת אין יכול לבטל בלא שכירות. **אוסר** - דהדר שקליה לרשותיה, ובשווג נמי קנסו שוגג אטו מזיד. **במה דברים אמורים** - ר' מאיר קאמר לה, דאילו ר' יהודה ללישנא דמתניתין קאמר דלא מהניא חזקה, וללישנא דברייתא דקאמר ר' יהודה עד שלא תחשך - טעמא לאו משום דלא מהניא חזקה הוא, אלא משום דקסבר הרי הוא כעובד כוכבים, וגבי ישראל שביטל איכא למימר דאפילו לר' יהודה מהניא חזקה, ובמה דברים אמורים - דברי הכל הוא. **והא אנן תנן** - לר' יהודה, עד שלא יוציא, אלמא: מהני ביטול כל כמה דלא הדר ביה, ובחזקה הוא דפליג, דקסבר לא מהניא. **ואיבעית אימא** - מתניתין דמשמע צדוקי מבטל - במומר לחלל בצנעא. **גילוי פנים** - חצוף. **מומר הוי** - בתמיה, וכי משום גילוי פנים חשיב ליה מומר. **מומר בגילוי פנים** - בפרהסיא. **כר' יהודה** - דלר' מאיר מומר לחלל שבת בפרהסיא מבטל. **בחומרתא דמדושא** - טבעת שחותמה ממין אחר, ואמרינן במסכת שבת (נט, ב): היא של אלמוג וחותמה של מתכת - אסור לצאת בה, חומרתא - חותם, מדושא - לא אתפרש,

ובדקתי במסכת שבת ולא נשנית שם לענין שבת אלא לענין טומאה, ואומר אני: חומרתא דמדושא - קשר של בושם, אחד ממיני הבשמים, וכי האי גוונא אמרינן בשבת (סב, ב) דאין יוצאין בחומרתא דפילון, וחייב עליו חטאת משום דמשאוי הוא, ואינו תכשיט אדם. **כגון זה** - שמחלל שבת בצנעא. **איזהו ישראל מומר** - דחשבינן ליה מומר לכל מילי. ר' מאיר ורבנן - במסכת בכורות בפרק עד כמה (ל, ב).

דף סט.ב

עד דהוי מומר לעבודה זרה - דההוא ודאי חשוד לכל מילי, דאמר מר: חמורה עבודה זרה שכל המודה בה ככופר בכל התורה כולה, דכתיב וכי תשגו ולא תעשו את כל המצות האלה ובעבודה זרה משתעי קרא, בהוריות (ח, א). **אמר רב נחמן** - איזהו ישראל מומר דקאמר רב הונא לעיל - לענין ביטול רשות קאמר. **בשוק** - בפרהסיא, ואף על גב דמחלל בצנעא. **כיצד** - אישראל קאי. **רשותי קנויה לך** - או רשותי מבוטלת לך. **לזכות** - בקנין סודר. **רב אשי אמר** - לעולם מומר דקאמר רב הונא - לכל מילי קחשיב ליה מומר, וכרבנן סבירא ליה, והאי תנא הוא, דאלימא ליה שבת כעבודה זרה. **אדם כי יקריב מכס פרט למומר** - דאין מקבלין קרבנות דמכס משמע מקצתכס. **מכס** - מדכתיב האי מיעוטא גבי ישראל, ולא כתיב כי יקריב מן האדם קרבן - שמע מינה בישראל הוא דחלק ומיעט מומר. **ולא באומות** - שמקבלין קרבן מכולם, כדתניא: איש מה תלמוד לומר איש איש לרבות את הנכרים שנודרין נדרים ונדבות כישראל, בהכל שוחטין (חולין יג, ב). **להביא בני אדם הדומין לבהמה** - רשעים, שעשו עצמן כבהמה שאינה מכרת את בוראה - מקבלין מהן קרבן. **מקבלין קרבנות** - של נדבה - מפושעי ישראל, דהאי קרא בנדרים ונדבות משתעי, דכתיב כי יקריב. **כדי שיחזרו בתשובה** - דאי דחינן להו בידיים, תו לא הדרי. **והמנסך את היין** - לעבודה זרה. **אלא לאו הכי קאמר** - מקבלין קרבנות מפושעי ישראל המומרים לדבר אחד. **חוץ מן המומר לנסך את היין או לחלל שבת** - דכמומר לכל התורה דמי, דאימעיט ליה מכס ולא כולכם. **משנה. ביתו אסור להכניס ולהוציא** - מביתו לחצר, בין הוא בין שאר בני החצר, ובגמרא מפרש כשביטל להן רשות שהיה לו בחצר, ולא ביטל להן רשות ביתו, הלכך, הוה ליה רשות ביתו רשות דידיה, וחצר רשותא דידהו. **ושלהם** - בתים שלהן מותרין להוציא מהן לחצר, בין הוא בין הן, דהא בתים

שלהן וחצר רשות אחת הן. **נתנו לו** - הם רשות חצרן. **הוא מותר** - להוציא מביתו לחצר. **והן אסורין** - אפילו מביתו לחצר ואף על גב דרשות אחת הן ובגמרא מפרש טעמא. **היו שנים** - ששכחו ולא עירבו, ושאר בני חצר בטלו להן רשותן - שניהן אוסרין זה על זה, מפני שהוא של שניהן, והבתים מיוחדין, כל בית לבעליו, ואין מוציא מרשות המיוחדת לו לרשות שלו ושל חבירו. **הרי זה אוסר** - דמיהדר ומשקל רשותא הוא וחזר בו מביטולו. **גמרא**. **הא חצירו** - רשות שהיתה לו בחצירו, שריא לבני החצר ומותר להן להוציא מבתיהן לחצר, כדקתני מתניתין להדיא. **אי דבטיל** - רשותו לבני חצר. **ביתו אמאי אסור** - הרי נתן להן ביתו ונסתלק. **ואי דלא בטיל** - מידי, רשות חצירו מאן שרייה. **וקסברי רבנן** - תנא דמתניתין דסתמא היא, ופליגא אדר' אליעזר דאמר בפרק עושין פסין (עירובין כו, ב): ביתו אסור להכניס ולהוציא לו, אבל להם מותר, דהמבטל רשות חצירו - רשות ביתו ביטל. **דהוי אורח לגבייהו** - כיון דמביתו לא מפיק, אף על גב דמשתמש בחצר - לא מיהדר ומשקל רשותיה הוא, אלא כשאר אורחין. **והן אסורין** - אפילו מביתו לחצר, דכיון דמשתמשי בחצר אף על גב דלאו מבית דידהו מפקי הוה ליה משקל רשותא דחמשה לגבי חד לא דמו לאורחין. **חמשה** - לאו דוקא. **שמע מינה מבטלין כו'** - דמשמע נתנו לו רשות - ארישא קאי, דקתני: ושלחן מותר לו ולהן, דבטל להם רשותו חזרו הם ונתנו לו רשותן - הוא מותר. **היו שנים** - ששכחו ולא עירבו עם השאר, ובטלו להן חבריהן רשותן - אוסרין שניהן זה על זה. **פשיטא** - דאי הוו תרוייהו לחודייהו מעיקרא הוו אסרי אהדדי. **לא צריכא דהדר חד ובטיל לחבריה** - רשות עצמו, ואת חלקו ברשות שבטלו להן חבריהן. **מהו דתימא לישתרו** - דהוו להו כחמשה ששרויין בחצר ולא עירבו, דמבטלי רשותא לחד מינייהו. **קא משמע לן** - דלא דמי, דאילו התם כל חד וחד מבטל ליה רשותיה, אבל הכא, כיון דשאר בני חצר לאו להאי דפייש לחודיה בטלי, אלא לתרוייהו, כי הדר חד ומבטל לאידך - רשותא דידיה מצי לבטולי, רשותא דאקני ליה חבריה - לא מצי לבטולי, דכיון דבעידנא דבטלי להו הנך קמאי רשותייהו, אפילו הכי לא הוה להאי מבטל שריותא בהאי חצר, משום דאסרי אהדדי - אשתכח דבטול דקמאי לא אהני, וכי הדר מבטל האי - לא מצי לאקנויי רשותא דידהו, דהא לא קנייה. **נותן תנינא** - ושלחם מותר לו ולהן, ואי לאו דבטיל ליה, אמאי משתרו. **נוטל תנינא** - נתנו לו, אלמא: יחיד נוטל רשות.

דף ע.א.

ליגזר - דאי מבטלי אינהו ליחיד, אתו למימר נמי: יחיד מבטל לשנים. ואין **נוטלין רשות למה לי** - הא תנא ליה: היו שנים - אוסרין זה על זה. **לא צריכא** - משנה יתירה, לאשמועינן דאפילו אמרו ליה קמאי קני על מנת להקנות, והדר איהו ובטיל לחבריה - לא משתרי האי בתרא, דמהו דתימא שליחא שווינהו קא משמע לן כיון דלא קנה איהו לאשתרוי, לא מצי לאקנויי. **אחד שלא עירב כו'** - כגון שלשה דיורין בחצר, השנים עירבו והשלישי לא עירב, מבטל לאחד מן המערבין, ומותר, דהאי בהדי חבריה עירב, אלמא: אין צריך לבטל אלא לאחד, דכולהו הוו כחד. **ושנים שלא עירבו נותנין רשותן לשנים** - הדרים עמהן ועירבו, או ליחיד שלישי הדר עמהן ולא עירב לא הוא ולא הן. **אבל אין אחד שעירב** - עם אחד, נותן רשותו ליחיד שלישי שדר עמהן ולא עירב דכי בטיל ליה איהו רשותיה - אכתי איכא חבריה דאסר עליה. **לשנים שלא עירבו** - כדאמרינן לעיל: שנים אין נוטלין רשות. **דהוה ומית** - ועל כרחך דרבה בשיירא שחנתה בבקעה והקיפוח חצר, ונטו שם איש אהלו מוקי לה, דכי מת אין ליורשיו שם כלום דאי בחצר ממש - הא איכא יורשין, וכיון דאילו הוה אבוהון קיים הוה אסר - אינהו נמי אסרי. **תדע** - מרישא דהוה ומית עסקינן דאי איתיה, צריך להאי לבטוליה ליה. **סיפא דרישא** - מרישא דמתניתא עד אבל כו' חדא בבא היא, הלכך סיפא דההיא קרי ליה סיפא דרישא. **לאחד לא** - דצריך לבטל לכל אחד ואחד. **אי הכי ליתני לאחד שעירב** - כדתנא ברישא ואנא ידענא דתרי נינהו דאין עירוב בלא שנים. **או לאחד שלא עירב** - סיפא דההיא היא, דהכי תנא: לשנים שעירבו או לאחד שלא עירב. **אחד שלא עירב כו'** - השתא מפרש לה לכולה, אמאי אצטריך למיתנייהו לכולהו. **ולא גזרינן כו'** - כלומר: אי קשיא כיון דמית, פשיטא דמבטל ליה להאי דפייש, דהא קתני לה סיפא דאפילו שנים מבטלין ליחיד. **ושנים שעירבו כו'** - פשיטא דהכא ליכא למגזר דלמא אתי יחיד לבטולי להו, דאי מבטל להו - שפיר דמי, דהא עירבו, וכיון דאורי ביחיד דמצי לבטולי - מה לי חד מה לי תרי. **כיון דלא עירב ליקנסיה** - דמרישא לא נפקא לן, דרישא איירי דהאי דלא עירב בטיל להנך דעירבו. **תנא הך סיפא לגלויי רישא** - דבדהוה ומית עסקינן, רישא דקתני לאחד שעירב, דאילו איתיה לאידך בעי לבטולי ליה, כדקתני בהך סיפא. **ולאביי** - דמתרץ הך סיפא מאי לשנים -

לאחד משנים, למה לי דתנייה, הא תנא ליה רישא דיחיד מבטל לאחד משנים, מה לי חד מבטל מה לי תרין מבטלין. **הני מילי כו'** - דכל הני בטוליך דלעיל איכא מקצתייהו דעירבו. **תורת עירוב** - תורת עירוב מן התינוקות הבאים אחרי כן. **לאביי תנא הך סיפא** - דלא איצטריך, דהא פשיטא דאיכא חד דלא בטיל ליה רשותיה אלא להכי תנייה - לאשמועינן דכולה מתניתא בדאיתנהו לתרווייהו המערבין עסקינן, ואפילו הכי קתני רישא דרישא אחד שלא עירב נותן רשותו לאחד שעירב דאין צריך לבטל רשותיה לכל אחד ואיהו לא אסר אחבריה. **אידי דתנא רישא** - אחד שלא עירב נותן רשותו לאחד שעירב תנא הך סיפא דאיפכא לא ולעולם רישא בדהוה ומית וסיפא בדאיתנהו. **הא תו למה לי** - פשיטא דאסרי אהדדי. **הכי גרסינן כיון דבעידנא דבטיל להו הנך כו'** - ולעיל פרישנא לה. **קני על מנת להקנות** - ממשנה יתירה נפקא לן, דאי לאו הכי לא איצטריך למיתנייה, ולעיל פרישנא לה. **יורש** - ששכח אביו ולא עירב, ומת בשבת, ולא ביטל רשותו, מהו שיבטל היורש.

דף עב.

היכא דאי בעי לעירובי כו' - כלומר: אביו שהיה אתמול ראוי לערב, היה יכול לבטל. **אבל האי דלא מצי לערובי אתמול** - דלא היה לו חלק בה - לא. **כל שהותר למקצת שבת כו'** - מפרש לה ואזיל. **הכי גרסינן: כגון עירב דרך הפתח כו'** זה הכלל **לאתויי מבוי שניטלה קורתו או לחייו. עירב דרך הפתח** - שתי חצירות ופתח אחד ביניהם, ועירבו על ידי אותו פתח, ובשבת נפלה כנגדו מפולת, ונסתם - מותרים להשתמש מזו לזו על ידי זריקה ודרך חורין קטנים, דאף על גב דאין עירוב בין שתי חצירות בלא פתח, כדתנן (לקמן עירובין עו, א) בחלון שבין שתי חצירות הכא - שבת הואיל והותרה הותרה. **זה הכלל לאתויי מבוי שניטלה קורתו או לחייו** - בשבת, אף על גב דאשתקול מחיצות ידידה - שרי, הואיל ואישתרי בין השמשות, ומרישא לא שמעינן לה, דהתם איתנהו למחיצות אבל הכא לא, והכי אמרינן לה בשילהי פירקא קמא עירובין (יז, ב). **והקיפוס נכרים מחיצה** - דאסורין לבטל זה לזה כדי שישתמש בה אחד מהן, דהואיל ואי הוּו בעו ערובי מאתמול - לא מצו מערבין, אבל אי לא הוּו התם אלא חד בית - שרי, דמחיצה הנעשית בשבת - מחיצה היא. **זה הכלל** - דרישא נמי קאי אסיפא, לאתויי מת נכרי בשבת, דכיון דאי בעו לערובי מאתמול לא מצו מערבי - השתא נמי לא מבטלי, ומרישא דסיפא

לא שמעינן לה, אי לא אתיא בזה הכלל, דהתם לא מצו לערובי מאתמול כלל, אבל הכא מצו לערובי על ידי שכירות. **חוץ מן המבטל רשות** - ששכח ולא עירב, אף על פי שנאסר למקצת שבת, יש לו תקנה בשבת, ומדלא קתני חוץ משביטל רשות ויורש - שמע מינה: יורש לא. **אימא חוץ מתורת ביטול רשות** - ויורש בכלל דכרעיה דאבוה הוא, ותורת ביטול נוהגת בו. **מבעוד יום** - שעדיין לא קנה עירובו של ראשון, הרי זה מן השוק אוסר, ואף על פי שאינו דר כאן, כדתניא לקמן בהאי פירקא: מי שיש לו בית התבן ובית הבקר בחצר חבירו - אוסר עליו. **משחשיכה אינו אוסר עליו** - שהרי הותר למקצת שבת. **ואחד מן השוק** - שהיה לו בית דירה בחצר זו. **מבעוד יום אינו אוסר** - שהרי יערב זה עם שכניו. **משחשיכה** - דאינו יכול לערב - אוסר, ואי יורש מבטל רשות - אמאי אוסר. **ישראל וגר גרסינן** - גר שמת ואין לו יורשין, המחזיק בנכסיו זכה בהן. **מגורה** - גורן הוא, וחלוק בחדרים, והיה לכל אחד פתחו בחצר, ואוסרין זה על זה.

דף עא.א

אף על פי שהחזיק כו' - לקמן פריך: מאי אף על פי שהחזיק כו'. **אוסר** - המחזיק על הדר. **משחשיכה** - שכבר קנה עירוב. **אף על פי** - פריך לקמן: כי לא החזיק הוה ליה זה דר יחיד, וליכא דאסר עליה, והאי דאסר משום דהחזיק הוא, והכי איבעי ליה למיתני: אם החזיק ישראל אחר בנכסיו - אוסר. **אף על פי שלא החזיק** - מבעוד יום מיד, והמתין עד שחשיכה, ואיכא היתר למקצת שבת - אוסר, כדמפרש לקמן, הואיל והיה לו כח להחזיק בה מבעוד יום אם ירצה - נמצאת רשות זו תלויה ועומדת, ולא הוה הותר למקצת שבת. **הכי קאמר כו'** - וחסורי מיחסרא, והאי אף על פי - אשלא החזיק קאי, והאי החזיק דקתני - היה לו להחזיק קאמר. **אימא אף על פי שהחזיק** - אינו אוסר, הואיל והותר למקצת שבת. **הכי קאמר** - חסורי מיחסרא, והאי אף על פי אשהחזיק קאי, ושלא החזיק דקתני - הכי קאמר: ולא היה לו להחזיק מבעוד יום, שלא היתה רשות זו תלויה בין השמשות אלא מוחזקת לגר, אם היה זה בא להחזיק - לא היה יכול, - היתר היה בה למקצת שבת ואינו אוסר. **ר' יוחנן אמר** - הני תרתי מתניתא בתרייתא דאמרי יורש אוסר - בית שמאי היא. **כלך אצל יפות** - גבי תורם את של חבירו שלא מדעת תניא (בבא מציעא כב, א): בא בעל הבית ומצאו שהוא תורם, ואמר לו כלך אצל יפות, אם יש לו יפות

מהן - תרומתו תרומה, דגלי אדעתיה דניחא ליה, ואמרינן כמאן דשוויה שליח מעיקרא דמי, הכי נמי: כיון דבטיל השתא - גלי דעתיה דמעיקרא בשריותא ניחא ליה, אלא ששכח ולא עירב, ולא הוה ליה אקנויי רשותא בשבת. **ומיקנא רשותא בשבת אסור** - דדמי למקח וממכר. **משנה. שהיה שותף עם שכניו** - שבמבוי, לשם שותפות בעלמא, ולא לשם שיתוף. **לזה בין ולזה בין כו'** - בגמרא מוקי לה בכלי אחד. **לזה בין ולזה בשמן** - אין זה שיתוף אחד, ואין יכול לסמוך עליו - שהרי חלוק בשני כלים. **גמרא. אמר רב ובכלי אחד** - שכולן היה שותפותן בכלי אחד, אבל בשני כלים - לא, ואף על גב דאמרי בית הלל בפרק מי שהוציאוהו עירובין (מט, א): עירוב הנתון בשני כלים - כשר, התם הוא דמעיקרא לשם עירוב גבו ומליוה למנא ואייתר, אבל הכא, דלאו לשם שיתוף הוה, בכלי אחד - אין, בשני כלים - לא. **יין ויין ראוי לערב** - הלכך, אף על פי דלא ערביה - סמכינן עליה. **ואפילו לזה בין ולזה בשמן** - בתמיה: הא לא חזי לעירוב. **שבין שני מבואות** - ולא בשיתוף דמבוי אחד קאמר, אלא עם זה נשתתפה בין, ועם זה בשמן, ושני עירובין הן. **ור' שמעון לטעמיה** - דאמר: חצר אחת יכולה לערב שני עירובין עם שני מבואות, ואף על פי שלא שיתפו שני המבואות יחד, הכא נמי, אף על פי שאין השיתוף מחובר יחד, ולא הותרו מבואות זה עם זה - היא מותרת עם שניהם, ולא גזרינן דילמא אתי לאפוקי כלים ששבתו במבוי זה למבוי זה דרך חצר זו. **למה הדבר דומה** - בפרק מי שהוציאוהו ולרבנן דמתניתין, אם נשתתפה בין ובכלי אחד - הוה להו שני המבואות כמי שנשתתפו יחד, ושפיר דמי, אבל לזה בין ולזה בשמן, דתרי עירובי נינהו, כיון דשני המבואות אסורין זה עם זה - היא נמי אסורה עמהן, ושניהן אסורין עמה, כדקתני בפרק מי שהוציאוהו. **שכנים בהדי הדדי** - אם רוצין בני מבוי זה להשתמש בזה - צריכין לערב ולתת כולן פת בחצר זו, ואית דמפרשי מתניתין מילי מילי קתני, ור' שמעון לאו אמילתייהו קאי, דאילו רבנן בחצר שבין שני מבואות אפילו לזה בין ולזה בין לא, זו פירשתי, וראשון נראה בעיני.

דף עא.ב

ורב יוסף אמר - לעולם במבוי אחד כדמעיקרא, ודקאמרת לר' שמעון היכי הוי חד עירוב ר' שמעון כר' יוחנן סבירא ליה. **שמן שצף כו'** - ושל תרומה הן. **ואפילו לזה בין ולזה בין** - בתמיה. **זה בא בלגיננו ושפך** - וכן זה עד שמלאו

חבית, ואפילו שלא לשם שיתוף עשו מתחילה - סומכין עליו, שהרי הביא כל אחד יין, אבל לקחו חבית יין בשותפות, סבירא ליה לבן תדאי אין ברירה, והוי להו כמי שנשתתפו במעות שלא הוברר יין לכל אחד ואחד. **בסומכין אשיתוף במקום עירוב קמיפלגי** - ובן תדאי מודה דמבוי מותר, ובחצירות פליגי, רבנן סברי: כיון דנשתתפו במבוי - אין צריכין לערב חצירות זו עם זו, ומותרין להוציא מזו לזו דרך פתחים שביניהם, שהרי שיתוף המבוי שהן פתוחות בו מחברן, וסומכין על שיתוף המבוי תחת עירוב של חצר ובן תדאי סבר: אין סומכין. **מנא אמינא לה** - דבהכי פליגי. **הלכה כר' מאיר** - דאין סומכין על שיתוף במקום עירוב. **מאי טעמא** - סבירא ליה לרב בתרווייהו, לאו משום דתרווייהו חדא מלתא וחד טעמא אמרי. **ואי חד טעמא הוא תרתי הילכתא למה ליה** - לרב למימר בתרווייהו, בשלמא הלכה כר' מאיר - איצטריך, דאי מדר' אלעזר הוה אמינא: טעמא דר' אלעזר לאו משום דאין סומכין על שיתוף, אלא משום דקסבר אין מערבין בחצירות ביין, כדקאמר ר' מאיר לקמן, והאי שיתוף דבן תדאי דיין הוא, כדקתני מתניתין לזה ביין ולזה ביין - הלכך לא סמכינן עליה בחצירות, אבל היכא דנשתתפו בפת - סומכין, קא משמע לן הלכה כר' מאיר, דאוקמא רב גידל אמר רב לקמן בנשתתפו בפת, ואפילו הכי אסר ר' מאיר, אלא כיון דאמר הלכה כר' מאיר, דאפילו בפת לא סמכינן עליה - הלכה כר' אלעזר למה לי. **הא קא משמע לן דלא עבדינן כתרי חומרי בעירובין** - מדאיצטריך ליה לרב למימר הלכה כבן תדאי, אשמעינן דלא עבדינן כתרי חומרי דחד תנא בעירובין ור' מאיר תרי חומרי אמר: אין סומכין בחצירות על שיתוף מבוי, בין שנשתתפו בפת ובין שנשתתפו ביין, ופליגי רבנן עליה בפת, ומודו ליה בשנשתתפו ביין, ורבנן דמתניתין דהכא אוקימנא דאפילו בנשתתפו ביין אמרי דסומכין, אשתכח דמחמיר תרי חומרי, ורב סבירא ליה כוותיה בתרווייהו, ולא מצי לאקבועי הלכתא כוותיה בתרי חומרי, הלכך אשמעינן הלכה כבן תדאי בחדא מינייהו דאין סומכין בחצירות על שיתוף המבוי ביין, וכי הדור איפלוג ר' מאיר ורבנן בפת - אשמעינן הלכה כר' מאיר. **ואם רצו לערב ביין אין מערבין** - דעירוב משום דירה הוא, לערב דירתן לעשותן אחת, כדאמר בפרק מי שהוציאוהו עירובין (מט, א), ודירתו של אדם אינו נמשך אחר היין, אלא אחר פיתו. **ומשתתפין במבוי ביין** - דשיתוף דמבוי אינו אלא לשתף רשות החצירות שבמבוי, ולא רשות הבתים, וחצר לאו בית דירה הוא וכל שכן פת דחשיב

טפי. **מערבין בחצירות** - הפתוחות מזו לזו, אף על פי שעירבו דרך פתחיהן - צריכין להשתתף במבוי להתיר המבוי, ואם לאו - חצירות מותרות מזו לזו, ומבוי אסור דאין סומכין על עירוב במקום שיתוף, ולא על שיתוף במקום עירוב היכא דלא עירבו בני חצר לעצמן, שאם יסמכו על זה - תורת עירוב ישתכת, אבל עירבה כל חצר לעצמה ונשתתפו כולם במבוי, אף על פי שלא עירבו חצירות זו עם זו - שיתוף המבוי מחברן, ומטלטלין מזו לזו בין דרך המבוי בין דרך פתחים, דתנן: שהמבוי לחצירות כחצירות לבתים, מה עירוב החצר משוי לבתים חדא, אף שיתוף המבוי משוי חצירות חדא. **דבחדא סגי** - דהא פת חזי הכא והכא, ובין למר ובין למר סומכין על שיתוף במקום עירוב. **כי פליגי ביין** - כשנשתתפו ביין במבוי, דלר' מאיר לא סמכין עליה בעירובי חצירות, דאין מערבין לחצירות ביין ולרבנן שרי, ואף על גב דין בחצר לא חזי מגו דחזי למלתיה בשיתוף, סמכין עליה בחצר, דמודית לן דסומכין על שיתוף במקום עירוב, ותרוייהו אית להו דסומכין במבוי על עירובי חצירות, שהוא לעולם של פת.

דף עבא.

וחד אמר ביין - אפילו רבנן מודו דלא סמכין עליה בחצר דלא אמרינן מגו. **כי פליגי בפת** - ופליגי בין בשיתוף בין בעירוב, דלר' מאיר אין סומכין על זה במקום זה. **מאי לאו כו'** - וקשיא למאן דאמר ביין לא פליגי. **או משתתפין במבוי בפת** - דמשתתפין דומיא דמערבין קתני, הלכתא ומנהג ונהגו, בפרק בתרא דתענית (כו, ב) מפורש הלכה - דרשינן בפירקא הלכה כר' מאיר, מנהג - מדרש לא דרשינן אורויי מורינן ליחיד הבא לימלך, נהגו - אורויי נמי לא מורינן, ואי עבוד - לא מחינן בהו. **משנה. בטרקלין אחד** - וחלקוהו לחמשה, וכולן יש להן פתח מן הטרקלין לחצר וצריך לערב עם שאר בני חצר. **בית שמאי אומרים** - רשויותיהן חלוקין, וצריך לכל חבורה ליתן פת בעירוב החצר, דהוה להו כחמשה בתים והוא הדין דאם באו להוציא מרשות זו לזו - צריכין עירוב ביניהן. **ובית הלל אומרים** - אין מחיצה זו חילוק רשות, דמחיצה שפלה היא, כדמפרש בגמרא, הלכך: עירוב אחד לכולן, ובתוך הטרקלין נמי מוציאין מזו לזו בלא עירוב, שהטרקלין מחברן, וכיון דביניהן אין צריך עירוב - נעשה אחד מהן שליח לכולן, דאמרינן לקמן: חמשה שגבו את עירובן, כלומר ששוויין בחמשה בתים בחצר, ועירבו ביניהן והוה להו

חדא, ואם באין לערב עם אחרים - עירוב אחד לכולן. **ומודין כשמקצתן שרויין כו'** - דהוּוּ להוּ כחמשה בתים ולא דמו לחמשה שגבו את עירובן - שהרי לא עירבו ביניהן. **גמרא. מחלוקת** - בשרשויותיהן חלוקות במסיפס - מחיצה נמוכה של חתיכות עצים, דהתם לבית הלל בית אחד הוא, ודמו לחמשה שגבו את עירובן דהני נמי כמי שעירבו דמי. **אף במסיפס מחלוקת** - דלא תימא בית שמאי במחיצה עשרה הוא דאסרי, ובמסיפס מודו, אלא: אפילו במסיפס נמי אסרי. **פליגי בה** - אמתניתין קאי. **מחלוקת** - בית שמאי ובית הלל כו'. **אבל מחיצות שאין מגיעות לתקרה** - אפילו הן עשרה - דברי הכל עירוב אחד לכולן ופליגי אתרוייהו לישני דרב נחמן, דהא לישנא קמא קאמר דבמחיצה עשרה מודו דחלוק הוי, והכא אמרינן: אפילו במגיעות לתקרה פליגי, וללישנא בתרא קאמר דבמסיפס נמי פליגי, ואסרי בית שמאי, והכא אמרי דאפילו במחיצות עשרה לא אסרו, אלא במחיצות המגיעות לתקרה.

דף עבב.

הסבר - על שם חורפיה קרי ליה הכי. **להך לישנא דאמר רב נחמן מחלוקת במסיפס** - אבל במחיצות מודו בית הלל - תיובתא, דהא בהדיא קתני דבמחיצות שרו, אלא ללישנא בתרא דקאמר דבמסיפס נמי אסרי בית שמאי מי לימא דתהוי הא תיובתיה, דקתני במחיצות הוא דפליגי הא במסיפס מודו. **הלכה כר' יהודה** - דבמחיצות המגיעות לתקרה מודו. **חדרים ממש** - שלא היו מחוברין מעולם. **במה דברים אמורים** - דאסרי בית שמאי - כשהם מוליכין העירוב באחד משאר בתי החצר. **אבל אם היו** - שאר בני החצר מביאין פיתן לטרקלין - דברי הכל כו', והאי תנא, מדקא מפליג בין מקום אחר לבא אצלן - סבירא ליה טעמייהו דבית שמאי ובית הלל לאו במחיצות פליגי, אלא אפילו לבית שמאי נמי טרקלין מחברן ואין צריך עירוב בינייהו, והוּוּ להוּ כחמשה שגבו את עירובן, וסבירא להוּ דחמשה שעירבו את חצירן ובאין לערב עם חצר אחרת, אם מוליכין שם את עירובן - אין אחד מהן שליח לכולן, אלא כולן צריכין ליתן פת, ואם עירוב בא בבית אחד מהן - כולן שוין שם, והנך דטרקלין נמי, כיון דרשות אחת היא - להני דמו, דאי לבית שמאי רשויות חלוקות הן, והן לא עירבו, כי עירוב בא אצלן - מאי הוי. **שגבו את עירובן** - שדרין בחצר ועירבו את חצירן. **ואיכא דאמרי כו'** - ובהא פליגי:

דבית שמאי סברי: אף על פי שרשות אחת היא, ודמי לחמשה שעירבו ועירוב בא אצלן - אפילו הכי כולהו בעי לערובי ובית הלל סברי כיון דעירוב בא אצלן - לא. **משנה. השותפין** - לא גרסינן. - וישנים בבתיהם - והם ואביהם ואחרים דרין בחצר אחת. **שצריכין עירוב לכל אחד ואחד** - אם רוצין לערב עם שאר בני החצר, וטעמא מפרש בגמרא. **מבטל את רשותו** - צריך לבטל את רשותו. **אימתי בזמן שמוליכין את עירובן** - לתתו באחד מבתי שאר בני החצר, דהואיל והוזקקו לעירוב אמרינן בגמרא: מגו דשאר דיורין אסרי - אינהו נמי אסרי, וצריכין כולן ליתן פת הואיל וחלוקין דיוריהן בלינה, ומקבלי פרס הן, כדמוקי בגמרא שאין אוכלין בבית אביהן ממש. **אבל אם היה** - עירוב כל החצר בא לבית אביהן, שלא הוזקקו לעירוב, דאמרינן במי שהוציאווהו עירובין (מט, א): בית שמניחין בו עירוב - אין צריך ליתן את הפת, והם כולם נמשכין בו. **או שאין עמהן דיורין אחרים** - שאין דיורין מזקיין אותן לעירוב. **אין צריכין לערב** - דכחידיהם הן. **גמרא. שמעת מינה מקום לינה גורם** - דאי הוו ישנים בבית אביהן אפילו מוליכין עירובן למקום אחר - לא הוו צריכין לערובי אלא אביהם, ונימא תיהוי תיובתיה דרב, דאמר לקמן בשמעתין מקום פיתא גורם, והרי אלו אוכלין בבית אביהם וחשבינן להו חלוקין. **במקבלי פרס** - הוצאה מבית אביהם, ואין אוכלין על שולחנו ממש.

דף עג.א

מקום פיתא - שהוא אוכל שם. **קייצין** - שומרי תאנים השטוחים בשדה ליבשן לקציעות. **בזמן שדרכן ללין בעיר** - במקום שאוכלין, אף על פי שקדש עליהן היום בשדה - יש להן מן העיר אלפים לכל רוח, וכל העיר להן כארבע אמות. **בזמן שדרכן ללין בשדה** - אף על פי שאוכלין בעיר - אין מודדין להן אלא מן השדה. **הכי גרסינן: דאי ממטו להו ריפתא להתם טפי ניחא להו** - הואיל וצריכין לשמור שהרי ישנים שם כל הלילה. **לא שמיע לי הא שמעתא** - דאמר רב מקום פיתא גורם, רב יוסף חלה ושכח תלמודו, והיה אביי תלמידו מזכירו. **מקבלות פרס** - וכל אחת יש לה דירה לבדה עמו בחצר. **אוסר בעבדים** - שאינן נמשכין אחריו. **בתרע מלכא** - בכל מקום שהוא - חשיב ליה בתרע מלכא. **תלמיד אצל רבו** - דר עמו בחצר, ומקבל פרס הימנו, מאי. **דרב בי ר' חייא** - כשהיה מקבל פרס מבי ר' חייא. **למקום אחר** - לחצר אחרת, אביי לא שמיע ליה ההיא מתניתא דתניא לעיל עירובין [עב, ב]: חמשה שגבו

את עירובן, אי נמי: שמיע ליה, ומיבעיא ליה הלכתא מאי, משום דאוקימנא לה בפלוגתא. **והא אחין** - דמתניתין, כגבו את עירובן דמי, דהא קתני אם אין עמהן דירין - אין צריכין לערב. **הכא במאי עסקינן דאיכא דירין בהדיהו** - ומוליכין דמתניתין - אפילו בחצר שלהן קאמר, שמערבין עם דירין שעמהן. **דמגו דהני אסרי** - והזקיקוהו לעירוב - הני נמי אסרי איש על אחיו, אבל שתי חצירות ופתח ביניהם, וגבו אלו עירובן לעצמן והותרה חצירן, ואלו לעצמן והותרה חצירן, או שדרין באחת מהן אב ובניו בלא דירין אחרים, ובאו לערב זו עם זו - הואיל ואין אוסר עליהן וליכא מגו - אחד נעשה שליח לכולן, דיקא נמי דטעמא משום מגו, דקתני: או שאין עמהן כו' הא יש עמהן, דאיכא מגו - צריכין, וטעמא דרישא משום דירין הוא. **בבאגא** - בית אושפיזא בבקעה. **בייתי** - לנים. **בבי רב** - בית המדרש, ובתוך אלפים אמה הוא. **מבאגא משחינן להו** - אלפים לכל רוח, ולא מבי רב, דבתר פיתא אזלינן, או דילמא: מקום לינה גורם. **בההיא אנן סהדי** - הואיל והוא צריך ללכת מחר לאותה הרוח, אי הוה ליה הלילה הזה בית דירה ללון במקום עירוב - טפי הוה ניחא ליה. **הכי גרסינן: דאי מייתי ליה ריפתא לבי רב טפי ניחא ליה. האב ובנו הרב ותלמידו כרבים דמו** - לענין שתי חצירות זו לפנין מזו, ודריסת הרגל הפנימית על החיצונה, ותנן במתניתין עירובין [עה, א]: אם היו של יחידים שיחיד דר בפנימית, דהויא רגל המותרת במקומה - אינה אוסרת שלא במקומה, ואם של רבים, ולא עירבה פנימית לעצמה דהויא רגל האסורה במקומה - אוסרת על החיצונה, אפילו עירבה חיצונה לעצמה. **צריכין עירוב** - בשאין דירין אחרים עמהן. **ניתר בלחי וקורה** - דקיימא לן אין מבוי ניתר בלחי וקורה עד שיהו בתים וחצירות פתוחים לתוכו, ואם תימצי לומר הני כיחידים דמו - הכא מי חשבינן שתי חצירות אחת של אב ואחת של בן כחדא חצר, ולא מישתרי מבוי דידהו. **ומבוי שלהן ניתר בלחי וקורה** - לערב חצירות ואף על גב דאין צריכין - מכל מקום פתוחות לו. **משנה**. **(חמש חצירות פתוחות זו לזו) עירבו בחצירות** - אף מזו לזו. **ואסורין במבוי** - דאין סומכין על עירוב במקום שיתוף בדפוס וילנא יש במקום זה שרטוט.

דף עגב.

ואם נשתתפו כו' - בגמרא מתרץ לה. **דשכח אחד מבני חצר ולא עירב** - בחצירו, להתיר חצירו, אבל בשיתוף היה לו חלק. **מותרין כאן וכאן** - השתא

משמע דסומכין, ובגמרא מתרץ לה. **שהמבוי לחצירות כחצר לבתים** - כשם שאסור להוציא מן הבתים לחצר בלא עירוב, כך אסור להוציא מן החצר למבוי בלא שיתוף, ולא תימא דלא דמו, דבית וחצר זו רשות היחיד וזו רשות הרבים, אבל חצר ומבוי שניהן רשויות של רבים הן. **גמרא. ואם נשתתפו נמי** - ואקמייתא קאי ואם נשתתפו אף במבוי קאמר. **אמאי מותרין** - באותה חצר, הא ר' מאיר לית ליה סומכין על שיתוף. **מבני מבוי ולא נשתתף** - אחת מן החצירות לא נשתתפה עם חברתה במבוי. **והא תניא** - לעיל בפירקין גבי צדוקי. **רישא נמי דלא בטיל** - הא דקתני שכח אחד מבני חצר - בדלא בטיל, וקתני מותרים, אלמא: סומכין על השיתוף. **רישא וסיפא ר' מאיר** - רישא קתני עירבו בחצירות ולא נשתתפו במבוי - אסורין במבוי אלא אם כן נשתתפו נמי במבוי, כר' מאיר, וסיפא קתני: מבני מבוי ולא נשתתף אסורין במבוי - כר' מאיר. **ומציעתא** - דקתני מבני חצר ולא עירב כו' כרבנן. **כולה ר' מאיר היא** - ומציעתא אמאי סומכין בני אותה חצר על השיתוף - משום דרובן עירבו, דטעמא מאי כו'. **רב לא תני פתוחות זו לזו** - וכל עירבו בחצירות דמתניתין - עירבו כל חצר לעצמה קאמר, ומותרין בחצירות דקתני - מותרין בני חצר לעצמן קאמר. **כל שיתוף שאין** - כל אחד ואחד מכניס חלקו דרך פתח חצירו למבוי, ודרך מבוי יוליכוהו לחצר שיהא מונח בו. **לאו שמיה שיתוף** - שאם יכניסוהו דרך פתחים שמחצר לחצר - אין נראה כשיתוף מבוי, והכא נמי חייש רב דילמא מעיילי ליה דרך פתחים שביניהן. **אין צריך לערב** - והא הכא דלקחו חבית בשותפות, ולא נכנסה אלא לאותה חצר לבדה. **דאפקיה ועייליה** - לחבית בכל החצירות, ומהן למבוי, ומשם לחצר שהונח שם, ולא לשם שיתוף, ושינויא דחיקא הוא, ולא הוי מסקנא הכי. **כיצד משתתפין כו'** - תיובתא קא מותיב ממתניתין דפרק חלון דלקמן עירובין [עט, ב], דקתני התם: **כיצד משתתפין במבוי**, מניח את החבית, ואומר: הרי זה לכל בני מבוי, ומזכה להן כו', והא הכא דחד מזכה מדידה לכולהו, ולא נכנסה לחצרותיהן. **מסובין בבית** - סומכין משום עירוב החצר, כדאמר לקמן עירובין [פה, ב]: עירובי חצירות בבית שבחצר. **מסובין בחצר** - סומכין משום שיתוף, דשיתופי מבואות מותר להניחן בחצר שבמבוי, אבל משום עירוב לא, דבית בעינן, דעירוב משום דירה, וחצר לאו בר דירה הוא.

בתים וחצירות פתוחות לתוכו - בתים לחצירות שני בתים לכל חצר ושתי חצירות למבוי, והנך כיון דכולן פתוחין זו לזו ומערבות יחד דרך פתחיהם - חדא תשיב להו, ולית ליה לרב הא דתניא לעיל: אב ובנו מבוי שלהן נותר בלחי וקורה, דכל היכא דלא בעי לערובי, אי נמי בעי לערובי ומצי לערובי בלא שיתוף מבוי - לא משתרי ההוא מבוי בלחי וקורה, עד שתהא שם חצר אחת שאינה פתוחה לחברותיה, או שתי שורות של חצירות אחת לצידו זה ואחת לצידו אחר והמבוי ביניהן, שאינן יכולות להתערב אלא על ידי מבוי. **בית אחד וחצר אחת** - בית בלא חצר, וחצר שבית אחר פתוח לה. **אפילו חורבה** - מכאן, וחצר מכאן, דאין חצר בלא בית. **אפילו שביל של כרמים** - פתוח למבוי מכאן, וחצר מכאן. **אחד גגות כו'** - כולן רשות אחת לטלטל כלים ששבתו בגג זה לגג חבירו, ולא אמרינן: כשם שדירין חלוקין למטה כך חלוקין למעלה, וכלים ששבתו בחצר זו מוציאין לחברתה, וכן לקרפף, וכן לחצר, ולקרפף מן הגגין, הואיל וכולן רשות שאינה דירה היא, ואין צריך לערב מחצר לחצר אלא בשביל כלים ששבתו בבית שבחצר זו, להוציאם לחצר אחרת. **הלכה כר' שמעון** - שהחצירות מוציאין מזו לזו בלא עירוב. **והוא שלא עירבו** - בני החצירות כל אחת לעצמה, ואסור להוציא מן הבתים לחצר, דכיון דאין מצויין כלי הבית בחצר - ליכא למיגזר אי מפקת כלים ששבתו בחצר לחברתה, אתו לאפוקי נמי כלים ששבתו בבית שהוציאן מחצר זו, לחצר אחרת. **דילמא אתי לאפוקי מאני דבתים** - שבחצר זו לחצר אחרת. **הכא נמי לא גזור דילמא אתי לאפוקי מאני דחצר לחורבה** - דרך מבוי, והרי רשות אחרת היא, שיש לה בעלים, ובמבוי לא נשתתפו, שהרי אינה אוסרת, כדתניא לעיל בפירקין: אינו אוסר אלא מקום דירה בלבד, דהיינו מקום פיתא או מקום לינה. **להא שמעתא** - דאמר שמואל לעיל אפילו בית וחצר. **אחוי לי אושפיזיה** - דאיזיל ואישיליה לשמואל. **שהמבוי לחצירות** - דייקנן לישנא דחצירות ולא חצר. **קבלה מיניה** - שמואל, והדר ביה לגבי רב, אי לא.

דף ע"ד ב.

אתא רב ענן - לאחר מות שמואל. **שדיה** - הפיל הלחי. **נשדייה מן** - ישליכנו ממנו, ומשום דלא הוה ביה אלא בית וחצר אסר עליה, כרב. **וההוא חזנא הוה כו'** - וההוא מבואה להכי שרא ליה שמואל, דחזנא הוה אכיל נהמא בביתיה שהיה לו במקום אחר. **ואתי ביית בבי כנישתא** - דהוה פתוח לההוא מבואה,

והשתא כי שדייה רב ענן לא הוה חזנא ביית בהווא בי כנישתא. **ואיבות בר איהי סבר** - דשמואל לאו משום חזנא שרייה, דמקום פיתא גורם, והא לא הוה אכיל בבי כנישתא. **ושמואל לטעמיה דאמר מקום לינה גורם** - והווי להו שתי חצירות. **ציזו אחד נכרי וציזו אחד ישראל** - ומבוי ביניהם. **אין** - מערבין דרך חלונות להתיר דרך פתחים למבוי - אם יש בתי ישראל אצל ביתו של ישראל זה פתוחות לרשות הרבים ולא למבוי, וחלונות ביניהם - אין מערבין זה עם זה דרך חלונותיהם להוציא כליהם למבוי דרך פתחו של זה שפתוח למבוי, וטעמא מפרש לקמיה בדפוס וילנא יש במקום זה שרטוט. **אמר רב אפילו חצר** - ישראל ונכרי דרין בה, ובתי ישראל אצל ביתו של ישראל זה פתוחות לרשות הרבים, ולא בחצר שאסור לערב דרך חלונות להוציא כליהם דרך ביתו של זה לחצר, להכי נקט חלונות - שאין דרך בני אדם לעשות פתחים גדולים מבית לבית. **דאי לא אמר** - אף בחצר, מאי תיסק אדעתך דלישתני חצר ממבוי. **בתים וחצירות פתוחים לתוכו** - והכא חדא חצר הוא דפתיחא ליה, דדירת נכרי לאו שמה דירה, וכי תימא תרתני למה לי, הא אמרה רב לעיל אין המבוי ניתר כו'.

דף עה.א

הוה אמינא שמה דירה - להא מילתא, קא משמע לן. **הכי גרסינן: ואי מהכא הוה אמינא בתים לא ידענא כמה** - כלומר: אי מהא הוה אמינא נהי דבחצירות שמעינן מינה דבתרתי סגי, מדנקט צידו אחד נכרי הא תרווייהו ישראלים שרי אבל בתים לא ידענא כמה לכל חצר. **קא משמע לן** - בתים וחצירות, סתם בתים שנים סתם חצירות שתיים. **אסור לעשות** - לדור יחיד במקום נכרי, שלא ילמד ממעשיו, לפיכך לא יערבו אלו עמו ולא ישתמשו עמו במבוי, כדי שיהא יחיד, ויירא מן הנכרי שלא יהרגנו, ויצא. **דשמענא ליה לר' טבלא דאמר** - בהא מילתא דרב. **עובד כוכבים עובד כוכבים תרתני זמני ולא ידענא מאי קאמר** - השתא ודאי מפרש למלתיה דרב הוה, מבוי שציזו אחד עובד כוכבים - אין מערבין אותו כולו משום דאסור לעשות יחיד במקום עובד כוכבים, לשון אחר: חד למבוי וחד לחצר. **משנה. זו לפניו מזו** - פנימית פתוחה לחיצונה, וחיצונה לרשות הרבים, ודריסת רגלה של פנימית על החיצונה לצאת לרשות הרבים. **עירבה פנימית** - לעצמה, לטלטל בחצירה. **שתייהן אסורות** - דהויא פנימית רגל האסורה במקומה, ואוסרת בדריסת

רגלה על החיצונה. **מותרת לעצמה כו'** - קסברי דרגל המותרת במקומה אינה אוסרת. ר' **עקיבא סבר אף רגל המותרת אוסרת** - במקום שלא עירבה שם. **וחכמים אומרים** - בגמרא מפרש לה. **מן הפנימית ולא עירבה שתיהן אסורות** - דהויא פנימית רגל האסורה. **נתנו עירובן במקום אחד** - שעירבו שתיהן זו עם זו, והאי במקום אחד מפרש בגמרא שנתנוהו בחיצונה. **ושכח אחד** - אפילו מן החיצונה ולא עירב - שתיהן אסורות, דפנימית נמי אסורה לטלטל בחצירה, משום דלא מציא למיחד דשא ואסתלוקי מחיצונה לאשתמושי באנפי נפשה, דהא ליתא לעירובה גבה דאותו עירוב המתירן בחצירן הוליכוהו בחיצונה. **אם היו של יחידים** - שאין בפנימית אלא אחד, ובחיצונה אחד - אין צריכין לערב זה עם זה משום דריסת הרגל, דכיון דיחיד הוא, והפנימית הויא רגל המותרת ואינה אוסרת, וסתמא כרבנן, ואם היו שנים - אפילו בחיצונה גזרינן דילמא אתי למישרי שנים בפנימית ואחד בחיצונה. **גמרא. אף רגל האסורה אינה אוסרת** - וממתניתין מותבינן ליה לקמיה. **תנן חיצונה ולא פנימית שתיהן אסורות** - הא עירבה נמי פנימית - תרוייהו שריין, אלמא: רגל המותרת לא אסרה. **אפילו רגל המותרת נמי** - דקתני סיפא גבי עירבו שתיהן כל אחת לעצמה, ר' עקיבא אוסר את החיצונה, ומשום לאשמועינן היא גופה לא איצטריך, דמסיפא נפקא לן: דהשתא מותרת אסרה, אסורה מיבעיא. **לעולם ר' עקיבא** - ולא תידוק מינה עירבה לא אסרה, אלא היא גופה קא משמע לן דרגל האסורה אוסרת, ודקא קשיא לך מסיפא נפקא - אין הכי נמי, אלא הא אשמועינן ברישא והדר אמר: לא זו בלבד אסר ר' עקיבא, דהויא רגל האסורה, אלא אף זו: עירבה זו לעצמה וזו לעצמה, דפנימית רגל המותרת היא - אפילו הכי ר' עקיבא אוסר החיצונה. **טעמא דעירבה** - פנימית דהויא רגל המותרת. **הא לא עירבה שתיהן אסורות** - דרגל האסורה אוסרת דהא ליכא למידק הא לא עירבה חיצונה המעורבת מותרת ושאינה מעורבת אסורה, דהא פשיטא דשאינה מעורבת אסורה, דהא כבר תני לה לעיל מתניתין, ואי משום היא גופה, לאשמועינן רגל המותרת אינה אוסרת - לאשמועינן רגל האסורה, וליתני: כגון עירבה חיצונה ולא פנימית חיצונה מותרת, וכל שכן האי, אלא ודאי דוקא קתני. **מדסיפא ר' עקיבא** - דהא ר' עקיבא אהא מילתא פליג. **שעשתה דקה** - פנימית עשתה דלת קטנה לפני פתחה, וסילקה דריסת רגלה מחיצונה. **אין דריסת הרגל אוסרת** - ואתרוייהו מילי דר' עקיבא פליגי, ואפילו ארישא, דקתני חיצונה

ולא פנימית שתיהן אסורות, ונטרוה לר' עקיבא עד דאסקיה למלתיה, והדר איפליגו עליה. **טעמא דשכח** - אחד מן הפנימית, הא לא שכח - שתיהן מותרות, והא דלא כר' עקיבא, דאי כר' עקיבא אי עירבו שתיהן נמי אסר על החיצונה, אלא לאו רבנן, ובשכח אסרי, אלמא: רגל האסורה אוסרת. **אמר רב יהודה אמר רב חיצונה** - דהתם פנימית אסורה משום שכחה דחיצונה, דליכא למימר תסתלק מינה ותשמש - דליתיה לעירובה גבה, וחיצונה מיתסרא בשכחה דפנימית, משום רגל האסורה, אבל נתנוה בפנימית - חיצונה הוא דמיתסרא בשכחה דפנימית, משום רגל האסורה, אבל פנימית לא מיתסרא משום שכחה דחיצונה, דאחדא דשא ומשתמשא.

דף עה.ב

תניא נמי הכי - כרב יהודה, דהא מקום אחד דמתניתין בחיצונה קאמר. **ובין מן הפנימית כו' שתיהן אסורות** - כדפרשינן. **נתנו את עירובן בפנימית ושכח אחד מן הפנימית שתיהן אסורות** - דחיצונה מיתסרא בשכחה דפנימית, דלא מצי אסתלוקי מינה, ועוד, דליתיה לעירובה גבה. **שתיהן אסורות דברי ר'** **עקיבא** - ולא אמרינן תסתלק פנימית מינה כדמפרש לקמיה, דעירוב החיצונה המונח לתוכה מרגילה שם. **בזו פנימית מותרת** - דמשום שכחה דחיצונה לא מיתסרא, אלא אחדא דשא ומסתלקא מינה. **מבטלינן לך** - וכי אמר ר' עקיבא פנימית אסורה עד שתבטל לה חיצונה - רשות הרגל עירובה קאמר. **אין ביטול רשות מחצר לחצר** - ואי אמרת תיסר עלה - מעוותא לה, הלכך אמרה לה: לתקוני שיתפתיך ולא לעוותי. **שמואל ור' יוחנן** - דאיפלגו לעיל בפרקין עירובין (סח, א) בבטול מחצר לחצר. **דאסרן אהדדי** - על ידי הרגל העירוב ומתוך שאוסרין - מבטלין, וכי אמרי אנא בשתי חצירות ופתח ביניהן, ולא עירבו, והוצרכה זו לטלטל לרשות של זו - אין מבטלין. **אפילו לרבנן** - דרבנן נמי מודו דיש ביטול, ואפילו הכי עיוות קרי ליה. **דאמרה לה** - פנימית. **אדמבטלית לי** - בעוד שלא בטלתה את אוסרת עלי, הלכך דל אנת ודל ביטולך, דלא בעינא ליה. **מי קאסרת** - חצר על חברתה בפתח שביניהן בלא עירוב, דאי אמרת תבטיל ניהוי עיוות. **אמר רב יוסף תני רבי אם היו שלשה** - בין שתי החצירות אוסרין, ולא מיבעיא שנים בפנימית - דהויא רגל האסורה, אלא אפילו שנים בחיצונה אסור, עד שעירבו שתיהן יחד, גזירה משום רבים בפנימית. **לא תציתו ליה** - למאי דתני לה משמיה דרבי, דלאו

מתניתין היא אלא שמעתא (דרב יוסף) היא. **ואנא אמריתה ניהלה משמיה דרב אדא** - ומן הטעם הזה אמרתי לו: הואיל ואני קורא רבים בחיצונה גזרינן משום רבים בפנימית, רב יוסף חלה ושכח תלמודו. **רבים ברבי אחלף לי** - הטעם שאמר לי רבים בחיצונה נתחלף לי ברבי, כששכחתי הדבר בחליי, וחזרתי לגירסתיה הראשונה נזכרתי שהוזכר לי רבים בדבר, וסבור הייתי שנאמר לי בשם רבי. **הרי הוא כרבים** - אם דר נכרי בפנימית, ושני ישראלים בחיצונה - אוסרת דריסת רגלו עליהן עד שישכיר ואליבא דשמואל אמרה ר' אלעזר למילתיה, דאי לרב אדא - מאי איריא נכרי, אפילו ישראל נמי אסר כי הוּו שנים בחיצונה, והא ליכא למימר דביחיד בחיצונה אסר - דהשתא אפילו דר עמו בחצר עצמה, הא קיימא לן כר"א בן יעקב דאמר עד שיהו שני ישראלים אוסרין זה על זה, דריסת רגלו לא כל שכן דלא אסרה. **דידע** - שהוא שם יחידי וידע שאין רגל המותרת אוסרת, ולא נפקא מינה חורבה. **מפעא פעי** - קלא אית ליה והני לא איגור, ומאן דלא ידע שהוא דר שם יחידי סבר דאין דריסת הרגל אוסרת, אי נמי: עירוב של פנימים וחיצונים מועיל במקום נכרי בלא שכירות. **עשרה בתים זה לפנים מזה** - חיצון פתוח לחצר, וכולן דריסת רגלו עליו, ופנימי דורס על כולן, שאין לו יציאה אלא דרך זו - כולן נעשין בית שער לו, ואינן אוסרין על בני חצר אלא פנימי לבדו, כדאמרן בפירקין עירובין (עב, ב) והדר שם אינו אוסר, הלכך, כשבאין שאר דיורין הפתוחין לחצר ולערב את חצירן - פנימי זה נותן פת, והשאר אין צריכין. **אפילו חיצון** - צריך ליתן את הפת. **חיצון של פנימית** - בית התשיעי לחצר. **שלשה בתים ביניהן** - בית זה פתוח לחצר זו, וזה לזו, ובית אמצעי פתוח לשני הבתים. **זה בא בדרך זה** - בן חצר זו בא דרך בית הפתוח לו ונתן עירובו באמצעי, ועשה בית הפתוח לו כבית שער לעבור דרך עליו לאמצעי, וכן בן חצר האחרת עשה בית הפתוח לו כבית שער, ועירב באמצעי חצר האחרת - אין אחד מדיורי הבתים האלה צריך ליתן פת, אלו משום בית שער, ואמצעי משום בית שמניחין בו עירוב.

דף עו.א

זה נעשה בית שער לזה - כל בית נעשה בית שער לחצר שהוא פתוח לו. **בדיק** - מנסה אם חכמו להשיב. **שתי חצירות ושני בתים ביניהן** - ואין בני שתי החצירות רוצין לערב זו עם זו, אלא כל אחת לעצמה, וכל חצר לא הניחה

עירובה בבית הפתוח לה, אלא עשאתו בית שער, והניח עירובה בבית הפתוח לחברתה. **מהו** - ודאי אי תרוייהו בית שער משוינן - אין אחד מהן עירוב, דהנותן את עירובו בבית שער תנן לקמן עירובין (פה, ב) דאינו עירוב, ואי תרוייהו בית גמור - אין אחד מהן עירוב, שהרי בית זה מפסיק בין חצר לעירובה, והוא לא עירב עמה ואינה יכולה להביא עירובה לתוכה דרך בית זה. **מי משוינן** - לכל בית לגבי חצר הסמוכה לו כבית שער, שלא לאסור עליו וגבי חצר האחרת שעשאתו בית גמור והניח בו עירובה - משוינן לה כי בית למיקני עירובה. **מה נפשך** - טעמא מפרשי ואזלי. **קא מטלטל** - כל חצר בבית דלא מערב ליה. **שניהן קנו עירוב** - אלמא: משום דבין השמשות ספק הוא, וספק דדבריהם להקל, ועירוב מדבריהם הוא, לגבי האי שנאכל עירובו בין השמשות - משוינן ליה ליליא, ואמרינן כבר קנה עירוב ולגבי האי שעירב עליו בין השמשות משוינן ליה יום, ועדיין הוה לו שהות לקנות שביתה. **לא מינכרא מילתא** - ולא הוו מילי דרבנן כי חוכא ואיטלולא, אבל הנך בתים - הא קיימי קמן, ואי משוינן הכא הכי והכא הכי - הויין מילי דרבנן כי חוכא ואיטלולא, ולא ניתן פה לצדוקים לרדות. **הדרן עלך הזר. משנה. חלון שבין שתי חצירות, בתוך עשרה** - מפרש בגמרא שיהא קצת הימנו, ואפילו משהו, בתוך עשרה לקרקע. **מערבין שנים** - שני עירובין, אלו לעצמן ואלו לעצמן, ואסורין זו עם זו. **ואם רצו מערבין אחד** - עירוב אחד, שיתנו אלו עירובן באחרת ויערבו עמהן, ויהיו כאחד. **פחות מארבע** - לאו פתח הוי, למעלה מעשרה נמי, דאילו כל הכותל אינו גבוה יותר - הוי מחיצה מעלייתא, הלכך, כשאין כלום מן החלל בתוך עשרה - לאו פתח הוא, ואין מערבין אחד ואסורות זו עם זו דרך ראש הכותל, ודרך אותו חלון, ודרך חורים וסדקים. **גמרא. רבן שמעון** - בפירקא קמא בברייתא בגמרא. **הא קמשמע לן טעמא דכוליה למעלה מעשרה כו'** - דאי מרישא הוה אמינא: כולו בתוך עשרה בעינן. **ומקצתו** - אפילו משהו. **צריך שיהא בהיקפו עשרים וארבעה** - דבלאו הכי לא מצית למינקט בגוויה חלון מרובע ארבעה על ארבעה, כל חלון עגול בתחתית אמצעיתו נמוך, ומאמצעיתו לכאן ולכאן הוה מגביה והולך, וצריך לזה שיהו שני טפחים ומשהו אורך מהקיפו בתוך עשרה מאמצעו לכאן טפח ומאמצעו לכאן טפח ועוד משהו משום דכי מרבעינן ליה מדלינן ליה מיניה שני טפחים מן ההיקף עגול שבין קרן לקרן לכל צד, דסתמינן להו, ומוקמינן לה אריבועתא, ונמצא אותו משהו הנשאר בסוף עשרה על פני רוחב החלון,

כדאמר לקמן רבועא מגו עגולא פלגא בעית לדלויי, כלומר, חצי מדה הנותרת בריבוע ריבה העגול עליו, והיקף המרובע ששה עשר, נמצא העגול רבה עליו שמונה, הרי שני טפחים לכל צד.

דף ע"ב.

הני מילי בעגולא - כדת רוחב דבר עגול הוי טפח ודת רוחב עגול אין רחבו אלא באמצעו, ואנן רוחב ארבעה כדת מרובע בעינן, שרחב בדפנותיו כמדת אמצעו. **בשיתסר** - היקף סגיא, ארבעה היקף לכל רוח דמרובע. **הני מילי** - דסגי באטפווי ריבעא למיהוי שיתסר בעגולא דנפיק מגו ריבועא, כגון חלון מרובע ארבעה על ארבעה הקיפו שיתסר, ואי מעגלת מגואי דאין רוחב ארבעה אלא באמצעו, אית ליה היקפא תריסר וטפי עליה מרובע רביע. **אבל** - הכא דבעית למינקט ריבוע ארבעה על ארבעה והיקפה שיתסר, ארבעה לכל רוח בגו עיגולא, לבד מאי דמדלית מעגולא - בעי היקפא טפי, כדי למנקט בגויה מורשי דריבועא, דהוי ארבעה הן ואלכסונו. **מכדי כל אמתא כו'** - וסגי ליה להאי עגולא בפותיא דארבעה טפחים, ואלכסונה בעיגולא וכל דבר עגול שוה מדת אלכסונו למדת אמצעו, דהא אין לו זווית כמה בעי למיהוי פותיה - ארבעה ותמני חומשי, דהווי להו חמשה ותלת חומשי, וכי מקפת לעיגולא דהאי שיעורא כמה הוה היקפא - חמיסר פושכי ותשעה חומשי, דהוה להו שיבסר נכי חומשא. **ריבוע מגו עיגולא פלגא** - בעי למשקל מיניה פלגא דהאי שיעורא דפייש, דהיינו תילתא דמעיקרא, דהווי להו תמניא מעשרים וארבע ופשו להו שיתסר, דסבירא להו דכל אלכסונא הכי הוי. **לא שנא** - דבעינן תוך עשרה. **שבין שני גגין** - ואליבא דרבנן, דאמרי לקמן: כשם שדיורין חלוקין למטה - כך חלוקין למעלה, דלא מצי לטלטל מגג זה לאידך בלא עירוב. **תרגמא** - להאי בתוך עשרה דקתני, משום חצירות. **והא אחד לי קתני** - אלמא: כולן שוין. **תרגמא** - לאחד לי דמשמע דכולן שוין - אארבעה על ארבעה. **בית ועלייה** - של שני בני אדם. **לול** - ארובה בקרקעית העליה, והעליה גבוה מקרקע הבית, מי אמרינן ביתא כמאן דמלי דמי, והוי כמאן דלא גבוה עשרה, ואין צריך סולם קבוע להיות שם במקום הפתח להתירן לערב זה עם זה, או לא אמרינן כמאן דמלי, ובעי סולם למיהוי כפתח ביניהן כדאמרינן בכיצד מעברין עירובין (נט, ב): סולם תורת פתח עליו. **מן הצד** - בחלון שבכותל. **משנה**. **כותל שבין שתי חצירות** - האי דנקט רחב ארבע -

משום סיפא נקט ליה, דבעי למיתני היו בראשו פירות - אלו עולין מכאן ואוכלין, ובלבד שלא יורידו למטה, דחשיב רשותא באנפי נפשיה, ולא מיבטל לא לגבי האי ולא לגבי האי, אבל לענין מיהוי מחיצה - בכל דהו פותיא הוי סתימה, ואין מערבין אחד. **ובלבד שלא יורידו** - כדפרישית. **יותר מכאן** - הוי פירצה, והוי להו כולהו כדיורי חצר אחת, ואם עירבה כל אחת לעצמה - הוו להו כחולקין את עירובן, ואוסרין אלו על אלו. **גמרא. אויר שתי רשויות שולטות בו** - כיון דלא חשיב למיהוי רשותא בטיל לגבי תרוייהו, ורשות שתי החצירות שולטות בו, ואוסרין זה על זה, ואפילו על ראשו אסור לטלטל.

דף עז.א

מעלין - מחצירן לראשו, והוא הדין דמורידין, דמקום פטור הוא ובטיל לכאן ולכאן להקל. **מקום שאין בו ארבעה** - רוחב: ועומד בין רשות היחיד לרשות הרבים ויש לנו היכר, כגון גבוה מן הארץ שלשה, ואילו היה רוחב ארבעה - היה נקרא רשות לעצמו, והויא כרמלית ואסור לכאן ולכאן, אבל עכשיו נקרא מקום פטור, ומותר לכאן ולכאן לכתף עליו משאוי שלהן. **ובלבד שלא יחליפו** - דרבנן היא דאילו חיובא ליכא, דבעינן עקירה מרשות זו והנחה לרשות זו, והכא, עקירה מרשות היחיד גמורה והנחה למקום פטור, ועקירה ממקום פטור והנחה לרשות הרבים גמורה. **ורב לית ליה דרב דימי** - בתמיה, והא מתניתא היא במסכת שבת בפרק קמא [ו, א]: עומד אדם על האסקופה, נוטל מעני ונותן לו, מבעל הבית ונותן לו, ובלבד שלא יטול מזה ויתן לזה. **רשויות דאורייתא** - כגון רשות רבים ויחיד. **דרבנן** - חצירות, דרשות יחיד ויחיד הוא, ומדרבנן הוא דאסור. **וצידו אחד שוה לארץ** - כלומר: גבוה הוא מן האחת, ונמוך הוא לחברתה, כגון שקרקעיתה של זו גבוה, כל כמה דלא גבוה עשרה קרי ליה שוה לארץ. **נותנין אותו** - להעלות ולהוריד מעליו, וחבירו אסור. **חריץ** - על פני אורך החצירות, מבדיל בין זו לזו, הוי מחיצה מעלייתא. **שוה לארץ** - שאינו עמוק ממנה עשרה, כגון שקרקעיתה נמוך. **אימא לא** - משתרי, דלדידיה נמי תשמישו בקשה הוא. **לא בעיתא תשמישתיה** - מה שמניח בו משתמר. **בעיתא תשמישתיה** - שנופלים החפצים. **בא למעט** - אכותל קאי, וקא סלקא דעתך שעשה תל עפר למטה בקרקע סמוך לכותל, או בנה איצטבא, או הניח שם פספסים. **אם יש במעוטו ארבעה** - אורך, בצד משך הכותל - הוי כפתח, וכיון דממנו ולמעלה לא גבוה עשרה - משתמש בכל

הכותל, שהרי תשמישו בנחת, שעולה לו דרך פתחו. **אי אהני מעוטא** - למיהוי פתחא - כוליה שרי. **ואי לא אהני** - הא בטיל ליה. **אמר רבינא** - לאו מלמטה עסקינן, דהתם ודאי בציר מארבעה לא מהני למידי, אלא כגון שעקר חוליא מראשו, מגובהו של כותל קרי ראשו, כדתנן: היו בראשו פירות, הלכך: אי הוי מעוטא ארבעה אורך - הוי פיתחא לכל הכותל, בציר מהכא - פיתחא הוא דלא הוי, אבל לאשתמושי ביה שרי דכיון דלא גבוה עשרה - לא הוי רשותא. **כפה ספל** - סמוך לכותל, ומיעט גובהו מעשרה, כל הני מיעוטי כגון דליכא עשרה מראשו לראש הכותל. **מאי הוי** - אכתי ניטל בשבת הוא. **פגה** - תאנה בוסר שטומנין אותה בתבן להתבשל, ותבן מוקצה הוא ואסור לטלטלו, כגון שהקצהו ללבון לבנים. **וחררה שהטמינה** - אתמול בגחלים, ועכשיו כבו, ומכל מקום מוקצין הן, אבל לא כבו - לא דמתוך שנהפכים מכבה את התחתונות ומבעיר את העליונות, כדאמרינן בכריתות (כ, א). **דאית להו אוגנייס** - כעין ספלים שלנו דעכשיו עפר מונח עליהן והוי מזיז עפר ממקומו ודומה לחופר. **הטומן** - להצניע.

דף עז.ב

מקצת עלין מגולין - משום שבת - נקט ליה דבעי למיתני ניטלין בשבת שנוטלן ואוחזן בעלין שלהן. **אינו חושש** - משום כלאי הכרם. **ולא משום שביעית** - אם שנה שביעית היא. **ולא משום מעשר** - לשמא נשרש וניתוסף, ואם היה חושש למעשר - צריך לעשר את תוספתו ליכא למיחש להכי דלא נשרש. **מרא** - פושייר (מעדר). **חצינא** - דולדוייר"א (אזמל). **סולם המצרי** - הואיל וקטן הוא ונוח ליטלו משם - אינו ממעט. **חוקקין** - אישקלוניי"ש (שלבי סולם). **קובזו קובעו** - ומתוך שהוא כבד אין נוטלין אותו משם, ולא משום איסור אלא משום שקשה ליטלו. **סולם רחב ארבעה מכאן** - בחצר זו וכן בזו ובהן עולין ויורדין מזו לזו. **ואין בין זה לזה שלשה** - כלומר אפילו אינן מכוונין זה כנגד זה, אבל אין מרוחקין זה מכנגד זה שלשה - הו כמכוונין, והוי פתח, ואם רצו מערבין אחד, אבל מרוחקין זה מכנגד זה שלשה טפחים - לאו פתח הוא. **ולא אמרן** - אלא בכותל צר שאין נוח להלך עליו. **אבל** - יש ברוחבו ארבעה - אפילו מופלג - טובא שהרי עולה לראשו ומהלך בראשו עד שמגיע לסולם חבירו. **בנה איצטבא** - של עץ. **על גבי האיצטבא** - סמוך לכותל, ויש אויר מפסיק בין זו לזו שהיה לעליונה רגלים. **אם יש** -

בתחתונה אורך ארבעה ובה נתמעט גובהו של כותל מעשרה. **ממעט** - דל עליונה מהכא. **אי נמי אין בה ארבעה ויש בעליונה ארבעה ואין בין זה לזה שלשה** - חשבינן להו כחד, ואף על פי שהמיעוט הזה קצר מלמטה, הואיל ומתמלא שיעורו מלמעלה - שפיר דמי, אבל יש ביניהן שלשה - תרי נינהו ומיעוט באויר לאו שמיה מיעוט. **ששליבותיו פורחות** - שליבות חווקין שקלוני"ש בלעז, מדרגות שלנו שקורין גרדי"ץ (מדרגות) קרי ליה נמי סולם, וסולם שאינו עשוי כעין מדריגה אלא כעין שליבות שלנו, שיש אויר בין חווקיהן, והיינו פורחות, שפורחות זו על זו וזקפו אצל הכותל. **אם יש בשליבה התחתונה ארבעה** - ובה נתמעט הכותל מעשרה - ממעט. **אי נמי כו'** - כדפרישית גבי איצטבא - ושליבה תחתונה נמי, כשאין מובדלת מן הקרקע שלשה קאמר.

דף עתא.

זיז היוצא מן הכותל ארבעה על ארבעה - טפחים. **והניח עליו סולם כל שהוא** - אפילו אין ברחבו ארבעה והעמידו בקרקע, וסמך ראשו בזיז - הוי כחד מיעוטא, והרי בעליון ארבעה, וכגון שאין חווקי הסולם מרוחקין שלשה. **ולא אמרן אלא דאותביה עליה** - סמך ראשו עליו, כדפרישית. **אבל אותביה בהדיה** - אצלו, וראשו נסמך לכותל. **ארווחי ארווחיה** - לזיז, ולא הוי האי סולם מתחתיו דרגא לזיז, ואין כאן מיעוט - שהוא מובדל מן הקרקע הרבה. **צריך זיז אחד להתירו** - בסולם כל שהוא, והזיז יוצא באמצעיתו, שאינו גבוה עשרה לא ממנו ולמטה, ולא ממנו ולמעלה. **צריך שני זיזין** - אחד קודם עשרה תחתונים, ואחד למעלה הימנו בתוך עשרה עליונים, דאי הוה גבוה עשרה - לא הוה סגי ליה בסולם כל שהוא, מידי דהוה אכותל. **זה שלא כנגד זה** - שיוכל לקבוע סולם שני מזה לזה. **עמוד גבוה עשרה ברשות הרבים ורחב ארבעה** - רשות היחיד הוא, והנוטל ממנו והנותן על גביו - חייב, ואם נעץ בראשו יתד כל שהוא - מיעטו לרחבו מארבעה, וביטלו מתורת רשות היחיד. **יתד** - קבילי"א בלעז. **ובגבוה היתד שלשה** - אבל אם אינו גבוה שלשה - כגגה דעמוד חשיב, ולא ממעט. **אפשר דתלי ביה מידי** - וכיון דחזי לתשמישתיה דעמוד - מיניה חשיב, ולא ממעט. **מלאו כולו ביתדות** - לדידך, דאמרת (חד) חד תשמישתיה הוא, ולא ממעט - יתדות טובא מאי, מי אמרינן: כיון דלא משתמש בהאי רוחב - לאו רוחב הוא. **בור וחולייתה** - קרקע

שניטלה מחפירת הבור, והקיפו בו פי הבור סביב. **מצטרפת** - להשלים עשרה לעומק הבור, לשוויה רשות היחיד, והוא הדין נמי דחלל הבור ועובי היקף החוליא מצטרפין להשלים ארבעה לרוחבו, לחייב הנוטל מעל גב החוליא כלום ואת הנותן על גבה, כדתנן בהזורק [שבת צט, א]: חולית הבור והסלע, שהן גבוהין עשרה ורחבין ארבעה - הנוטל מהן והנותן על גבן חייב, ומההיא יליף ר' יוחנן לטעמיה, דאמר: מאי איריא דתני חולית הבור והסלע - ליתני הבור והסלע, אלא הא קא משמע לן: דהבור וחולייתה מצטרפין לעשרה, וכי היכי דשמעינן מינה לגובה - שמעינן מינה נמי דמצטרפין לפותיא, דהא קתני ורוחבו ארבעה, והאי דנקט הכא לדר' יוחנן, ולא נקט מתניתין - משום דבמתניתין לא תני צירוף בהדיא. **ואמאי** - הוי גגה דחוליא רשות היחיד, הא לא חזו ארבעה דידיה לתשמישתיה, מפני החלל שהוא מהן. **אלא מאי אית לך למימר דמנח מידי** - כגון דף או אבן על פיה, ומשתמש. **הכא נמי** - מניח דף ארבעה, או שוטח בגד על היתדות, ומשתמש עליו בנחת. **סולם ארבעה עשר** - שצריך למשוך רגלי הסולם ארבעה מן הכותל, לפי שאין סולם זקוף נוח לעלות. **אפילו שלשה עשר ומשהו** - שכשתמשוך רגליו מן הכותל ארבעה לא יהא ראשו נמוך מן הכותל טפח, וכיון דלא הוי טפח לית לן בה. **אחד עשר ומשהו** - שכשתרחיק רגליו ארבעה יהא ראשו מן מן הכותל פחות משלשה - וכלבוד דמי. **שבעה ומשהו** - דסבירא ליה כרב, דאמר לקמן סולם זקוף ממעט, ואי זקיף ליה מגיע לפחות משלשה לראש הכותל. **אמר רב סולם זקוף ממעט גמרא** - שמעתי מרבתי, וטעמא לא ידענא, דהא אין נוח לעלות. **מידי דהוה איצטבא על גבי איצטבא** - שהן מכוונות ואמרן לעיל דממעטין. **דקלים שבבבל** - פיסקי דקלים של בבל שהניחו סמוך לכותל למעטו - אין צריך לקובען בקרקע, ואף על גב דדבר הניטל הוא, דתורת כלי עליהן דראויין למושב - אפילו הכי כבידן קובען, שאין בא אדם ונוטלן, וכן סולמות. **סולם** - כל שהוא מכאן וסולם כל שהוא מכאן אצלו, ואין בשניהן לא בזה שני טפחים ולא בזה שני טפחים רוחב, וקבע קשין של תבואה כעין חווקין מזה לזה להשלימן לארבעה, מהו. **אין כף הרגל עולה** - בקשים, וסתם עליית הרגלים באמצע סולם הוא, וזה אין ראוי לכך. **קשין מכאן ומכאן** - להשלים רוחבו לארבעה, מהו. **הרי כף הרגל עולה** - בסולם, וראויין הקשין לאחוז היד בהן, ולעלות בסולם.

דף עח.ב

חקק להשלים בכותל - סולם צר, וחקק בכותל מכאן ומכאן כנגד חווקי הסולם, להשלים רוחבו בארבעה. **בכמה** - צריך להשלים הרוחב בגובה הכותל. **בעשרה** - עד עשרה ישלימנו, וכיון דאיכא בגובה עשרה רוחב ארבעה - הוי ביה שיעור פתח ואף על גב דגבוה כותל טובא לית לן בה. **חקק כל הסולם בכותל** - כעין שליבות, ורחבו במשך הכותל ארבעה. **בכמה** - גובה, צריך לחוק רוחב ארבעה. **מלא קומתו** - של כותל צריך שיהא משך החווקין ארבעה. **התם** - כי איכא סולם מגיע לראש הכותל - נוח לעלות בו, ומיהו לא חשיב למיהוי פתח בציר מרוחב ארבעה, הלכך, כי משוי ליה רוחב ארבעה בגובה עשרה - פיתחא הוי, אבל הכא - אין נוח לעלות כל כך. **מסתלק ליה** - נוח לעלות לאדם. **תיבעי לרבי** - דאמר בפרק בכל מערבין עירובין [לב, ב]: הנותן עירוב תחומין באילן - קנה עירוב, דהתם טעמא משום מיקנא שביתה בין השמשות הוא ודבר שהוא משום שבות כגון שמוש במחובר - לא גזרו עליו בין השמשות, אבל לגבי עירובי חצירות - טעמא משום דפתח משוי להו חד על ידי עירוב, ואי לא חזי לתשמישתיה כולי יומא - לאו פתחא מיקרי, הלכך לא שרא להו עירובייהו בין השמשות. **ואריא רביע עליה** - איסור שבות אומר לנו סורו, ומכל מקום פתח (הוי) שמיה, ומשוי להו חד להשתמש דרך חורין, ודיו. **עשאו לאשרה** - אילן שעובדין אותו, ואסור בהנאה, אם תימצי לומר בשאר אילן פתח הוא, הכא דמטיא להו הנאה על ידיה מאי. **תיבעי לר' יהודה** - דאמר בפרק בכל מערבין בגמרא, עירובין (לא, א) ר' יהודה אומר: הנותן את עירובו בקבר - קנה עירוב, ואף על גב דקבר אסור בהנאה. **הכי גרסינן: התם הוא דבתר דקנה ליה עירוב לא ניחא ליה דלינטר** - לא איכפת ליה בשמירתו, ואישתכח דלא מיתהני מקיברא אלא קניית עירוב לחודיה, וההיא לאו הנאה היא, כדמפרש התם דאין מערבין בתחומין אלא לדבר מצוה, ומצות לאו ליהנות ניתנו, אבל עירובי חצירות - להנאתו היא, ולא לדבר מצוה, והויא הנאה. **או דילמא** - אף על גב דאסור בהנאה - הא לא משתמש בה מידי, ופיתחא שמיה ואריא הוא דרביע עליה, ומכל מקום החצירות מחוברין. **משנה. חריץ** - ארוך הוא, ומפסיק על פני החצר כולה. **ורחב ארבעה** - טפחים, דפחות מכאן נוח לפסעו משפתו אל שפתו. **ואפילו מלא תבן וקש** - לאו סתימה היא, דלא מבטיל ליה התם, דסופו ליטלו. **נתן עליו נסר** - משפתו לשפתו, כעין גשר והוי כפתח. **שתי גזוזטראות** - נסרין בולטין

משפת תקרת העלייה לרשות הרבים, וקורין לה אלדווי"ר (גזוזטרא), ואם ישנן זו אצל זו בשתי עליות של שני דיורין, ונתן נסר רחב ארבעה כמין גשר מזו לזו - הוי נמי פתח. **פחות מכאן** - שאינו רחב. **גמרא. לא חייץ** - לא סתים. **והתנן מתבן שבין שתי חצירות כו'** - גדיש של תבן, וקתני מערבין שנים - אלמא חייץ. **לענין מחיצה** - אף על גב דעתיד ליטלו, כל כמה דהוי התם - מחיצה היא, דהא מפסיק מידי דהוה אעביטין ואוכפות וכלי בהמה, דתנן בפרק קמא עירובין (טו, ב) דמקיפין בהן. **אבל לענין חציצה** - לחוץ בפני אויר החריץ, ולידון כסתום, דמשוית ליה כארעא. **אי בטליה** - להדיא, ואמר לא שקילנא ליה מהכא - בטיל ואי לא - לא. **ואפילו בסתמא** - דלא ידעינן אי שקיל תו אי לא. **בית** - שטומאת מת בתוכו, ומילאוהו עפר או צרורות וביטלו - מבוטל, והוי טומאה רצוצה שאין לה אהל לעצמה, ובוקעת ועולה עד לרקיע, והמאהיל על הגג טמא, וכל טומאה שאין לה אהל טפח בוקעת ועולה עד הרקיע, כדאמר בברכות בפרק מי שמתו.

דף עט.א

לא ביטלו - לא בטיל, ואין הטומאה בוקעת למעלה מן הגג, שיש לה אהל לעצמה. **ר' יוסי היא** - משום דאיירי בה ר' יוסי, כדאמרינן לקמן נקיט לה. **תבן** - מלאוהו תבן, ויודעין אנו שאינו צריך לו, מכל מקום לא ביטלו בפירוש. **הרי הוא כסתם עפר** - כעפר שאין אנו יודעין אם עתיד לפנותו אי לא - דסתמיה בטיל, אלמא לר' יוסי עפר סתם בטיל, סתם תבן שאין אנו יודעין אם יצטרך ליטלו - לא בטיל. **עפר** - ויודעין אנו שיפנהו, דלאו סתמא הוא. **הרי הוא כסתם תבן** - שאין אנו יודעין אם יפנהו אם לאו, דסתמא לא בטיל. **הנח איסור שבת** - כגון מתניתין, כיון דעפר אינו ניטל בשבת - סתמיה בטיל. **אפילו ארנקי** - כיס מלא מעות בטיל שם, אבל תבן וקש ניטל למאכל בהמה. **למיטימיה קאי** - הלכך, סתם עפר בטיל ליה, ואפילו לרבנן. **בית למיטימיה קאי** - בתמיה. **לא שנו** - דבעי נסר ארבעה. **אלא שנתנו לרחבו** - ארכו של דף לרוחב החריץ, משפה לשפה, כעין גשר. **אבל לארכו** - שנתן לארכו של חריץ דף ארבעה אורך על גבי יתדות אצל שפתו, סתם קצת רוחב החריץ ומיעטו מארבעה. **אפילו כל שהוא** - שהיתה דף קצרה, אפילו אינה אלא כאצבע - הרי מיעטו לרוחב החריץ מארבעה במשך מדת הפתח, ומתניתין רחב ארבעה תנן. **זו שלא כנגד זו** - שהיתה זו בולטת לרשות הרבים יותר מחברתה לא סגי

להו בנסר ארבעה. **אין בין זו לזו שלשה** - אין רחוקה זו מזו שלשה. **משנה**.
מתבן - גדיש של תבן, ומפסיק על פני רוחב כל החצירות. **מאכילין** - מן
התבן לבהמתן, ולא חיישינן דילמא ממעיט תבן מעשרה דהויא לה חדא
רשותא, ואסרי אהדדי, ולא מסקי אדעתייהו ומטלטלי בחצר, להא לא
חיישינן, דהא אפילו אימעיט, אי לא הוי מיעוט על פני עשר אמות ויותר - לא
אסרי, דהא עד עשר פיתחא הוי, ואין בהמה ממעטת כל כך באכילתה בשבת
אחד. **נתמעט התבן** - על כל החצר - או במשך עשר אמות ועוד. **מערבין אחד**
- אם נתמעט בחול. **גמרא**. **שלא יתן** - בידים לתוך קופתו, דלמא שקיל טובא
וממעיט ליה מעשרה, וקא מטלטל בחצר האוסרת, ומאכילין דקתני
במתניתין - שהבהמה באה ואוכלת, והתם לא חיישינן לדלמא ממעיט,
דבהמה קלי קלי אכלה, לישנא אחרינא לא יתן לתוך קופתו - משום דמוקצה
מאתמול למחיצה זו. **ולאוקמי** - בהמתו על התבן כדי לאכול - שרי, ולא
גזרינן דילמא שקיל בידים וספי לה אלמא חמיר עליה איסור דרבנן ולא עבר
עליה. **והא אמר ר' חנינא מעמיד אדם את בהמתו על גבי עשבים** - מחוברים,
לאכול, ולא חיישינן דלמא עקר בידים ומאכיל לה, דהא חמיר עליה איסור
שבת, אבל איסור מוקצה - קיל ליה, וחיישינן דלמא שקיל בידים וספי לה,
הכי נמי, כיון דאיסורא דרבנן הוא דאיכא - ניחוש. **דקאים באפה** - מתניתין
לאו דמוקים לה עלה בידים, אלא קאי באפה שלא תלך במקום אחר, ואיהי
אזלה ואכלה - וכולי האי לא גזור רבנן. **בית שבין** - שתי חצירות - ושני בתים
משתי החצירות פתוחין לו. **כיצד הוא עושה** - להתיר מיהת את האחד, נועל
את ביתו הפתוח לאותו בית, ומבטל את רשותו ולקמן עירובין דף ע"ט [עמוד
ב'] פריך: תרתי למה לי נעילה וביטול. **הוא אסור** - להוציא מאותו בית לחצר
שלו, שהרי ביטל רשותו, וכל הבית כחצר אחרת הוא. **בגוב שבין שני תחומי**
שבת - בור רחב להכניס בו תבן, ואם בין שני תחומין הוא, חציו בתחום עיר זו
וחציו בתחום עיר זו - אלו נוטלין ואוכלין מתוך תחומן ביום טוב, וכן אלו,
ואין חוששין שמא אלו יקחו מן התחום השני. **כיון דאיכא תקרה** - ניכר שגג
הגדיש מתרחק מן התקרה, ואי מפחית מעשרה - רמי אנפשיה ופריש,
וללישנא דמוקצה נמי אין אסור משום מוקצה אלא מעשרה ולמטה, דכל
מעשרה ולמעלה - לאו צורת מחיצה היא, אבל מתניתין, דקאי מתבן בחצר
ואין עליו תקרה - לא מינכרא מילתא. **שמעת מינה מחיצות** - המפסיקות
בבית, ואין מגיעות לתקרה - שמן מחיצות, ותיובתא דמאן דאמר בפרק הדר

עירובין (עב, א) גבי חמש חבורות ששבתו בטרקלין דבמחיצות עשרה שרו בית הלל, ומשום דאין מגיעות לתקרה לא מפלגי דירין.

דף עט.ב

תבן שבעה ומשהו - ולקמן פריך הא נתמעט מעשרה קתני. **שניהן אסורין** - לעיל קאי, דקתני נתמעט התבן מעשרה - אסרי אהדדי. **שמע מינה דירין הבאין בשבת** - כי הכא, דאמש לא היו דירין אלו שולטין מן התבן והלאה, ועכשיו הן שולטין בכל הבית. **אסורין** - ולא אמר שבת הואיל והותרה הותרה, ופלוגתא היא בפרק קמא עירובין (יז, א) גבי שיירא שחנתה בבקעה. **או נועל את ביתו** - דגלי דעתיה דאסתלק מהכא, והיינו ביטוליה. **ואיבעית אימא לעולם תרתי** - ולענין היתר חברו - בחדא סגי, ומיהו לדידיה בעי למיעבד הרחקה, דלא ליתי לטלטולי, והוא הדין דסבירא ליה להאי תנא בכל מבטלי רשות דבעי לנעול. **לא צריכא אלא דהדר** - האי מקבל רשותו, ובטיל ליה רשותיה להאי מבטל, לאחר שעשה צרכו. **פשיטא** - מאי אולמיה דתחומין מחצירות, הא והא דרבנן היא. **דר' עקיבא** - במסכת סוטה בפרק כשם (כז, א). **מהו דתימא ניגזור דלמא אתי לאיחלופי** - וליקח מתחום שאינו שלהן, וקא עברי אדאורייתא. **משנה. מניח את החבית** - משלו אם ירצה. **ומזכה להן על ידי בנו ובתו** - ואומר להן: קבלו חבית זו וזכו בה לשם כל בני מבוי. **שידן כידו** - ולא זכייה היא. **גמרא. צריך להגביה מן הקרקע** - כשהוא מזכה אותה להן דכל כמה דמנחא ברשותיה לא הויא זכייה, והכי תני לה בתוספתא עירובין (פרק ו') אם משלהן - אין צריך לזכות, ואם משלו - השליח מגביה מן הקרקע, ואומר זכיתי לכם. **סבי דפומבדיתא** - רב יהודה וישיבתו, בשילהי פרק קמא דסנהדרין. **מדורה** - היסק גדול. **איזו היא אשירה סתם** - אף על גב דלא חזינן ליה דפלחיה, מחזקינן לה בהכי.

דף פ.א

ואין טועמין מפירותיה - דאי לאו דפלחיה לא הוו פרשי מינה. **נצרפי** - שם עבודה זרה שהיתה באותה מדינה. **צריך להודיע** - אם חפצין בכך, שמא מקפידין בעירובין, ואמר עירובין (בפרק קמא) (מסורת הש"ס: [בפ"ד דף מט א]): המקפיד על עירובו - אינו עירוב שעינו צרה באותה פת ליתן לחביריו, אבל משלו אין צריך להודיעו דזכין לו לאדם שלא בפניו. **הכא תנן** -

בעירובי חצירות ומזכה להן. **הכא לא תנן** - בעירובי תחומין קתני לקמן עירובין (פב, א): כיצד משתתפין בתחומין וכו' - ולא קתני ומזכה להן. **שהלכה לבית המרחץ** - מבעוד יום, חוץ לתחום עירה וחשכה לה, ואסר לה לחזור, ר' חייא בבלי היה, כדאמרינן במסכת סוכה (כ, א): עלו ר' חייא ובניו ויסדוה. **ואיבעיא להו** - גרסינן. **בריה דבת יעקב** - אביו לא היה הגון, לפיכך לא הזכירו. **אקיף** - הרבה עלי הדרך בשבילו. **וזיל אסולמא דצור** - דרך מסילת צור, ר' חייא קאי כרב בתחומין, וגבי חצירות טעמא דרב משום דכיון דקאסר עליה גמר ומקני, ואין צריך זכייה ואף על גב דמתניתין פליגא עליה דרב - רב תנא ופליג. **מי איכא למאן דפליג** - מי אשכחן דפליג איניש עליה. **טורזינא** - נכרי היה, ממונה על כלי זיין העשוין לשמירת העיר להלחם על הצרים ודר בעיר. **הא דאסר** - על בני המבוי - לא בעינן דעתיה, ומתניתין בדלא אסר, כגון חצר שבין שני מבואות, ורגילה עם זה ולא עם זה. **הכי נמי מסתברא** - דמודה שמואל היכי דלא אסר. **ולא נשתתף** - אינו רוצה, ומתכוין לאסור עליהן.

דף פ.ב

שאני התם דליכא מחיצות - ומבוי מגולה הוא, ואינו נוח לשומרו, הילכך כופין אותו, אבל להתיר בטלטול - לעולם אימא לך דבעינן דעת. **כל שכן לחי** - דאין לו שיעור לרחבו ועוביו. **אבל קורה** - צריכה טפח לקבל אריח, ובריאה כדי לקבל אריח, והאי אשירה, כיון דבעי שריפה, דכתיב (דברים יב) ואשריהם תשרפון באש - שיעורה לאו שיעורא היא, דכשרופה דמיא. **משנה**. **נתמעט האוכל** - משיעורו, ולקמן מפרש שיעורא במתניתין. **ואינו צריך להודיע** - שהרי כולן נתרצו בתחלה. **וצריך להודיע** - לדיורין שניתוספו אם דעתן בעירוב, וכגון שמערב משלהן, וטעמא פרישית לעיל, ותרתני קתני: מוסיף ומזכה - אם משלו מערב, וצריך להודיע - אם משלהן מערב. **מרובין ומועטין** - מפרש בגמרא. **שירי עירוב** - שנתמעט משעורו. **כל שהוא** - אין צריך להוסיף, [ור' יוסי פליג אתנא קמא]. **לא אמרו לערב בחצרות** - לאחר שנשתתפו. **אלא שלא לשכח** - תורת עירובי חצירות מהתינוקות הבאין, הלכך מקילינן ביה. **גמרא**. **במאי עסקינן** - דקתני: בנתמעט אין צריך להודיע, הא כלה לגמרי - צריך להודיע, אם בא לערב. **במין אחד** - שחוזר ומערב מן המין הראשון. **משני מינין** - שעירב בשניה ממין אחר. **צריך להודיע** - וקא סלקא

דעתך: והוא הדין לנתמעט. **נתמטמט** - כלה לגמרי. **איבעית אימא משני מינין** - ודוקא נקט נתמעט, ודקא קשיא לך מברייתא - כלה שאני, דברייתא כלה דווקא נקט, אבל נתמעט, אפילו משני מינין - אין צריך להודיע. **זאת אומרת חלוקין כו'** - דלא תימא האי במה דברים אמורים לפרושי אתי. **במה דברים אמורים** - דצריך דעת. **בעירובי תחומין** - שמא אין נוח לו לקנות כאן כדי להפסיד לרוח שכנגדה. **פשיטא** - דשמעינן מינה דחלוקין, דהא בעירובי חצירות נקיט ואתי, וקתני צריך להודיעו. **מהו דתימא** - לעולם ר' יהודה בההוא מפרש הוא, ומתניתין דהכא בחצר שבין שני מבואות, דלא ידעינן בהי נחא ליה. **קא משמע לן** - רב שיזבי, דשמיעא ליה מרביה דבמבוי אחד עסקינן. **ותו לא** - בתמיה, כל שכן דטפי מהכי הוו מרובין. **לדידי מיפרשא לי מיניה דאבא** - דלקולא קתני, בזמן שהם מרובים, דגרוגרת דידהו הוי יותר משתי סעודות - סגי בשתי סעודות, ולא בעינן גרוגרת לכל חד וחד, כשהן מועטים, דלא מטי גרוגרת דידהו לשתי סעודות - סגי בגרוגרת לכל אחד, ולקולא. **כל שאילו מחלק מזון שתי סעודות ביניהן ואין גרוגרת לכל אחד** - שיש בהן בני אדם יותר ממנין גרוגרות של שתי סעודות - מרובין נינהו, ותנן במתניתין דלא בעי כגרוגרת לכל אחד אלא: כשיש בו מזון שתי סעודות - סגי. **ואי לא** - שאין מנינם רב כמנין גרוגרות של שתי סעודות - לא בעי שתי סעודות, אלא כגרוגרת לכל אחד, היינו פירוש דמתניתין, ורב יהודה דנקט שמנה עשרה, ולא תנא כדאמרינן - אגב אורחיה, דבעי לפרושי מתניתין נקט חושבנא, ולאשמעינן דמזון שתי סעודות הוו שמנה עשרה גרוגרות. **משנה**. **ככר** - שלם. **מאפה סאה** - שאפה סאה בככר אחד, ונטל ממנו מעט ושוויה פרוסה - אין מערבין בה, וטעמא מפרש בגמרא. **ככר** - קטן, כמדת איסור. **והוא שלם מערבין בו** - ובלבד שיהיו שם ככרות הרבה כגרוגרת לכל אחד ואחד.

דף פא.א

גמרא. **לאפוקי מדר' יהושע דאמר פת אין מידי אחרינא לא קא משמע לן מתניתין בכל** - אפילו יין ופירות, ואי מההיא הוה אמינא: התם הוא דבעירובי תחומין עסקינן, והתם מודה ר' יהושע, דליכא למיחש - משום איבה כי הכא בעירובי חצירות: דטעמא משום איבה, כדלקמן, אבל בעירובי חצירות - אימא לא, להכי הדר תנייה גבי חצירות, לישנא אחרינא גרסינן: לאפוקי מדר' מאיר,

דאמר: בפת אין, במידי אחרינא לא, בפרק הדר עירובין (עא, ב) קא משמע לן: בכל, והיא היא. **איתיביה אביי בכל מערבין עירובי חצירות גרסינן ובכל משתתפין שיתופי מבוי** - בין בפת ובין ביין בין בשאר פירות. **ולא אמרו לערב בפת כו'** - ובכל מערבין דרישא - הכי קאמר: בכל מיני פת מערבין עירובי חצירות. **מאן שמעת ליה דאמר פת אין מידי אחרינא לא ר' יהושע** - וללישנא אחרינא ר' מאיר. **וקתני בכל** - אפת, ומתניתין נמי, ממאי דבכל דתני אכל מילי קאמר, ולאפוקי מהא דר' יהושע אתא - דילמא בכל דקתני אפת קאי, כברייתא, והכי קאמר: בכל מיני פת מערבין בחצירות, ומשתתפין במבוי בכל מילי - חוץ ממים ומלת. **אלא אמר רבה בר בר חנה** - אי איכא למימר דאפקא מתניתין מדר' יהושע - אסיפא דמלתא פליגא, דאמר: פרוסה לא, קא משמע לן בכל. **משום איבה** - שבאין לידי מחלוקת, שאומר: אני נותן שלימה ואתה פרוסה. **לקלקולו** - זה פרוס וזה שלם. **חלתה** - אינו חסרון, שזהו תיקונו. **כדי דימועה** - אם נדמעת, שנפלה תרומה בחולין ועשו ממנה ככר זו, ונטלו ממנה דימועה אחד ממאה לתקנה. **חלת נחתום** - קטנה היא, ואין זה חסרון. **תפרה בקיסם** - ככר שנפרסה, ותפר הפרוסות בקיסם ונראית שלימה. **ידיע תיפרה** - ניכר מקום תפירתה, והוא כפרוסה. **דשאר מיני הוה** - מינין הרבה היו מעורבין בה, דההיא ודאי לאו פת היא דכתיב גבי יחזקאל ואתה קח לך חטין וגו' וכתוב (שם יחזקאל כד) לחם אנשים לא תאכל אלמא: לאו לחם הוא. **ועוגת שעורים תאכלנה אמר רב חסדא** - האי - שעורים לאו דווקא, דהא שאר מינין טובא הוו בה, אלא לשיעורין תאכלנה - במשקל, דרך רעבון ולא לשובע. **עריבתה כעריבת שעורין** - מגונה, ולא יפה כתיקון עריבת חטים שמייפה תיקון העוגה עגולה ונאה. **משנה. נותן אדם מעה לחנוני** - שהוא מוכר יין, ודר עמו במבוי. **או לנחתום** - מוכר ככרות, ודר עמו בחצר, שיזכה לו בעירוב עם חבריו אם יבואו בני המבוי לקחת ממך ככר לעירוב או יין לשיתוף - יהא לי חלק בו. **לא זכו לו מעותיו** - שאין מעות קונות עד שימשוך, ואפילו עירב החנוני הזה לכל האחרים, וזיכה גם לזה - אינו עירוב, שהרי לא נתכוון לזכות לו במתנת חנם כשאר מזכין בעירוב אלא לקנות המעה והרי אינה קנויה לו דכיון דמעות אינן קונות - לא סמכה דעתיה דהאי, ולא הוי דעתיה לאקנויי, ונמצא מערב לו במעותיו שלא מדעתו.

ומודין בשאר כל אדם - מפרש בגמרא: בעל הבית שאמר לו חברו הילך מעה זו זכה לי בעירוב והלך וזיכה לו - שקנה עירוב דהואיל ואין בעל הבית רגיל למכור ככרות לא נתכוון זה אלא לעשותו שליח, ונעשה כאומר לו ערב לי, וגבי חנוני גופיה, אי אמר ליה ערב לי אמרינן בגמרא דקני. **שאינ מערבין לו לאדם אלא לדעתו** - הלכך, גבי חנוני כי אמר ליה זכי לי - לא נתכוון אלא לקנות הימנו, ולא סמך עליו שיעשה שלוחו, ומעות אינן קונות, ולא סמכה דעתיה - נמצא מערב לו שלא לדעתו, אבל אם משך ככר והניחו אצלו לכך - שליח עשאו. **עירובי תחומין** - חוב הוא לו שמפסיד לצד האחר, ושמא אינו נוח לו. **גמרא. בארבעה פרקים** - דמתרץ ר' יוחנן לקמן דהעמידו בהן חכמים דבריהם על דין תורה דמעות קונות, אף כאן, מפני תיקון שבת - העמידו דבריהם על דין תורה. **בארבעה פרקים אלו** - בפרק אותו ואת בנו בחולין (פג, א): ערב יום טוב הראשון של פסח, וערב יום טוב של עצרת, וערב ראש השנה, וערב יום טוב האחרון של חג, וערב יום הכיפורים בגליל. **ואין ללוקח** - באותו השור אלא דינר, שנתן לו דינר מבעוד יום בשוה דינר בשר. **אם מת** - השור אבד הלוקח מה שנתן. **אינו כן** - אין משחיטין אותו על כרחו, ואם רצה טבח - מחזיר לו את הדינר. **בשזיכה לו** - טבח ללוקח בשור זה שוה דינר על ידי אחר, שמסר השור לאחר, ואמר לו: זכה לו בו בשם פלוני, והוא לא עשאו שליח לאותו אחר הזוכה בשבילו. **זכות הוא לו** - להוציא מעות ולקנות בשר, שהכל דרכן בכך. **חוב הוא לו** - שמוציא הוצאות. **דבר תורה מעות קונות** - דכתיב בפודה מן ההקדש (ויקרא כז) ונתן הכסף וקם לו - קל וחומר בלוקח מן ההדיוט. **נשרפו חיטיך** - שנתת לי מעות עליהן, הלכך מוקמינן להו ברשות מוכר, כי היכי דלימסר נפשיה עלייהו וניטרח לאצולינהו. **אבל כלי** - קנין סודר. **בעל הבית** - פרישית טעמא לעיל. **אלא דאמר זכה לי** - דלא שוויה שליח, אלא כשאר מוכרין דעלמא, אבל אם אמר ערב לי - שליחא שוויה, וסמכא דעתיה, דקיימא לן: חזקה שליח עושה שליחותו, בפרק בכל מערבין עירובין (לב, א), הלכך מערב לדעתיה הוא. **אמר שמואל אפילו במבוי שניטלו קורותיו** - בשבת, דמיקל בה ר' יהודה בפרק כל גגות ואמר: מותרין לאותו שבת. **בעירובין** - כל היכא דאיירי בהלכות קניית עירוב.

דף פב.א

גברא אגברא - דר' יהושע בן לוי אדשמואל, שמואל דאמר הלכה, סבר:

פליגי, ור' יהושע סבר: לא פליגי. **הפסולין** - לעדות דכולן גזלנין מדבריהן הן, דאסמכתא לא קנייא, ומגזל גזיל ליה. **בקוביא** - בעירבון. **מפריחי יונים** - אי תיקדמה יונך ליוני. **סוחרי שביעית** - דרחמנא אמר לאכלה ולא לסחורה, וזה שחומד ממון לעבור עבירה על הממון - רשע הוא והתורה אמרה אל תשת רשע עד (שמות כג). **בזמן שאין להם אומנות אלא היא** - דקסבר ר' יהודה: אסמכתא שהוא נסמך על דעתו שהוא ינצחנו, ועל אותה אסמכתא הוא מתנה - קניא, ולא גזלנין נינהו, ופסולייהו לפי שאין עסוקין בישובו של עולם, דכיון דאין מכירין ובקיאין בטורח וצער בני אדם - אין חסין על חבריהן מלהפסידן ממון. **וחכמים אומרים כו'** - קא סלקא דעתך: היינו תנא קמא דמתניתין אלמא: אימתי לחלוק. **ההיא** - ברייתא משום ר' טרפון היא, דאמר: אסמכתא לא קניא, אבל במתניתין לא פליג ר' יהודה אדתנא קמא אלא מפרש לטעמיה. **אין אחד מהן נזיר** - שנים שיושבין וראו אחד בא, ואמר אחד מהן: הריני נזיר שזה נזיר ואמר חברו: הריני נזיר שאין זה נזיר. **להפלאה** - שיהא נדרו מפורש על הודאי, ולא בתורת ספק אי נזיר אותו הבא כנגדו. **אי קני** - אי נצח. **הדרן עלך חלון**. **משנה**. **כיצד משתתפין כו' וכל מי שמקבל מבעוד יום** - לסמוך על עירוב זה ולילך - מותר. **גמרא**. **אין מערבין** - לא התירו חכמים לצאת חוץ לתחום על ידי עירוב, אלא לדבר מצוה. **הודיעוהו מבעוד יום ולא הודיעוהו קתני** - הודיעוהו, אף על פי שלא נתרצה מבעוד יום ונתרצה משחשיכה - אמרינן: הוברר שקודם זמן קניית עירוב דעתו לכך היה, לא הודיעוהו עד שחשיכה מאי ברירה איכא, הא לא הוה ידע דאיכא עירוב, דנימא דעתיה עליה הואי. **יוצא בעירוב אמו** - עירבה אמו לעצמה, ולא זיכתה לו בעירוב - מוליכתו עמה, דכגופה דמי דמסתמא דעתה עליה, דלא סגי ליה בלאו אמו. **ותנן נמי גבי סוכה** - כלומר: וכי תימא בן שש צריך לאמו קרי ליה - הא ליכא למימר, דתנן נמי גבי סוכה כי האי גוונא, ופרשינן התם הי קטן צריך לאמו. **חייב בסוכה** - מחנכינן ליה מדרבנן. **ואינו קורא אימא** - כיון דלא קרי - ההיא שעתא לאו צריך הוא. **ופרכינן אימא סלקא דעתך גדול נמי קרי** - כלומר: לא משוית ליה אין צריך לאמו עד שיהא ניעור משנתו ולא יקרא אימא, הא אי קרא אימא צריך לאמו משוית ליה - הא אפילו גדול דרכו בכך. **אלא כל שניעור משנתו ואינו קורא אימא אימא** - דלא צוח עד דאתיא לקמיה - הוי אינו צריך לאמו. **וכמה** - בר כמה שני הוי. **כבר ארבע כבר חמש** - קרי ליה אין צריך לאמו, כל חד לפום חורפיה, אלמא: מכי הוי בר חמש בעי

לזכויה, וטפי מבר ארבע לא קרי ליה צריך לאמו דליפוק.

דף פ.ב.

אמר רב יהושע - ודאי כדאמרת בן חמש אינו יוצא עד שיערבו עליו, ורב אסי נמי בשעירבה אמו עליו קאמר, וקא משמע לן: דאם עירב עליו אביו לרוח אחרת - בתר אמו שדינן ליה. **מיתבי כו' עד בן שש** - הא ליכא למימר בשערב עליו זה לכאן וזה לכאן, דהא עד קתני, דמשמע: בן שנה ובן שתים ושלש עד בן שש - יוצא בעירוב אמו, וכי היכי דבן שנה ובן שתים בלא זיכוי עירוב קאמר - בן ארבע ובן חמש נמי בלא עירבו עליו קאמר, וכי נמי אמרינן עד ולא עד בכלל - הויא תיובתא דרב יהושע, דתריץ דבן חמש צריך לזכות לו, תיובתא. **לימא תהוי תיובתיה דרב אסי** - דעד ולא עד בכלל משמע, ואיהו אמר: אפילו בן שש. **לימא תהוי תיובתיה דר' ינאי ודריש לקיש** - דמפרשי גבי סוכה בר ארבע ובר חמשא קרי ליה אין צריך לאמו והכא תני יוצא בעירוב אמו, ותניא לעיל: דקטן שאינו צריך לאמו - אינו יוצא בעירובה. **הא דאיתיה לאבוה במתא** - והתינוק נכנס ויוצא עמו - לא קרי ליה צריך לאמו מבן ארבע ולמעלה, וברייתא - בדליתיה לאבוה במתא, ורב יהושע נמי לא מצי לשנויי הכי, דהא כי אותביניה לרב אסי לעיל, אם איתא דאית ליה לרב יהושע הא סברא - הכי הוה משני ליה: לדרב אסי בדליתיה לאבוה במתא, ונימא בדלא עירב שרי, ואשמעינן רבותא. **על ידן** - בשבילן. **ועירב רבן עליהן** - לרוח אחרת. **אשה מאי שנא** - מעבד עברי, ובנו ובתו הגדולים. **הא סתמא** - דאישתיקה, ולרוח אחרת נמי לא עירבה. **משנה. מתכוונין להקל** - ר' מאיר סבר: בשבת אכיל איניש טפי, משום דבסיס תבשיליה, ואמרי אינשי: רווחא לבסימא שכיח, ור' יהודה סבר: כיון דבשבת סועד שלש סעודות - אינו אוכל הרבה בכל סעודה, ככר הלקוח מן הנחתום בפונדיון כשנמכרים ארבע סאין בסלע - השתא סלקא דעתך חצי קב הוי שתי סעודות, כיצד: שש מעות לדינר, מעה שתי פונדיונין - נמצא דינר שנים עשר פונדיונין, נמצא סלע ארבעים ושמונה פונדיונין, וסאה ששה קבין, לארבעה סאין - עשרים וארבעה קבין, הרי ארבעים ושמונה חצאי קבין, חצי קב לפונדיון. **ר' שמעון** - ממעט משיעור, ואומר: תשע סעודות יש לקב, ודי לעירוב בשתי ידות של ככר של שלש ככרות לקב, נמצאת ככר השלימה שלישית הקב, ושתי ידותיה הוו שתי סעודות. **חציה לבית המנוגע** - סתמא היא והכי קאמר: חצי ככר השלימה,

ששיערו בה את העירוב ובין למר ובין למר לשהיית בית המנוגע לטמא בגדים - הנכנס טמא מיד, דכתיב (ויקרא יד) והבא אל הבית יטמא, אבל כבוס בגדים לא נאמרה בו עד שישהה כדי אכילה דכתיב (שם ויקרא י"ד) והאוכל בבית יכבס את בגדיו ומוקמינן לה בתורת כהנים לשוהה כדי סעודה ואף על פי שלא אכל, וחצי ככר זו הוי כדי אכילה, אף על גב דלר' שמעון לענין עירובין הוי בככר שלש סעודות - התם הוא דבשיעור העירוב נתכוונו כולן להקל, אבל שיעור סעודה - קים להו לרבנן הכי, ובעינן שישהה בכדי אכילת חצי ככר זו, והוא פרס דכוליה התלמוד, על שם ששיעורה בפרוסה, כלומר: בחצי ככר. **לפסול את הגוייה** - האוכל אוכלין טמאין כחצי פרס - נפסלה גוייתו מלאכול בתרומה, ומדרבנן הוא, דאין אוכל מטמא אדם, ורבנן גזרו שהאוכלו יפסל בתרומה עד שיטבול, כדאמר בפרק בתרא דיומא (פ, ב): הנח לטומאת גוייה דלאו דאורייתא. **גמרא. וכמה** - לר' מאיר ולר' יהודה קבעי. **ריפתא איכרייתא** - שנושאים האכרים עמהם לשדה אכרים - מנהיגי שוורים. **נהר פפיתא** - הוא מקום נהר פפא. **אבוך כמאן** - מהנך תנאי סבירא ליה בעירוב, כר' יהודה או כר' מאיר, דקיימא לן בעירוב לכל אדם כדי מזונו, ואם בא לשער בעצמו - באיזו ישער, בשבת או בחול. **דאי כר' יהודה קשיא לי הא דאמרי אינשי רווחא לבסימא שכיח** - כלומר: המעיים מתרווחין לפנות מקום לדבר המתוק. **דבריהן** - דר' יוחנן בן ברוקא ור' שמעון. **צא מהן שליש לחנוני** - ר' יוחנן בן ברוקה לא הזכיר חצי קב ששיער לך אלא בככר הלקוח מן החנוני בפונדיון, והרי החנוני משתכר בחצי קב שלקח בפונדיון שליש, ומוכר שני שלישי חצי קב בפונדיון, ובהך שני שלישי אשמעינן ר' יוחנן דאיכא שתי סעודות - הרי בחצי קב שלש סעודות. **ציבי** - עצים לאפות, אין החנוני משתכר אלא שליש.

דף פגא

וחצי חצי חציה לטמא טומאת אוכלין - לר' יוחנן בן ברוקה כדאית ליה דהיינו כביצה חסר רביע - שהרי הוא שיער בככר של רובע קב, כדאמר מחצה שכר לחנוני, נמצא ככר בפונדיון רובע קב, והן שש ביצים חציה, שלש ביצים לבית המנוגע, וחצי חציה ביצה ומחצה - לפסול את הגוייה, ולטומאת אוכלין שלשה רביעי ביצה, ולר' שמעון ששיער בככר משלש לקב, ככר שלימה - שמנה ביצים, חציה ארבע, חצי חציה - שתים, חצי חצי חציה - ביצה. **דלא שו**

שעורייהו להדדי - לא הויא שיעור טומאת אוכלין חצי שיעור פסול גוייה מצומצם, אלא יש שאומרים פחות ויש שאומר יותר. **דתניא כמה שיעור חצי פרס** - לפסול את הגוייה. **חסר קימעא** - בביצים קטנים שיערוה, ואליבא דר' שמעון דאמר במתניתין שתי ביצים. **שיער רבי** - סאה אחת שהובאה לפניו, ומצא למנין קבין שבה יותר מעשרים וארבע ביצים לקב, דהיינו לככר של שלישית הקב יותר משמנה, וחציה יותר על ארבע וחצי חציה שתי ביצים ועוד אחד מעשרים בביצה לכל ביצה, דהיינו לחצי פרס אחד מעשר בביצה תוספת, ויש ששונין: אחד מארבעים בביצה, ומפרשי לשתי הביצים תוספת אחד מארבעים ותו לא - והמדקדק בלשון הזה אי אפשר להעמידו לקמן, ואני שניהן שמעתי. **כמוה וכקליפתה** - אלמא לא שוי לחצי שיעור דפסול גוייה, דאי לר' יהודה - חסר קימעא בעי מיהוי, ואי לר' יוסי - ביצה וקליפתה שוחקות בעי מיהוי, ואי לרבי - ועודות בעי דהיינו טפי. **בלא קליפתה** - נמי זוטר טפי אפילו מפלגי שיעוריה דחצי פרס דר' יהודה. **זו דברי ר' יהודה** - הך ברייתא דחצי פרס דלעיל. **ר' יוחנן בן ברוקה** - ואוקימנא אליביה דבככר של רובע הקב שש ביצים, שיעור לעירוב חציה - שלש, חצי חציה - ביצה ומחצה. **פשיטא** - דהא רב חסדא גופיה הכי אוקמא לעיל צא מהן מחצה לחנוני. **בוניוס** - שם האיש. **מודיא קונדסא** - שם הסאה. **זמן נאוסא** - מאותו מקום. **דמדברית** - שהן ששה קבין, וקיימא לן קב ארבעה לוגין, ולוג שש ביצים - הרי עשרים וארבע ביצים לקב, מאה ארבעים וארבע לסאה. **ואי דירושלמית** - דאמר לקמן דעודפת שתות על סאה שהיתה בימי משה, ושתות הביאו מבחוץ - דהיינו חמישית כשיעור הראשון, הרי ניתוספו עשרים על מאה, וניתוספו חמישית על ארבעים דהיינו שמנה, וביצה חסר חומש על ארבע - הרי תוספת עשרים ותשע חסר חומש, תנם על מאה ארבעים וארבע - הרי מאה שבעים ושלוש, ובהווא בציר חומשא לא דק. **ואי דציפורית** - דאמר לקמן יתירה על ירושלמית שתות מלבר. **מאתן ושבע הויין** - למאה עשרים תוספת לשבעים ארבע עשרה תוספת שהן חומש של שבעים שניתוסף עליה חלק חמישי שמתחילה, שהוא חלק ששי למדה הגדולה דהיינו שתות מלבר, כלומר על החמשה הביאו ששי מן החוץ, הרי תוספת שלשים וארבע, תנם על מאה שבעים ושלוש - הרי מאתים ושבע, ובתוספת של שלש הביצים חומשין לא דק, שהרי מחשבון הראשון חסר חומש, צא משלש אלה חומש - לא נשאר אפילו חצי ביצה. **אייתי חלתא שדי עלייהו** - בסאה זו שהובאה לפניו

היתה סאה ציפורית וחלתא, שכשיטלו חלתה תעמוד על סאה ושיעור חלה אחד מעשרים וארבע, כדאמר בפרק חלון שבין שתי חצירות עירובין (פא, א). **כמה הויין תמני** - שהן אחד מעשרים וארבעה במאה תשעים ושנים, ולא דק בחלתן של חמש עשרה ביצים הנותרין, ועולה ליותר מחצי ביצה. **אייתי ועודות דרבי** - ששיער ומצא לכל שתי ביצים של מדברית אחד מארבעים בביצה, כדאמר דהוי לשמנים ביצים ביצה, למאה וששים שתי ביצים, ולארבעים ושבע הנותרין יותר מחצי ביצה. **אי הכי טפי הוי להו** - ממאתן ושיבסר, ומשני: כיון דלא הוי ביצה לא חשיב ליה, כך שמעתי בלשון אחד, וקשיא לי בגוה: דאי דייקת בה שפיר - טפי מביצה הוי, שהרי בועודות של ארבעים ושבע ביצים שלא חשבת יש יותר מחצי ביצה, ובחלתן של חמש עשרה ביצים שלא חשבת יש יותר מחצי ביצה וגם למעלה בתוספת ציפורית על ירושלמית נשאר שני חומשין שלא דקדקנו בהן, ובלשון אחר שמעתי: אלא אייתי ועודות של רבי שדי עליהו, ודל חלתן מהכא, וכי פרכינן מאתן ושב הוו, אייתי ועודות דרבי אחת מעשרים לכל ביצה שדי עליהו, דהוו למאתן עשר ביעי הוו מאתן ושיבסר, אי הכי טפי להו ועודות דרבי אחד מעשרים לכל ביצה משבע ביצים, וגם שני חומשין שלא דקדקנו בהן, ומשני: כיון דלא הוי ביצה לא חשיב ליה. **שתות** - מלבר. **ושל ציפורית יתירה על ירושלמית שתות** - ירושלמית, ושתות מלבר. **תילתא** - דמאה ארבעים וארבע הוי ארבעים ושמנה. **ואילו עודפת** - דציפורית על מדברית ששים ושלוש, דהא סאה ציפורית מאתים ושבע, כדאמרן לעיל, ומדברית מאה ארבעים וארבע. **ואלא שליש ירושלמית** - קאמר. **שליש דידה כמה הוי חמישים ושמנה נכי תילתא** - דהא סאה ירושלמית מאה שבעים ושלוש, כדאמרין לעיל. **קרוב לשליש דידה** - דשליש דידה ששים ותשע, ועודפה ששים ושלוש. **ושליש דידה** - דהוא ששים ותשע קרוב הוא למחצה מדברית, דהוא שבעים ושתים. **בועודות דרבי** - כי משערת לה בועודות דאשכח בה רבי, דשיער בה מאתן ושיבסר והוי שליש דידהו שבעים ושתים ושליש ביצה, ויתירה על מחצה דמדברית שליש ביצה, דמחצה דמדברית שבעים ושתים.

דף פג.ב

כדי עיסותיכם - שאתם לשים במדבר, עומר לגולגולת, איפה שלשה סאין במנחות יליף לה בפרק התודה (עז, א), דכתיב (יחזקאל מה) האיפה והבת

תוכן אחד (להם) [יהיה] וכתוב (שם יחזקאל מ"ה) מעשר הבת מן הכור וכור שלשים סאין, מעשר דידיה כמה הוי - שלשה סאין, והעומר עשירית של שלש סאין שהן שמנה עשר קבין, שהן שבעים ושנים לוגין, עשירית דשבעים לוגין שבעה לוגין, עשירית של שני לוגין - חומש הלוג, והוא ביצה וחומשא, והיינו דקאמר שבעה רבעים ועוד, רבעים - רבעי הקב, דהיינו שבעה לוגין ועוד ביצה וחומשא. **שהן ששה ירושלמית** - שהרי ששה מדבריות נעשו חמשה ירושלמיות, נשאר לנו לוג מדברי וחומשו, דביצה וחומשא הוי חומש הלוג, ביצה חומש לחמש ביצים והחומש ביצה הוא תוספת לביצה הששית, הרי לוג וחומשו, והן נעשין לוג ירושלמי, שהרי ששה חומשין אלו נעשו חמשה. **הרי זה בריא** - שאוכל כל צרכו. **ומבורך** - שאינו אוכל יותר מדאי וכתוב (משלי יג) ובטן רשעים תחסר. **משנה. הכי גרסינן במתניתין: אנשי חצר ואנשי מרפסת כו' ולא עירבו אלו עם אלו אבל עירבו אלו לעצמן ואלו לעצמן** - מרפסת ארוכה היא, והרבה פתחי עליות פתוחין לה, וכולן יוצאין בסולם אחד לחצר, וממנה לרשות הרבים, ואף על פי כן אין אוסרין, הואיל וגבוה מרפסת עשרה, שלא הלכו בסולם אלא להקל, ואמרינן תורת מחיצה עליו ואינן אוסרין, כדאמרינן בכיצד מעברין עירובין (נט, ב) סולם תורת פתח עליו ותורת מחיצה עליו, והכל להקל, ומכל מקום שני רשויות הן ואין מוציאין מזו לזו. **כל שגבוה עשרה** - אם יש בחצר תל או עמוד גבוה עשרה סמוך למרפסת - רשות מרפסת שולטת בו, ומשתמשין הן בו, אבל לא בני חצר. **בסמוכה** - שהחוליא סמוכה למרפסת. **חוליית הבור** - קרקע שנטלו בחפירת הבור והקיפו בו פי הבור סביב. **גמרא. לזה בפתח ולזה בפתח** - שתי חצירות שלא עירבו יש רשות אחת סמוכה להן ונוחה לשתייהן להשתמש בה, כפתח זה שהוא נוח ליכנס. **היינו חלון שבין שתי חצירות** - כלומר: הא לא מיבעיא לן מאי דיניה אם אסור לשתייהן או מותר - דהיינו חלון שבין שתי חצירות, דתנן ביה: רצו - אחד מערבין, רצו - שנים מערבין, ואם לא עירבו ביחד - שניהם אסורים להשתמש בה, אם רשות של ארבעה היא, דאין רשות פחות מארבעה, ומנלן דאסורים בה - דהא גבי כותל שבין שתי חצירות תנן עירובין (עו, ב): היו בראשו פירות - אלו עולין מכאן ואוכלין וכן אלו, ובלבד שלא יורידו למטה, אלמא: כל היכא דשוי לתרוייהו - אסרי אהדדי, וגם ברשות נמוכה מעשרה אמרינן מקום שאין בו ארבעה על ארבעה מותר לבני רשות היחיד ולבני רשות הרבים לכתף עליו, דמקום פטור הוא, הא אית ביה

ארבעה - אסור לתרוייהו, כל זריקה - למעלה מעשרה טפחים, וכל שלשול - עמוק מעשרה טפחים, וכל תשמיש נוח דקרינן ליה פתח לא גבוה קרקעיתו עשרה טפחים ולא נמוך עשרה טפחים. **לזה בזריקה ולזה בזריקה** - כל רשות שהיא בין שתי רשויות וקשה תשמישה לשתיהן, לזה גבוה עשרה ולזה גבוה עשרה ואינן יכולים להשתמש אלא בזריקה - הא לא מיבעיא לי דהיינו כותל שבין שתי חצירות ואיסורן מפורש במשנה, דקתני: ובלבד שלא יורידו למטה אלמא אסורים עם שניהן. **היינו חריץ** - דהוי נמי אסור לתרוייהו, דהא הפסק רשות חשיב, וכיון דתשמישו שוה לשניהם - אסורין בו, דאמר רב עירובין (עז, א) חריץ שבין שתי חצירות, עמוק מזו עשרה ולזה שוה לארץ - נותנין אותו לזה ששוה לארץ, דהוה לזה תשמיש בנחת ולזה בקשה כו', שמעינן מינה דאי לשניהן בנחת או לשניהן בקשה - שניהן אסורין בו. **לזה בפתח ולזה בזריקה** - כגון שחצר זו נמוכה וחצר זו גבוהה, ותל ביניהם גבוה מזו עשר ולזו שוה לארץ. **היינו דרבה בר רב הונא** - בפרק חלון (שם עירובין דף ע"ז ע"א), דאמר: כותל שבין שתי חצירות, גבוה עשרה וצדו אחד שוה לארץ - נותנין אותו לזה ששוה לארץ. **לזה בפתח ולזה בשלשול** - כגון חצר גבוהה מן התל עשרה, דאינה משתמשת עליו בחול אלא בשלשול, וחברתה שוה לה. **היינו דרב שיזבי** - בפרק חלון (שם עירובין דף ע"ז ע"א). **לזה בשלשול ולזה בזריקה** - כגון חצר זו גבוהה מזה התל עשרה, וזו נמוכה ממנו עשרה. **מאי** - לשניהם בקשה הוא, והרי הן שוין בו ואוסרין זה על זה, דהא כל שלשול אמרינן דקשה הוא, או דילמא לגבי זריקה הוה שלשול תשמישו בנחת הוא, ומותר, וזה שבזריקה - אסור, אם לא עירבו אלו עם אלו אלא אלו לעצמן ואלו לעצמן.

דף פד.א

בני עלייה - דגביהי ממרפסת טובא, אבל דרך מרפסת זו עולין ויורדין, ותל שבחצר שהוא גבוה עשרה הוי נמוך מן העלייה עשרה, דהוי לזה בשלשול ולזה בזריקה, וקתני דבני עלייה מותרין בו. **הדרין במרפסת** - כגון שיש בה דיורין, דלדידהו הוי האי תל שבחצר שוה להן בתוך עשרה, או נמוך או גבוה מהם פחות מעשרה. **לזה בפתח ולזה בפתח הוא** - ותרוייהו בעי איתסורי ביה, דהא סתם מרפסת לא גביהה טובא. **אף לחצר** - כלומר: שתי הרשויות שולטות בו, ואוסרין זה על זה. **הכי נמי מסתברא** - דמאי לחצר - אף לחצר

קאמר, ובדיורי מרפסת עסקינן. **מדקתני סיפא מופלגת** - אפילו גבוה עשרה
הוי לחצר. **אי נימא** - דשרי ליה לאשתמושי. **אמאי** - נהי נמי דמאי מרפסת
בני עלייה רשותא דתרוייהו היא, דלשניהן תשמישו בקשה, לחצר בזריקת
גובה, ולעלייה בזריקה את משך ההפלגה ובשלשול את הנמוכות, ונהי
דלשמואל שלשול לגבי זריקת גובה נוח הוא, הכא דאיכא שלשול וזריקת
משך - שוין הן לזריקת גובה, ואמאי לחצר. **אלא** - על כרחך אף לחצר,
ואסורין, לרב נמי, דמתרץ לה בדיורי מרפסת מאי לחצר דקתני - אפחות
מכאן אף לחצר קאמר, ואסורין. **חוליית הבור** - או שיש בחצר סלע. **למרפסת**
- וקא סלקא דעתך לבני עלייה קאמר, וקשיא לרב. **תינח סלע** - דהוי לבני
מרפסת כפתח, שעל גביו הוי תשמיש דידיה, וגבוה שוה להן הוא. **אלא בור** -
שממלאים הימנו - תשמישתו - בשלשול הוא אפילו לבני מרפסת, שהרי
מקרקעיתו דולין, ושמע מינה: דהואיל ולבני חצר תשמישו בזריקה, שאין
יכולין למלאות אלא אם כן זורקין דלי למעלה מן החוליא - יהבינן לה לבני
מרפסת דבשלשול, כשמואל. **מלאה מים** - דהוי כפתח לבני מרפסת.
בדטיבלא - שהן מוקצין מחמת איסור טבל, ואסורין לטלטל. **דומיא דסלע** -
שאינו חסר. **ולמה לי למיתנא** - תרוייהו, הואיל ובדטיבלא מוקמת לה,
בשלמא אי אמרת בבור מים קאמר - איצטריך בור לאשמעינן, דאף על גב
דבשלשול הוא לבני מרפסת - אפילו הכי לגבי חצר דתשמישתיה בזריקה -
נחת חשיב ליה לשלשול דמרפסת, אלא השתא, דבור וסלע שניהן תשמישתם
על גבן - תרוייהו למה לי, ליתני סלע ולא ליתני בור הואיל וסוף סוף כדומיא
דסלע בעית לאוקמיה, נהי דבור בלא סלע לא מצי למתני - דאם כן הוה
אמינא בבור סתם קאמר - להכי אצטריך סלע, לגלויי עליה דבדטיבלא
עסקינן, אלא סלע בלא בור ליתני. **הכי גרסינן: צריכא דאי תנא סלע דליכא**
למיגזר כו' - ולא גרסינן: אי תנא בור אבל סלע לא, דהא בור בלא סלע לא
מצי למיתני, כדפרישית. **מתוקנין** - דשקלי מינייהו וחסרי, ואתו לידי שילשול.
ולא עירבו - אלו עם אלו. **בעשרה תחתונים** - בכותל הבית בחצר, אנשי חצר
משתמשין, דלדידהו כפתח, ולבני עלייה בשלשול. **בעשרה העליונים** - שהן
מתחת לעלייה, אנשי עלייה משתמשין - דסמוכין הן לבני עלייה, והוי לדידהו
כפתח, ולבני חצר בזריקה. **זיז** - הבולט חוץ לכותל למעלה מעשרה, קא
סלקא דעתין בעלייה גבוה טובא עסקינן, והאי למעלה - לאו מן הקרקע
מודד, אלא הכי קאמר: למעלה - מתחלת טפח עשירי, כשתמדוד מן העלייה

ולמטה עשרה - דהיינו כדקתני רישא: בעשרה עליונים אנשי עלייה משתמשין. **הא דביני ביני** - שבין עשרה עליונים לעשרה תחתונים, דהוי לחצר בזריקה ולעלייה בשלשול. **אסור** - לתרוייהו, כרב. **בכותל תשעה עשר עסקינן** - דליכא ביני, דכל למטה מעשרה דידיה - לחצר בפתח ולעלייה בשלשול, וכל למעלה מעשרה דידיה - לחצר בזריקה ולעלייה בפתח, ובכותל עשרים לא מצי לאוקמיה - דאם כך שמעינן מינה ראש טפח עשירי דלזה בשלשול ולזה בזריקה -אסור, דהא לא שרי תנא קמא אלא למעלה ולמטה, ובזיז רחב ארבעה עסקינן, דבציר מהכי לא הוה רשותא, ומקום פטור הוא, ובטיל להכא ולהכא.

דף פד.ב.

שתי גוזזטראות - מתניתין היא: גוזזטרא שהיא למעלה מן הים, שני זיזין בולטין מן העלייה שעל שפת הים, וקובעין נסרים מזה לזה, והיא גוזזטרא, ותנן: אין ממלאין ממנה בשבת, לפי שהגוזזטרא רשות היחיד שגבוה ורחבה הרבה, והים כרמלית, אלא אם כן עשו לה מחיצה עשרה, בין מלמעלה בין מלמטה, שחוקקין נקב ארבעה כעין פי בור, ועושין מחיצה סביבותיו למעלה או למטה, ומשלשל דלי וממלא, וחשיב כאילו פיות המחיצה יורדין וסותמין עד תהום, כדאמר בפרק קמא עירובין (יב, א): קל הוא שהקילו חכמים במים שמחיצה תלויה מתרת בהן, וכן - לא גרסינן. **שתי גוזזטראות זו למעלה מזו** - ואין מכוונות זו על זו, אלא משוכות זו מכנגד זו בתוך ארבעה, ועשו לעליונה הנקב והמחיצה, ולא עשו לתחתונה, ובשבת זורקין בני תחתונה דלי שלהן על מחיצות העליונה, ויורד לנקב, ומשלשל ומושך ועולה. **שתיהן אסורין** - למלאות, מפני שרשות שתיהן שולטות בו, וכגון שעשו אותה מחיצה בשותפות, כדמוקמינן לה בפירקין לקמן, אלמא: לזה בשלשול, לבני עליונה תשמיש מילוי זה בשלשול, שמשלשל לים, ולבני תחתונה בזריקה ושלשול, וקתני: שתיהן אסורות, וכל שכן לזה בשלשול ולזה בזריקה לחודה. **בבאין בני תחתונה** - ועולין בסולמות דרך עליונה למלאות, דלתרוייהו בשלשול. **כגון דקיימי בגו עשרה דהדדי** - שאין עליונה גבוהה מתחתונה עשרה, ואף על גב דאכתי לזה בקשה ולזה בנחת הוא, שיש מקצת זריקה עם השלשול, ואמר שמואל לעיל דכל תשמיש שהוא נחת לזה מזה נותנין אותו לנחת - לא תיקשי, דטעמא דהכא לאו משום תשמיש, אלא משום דכיון דבגו עשרה

דהדדי קיימין - אין רשות שלישית לזו בלא זו, ואפילו לזה בפתח ולזה בזריקה, שאין חלוק רשות ביניהן, וכי אמרינן רשות שלישית הסמוכה לשתים לזה בנחת ולזה בקשה ניתנת לזה בנחת - הני מילי היכא דשתי הרשויות חלוקות בגובה עשרה, כגון חצר ועלייה, וכגון שתי חצירות המובדלות עשרה בגובה קרקעיתן, או מחיצה עשרה ביניהן, או חריץ עשרה. **ולא מיבעיא קאמר** - כלומר: וכי תימא הואיל ובתוך עשרה קיימין, וטעמא משום דאין לזו רשות בלא זו, ולא לאשמעינן לזה בשלשול ולזה בזריקה נותנין אותו לזה שבשלשול - מה לי עשו לעליונה מה לי עשו לתחתונה. **לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא עשו לתחתונה ולא עשו לעליונה** - דאיכא לאוקומי טעמא דאיסורא משום תשמיש השוה, דהא סמוכות הן במשך הכותל בתוך ארבעה טפחים, כדמוקמינן לקמן עירובין [פח, א], וגובהה נמי בגו עשרה דהדדי. **אלא אפילו כו'** - דהוי לזה בשלשול, ולזה במקצת זריקה ושלשול. **ליתביה לזה שתשמישו בנחת** - כדשמואל, הואיל ומקצת קושי יש לזה מזה. **קא משמע לן דכיון כו' אסרן אהדדי** - בלא שום טעם תשמיש. **גג הסמוך לרשות הרבים** - שאינו מוקף חצר לכל צידיו אלא צידו אחד רשות הרבים וסתם גג גבוה עשרה. **צריך סולם קבוע** - מן העלייה לגג, להתירו לטלטל מן המרפסת לגג, דאי עביד ליה סולם - גלי דעתיה דסלקיה לגג מכח רשות הרבים, ואיהו ניחא ליה לאשתמושי ביה. **סולם עראי** - כיון דמסליק ליה כמאן דליתיה הוא. **מאי טעמא** - הא גג זה אינו לתשמיש בני רשות הרבים כלל. **לאו משום** - דבהכי עסקינן דלא גביהה מרפסת עשרה מרשות הרבים וממנה עולין לגג, ופחות מעשרה הוא לה, אלמא: אף על גב דמרפסת כפתח, ולבני רשות הרבים אינו ראוי, כיון דמרפסת ורשות הרבים בגו עשרה דהדדי קיימי - אסרי אהדדי, דאי לאו הכי - טעמא מאי נינהו, וכגון דמרפסת מגופפת היא למעלה, ופתחה בעשר אמות לרשות הרבים, דאי לאו מגופפת היא סביב, כיון דלא גביהה עשרה - כרמלית היא, וסולם לא מהני לה, דקא מטלטל מכרמלית לרשות היחיד. **בכומתא וסודרא** - שרגילין לתת עליו בחול כובעין ומעפורת ותשמיש נוחה והגון הוא להם למשאוי קל כזה, ואף על פי שאינו ראוי להם לכיתוף משאוי כבד, כדאמר ביציאות השבת (שבת ת, א): תשעה מזו לכתף, אבל עשרה לא הני מילי - למשאוי כבד, ומיהו, לכומתא וסודרא חזו, כשבני אדם עייפין בימות החמה נוטלין כובעיהן וסודרן מראשיהן עד שיפוח הרוח בהן הלכך אסרי עלייהו ואפילו לא קיימא מרפסת בגו עשרה, ולא דמו לרשות

שבין שתי חצירות לזו בפתח ולזו בזריקה - דחצר לאו תשמישתיה בהני כובעים קלים, אלא בכלים כבדים וכי גבוה כותל עשרה - לא חזי לתשמישתיה דחצר ונותנין אותו לזה שבפתח, אבל לבני רשות הרבים - חזי, ואית דמוקי להא דרב נחמן בגג פחות מעשרה, ואי אפשר, דאם כן הוי ליה כרמלית, דכל רשות שרחבה ארבעה ואינה גבוהה עשרה אצל רשות הרבים - כרמלית היא, וכיון דהכי הוא - סולם מאי מהני, ואני שמעתי: בגו עשרה דהדדי - שאינו רחוק מרשות הרבים עשרה, ואי אפשר לומר כן, שלא שיערו חכמים עשרה לשבת אלא בגובה, ולא שיערו ארבעה אלא במשך.

דף פה.א

בור שבין שתי חצירות - הפרודות זו מזו, ומפסיק ביניהן כעין מבוי קטן, ואין דיורין פתוחין לו, והבור באותו הפסק, מופלגת מכותל זה ארבעה כו' דאי לאו הכי דמופלג, הוי תשמישו בנחת, והוי כמו שהבור חציה בחצר זו וחציה בחצר זו שרשות שניהן שולטת בה, ותנן במתניתין: בור שבין שתי חצירות - אין ממלאין הימנה בשבת, שזה אוסר על זה עד שיערבו או עד שיעשו מחיצה תלויה בבור, כך השיב רבינו יצחק. **זה מוציא זיז כל שהוא** - מכתלו עד לבור, וממלא דרך חלונו, וכן זה, דכיון דמופלגת ארבעה - לא שלטי ביה לאסור זה על זה, ומשום שיהא רשות לשניהן במבוי נמי ליכא - שאין דיוריהן פתוחין לחצר לצאת ולבא ברגל, ואין תשמישתן בכך אלא דרך אויר, ובדין הוא דזיז נמי לא ליבעי, אלא משום היכר בעלמא שלא ישתמשו ברשות אחרת של שנים בלא עירוב - משום הכי מתקני הכא פורתא, ודכוותה אתמר במסכת שבת בפרק הזורק (ק, ב): ספינה, רב הונא אמר: מוציא הימנה זיז כל שהוא וממלא, ומוקמינן לה התם דאינו אלא היכר בעלמא דלא לייתי לטלטולי מכרמלית אחרת לרשות היחיד, ויס לגבי מילוי סבירא ליה דלאו כרמלית היא אלא קרקעיתא, אבל אוירא דמיא - מקום פטור הוא, דמיא כמאן דליתנהו דמו. **אפילו קניא** - דלא מינכר כולי האי - שרי. **והא דרב יהודה** - דבעי תיקון כל שהוא. **דשמואל היא** - משמואל רביה גמר לה דצריך תיקון קצת. **דאי דרב** - דהוה נמי רביה - מיניה לא גמר לה, דהא אין אדם אוסר על חבירו בתשמיש מופלג כזה שצריך לזרוק דלי באויר ארבעה טפחים, ואפילו קניא לא צריך. **ודשמואל מהיכא** - מאיזו מימרא דשמואל סלקא דעתיה דאביי למשמע דרב יהודה משמואל גמר לה, סלקא דעתך השתא דכי שמעה

אביי להא דרב יהודה - מילתא באנפי נפשיה שמעה: אמר רב יהודה בור שבין שתי חצירות מופלגת ארבעה מכאן ומכאן - זה מוציא קנה כל שהוא וממלא וכו', ולא שמעה בהדיא הא דשמואל דאי עלה דהא דשמואל דזיז כל שהוא שמעה אביי להא דר' יהודה - מאי תיבעי לן דשמואל מהיכא - הכא אשמעינן שמואל בהדיא דבעי תיקון. **צריך סולם קבוע** - ואי לא - בני רשות הרבים אסרי עליה דרך אויר שאין גג זה ראוי לתשמישן אלא אם כן זורקין עליו שום דבר, דסתם רשות הרבים איכא חפופי סמוך לכתלים, ומתרחקים על כרחן. **דילמא כדרב פפא** - שתשמיש גמור הוא להן בכומתא וסודרא. **אלא מהא כו'** - דאביי שמעה לדרב יהודה אמילתיה דשמואל, והכי קאמר אביי: הא דבעי ר' יהודה קניא - משמואל גמר לה דבעי תיקון, ואתא לאשמעינן דשמואל רביה לאו זיז דוקא אמר, דכיון דלא בעי זיז ארבעה, דהא זיז כל שהוא אמר - יליף רב יהודה מיניה דהוא הדין לקניא. **ודרב מהיכא** - שמעינן דאין אדם אוסר על חברו דרך אויר. **אלא בסמוכה** - שאין עליונה משוכה מכנגד התחתונה במשך הכותל ארבעה טפחים, ואף על גב דגבוהה ממנה עשרה, רב לטעמיה, דאמר: לזה בשלשול ולזה בזריקה - שניהן אסורין, דתשמיש דשלשול וזריקה חשיב תשמיש, אבל במופלגת מכנגדה ארבעה, כיון דאין לתחתונה כאן אלא תשמיש מופלג במשך - זהו אויר, ולא תשמיש הוא, לא מצינו לשון הפלגה בתלמוד בגבהה אלא במשכה, כדתנן במתניתין: במה דברים אמורים בסמוכה כו'. **שאני הכא** - דכיון דלזה בזריקת אויר וזריקת גובה ושלשול, ולזה בשלשול לחודיה שמשלשל דלי לים. **כלזה בפתח ולזה בזריקה דמי** - אבל גבי בור, דשניהן שוין בהפלגה - לעולם אימא לך דאסרי. **ושלש חורבות ביניהן** - מחיצות פרוצות זו לזו ואין בהן דיורין ואין להן בעלים, אלא בני הבתים האלו, ויש חלונות בבתים פתוחין לחורבה. **זה משתמש** - בחורבה הסמוכה לו דרך חלונות על ידי זריקה, הואיל ואין לו בה תשמיש גמור בחול, שאין לו בה פתח פתוח לה אלא חלון - אין פירצת המחיצה אוסרת, ומותר להשתמש בכולה, והוא אינו יכול להשתמש דרך חלון למרחוק אלא על ידי זריקה, וחבירו אינו אוסר עליו, ואף על פי שמשתמש בה בחול בזריקה, שזורק דרך אויר שלו בפירצה עד תוך חורבה זו - אינו אוסר על חבירו דרך אויר, שאין לו עליו תשמיש אלא על ידי אויר, אבל בסמוכה לחברו - לא ישתמש אפילו בזריקה, הואיל ויש לחברו בה תשמיש נוח בשלשול סמוך לחלונו.

דף פה.ב

ואמצעי אסור - לקמיה מפרש טעמא: דעבידא כחצובה, ושניהם הבתים סמוכים, ואף על גב דאיכא לאקשווי דבור דלעיל דמי לאמצעי, שהרי שני הבתים סמוכין לאויר המבוי, ואי משום שיש הפסק ארבעה בינו לכל אחד - הכא נמי איכא הפסק כל חלל חורבה האמצעית, וכולה אסורה לזה ולזה אפילו רחבה כמה אמות, וגבי חלל המבוי נמי ליסרו אהדדי, לא תיקשי, דאלו חורבה - משתמשין בה תשמישות הרבה, בין בסמוך בין ברחוק, אבל הכא, ליכא תשמיש אלא מילוי, וההוא על ידי הפלגת אויר ארבעה הוא. **אמר רב הכי** - בתמיה, דר' אלעזר סבר: מדאמר רב אמצעי אסור ואף על פי שיש הפסק אויר חורבה בינו ולבתים - שמע מינה: אדם אוסר על חברו דרך אויר סבירא ליה, וטעמא דסמוכין מותרין - משום דתשמישן קשה לחיצונים. **והאמר הוא דאמר כו'** - אלמא: אף על גב דשלשול נוח מזריקה, הואיל דאינו ממש לאחד מהן כפתח - לא שרינן ליה לחד מינייהו, והכא נמי, מאחר דאינו כפתח לא לזה ולא לזה, אף על גב דנחת לזה מזה - ליתסרו. **מי סברת דעבידי כי שורה** - זו אצל זו, שתהא החיצונה מפסקת בין הבית ולאמצעי, דתיסק אדעתך אדם אוסר דרך אויר סבירא לי, דתיקשי לך: סמוכין נמי ליתסרו. **לא דעבידי כחצובה** - ושלשתן סמוכין לבתים, האמצעי כנגד השתים כשלשה רגלי הקנקן, הלכך: הסמוכין מותרין - דאין אדם אוסר על חברו דרך אויר, והאמצעי אסור - דשניהן משתמשין בה בשלשול, ורשות שניהם היא, ואף - על גב דשתים הסמוכות פרוצות לאמצעי האוסר - לא אחמור רבנן במקום שאין לו תשמיש גמור שיהא אסור משום פרוץ. **לימא שמואל** - דאמר אדם אוסר על חברו דרך אויר. **לית ליה דרב דימי** - דהא מקום שאין בו ארבעה, כיון דלית ביה שיעור מקום - הנחה דידיה לאו הנחה היא, והרי הוא כאויר בעלמא, וקאמר מותר, בלא שום תיקון, ושמואל הוצאת זיז בעי. **רשויות דרבנן** - שניהן רשות היחיד, ואין אוסרין מזה לזה אלא מדרבנן. **מי אמר רב הכי** - זה משתמש בסמוך לו על ידי זריקה, ואין חבירו אוסר עליו דרך אויר. **שני בתים** - של אדם אחד אסור לזרוק ואף על גב דכי סגי - באויר רשות הרבים למעלה מעשרה קא סגי, וקאמר דאוסר עליו אוירן של בני רשות הרבים, אף על פי שאין להם כאן תשמיש. **דמידלי חד ומיתתי חד** - אחד גבוה ואחד נמוך, שמא יזרוק מן הנמוך לגבוה ולא יגיע, ויפול

לרשות הרבים, ולשמואל דאמר מותר - לא קשיא דידיה אדידיה, דאמר: אדם אוסר על חבירו דרך אויר דהא אמרינן: ברשויות דאורייתא שמואל מודי. **משנה. את עירובו** - עירובי חצירות. **והדר שם** - בבית שער שבחצר. **אינו אוסר** - על בעל חצר, ואין צריך ליתן את הפת - דלאו דירה היא. **והדר שם** - אם השאיל בעל הבית בית התבן שלו לאחר לדור שם - אוסר עליו בחצר, הואיל ופתוח לחצר. **אם יש שם תפיסת יד של בעל הבית** - שיש לבעל הבית מקום בדירתו של זה שנותן שם כליו להצניע. **אינו אוסר עליו** - דכל רשותא דחצר דידיה הוא, כאילו דר עמו בבית. **גמרא. חוץ מבית שער דיחיד** - דחצר של יחיד, ומתניתין בבית שער דחצר דרבים עסקינן. **עירוב משום דירה** - דמערב להו לבתי דירה כאילו כל בני הבתים דרין כאן הלכך אי לא חזי לדירה - לא מצי שרי, אבל שיתוף - לאו משום דירה הוא, דהא לא בתים שייכי ביה אלא חצירות, הלכך: לאו דירה בעינן אלא מקום המשתמר כגון חצר אבל אויר דמבוי לאו משתמר הוא. **תניא נמי הכי** - דמניחין בו שיתוף. **מסובין בבית** - משום עירוב. **מי מינטר** - לא גרסינן דטעמא לאו משום נטירותא הוא. **בבית שבחצר** - לאפוקי בית שבחצר אחרת. **בחצר שבמבוי** - לאפוקי חצר שאינה פתוחה לו. **(בונייס) בן בונייס** - עשיר הוה, ומשאיל בתים שבחצר לאחרים, והיו לו כלים בכולן, שמתוך עושרו היו לו כלים הרבה. **פנו מקום לבן מאה מנה** - כלומר מקום חשוב.

דף פ.א.

פנו מקום לבן מאתים מנה - כלומר: מקום חשוב יותר, בין גדולים לפי כבוד עשרו. **אביו של זה** - בונייס. **בכלים הללו** - בבגדים הללו, שאין נראה עשיר כל כך. **אימתי ישב עולם** - בזמן שיש בו עשירים, שגומלין ומזמנין מזונות לעניים, והם ינצרוהו. **מן** - לשון מזונות. **כגון יתד של מחרישה** - קבילייתא (יתד), היא תפיסת יד. **דבר הניטל בשבת** - אינו תפיסת יד, ואוסר, דאי בעי - שקיל ושדי ליה לבראי. **עששיות** - של ברזל חתיכות גדולות. **משנה. הרי זה אוסר** - דדירה בלא בעלים - שמה דירה. **אינו אוסר** - דלאו שמה דירה. ר' יוסי - נמי סבירא ליה לאו שמה דירה, מיהו, נכרי אוסר שמא יבא היום. **הסיע** - הסיח דירת ביתו מלבו. **גמרא. ודוקא בתו** - דעביד איניש דדייר אצל חתנו, אבל בנו - אין אדם מסיח דעתו מביתו לדור אצל כלתו, שמא תתקוטט ויצא. **כלבא** - זכר, כגון חתנו. **גורייתא** - נקבה, כגון כלתו. **משנה. בור שבין**

שתי חצירות - חציו בזו וחציו בזו. **אין ממלאין הימנו** - שזה ממלא מרשות חבירו אלא אם כן כו'. **בין מלמטה** - בגמרא מפרש. **בין מתוך אוגנו** - אף על פי שאינה נוגעת במים - קל הוא שהקילו חכמים במים, דאמר ביה גוד אחית למחיצה, ובלבד שתהא בתוך אוגן הבור, שתראה כהפסקה. **מן הכותל שביניהם** - שמפסקת בין החצירות ומפסקת על פני הבור, ואף על פי שאינה נכנסת לתוך אוגנו. **גמרא. למטה** - דקאמרי בית שמאי. **למטה ממש** - סמוך למים, ואין צריכין ראשי קנים ליגע במים. **למעלה** - דקאמרי בית הלל. **למעלה ממש** - סמוך משפתו מלמעלה אם ירצה - דיו בכך. **וזה וזה בבור** - אפילו לבית הלל צריך שתהא כל מחיצת עשרה מאוגן הבור ולפנים. **ורב יהודה אמר למטה** - דבית שמאי. **למטה מן המים** - שתהא המחיצה תחובה בקרקעית הבור. **למעלה** - דבית הלל. **למעלה מן המים** - ובהא מקילי, שאין קנים צריכין ליגע במים, אבל למעלה ממש - לא, מעלה דרב יהודה הוא מטה דרב הונא. **דעריבי מיא** - תחת המחיצה. **הא עריבי מיא** - על המחיצה, פעמים שהמים עמוקים מעשרה. **שיראו ראשי קנים** - העליונים. **ותו** - לרב יהודה נמי, אליבא דבית הלל דאמרי למעלה מן המים סמוך למים, אבל רחוק מן המים - לא. **מאי שנא למעלה ממש** - דהוא רחוק מן המים דלא - שאין מחיצת הפסק ניכרת במים, ועריבי מיא להדיא, למטה נמי, מאי הפסק איכא, הרי אין נוגעין במים. **שישקע ראשי הקנים** - התחתונים ובהא פליגי, דבית שמאי בעו מחיצה המפסקת עד התהום, ובית הלל בעו היכר מחיצה. **קורה ארבעה מתרת בחורבה** - קורה התחובה מחומה לחומה בחורבה, כדרך חורבות הנופלות, ונשארים בהן קורות ויש ברחבה ארבעה והיא מוטלת על רחבה - מותר לטלטל תחתיה, דאמר שני חודיה יורדין וסותמין, דסבר לה כר' ישמעאל בר' יוסי, דאמר עירובין [לקמן פו עמוד ב']: מחיצה תלויה מתרת ולית הלכתא כוותיה, ולהכי נקט ארבעה, דכי אמרת חודין יורדין וסותמין - יהא בין חלל המחיצות ארבעה, דמחיצה העשויה לפחות מחלל ארבעה - אינה מחיצה.

דף פ"ב.

מתרת במים - בבור שבין שתי חצירות, ונתונה על רחבה באמצע הבור למעלה. **לאידך גיסא** - תחת כל רוחב הקורה, חוץ לקורה, בחלק חבירו. **עריבי מיא** - ורב יהודה הפסק מחיצה בעי. **אלא קל הוא שהקילו חכמים**

במים - וליתא לדרב יהודה, אלא כדרב הונא דבית הלל למעלה ממש קאמרי, הכי גרסינן: אלא קל הוא כו'. **מחצה תלויה מתרת אף ביבשה** - הלכך, במים נמי אין צריך שתראה המחיצה עשויה בשביל המים ובתוך אוגני הבור. **המשלשל** - טריצי"ר בלעז (למשוך, לקלוע מקלעת). **מלמעלה למטה** - שהתחיל לארוג מחיצות הסוכה למעלה, ואורג ובא למטה. **גבוהות מן הארץ שלשה** - דגדיים בוקעים בה, הויא לה תלויה - ופסולה. **מלמטה למעלה** - שנוגעות בקרקע. **אם גבוהות עשרה טפחים כשירה** - ואף על פי שאינן מגיעות לסכך, והכא לא גרס גבוהות מן הארץ, אלא אם גבוהות עשרה טפחים. **כשם שמלמטה למעלה** - מכשרת ליה, ואף על גב דלא מטיא לסכך. **כך מלמעלה למטה** - די לה באריג עשרה, ואף על פי שאינה מגעת לארץ. **אבל שבת דאיסור סקילה** - אף על גב דברשויות דרבנן ליכא סקילה - כל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון. **ואם תאמר** - הואיל ור' יוסי לגבי שבת לית ליה מחיצה תלויה. **מעשה שנעשה בציפורי** - על ידי מחיצה תלויה, כדאמר לקמן. **על פי מי נעשה** - והלא ר' יוסי ראש של ציפורי הוה, ועל פיו היו עושין כולן, כדאמר בסנהדרין (לב, ב): אחר ר' יוסי לציפורי. **הכי גרסינן לא על פי ר' יוסי נעשה אלא על פי ר' ישמעאל בר ר' יוסי נעשה** - שכבר נפטר ר' יוסי, ולא גרסינן לא על פי רבי יהודה - דרבי יהודה לאו בציפורי הוה, ועוד: דלר' יהודה שרי, דהא רשויות דרבנן הוו, כדלקמן. **ולא הביאו ספר תורה** - לבית הכנסת, ובחצר אחרת הוה, והיו מביאין אותו דרך חצר שאינה מעורבת, ופרסו סדינין על גבי עמודין להיות מחיצה מפסקת אצל מחיצות החצר, מבית שהיה ספר תורה מונח בו ועד בית הכנסת, וכעין מבוי קטן כדי הילוך בין סדינים למחיצות החצר, ולא היו בני החצר אוסרים שם - שלא היה פתח פתוח לו אלא אותו פתח לבדו, והנך סדינים מחיצה תלויה הוואי. **הכל מודים** - ר' אלעזר ומחלוקתו שנחלקו בתוספת אהל עראי גבי פקק חלון, דאיכא למאן דאמר פוקקין בו, ואף על גב דמוסיף על אהל עראי הוא - מודים שאין עושין את כל האהל לכתחלה בשבת, בפרק כל הכלים (קכה, ב). **אמרו דבר אחד** - הקילו הרבה במים. **גוזזטרא** - שהיא למעלה מן היס. **שיש בה ארבע** - מרובעות, שהן עשרים וארבעה טפחים על עשרים וארבעה טפחים.

חוקק בה - נקב באמצעותה, ואפילו אין לה מחיצות סביב הויין לה עשרה טפחים הנשארים סביב הנקב לכל צד, ורואין אותן כאילו היו כפופין למטה כעין מחיצה תלויה על המים, ואמר נמי גוד אחית כאילו יורדות וסותמות עד המים והויין מים שכנגד הנקב רשות היחיד ובציר מהכי לא סגי דאין מחיצה פחות מעשרה גובה ואין מחיצה פחות מארבעה טפחים חלל שביניהם. **כוף** - רוחב הנסר שיהא כפוף למטה כמחיצה ואכתי הויא מחיצה תלויה ומבעי לן למימר תו גוד אחית. **אלא בימה של טבריא** - דהכי אמר לקמן, דלאנשי טבריא התיר. **אוגנים** - שפה גבוה דהויא כמחיצות סביב לה, דאיכא קצת הכירא דהיתר, דהא כרמלית מדרבנן היא, גזרה משום הוצאה מרשות היחיד לרשות הרבים, הואיל ויש לה קצת היתר, ואף על גב דאכתי כרמלית היא דהא קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה הוא, מיהו בתקנתא פורתא כי הא - סגי. **היתה סמוכה** - שהיתה כותל העליה על שפת המים, ואותו הנסר נתון על שני זיזין היוצאים מן הכותל, ושפת הנסר פחות משלשה סמוך לכותל - הויא לה האי כותל חדא מן המחיצות, והאזיר פחות משלשה שבינה ולכותל מהני לנקב ומוסיף עליו טפח, ומשהו פגם ברוחב הנסר על פני ארבעה לארכה להשלים הנקב לארבעה על ארבעה, וצריך להיות בה רוחב עוד עשרה טפחים למימר בהו כוף למחיצה שנייה כנגד הכותל - הרי אחד עשר רוחב ומשהו, וארכה ארבע אמות, להיות עשרה טפחים לשני ראשיה עד הנקב, דנימא כוף, וכשאתה כופף את שני הראשים, אף על פי שהנסר רחב אחד עשר ומשהו - אין מועיל למחיצות חלל הנקב אלא טפח ומשהו מזה וטפח ומשהו מזה, שהרי עשרה טפחים בולטין מן המחיצה האמצעית ולחוץ לצד המים שהרי המחיצה האמצעית כשכפפנו אותה נמצאת עומדת בשפת הפגם, ואין מחיצות הראשין נמשכין ממנה לצד הכותל אלא טפח ומשהו, והוא מצטרף עם פחות משלשה לבוד, והויא מחיצה ארבעה. **היתה זקופה** - לארכה, צריך שיהא ארכה עשרה ורחבה ששה ושני משהויין וזקופה רחבה כנגד הכותל מופלג ארבעה מן הכותל, וכוף שפת רחב טפח ומשהו לכאן לצד הכותל, והרי שפתה עכשיו בפחות משלשה סמוך לכותל והוא לבוד - הרי מחיצת ארבעה לכאן, ועוד כוף טפח ומשהו בשפת רחבה השני לצד הכותל - הרי טפח ומשהו מחיצה, ופחות משלשה לבוד - הרי מחיצת ארבעה מכאן, ומחיצה השלישית שכנגד הכותל רחבה ארבעה שלימין - הרי חלל ארבעה במחיצותיו, וגובהן עשרה, ופותח חלון בכותלו וממלא. **היתה עומדת בקרן**

זוית - ששני כתלים מחיצות - למים, ואינה צריכה אלא שתי מחיצות - צריך שיהא גובה ארכה כשהיא זקופה עשרה טפחים ורחבה שני טפחים ושני משהויין, ומעמידה זקופה שפת עוביה כנגד כותל האחד מופלג ממנו פחות משלשה והוא לבוד, נמצאת כאן מחיצה רחבה חמשה ומשהו, וכותל השני מכוון כנגד רחבה מופלג ממנו ארבעה, כוף טפח ומשהו היתירין על מדת רחבה, והטה אותם לצד כותל המופלג ארבעה - נמצאת שפת הנסר עומדת בפחות משלשה והוא לבוד, הרי שתי מחיצות של ארבעה. **ואלא הא דבעי ר' חנניא** - עשרים וארבעה על עשרים וארבעה היכי משכחת לה. **דעבידא כאסיתא** - שאין כותל סמוך לה, וקבועה על יתידות, וצריך להיות כל חללה וכל מחיצותיה ממנה, ונעשה כעין מדוכה, אסיתא - מורטי"ר (מכתשת). **משנה. אמת המים** - אפילו ברשות היחיד כרמלית היא. **עשו לה מחיצה** - בתוך אוגניה על פני רוחבה, שיהא ניכר שבשביל המים נעשית, ומחיצת החצר התלויה ועוברת על גבה אינה מועלת לה, ואף על גב דמחיצה תלויה מתרת במים - הני מילי היכא דנראית מחיצה שנעשית בשביל המים, כגון גזוזטרא דמתניתין, וכגון מחיצה שבתוך הבור. **של אבל** - שם העיר, והיתה עוברת בתוך החצירות וממלאין הימנה בחצירות, דמהניא לה מחיצת כותל בחצר תלויה עליה ור' יהודה לטעמיה, דפליג נמי במתניתין אבור. **שלא היתה כשיעור** - כרמלית, או בעומק עשרה או ברוחב ארבעה, שאין מים נעשין רשות לעצמן בפחות מעומק עשרה ברוחב ארבעה, ואם עוברת ברשות הרבים - הויין רשות הרבים, כדתנן בהזורק (שבת ק, ב): הזורק ארבע אמות בים פטור, דכרמלית היא ואם היה רקק מים ורשות הרבים מהלכת בו - חייב, דרשות הרבים הוא, וכמה הוא רקק מים - פחות מעשרה טפחים, אלמא: מים שאינן עמוקין עשרה אינם רשות לעצמן, וכי הוו נמי בחצר - הוו להו רשות היחיד. **גמרא. עשו לה בכניסה ולא עשו לה ביציאה** - לא מהני מידי, דהא מחוברת למים שחוץ לחצר ביציאתה, ונעשית הכל כרמלית, אבל כי עשו בכניסה וביציאה - אינה כרמלית דומה כמי שמתחלת בחצר זו. **שלא היתה עמוקה עשרה** - או לא היתה רחבה ארבעה דלא חשיב פחות מארבעה למיהוי רשותא לנפשיה. **בין החלונות** - למבוי או לחצר, ובתים מכאן ומכאן על שפתו, וחלונות פתוחין להן למלאות. **פחות משלשה** - מפרש ואזיל במאי קאמר. **במאי עסקינן** - האי שיעורא דשלשה וארבעה. **אי נימא ברוחב אמת המים** - דקאמר תנא קמא שלשה רוחב הויא כרמלית, ואין ממלאין ממנה

לרשות היחיד. **לימא כתנאי אמרה** - דהא רבנן בשלשה רוחב קרו לה כרמלית (ואין ממלאין ממנה ברשות היחיד). **אלא באגפיה ולהחליף** - דיש באמה שיעור כרמלית, והכא בשיש לה אגפים גבוהים, ומהני למיהוי הנך אגפים מקום פטור כי לית להו רוחב שלשה, ומשלשלין את הדלי ומניחו על אגפים, ומשם מחליפו לאמה וממלאהו וחוזר ומניחו על אגפים, ומשמחליפו לרשות היחיד, דהשתא מהני אגפים להחליף המשאוי מכרמלית לרשות היחיד, ומרשות היחיד לכרמלית, וקאמרי רבנן: דאי אית בהו רוחב שלשה - תו לא הוי מקום פטור אלא רשותא באנפי נפשיה, ולא בטיל להכא ולהכא. **והא כי אתא רב דימי גופיה אמר ובלבד שלא יחליפו** - דרך מקום פטור, דהא כיון דאמרינן מותר לאלו ולאלו לכתף עליו - מקום פטור חשיב ליה, וקאמר לא יחליפו. **התם רשויות דאורייתא** - רשות היחיד ורבים איסורא דאורייתא להוציא מזה לזה, אשתכח דמתעבדא איסורא דאורייתא דרך מקום פטור, אבל מכרמלית לרשות היחיד רשויות דרבנן, ומחליפין דרך מקום פטור, ואף על גב דחשיב רב דימי מקום פטור בפחות מארבעה, והכא קאמרי רבנן דשלשה לא הוי מקום פטור - ליכא למימר דהא שמעתא בתרייתא דרב דימי כתנאי אמרה, דאיכא למימר דגבי רשויות דאורייתא דחשיבי - הוי פחות מארבעה הסמוך להו בטל אצלן, אבל לגבי כרמלית - לא בטיל מכי הוי רוחב שלשה.

דף פזב.

והא ר' יוחנן ברשויות דרבנן - כגון שתי חצירות. **נמי אמר** - דלא יחליפו דרך מקום פטור, דקאמר: אלו מעלין מכאן לכותל ואלו מעלין מכאן, והוא הדין דמורידין, אבל לאחלופי לא, דאמר התם: ואזדא ר' יוחנן לטעמיה ומייתי עלה להא דרב דימי מקום שאין בו ארבעה על ארבעה בטל לאלו ולאלו ובלבד שלא יחליפו. **אויר שתי רשויות שולטת בו** - דכיון דלא הוי ארבעה על ארבעה לא הוי רשותא לנפשיה ושולטין שניהם ברוחבו. **ולא יזיז** - בראשו אפילו כמלא נימא, וכל שכן שלא יוריד הימנה כלום, ולא יעלה מן החצירות עליו כלום. **אלו מעלין כו'** - דבטיל לגבייהו לקולא. **ואזדא ר' יוחנן לטעמיה** - מסקנא דאתקפתא היא. **ההוא** - דאלו מעלין מכאן ואלו מעלין מכאן, דמשמע אבל לאחלופי לא. **זעירי אמרה** - משמיה דר' יוחנן, אבל לרב דימי אליבא דר' יוחנן - מותר להחליף. **ולזעירי קשיא הא** - דקתני לעיל פחות

משלשה משלשל דלי וממלא וליכא לאוקמא אלא באגפיה ולהחליף אלמא ברשויות דרבנן מחליפין דרך מקום פטור. **זעירי מוקי** - פלוגתייהו דרבן שמעון בן גמליאל ורבנן ברוחב אמת המים גופה, ואמרי רבנן דבשלשה מקריא כרמלית. **ודרב דימי** - דאמר אין כרמלית פחותה מארבעה תנאי היא. **ותיהוי כי חורי כרמלית** - האי אמה, אפילו לית בה שיעור כרמלית - ליתסר משום חורי כרמלית, כי היכי דאמרינן במסכת שבת (ז, ב) חורי רשות הרבים כרשות הרבים דמי, כגון כותל הסמוך לרשות הרבים ויש בו חור, וזרק ארבע אמות ונח שם - חייב דחשיבי ליה הנחה ברשות הרבים - הכי נמי, הואיל ויש בה שיעור כרמלית קודם שתכנס לעיר - השתא נמי תיתסר, דמכרמלית אתיא. **אין תורת חורין לכרמלית** - דלא אחמירו ביה רבנן כולי האי. **בסמוכה** - כגון חור שבכותל הסמוך לקרפף יותר מבית סאתים. **במופלגת** - שאין בה כשיעור אלא למרחק. **רבינא אמר** - האי שיעורא דשלשה וארבעה דרבנן ורבן שמעון בן גמליאל לא בשיעורא דאמה גופה ולא באגפיה, ולהחליף. **אלא דעבד לה ניפקי** - מוצאות. **אפומה** - בכניסה וביציאה, והתחיל המחיצה סמוך לאגפיה בתוך אוגניה מכאן ומכאן, ולא חיברה באמצע שיהו המים נכנסין ויוצאין דרך שם, ואמרי רבנן: דפחות משלשה - אמרינן לבוד, אבל שלשה - לא אמרינן לבוד, ואסור דפירצה היא. **ורבן שמעון לטעמיה** - דאמר בפרק קמא פחות מארבעה לבוד. **משנה. אלא אם כן עשו לה** - כל סביבותיו, או סביב הנקב ארבעה על ארבעה החקוק באמצעיתה, דגוד אחית אמר להכשיר, אף על פי שהיא תלויה, אבל כוף וגוד כחנניא בן עקביא - לא אמר. **בין מלמטה** - מחוברת לגזוזטרא מתחתיה. **זו למעלה מזו** - אפילו זו שלא כנגד זו, ובלבד שלא תהא מופלגת מכנגדה במשך הכותל ארבעה, כדאמר בגמרא. **שתיהן אסורות** - למלאות בנקב העליונה עד שיערבו והתחתונה בנקב שלה אין צריך לומר שהיא אסורה דהא מכרמלית לרשות היחיד קא ממלא. **גמרא. חוקק בה כו'** - ואין צריך בה מחיצה אחרת, דאמרינן כוף וגוד הואיל ויש עשרה לכל רוח לנקב. **ממלאין מים מגוזזטרא** - שיש בה ארבע אמות על ארבע אמות. **וטומנין** - פירותיהן בעצה פסולת קטנית ואף על פי שלקטו מן השדה בהשכמה והטל עליו אין מכשירין את הפירות כדמפרש לקמיה. **אלונטית** - בגד שמסתפגין בו כשיוצאין מבית המרחץ. **השכים** - קודם היום, להביא פסולת תבואה מן השדה להטמין בו פירות, אם לכך נתכוון להשכים, שרוצה ונוח לו בטל שעליו, והשכים עד שלא ייבש - הרי הוא

בכי יותר.

דף פ.ח.א.

אנשי טבריא - בעלי מאלכה היו. **מסתפג אדם** - ביום טוב, ובשבת אם רחץ בצונן מסתפג באלונטית, ואין חוששין שמא יסחוט. **לאולירין** - בלנין. **על אותו דבר** - סחיטה. **אף מביאה בידו** - ואין חוששין שמא ישכח ויסחוט. **לא שנו** - שמחיצה תלויה מתרת בגזוזטרא לרבנן, אלא למלאות. **אבל לשפוך** - שופכין בנקב למים - אסור, מפני שהנהר מוליך השופכין חוץ למחיצת הגזוזטרא. **מה בין זה לעוקה** - דתנן במתניתין: חצר שפחותה מארבע אמות - אין שופכין לתוכה מים בשבת אלא אם כן עשו לה עוקה, גומא, מחזקת סאתים, ותני עלה: אף על פי שנתמלאה העוקה מבעוד יום - שופכין לה מים בשבת, ואף על פי שהמים יוצאין הימנה לרשות הרבים. **התם תיימי מיא** - המים עשויין לכלות ולהבלע בקרקע, הלכך כי שפיד - אדעתא דליבלעו בדוכתייהו קא שפיד, ואי נפקי לבר - לאו מחשבתו להכי הוא, ולא נתקיימה מחשבתו ושרי, דאפילו איכוון - איסור ממש ליכא, דהא ברשות היחיד שפיד, אבל הכא - מידע ידיע דודאי נפקי ולא תיימי. **אפילו לשפוך נמי שרי** - דאיהו לא איכפת ליה דליפקו לבראי, אבל חצר הפחותה מארבע אמות - ניחא ליה דליפוק לבר שלא ילכלך את חצרו, הלכך בעי עוקה, דבעוקה ניחא ליה דליבלעו. **בסמוכה** - שאינה רחוקה מתחתונה במשך הכותל ארבעה טפחים, ואני שמעת: שאינה גבוהה ממנה עשרה, ולא מצינו לשון הפלגה בתלמוד בגובה אלא במשך, כדתנן במתניתין: באנשי חצר ומרפסת, ועוד: לרב, מה לי גבוהה או נמוכה, הא איהו דאמר עירובין (פג, ב): לזה בשלשול ולזה בזריקה - שניהם אסורין, ועוד, מהא מתניתא מותבינן תיובתא לשמואל בפירקין לעיל עירובין [פד, ב], ואי רב גופיה כדקיימן בגו עשרה דהדדי אוקמה, היכי מותיב לה, ואביי דתרצה כגון דקיימן בגו עשרה דהדדי - מאי חדושיה. **עליונה מותרת** - כדאמרינן דאין תשמיש לתחתונה בעליונה אלא דרך אויר זריקת משך ארבעה טפחים, ורב לטעמיה, דאמר: אין אדם אוסר על חבירו דרך אויר. **יש גזל בשבת וחורבה מחזיר לבעלים** - השתא סלקא דעתך דהכי קאמר: מותר לגזול בשבת רשויות, ולהשתמש בה בחורבתו של חבירו הסמוכה לו, כי היכי דרגיל בה בחול, הואיל וסתם חורבה אין הבעלים משתמשין בה כל כך, קני לה האי בגזלתו כשאר גזלנים, ונעשית רשותו,

וחורבה מחזיר לבעלים משמע על כרחו איסור שבת מחזירה לבעלים, וצריך להחזירה ואין קנויה לו אלמא אסור להשתמש בה. **יש דין גזל** - דין השבת גזלה נוהג ברשות של שבת דחורבה מחזיר הגזילה לבעלים, ואוסר להשתמש בה. **אמאי אוסרת** - הא רשותא דעליונה היא, ותחתונה זו שלא כדין משתמשת בה בחול, ואפילו הכי, כיון דרגילה בה - אסרה עלה. **שעשו** - אותה מחיצה של עליונה בשותפות. **אי הכי כי עשו** - בני תחתונה לתחתונה, אם יש להם שותפות בעליונה - נמי אסרי עלה. **גלויי גליא דעתה** - תחתונה לעליונה דסלקה נפשה בשבת מינה, דהא מחיצה זו אינה נעשית אלא להיתר שבת. **משנה. אין שופכין לתוכה מים כו'** - מפרש לה בגמרא. **עוקא** - גומא. **סאתים** - בגמרא מפרש טעמא דשעורא. **מן הנקב ולמטה** - שמחזיק סאתים החלל שלה. **בין מבפנים** - בין שעשה לעוקה בתוך החצר, בין שעשאה ברשות הרבים סמוך לחצר. **אלא שמבחוץ צריך לקמור** - לכסות פיה בנסרים שיפלו המים מידיו לתוך מקום פטור. **ביב** - חריץ העשוי לקלח שופכין שבחצר לרשות הרבים. **שהוא קמור במשך ארבע אמות ברשות הרבים** - קים לן בארבע אמות יש שיעור ליבלע בהם סאתים מים שאדם עשוי להסתפק בכל יום. **שופכין לתוכו** - דתיימי - מיא, ואי נמי לא תיימי, דיש בו מים מבעוד יום, כיון דרוב ימות השנה עשוין ליבלע - הכי נמי כי נפקי לבראי לאו להכי איכוון, וכיון דלא נתקיימה מחשבתו - שרי דאפילו מתכוין לאו איסורא דאורייתא איכא הכא, דהא לאו ברשות הרבים זריק להו איהו גופיה, אלא מאיליהו יוצאין הלכך כי לא מיכוין שרי לכתחלה. **לא ישפוך על פי הביב** - כלומר: בתוך החריץ, ואף על פי שיש אורך מכאן עד יציאתו מאה אמה, ויכולין ליבלע, כיון דבגופיה קא שפיך - מקלחי להדיא ובכח לרשות הרבים, והרואה אומר ששופכן סמוך ליציאתו, ובעי דליפקו, כדאמר בגמרא: גזרה שמא יאמרו צנורו של פלוני מקלח מים בשבת. **דיוטאות** - עליות, וחצר פחותה מארבע אמות לפניהם, ששופכין בה מימיהם. **מקצתם** - בני האחת עשו עוקה בחצר, ובני האחת לא עשו. **גמרא. מאי טעמא** - אחצר פחותה מארבע אמות קאי, דמשמע: הא ארבע אמות - שרי. **אדם רוצה לזלפן** - שראויה היא לזלף, להרביץ עפרה, שלא יעלה אבקה, דבימות החמה מוקמינן לה למתניתין לקמן בברייתא, וכיון דרוצה לזלפן - אי נמי שפיך להו ונפקי, לא מתקיימא מחשבתו.

פחות מארבע - אינו ראוי לזלף ושופכן, וכי נפקי, מקיימא מחשבתו, וגזור רבנן עליה דילמא אתי למישרי זריקה בהדיא לרשות הרבים. **תיימי** - מיא בארבע אמות ראוין ליבלע סאתים, הלכך, אי נמי נפקי לבר - לא מקיימא מחשבתו. **דאריך וקטין** - כגון שישנה שמונה אמות על שתיים, דאיכא קרקע כשיעור ארבע מרובעות, ויש מקום להבלע סאתים, אבל לזלף אינה ראויה, (לרב) (מסורת הש"ס: [לרבה]) אסור לשפוך בלא עוקה, לר' זירא לא בעי עוקה, ובין למר ובין למר, ארבע אמות דמתניתין באורך וברוחב משמע, דאי לא יהיב שיעורא נמי לפותיא - אין כאן שיעור מפורש כלום, ומשמע אפילו רחבה משהו, וליכא לאוקומי בה טעמא. **תנן החצר ואכסדרה מצטרפין לארבע אמות** - לפוטרה מן העוקה, קא סלקא דעתך באכסדרה העומדת חוץ לחצר כנגד אחד מן המקצועות, ומצטרפת להשלים השיעור, אלמא טעמא כדי שיהא שם שיעור לבליעת המים הוא, דהא הכא לאו ארבע מרובעות נינהו דליתחזו לזלף. **באכסדרה מהלכת על פני כל החצר** - כגון חצר ארבע על שתיים, ואכסדרה מהלכת על פני כולה להשלים ארבע על ארבע. **ארבע אמות על ארבע אמות** - גרס בברייתא, אלמא מרובעות בעינן. **הא מני רבנן היא** - דלא שרו ליה משום שיעור מקום בליעת המים כדתנן במתניתין: אפילו ביב מאה אמה לא ישפוך לתוכו, אלא על הגג או על החצר, אלמא: טעמא דידהו משום זילוף הוא, וגבי ביב מגלי דעתיה דקא שפיק דלאו בר זילוף הוא, ורישא דמתניתין ר' אליעזר בן יעקב היא, דאמר: טעמא משום שיעור מקום לבליעה, כדתנן: ביב שהוא קמור ארבע אמות. **ומאי דוחקיה דר' זירא** - לפרושי מתניתין משום דתיימי מיא, ושרי ליה באריך וקטין, ומיבעי ליה לאוקומי כר' אליעזר, לוקמה דבעיא ארבע אמות מרובעות, ומשום זילוף, וכרבנן. **שהיא פחותה** - משמע שחסר שיעורה, הא יש בה שיעור ארבע אמות על ארבע אמות - לא שנא בריבוע, ולא שנא באריך וקטין - שרי. **ליתני חצר שאינה ארבע על ארבע אמות** - דמשמע שאינה עשויה בריבוע זה, ואפילו יש בה כשיעור. **מתניתא** - דקתני לרבנן אבל שופך הוא על הגג והן יורדין לביב, כלומר לצנור החקוק בו. **דלא כחנניא** - דלדידיה, בחצר שרי בגג אסור, גגין שלהן לא היו משופעין, אלא חלקין כעין עליות שלנו, וטחין אותן בטיח מעזיבה וחוקקין צנורות לקלח גשמים, ושופכין השופכין שם. **במה דברים אמורים** - דצריך עוקה. **שיבלעו במקומן** - ולא איכפת ליה דליפקו, דבלאו

הכי חצרו מטונפת ועומדת מפני הגשמים. **אמר ליה אביי והרי שופכין** - הנשפכין לו לביב ארוך מאה אמה, שיש בו שיעור להיבלע בו, וקא אמרו רבנן במתניתין: לא ישפוך, להנך דביב קרי שופכין סתמא, ולהנך דחצר קרי מים, לפי שפעמים הוא מזלפן. **התם** - בימות הגשמים למאי ניחוש, אי משום דניחא ליה דניפקו משום קלקול חצרו. **הא מקלקלא וקיימא** - בגשמים. **אי משום שלא יאמרו** - ואתי למעבד בימות החמה, אי נמי אתי למימר שרי לזרוק בהדיא לרשות הרבים, דמה לי בצנור ומה לי ברשות הרבים ממש האי נמי להכי מתכוון - להא ליכא למיחש, דסתם צנורות בימות הגשמים מקלחין הן, ואמרו מי גשמים נינהו, אבל גבי ביב בימות החמה, אף על גב דיש בו שיעור, ואדם רוצה שיבלעו במקומן - איכא למיחש שמא יאמרו. **מחזיק סאה** - עוקה, נותנין לו רשות להסתפק ולשפוך סאה, והאי דקאמרי לעיל שופך ושונה ואינו נמנע - סבירא ליה לר' נחמן בעוקה קטנה, ושיעור מדתה קאמר תנא דברייתא דשרי. **התם למאי ניחוש לה** - אי נמי אתי למיתב סאתים - לא איכפת לן, דהא הוא גופיה לא יליף מינה חורבה, למימר כי היכי דשרי ליה לשפוך בעוקה זו כדי לצאת לחוץ, הכי נמי שרי למשדינהו לבראי - דהא לא מקיימא מחשבתו, ולא ניחא ליה דליפקו מיא, דהא חצרו מקלקלא וקיימא. **ואי משום שמא יאמרו** - הרואים, הרי צנורו של פלוני כו', וסבורין שהוא מתכוון לכך. **סתם צנורות כו'** - ומיהו, לכתחלה לא שרינן ליה טפי משיעורא. **אמר אביי הלכך** - כיון דליכא למיחש למידי. **אפילו כור וכוריים** - קא שרי תנא דברייתא. **ואפילו עירבו** - שתי העליות, דליכא למיחש אי שרי להו להני על ידי עוקא דהנך, אתי לאפוקי מאני מן הבתים ולהורידן לחצר בהדיא עד שפת העוקה ברגליהם, וקא מטלטל בחצר דלא מיערב - אפילו הכי אסור. **משום נפישא דמיא** - דיש כאן ארבע סאים לשני בתים. **גיסטרא** - כלי חרס שנסדק, ונתנו שם חציו לקבל המים, להכי נקט גיסטרא, דלא חזיא לתשמישא אחרינא. **בריכה** - חריץ רחב, כעין ביבר שעושין לדגים. **עריבה** - ספינה קטנה.

דף פט.א

הכי גרסינן: דלמא אתי לאפוקי מיא במאני דבתים להכא - לשפת העוקה לשפוך לתוכה. **הדרן עלך כיצד משתתפין**. **משנה**. **כל גגות העיר רשות אחת** - ואף על פי שדיורין חלוקין למטה לשני בני אדם, הגגות שאין תשמישן

תדיר - אין בהם חילוק רשות, וכלים ששבתו בגג זה מותרין להוציאם לזה. **ובלבד שלא יהא גג גבוה** - מחבירו עשרה, דאם חלוק מהן בגובה עשרה - אסור לטלטל ממנו לגגין, וטעמא מפרש בגמרא. **וחכמים אומרים כל אחד ואחד רשות לעצמו** - ואם לא עירבו דיורין של מטה - אסור לטלטל מזה לזה. ר' שמעון - מיקל מכולם, ואמר: חצירות וגגות וקרפיפות שאינן יותר מבית סאתים, הואיל וכולם אין תשמישן מיוחד ותדיר - רשות אחת הן, ומטלטלין מזה לזה, אפילו מחצר של רבים לחצר רבים בלא עירוב, ולית ליה לר' שמעון עירובי חצירות אלא משום היתר כלי הבית. **לכלים ששבתו בתוכן** - כלים ששבתו באחד מהן, מוציאין אותן מזה לזה. **אבל לא לכלים ששבתו בתוך הבית** - והביאום לחצירן על ידי שעירבו בני החצר, אסור להוציאן מחצירו לחצר אחרת, אם לא עירבו שתי החצירות יחד. **גמרא. כל מקום שאתה מוצא שתי רשויות** - שעומדת כל אחת לבדה. **והן רשות אחת** - שם אחת להן, ששתיהן רשות היחיד. **כגון עמוד** - גבוה עשרה בחצר. **אסור לכתף עליו** - מן החצר, ואף על פי שרשות חצר עולה עד לרקיע. **גזירה משום תל גבוה עשרה** - ברשות הרבים, דהוה רשות היחיד, דלא ליתי לכתופי עליה. **אמת הריחים** - כל בנין העמדת הריחים מקום מושבן קרי ליה אמת הריחים. **הואיל ואדם קובע להן מקום** - דדמו לתל. **ואמר רב יהודה** - לקמן בפירקין. **כשתימצי לומר** - כשתדקדק בדבריהם תמצא כן. **חצירות רשות לעצמן** - ומטלטלין מחצר של רבים לחצר של רבים בלא עירוב, וכן של יחיד דכי היכי דאמר ר' מאיר גגות רשות אחת הן - שמעינן מינה דחצירות נמי רשות אחת, שהרי אין תשמישן מיוחד כבתים, ודמו לגגין, אבל מגג לחצר - לא, כדקתני: **ובלבד שלא יהא גג גבוה מחבירו עשרה**, וכל שכן מגג לחצר. **מאי לאו** - הא דקאמרינן חצירות רשות לעצמן - דשרי לטלטולי דרך כותל, ולא גזר משום תל, אלמא: **גג גבוה ונמוך טעמא אחרינא הוא**, וקרפף אם יש יותר מבית סאתים (הן) מטלטלין מזה לזה תוך ארבע, ואי של בית סאתים - מטלטלין טלטול גמור, אבל מהן לחצירות - לא, דלא דמו לחצירות, דחצירות רשות שותפות, וקרפף רשות היחיד. **רב אמר אין מטלטלין** - לרבנן, בגג הסמוך לחבירו. **אלא בארבע אמות** - דכיון דלרבנן כל אחד רשות לעצמו, והן פרוצין זה לזה - אוסרין זה על זה, דהוה ליה רשות פרוצה במלואה למקום האסור לה. **מותר לטלטל בכולו** - שמחיצות המבדילות למטה מן הדיורין אמרינן גוד אסקינהו למעלה, ויפרידו ביניהן. **במחיצות הניכרות** - שאין הבתים

מחוברין, ויש אויר ביניהם, ומחיצות הבתים נראין לעומדין על הגג כשמסתכלין תחת רגליהם. **כולי עלמא לא פליגי** - דאמרינן בהו גוד אסיק, דדמו לעמוד ברשות הרבים דהוי רשות היחיד משום גוד אסיק - משוך והעלה. **כי פליגי בשאין המחיצות ניכרות** - שהגגין מחוברין יחד, ומכסין המחיצות שבין הדיורין. **לא אמרינן גוד אסיק** - בכי האי גוונא.

דף פטב.

רשות לעצמו - קא סלקא דעתך: כל אחד יטלטל בגגו משמע. **והני דבי שמואל תנו** - אית מתניתא בידייהו דמותבי מינה תיובתא לדבי רב, דקתני: אין להן לכל אחד אלא גגו, דמשמע דלא יטלטלו אלא בגגו, הא בגגו - יטלטלו. **לא שמיע לי הא שמעתא** - דשמואל, דנימא גוד אסיק במחיצות כי הני, שאין ניכרות. **גג גדול סמוך לקטן** - גדול עודף עליו לכאן ולכאן. **הגדול מותר** - לטלטל בו דיורין שבו, ואפילו לרב, דהא מחיצות של מטה שישנן בעודפו לכאן ולכאן - מחיצות הניכרות הן, וגוד אסקינהו, ואית להו גיפופי, והך פירצה שכנגד הקטן - פתחא הוי לגדול, ואין קטן אוסר עליו, דהוי כשתי חצירות ופתח ביניהם. **אבל קטן אסור** - דלדידיה הוי מלואו, ולא פתחא הוא, ואסרי עליה בני גדול. **שיש דיורין על זה ועל זה** - שעוברין כל שעה מזה לזה, הלכך ליכא למימר גוד אסיק במחיצה התחתונה שביניהם, מפני שנדרסת היא. **אבל אין בהן דיורים** - אמרינן בה גוד אסיק, ומותר אף הקטן, אלמא: אף במחיצה שאינה ניכרת אית ליה לשמואל גוד אסיק, דאי לאו דמחוברין הן - אין דריסה מזה לזה. **שיש מחיצה על זה ועל זה** - כל סביבותיהן, חוץ מכנגד חבורן, דהשתא - מישתרי גדול בגיפופי. **אבל אין מחיצה לא לכאן ולא לכאן שניהן אסורין** - דקטן נמי אסר אגדול, דהואיל ולא הוו גיפופי ממש אלא על ידי גוד אסיק, לא הוו גיפופי לשווייה פתחא לגביה, דפתחא דמינכר בעינן, וכהאי גוונא לא עבדי אינשי. **אי אמרי לכו דיורין** - אם הזכרתי לכם שום דירה בדבר, כך אמרתי לכם, רב יוסף חלה ושכח תלמודו. **לא שנו** - דקטן אסור, בין לדיורי קטן בין לדיורי גדול - אלא שיש מחיצה ראויה לדירה, כלומר: מחיצה קבוע וקיימא, דתרוייהו גלו דעתייהו דבעו אשתמושי כל חד בדידיה, הלכך, גדול מותר בשלו - דפתחא הוא, ולא אסר קטן עלייהו, וקטן אסור לשניהם משום דנפרץ במלואו לגדול, ואסרי עליה בני גדול, ולדידהו נמי לא מישתרי, דכיון דעבד ליה מריה מחיצה

קבועה - לא סליק נפשיה מיניה, ולא אחלי לגבייהו. **סלוקי סליקו נפשייהו** - בני קטן מגגו, ואחליה לבני גדול. **הותר בכל הגגין** - ואפילו לרבנן, דכיון דאינהו לא עביד סולם - סליקו נפשייהו ואחלינהו לגביה. **בנה עלייה** - והקיף כל גגו מחיצות לעלייה. **דקה** - פתח קטן פתוח לצד הגגין. **הותר בכולן** - דגלי דעתיה דקא מחזיק בהו, והם לא הקפידו לעשות כן - אחלינהו לגביה. **פעמים שהדקה לאיסור** - ואפילו לר' מאיר, דמשוי כל הגגות רשות אחת אסור בהן. **דעבדה להדי תרביציה** - שפתח לצד גינתו, ומחיצה של צד הגגין הניח סתומה.

דף צא.

לנטורי תרביצא עבידא - וסילק עצמו מן הגגין. **שתי אמות בגג זה** - כרב סבירא ליה דאמר: גג שבין הגגין אין מטלטלין בו אלא בארבע, דאסרי אהדדי. **מהו** - לטלטל מאחת מהן לעמוד העומד ברשות הרבים סמוך לו, גבוה עשרה ורחב ארבעה. **כרמלית ורשות היחיד קא מיבעיא ליה** - בתמיה כלומר, פשיטא דאסיר, דהא גג כרמלית הוא כדאמרת אין מטלטלין בו אלא בארבעה, ועמוד רשות היחיד. **ורמי בר חמא אגב חורפיה כו'** - התלמוד קאמר: **ורמי בר חמא נמי ודאי לא איבעי ליה למיבעי הכי**, אלא אגב חורפיה מיהר בשאילתו, ולא עיין בה יפה. **והכי הוא דמיבעיא ליה שתי אמות בגג** - שבין הגגין. **ושתי אמות באכסדרה** - של בעלים אחרים, על גבי תקרה של אכסדרה יותר מבית סאתים, ואין לה מחיצה ואין לה פי תקרה דנימא יורד וסותם, דעבידא כי אורזילא, בשפוע כגגין שלנו, וכדאמרן בעושין פסין עירובין (כה, ב) דהשתא הויא לה נמי כרמלית, מהו לטלטל מזה לזה. **חדא רשותא הוא** - ואף על פי שאינן של איש אחד - אין בהם חלוק רשותא, ואפילו לרבנן, דלא דמו לשני גגין, דהתם איכא דיורין למטה בשניהם, ויש לומר כשם שיש חלוק רשות למטה בבתיים - כך יש חלוק למעלה, דחלוק למטה סליק ואזיל לעיל, אבל באכסדרה - ליכא למימר הכי. **או דילמא כיון דמגג לגג אסיר** - טעמייהו דרבנן משום דקפדי אשינוי בעלים הוא, ומגג לאכסדרה נמי. **בחורבה** - של אחרים, ופרוצה לרשות הרבים דהויא נמי כרמלית כגג בין הגגין. **לאו היינו דרמי** - מה בין חורבה לאכסדרה. **וכי מאחר אתאי ונצאי** - מפי אחר באתי וחלקתי, בשאלה ששאלה אחר באתי לקנתר, בתמיה. **מאי קא מיבעיא ליה** - הא לא דמי לגג, ואסיר. **אם תימצי לומר**

קאמר - כלומר: לא פשיטא לרב ביבי דתיהוי חורבה חזיא לדירה, ולא פשיטא ליה נמי דתיהוי כי אכסדרה, דהא עדיפא מינה פורתא, ובא להוסיף על שאילתו של רמי בר חמא על ידי אם תמצי לומר, והכי קאמר: אם פשיטא לרמי בר חמא דשרי, הכא מאי, התם הוא דאכסדרה לא חזיא מידי לדירה, אבל חורבה חזיא לדירה בתיקון מועט, או דילמא כו'. **גגין השוין** - שאין בהן גג גבוה מחבירו עשרה, ויש הרבה סמוכין יחד. **לר' מאיר** - דמשוי להו כולהו חדא רשותא, ולא אסרי אהדדי. **וגג יחידי לרבנן** - שאינו סמוך לאחרים, דאפילו לרבנן ליכא דליסר עליה. **ושמואל אמר אין מטלטלין בו אלא בארבע** - והא דקאמר ר' מאיר רשות אחת הן לטלטל שתי אמות בזה ושתי אמות בזה, וטעמייהו דרב ושמואל מפרשא ואזלא. **קשיא דרב אדרב** - דאמר רב לעיל עירובין (פט, א) בגגין השוין לרבנן דאסרי אהדדי, אלמא: לא אמר גוד אסיק מחיצות שביניהם להיות מובדלת, הכי נמי בגגין השוין לר' מאיר, נהי נמי דהאי לא אסר אחבריה, דחדא רשותא משוי להו, מיהו בני רשות הרבים העוברת לפניהם ולאחריהם ולצידי החיצונות אמאי לא אסרי עלייהו, הא ליכא מחיצות לגגין, ומחיצות תחתונות אמר רב דלא מהני להו, וכן בגג יחידי לרבנן, ליתסרו עליה בני רשות הרבים וחצירות שסביבותיו, ומשני: התם בין גג לא אמרינן גוד אסיק, דלא מינכרן מחיצתא שהן מכוסות בגגין, הלכך, כיון דאמרו רבנן יש חלוק רשויות למעלה, וגוד אסיק נמי בכי הני לא אמרי - הרי הן פרוצים כל אחד לרשות האסורה לו, לפיכך אסור לטלטל בו. **אבל הכא מחיצות מינכרן** - וקאמרינן בהו גוד אסיק, הלכך: לר' מאיר דמשוי להו חדא רשותא - ליכא דליסר, דהא מחיצות חיצונות אית להו, והוו כולהו כחד גג מוקף מחיצות, וכן גג יחידי לרבנן. **הכי גרסינן: התם לא מינכרא מחיצתא הכא מינכרא מחיצתא. התם ליכא יותר מבית סאתים** - כיון דאית ליה לשמואל גוד אסיק אף במחיצות שבינתים, ואף על פי שאינן ניכרים, ופלוגתייהו קמייתא אליבא דרבנן היא, דמשוו לכל חד רשותא באנפי נפשיה - הוי כל גג וגג מוקף בפני עצמו, ובכל חדא ליכא יותר מבית סאתים, אבל הכא, דפלגינן אליבא דר' מאיר דמשוי לכולהו כחד, וכולן ניתרין במחיצות חיצונות - יש כאן יותר מבית סאתים, והיקף זה דגוד אסיק אינו היקף לדירה, דהנך מחיצות של מטה אף על פי שנעשו לדירה - למטה עבידן, לדור בחללו למטה, ולא לדירת גג, הלכך: כי מסקינן להו - הוי מוקף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה וגג יחידי לרבנן נמי, בדאיכא טפי מבית

סאתים, דומיא דגגין השוין לר' מאיר. **מותר לטלטל בכולה** - ואפילו ישנה יותר מבית סאתים, דהוקף לדירה הוא.

דף צ.ב.

להבריה מים - ולא לדירה. **ומודה רב שאם כפאה על פיה** - וגובהה יותר מעשרה, אין מטלטלין בה אלא בארבע. **מאי שנא מגג יחידי** - דאמר רב אפילו לרבנן מותר לטלטל בכולו, ואפילו יותר מבית סאתים, דכיון דמחיצות לדירה נעשו אף על פי שלא לדירת מעלה עשאו, כי אמרינן בהו גוד אסיק - הוי כהיקף לדירה, הכי נמי, כיון דכפאה לדור - כפייתה זו היא עשיית מחיצתה לדירת מטון, כי אמרת בהו גוד אסיק - הוי היקף לדירה. **שכפאה לזפתה** - שבטל מחיצותיה מתורת דירה, דאינן עומדות כל זמן כפייתה לא לדירת מעלן ולא לדירת מטון, והוו כעמוד בעלמא, וכי אמרת בהו גוד אסיק - הוי היקף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה, וכרמלית היא. **מתני לה** - להא דר' חייא בר יוסף אאכסדרה. **אכסדרה בבקעה** - הבקעה כרמלית, כדאמרינן ביציאות השבת (שבת ו, ב), ואכסדרה זו פרוצה מארבע רוחותיה, ועומד קירויה על ארבע יתידות ונותנין ארבע קורות מיתד ליתד, ועליהן מסדרין הנסרין, ואותן הקורות קרי פי תקרה, והאי דנקט בקעה - משום דבעיר סתם אכסדראות סמוכות להקיף בית או חצר, ואיכא מחיצה אחת או שתיים, ומודה שמואל התם דמטלטלין, כדאמרינן לקמן. **ורב אליבא דר' מאיר** - כיון דאמר בגגין השוין מטלטלין בכולן, אלמא לאו כרמלית נינהו ליטלטל מגג לחצר, אלמא אמרינן לקמן לדברי ר' מאיר גגין רשות לעצמן, חצירות רשות לעצמן, דאין מטלטלין מגג לחצר, ואליבא דרבנן בגג יחידי - ליכא למיפרך ליה לרב ליטלטל מיניה לחצר, דלרבנן הכי נמי שרי, דאמרינן לקמן עירובין (צא א): לדברי חכמים גגין וחצירות רשות אחת, ומטלטלין מגג יחידי לחצר של רבים שיש לו רשות בה ולשמואל לא מצי למיפרך אליבא דר' מאיר ליטלטל מגג לחצר - דהא שמואל גגין השוין לר' מאיר כרמלית משוי להו, לפיכך אין מטלטלין מהן לחצר של רבים, דהויא רשות היחיד, דאפילו לא עירבה קיימא לן במסכת שבת בפרק אם לא הביא כלי (קל, ב) דמטלטלין בכולה, והא דאמר לקמן לדברי חכמים גגין וחצירות רשות אחת - שמואל מוקי לה בגג בין הגגין, דלשמואל דאית ליה גוד אסיק במחיצות שביניהן - ליכא לכל אחד יותר מבית סאתים, אי נמי: בגג יחידי, דליכא יותר

מבית סאתים ואשמעינן אף על גב דגג לרבנן רשות מיוחדת, וחצר הוא רשות שותפות - מטלטלין, דלא גזור רבנן מרשות היחיד לרשות שותפין אלא בבתים, כגון מבית לחצר. **משום דרב יצחק** - בריש פירקין, גזירה משום תל ברשות הרבים. **ושמואל אליבא דרבנן** - בגג יחידי יותר מבית סאתים, כיון דאמר דהאי גוד אסיק - לא הוי היקף לדירה, וכרמלית היא, ליטלטל מיניה לקרפף יותר מבית סאתים שתי אמות בזה ושתי אמות בזה, אלמה אמרינן לקמן: לדברי חכמים גגין וחצירות רשות אחת וקרפיפות רשות אחת, דאין מטלטלין מהן לקרפף, ואליבא דר' מאיר ליכא למיפרך ליטלטל מגג לקרפף - דהא תרוייהו כרמלית נינהו, דהא גג יחידי יותר מבית סאתים אוקימנא גזירה משום תל ברשות הרבים, ולרב נמי אליבא דרבנן ליכא למיפרך, דהא רב גג יחידי יותר מבית סאתים רשות היחיד משוי ליה, ובגגין השוין לרב אליבא דר' מאיר דמותר לטלטל בכולן - ליכא למיפרך ליטלטל מינייהו לקרפף פחות מסאתים גזירה משום תל, ולרבנן מגג יחידי אליבא דרב דמשוי ליה רשות היחיד נמי לא פרכינן: ליטלטל מיניה לקרפף פחות מבית סאתים, וכן מחצר לקרפף בין לר' מאיר בין לרבנן - משום דקרפף חלוק מחצר, דקרפף מוקצה לתשמיש שאינו תדיר, אבל חצר וגגין שוה תשמישן, ולרב לא פרכינן בגגין השוין לרבנן, דמשוי להו רב אליבייהו כרמלית ליטלטל מינייהו לקרפף יותר מבית סאתים, דאף על גב דמשוי להו רב כרמלית, מפני שפרוצין זה לזה - הני מילי להחמיר, לאסור טלטול של כל אחד ואחד ביותר מארבע, אבל לא משוי ליה כרמלית גמורה להקל לטלטל מתוכן לכרמלית גמורה, דאמרן לעיל לגבי גג בין הגגין לרב, דאסור לטלטל ממנו לחורבה ולאכסדרה, ואף על גב דשניהן אסורין לטלטל בתוכן אלא בארבע אמות, מכל מקום הואיל ואין רשותייהו דומות דגג חזי לדירה טפי מחצר ואכסדרה לטלטל ממנו לחורבה ולאכסדרה, וכל שכן הכא, דגג חזי לדירה טפי מקרפף, אבל לשמואל דמשוי גג יחידי כרמלית גמור דיותר מבית סאתים הוא פרכינן. **גזירה שמא יפחת הגג** - ויחסר מבית סאתים, ויקצרו גם את הבית למדת הגג מלמטה, ויתנו המחיצה כנגד שפת הגג דהשתא ליכא יותר מבית סאתים והוי רשות היחיד, ואתי לטלטולי מיניה לקרפף כמעיקרא. **אי הכי מקרפף** - יותר מבית סאתים, לקרפף יותר מבית סאתים - נמי לא ליטלטל אפילו בתוך ארבע, דילמא מפחית חד מינייהו והוי רשות היחיד מעלייתא, ואתי לטלטולי כמעיקרא מיניה לחורבה, והוי כרמלית. **אי מיפחית לא מינכרא מילתא** - כיון

דליכא מחיצות על הגג לא מינכרא מילתא, ולא מיחזי כפחות מבית סאתים דבר שאין לו מחיצות לא סליק ליה אומדנא שפיר, וסברי אכתי טפי מבית סאתים הוא. **כשתמצא לומר** - כשתעמוד על סוף דעתן, זהו גמר דבריהן. **לדברי ר' מאיר גגין רשות לעצמן** - ומטלטלין מגגו של ראובן לגגו של שמעון. **וחצירות רשות לעצמן** - ומטלטלין מחצירו של ראובן לחצירו של שמעון כלים ששבתו בחצר, וכן מחצר של רבים לחצר של רבים.

דף צ.א.א

וקרפיפות רשות לעצמן - ואפילו הן של שני אנשים, מטלטלין מזה לזה, דהאמר ר' מאיר כל גגות העיר רשות אחת, שמע מינה דסבירא ליה דאין רשות מתחלקת מחמת שינוי בעלים, אלא בתים לחודייהו, מפני שהם תדירות לדירה, דמה לי גגין ומה לי חצירות ומה לי קרפיפות, אבל מגג לחצר ומגג לקרפף לר' מאיר לא, ואפילו של איש אחד כדאמרינן: גזירה משום תל ברשות הרבים, וכל שכן כשהן של שנים, ומחצר לקרפף נמי לא, דשמעינן להו לרבנן לקמן בברייתא דאסור לטלטל מחצר לקרפף, ור' מאיר לא שמעינן ליה דפליג עלייהו להקל אלא בחלוקת רשויות דגגין, הואיל ושמן שוה, אבל ברשויות החלוקות בשמן - לא שמעינן ליה דמיקל, דדוקא קאמר ר' מאיר גגות דתשמישתן שוה, וכן חצירות וכן - קרפיפות, ואפילו הן של שנים, דבשינוי בעלים לא מיתסרי אלא בתים לר' מאיר, וגגין לרבנן, אבל בחלוקת תשמיש ושינוי שם הרשות - קפיד, הלכך: מחצר לקרפף אסור, ואפילו הוא שלו, ואינו יותר מבית סאתים, דעל כרחך הנך קרפיפות בשאין יתירים על בית סאתים קאמר, דאי ביתירים - בהא לימא ר' שמעון מטלטלין, הא כרמלית היא, וליכא מאן דפליג דמחצר המשכן גמרי, ועוד, בהדיא אמרינן בשלהי עושין פסין עירובין דפלוגתא דר' שמעון ורבנן בקרפף בית סאתים היא, ואפילו חצר וקרפף של איש אחד אסרי רבנן, דקאמרי התם: קרפף יותר מבית סאתים שהוקף לדירה, נזרע רובו - הרי הוא כגנה כו', ואמר רב הונא בריה דרב יהושע כו', וכי דייקת בה שמעינן מינה דלא שרי ר' שמעון אלא בקרפף בית סאתים, ורבנן אסרי אף על גב דלחד גברא הוא. **לדברי חכמים** - דלא גזרו משום תל, גגין וחצירות רשות אחת הן, לא שיטלטל מגג לגג אם חלוקין בעליהן, משום דגגין לרבנן כבתים משוי להן על ידי חילוק שלמטה, אבל מחצר של רבים לחצר של רבים - מטלטלין, ומגג לחצר דרבים -

מטלטלין, ואף על גב דגג רשותא דידיה, וחצר דשותפות, כדתניא בברייתא לקמן - הואיל וגג תשמיש שאינו תדיר הוא, לא הוי ממש כבית, ומטלטל ממנו לחצר. **קרפיפות רשות אחת** - ואפילו הן של שנים, דכל רשות ששמו שוה מותר לו, חוץ מן הגגין, אבל מחצר לקרפף, אפילו דחד גברא - אסיר, ולא דמי לגג וחצר, דתשמישתיה דגג שוה לחצר הוא, והכי שמייע ליה לרב יהודה, וממתניתין דייק לה, מדקאמר ר' שמעון: כולן רשות אחת, מכלל דרבנן לאו חדא רשותא משוי להו לכולהו, וברייתא מסייעא ליה לקמן, דקתני: גג וחצר ואכסדרה ומרפסת כולן רשות אחת הן, וחצר ומרפסת כשתי חצירות דמי, ומדוקיא דידה, דלא תנא בה קרפף ומבוי - מוקמינן לה כרבנן, דאי ר' שמעון - אפילו קרפף נמי מישתרי בהדי חצר, ואי ר' מאיר - גג וחצר לא מישתרו, דהא בהדיא אסר במתניתין מנמוך לגבוה. **לדברי ר' שמעון כולן רשות אחת** - דלא תימא האי דאמר ר' שמעון: אחד גגות ואחד חצירות ואחד קרפיפות - כל חדא וחדא רשותא באנפי נפשיה משוי לה, גגין לעצמן וחצירות לעצמן וקרפיפות לעצמן, דהא סברא - לר' מאיר אית ליה, אבל ר' שמעון - כולהו חדא רשותא משוי להו, הכי שמייע ליה לר' יהודה, וברייתא מסייעא ליה, דתניא כוותיה לקמן: היינו מעלין שמן ואלונטית מגג לגג, ומגג לחצר, ומחצר לחצר, ומחצר לקרפף. **תניא כוותיה דרב** - דאמר לעיל עירובין (פט, א) בגגין השוין לרבנן דאין מטלטלין בו אלא בארבע, דאסרי אהדדי, ולא אמרינן גוד אסיק במחיצות שאין ניכרות. **רשות אחת** - ומטלטלין מזה לזה. **ואסור להעלות ולהוריד** - ר' מאיר לטעמיה, דגזר משום תל. **מותר לטלטלן בחצר** - אף על פי שלא עירבה והוא הדין לשאר חצירות. **רשות לעצמו** - ואין מטלטלין מזה לזה אפילו תוך ארבע. **ואין מטלטלין בו** - אפילו בגג עצמו. **תניא כוותיה דרב יהודה** - אליבא דר' שמעון. **שמן** - לסוך בו. **אלונטית** - להסתפג בה. **מגג לגג ומגג לחצר, ומחצר לקרפף, ומקרפף לקרפף** - כולהו גרסינן. **והוא שלא עירבו** - בני החצירות כל אחת לעצמה, דהשתא לא שכיחי כלי הבתים בחצר, וליכא למיגזר אי שרית להוציא כלים ששבתו בזו להכניסן לחברתה, אתי לאפוקי נמי כלי הבית. **אבל עירבו** - כל חצר לעצמה ולא עירבו שתי החצירות יחד - אסור לטלטל מזו לזו אפילו כלי החצר, דכיון דשכיחי מאני דבתים בחצר - גזרינן דילמא אתי לאפוקי מאני דבתים שבחצר זו לחצר זו, ור' שמעון מודה בהו, דקתני: אבל לא לכלים ששבתו בתוך הבית. **מי לחשך** - לא גרסינן. **היינו דמשכחת לה מאני דבתים**

בחצר - דאיצטריך למיתני: אבל לא לכלים ששבתו בתוך הבית. בכומתא וסודרא - ששבתו בתוך הבית, והוציאן לחצר דרך מלבוש.

דף צא.ב.

אנשי מרפסת - דיורי עליות הרבה פתוחין לה. **ולא עירבו -** בני חצר עם בני מרפסת אבל עירבו אלו לעצמן ואלו לעצמן ובני מרפסת אין אוסרים על בני חצר אף על פי שיורדין לה בסולם ודריסת רגלם עליה לרשות הרבים דאמרינן לעיל בפרק כיצד מעברין עירובין (נט, ב) סולם תורת פתח עליו, ותורת מחיצה עליו, והכל להקל והכא אמרינן תורת מחיצה עליו. **כל שגבוה עשרה טפחים -** כגון עמוד או תל. **למרפסת -** מותר להשתמש בו, ולחצר אסור, דהוה ליה לזה בפתח ולזה בזריקה, ובסמוכה למרפסת בתוך ארבע עסקינן, וכדמוקמי לה בפירקין דלעיל עירובין (פד, א). **פחות מכאן לחצר -** כלומר: אף לחצר, ושניהן אסורים בו, והכי אוקמינן התם. **במה דברים אמורים -** דמחלקין רשות חצר ומרפסת, דלא מישתרו בהדי הדדי. **בזמן שהיו אלו של רבים כו' -** שדירין הרבה בחצר, ודירין הרבה במרפסת. **ועירבו אלו לעצמן ואלו לעצמן -** דהשתא מפקי בני חצר מאני דבתים לחצירן ובני עליות מאני דעלייה למרפסת, ואי שרית ליה כלים ששבתו בחצר לטלטל במרפסת - אתי לטלטל בה נמי כלי הבית. **או שהיו של יחידים -** שאין בחצר אלא בית אחד, ואין במרפסת אלא עלייה אחת. **שאינן צריכין לערב -** לעצמן, והשתא שכיחי מאני דבית בחצר, ומאני דעלייה במרפסת, דליכא דליסר עלייהו, הלכך גזרו בהו רבנן דלא לישתרו בהדי הדדי, גזרה משום מאני דבתים. **ושכחו ולא עירבו -** לעצמן, דלא שכיחי מאני דבתים בחצר ומאני דעלייה במרפסת. **כולן רשות אחת הן -** לכלים ששבתו בתוכם, מאן שמעת ליה האי סברא - ר' שמעון, וקאמר: עירבו - לא. **רבנן היא -** דמודו בגגין וחצירות דרשות אחת הן, ואינהו ודאי לא שרו היכא דעירבו, דגזרי כדאמרינן בפרק מי שהוציאוהו עירובין (מט, א) גבי שלש חצירות הפתוחות זו לזו, דפליגי אדר' שמעון ואמרו: שלשתן אסורין, דגזרי דילמא אתי לאפוקי מאני דבתים דחיצונה שבאמצעית לחיצונה חברתה, אבל ר' שמעון לא גזר. **דלא קתני -** גג וחצר ואכסדרה ומרפסת וקרפף ומבוי, דאי ר' שמעון - כולהו חדא רשותא ניהו. **אסור להוציא מן החצר למבוי -** כרבנן, דאסרי במבוי כקרפף. **במבוי אסור -** ולקמן מפרש: קא סלקא דעתך השתא דאפילו כלים ששבתו

בתוכו אסור לטלטולי ביה, דכרמלית משוי ליה כל זמן שלא נשתתפו בו. ור' שמעון מתיר - אף להוציא כלי חצר למבוי. **כל זמן שהן של רבים** - קא סלקא דעתך דהכי קאמר הואיל ובכולן יש דיורין הרבה ושכחו ולא עירבו לעצמן, כיון דהשתא לא שכיחי כלי הבתים בחצירות - כולן מותרים זה עם זה. **לא עירבו חצירות בהדדי** - וכל חצר עירבה לעצמה, והאי כל זמן שהן של רבים דאמר - לאו טעמא להיתרא הוא, אלא רבותא הוא, ואף על גב דלא עירבו חצירות בהדדי, וכל חצר עירבה לעצמה, וכל חדא אית בה דיורין טובא, ומפקי מאני דבתים לחצר ואיכא למיגזר דאידי דאוושי דיורין ולא מיזדהרי שפיר, ומפקי מאני דבתים לחצר האחרת - אפילו הכי לא גזר. **והא לא עירבו** - לגמרי משמע. **מאי לא עירבו** - דמשמע לגמרי - אשיתוף דמבוי קאי, ובעירוב דחצירות לא איירי מידי, דלא איכפת ליה בהו בין עירבה כל אחת לעצמה, בין לא עירבו קאמר דמותרים במבוי בלא שיתוף. **ואמרי לה רבנן לא** - בגג וחצר ואכסדרה ומרפסת מודינן לך, אבל בקרפף ובמבוי - לא, הא דר' זירא בפרק ר' אליעזר דמילה שבת (קל, ב). **אימא ולמבוי אסור** - להוציא כלי החצר. **היינו רישא** - הא תנא ליה אסור להכניס ולהוציא מן החצר למבוי. **מהו דתימא** - הא דתנא רישא אסור - בעירבו לעצמן קאסרי רבנן, ומשום כלי בתים והאי דקתני לא עירבו - לא נשתתפו הוא. **אבל לא עירבו לעצמן אימא מודו** - אשמעינן משנה יתירה, דעל כרחך חדא לעירבו וחדא ללא עירבו, ואפילו הכי אסור.

דף צב.א

ומי אמר ר' יוחנן הכי - הלכה כר' שמעון ואפילו עירבו דחצירות רשות אחת. **ובלבד שלא יורידו למטה** - אלמא אסור להוציא מחצר לחבירתה אי אמרת בשלמא בעירבו אסור אוקימנא להא בעירבו אבל השתא במאי תוקמא. **שלא יהא זה עומד במקומו** - בקרקעית החצר, לישנא אחרינא שיהא זה עומד במקומו גרסינן ועל ראש הכותל קאמר. **וכי רבי לא שנאה** - למשנה זו במשנתינו. **ר' חייא** - שסידר וסתם את הברייתא ותלמידו היה. **מניין לו** - זה הפירוש, ולעולם למטה דסתם רבי מתניתין - בבתים קאמר, שלא יוריד מראש הכותל ויולך לביתו. **וחורבה אחת ביניהם** - לא שנא שלהם ולא שנא של אחרים, דהא אוקמא כר' שמעון, שאין חילוק רשות אלא בבתים, וכגון שאינה פרוצה לרשות הרבים. **אחת עירבה** - לעצמה, ושכיחי מאני דבתים

בגווה. **אמר רב הונא נותנין החורבה לזו שלא עירבה** - להוציא לה כלים ששבתו בחצר, דהא לא שכיחי בה מאני דבתים הואיל ולא עירבה אבל לשעירבה - לא, דרב הונא תלמידו דרב הוה, דאמר הלכה כר' שמעון בשלא עירבו, אבל עירבו - לא. **וחייא בר רב אמר אף לשעירבה** - אני שמעתי מאבא אף לשעירבה - נותנין אותה, ומדעתי אני מפרש, דהאי דאמר אבא אף לשעירבה - לאסור את שתיהן קאמר, דגזר לא עירבה אטו עירבה, דאי מפקי הני לגווה - הני נמי אתו ומפקי. **ואם תאמר** - במה ששמעתי אף לשעירבה להתיר קאמר אבא דשתיהן מותרות, ולא גזר אבא בעירבה משום מאני דבתים - קשיא לי במילתא דאבא, דאמר לעיל הלכה כר' שמעון והוא שלא עירבו, אבל עירבו - לא, מפני מה אין נותנים חצר שלא עירבה לחצר שעירבה, תכניס כליה לתוך חבירתה ותוציאם, הא לא גזר רב בחורבה, כלומר: נהי נמי דתשני לי דהא דאמר רב לעיל אבל עירבה לא - מודה הוא דאותה שלא עירבה מכנסת ומוציאה כליה לתוך שעירבה, דהא לא שכיחי בה בשלא עירבה מאני דבתים, ואף על גב דבהא שכיחי - לא חיישינן, דסתמא כי משתמש איניש - במאני דידיה משתמש ולא בחבריה, מיהו, קשיא לי אמאי אסר אבא כשעירבה להכניס לשלא עירבה, הא לא גזר לגבי חורבה. **התם כיון דמינטר** - כלומר אף לשעירבה דקאמר רב - להיתר קאמר וגבי חצירות אמאי גזר - משום דכיון דמינטרי כלים בחצר, שכיחי לאפוקי מאני טובא, וחיישינן דלמא מחלפי מאני דבתים במאני דחצר, ומפקי לחבירתה, שהרי נשמרים גם בתוכה, אבל חורבה לא עבידי בה אינשי לאפוקי מאני טובא. **איכא דאמרי חייא בר רב אמר אף לשעירבה ושתיהן מותרות ואם תאמר שתיהן אסורות** - וטעמא משום דשמעינן ליה לאבא דקאמר אבל עירבו לא, אלמא: על כרחך, אפילו דחקת למילתיה דאבא לאוקומא להאי דאסר בשעירבה הוא דאסר לטלטל כליה לשלא עירבה, אבל שלא עירבה מותרת לתוך שעירבה - שמעינן מיהא דאין נותנין שלא עירבה לשעירבה, אלמא: גזר בעירבה משום מאני דבתים, ובחורבה נמי, על כרחך שעירבה אסורה בה, וכי אמר אבא דיהבי לה לתרוייהו - לאיסורא קאמר, לא דמי. **התם** - גבי חצירות, כיון דמינטרי מאני בחצר חבירו כבחצירו - עבידי לאפוקי לה מאני טובא, וחיישינן דלא ליפוק לה מאני דבתים, אבל חורבה לא. **משנה. הגדול מותר** - להכניס לו כלי הבית שלמטה, ואין בני הקטן אוסרין עליו, דלגבי גדול הך פרצה פתח הוא דשרי בגיפופי, וכגון דאין הפרצה יותר מעשר, אבל קטן

אסור לו להוציא כלי הבית, דבני גדול אסרי עליה דנפרץ לו במלואו ודברי הכל היא דאפילו ר' מאיר לא אמר גגין רשות אחת אלא לכלים ששבתו בתוכן אבל לכלים ששבתו בבתיים לא דומיא דחצר קטנה שנפרצה לגדולה דלכולי עלמא חצירות רשות אחת הן ולענין כלי הבתים אסרה גדולה אקטנה. **גדולה מותרת** - להוציא כלי הבתים שבה אם עירבה לעצמה ולא אסרי עלה בני קטנה. **גמרא. תרתי** - חצר וגג. **מה חצר דמינכרא מחיצתא** - שהרי יש לה מחיצות. **אף גג** - נהי נמי דשרינן ליה במחיצות תחתונות משום גוד אסיק, מיהו מחיצות ניכרות בעינן, שלא יהא גג בולט חוצה להם, דאי לא מינכרא - לא אמרינן גוד אסיק, וגדול נמי אסור, דאין לו שום מחיצה וכל שאין לו מחיצות אינו רשות היחיד, כל גגין שלהן חלקין היו ולא משופעין. **ולשמואל** - דאמר אפילו לא מינכרא אמרינן גוד אסיק, להכי תננהי גבי הדדי דמה חצר דדרסי לה רבים - אף גג, האי דקתני קטן אסור - משום דדרסי רבים מזה לזה, דהוי לה מחיצה תחתונה שביניהם מחיצה נדרסת ולא מצית למיגד ואסוקה, אבל אי לא דרסי בהן - אף קטן שרי, דאמרינן גוד אסיק ותפסיק המחיצה ביניהם, ואף על גב דמכסיא ולא מינכרא. **דיורי גדולה מושלין בקטנה** - ומושכין אותה אצלן. **ואין דיורי קטנה** - מושלין בגדולה, למושכן אצלן. **אסור לזרוע את הקטנה** - דכמאן דהויא קטנה כולה - בתוך גדולה דמי, ואפילו מרחיק ארבע אמות מן הגפנים, שאפילו בתוך הגדולה מותר להרחיק ולזרוע - הכא אסור, דקתני מתניתין מפני שהיא כפתחה של גדולה, אלמא: כולה כחד פתח משוה לה. **גפנים מותרין** - דהא אין דיורי קטנה מושלין בגדולה.

דף צ.ב.ב

גפנים בקטנה מותר לזרוע את הגדולה - לכתחלה, דלגבי גדולה פיתחא: וכל פתח כמחיצה הוא, ואפילו סמוך לגפנים מותר לזרוע את הגדולה לכתחלה, כדתנן (בבא בתרא כו א): היה גדר בנתיים - זה סומך לגדר מכאן, וזה סומך לגדר מכאן, וכשיגדלו הזרעים, אף על גב דדיורי גדולה בקטנה - אין אוסרים את הגפנים, דאמר במנחות פרק שני (טו, א): מעשה באחד שזרע את כרם של חבירו, ובא מעשה לפני חכמים ואסרו את הזרעים והתירו את הגפנים, ואמר: מאי טעמא - קנבוס ולוף אסרה תורה, שאר זרעים מדרבנן אסירי, הך דלא עבד איסורא - לא קנסו רבנן, הכי נמי, הואיל וכשזרע את הגדולה - בהיתר

זרעה, אפילו שתיהם שלו ליכא למקנסיה, וכל שכן אם קטנה של אחרים, וגפנים שלה קדמו. **אשה** - עומדת בגדולה, וזרק לה בעלה גט לתוך קטנה ושתיהן שלה ואיכא למאן דאמר במסכת גיטין (עז, ב) דהא דתנן: הזורק גט לאשתו והיא בתוך ביתה או בתוך חצירה הרי זו מגורשת - דוקא עומדת לתוכה באותה שעה, אבל אם אינה עומדת לתוכה באותה שעה - לא, ואף על גב דשלה היא. **מתגרשת היא** - שהרי היא כעומדת בקטנה, דכולה קטנה בתר גדולה שייכא. **אינה מתגרשת** - דגדולה לאו בתר קטנה אזלא, וגט לא קני לאשה דנימא נשדי אשה בתר גט, דאשה לא בעיא למקרי גיטא. **יוצאין** - דשליח ציבור דקאי בקטנה - הכא שייך. **אין יוצאין** - דהשתא לא שייך בתרייהו, וצבור דקיימי בקטנה לא מצינן למימר דשייכי בתריה, דרובה בתר חד לא משתדו. **מותר לקרות קריאת שמע בגדולה** - דגבי גדולה כמחיצה היא, ולא מצי קטנה מקלקלא בשום מידי. **שאי למלי אין מחיצה** - אי לאו הנך גיפופי שעודפין בגדולה - היו הגדולה והקטנה שוות, הוו להו כחצר אחת, ומותר לזרוע שם עם הגפנים ומרחיק ארבע אמות, השתא, משום הנך גיפופי - שדינן לכולה קטנה בתר גדולה ומיתסרא כולה, מצינו מחיצה שאוסרת. **ואילו השוה את גיפופיה** - שבנה מחיצות בתוך הגדולה מכאן ומכאן, עד שיקצרנה כמדת הקטנה, וסילק את הגיפופין על ידי מחיצות הללו - אף גדולה אסורה ועכשיו שתיהן שוות, נמצאו מחיצות הללו באות לאיסור בדפוס וילנא יש במקום זה שרטוט. **סילוק מחיצות** - האחרונות סילקו את הראשונות, אבל גבי זריעה אסר עודף הגיפופין על הקטנה, משום יתור מחיצה.

דף צג.א

סיכך על גבי אכסדרה שיש לה פצימין - שתי דפנות שיש לה כהלכתה לאורכה, ועשויה כמבוי, ובדופן שלישית ורביעית קבועין עמודים לקרני הזויות בדפוס וילנא יש במקום זה שרטוט, ויש להם טפח. **כשירה** - דתנן (סוכה ו, א) שתים כהלכתן ושלישית אפילו טפח. **ואילו השוה את פצימיה** - שבנה שתי מחיצות בתוכה אצל מחיצות הראשונות, ונמצאו פצימיה עומדין בין שתי המחיצות מכאן ובין שתי מחיצות מכאן, ובתוך האכסדרה אינן נראין. **פסולה** - דאין לה אלא שתי מחיצות. **לדידי כשירה** - דפלגי עלך בהא מילתא לקמן בפירקין, דאפילו אין לה שום מחיצה אמרינן פי תקרה יורד

וסותם, דסתם אכסדרה תחובין קורות למעלה מעמוד לעמוד שעליהן נותנים את התקרה, והנך קורות יש להם פה - דהיינו חודה, שאינה עגולה אלא מרובעת. **לדידך** - נמי, דאמרת פסולה - אין כאן מחיצה לאיסור, דהכא היינו טעמא שסילק מכאן את הפצימין ואת מחיצות הראשונות על ידי מחיצות הללו, והעמידה על אלו לבדן. **חציו מקורה** - מכוסה בגג חלק, כעין תקרת עלייה. **גפנים כאן** - תחת הקירוי. **מותר לזרוע כאן** - חוץ לקירוי מיד, ואין צריך להרחיק, דפי תקרה יורד וסותם, והוי מחיצה מבדלת ביניהם. **השוה את קרויו** - שקירה כל הבית - אסור, אלא אם כן הרחיק. **סילוק מחיצות** - שהשלמה זו סילק פי תקרה, ואין כאן מבדיל. **ביד רב שמעיה** - ציוהו להשיב לאביי תשובה זו. **להקל ולהחמיר** - פעמים שהמחיצה מתרת לענון כלאים, ופעמים שהיא אוסרת. **עד עיקר המחיצה** - כלומר: עד יסוד מחיצה, סמוך ודבוק למחיצה. **היה משוך** - כרם רחוק מן הגדר אחת עשרה אמה, וכל שכן פחות. **לא יביא זרע** - בין כרם לגדר, וטעמא מפרש לקמן. **אותבן ממתניתין** - דאלימא לאקשוויי טפי מברייתא. **קרחת הכרם** - לקמן מפרשא. **עשרים וארבע אמות** - צריך שיהא בה להתירה, להרחיק ארבע אמות ולזרוע, ואם פחות - אסור לזרוע בה אפילו טפת. **מחול** - סביב כעין מחולות. **אין שם שש עשרה אמה כו'** - לפי שיש כרם מכאן ומכאן, וצריך להרחיק וליתן ארבע אמות לכרם לכל צד לעבודתו, כמלא בקר וכליו שהיו חורשין בשוורין, ואם נשארו שמנה אמות באמצע, שאם באת לחלקו לכאן ולכאן - יש ארבע אמות לכל חלק - חשיבי ולא בטילי, ולא אתי כרם דהאי גיסא ומבטל פלגא, וכרם מהאי גיסא ומבטל פלגא. **כדי עבודתו** - ארבע אמות לכל צד. **שתים עשרה אמות** - לקמן מפרש טעמא. **לאו היינו טעמא** - דתיהוי מחיצה, משויא ליה להאי מחול כי כרם. **הכי גרסינן: ארבע אמות דלהדי כרם עבודת הכרם** - וכיון דצריך לו - הוי כרם עצמו. **כיון דלא מזדרען** - משום דמקלקל ליה לכותל אבנים, שהמחרישה מעלה עפר תיחוח והכותל נופל כשאין תחתיו קרקע חזקה, והכי תנן בבבא בתרא (יט, א): מרחיקין את הזרע כו'. **אפקורי מפקר להו** - לגבי גדר, ולא מצטרפי להדי האי דפייש לאחשובי דלא ליבטיל לגבי כרם. **שלש קרפיפות זה בצד זה** - כגון שהיו מהלכין בדרך, והקיפו שלש קרפיפות לדירה במחיצה של שתי, כגון של קנים, או של ערב - כגון חבלים, שלא התירו בו ליחיד אלא בית סאתים, כדמפרש בפרק קמא עירובין (טז, ב) דשיירא מותרת להקיף כל צרכן בקנים ובחבלים לדירה, אבל יחיד

יותר מבית סאתים - לא, אלא אם כן עשה שתי וערב, מחיצה קיימת. **ושנים החיצונים מגופפין וכו'** - שהחיצונים רחבים מן האמצעי, והוא פרוץ לשניהם במלואו, וגיפופיהן עודפין עליו בדפוס וילנא יש במקום זה שרטוט. **ויחיד בזה ויחיד בזה [ויחיד בזה] נעשו שיירא ונותנין להן כל צורכן** - דאמרינן: דיורי גדולים בקטן, ונמצאו שלשתן באמצעי - האמצעי מצרפן, ומותר אמצעי זה כל שהוא גדול היקף במחיצה של שתי או של ערב, וכגון שעירבו. **אמצעי מגופף וחיצונים אין מגופפין** - שהוא רחב מהן, והן פתוחין לו במלואו, ולדידיה לא הוי מילואו בדפוס וילנא יש במקום זה שרטוט. **אין נותנין להם** - אלא בית סאתים לכל קרפף, שהרי אין שלשה דיורין באחד, דדיורי אמצעי בחיצונים, וזיל להכי תרי הוא דאיכא, ובאמצעי ליכא אלא חד, ואם אחד מהן יותר מבית סאתים - הוא אסור, ואם אמצעי יותר מבית סאתים - כולן אסורין, שהרי הן פרוצין לרשות האסורה. **שנים הוו כיחיד** - עד דהוי שיירא, דהיינו שלשה. **איבעיא להו** - אמצעי מגופף ולא חיצונים, ושני אנשים באמצעי, ויחיד בזה ויחיד בזה, מאי. **אי להכא נפקי כו'** - והנך דאמצעי, הואיל ושניהם שולטין לכאן ולכאן - שדי תרוייהו להכא ותרוייהו להכא, ולישתרו שני קרפיפות החיצונים היקף בכל צרכן. **או דילמא** - כולי האי לא מקילינן, דנישדינהו להכא ולהכא והכי נמי לא אמרינן דנירמינהו תרוייהו לחד, ולמישרי מיהא חד מן החיצונים בכל צרכן, דמסתמא הכי ניתא ליה טפי דליהוי חד להכא וחד להכא, דלא ניהוי אלא תרי בכל חד, דרווח להו לתשמישתייהו מלמהוי תלתא בחד, ובאינך לא ניהוי אלא חד. **ואחד באמצעי** - והוא שליט על החיצונים. **וכל היכא דנפיק תלתא הוו** - ושדיא להכא ולהכא, או שדיא מיהא לחד מינייהו - ונישתרי חד מן החיצונים, בכל צרכי היקף. **או דילמא אימר להכא או להכא** - ולא ידעינן להי מנייהו, הילכך: אפילו חד נמי לא יהבינן ליה כל צרכן. **והלכתא בעיין לקולא** - שאלותינו אלו להקל.

דף צגב

גידוד חמשה - חצר שקרקעיתה גבוה חמשה טפחים, והוסיפו על אותו גובה מחיצה חמשה. **מוזה רב חסדא בתחתונה** - דלגבה הויא מחיצה, אבל לגבי עליונה - לאו מחיצה היא, שאינו רואה את פני עשרה למחיצתה, ואי הויא כוליה בגידוד - שפיר טפי, משום דמשתמשא להדיא עד סוף הגידוד, ורואה

גובהה יותר על חברתה עשרה, ומינכרא מחיצתה. **תחתונה תרי תערב** - כלומר: לעצמה תיערב דיוריה, ולא עם עליונה, שהרי מחיצה ביניהם, אבל עליונה - אפילו לעצמה אסורה, שהתחתונה אוסרתה שאין כאן מחיצה, ולא חד נמי תערב עם תחתונה - שהרי אין כאן פתח, דלגבי תחתונה הכל סתום. **במגופפת** - מחיצה עשרה על הגידוד עד עשר אמות אמצעיות, שהניחוה כעין פתח ולא הניחו שם המחיצה עשרה אלא מחיצה חמשה, והגידוד חמשה, הלכך: שתיהן מערבות לעצמן, ואין זו אוסרת על זו, דלגבי תחתונה כולה סתומה היא, ולגבי עליונה [מחיצה] ופתחא היא, ומיהו, כי הדדי לא מצו מערבי משום דלגבי תחתונה הכל סתום. **אימא סיפא כו'** - ועל כרחך האי פחות מכאן - אמחיצת חמשה שבעשר האמות קאי, דהא בכל ההיקף מחיצה עשרה איכא. **אי בעי חד תערב** - דהא פתח גמור הוא אצל שתיהן. **במלואה** - שאין ברחבה אלא עשר אמות, הלכך אסרה עליונה עליה ולא מערבה בהדה, כדתנן, גדולה מותרת וקטנה אסורה. **אי הכי תחתונה חד תיערב** - עם העליונה. **תרי לא תערב** - בפני עצמה דעליונה אוסרת אלא אם כן עירבה עמה. **דיורין הבאין בשבת** - כגון כותל שבין שתי חצירות שנפל בשבת דהיינו דיורייהו השתא כי הדדי. **מהו שיאסרו** - זה על זה. **וקטנה אסורה** - [וסלקא דעתך] שנפרצה בשבת. **אלא ודאי** - על כורחיק הכי תוקמא דהא את אמרת דיורין הבאין בשבת אין אוסרין. **דאמרת בעאי מיניה מרב הונא עירב דרך הפתח** - שתי חצירות שעירבו יחד על ידי פתח שביניהם. **ונסתם** - בשבת, שנפלה מפולת כנגדו. **מהו** - לטלטל מזו לזו דרך גובה הכותל וחורין וסדקין, מי אמרינן הואיל והותר למקצת שבת - הותר לכולה או לא. **כותל שבין שתי חצירות** - שלא היה פתח ביניהם, ולא עירבו יחד, ונפל. **רב אמר אין מטלטלין בו אלא בארבע** - רב לית ליה הואיל והותרה הותרה, וכחד חצר לא משוינן ליה, דקיימא לן חצר שלא עירבה דברי הכל מטלטלין כלים ששבתו באוירא - דההיא כולה חדא רשותא היא, אבל הכא שתי רשויות האסורות זו עם זו היו, ונמצאת כל אחת פרוצה במלואה למקום האסור לה, אף על גב דקיימא לן דחצירות רשות אחת הן - הכא בשעירבה כל אחת לעצמה עסקינן, ורב לטעמיה, דאמר: הלכה כר' שמעון, והוא שלא עירבו, אבל עירבו - שתי רשויות הן.

זה מטלטל עד עיקר מחיצה - כדמעיקרא דאמרינן: הואיל והותרה הותרה, ובכלי הבית קאמר שמואל, דאי בששבתו בחצר - אפילו מחצר לחצר נמי דהא שמואל הוא דאמר הלכה כר' שמעון, ואפילו עירבה כל אחת לעצמה - לא גזר משום מאני דבתים, ואף על גב דהשתא הוו להו חצר אחת כשנפל - לא אסרי להו בתים, דהא שרי לאפוקי מבתים לחצר הואיל והותר למקצת שבת. שקולו גלימא נגידו - קחו טלית ופרסו אותה שם להיות מחיצה. אהדרינהו רב לאפיה - דקסבר: אסור לטלטל הסדין שבתוכה. שקולו המייניה וקטרו בה - קחו אבנטו וקשרו בו את הטלית למחיצה. משנה. חצר שנפרצה לרשות הרבים - במלואה, או יותר מעשר. - חייב - דרשות הרבים הוא, ובגמרא קא בעי לה. פטור - אבל מותר לכתחלה - לא, אפילו תוך ארבע אמות דלאו רשות הרבים היא אלא כרמלית היא, והוא הדין נמי מתוכה לרשות היחיד. גמרא. שבררו דרך לעצמן - בשדה אחת. מה שבררו ברו - ואינו רשאי לגודרה אלמא: קנו לה. שאבדה להן דרך באותו שדה - שהיה להן דרך בו, ואינו יודע אי בצפוננו אי בדרומו, ובררו להן אחת מן הרוחות. וכי תימא הכא נמי כשאבדה להן הדרך באותה חצר - שאין מקום המחיצה ניכר, ובני רשות הרבים מרחיבין רשות הרבים לתוכה במקצת, ואמרו שעד כאן היה רשותן, וכי אמר ר' אליעזר רשות הרבים היא - באותו מקום מחיצה קאמר, שאלו עוררין עליו. והאמר ר' חנינא עד מקום מחיצות מחלוקת - דמשמע כל החצר כולה עד מקום המחיצה היו חכמים עושין אותה כרמלית, אבל במקום מחיצה מודו, מכלל דר"א משוי ליה לכוליה רשות הרבים. ואיבעית אימא - לעולם בשמקומות מחיצות ניכרות, ואפילו הכי משוי ליה ר' אליעזר למקום מחיצה רשות הרבים, דקא סבר: צידי רשות הרבים כרשות הרבים דמו. הני מילי היכא דאיכא חיפופי - סתם צידי רשות הרבים איכא חיפופי, נועצין יתידות אבנים גדולות סמוך לכותל שלא יזיקוהו קרונות, וההוא אויר שביניהם לכותל קרי צידי רשות הרבים, ובההוא הוה אמינא הוא דפליגי רבנן, ואמרו לאו רשות הרבים הוא, ואסור לטלטל מתוכו לרשות הרבים משום דאיכא הפסק, ולא עיילי בהא רבים להדיא אבל הכא - אימא מודו ליה. והא מתוכה - לרשות היחיד קאמר ר' אליעזר חייב, אלמא: כולה חצר רשות הרבים משוי ליה. איידי דאמרי רבנן מתוכה כו' - ואנן פרכינן לרבנן אמאי נקטי מתוכה, הא ר' אליעזר בתוכה מודה דכרמלית היא דמקום מחיצה הוא דקא משוי רשות הרבים. משנה. חצר שנפרצה - בשבת, לרשות

הרבים. **מותרין לאותה שבת** - הואיל והותר למקצתה. **שניטלה קורתו או** (לחיו) (מסורת הש"ס: [לחיו]) - גרסינן. **לעתיד לבא** - לשבת הבאה. **אם מותרין כו'** - בגמרא מפרש דר' יוסי מחמיר והכי קאמר כשם שאסורין לעתיד לבא - כך אסורין היום. **גמרא. במאי עסקינן** - דאצטריך ליה למנקט משתי רוחותיו. **אילימא בעשר** - ומשום הכי מרוח אחת לא, דאמרינן פתחא הוא. **משתי רוחותיו נימא נמי פתחא הוא** - דקא סלקא דעתיה משתי רוחות זו כנגד זו קאמר, כגון מזרח ומערב.

דף צ.ד.ב.

כגון שנפרצה - בה פרצה אחת, שתופסת בשתי רוחותיה - דהיינו בקרן זוית. **דפיתחא בקרן זוית לא עבדי** - דלאו אורחיה הוא. **משתי רוחות נמי וכו'** - אכתי סלקא דעתיה: שתי רוחות ממש. **אמרי בי רב** - הא נמי בקרן זוית, אף על גב דבעשר אוקימנא - לא אמרינן פתחא הוא, דפתחא בקרן זוית לא עבידי, ומשום פי תקרה נמי לא, כגון שקירוי באלכסון בשפוע כגון גגין שלנו, דליכא פה, דהיינו כעין ארזילא דאמרינן בעירובין בעושין פסין (כה, ב). **ושמואל אמר מתניתין אפילו ביתר מעשר** - ולא מיתנא ליה אלא בשתי רוחות, כדמפרש ואזיל, ואחצר קא מהדר שמואל. **משום בית** - דלא אפשר ברוח אחת, משום פי תקרה יורד וסותם. **ותו מי אית ליה לשמואל פי תקרה יורד וסותם** - דמוקמינן ליה מתניתין ביותר מעשר, וקאמר דבית לא מתסר, והאמר שמואל בריש פרקין באכסדרה בבקעה, דאין מטלטלין בה אלא בארבע אמות. **כי לית ליה בארבע** - במקום שצריך לעשות ארבע מחיצות בסתימת פי תקרה יורד וסותם, כגון אכסדרה. **אבל בשלש** - דאי היתה בה מחיצה כהלכתה, ופי תקרה לשלש מחיצות מכשיר. **מכל מקום קשיא** - שתי רוחות אמאי לא אמרינן פי תקרה יורד וסותם, ושמואל לא מצי מוקי בקירוי אלכסון - דאם כן ברוח אחת נמי תתסר, הואיל דיותר מעשר. **כדאמרי בי רב** - דהאי שתי רוחות קרן זוית קאמר, וקירוי - נמי, אף על גב דלא איירי ביה מתניתין מבעי ליה לאוקומי שאינו כשאר תקרות אלא משופע, לדידי נמי האי שתי רוחות חדא קרן זוית הוא, וכגון שנפרץ זה הכותל מן הקירוי על פני כל הפרצה סמוך לה במזרח ובצפון חמש אמות לכאן ברוח ארבע אמות וחמש אמות ועוד לכאן ברוח ארבע, נמצאו כאן ארבע פיות שצריך לסתום פי תקרה בחמש אמות למזרח, וחמש ועוד לצפון - הרי שתי סתימות, ועכשיו

נמצאו סתימות הללו נמשכות לפנים בחלל הבית מרוחקות ממקום המחיצה ארבע לכאן וארבע לכאן, וצריך לסתום פי תקרה ארבע בשפת מקצוע פרצת הקירוי המזרחי בדרומה משפת המזרחי ולכותל וכן ארבע בשפת מקצוע פרצת הצפונית, לשון קצר: שנפרץ בקרן זוית וקירוי נפרץ בארבע ברוחב לפנים למזרח, וכן לצפון, ואורך פרצת הקירוי חמש אמות לכאן וחמש אמות ועוד לכאן, כמדת פרצת הכותל, שיש כאן ארבע פיות תקרה אחת למזרח חמש אמות ארכה ואחת אורך ארבע סמוך לה בדרום, ועוד אחת לנגד פרצת כותל הצפוני חמש אמות ארכה ואחת סמוך לה ארכה (ארבע) במקצוע מזרחית, ובארבע לית לשמואל פי תקרה יורד וסותם בדפוס וילנא יש במקום זה שרטוט. **הכי גרסינן: שמואל לא אמר כרב אלכסון לא קתני** - להכי לא אוקמא שמואל בעשר ובקרוי שלם כרב, דבית קתני סתמא, וכל הבתים קירויין חלקין ולא באלכסון, הלכך, נהי נמי דפתחא לא הוי בקרן זוית נסתמה פי תקרה בשתי רוחות, אבל פרצת הקירוי, איכא למימר דקתני בית שנפרץ בית וקירוי עמו קאמר, ובשתי רוחות כגון קרן זוית איצטריכא ליה, דאי ברוח אחת - אפילו נפחת הקירוי בארבע רוחב כנגד כל הפרצה, דהיינו אורך יותר מעשר - אין כאן אלא שלש פי תקרה, אחת ארוך ושנים קצרים, ובשלש אית ליה יורד וסותם. **ורב לא אמר כשמואל** - דאם כן דנפרץ הקירוי עמהן, ויש כאן ארבע פיות - אפילו הכי איכא למימר בכולהו יורד וסותם, דהכי סבירא ליה באכסדרה בבקעה. **בעשר כולי עלמא לא פליגי** - דבלאו סתימת פי תקרה נמי פתחים הם. **קורה ארבעה מתיר בחורבה** - חורבה הפרוצה ברשות הרבים ונאסרה בטלטול, ויש בה קורה, ראשיה נתונים על שני יתידות - מותר לטלטל תחתיה, דארבע פיותיה יורדין וסותמין שנים בצדה ושתיים בראשיה.

דף צה.א.

שיש לה פצימין - עמודין קבועין במחיצותיה פחות משלשה. **אליבא דשמואל כולי עלמא לא פליגי** - כלומר: ודאי כדקאמרת אביי כרב ולא כשמואל, דמודה אביי דלשמואל פסולה, דכיון דבאכסדרה דהנך פיות תקרה לאכסדרה נעשו, ואפילו הכי אסר בטלטול שבת - כל שכן דלא מהני לענין סוכה, דלא לסוכה עבידי. **כי פליגי אליבא דרב** - כלומר: הא דאמר רבא כשמואל ולא כרב לא היא, דרבא נמי כרב אמרה למילתיה, ואמר לך: עד כאן

לא קא שרי רב לענין שבת. **אלא דהני מחיצות** - פירוש: אותן הקורות הנתונים על ארבעה עמודים, דאינהו פי תקרה - לאכסדרה עבידי. **לאו לסוכה** - לשם סוכה, אף על גב דלא בעי מחיצות לשמן - כולי האי מיהא לא מקילינן. **במה דברים אמורים** - דצריך להודיע בפרק חלון עירובין פא, ב. **ערובי חצירות** - לעולם הוא זכות להן, אבל עירובי תחומין - פעמים שהוא חוב, שמפסידין לרוח שכנגדה. **נפרצה לכרמלית** - שרי כר' יהודה, דאי נמי אתי לאפוקי לבר - לאו איסורא דאורייתא איכא. **משנה. על גבי שני בתים** - והם בשני צידי רשות הרבים - מטלטלין תחת העלייה, דפי תקרה מכאן ומכאן יורד וסותם. **וכן גשרים המפולשים** - שיש להם מחיצות מלמטה בשני הצדדים. **מערבין למבוי המפולש** - הואיל ואיכא שתי מחיצות. **גמרא. דאורייתא** - הלכה למשה מסיני, כדאמרינן בפרק קמא עירובין (ד, א): שיעורין חציצין ומחיצות הלכה למשה מסיני, והרי יש כאן שתי מחיצות משני הבתים, דאי לאו משום פי תקרה - לא הוה שרי. **יתר על כן וכו'** - רישא דברייתא: אחד חלון שבין שני בתים, ואחד חלון שבין שתי חצירות וגשרים ונפשות ורשות הרבים המקורה - מטלטלין תחתיהן בשבת, דברי ר' יהודה, יתר על כן אמר ר' יהודה: דאפילו רשות הרבים גמורה, ואין שם תקרה למימר יורד וסותם - שרי בשתי מחיצות של שני צידי רשות הרבים. **מההיא אין** - מצית למשמע דשתי מחיצות דאורייתא, אבל ממתניתין, לא שמעינן לה דטעמא משום סתימת פי תקרה הוא. **מתניתין נמי דייקא** - דאית ליה לר' יהודה שתי מחיצות דאורייתא. **אי אמרת בשלמא** - טעמיה דר' יהודה דקמייתא משום דשתי מחיצות דאורייתא - היינו דקתני ועוד זו דמשמע: ועוד זו, אף על גב דליכא פי תקרה - מתיר ר' יהודה משום האי טעמא, אלא אי אמרת טעמיה בקמייתא משום פי תקרה - מאי ועוד, הא במבוי ליכא פי תקרה, לשון אחר: מתניתין נמי דייקא כרבה, דטעמא דקמייתא משום פי תקרה הוא, והכי גרסינן: אי אמרת בשלמא דטעמא דר' יהודה בקמייתא משום דקסבר פי תקרה יורד וסותם, ובתרייתא משום שתי מחיצות - היינו דקתני ועוד זו מתיר ר' יהודה ואף על גב דליכא פי תקרה - משום שתי מחיצות, אלא אי אמרת קמייתא נמי משום שתי מחיצות - מאי ועוד, היא היא ופשיטא דמערבין - ראשון שמעתי, ואית דגרסי כלישנא בתרא, ומסתברא כוותייהו. **הדרן עלך כל גגות. משנה. המוצא תפילין** - בשדה, במקום שנאבדין. **מכניסין** - לעיר ולבית. **זוג זוג** - אחד בראש ואחד בזרוע,

והיינו זוג, כדרך שלובשן בחול, וחוזר תמיד ומכניסן זוג אחר זוג, עד שיכלו. **שנים שנים** - זוג בראש וזוג בזרוע, ובגמרא בעי: טעמא מאי נינהו. **בישנות** - שניכר הקשר העשוי כמין שדי, דודאי תפילין הן, ויש בהן קדושה, ואסור להניחן בבזיון. **אבל בחדשות פטור** - מלהכניסן, דילמא קמיע הן בעלמא, ואין בהן קדושה אלא בנעשים כהלכתן, והיינו לשמן, הלכך: לא מחללינן שבתא עלייהו. **צבתים** - קשרים קשרים הרבה תפילין בכל קשר, ובגמרא מפרש מאי צבתים ומאי כריכות. **מחשיך עליהן** - ימתין עד שתחשך, וישב שם וישמרם, ולכשתחשך יטלם יחד, וגמרא פריך: וליעיילינהו זוג זוג.

דף צה.ב.

ובסכנה - שאינו יכול להמתין שם, ומתיירא מפני הליסטים. **נותן לחבירו וחבירו לחבירו** - דכל חד וחד לא ממטי להו ארבע אמות. **לחצר החיצונה** - של עיר שהוא מקום המשתמר ראשון. **וכן בנו** - שילדתו אמו שם בשדה בשבת. **לא תהלך זו יותר מרגלי בעליה** - אינן יכולין להרחיקה מתחום שביתת בעלים, הכל לפי מה שעירבו הבעלים. - גמרא. **לובש כל מה שיכול ללבוש** - לענין הצלת דליקה תנן בכל כתבי הקודש (שבת קכ, א). **ולשם הוא מוציא** - לחצר שסמוכה לדליקה. **התם** - דקאי בשאר מלבושין, דכמה דבעי לביש בחול. **זוג אחד אין** - דקסבר: שבת זמן תפילין הוא ומשום הכי שרי, ובלאו הצלה נמי, אם בא להניח תפילין - מניח, ומשום הצלה לא שרינן ליה טפי. **מאי קסבר** - דקא שרי שנים שנים, אבל טפי לא. **אי קסבר שבת זמן תפילין הוא** - משום הכי שרי, אבל לאצולי טפי מן המצוה - לא. **לאו זמן תפילין הוא** - ושרו ליה רבנן דרך מלבוש - משום דתכשיט הוא לגביה, ולא משאוי, ואף על גב דלאו אורחיה, הכא משום הצלה - שרי. **במקום תפילין** - הראוי להניח בו תפילין, שאין כל הראש כשר להניח תפילין אלא קדקד לבד, וחריץ יש שם שהתפילין יושבים בו ואינן בולטין כל כך כדלקמן, ובשבת נמי, באתרא דלא חזו ליה - לאו תכשיט הוא, שבולטין יותר מדאי והוי כמשאוי. **דיד** - אין כל הזרוע כשר לתפילין אלא קיבורת, כדלקמן. **מנהג בזיון** - להניח חבילה עליהן, שרי ליה למנטרינהו התם. **ראוי מי אמר** - דגבי שבת לימא דתכשיט הוא. **קיבורת** - אבר אמצעי שבזרוע, ובלעז רבדיין (השריר שבזרוע). **רופף** - רך, ובלעז פונטינ"א (המקום הרך בגלגלתו של תינוק). **תנא קמא סבר שבת זמן תפילין הוא** - ומשום הצלה לא מישרו ביה טפי מן

המצוה, דלאו תכשיט נינהו, וכל שכן דכיון דזמן תפילין הוא, ואיכא בל תוסיף אתי איסור בל תוסיף ומשוי עליה כמשאוי. **רבן גמליאל סבר לאו זמן תפילין הוא** - והיינו טעמא דשרו ליה רבנן להצלה - משום דתכשיט הוא, הלכך, כל כמה דהוה תכשיט - שרי, ומשום בל תוסיף ליכא הכא, דאין כאן מצות תפילין כלל, אלא כשאר מלבוש בעלמא. **איבעית אימא דכולי עלמא שבת זמן תפילין הוא** - ודכולי עלמא אינה תכשיט, ובמצות צריכות כוונה קא מיפלגי. **תנא קמא סבר מצות צריכות כוונה** - שהעושה מצוה צריך שיכוין בה, הלכך זוג אחד - אין טפי - לא, דאי מכוין למצוה - איכא בל תוסיף בחד, ואי לא מכוין למצוה - תרוייהו משאוי נינהו, ואין כאן מצוה. **ורבן גמליאל סבר מצות אין צריכות כוונה** - הלכך: מצוה - איכא, בל תוסיף ליכא, דאין עובר על בל תוסיף אלא אם כן נתכוון למצוה, וזה לא נתכוון, ובכל חד אמרי האי למצוה, ולבי מגמגם לומר דכיון דלאו תכשיט נינהו, נהי דבל תוסיף ליכא, איסור שבת מיהא לא פקע, והא ליכא למימר דכולי עלמא תכשיט הם, דאם כן לתנא קמא אמאי אסור, לא ליכוין ולא ליתסר, וליכא למימר נמי דלתנא קמא לא הוה תכשיט, ולרבן גמליאל הוה תכשיט - דאם כן לוקי פלוגתייהו בהכי, ועוד: היינו פלוגתא דלעיל דזמן ולא זמן, ונראה לי דהכי גרסינן: תנא קמא סבר מצות אין צריכות כוונה, ולכולי עלמא תכשיט הן, הלכך, כיון דלענין מיפק ידי חובתיה נפיק בלא כונה - לענין בל תוסיף נמי, אף על גב דלא מכוין להו למצוה - איכא בל תוסיף, כיון דזמן תפילין הוא, ורבן גמליאל סבר: צריכות כוונה, לצאת ידי חובתו, הלכך בבל תוסיף נמי לא עבר עד דמיכוין למצוה.

דף צו.א

ואיבעית אימא - לענין לצאת, כולי עלמא לא פליגי דידי חובתיה נפיק, אף על גב דלא איכוון, ולענין בל תוסיף פליגי, לתנא קמא, כי היכי דלענין מפיק נפיק, לענין בל תוסיף נמי עבר, ולרבן גמליאל, אי לא מכווין למצוה - לא עבר. **ואיבעית אימא אי סבירא לן** - דלכולי עלמא שבת זמן תפילין, לא לעבור ולא לצאת בעי כוונה ואיכא בל תוסיף, אלא, שבת לאו זמן תפילין הוא, ובהא פליגי, דתנא קמא סבר שלא בזמנו נמי, אפילו בלא כוונה - מצוה היא, ותוספת עמה, ולרבן גמליאל שלא בזמנו ואינו מתכוין, אין כאן רמז מצוה, ואין כאן תוספת. **זוג אחד נמי לא** - דיש כאן תוספת, שמוסיף שבת על

החול למצות תפילין. **ועוד הישן בשמיני בסוכה ילקה** - דמוסיף שמיני על השביעי, ואנן מיתב יתבינן בשמיני בספק שביעי לכתחלה, אלא שלא בזמנו בלא כוונה - לאו תוספת הוא ולהכי שרינן, דאי שמיני הוא - לא מכוונן למצות סוכה. **מחורתא כדשנינן מעיקרא** - בשבת זמן ולא זמן תפילין הוא, קא מיפלגי. **ומאן** - תנא דשמעת ליה דאמר: שבת זמן תפילין, דמוקים מתניתין אליביה. **ושמרת את החוקה** - בפרשת קדש לי כתיב, והיא אחת מארבע פרשיות של תפילין. **אלא לענין פסח** - דאיירי בה לעיל מינה, והאי מימין ימימה - משנה לשנה, דמתרגמינן מזמן לזמן, אלמא: מדלא דריש ר' עקיבא האי קרא בתפילין - שמע מינה דסבירא ליה לילה ושבת זמן תפילין, דלא קא ממעט להו קרא. **והא דתנן** - בפרק קמא דכריתות [ב, א]. **הפסח והמילה** - אף על פי שיש בהן כרת, הואיל ואין בהן לאו אלא מצות עשה הן - אין מביאין על שגגתן חטאת, שאין חטאת באה אלא על לאו דכרת, כדכתיב (ויקרא ד') אשר לא תעשינה וגו'. **לאו נמי איכא** - דהא כתיב ושמרת וכל שמירה - אזהרת לאו היא, כדר' אבין. **השמר דלאו לאו והשמר דעשה עשה** - פירוש השמר שלא תעשה כן, כגון השמר לך פן תכרות ברית וגו' (שמות לד) השמר לך פן תנקש וגו' (דברים יב) השמר בנגע הצרעת (שם דברים כד) - שלא יקוץ בהרתו, השמר דעשה כי האי, דושמרת את החוקה. **מי שצריכין אות** - ימים שישראל צריכין להעמיד אות על עצמן להכיר שהם מחזיקים בתורתו של הקב"ה, יצאו שבתות וימים טובים שהן עצמן אות בין הקב"ה לישראל דכתיב (שמות לא) כי אות היא ביני וביניכם. **הניעור בלילה** - שאין לו לחוש שמא יפיח בתפיליו. **רצה מניח** - ואינו כמוסיף על המצוה, דלילה זמן תפילין הוא, ורבנן הוא דגזור שמא יפיח כשהוא ישן. **מדלילה לתנא קמא זמן תפילין** - אלמא: לא דריש מימין ימימה למעוטי לילות, דמוקים לקרא בפסח. **שבת נמי זמן תפילין הוא** - מההוא קרא גופיה ממעט שבת. **ודילמא סבירא ליה לילה זמן תפילין** - דלא דריש מימין ימימה לענין תפילין, אבל שבת לאו זמן תפילין הוא, ונפקא ליה מוהיה לך לאות כדנפקא ליה לר' עקיבא לעיל, דמוקי מימין ימימה לפסח, דלא ממעט לילה מימין וקא ממעט שבת מוהיה לך לאות. **בת כושי** - בת שאול כדכתיב (תהלים ז) על דברי כוש בן ימיני דהיינו שאול, כדאמרינן באלו מגלחין (מועד קטן טז, ב). **ולא מיחו בה חכמים** - דהוי כתוספת על דברי תורה, שפטרה נשים ממצות עשה שהזמן גרמא. **של יונה** - בן אמית. **שלא הזמן גרמא** - אלמא: מצות

תפילין כל שעה גם בלילה גם בשבת, דאי מפקת חד - הוי להו זמן קבוע.

דף צו.ב

דר' יוסי - לקמן. נשים סומכות רשות - ואף על גב דכתיב (ויקרא א) דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם אדם כי יקריב מכם וסמך ליה וסמך ידו, בני ישראל סומכים ולא בנות ישראל סומכות. **אוסר בחדשות -** לחלל עליהן שבת, דילמא קמיע בעלמא נינהו. **נשים סומכות רשות -** דאין כאן בל תוסיף, ומשום איסורא נמי ליכא, דקסבר: תכשיט נינהו. **אין מעכבין -** אין בית דין מוזהרין למונען מלתקוע ביום טוב של ראש השנה, דבעו לחנוכינהו במצות. **הא נשים מעכבין -** אף על גב דלא חלול יום טוב הוא, כדתנא דבי שמואל (ראש השנה כט, ב): יצאה תקיעת שופר ורדיית הפת, שהיא חכמה ואינה מלאכה, מיהו, נראות כמוסיפות. **סתם סיפרא -** תורת כהנים. **לשונות -** צמר סרוק וצבוע. **פסולות -** שמא לא צבע לשם ציצית, ואנן עשייה לשמן בעינן. **דגלימא טוואתיה -** לארוג מהן טלית ולא לעשות מהן ציצית. **שזרנהו -** טוואם. **בשזורים -** שאין דרך לארגם. **דשיפתא דגלימא -** שכן דרך להסך שזורים בשפתו, שהוא גדיל ונקרא בלעז צימוש"י (אמרה, שפת הבגד), והחוטים נקראים אורי"ל (גדילים שתולים באימרת הבגד). **במופסקין דכולי האי לא טרח -** לחזור ולקשרם ולהסך אותן. **וכי אדם טורח לעשות קמיע כעין תפילין -** ואפילו הכי חיישינן לה במתניתין, דקתני: חדשות פטור, דילמא קמיע נינהו, ולא מחללין שבתא עלייהו. **פוק תני להו -** להנך רבנן דבי מדרשא, דקשי להו בד' אלעזר, צא ושנה להם שיש בידי ברייתא דמסייע ליה ומפרשת טעמא בהדיא: לפי שאין אדם טורח. **כיפי -** מרגליות, לישנא אחרינא: נזמים, וכן עיקר.

דף צז.א

אחד חדשות - שאין אדם טורח. **והשתא דתני אבוה דשמואל -** דהאי חדשות - כשיש בהן רצועות ואינן מקושרות כעין קשר של תפילין העשוי כמין אותיות, וכן הוא קבוע תמיד - אלמא טעמא משום קשר הוא דקשירה אב מלאכה, ואסור לקשור בשבת קשר של קיימא. **דכולי עלמא לא טרח -** דטעמא דחדשות לאו משום ספק קמיעא הוא. **ר' יהודה לטעמיה -** בפרק אלו קשרים (שבת קיג, א): חבל דלי שנפסק - כורך עליו פונדא או פסיקיא,

ובלבד שלא יענבנו אלמא: טעמא משום דקשירה הוא, וחייבין עליה משום
אב מלאכה. **הא לאו הכי עניב** - בתמיה. **הלכה למשה מסיני** - היאך הוא
עשוי, שדומה לדל"ת, ובתפירתן עשוי כמין שי"ן, ורצועה קטנה קבועה בהן
וראשה כפוף ודומה ליו"ד הרי שדי. **ונוייהן** - אותו היכר האותיות. **לבר** -
לחוץ שאינם כלפי התפילין בין הבתים, אלא כנגד מראית העין, לפי שנאמר
בהן וראו וגו' ותניא, ר' אליעזר הגדול אומר: אלו תפילין של ראש. **הלוקח**
תפילין - הרבה יחד, ולחזור למוכרן, ולוקחן ממי שאינו מומחה. **בודק שתיים**
של יד ואחת של ראש - וכיון דהוחזק בשלש - הוה מומחה, ולוקח השאר
בלא בדיקה. **מה נפשך** - מה דעתך, אי קים לך דגברא דמזבן תפילין טובא
מחד גברא זבין הוא, והאי מוכר נמי מחד גברא קננהו. **לבדוק שלש בשל יד**
או שלש בשל ראש - ותסגי ליה בהכי להתחזק בכולהו. **כל חד וחד נמי** - כל
תפילין ותפילין דשמא מי שמכר לו את אלו לא מכר את אלו. **רבי היא** -
במסכת יבמות (סד, ב) הוא דאמר בתרי זימני הויא חזקה: נשאת לראשון
ומת, לשני ומת - לשלישי לא תנשא. **וכן בצבת השני** - אם יהיו לו צבתים
הרבה, ובכל צבת תפילין הרבה, קא סלקא דעתיה דהכי קאמר: בדק בצבת
הראשון שני תפילין - הוחזק כל אותו צבת, וכן בשני - הוחזק גם הוא, וכן
בשלישי וכיון דהוחזק בשלשה צבתים כשרין - הוחזקו כל הצבתים, ואין
צריך עוד לבדוק כלום. **מודה רבי בצבתים** - דאין אחד מוחזק בשל חבירו
שדרך ליקח צבת אחד מאיש זה, וצבת אחד מאיש אחר לשון צבת - כמו שול
- תשולו לה מן הצבתים (רות ב). **לאפוקי מחזקיה** - לאשמועינן, דאף על גב
דבעלמא תרי הוו חזקה - בצבתים לית ליה לרבי חזקה, מדתני שלישי וגלי
ביה, והוא הדין לכולם. **זווי זווי** - של ראש ושל יד קשורין יחד, וכן הרבה
קשרי זוג בצבת אחת. **זכריכן טובא** - כי הדדי, ואין שנים שנים קשורים. **ואי**
לאו - שאינם כלות קודם שקיעת החמה, דהואיל והוא צריך לטרוח ולחזור
משתחשך - מחשיך עכשיו עליהם, ויטלם יחד. **מוליכן כולם פחות פחות**
מארבע אמות - קודם שיגיע לארבע אמות יעמוד לפוש, וחוזר והולך פחות
פחות מארבע אמות, וכן תמיד, דהשתא כל זמנא הויא עקירה והנחה, ואין
כאן העברה ארבע אמות יחד. **בסכנת עובדי גלולים** - דמבזו להו לתפילין -
מוליכן. **בסכנת ליסטים** - ישראל, דקטלי ליה משום ממונו, ולתפילין לא
מבזו להו - מכסן.

הכי גרסינו: במאי אוקימתא למתניתין בסכנת ליסטים אימא סיפא וכו' -
 כיון דליסטים לא מבזו להו, אמאי קא מזלזל ר' שמעון באיסורא דשבתא
 כולי האי, כל שכן דהא דר' שמעון גריעא (כולי האי) מתנא קמא ואיכא זילזול
 שבת טפי, דאוושא מילתא דהנך גברי דמקילינן כולי האי בשבת וכסוי דתנא
 קמא עדיף, לשון אחר ועיקר, ולא לשבש הספרים: מתניתין בסכנת נכרים
 שגזרו גזירה שלא יניחו תפילין, והאי ובסכנה מכסן והולך לו אכולה מתניתין
 קאי, והכי קאמר: ובסכנה, שאם ימצאו בידו או ישמע למלכות יהרג בין מעט
 בין צבתים - מכסן בטליתו, שלא יוטלו כל כך בבזיון ומניחם שם והולך ולא
 יזיז משם שמא ירגישו בו ויתחייב למלכות, וברייתא - בליסטים נכרים,
 ואסיפא קאי, דקתני: מחשיך עליהן ומביאן, ובסכנת ליסטים שהוא ירא
 להחשיך שם - מוליכן פחות פחות מארבע אמות וכו', ולא יניחם שם - שלא
 יזלזלו הליסטים בהם וינהגו בהם מנהג בזיון, ובמאי אוקימנא למתניתין
 בסכנת נכרים שלא יתחייב למלכות - אימא סיפא וכו', וכל שכן דאוושא
 מלתא וישמע למלכות יותר משאם מכניסן זוג זוג או מחשיך עליהם לכולם,
 וזה עיקר, מדלא גרסינן ברישא כל שכן דאוושא מילתא דשבת, כדגרסינן
 בסיפא מכלל דהאי אוושא דמילתא לאו אזלזולא דשבת קפיד, אלא אסכנת
 נפשות קפיד. **אף על גב דקשיא ליה - שמטלטלין אותו מיד ליד. הא עדיפא -**
בשבתא, ולא יטלטלנו הוא לבדו פחות פחות מארבע אמות. כרגלי הבעלים
- שהשואל או לוקח בהמה או כלים מחבירו ביום טוב - אינו יכול להוליכם
אלא למקום שהבעלים הראשונים מותרין לילך שם, ואם עירבו לצפון לא
יוליכנו זה לדרום. מחבית לחבית - והשניה שלו, וכן עושה תמיד ולקמיה
 מפרש מאי לא תהלך זו. **אין בהם ממש -** לקנות שביתה אצל בעליהם
 הראשונים, וכל אדם מותר להוליכן כרגליו. **פוטר במים -** פלוגתייהו בפרק
 בתרא דביצה האשה ששאלה מחבירתה תבלין לקדירה, ומים ומלח לעיסתה
 - הרי הן כרגלי שתיהן, אין העיסה הולכת אלא למקום ששתיהן מותרות
 לילך שם, ואם עירבה זו לצפון וזו לדרום - אין עיסה זזה ממקומה, לפי שאין
 לזו של צפון אפילו אמה אחת בדרום והני מילי כשנתנו עירובן לסוף אלפים,
 ר' יהודה פוטר במים, שאין בעלת המים אוסרת על בעלת הקמח כלום. **ומאי**
לא תהלך זו - הא ר' יהודה נמי בחבית לא קאמר דיכולה חבית להלך יותר
 מרגלי הבעלים, דהא אוקמינן מתניתין במערן מחבית לחבית. **מפני רוטבה -**

שניכר ואם השאילה מים לקדירתה, הרי היא כרגלי שתיהן. **מים שלא קנו שביטה** - שנתמלאו היום ממעין הנובע או מן הנהר, דתניא (לעיל עירובין מו, א): נהרות המושכין ומעינות הנובעים - הרי הן כרגלי כל אדם. **דבטלה חבית לגבייהו** - מפני שהיא טפילה להן, ורבנן פליגי למימר דלא תהלך זו, דלא בטלה לגבייהו. **פטור אף על המטה** - הואיל ופטור על החי, דקיימא לן: חי נושא את עצמו. **בשיירא** - שחנתה בבקעה, שאנוסין הן, שאין להם מים - שרי להו רבנן דתיבטיל. **כר' יוחנן בן נורי** - בפרק מי שהוציאווהו. **משנה. היה קורא בספר** - כל ספרים העשויים בימי הראשונים עשויין (בגליון) (מסורת הש"ס: [בגלילה]) כספר תורה שלנו. **גוללו אצלו** - הואיל וראשו אחד בידו ובגמרא מפרש לה. **לעשרה טפחים** - לעשרה התחתונים שברשות הרבים, וכולן מפרש בגמרא. **הופכו על הכתב** - האותיות כלפי הכותל, שלא יהא מוטל כל כך בבזיון, ומניחו עד שתחשך. **משום שבות** - כגון זו שלא נפל מידו, שהרי אחז בראשו אחד, ואין כאן אלא משום גזירה דילמא נפיל כוליה מידיה ואתי לאתויי - כל איסור דרבנן הוי שבות. **גמרא. אי נימא איסקופה רשות היחיד** - גבוהה עשרה ורחבה ארבעה. **וקמה רשות הרבים** - ולפניה רשות הרבים, וקאמר מתניתין אף על גב דמונח ראשו ברשות הרבים - גוללו ברשות היחיד. **ולא גזרינן דלמא נפל** - כוליה מידיה, דאיכא חיוב חטאת, ואתי לאיתויי.

דף צח.א

מני - מתניתין דלא גזר. **ר' שמעון היא דאמר** - לא גזרו שבות בכתבי הקדש, דאי ר' יהודה - הא אמר אם מסולק מן הארץ מלא החוט, דלא נח - הוא דגוללו אצלו, דליכא למגזר מידי, דלא דמי לנפילה כלל, אבל הונח כל דהו - אסור, דגזרינן איגודו בידו אטו היכא דנפל כוליה. **הנדרסת** - לעולם איסקופה רשות היחיד היא אבל נדרסת, דרגל הרבים עוברת דרך לה ובמקום דדריסת רגלי בני אדם עומדין - איכא בזיון כתבי הקדש, ולהכי שריוה לגוללו אצלו, דלא דמיא לקורא בגג, דהתם ליכא בזיון כולי האי, משום הכי, היכא דנח - גזר ר' יהודה, אבל בהא - מודה, דכיון דאוגדו בידו, ושבות בעלמא הוא - לא גזרינן. **תוך ארבע אמות** - אקורא על האסקופה קאי, ולא ידענא היכא הוא, תוך ארבע אמות שלא נתגלגל הספר עד ארבע אמות בקרקע. **מה לי חוץ לארבע** - הא כולה שבות היא, דאוגדו בידו, ומה לי

מעביר ארבע אמות ברשות הרבים, מה לי מכניס מרשות הרבים לאיסקופה רשות היחיד, דהא קשרית לה משום דאוגדו בידו, ויש כאן משום בזיון, וכי היכי דשרית להכניס מרשות הרבים לאיסקופה, הכי נמי אית לן למישרי להעביר ארבע אמות ברשות הרבים. **איסקופה כרמלית** - רחבה ארבעה ואין גובהה עשרה, וחוצה לה רשות הרבים, ולפנים הימנה רשות היחיד. **ומייתי ליה** - מרשות הרבים לאיסקופה אין כאן חיוב חטאת, ואפילו אין אוגדו בידו, דהא מרשות הרבים לכרמלית מעייל, הכא דאוגדו בידו - שרי ליה לכתחלה. **חייב חטאת** - שמעביר ארבע אמות ברשות הרבים, הכא דאוגדו בידו לא שרו ליה לכתחלה. **נמי נגזר** - לר' יהודה, דגזר שבות אף בכתבי הקדש נגזר דילמא נפל כוליה מידו, ואזיל ושקיל ליה ברשות הרבים ומייתי ליה ברגליו בתוך הבית דרך האיסקופה, וקא מעייל מרשות הרבים לרשות היחיד. **וכי תימא וכו' דרך עליו** - למעלה מראשו, שעקרו מרשות הרבים והוליכו דרך למעלה מראשו, והניחו לסוף ארבע חייב, ואף על גב דאזירא מקום פטור, דגבוה ואין בו מקום רוחב ארבע, אלמא: כיון דלא נח במקום פטור - לא מהני - הכא נמי לא מהני - כיון דלא נח באיסקופה, אף על גב דדריס עלה - לאו הנחת גופו הוא, אלא אם כן עמד לפוש. **באיסקופה ארוכה** - שיש לה משך גדול ברחבה מרשות הרבים עד תוך הבית, דאי נמי נפיל כוליה מידו - לא אתי לידי חיוב חטאת, דאדהכי נזכר ועומד לפוש על האיסקופה, והדר מעייל ליה. **סתם כתבי הקדש עיוני מעייני בהו** - כי מטי באיסקופה, והרי עומד בכרמלית. **ודילמא** - נפיל כוליה לרשות הרבים, ושקיל ליה ומעיין ביה התם, ומעייל להו להדיא לבית, ולא קאי באיסקופה מידי. **מהלך כעומד דמי** - הלכך ליכא למיגזר מידי, דאי נפיל כוליה ומעייל ליה, כיון דדריס על האיסקופה - הרי הוא כעומד בכרמלית, ואין כאן חיוב חטאת. **דאמר ר' יוחנן** - בפרק קמא דשבת (ו, א) דזורק לאו כעומד דמי. **להפוך** - יריעת קלף על פניה להגין עליה שלא יעלה אבק על האותיות. **לא אפשר** - שאין לו בגד לפרוס. **והא לא נח** - ואפילו שבות ליכא. **בכותל משופע** - דכיון דבולט למטה, נח על בליטתו.

דף צח.ב

למטה משלשה - הגיע ראש הספר סמוך לשלשה לקרקע - ארעא סמיכתא הוא, והרי הוא כמונח. **אלא הא דאמר רבא** - בפרק הזורק במסכת שבת (ק, א). **תוך שלשה לרבנן** - דפליגי עליה דר' עקיבא בקלוטה כמי שהונחה, ואמרי

דהזורק מרשות היחיד לרשות היחיד דרך רשות הרבים למטה מעשרה - לא אמרינן הואיל ונקלטה בעשרה תחתונים, שהן רשות הרבים הרי היא כמי שהונחה לחייבו, אפילו זרק למטה משלשה - לא מיחייב, אם עד שלא הגיע לארץ נשרף או בלעו כלב, אלא אם כן נח על גבי משהו, ואפילו לא הוי מקום ארבעה - הויא הנחה, ולמעלה משלשה, אם נח - פטור, ואפילו לר' עקיבא, דאי מקום ארבעה הוא - כרמלית הוא, ואי לית ביה ארבעה - מקום פטור הוא. **נימא כתנאי אמרה לשמעתייה** - דהא תנא קמא אפילו כי לא נח נמי גזר למטה משלשה - משום דילמא זמנין דאין אגדו בידו, ולרבא, כי אין אגדו בידו נמי כי האי גוונא דלא נח לא מיחייב, אם קלטו והחזירו קודם שנת. **משנה. זיז שלפני החלון** - בולט מן הכותל, גבוה עשרה ורחב ארבעה. **נותנין עליו** - בני עלייה, דרשות היחיד הוא. **גמרא. דמפיק להיכן** - להיכן בולט. **דמפיק לרשות היחיד** - לחצר. **כלים הנשברים** - כלי חרס וזכוכית, שאם נפלו ישברו, דליכא למימר דילמא אזיל ומייתי להו. **קערות וכוסות וקיתוניות** - כולם כלים הנשברים הם, דסתמייהו דחרס. **משתמש בכל הכותל** - אם הזיז מוטל לארכו אצל הכותל על פני כולו, משתמש בכל הזיז. **עד עשרה התחתונים** - כלומר: כל מקום שהוא, בין סמוך לחלון מיד, בין מופלג הימנו הרבה, ובלבד שלא יהא בתוך עשרה תחתונים שברשות הרבים. **למטה הימנו** - למעלה מעשרה. **משתמש בו** - בתחתון, על פני כל הכותל, אם מונח לאורכו אצל הכותל. **האי זיז** - עליון, היכי דמי. **אי דלית ביה ארבעה מקום פטור הוא** - ואפילו כנגד חלונו לא לשתמש, נהי דמקום פטור הוא ומותר לכתף עליו, כדקיימא לן: מקום שאין בו ארבעה מותר לבני רשות הרבים ולבני רשות היחיד לכתף עליו, מיהו, תשמיש - תדיר לא משתרי ביה, דלא חזי לתשמישתא ושכיחי כלים למיפל לרשות הרבים, ואף על גב דאוקמינן בכלים הנשברים - הני מילי בדאית ביה ארבעה, דלא שכיחי למיפל כולי האי, אבל הכא דרובא נפלי - מחזי כמאן דשדי להדיא לרשות הרבים. **חורי חלון הוא** - כלומר: זזית החלון והרחבתו הוא, ולשון חורי דנקט - משום דגבי שבת שייך למימר חורי רשות הרבים כרשות הרבים, וכן חורי רשות היחיד כרשות היחיד דמי, כגון כותל הסמוכה לרשות הרבים ויש בה חורין פתוחין לרשות הרבים למטה מעשרה הוי רשות הרבים. **משנה. עומד אדם ברשות היחיד** - בבית או על הגג, ושוחה ונוטל חפץ ברשות הרבים כאן, ומניחו כאן. **ובלבד שלא יוציאנו מארבע אמותיו** - ממקום שהיה מונח בו, ואשמועינן מתניתין דלא

גזרינן שמא יכניסנו אצלו. **וישתין ברשות הרבים** - דמפיק מרשות היחיד לרשות הרבים. **משנתלש רוקו בפיו** - משנתעגל ונאסף לצאת. **לא יהלך ארבע אמות עד שירוק** - דכיון דלמשדייא קאי, משאוי הוא. **גמרא. מתני ליה רב כו'** - גזירה שמא יכניסנו אצלו. **ועבדת כר' מאיר** - דאיהו הוא דגזר שמא יביא אצלו, כדלקמן בפירקין עירובין [קא, א]: לא יעמוד ברשות היחיד ויפתח לרשות הרבים, שיטול מפתח ברשות הרבים ויפתח בו פתח הסמוך לרשות הרבים שמא יכניס אצלו במקום שהוא.

דף צט.א

מדסיפא ר' מאיר - הא דלא יפתח, דאיירי ר' מאיר בהו. **הא הוציא** - החפץ מארבע אמות - חייב, אף על גב דהוא עומד בגבוה והגביהו למעלה מעשרה והעבירו - לא אמרינן העברת מקום פטור הוא, אלמא: בתר הנחה ועקירה אזלינן, והרי נטלו מתחילת ארבע והניחו לסוף ארבע. **פטור אבל אסור** - מדרבנן, דילמא אתי לעבורי דרך למטה מעשרה. **מחשבתו** - שהוא צריך לכך, משווא לה הוצאה חשובה. **זרק** - מתחילת ארבעה לסוף ארבעה. **בפי הכבשן** - שקלטה שלהבת ונשרפה. **בתר עקירה** - מן הגוף אזלינן, והן נעקרין מן החלל של הגוף, וחייב, דמוציא מן הגוף שהוא רשות היחיד לרשות הרבים. **או בתר יציאה** - שיוצא מן הגוף ממנו, והרי פי אמה ברשות הרבים ואין כאן עקירה מרשות היחיד. **ואף על גב דלא היפך** - בתמיה, דמשום תלישה לחודיה אמר ר' יהודה דאסור, דלמיפק קאי ואפילו דלא היפך בה בתוך פיו. **היה אוכל דבילה** - של תרומה. **בידים מסואבות** - סתם ידים שלא נטלו הו שניות, ופוסלות את התרומה. **ר' מאיר מטמא** - שהרי הוכשרה התרומה ברוק שבפיו. **ר' יוסי מטהר** - דקסבר: כל זמן שהרוק בתוך פיו, לאו משקה הוא, והרי הוא כגופו של אדם ואינו מכשיר. **היפך** - ברוק, להוציאו לחוץ - טמא דלמשדייה קאי ומכשיר. **מוחלפת השיטה** - החליף ר' יהודה שיטתו ויצא הימנה. **לא תחליף** - לא תימא מוחלפת היא, דמתניתין דקאמר אף על גב דלא היפך קאי למשדייה, בכיחו עסקינן, ליחה שנתלשה מן הגוף על ידי חולי שקורין טו"ש (שיעול, מחלת שיעול). **כיחו ונתלש** - לא יהלך ארבע אמות עד שירוק. **מאי לאו** - תרתי קתני: כיחו, וכן רוקו. **כדשנינן מעיקרא** - מוחלפת השיטה. **חייב מיתה** - בידי שמים. **כל משנאי אהבו מות** - תורה אמרה להאי קרא, בפרשת ה' קנני. **אלא למשנאי** - למשנאים דעתו באנינות.

והא מינס אניס - שעל כרחו הוא, על ידי חולי או הצינה. **כיח ורק קאמרינן** - שרקק אותו בפני רבו, והיה לו להסתלק משם או להבליעו בכסותו. **משנה**. **וישתה ברשות הרבים** - ויושיט צוארו לרשות הרבים וישתה גזירה שמא יכניס הכלי אצלו. **וכן בגת** - מפרש בגמרא לענין מעשר. **גמרא**. **רישא רבנן** - לעיל אוקימנא להא דקתני עומד אדם ברשות היחיד ומטלטל ברשות הרבים כרבנן, דפליגי עליה דר' מאיר במתניתין גבי מפתח, ולא גזרינן שמא יכניס, והכא גזר שמא יכניס כר' מאיר, והא ליכא למימר דשתיית המים תהוי הכנסה כמשתין ורוק - דלא דמי, דהתם קא עקר מרשות זו וקא עבד הנחה לרשות זו, אבל שותה - עביד עקירה והנחה בחדא רשותא, דהא ברשות שהוא שותה בה פיו עומד, ובפיו הן נחין מיד. **בחפיצין הצריכין לו** - אפילו רבנן מודו דגזר בהו, דמתוך שהוא צריך להם - יכניסם אצלו, הלכך משקין הללו צריכין לו, וגזרינן. **כרמלית מאי** - מהו שיעמוד בכרמלית וישתה ברשות היחיד או ברשות הרבים. **היא היא** - כי היכי דלא יעמוד ברשות הרבים וישתה ברשות היחיד, כך לא יעמוד בכרמלית וישתה ברשות היחיד. **היא גופה גזירה** - אי דעייל לגביה כלי - ליכא איסורא דאורייתא, אלא גזירה דרבנן, דלא ליתי לאפוקי מרשות היחיד לרשות הרבים, ואנן ניקום ונגזר שתיה אטו הכנסת כלי.

דף צטב.

וכן בגת - והאי גת מאי היא, אי רשות היחיד, וקאמר דלא יעמוד ברשות הרבים ויושיט צוארו בגת ויטול כלי וישתה - הא תנא ליה רישא, אלא לאו בגת כרמלית, כגון שאינה גבוהה עשרה. **שותין על הגת** - עומד על הגת ושותה, דכל זמן שלא הוציאו לחוץ - לאו שתיית קבע היא, ופטור מן המעשר, בין שמזגו בחמין בין שמזגו בצונן. **מחייב** - במזיגה שמוזגו במים משויא ליה קבע. **על החמין חייב** - דאין ראוי לחזור המותר שמקלקל היין, הלכך, כי מזג ליה בחמין - אדעתא למשתייה כוליה מזג ליה, ומשוייא ליה מזיגת קבע אבל מזיגת צונן - לא משוייא ליה קבע, דילמא שתי פורתא ומהדר, הלכך, כל כמה דשתי הוי עראי, ומתניתין דקתני וכן בגת - ר' מאיר היא, וקתני: לא יעמוד על גבי קרקע וישתה בגת בלא הפרשת מעשר, אלא אם כן הכניס ראשו ורובו לגת. **משנה**. **קולט אדם מן המזחילה** - למטה מעשרה טפחים, גגין שלהן חלקים היו, וטחים בטיט, ומרזבין קטנים הרבה

היו לגג להוציא המים, ונותנין למטה מהם דף כנגד אורך הכותל בשיפוע, וכל המרזבין שופכין עליו והוא מביא כל המים למקום אחד שלא יזיקו את הכותל, ועומד אדם ברשות הרבים וקולט בכלי למטה מעשרה טפחים מן המים היורדין מן המזחילה, וקולט דוקא כדמפרש בגמרא, אבל לא יצרף פיו או כלי למזחילה, שהוא בפחות משלשה סמוך לגג, ואף על פי שהוא למטה מעשרה, מאי טעמא - דהואיל ומוטלת לאורך הכותל ובתוך שלשה לגג - דמיא לגג, והוי כמוציא מן הגג שהוא רשות היחיד לרשות הרבים. **ומן הצינור מכל מקום** - כלומר: בין קולט בין מצרף, משום דצינור לעולם ארוך ויוצא לרשות הרבים, וליכא למימר לבוד, וכיון דלמטה מעשרה הוא - ליכא איסורא, ובגמרא מוקים לה כשאין בפיו ארבעה, ולא גזרינן אטו היכא דאית ביה ארבעה, דאי נמי אית ביה ארבעה - כרמלית הוא דלא גבוה עשרה, ומשום הכי נקט מתניתין גבי מזחילה למטה מעשרה - משום דבעינן למתני ומן הצינור מכל מקום, ואי למעלה מעשרה לא משתרי צירוף הצינור - גזירה אטו צינור שבפיו ארבעה, דקא מפיק מרשות היחיד לרשות הרבים, אבל קליטה, אפילו למעלה מעשרה נמי משתרי, דאזירא הוא מקום פטור. **גמרא. מצרף** - פיו או חבית למזחילה, והוי כשואב ממנה. **תניא נמי הכי** - דפחות משלשה סמוך לגג כגג דמי והמצרף משם - כמצרף בגג. **עומד אדם ברשות היחיד** - כגון בגג. **וקולט** - מן האויר מים שיורדים מגגו של חבירו, אבל לא יצרף, ובמתניתין נמי שמעתי דהכי גרסינן מן הצינור ומכל מקום, ולא גרסינן מכל מקום בלא וי"ו למשרי צירוף, אלא ומכל מקום כלומר: מכל מקום המקלח קולט, ומצאתי בתוספתא דצירוף מותר בצינור למטה מעשרה, ועוד: הא דקאמר תנא אם יש בצינור ארבעה אסור - אהיכא קאי, אקליטה - מאי מרשות לרשות איכא, ואי אצירוף - מתניתין נמי אסור, אפילו כשאין בו ארבעה, ואני שמעתי דאתירוצא דמתניתין נמי קאי, דאוקימנא בפחות משלשה לגג, הא לאו הכי - מצרפין, ואין דרך לשון הש"ס כן לומר תנא אתירוף אמוראים שלא הוזכר במשנה, אלא הכי גרסינן: ומן הצינור מכל מקום וכו' מתניתין היא, ואלמטה מעשרה קאי, ולא סיפא דברייתא היא. **תנא אם יש בצינור ארבעה** - ברוחב. **אסור** - לצרף ואף על גב דלמטה מעשרה הואי ולבוד נמי ליכא אפילו הכי כרמלית מיהא הוי ומפיק מכרמלית לרשות הרבים. **גמרא. אי נימא בסמוכה** - שהבור סמוכה לכותל בתוך ארבעה טפחים. **למה לי חוליא עשרה** - בור גופיה רשות היחיד ועומקה עשרה, והרי

אין רשות הרבים מפסקת בינתים. **וטעמא דאיכא חוליא עשרה** - דלא מטי דלי לרשות הרבים. **הא קא משמע לן כו'** - ומתניתין לאו כדסלקא דעתך דתיהוי חוליא עשרה לבד מבור, אלא הכי קאמר: בור ברשות הרבים וחולייתו סביביו, וסך הכל גבוה עשרה מקרקעית הבור - רשות היחיד, וממלאין ממנה לחלון. **שופכין לתוכה** - דאשפה רשות היחיד היא. **ולא חיישינן שמא תנטל אשפה** - ותעמוד על פחות מעשרה, ואתי למשרי ביה נמי כמעיקרא. **במבוי** - ראשו אחד פתוח לרשות הרבים, וראשו אחד סתום ושני צדדיו, אחד ים וגידודיו גבוהים עשרה, ואחד אשפה ובתים וחצירות פתוחין לו בדופן אמצעי. **שירטון** - לימון בלעז, שמעלה טיט לשפתיו, ומתיבש ונעשה קרקע עולם. **דרבים** - מתניתין באשפה דרבים. **משנה. המיסך** - שנופו נוטה למטה מכל צדדיו סביב. **מטלטלין תחתיו** - דאמרינן לבוד, והרי יש כאן מחיצה עשרה. **שרשיו גבוהים** - שאין הענפים נמוכין אלא בראשן, הולכין ומגביהין לצד חיבורן. **לא ישב עליהן** - דכיון דגבוהין שלשה - כאילן חשיב, ואין משתמשין באילן. **גמרא. אלא בבית סאתים** - אם היה היקיפו יותר על בית סאתים - אין מטלטלין בו אלא בארבע, ואפילו נטעו מתחילה לכך, דהוי מוקף לדירה. **מאי טעמא** - הא כל היקף לדירה, אפילו עשרה כורים, מותר.

דף קא.

משום דהוי דירה שתשמישה לאויר - אינה לדור בה תמיד, אלא להסתופף בה שומרי (אויר) השדה. **מלמעלה משלשה לתוך שלשה** - דלאחר שהגביהו שלשה חזרו וכפפו. **דדמו כי משוניתא** - כשן סלע, כהר זה שמשופע לצדדיו, כך יוצאין שרשיו קטנים מתוך הגדולין לצדדיו וכפופין לארץ מכאן ומכאן, הגדולים הולכין ומגביהין באלכסון יותר משלשה בדפוס וילנא יש במקום זה שרטוט. **דסלקי לעילאי** - הגדילים משהגביה למעלה משלשה. **אסורין** - לדברי הכל. **דנחתי לתתאי** - הגדילים לראשו של צד האילן, כל שלא גבוה שלשה, וכן קטנים היוצאין מן הגדילים בשיפולו. **שרו** - לדברי הכל, דאכתי לאו לכלל איסור אתו. **לצדדיו** - השרשים הקטנים היוצאים מתוך גובה של גדולים, ומטין לארץ לתוך שלשה, לרב ששת אסירי, דמכח איסורא אתו, לרבה שרו. **וכן אניגרא** - אילן היוצא מתוך חריץ קצר העשוי להוליך המים לשדות, ושני - צידי האילן של צד גידודי החריץ נכנסין בגידודיו, ואם בא למדוד מצדדיו שבתוך הנגר - הרי הוא גבוה שלשה ויותר, ואם בא למדוד

מצדדיו השניים שהן מגידודי החריץ ולמעלה - אין גבוה שלשה, לרבה דמודד הגידודים שרו דכל פחות משלשה לארעא כארעא, לרב ששת מעומקו מודד, והרי גבוה שלשה, ומכח איסורא אתו. **וכן קרן זוית** - אילן העולה במקצוע שני כותלים של חצר, ושלשה צדדיו נכנסין בתוך המקצוע שבכותלים, ואין נראה אלא צדו שמבחוץ, והולך ועולה עד למעלה לכותל פחות משלשה, לרבה כל פחות משלשה לאו אילן הוא, דמעולם לא גבוה שלשה, ולרב ששת מארעא משחינן, ומכח איסורא אתו, ודוקא קרן זוית, אבל אצל כותל בעלמא - מודה רבה, דהואיל ושלשת צדדיו גבוהין והרביעי שוה לארץ או לכותל - דאסור, אפילו צדו דשוה לכותל. **דהוה סליק באיפומא** - בתוך הבית היה עומד, ועולה דרך פי ארובה למעלה מן הגג פחות משלשה. **ושרא ליה** - דאינו נראה מן הגג שלשה, אפילו באחד מצדדיו. **כרבה שרא לך** - דאמר לא אמרינן מכח איסורא אתי, דהא הכא בתוך הבית הוא דאסור שגובהו נראה שם. **דמלי** - כארעא סמיכתא היא, דהא אמרן לעיל: חלון שבין שני בתים למעלה מעשרה כמאן דמלי דמי. **דהדרי כיפי** - ואשמעינן דלא ישב על הכפופין, דאי על הגבוהין - פשיטא, אכתי לא אשמעינן אלו הן משום שבות: לא עולין באילן, במסכת ביצה (לז, ב). **דצדו אחד שוה לארץ** - שהקרקע גבוה בצדו האחד, מודה רבה היכא דשלשת צדדיו גבוהין מן הארץ, דאסורה צד השוה לארץ. **ואין ניתלין באילן** - אשטנדליי"ר (להתלות, להתמתח). **בור שיח ומערה** - בין שיש בהם מים, בין שאין בהם מים. **מטפס** - דנפיי"ר מטפס ויורד, דטעמא לאו משום דטרחא, אלא שלא יתלוש מן המחובר במתכוין. **אם עלה** - באילן, אסור לירד, דכל דרך ירידתו הוא משתמש במחובר. **עלה מבעוד יום** - וקדש עליו היום - לא קנסינן ליה, ויורד. **הניתנין במתנה אחת וכו'** - כגון דם הבכור שנתערב בדם בכור אחר. **ינתנו במתנה אחת** - ועולה אותה מתנה לזה ולזה. **מתן ארבע במתן ארבע** - דם חטאת זו נשפך לדם חטאת זו - ינתנו ארבע מתנות, ועולה לזו ולזו. **ינתנו במתן ארבע** - דקסבר: קום עשה מצוה עדיף, אף על גב דבהאי מצוה איכא צד עבירה דעבר אבכור אבל תוסיף, אתי עשה דחטאת דכתיב (ויקרא ד) ונתן על קרנות ודחי לבל תוסיף דבכור. **ור' יהושע אומר נותנו במתנה אחת** - כיון דקיימא לן כל הניתנין על מזבח החיצון שנתנן במתנה אחת כיפר, הכא דלא אפשר סמכינן עלה אפילו לכתחילה, ולא עברינן אבל תוסיף, ואי משום בל תגרע דחטאת, כדקאמר טעמא מוטב שיעקר בל תגרע מאליו, שהוא יושב

ואינו עוקר הלאו בידיים, מעבור על בל תוסיף שהוא עוקרו בידיים. **הכי נמי יורד** - דהך ירידה מצוה היא, דהא כל זמן שהוא יושב משתמש והרי זה תשמיש, הלכך, אף על גב דהשתא משתמש תשמיש אחר כשיורד יותר ויותר - עדיף משישב שם. **דקא עביד מצוה** - דמקיים עשה. **לא קא עביד מצוה** - פורש מן העבירה הוא על ידי עבירה, אבל קיום מצוה אין כאן.

דף ק.ב.

דלא קא עביד איסורא - כשהוא יושב ואינו נותן - הלאו דבל תגרע והעשה דונתן על קרנות נעקרין מאליהן, אבל זה - ישיבתו תשמיש הוא, שהוא משתמש באילן. **יבש** - שאין בו לחלוח, ולאו מחובר הוא. **בימות החמה** - יבש מותר, דליכא אפילו משום מראית העין, שהרי ניכר לכל שהוא יבש שאינו מוציא עליו, והא דקתני אסור - בימות הגשמים, שאין ניכר בין לח בין יבש, ואיכא משום מראית העין. **קא נתרי פירי** - שנשארו בו משנה שעברה, ואתי למשרי ביה תלישה דלת, נהי דעליה דיבש אטו עליה דלח לא גזרינן, דהיא גופא גזירה, מיהו, תלישה אטו תלישה נגזר. **בגזודא** - יחור שנשרו ענפיו כולם. **בקעה מצא** - כלומר: אינן בני תורה שידעו להזהר, כבקעה זו שאין לה שומר והכל פרוץ. **ואץ ברגלים חוטא** - אלמא: הלוך נמי חטא קרי ליה, והכא איכא חטא שתולש עשבים. **לחים** - אסור, דהוי תולש יבשין כתלושין דמי. **סיים מסאני** - שרי. **לא סיים מסאני** - אסור, שעשבים נדבקין בקשרי אצבעותיו ונתלשין. **עוקצא** - אשפי"א (מעין מסמר שבנעל), כפול מתחתיו, והעשבים נדבקים שם ותולשן. **שרכא** - פתילה ארוכה שהעשב ארוך אסור. **בימות החמה** - זרע יש בגבעולין ומשירן. **כר' שמעון** - דאמר דבר שאין מתכוין מותר. **לדבר מצוה** - תשמיש. **ברגלים** - לשון תשמיש, דכתיב (שופטים ה) בין רגליה כרע נפל שכב. **גם בלא דעת** - רישא דהאי קרא אץ ברגלים הוא. **נפש לא טוב** - לא טובים הבנים הנעשים בלא דעת האשה, שהיה בעלה אץ ברגלים. **הבועל ושונה** - שמטריחה. **לדעת** - האשה. **יבעול וישנה** - שמחמת ביאה ראשונה נתאווה האשה והולבשה תאוה, וכשבא ביאה שניה היא מזרעת תחילה, והיכא דהיא מזרעת תחילה יולדת זכר. **לדבר מצוה** - תשמיש. **נבונים** - מבינים דבר מתוך דבר. **יששכר** - לאה תבעה את יעקב לדבר מצוה ותאמר אלי תבוא כי שכר שכרתיך וגו'. **צער עבור** - עוברות חולות הן. **כמשמעו** - צער הלידה. **משתוקקת** - מתאוה לתשמיש. **והוא ימשול**

בך - שהוא מושל לומר בפה תאות לבו, והאשה בלב ובושה להוציא בפה. **דמרציא ארצויי קמיה** - מראה לפניו עניני חיבה. **עטופה כאבל** - בושה לצאת בראשה פרוע. **מנודה לכל אדם** - לקמיה מפרש שאסורה לכל אדם חוץ מבעלה, והאיש נושא נשים הרבה. **וחבושה בבית האסורים** - כל כבודה בת מלך פנימה. **כלילית** - שד. **כבהמה** - שכורעת כשהיא משתנת ודרך פרידה לעשות כן. **כר לבעלה** - שהוא למעלה בשעת תשמיש. **שבח הוא לה** - יושבת ומשתנת בצניעות, ואינה חסרה כלום בדבר, ונעשית כר לבעלה - אין לה טורח כל כך, טורחו מרובה משלה. **מלפנו** - מלמדנו. **מבהמות ארץ** - שנתן בהם חכמה להורות לנו. **שמפייס** - הולך ופושט כנפיו, והוא פיוס כדאמר לקמן, שאומר לה לקנות מלבוש שמגיע לארץ. **צניעות מחתול** - שאינו מטיל רעי בפני אדם, ומכסה צואתו. **וגזל מנמלה** - דכתיב (משלי ו) (אגרה) (מסורת הש"ס: [תכין]) בקיץ לחמה ואין אחת גוזלת מאכל חברתה. **ועריות מיונה** - שאינו נזקק אלא לבת זוגו. **זיגא** - מלבוש שקורין קוט"ה (מעיל, כתונת). **לבתר הכי** - לאחר בעילה, שמנענע וכופף ראשו לה לארץ. **אי אית ליה** - במה ליקח.

דף קא.א

משנה. **הדלת שבמוקצה** - רחבה שאחורי הבתים, ומשום הכי נקט לה, משום שאין משתמשין בה תדיר, ואין בעל הבית חושש לעשות לה דלת תלויה כראוי וקבועה, אלא זקופה כנגד הפתח, וכשהוא פותח מטילה לארץ, ויש שתלויות אבל נגררות לארץ. **אין נועלין בה** - בשבת, משום דעביד בנין, או אפילו כשהיא תלויה ונגררת - אין זה קבועה, וכשהוא מגביהה על המשקוף, כיון דאינה קבועה שם מחזי כבונה. **וחדקים שבפרצה** - קוצים שעשאים חבילות, והתקנים לסתום בהם פרצה, ופעמים שהוא פותחה. **ומחצלת** - של קנים, שקורין גליד"א (מחצלת). **גמרא. קנקן** - הוא כלי שאוחזין בו מאחורי המחרישה כשהן חורשין, יש שנועלים ומעמידים אותו במקום דלת כנגד הפתח. **בזמן שקשורים ותלויין** - אלמא: אתלויין הוא דקפיד, אבל אגבוהים מן הארץ - לא חייש. **כשיש להן ציר** - דמוכחא מילתא דדלת גמורה היא, והרי היא קשורה ותלויה ולא מחזי כבונה. **כשהיה להן ציר** - ואף על גב דהשתא ליכא - היכירא הוא דאיכא, לישנא אחרינא: טעמא דמתניתין משום דחופר בארץ, וקשיא ליה בגוה, דאם כן מאי תרצתיה דרבא דאמר כשהיה

להם ציר, כיון דהשתא ליכא - הא קא עביד חריץ, ועוד: אם כן כר' יהודה בעי לאוקומיה, דאמר דבר שאין מתכוין אסור. **וגבוהין** - אלמא תרוייהו בעינן. **דלת אלמנה** - דלת שהיא אלמנה מתקוניה. **דחד שיפא** - עשויה מקרש אחד, דהכא ודאי מחזי כבונה ונתן קרש בכותל, שאין בה היכר דלת. **גשמה** - דילי"ש (בריאח או קרש העשויים לחיזוק הדלת) בריחים המחברין אותה. **מדורתא** - היסק גדול. **מלמעלה למטה** - לאחוז העצים העליונים באויר ולתת תחתונים מלמטה. **שרי** - ביום טוב, דאין זה בנין אהלים. **מלמטה למעלה אסור** - לתת התחתונים תחלה לצדדין ברבוע, כדרך שעושין לפני השרים, ולסדר עליונים למעלה, דהיינו כעין בנין אהל וגגו אסור הכי גרסינן: מלמעלה למטה שרי מלמטה למעלה - אסור, וכך מצאתי בתשובת הגאונים, וכן עיקר. **וכן ביעתא** - לסדר הביצים על הגחלים על כלי ברזל שקורין גרדי"ל (כלי מנוקב ששמים עליו דברים כדי לצלותם באש), או על גבי שני עצים שמקיפין זה אצל זה, צריך לאחוז ביצים בידו על האור, וחברו יתן העצים תחתיהן. **וכן קדרה** - כדתנן במסכת ביצה (לב, ב): אין מקיפין שתי חביות לשפות עליהן את הקדרה, ואמר רב יהודה: אסור להקיף חביות תחלה להקריבן זה אצל זה, ואחר כך יתן הקדרה עליהן, שזה דרך בנין, אבל יאחוז הקדרה באויר, ואחר כך יקיף חביות תחתיה. **וכן פוריא** - מטה שנושאין שרים בדרכים, ושל פרקים היא, ויש להם עור ארוך מוקף לולאות, וקושר הלולאות בארוכות המטה, וכשהוא פורקן מתיר הלולאות, והעור נופל, והמתקנו ביום טוב צריך לאחוז העור שטוח מלמעלה, ואחר כך יביאו הרגלים עם הארוכות ויושיבוהו תחתיו, אבל לא יושיבוהו תחלה על רגליו ואחר כך ישטח העור. **וכן חביתא** - כשמסדר חביות במרתף שורה על שורה חביות של חרס הן כעין כדין גדולים ומדנקט לרב יהודה הכא גבי מתניתין שמע מינה טעמא דמתניתין משום בנין ולא משום חופר. **חידקאה** - משול כקוץ. **טובס כחדק** - טובים שבהם כקוצים. **שפיל לסיפיה דקרא** - השפל עיניך, לשפלו של מקרא, לסופו תראה שלשבח הוא. **ישר ממסוכה** - הישרים שבנו מגינים עלינו כסוכה, מהדקין כמו ושחקת ממנה הדק (שמות ל). **קומי ודושי כו'** - סיפיה דקרא והדיקות עמים. **משנה. לא יעמוד אדם ברשות היחיד** - ויטול מפתח המונח ברשות הרבים, ויפתח בו פתח חנות שברשות הרבים, ואף על פי שאין ממקום מפתח לפתח ארבע אמות - גזירה שמא יכניס המפתח אצלו, וכן לא יעמוד אדם ברשות הרבים ויושיט ידו למעלה

גבוה מעשרה ורוחב ארבעה, כגון מפתח חנות המונח על גגו ויטול שם המפתח, ויפתח בה החנות והוא גבוה למעלה מעשרה - גזירה שמא יביאנה אצלו לתוך עשרה. **אלא אם כן** - עשו לה מחיצה - ויעמוד בתוכה, ואסיפא קאי. **פטמין** - קצבים. **נועלין** - פתח חנותן ועומדין ברשות הרבים והמנעול למעלה מעשרה. **צמרים** - מוכרי צמר. **גמרא**. **ומהדרו ליה אינהו כרמלית** - בתמיה דהא ירושלים כולה כרמלית היא, שהיא כולה כחצר של רבים שלא עירבו דהואיל ודלתותיה ננעלות בלילה מערבין את כולה. **חייבין עליה** - דעיר של רבים היא, שאוכלוסין הרבה באין לה, אבל עכשיו דדלתותיה ננעלות - לאו רשות הרבים, שאינה כדגלי מדבר שהוא דרך פתוח כל שעה, וכיון דכרמלית לית לן למיגזר שלא יעמוד בה ויפתח ברשות היחיד דילמא מייתי ליה דאי נמי מייתי לגביה שבות בעלמא היא וגזירה לגזירה לא גזרינן. **מתניתין לאחר שנפרצה בה פרצות הוא. סיפא אתאן** - רבנן אתו לאיפלוגי אשערי גינה לשער גינה שהיא כרמלית, וקאסר ר' מאיר לעמוד בה ולהושיט ידו על מקום גבוה עשרה ורוחב ארבעה שהוא רשות היחיד, ויטול מפתח המנעול הגבוה מעשרה. **לא יעמוד ברשות היחיד** - כגון בחצירו, ויושיט ידו לגנות דרך חור או סדק, ויטול בו מפתח ויפתח בה מנעול מתוך הגינה, שמא ימשך המפתח אליו, ומחמיר ר' מאיר אפילו ברשויות דרבנן, וכן לא יעמוד בגינה ויושיט ידו למקום גבוה עשרה ורוחב ארבעה, שהוא רשות היחיד, ומפתח מונח בו, ויפתח מנעול למעלה מעשרה, גינה כרמלית היא, דהויא יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה.

דף קא.ב

אלא אם כן עשו וכו' - אסיפא קאי, דהשתא כי קאי בגינה קאי ברשות היחיד ועולה עד לרקיע. **שערי גינה** - סתם מנעוליהן גבוהין עשרה ורחבין ארבעה, ורשות היחיד הן. **בית שער** - בית קטן, ופתח הגינה פתוח בו, ובשערי הגינה הסמוכין לרשות הרבים עסקינן, מדקתני סיפא: וכן חנויות הפתוחות לרשות הרבים. **פותח ונועל בפנים** - דבית שער רשות היחיד הוא, וכן כשהוא מחוץ. **לא לכאן ולא לכאן אסורין מכאן ומכאן** - דהמנעול רשות היחיד הוא, ואף על פי שהמפתח מונח עליו - גזר ר' מאיר שלא יעמוד ברשות הרבים ולא בגינה, ויטול מפתח של רשות היחיד - שמא יביאנו אצלו לרשות הרבים או לכרמלית. **וכן חנויות** - לקמן מפרש האי וכן, דבאיסקופת כרמלית בגינה

קאמר, שערי חנויות פעמים שמנעוליהם גבוהין, ופעמים שהן נמוכין, לפיכך נתן בהן חילוק. **(למחר פותח ומניחו על האיסקופה - לקמיה מפרש דמהכא שמעינן דהדר ביה ר' מאיר משערי גינה, ולא גזר בעומד ברשות הרבים שלא יטלטל בכרמלית, דהא איסקופה כרמלית היא, דרחבה ארבעה ואינה גבוהה עשרה, וכשנוטל מפתח משם והוא עומד ברשות הרבים, ומוליכו דרך אור האיסקופה למנעול שעל גביו למטה מעשרה - קא מטלטל מכרמלית לכרמלית, ולא גזר ר' מאיר שמא יביאנו אצלו חוץ לעובי האיסקופה).** **למחר פותח ונועל כו' - ועל האיסקופה הוא עומד ומטלטל מפתח מאיסקופה למנעול על דרך אור האיסקופה, דאין טלטול אלא בכרמלית. ומחזירו למקומו - לאיסוקפה. מניחו במנעול - אבל לא באיסקופה, דכי ממטי ליה מאיסקופה למנעול הא מפיק מכרמלית לרשות היחיד. למקומו - למנעול על גביו, כגון מנעולין הללו של עץ שעושין עניים בפתחיהן וראשיהן רחבין, ובלעז שרדור"א (מנעול). וחכמים אומרים וכו' - לקמן מפרש טעמא, דלא משוו ליה להאי מנעול רשות היחיד. למקומו - לאיסקופה, או לחלון שאין בו ארבעה, דאף על גב דגבוה עשרה - מקום פטור בעלמא הוא. שמוציא מרשות לרשות - מאיסקופה שהוא כרמלית לחלון שהוא רשות היחיד, ואף על גב דהניחו תחילה במנעול, שהוא מקום פטור לרבנן, ובטל אצל כל הרשויות - כרב דימי קיימא לן, דאמר בפרק קמא: ובלבד שלא יחליפו. מקום פטור הוא - וכי הוי למעלה מעשרה - היכי משוי ליה ר' מאיר רשות היחיד, ואסר. ויש בו לחוק - בתוך הדלת אצל ראש המנעול בעוביו של דלת ולהשלים ראש המנעול לארבעה. חוקקין להשלים - רואין אותו כאילו חוקק. אין חוקקין - הלכך מקום פטור בעלמא הוא. הדר ביה ר' מאיר משערי גינה - מדקא שרי לעמוד (ברשות הרבים ליטול מפתח מאיסקופת כרמלית ולהוליכו דרך אורא למנעול שלמטה מעשרה ולא גזר שמא יביאנו אצלו לרשות הרבים ושמע מינה סיפא נמי מדקא שרי לעמוד) על האיסקופה כרמלית וליטול מפתח במנעול למעלה מעשרה באיסקופת כרמלית ולהוליכו דרך אורא למנעול ולא גזר שמא יביאנו אצלו לאיסקופה שהיא כרמלית. ושמע מינה מדרבנן - דאמרי: אם יש ארבעה על ארבעה - אסור ליטול מפתח מאיסקופה ולנעול במנעול שהוא מקום פטור וליטלו משם ולהניחו בחלון שהוא רשות היחיד משום דקא מחליף מאיסקופת כרמלית לחלון שהוא רשות היחיד על ידי הנחת מקום פטור. איתא לדרב דימי - דאמר ובלבד**

שלא יחליפו. **משנה. נגר** - קבילי"א (יתד), שתוחבין אותו בחור שבאיסקופה לנעול הדלת. **שיש בראשו גלוסטרא** - שראשו עבה, וראוי לבוכנא לכתוש ולשחוק בו פלפלין, ואפילו הכי, דתורת כלי עליו - ר' אליעזר אוסר, אלא אם כן קשור ותלוי בדלת, כדמפרש בגמרא. **ור' יוסי מתיר** - דתורת כלי עליו, משום גלוסטרא ולא מיחזי כבונה. **גמרא. בניטל באגדו** - כשהוא קשור ותלוי בחבל של קיימא, וראוי לטלטלו על ידי אותו חבל, ואינו נפסק בידיה. **כולי עלמא לא פליגי** - דשרי, דכיון דקשור ותלוי יפה - מוכחא מלתא דלנעול קאי, ולא מיחזי כבונה.

דף קבא

כשאין ניטל באגדו - שהחבל דק, ואם היה רוצה ליטלו משם לטלטלו על ידי אותו חבל - מיד נפסק, ר' אליעזר סבר: כיון דאינו ניטל באגדו - דהוה כמי שאינו קשור, ותנן לקמן נגר המונח, שאינו קשור בדלת - אין נועלין בו, והאי נמי מונח הוא, משום גלוסטרא לא שרי ליה, ור' יוסי סבר: גלוסטרא מהניא ליה, דכיון דכלי הוא - לא הוי כבנין. **משנה. נגר הנגרר** - שקשור בדלת אבל אינו תלוי, שהחבל ארוך, ומתוך שנגרר - אינו נראה כקשור, וכשאין בראשו גלוסטרא קאמר. **נועלין בו במקדש** - דשבות בעלמא הוא, דאינו בונה ממש, הואיל וקשור לכך, אלא, הואיל ונגרר - מיחזי כבונה, ואין שבות דרבנן במקדש, דלא גזרו שם. **והמונח** - שאינו קשור כלל - הוי בנין ממש, ור' יהודה סבר: לאו בנין ממש הוא, אלא דומה לבנין, ובמקדש לא גזרו שבות. **גמרא. זה אפילו במדינה מותר** - הואיל וקשור, אף על פי שאינו תלוי. **הלכה כר' יהודה בנגרר** - דמותר אפילו במדינה אבל לא במונח, דשרי ליה ר' יהודה במקדש - לית הלכתא כוותיה, דכיון שאינו קשור שם - בנין גמור הוא, כשאר נגרים שנועצים בכותלים, והבונה כל שהוא - חייב, ומלאכה דאורייתא לא הותרה במקדש חוץ מהקרבת תמידין ומוספין וקרבנות צבור, שדוחין את השבת מגזירת הכתוב. **והוא שקשור בדלת** - עצמה, דמוכח שפיר, ולא שקשור במזוזה. **ניטל באגדו** - כלומר: קשור היה בחבל חזק. **דין לא נטרק** - זה לא ינעול שאינו קשור, דכמאן דליתיה לגמי דמי. **נקמז מהו** - שנכנס הנגר בחור האסקופה, ונפחת אותו החור ויוצא הנגר לצד הקרקע, ונועץ בקרקע, ועד השתא איירי כשהאסקופה גבוהה, ואין החור ניקב עד לארץ. **נשמט** - שנפסק החבל שהוא קשור בו, והרי הוא מונח בקרן זזית כשפותח אותו. **עשה**

לו בית יד - לנגר שאינו קשור כלל, ותחב בית יד באמצעותו, ודומה למקבת, דהשתא ודאי מוכח מילתא הוא דכלי הוא, מהו לנעול בו. **בוכנא קאמרת** - הא ודאי שרי, בוכנא - מקבת, וכותשין בו חטין ותבלין. **שריתא** - קורה, כמו בצל קורתני (בראשית יט) בטלל שרותי. **בי עשרה** - כלומר: משאוי עשרה בני אדם היה בה, ואפילו הכי לא אסר עליהו. **ושדו ליה אדשא** - לסומכה בלילה. **תורת כלי** - שראויה לישב עליה. **אסיתא** - מורטיי"ר (מכתשת). **אדריבא** - לתך חטין, חמשה עשר סאין, חצי כור. **כיפי דארבא** - אולמות שעושין בספינה, שנועצין כעין מעגלין שקורין צרק"ל (עגול), ראשו אחד בדופן זה של ספינה וראשו שני בדופן זה, והוא כפוף כמו אולם, ועומד כמו כיפה, ומרחיק כחצי אמה ונועץ אחר, וכן על פני כולה ופורסין בגדים ומחצלות של גמי להגין מפני הצנה והגשמים. **שיש בהם טפח** - שרוחב של מעגל טפח, דבציר מטפח לא הוי אהל, אבל כשרוחב טפח - מקרי אהל, נמצא שם אהל עליו מבעוד יום, וכשהוא פורס עליו הבגד למחר - אינו אלא מוסיף. **אי נמי אין ברחבו טפח ואין בין זה לזה שלשה** - דאיכא למימר לבוד. **דכרי** - אילים. **דביממא בעו טולא** - מפני השרב. **ובליליא בעו אורא** - הנאת הקור, מפני הבל הקיץ, ובימות החול היו פורסין עליהן מחצלות ביום, ונוטלין בלילה. **אתא לקמיה דרב** - מה נעביד להו בשבתא. **כרוך בודיא** - כשתסתלק המחצלת מעליהן לפנות ערב שבת, אל תסלקנה כולה משם, אלא הוי גולל אותה וכורך מעל הגג, ושייר בה טפח פרוסה דלהוי עליה שם אהל. **ולמחר פשטיה** - דהוי תוספת ושרי. **וילון** - כנגד הפתח, לצניעות. **מותר לנטותו** - דלאו אהל הוא, דלא קביעא התם, אלא כן דרכו לינתן ולהסתלק כדלת בעלמא. **כילת חתנים** - לאו אהל הוא, מפני שאין לה גג למעלה רוחב טפח, מפני שהיא נתונה בשיפוע, והיא יריעה שפורסין סביב למטה לישן בדפוס וילנא יש במקום זה שרטוט. **שאין בפחות משלשה סמוך לגג טפח** - שנתונה באלכסון קצר, שכשאתה מודד רחבה למטה משלשה לגגה - אין בו רוחב טפח, דהוי כוליה דופן, ואין כאן אהל כלל, אבל הרחיבה עד טפח בתוך שלשה לגגה - כאילו גגה טפח דמי, ואסור לנטותה.

דף קב.ב

בשיפועה - מכנגד אמצעית גגה עד מקום ששפת יריעה כלה שם, לא הרחיב טפח דהוי כולה כדופן ואין כאן אהל כלל אבל הרחיבה כל דופן ודופן

באלכסונה טפח - הוי ההוא אלכסון, אף על פי שהוא משופע קרוי אהל, כרבנן דפליגי אדר' אליעזר במסכת סוכה (יט, ב) כך שמעתי, וקשיא לי: איזו מטה שאין ברחבה שני טפחים או שלש חסר משהו, שיהיה בגגה פחות מטפח ושני שיפועיה כל אחד פחות מטפח, ויש לומר: שהמטה רחבה כמשפטה, ונקליטין הרבה יוצאין הימנה לשני ראשיה, ועולין למעלה סדורין אחד נמוך ואחד גבוה, וקנים נתונים עליהם מנקליטין שבראשה לנקליטין שברגליה, ופורס על המטה שתיים ושלש כילות קטנות בגגה, ויריעה גדולה פרוסה סביב המטה לדפנות בדפוס וילנא יש במקום זה שרטוט. **סיינא שרי** - כובע של לבד, שקורין פלטרי (כובע עשוי לבד), מותר לצאת בו בשבת. **הא דאית ביה טפח** - שיוצא טפח רוחב - שפתו להלן מראשו - אסיר, דהוי אהל. **שרביב בגלימיה** - האריך בטליתו להלן מראשו, והוציאה טפח - הכי נמי דאסור. **אלא הא דמיהדק הא דלא מיהדק** - וטעמא לא משום אהל הוא, אלא דילמא נפיל מרישיה ואתי לאתויי, הלכך כי מיהדק וקשור ברצועה תחת צוארו - שרי, ואי לא - אסור. **משנה. מחזירין ציר התחתון** - של דלת חלון שידה תיבה ומגדל שפתחיהם מצדיהן, דציר התחתון, כל זמן שלא יצא העליון - נוח להחזירו, ואין כאן בנין. **אבל לא במדינה** - גזירה שמא יתקע בגרזן או במקבות, דהויא מלאכה. **והעליון כאן וכאן אסור** - דכיון שיצא העליון - כולו נופל, והוי כבונה, וקא סבר: יש בנין בכלי, ומלאכה לא הותרה אפילו במקדש. **גמרא. במקדש מחזירין** - כגון שצריכין לו לדבר קרבן, כגון שהיה שם מלח או לבונה או קטורת, ואין שבות במקדש. **ובמדינה דוחקין** - אם לא יצא כולו מחור האסקופה, אלא התחיל לשמט - דוחקין לחור בלעז אנפיינדר"א (לדחוף, ללחוץ). **והעליון כאן וכאן אסור להחזיר** - דהוי כבונה ממש. **שמא יתקע** - שמא יחזיקנו במקבות ובגרזן, והויא מלאכה, ואתחתונה במדינה קאי, דאי אעליון קאי, ובמקדש, הוה ליה שבות דהך חזרה גזירה משום שמא יתקע, ואמאי מיתסר במקדש דאמר והעליון כאן וכאן אסור, והא שבות במקדש לא גזרו. **של בור ושל דות** - דהוי בנין המחובר לקרקע, חשיב בנין בכל דהו. **בור** - בחפירה, דות בבנין בתוך הקרקע, אישקדיינ"א (בור בנוי בתוך הקרקע, חדר תת קרקעי). **משנה. מחזירין רטיה** - כהן שלקה בידו, ונתן עליה רטיה מבעוד יום, והוצרך לעבוד עבודה בשבת או ביום טוב ונטל רטיה מעל ידו שלא תהא חוצצת בינו ובין ידו לעבודה, דחציצה פוסלת בה, דבעינן ולקח הכהן וכיון דחייץ לא הוי לקיחה בכהן -

מחזירה במקדש, דאי לא שרית ליה להחזירה - לא שקיל ליה מידיה, וממנע ולא עביד עבודה, וזה אחד משלשה דברים האמורים במסכת ביצה שהותרו סופן משום תחילתן. **אבל לא במדינה** - גזירה שמא ימרח הרטיה, ומירוח היינו מוחק האמור באבות מלאכות של שבת. **אם בתחלה** - שלא היתה קשורה מבעוד יום, וכהן זה לא סלקה לצורך עבודה. **כאן וכאן אסור** - והכא ליכא למימר אין שבות במקדש, דהא ודאי האי שבות לאו צורך גבוה הוא, אלא לצורך עצמו. **גמרא. רטיה שפרשה** - שנפלה, ובמדינה קא מיירי, ולהכי נקט פרשה, שהרי לא נטלה מדעת. **מחזירין** - דמילתא דלא שכיחא הוא, ולא גזור בה רבנן. **ר' יהודה אומר** - אם נפלה - אין מחזירין, אבל אם הוחלקה - דוחקה [ומחליקה למכה]. **שהוא ממרח** - מחליק גומות שברטיה, מירוח חיוב משום ממחק. **לא שנו** - דתנא קמא שרי להחזירה. **אלא שפרשה על גבי כלי** - על הכר או על הכסת. **על גבי קרקע** - כלכתחלה דמי. **אבי סדיא** - נפלה לו על הכר שבמראשותיו, כמו שמתרגם מראשותיו - איסדוהי. **לא סבר לה מר להא דרב חסדא** - דמוקי לפלוגתייהו בשנפלה על הכלי, ואפילו הכי אסר ר' יהודה ואמר שמואל: הלכה כר' יהודה. **לא שמיע לי** - הא דרב חסדא, דאנא סבירא לי דכי פליג ר' יהודה - בנפילה על גבי קרקע, אבל בנפילה על גבי כלי - מודה, דהוה כהוחלקה בעלמא. **משנה. קושרין נימא** - נימת כנור של שיר הלויים לקרבן, אם נפסקה בשבת, ובגמרא מפרש טעמא, דקסבר מכשירי מצוה שלא היה יכול לעשותן מאתמול, דהא היום נפסקה - דוחה את השבת, ואף על גב דקשר אב מלאכה הוא במסכת שבת (עג, א). **ואם בתחילה** - שלא היתה שם מעולם, דיכול לעשות מאתמול - אסור. **גמרא. פלוגתא דר' אליעזר ורבנן גבי מילה (שבת קל, א)**, שר' אליעזר מתיר לחטוב עצים ולעשות פחמין בשבת לעשות איזמל למול בו, קרבן צבור הוה מצוה הדוחה את השבת, ושיר הוי מכשירין דיזדה. **אפילו לכתחלה נמי** - דאפילו לעשות פחמין שהוא מכשיר - שרי. **לר' יהודה** - דאמר עניבה אב מלאכה, במסכת שבת (ק"ג, א) אין חילוק בין עניבה לקשירה, וקושר, דקסבר: מכשירי מצוה דוחין, והא דתניא עונבה - רבנן, דאמרי לאו מלאכה היא, וכיון דאפשר בעניבה - לא מחללינן שבת. **ור' יהודה** - דמוקמינן מתניתין אליביה, וקושר אב מלאכה היא, אליבא דמאן.

אי אליבא דר' אליעזר קאמר - כלומר כמאן סבירא ליה במכשירין על כרחך כר' אליעזר סבירא ליה: וכיון דכר' אליעזר סבירא ליה - אמאי הוי לכתחילה אסור. **אלא הא ר' שמעון והא רבנן** - מתניתין רבנן דפליגי עליה דר' שמעון, ואמרי קושרה - דסבירא להו כר' אליעזר בחדא, דמכשירי מצוה דוחין וכו', וכגון בשאי אפשר לעשות מאתמול, כדקתני: שנפסקה לו נימא בכנורו, ופליגי עליה בשאפשר לעשות מבעוד יום, הלכך, בתחילה אסור ומעיקרא כי הוה מוקמינן לה כר' יהודה מאי טעמא לא שנינן הכי משום דלא שמעינן בהדיא דאית ליה האי סברא למפלג בין אפשר לאי אפשר וכל כמה דלא אשכח תנא דאמר הכי בהדיא מיבעיא לן סתמא דמתניתין מני. **אף היא** - אם היה עונבה או קושרה אינה משמעת את הקול, והואיל וקשירה נמי אב מלאכה היא - הא עדיפא שתשמיע את הקול, וטוב לנו לחלל את השבת בשלשולו לקיים השמעת קול שיר של לויים מלחלל שבת בקשירה, שהיא אב מלאכה, ולא נקיים בה שום מצוה, דלא מצי השמע קול. **משלשל מלמטה וכורך מלמעלה** - שהרי יש יתדות מלמעלה ולמטה, שראשי הנימין כרוכין בהן וכשהוא רוצה - מגלגל היתד והנימא נארכת, כעין שעושין למיני כלי זמר ארפ"א (נבל), דמאריך עד שיגיע ליתד שלמעלה וכורכה בו, והרי היא כבתחלה, ומגלגלין היתד עד שמתפשטת כהלכתה ומשמעת קולה, ולרבנן עדיפא למשרי קשירה, דהא משלשל נמי אב מלאכה הוא, דמתקן כלי כהלכתו וכיון (דדמי) [דשרי] לכתחלה מחליף ואתי נמי להתיר נימין בכנור חדש לכתחלה, הלכך קשירה עדיפא. **הא והא רבנן** - דמכשירין שאי אפשר מבעוד יום דוחין, והא דקתני מתניתין קושרה - כשנפסקה באמצעית, שאילמלי עונבה לא תשמע קולה והא דקתני עונבה - כשנפסקה בראשיה, שאין צריכה שם חיזוק כל כך, וסגי ליה בעניבה. **ואי בעית אימא הא והא באמצע** - הא ר' שמעון והא רבנן, וברייתא דקתני לא היה קושרה - מדאורייתא שרי, דסבירא ליה לר' שמעון מכשירין דמצוה דוחין היכא דלא אפשר להו מאתמול, ומשום גזירה הוא דגזר אמצע אטו מן הצד, אבל בעלמא, דליכא למיגזר מידי דחי. **משנה**. **יבלת** - ורוא"ה, והוא מום לתמיד, שדוחה את השבת, כדכתיב (ויקרא כב) או חרוץ או יבלת יבלת דקרא קרינן יבלת, שאין שם דבר אלא כמו חיגרת, דומיא דשבור ולא כתיב שבר, ועורת נמי לא כתיב עיורון, אבל יבלת דמתניתין - הוא שם דבר של המום. **חותכין יבלת** - ביד קאמר. **אם בכלי כאן וכאן אסור** - ואף על גב דכי עביד נמי ביד מתקן הוא והוה ליה חותך מבעלי

חיים והוי תולדה דגוזז את הצמר אפילו הכי כיון דכלאחר יד קא עביד שאין כן דרך לחותכה אלא בסכין אין כאן אלא שבות. **ואם בכלי כאן וכאן אסור** - דאב מלאכה הוי, הואיל ואינו משנה מכמות שעושין בחול. **גמרא. הרכיבו** - בפסח הבא בשבת קאמר: הרכיבו על כתיפו ברשות הרבים או להביאו מחוץ לתחום. **וחתיכת יבלתו אין דוחין** - קשיא סתמא אסתמא. **הא** - דפסחים בכלי, והכי נמי קאמר תנא דמתניתין, ור' אליעזר אפילו בכלי שרי, דסבירא ליה מכשירי מצוה דוחין שבת כגון מלאכה שאפשר לעשותה מבעוד יום כגון בקור המום מכשירי קרבן הוא והקרבן דוחה השבת ובמכשירין פליגי. **מתניתין ביבישה** - ואפילו הכי בכלי אסור, משום דמתקן לה, וענין מלאכה קא עביד, ודפסחים בלחה, ותרוייהו ביד. **אמר לך בכלי** - למה לי לאשמועינן בפסחים דאסור הא כבר שמעינן לה הכא ולמה ליה לתנא לסתמיה בתרי דוכתי. **ואידך** - להכי הדר תניא התם משום פלוגתא דר' אליעזר, דאשמועינן דאפילו בכלי שרי. **ואידך** - להכי לא מוקמינן לההיא דפסחים בלחה, ובכלי, דאם כן הוה ליה אב מלאכה, והתם הא דשבות הוא דאיירי. **דומיא דהרכיבו** - דלא מיתסר אלא מדרבנן, דחי נושא עצמו, ותחומין נמי דרבנן, ואפילו הכי: הואיל ואפשר מאתמול - לא דחי. **ואידך** - הרכיבו והבאתו גופה מלאכה גמורה היא, דלא סבירא ליה להאי תנא בפסחים כר' נתן, דאמר במסכת שבת בפרק המצניע (צד, א) חי נושא את עצמו, ובתחומין סבר לה כר' עקיבא, דאמר במסכת סוטה בפרק כשם שהמים בודקין (כז, ב): תחומין דאורייתא. **אמר ר' אליעזר קל וחומר** - התם גבי פלוגתייהו תנינן לה בפרק אלו דברים (פסחים סה, ב). **אלו שמשום שבות** - אלמא: תנא קמא משום שבות קא אסר להו, ושמע מינה דלאו בכלי מתוקמא. **אלא אמר רב יוסף הא והא ביד** - ומיהו, מתניתין ביבישה לא מוקמינן לה, דאם כן - אפילו בכלי שרי, אלא בלחה וביד היינו טעמא דשרי - דשבות הוא, ובמקדש, שתמידין וקרבנות צבור במקדש הם מבקרין אותן, ובפסחים היינו טעמא דאסור, דאף על גב דשבות הוא, וצורך מקדש הוא - אפילו הכי כיון דכל אחד ואחד מבקר פסחו, ומתקנו בביתו ואחר כך מביאו למקדש - לא התירו לעבור על השבות במדינה. **להא שמעתא** - דרב יוסף. **גוללו אצלו** - דכיון דאיגדו בידו, אף על גב דאיכא שבות - דילמא נפיל כוליה לרשות הרבים ואתי לאיתויי, ספר נמי שבות דמקדש קרי ליה, שהרי קדש הוא, אלמא: שבות דצורך מקדש הותר אף במדינה. **הא אוקימנא** - בריש פירקין באסקופה כרמלית וכו', דאפילו

שבות ליכא למגזר, דאי נמי נפיל כוליה, כי ממטי ליה לתוך הבית דרך האסקופה - אין כאן חיוב חטאת. **משלשין וכו'** - לצלותו, והוא יצלה מעצמו, ובבשר דעלמא אמרינן אין צולין בשר בצל וביצה אלא כדי שיצולו מבעוד יום, גזירה שמא יחתה בגחלים, בפרק קמא דשבת (יט, ב). **והא הכא** - דכל אחד צולה פסחו בביתו, וקשרי ליה נמי במדינה. **בני חבורה** - הנמנין על הפסח זריזין הן, דכל העוסקין בקדשים זריזין וחכמים, הלכך לא מחתני. **ואביי** - דאישתיק, סבר: כהנים זריזין הן, אמרינן בכמה דוכתי, דכיון שנכנס לעבודה בידוע שלמדוהו הלכות קדש, אבל בני חבורה זריזין הן - לא אמרינן, שאין לך אדם שאינו עושה פסח. **רבא אמר** - הא והא ביד כדאמר, דבכלי ליכא לאוקמי לפסחים משום מלאכה, והא והא בלחה, דאי ביבישה - לא מיתסר בכלי, אלא מתניתין דקתני שבות דאפשר לה מאתמול מידחי מקמי מכשירי מצוה - ר' אליעזר היא, דפליג נמי עלה דההוא דפסחים, ואמר דוחין - דאפילו אב מלאכה מידחי מקמייהו, וכל שכן שבות, והא דקתני במתניתין דבכלי אסור - מודה ר' אליעזר דכמה דאפשר לשנויי משנינן ליה, ולא מחללינן שבתא, והיכא דלא אפשר, כגון גבי איזמל - דחינן אפילו אב מלאכה.

דף קג.ב

מאי היא - מנא תימרא דמודי ר' אליעזר דכמה דאפשר לשנויי משנינן - דתניא: כהן שעלתה בו יבלת וכו'. **בשיניו אין** - דשבות הוא, בכלי - לא, ואפילו בשיניו, חבירו - אין, ואיהו - לא, דחבירו לא מתקן ליה שפיר, והכי אמר במסכת שבת בפרק המצניע דפליגי ר' אליעזר ורבנן בנוטל צפורניו זו בזו או בשיניו, שר' אליעזר מחייב חטאת וחכמים אוסרין משום שבות, ואוקימנא התם דכי מחייב ר' אליעזר - בנוטל לעצמו, אבל לחבירו - דברי הכל פטור. **מני** - הא דקאמר בכלי לא ובעצמו לא. **אילימא רבנן** - דאמרי: מכשירי מצוה לא דחו אב מלאכה, ואשמעינן דשבות דחו - כגון בשיניו בחבירו, וכגון שעלתה לו בשבת, דלא אפשר ליה למשקליה מאתמול. **כיון דאמרי רבנן** - לגבי דבר הרשות דנוטל לעצמו זו בזו או בשיניו - אין כאן אלא משום שבות. **הכא** - דקשרו בחבירו משום שבות דמקדש - לישתרי נמי לעצמו, דהא - איהו גופיה נמי שבות הוא. **אלא לאו ר' אליעזר היא** - דאמר בנוטל בשיניו לעצמו, דעלמא שלא למצוה - דחייב חטאת, ומשום הכי, הכי

נמי כיון דאפשר בחבירו דהוי שבות - לא שרינן ליה למידחי אב מלאכה ולמשקליה לנפשיה, ואף על גב דאמר ר' אליעזר מכשירי מצוה דוחין אב מלאכה - כמה דאפשר לשנויי משנינן. **לעולם רבנן** - דאי לר' אליעזר לא בעי שינוי, ואפילו לעצמו ואפילו בכלי שרי, ודקשיא לרבנן, כיון דנוטל לעצמו נמי שבות הוא, נישקליה איהו לנפשיה. **אי דעלתה לו בכריסו** - מקום שאפשר לו ליטלה בידו או בשיניו - הכי נמי. **הכי גרסינן ואי רבנן לישקליה ניהליה ביד ותפשוט דר' אלעזר וכו'** - כלומר: אי אמרת בשלמא ר' אלעזר היא ומשום שינוי - מתוקמא שפיר, כמו שמתרץ לקמיה, אלא אי אמרת רבנן, וטעמא דבכלי לא משום דמכשירין לא דחו אב מלאכה, ורבנן אשבות הוא דמהדרין, נהי דאיהו גופיה משניה ליה - דלא אפשר למשקליה, דבגבו הוא, חבירו מיהא לאשמעינן דנוטלה ביד, דהא ידו נמי שבות היא והכי שפיר למתני, דשמעינן מיניה תרתין, חדא: דמכשירין שבות דחו, ולא אב מלאכה, כדמשמע לן השתא, ועוד שמעינן מינה: מדשרי ליה ביד ולא בכלי - דהכא הוא כדר' אליעזר, דאמר התם בפרק המצניע (שבת צד, ב): מחלוקת ביד, אבל בכלי - מודו רבנן דחייב חטאת, דחשבינן ליה תולדה דגוזז את הצמר, שהוא חותך מן המחובר לבעלי חיים, אבל השתא לא מצינו למיפשטיה מינה, ולמידק - דהא בכלי לא משום דאב מלאכה הוא, דהא ביד נמי שבות הוא, ולא קשרי ליה. **ולטעמיך לר' אליעזר נמי** - נהי דטעמא משום שנויי הוה, נשקליה ניהליה ביד - דהא איכא שינוי, דמודה ר' אליעזר בנוטל לחבירו שאינו אלא שבות. **אי אמרת בשלמא ר' אליעזר** - לגבי מכשירי מצוה שבות ואיסור דאורייתא היתר משוי להו, וטעמא - משום דאפשר לשנויי משנינן, כי היכי דמשנינן מאב מלאכה לשבות - משנינן נמי משבות החמורה לשבות הקלה, הלכך, יד חמורה משינינן, דאורחיה בהכי ודומה לכלי, ואיכא למגזר בה טפי יד אטו כלי. **אלא אי רבנן** - וטעמייהו משום דאב מלאכה לא מידחי למה להו לאהדורי (אלא) אשבות כל דהו. **ותו ליכא** - לאקשווי מידי. **משנה. כורך עליה גמי** - ואף על פי שהגמי מרפא את המכה הואיל והשתא מיהא צורך עבודה היא, דלאו אורח ארעא שתראה מכתו עם העבודה - מכסה אותה בגמי. **אבל לא במדינה** - שמרפא בשבת, ורפואה בשבת שבות היא, ואסור. **ואם להוציא דם** - שמהדקה בגמי כדי להוציא דמה. **כאן וכאן אסור** - שאין זה צורך עבודה, ועוד: דהוה ליה חובל, ואב מלאכה לא משתרי לגבייהו. **גמרא. צלצול קטן** - אזור קטן נאה, כמו היא חגרה בצלצול (קטן) דסוטה (ט),

ב), ובלעז בנדי"ל (סרט, רצועה צרה). **הוי יתור בגדים** - ותניא בשחיטת קדשים בפרק שני (זבחים יח, א): לבש שני מכנסים, שני אבנטים, חסר אחת או יותר אחת, או שהיתה לו רטיה על בשרו תחת בגדו ועבד עבודה - עבודתו פסולה, ויליף לה התם מקראי בני אהרן הכהנים - בכהונם, כלומר: בבגדי הדיוט הזקוקין להם, כהן הדיוט שלבש בגדי כהן גדול ועבד - עבודתו פסולה דהיינו יתור בגדים. **לא אמרו** - באותה משנה יתור בגדים - אלא במקום בגדים, אבל שלא במקום בגדים כגון באצבע - לא הוי יתור בגדים. **ותיפוק ליה** - בין גמי בין צלצול, משום דחייץ בין ידיו לעבודה, ואנן (ולקח בעינן) ולקח הכהן וזרק הכהן, בעינן דמשמע בעצמו על ידו, ולא על ידי אחרים. **בשמאל** - שאין עבודה כשרה בה, כדאמר בשחיטת חולין: כל מקום שנאמר אצבע או (בהן) [כהן] - אינו אלא ימין. **אי נמי בימין שלא במקום עבודה** - כגון על גב האצבע. **ופליגא** - הא דר' יוחנן, דאמר שלא במקום עבודה לא הוי יתור בגדים, ואפילו בגד שלשה על שלשה משמע דלא פסיל. **אדרבא** - דאמר: במקום בגדים, אפילו נימא אחת חוצצת, ואף על גב דמשום יתור בגדים ליכא למימר, דהא לאו בגד הוא - חציצה מיהא הויא, דכתיב (ויקרא ו) ומכנסי בד ילבש על בשרו - שלא יהא דבר חוצץ. **שלש על שלש חוצצות** - דכיון דבגד מקרי הוי יתור בגדים, והאי דנקט בלשון חציצה - משום דרישא איירי בנימא אחת במקום בגדים, דלא מצי למתנייה יתור בגדים דלאו בגד הוא. **פחות משלש אין חוצצות** - דאידי דלא חשיב בגד - יתור בגדים אין כאן, דלאו בגד הוא, וחציצה נמי אין כאן - דשלא במקום בגדים הוא, ושלא במקום עבודה. **אדר' יוחנן ודאי פליגא** - הא דרבא, כדאמרן שלא במקום בגדים ר' יוחנן לא חשיב יתור כלל אפילו בבגד גדול. **אדרב יהודה בריה דר' חייא מי נימא פליגא** - הא דרבא, דאמר שלא במקום בגדים פחות משלש אין חוצצות ואיהו אמר: דצלצול קטן חייץ, ואף על גב דלא הוי שלש על שלש. **צלצול קטן חוצץ** - משום יתור בגדים, והיינו נמי כלישנא קמא, ואין בה חילוק אלא במילתיה דר"י, והאי דנקטי לה במילתיה דרב יהודה בלשון חציצה - משום הך פלוגתא דר' יוחנן דלא מצי למתנייה משום יתור בגדים, דקאמר פחות משלש על שלש חוצץ במקום בגדים, ופחות משלש לא מצי למימר יתור בגדים אלא משום חציצה, להכי נקט לה לכולה בלשון חציצה.

דף קד.א

שלש על שלש חוצצות - ומשום יתור בגדים. **לימא פליגא** - הא דרבא אדרב יהודה בריה דר' חייא, דחשיב צלצול קטן יתור בגדים. **שאני צלצול דחשיב** - ואיכא למימר דמודה בה רבא, אבל ר' יוחנן פליג עליה, דהא עלה קאי ופליג. **ולר' יוחנן** - דאמר צלצול נמי שרי, לישמענין תנא דמתניתין צלצול קטן דלא חייץ, וכל שכן גמי. **דגמי מסי** - משום שבת איצטריך למתני גמי, דאף על גב דמסי שרי במקדש. **משנה. בוזקין מלח** - מפזרין ומכתתין על הכבש, מפני שחלק הוא, וכשהגשמים נופלין עליו הוא מחליק, בוזקין - לשון כיתות, כדאמר בפרק שני דיומא (כב, ב) ממאי דהאי ויפקדום בבזק מידי דמיבזק הוא, ועוד כמראה הבזק מפרש בחגיגה (יג, ב) כאור היוצא בין החרסים שצורפין בהן זהב, והם נקובים וסדוקים, ולהב היוצא בנקב יש בו כמראה ירקרק או אדמדום. **וממלאין מבור הגדול כו'** - כך שמן, ושניהם בלשכת העזרה. **בגלגל** - טור"ן (גלגל לשאיבה) בלעז, אבל במדינה לא, טעמא מפרש בגמרא משום שמא ימלא לגינתו ולחורבתו. **ומבאר הקר ביום טוב** - ולא בשבת, ובגמרא מפרש מאי ניהו. **גמרא. מפשרוניה** - מקום. **ומרדה בה** - שוטח בה. **דלא מבטל ליה** - וליכא משום אשוויי גומות דמלאכה הוא בשבת, דהוי כבנין דמידי דחזי למאכל בהמה או לטיט החומות לא מבטיל ליה התם אבל מלח משנדרס ברגל לא חזי ומסתמא מבטיל ליה ובמדינה אסור. **קא מוסיף אבנין** - ואפילו בחול אסור להוסיף על המזבח, דכתיב הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל שהבנין נמסר לדוד על ידי הנביאים, שלא להוסיף ושלא לגרוע, ואית דנקטי ליה משום שבת, ולא היא, דהא בכסוי הדם בשחיטת חולין (חולין פג, ב) דאיירי בחול, הכי נמי פרכינן. **הא קא הוי חציצה** - בין רגליהם לכבש, וחציצה כי האי גוונא פסולה, דתנן בשחיטת קדשים (זבחים טו, ב): כל הזבחים שקבל דמן זר ואונן וערל, יושב ועומד על גבי כלי, על גבי רגל בהמה, ועל גבי רגל חבירו - פסול, והתם יליף טעמא. **בהולכת אברים לכבש דלאו עבודה היא** - לעולם לא מבטל ליה, אלא לאחר דריסה מולחין ממנו עורות קדשים, ודקשיא לך הא הוי חציצה - לא תקשה, דהא דקתני בוזקין מלח - בהולכת אברים לכבש קאמר, דלאו עבודה, דקא סלקא דעתך השתא דכיון דכל הכפרה תלויה בדם, אף על גב דהקטר חלבים הוה עבודה - הולכה דידהו מיהא לא חשיב. **והקריב את הכל** - רישא דקרא והקרב והכרעים ירחץ במים אלמא: באברים קמשתעי קרא, ומדבעי כהונה - שמע מינה עבודה היא.

ומרדה בה - לדרוס עליה. **לא בסל ולא בקופה** - כדרך חול. **שולי הקופה** - שנשתברה, ונשארו השולים. **טרף אבבא** - הקיש על הדלת באגרופו, והשמיע קול. **דקא מחיל שבת** - דקסבר: כל אולודי קלא אסיר. **בקול של שיר** - הנשמע כעין שיר, בנעימה ובנחת. **מעלין בדיופי** - מעלין יין מחבית לחבית על ידי שני קנים החתוכים באלכסון, ומניח ראשין המשופעים זה כנגד זה, ונותן אחד מן הקנים בחבית ומוצץ בפיו בראש הקנה האחר מעט מן היין אליו, ומסלק משם והיין יוצא כולו מאליו, דיופי - שתי פיות. **ומטיפין מיארק לחולה** - כלי הוא, ופיו צר, ושל מתכת הוא ומנוקב בתחתיתו נקבים נקבים דקין, וממלא מים וסותם פיו העליון, וכל זמן שפיו סתום - אין המים יוצאין בנקבים התחתונים, וכשרוצה - נוטל פקק העליון, והמים יוצאין בנקבים טיף אחר טיף, ונותן כלי מתכת וכופהו תחתיו, וקולן נשמע לחולה. **וקא בעי לאתעורי** - על ידי קול זה, ומתיראין להקיצו בידים שמא יבעית, וכיון דלהקיץ הוא - לא בנעימה ובנחת נשמע, שהרי קול נעים מרדימו והולך, אפילו הכי - לבריא לא. **זמזומי** - צינב"ש (מצילתים). **לא יטפח** - ידיו על לבו. **יספוק** - כף אל כף. **ירקד** - ברגל, להשמיע קול להבעית העופות. **שמא יטול צרור** - ויזרוק לרשות הרבים להבריא העופות. **משחקות באגוזים** - לגלגלן דרך דף, ומכות זו את זו, כדרך שמשחקות הנשים. **לאשוויי גומות** - להכין דרך לגלגל האגוז. **בתפוחים** - נמי כהאי גוונא. **אולודי קלא** - שהגלגל משמיע קול. **גזרה שמא ימלא לגינתו** - מתוך שממלאין בו בלא טורח, אתי להשקות בו בגינתו וחורבתו בשבת.

דף קד.ב

תרו בה כיתנא - שורין בו פשתן בחול, ואית דגרסי: בונתא כוסמין. **תרו** - שורין. **שהקרו עליה דברים** - כשעלו מן הגולה הוצרכו לה, כדלקמן ונימנו והתירוה, ובטלו תקנת השבות ממנה למלאות הימנה בגלגל ולא התירו אלא אותה לבדה, הקרו - לשון קריאה (על ידי מקרה), שהביאו בה ראיות לדבריהם, שיש בהן כח לעקור שבות מפני דוחקן. **מאי זו בלבד** - היאך יקראו לשאר בורות בור הקר, הרי לא הוקרו דברים אלא על זו, ומדקתני בור הקר - פשיטא דההוא לחודיה קשרי. **אלא אמר רב נחמן בר יצחק** - על ידי שמים חיים היתה קרי ליה בור הקר, לשון מקור, כמו כהקיר ביר מימיה כמו שמעין מקור (מימיה) הנובע מתחדש והולך ומוסיף תמיד, כך הקרה רעתה.

ביר - כמו באר. נביאים שביניהם - חגי זכריה ומלאכי. מנהג אבותיהם -
באותו הבור. **משנה. כהן מוציאו בהמיינו - בשבת, ולא חייש לטלטול דאין**
שבות במקדש, בהמיינו - באבנטו, ואף על גב דמטמי ליה לאבנט שהוא
קדוש - הכי עדיף, שלא לשהות את הטומאה בעזרה, ולחזר אחר צבת של עץ
שהיא פשוטי כלי עץ שאינה מקבלת טומאה, ובידיו לא נגע בה - דלא ניטמי
כהן גופיה, הלכך בהמיינו אוחזו, דלא נגע ביה, ושרץ אינו מטמא במשא,
והאבנט שמיטמא בשרץ - אינו מטמא הכהן האוחזו, דהוה ליה אבנט ראשון
לטומאה, והלכה רווחת היא בכל הש"ס שאין אדם וכלים מקבלין טומאה
אלא מאב הטומאה בלבד, וגם במקרא לא מצינו טומאה לכלים ולאדם אלא
מן השרץ והנבלה וכיוצא בהן, שהוא אב הטומאה, אבל ראשון לטומאה
מטמא אוכלין ומשקין, כדכתיב (ויקרא יא) וכל כלי חרש אשר יפול מהם וגו'
דהוה ליה כלי חרס ראשון לטומאה, מכיון שנתלה שרץ באוירו, ואף על פי
שלא נגע והכלי חוזר ומטמא מה שבתוכו, יכול אם כלים היו בתוכו יטמאו
מחמת כלי ראשון, תלמוד לומר: כל אשר בתוכו יטמא, וסמך ליה: מכל
האוכל אשר יאכל אוכלין ומשקין מקבלין טומאה מחמת הכלי, ואין כלי
אחר מיטמא מחמתו בשלהי הכל שוחטין. **בצבת של עץ -** שהיא פשוטי כלי
עץ. **שלא לרבות את הטומאה -** לטמא האבנט ונוח לו לשהותו שם א ולחזר
אחרי הצבת, מלרבות הטומאה. **מהיכן מוציאין אותו -** בשבת. **מן ההיכל ומן**
האולם - אבל בעזרה, אם נמצא שם - מכסהו בסיר, ומניחו עד שתחשך. **כל**
מקום שחייבין על זדונו כרת - אם יכנס לו בטומאה, דהיינו כולה עזרה.
ושאר כל המקומות - למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה, לבן ננס - כולה
עזרה, לר' עקיבא - לשכות. **כופין עליו פסכתו -** סיר של נחשת, לכסותו עד
שתחשך למוצאי שבת, סירותיו - מתרגמינן פסכתרוותיה (שמות כז). ר'
שמעון אומר - מפרש בגמרא אהיכא קאי. **משלך נתנו לך -** כדמפרש בגמרא.
גמרא. המכניס טמא שרץ - כלי שנטמא בשרץ. **חייב -** חטאת בשוגג, וכרת
על זדונו, משום כי את מקדש ה' טמא (במדבר יט). **מזכר ועד נקבה תשלחו -**
במקדש קאי, כדכתיב בסיפיה ולא יטמאו את מחניהם אשר אני שוכן בתוכם
דומיא דזכר ונקבה, אדם שיש לו טהרה בטבילה. **פרט לכלי חרס -** טמא,
שאם הכניסו למקדש - פטור. **דאין לו טהרה -** דכתיב (ויקרא יא) ואותו
תשבורו שאין לו טהרה אלא בשבירתו. **לא -** לעולם אימא לך המכניס שרץ
חייב, וטעמא דכלי חרס - משום שאינו ראוי למדרס ולהיות אב הטומאה, (מי

שנעשה אב הטומאה) דבעינן דומיא דזכר ונקבה - פעמים שהוא אב הטומאה כגון זב וזבה וטמא מת, וכן הכלים נמי, הואיל וראוין ליעשות אב הטומאה כגון זכר ונקבה, כגון כלי שהוא ראוי למדרס ולמושב הזב - הוי אב הטומאה על ידי מדרס של זב, ומטמאין אדם וכלים, כדכתיב (ויקרא טו) והיושב על הכלי אשר ישב עליו הזב יטמא, המכניסן למקדש, אפילו כשהן ראשוניים, כגון שנטמאו במגע הזב או נגעו במדרס הזב או בשאר אבות הטומאה - חייב, יצא כלי חרס שאינו נעשה אב הטומאה, שאין לך כלי נעשה אב הטומאה לטמא אדם או כלי אלא מדרס הזב, כדפרישית לעיל, או מגע המת, דמת אבי אבות הטומאה, כדכתיב בזאת חקת בכלי או באדם שנגע במת וכל אשר יגע בו הטמא יטמא והנפש הנוגעת תטמא עד הערב פירוש: נפש הנוגעת בו בטמא זה, שנטמא במת - תטמא עד הערב, והא לא מצית למימר דהאי והנפש הנוגעת בנוגע במת עצמו קאמר, דאם כן - טומאת שבעה איכא, אלמא: טמא מת אב הטומאה משוי ליה קרא לטמא אדם, הלכך: כלי חרס אינו נעשה אב הטומאה כלל, דלמדרס לא חזי - משום דנשבר, ותניא בהדיא בפרק ר' עקיבא במסכת שבת (פד, א): מדרס כלי חרס טהור, ועל ידי מגע נמי לא הוי אב הטומאה, דכתיב לעיל מההוא קרא וחטאו ביום השלישי וגו' וכל אשר יגע בו הטמא וגו' כל היכא דקרינן ביה וחטאו, דיש לו טהרה בטבילה - קרינן ביה והנפש הנוגעת תטמא, וכל היכא דלא קרינן ביה וחטאו - לא קרינן ביה והנפש הנוגעת. **מאן דאמר שלא לשהות קסבר** - שרץ טעון שילוח מדאורייתא, הלכך לא מידחי מקמי רבוי הטומאה דאבנט. **המכניס שרץ** - גרסינן. **שהויי עדיף** - מאפושי טומאה, דהא אבנט נמי מידי דקדש הוא. **מאי לאו בהא קא מיפלגי דמאן דאמר מעזרה לא** - מפקינן ליה בשבת. **קסבר המכניס שרץ למקדש פטור** - דלא בעינן שילוח מדאורייתא, הלכך לא מדחיא שבות מקמיה, ומהיכל ומאולם הוא דמפקינן ליה, דמשום כבוד שכינה לא העמידו חכמים דבריהם.

דף קה.א

אמר ר' יוחנן - לענין עיולי, כולי עלמא המכניס שרץ חייב, ולענין להוציא הנמצא בעזרה בשבת - בהאי קרא פליגי. **ויבאו הכהנים פנימי בית ה' בהיכל ויוציאו הטומאה** - עבודה זרה ותקרובתיה, שהן מטמאין באהל. **לחצר בית ה' - עזרה**. **ויקבלו הלויים להוציא משם לנחל קדרון** - אבל כהנים אחרים לא

מיטמאין אף על פי שהיו צריכים לאנשים הרבה, אלו מוציאין מן ההיכל לעזרה, ואילו משם ולחוץ - לויס הוא דמיטמאין ולא כהנים, בן ננס סבר: מדאשתני טומאת עזרה מכהנים ללוים, שמע מינה היכא דאיתא בעזרה - לא מפקינן ליה בעבירה, אלא מהדרינן אהתירא, ובשבת נמי לא דחינן שבות. **טומאה בעזרה ליתא** - כלומר: היכא דאיתא התם - לא חמירא כולי האי. **דלא אפשר** - בהיכל לא עיילי לויס, דאפילו כהנים אסירי למיעל אלא לעבודה, כדכתיב (ויקרא טז) ואל יבא בכל עת אל הקדש - זה היכל, מבית לפרוכת - זה לפני ולפנים. **תו לא מטמאין לכהנים** - שהרי אפשר בלוים, אבל לשהויי עד אורתא - לא. **מסייע כהני** - דאמר לקמן: כהנים טמאין עדיפי מטהורי ישראלים. **אך אל הפרוכת וגו'** - בבעלי מומין כתיב. **רקועין** - טסין של זהב, שמחפין בהן בית קדשי הקדשים מתוכו. **אך חלק** - כלומר אכין ורקין מיעוטיין, כל אתין וגמין רבויין, חלק - מיעט, דלמלאכה שרי לעיולי. **טמא ובעל מום** - אי אפשר אלא באחד מהן, איזה מהן מכניסין. **דהא אישתרי בעבודת צבור** - דכתיב (במדבר כח) במועדו - ואפילו בטומאה, אבל בעל מום לא הותר, דתניא בתורת כהנים: מום בו את לחם אלהיו לא יגש להקריב, אין לי אלא תמידין, שהן קרויין לחם, כענין שנאמר את קרבני לחמי לאשי שאר קרבנות צבור מנין, תלמוד לומר, לומר, שוב לחם, קרא אחרינא, וכתוב בתריה: לחם אלהיו מקדשי הקדשים וסמך ליה אקרא קמא, דנשתמע הכי: לא יגש להקריב לחם אלהיו. **דהא אישתרי באכילת קדשים** - מהאי קרא לחם אלהיו מקדשי הקדשים ומן הקדשים יאכל. **המשוחות** - מודדין התחומין, ומציבין סימן כשהן מודדין מדתן. **מפני טועי המדה** - שמא יטעו בה, הלכך מקצרין אותה, נמצא שעדיין התחום לא הגיע, ומי שהחשיך לו חוץ לתחום - כבר נכנס בתוך אלפים חמש עשרה אמות, כדפרישית במי שהוציאוהו עירובין (נב, א), לישנא אחרינא: מפני הטועין - ששוכחין ויוצאין וחוזרין ונכנסין, לפיכך מקצרין המודדין את התחום הסימן, ומציבין בתוך התחום, שאם יצא - לא עביד איסורא. **יכנס** - דמשלך נתנו לך, שכבר הוא בתוך תחומו, והכא אתא ר' שמעון למיתב טעמא למילתיה, דלא תימא מיקל אני באיסור שבת - אלא משלו נתתי לו, והכא נקט לה משום פלוגתא דנימת כנור, כדמפרש ואזיל. **קושרה** - בנימת כנור שנפסקה, ופליג ר' שמעון ואמר בברייתא: עונבה, ואמר הכא טעמא למילתא, ופליג אתנא דלעיל, ואמר: לא הותרו במקדש אלא שבות, ובתרתיה מיפלגא מילתא דר' שמעון, רישא

במחשיך חוץ לתחום, וסיפא בנימת כנור, והכי קאמר ר' שמעון לתנא קמא:
אף על פי שהקלתי במחשיך חוץ לתחום מחמיר אני בנימת כנור דהתם משלך
נתנו לך אבל כאן לא התירו אלא שבות. **קשירה דאתיא לידי חיוב חטאת -**
במדינה, גזירה שמא יקשור קשר של קיימא. **הדרן עלך המוצא תפילין**
וסליקא לה מסכת עירובין. -